

Institutiones

Rubricae primi libri institutionū.	
De iusticia et iure.	charta secūda.
De iure naturali gentiū ⁊ civili.	iiij.
De iure psonarum.	iiij.
De ingenuis.	v.
De libertinis.	v.
Qui ⁊ ex quibus cāis manumittere non possunt.	vi.
De lege fusia canit ⁊ tollēda.	vii.
De his q sui vel alieni iurj sūt.	viii.
De patria potestate.	viii.
De nuptijs.	viii.
De adoptionibus.	x.
Quib⁹ mōis ius p̄ie ptāt soluit.	xi.
De tutelis.	xii.
Qui i testamēto tutores vari p̄nt.	xii.
De līma agnatorū tutela.	xiii.
De capitis dīminutione.	xiii.
De legitima p̄onoz tutela.	xiii.
De līma parentū tutela.	xv.
De fiduciaria tutela.	xv.
De attiliniāno tutore. ⁊ d̄ eo q̄ ex lege iulia ⁊ nīca dabat.	xv.
De auctoritate tutorū.	xvi.
Quib⁹ modis tutela finit.	xvi.
De curatorib⁹.	xvii.
De satisfactōe tutorū vel curatorū.	xvii.
De excusationibus tutorum vel curatorum.	xviii.
De suspectis tutorib⁹ vel cur.	xix.
Secundi libri.	
De rez dīuisione.	xx.
De rebus corporalibus vel incorpōralibus.	xxvi.
De fuitutib⁹ rusticoz p̄diorū.	xxvi.
De usufructu.	xxvii.
De vsu ⁊ habitatione.	xxvii.
De vsucapionibus ⁊ longi temporis prescriptionibus.	xxviii.
De donatione.	xxix.
Quib⁹ alienare lz vel nō.	xxx.
Per quas p̄o. nobis ius acq̄rit.	xxx.
De testamētis ordinādis.	xxxi.
De militari testamento.	xxxi.
Quib⁹ si ē p̄missū facere testm̄.	xxxi.
De exheredatione liberoz.	xxxii.
De heredib⁹ instituendis.	xxxii.
De vulgari substitutione.	xxxiii.
De pupillari substitutione.	xxxiii.
Quib⁹ mōis testm̄ infirmes.	xl.
De inofficioso testam̄to.	xli.
De heredū qualitate ⁊ d̄tia.	xli.
De legatis.	xlii.
De ademptione legatorū.	xlii.
De lege falcidia.	xlii.
De fideicommissarijs hereditatibus.	xliii.
De singlis reb⁹ p̄ fideicommissū flicj.	xlvi.
De codicillis.	lv.

Tertij libri	
De h̄reditatib⁹ q̄ ab ītestato deserūt.	lj.
De līma agnatorū successione.	liij.
De senatuscōsulto terculiano.	lv.
De senatuscōsulto orficiano.	lvj.
De successione agnatorū.	lvj.
De gradibus cognatōnū.	lvij.
De seruli cognatione.	lvij.
De successione libertoz.	lvij.
De assignatione libertoz.	lix.
De bonoz possessione.	lix.
De acq̄sitōe p̄ arrogatōz.	lx.
De eo cui libertatī cā bōa adijciūt.	lix.
De successione sublatī q̄ fiebāt p̄ bonoz veditōes ⁊ ex senatuscō. claudīāo.	lxj.
De obligationib⁹.	lxj.
Quib⁹ mōis re p̄trahit obligatio.	lxj.
De verboz obligatōe.	lxiiij.
De duobus reis stipulandi ⁊ p̄mittendi.	lxiiij.
De stipulatione seruoꝝ.	lxiiij.
De dīuisione stipulationū.	lxiiij.
De inutilib⁹ stipulationib⁹.	lxv.
De fideiussoribus.	lxvi.
De līaz obligatōe.	lxix.
De obligatōe ex cōsensu.	lxix.
De emptōe ⁊ veditōe.	lxix.
De locatōe ⁊ cōductōe.	lxx.
De societate.	lxx.
De mandatis.	lxxij.
De obligationibus que ex p̄tractu vel quasi cōtractu fiunt.	lxxiiij.
Per quas personas nobis obligatio acq̄ritur.	lxxv.
Quibus mōis tollit obligatio.	lxxv.
Quarti libri.	
De obligationibus que ex delicto vel quasi delicto nascunt.	lxxvi.
De vi bonoz raptorū.	lxxviij.
De lege aquilia.	lxxix.
De iniurijs.	lxxx.
De obligationibus que quasi ex maleficijs nascunt.	lxxxij.
De actionibus.	lxxxij.
Quod cum eo q̄ in aliena ptate ē negociū gestū esse dicat.	xcij.
De noxalibus actionib⁹.	xcij.
Si q̄drupes paup̄iez fecisse dicat.	xcij.
De his p̄ quos agere possum⁹.	xciiij.
De satisfationib⁹.	xciiij.
De p̄petuis ⁊ t̄p̄alib⁹ actōib⁹ ⁊ q̄ ad heredes vel p̄tra heredes trāscūt.	xcv.
De exceptionibus.	xcvi.
De replicationibus.	xcviij.
De interdictis.	xcviij.
De pena temere litigantiū.	xcix.
De officio iudicis.	xcix.
De publicis iudicijs.	c.

In nomine dñi nři iſcu xp̄i. Ex b no. q̄ xp̄ian⁹ fuit als
nō poſſet impare. i. iperū iurisditiōez exercere vt in
auc. iuſtur. qd̄ p̄ſtat in p̄n. ſibi ⁊ cōicator ecclie col.
ſ. vbi d̄: q̄ q̄libet admīſtrator dz iurare ſe eē cōica-
torē ſanctē ⁊ catholice ecclie. ſic ⁊ als incipit. vt. C.

de offi. p̄. p̄. aff. l. in
noie dñi. ⁊ in auc. d̄
armis in p̄n. col. vj.
et b̄ cū ſequit bonū
iurū meli⁹ medūm
⁊ optim⁹ finis. vt in
auc. quō opteat epi.
in p̄n. col. j.

Impator. ceſar
a ceſare auguſto q̄
regnabat tpe nari-
uitatis xp̄i. vñ illud
ſc̄igit editū a ceſa-
re auguſto vt deſcri-
beret vniuerſus or-
bis. i. vt q̄libet exte-
riore bōa ſua. ⁊ ex-
tende q̄libet impa-
tor dicit. eſt ceſar. qz ſuit
reſus de v̄tre.

Slau⁹. qz tal erat
color. nā rube⁹.
Iuſtinianus. qz
ſuit fili⁹ iuſtini. vt j.
d̄ dona. ſ. ē aliud. ⁊
j. q̄ nō ē p̄miſ. ſ. a. te.
ſ. pe. ſ. i. de cre. di.
reſ. c. habeo libez. d̄: q̄ ſuit fili⁹ p̄ſtātini. ſ. forte ſibi loq̄t de
allo iuſtiniano q̄ b̄. vel dicit q̄ ſuit fili⁹ p̄ſtātini qz ſuccellit ei
in regno. vt d̄: a iuſticia quā ſemp coluit ⁊ ſubdit. in iur. co-
lenda. vt. C. de ſum. tri. ⁊ ſi. catho. l. j.

Alemantē. b̄ nomē ⁊ oīa ſeq̄ntia noīa ſunt ab euētu ſibi
impōſita. v̄puta qz vicit affricos. ⁊ ſic de alijs. vt in anc. d̄
bere. ⁊ ſalci. in p̄n. colla. j.

Hermanic⁹. hec ſūt noīa. puinciaꝝ q̄s deuſcit.
Pl. a pio antonio vt i. auc. vt liber. de ce. col. vj. ſ. ſi q̄
aut. als eſt. ſ. ſacim⁹.

Ac felix. a virtute antimi. vt felix. i. p̄ſper. qz oīa ſibi ad
vortū ſuccedebāt.

Andit. a geſtis magnificis. Accur.
Victor. in fugādo hoſtes. Accur.
Triſuphator. p̄ victoriaꝝ. glorioſus eſt. erat in magnificis
geſtis ſuis.

Semp auguſt⁹. qz b̄ dz eſſe. p̄poſitū q̄libz ipator vt au-
geat. licz b̄ ſemp nō ſaē. ſic in diſſimilitōe m̄ſimonij. vt j. d̄ pa.
po. in p̄n. l. j. in t̄rdū diu. d̄. vt. C. de i. epu. l. p̄ſenſu. ⁊ ſic in
diſſimilitōe iuſticie. vt j. d̄ iuſti. ⁊ iur. in p̄n. ſm. j. o.

Lupide. ſ. mittit ſuā ḡſam ⁊ hūc libzū.
Incipit. more rectē ſcribētū p̄mittit i. p̄miſū in q̄ reddat
lectore attētū docile ⁊ beniuolū. attētū cū dicit ſūmis v̄gi-
lijz. nā p̄ b̄ q̄ ipe vigilauit reddat nos attētos vt vigilare de-
beam⁹. nā ius ciuile vigilātib⁹ ſc̄ptū ē vt. ff. q̄ i. frau. cre. l. pu-
p. l. i. ſ. i. ſibi ſūma. puidentia vt. j. p̄xi. ſ. docile. cū dicit. ⁊ cū ſa-
cratiffimas p̄ſti. antea cō. ⁊ tē. vt. j. e. ſ. oēs. docilez. n. ſaē q̄ ſū-
mā rei breuiter cōphēdit. nā p̄ b̄ q̄ ipe abbreviauit poterūt
ē modo facili⁹ cōcederi. Beniuolū. i. bone volūtatē ad addi-
f. d̄. vbi dicit ⁊ q̄ in p̄iozi tpe ⁊ tē. ⁊ ſibi ſūma itaqz ope. vt. j.
e. ſ. cūqz. ⁊ ſ. ſūma itaqz ⁊ tē.

Impatoriā maiestate. i. spatorē q̄ eſt i maiestate.
vt. C. d̄ l. g. ⁊ cō. l. digna. ſiſis ē loq̄ndi ornat⁹. j.
q̄. mo. ius. pa. po. ſol. ſ. ſh. i. ſibi impa- ori. ceſſitu
dicit. ⁊ no. q̄ antiphoziſat r̄idēdo ad tacitām
q̄onē h̄ac. ſ. q̄re impator nō ſaē qd̄ ſuū ē. ſ. armis

In nomine domini nostri
iesu christi Imperator cesar
flauius iustinianus alemani-
cus gotticus francus germa-
nicus artie alanicus vanda-
licus africanus pius felix in-
dit victor ac triſuphator sem-
per auguſtus cuvide legum
iuuetur. Incipit penum.

Impatori-
am maiestate
non solum ar-
mis decora-
tam sed etiaz
legibus opor-
tet esse arma-
tam vt vtru-
qz tempus ⁊ belloꝝ pacis

intēdere cū miles magi arma ſc̄re q̄ iura optet. vt. C. d̄ iur
deli. ſcim⁹. ad q̄ r̄idēt impatoriā maiestate ⁊ tē.

Decorata. q̄rif q̄re qd̄ erat armatoꝝ attribuit legib⁹ et
ecōtra r̄idēt vt oñderet alteꝝ alteri⁹ auxilio ſp̄ egere. vt. C.
d̄ no. co. p̄ſr. i. p̄n. vt dicit p̄p̄e pont. nā arma ſūt ad decore

recte poſſit gubernari ⁊ prin-
ceps romanus victor exiſtat
non ſolum in hoſtilibus p̄lijs
ſed etiam per legitimos tra-
mittes calumniāntiuz iniqui-
tatem expellat ⁊ ſiat tam iuriſ
religioſiſſimus q̄ victis hoſti-
bus triumphator magnific⁹.
Quozum vtranzqz viaꝝ cum
ſummiſ v̄gilijs ſummaꝝ p-
uidētia annuente deo per-
ſecimus. Et bellicos quidem
ſudozes noſtroſ barbarice
gentes ſub iuga noſtra dedu-
cte cognoscunt. et tam affri-
ca q̄ alie innumeroſe provin-
cie poſt tanta temporum ſpa-
tia noſtris victorijs a ceſſi-
numine preſtitis iterum di-

legel ad armādū. vñ
d̄: mili. ar. nang ⁊ tē.
vt. C. d̄ aduo. diuer.
iudi. l. aduocati. vel
iō ſic poſuit vt cuite-
tur mal⁹ ſon⁹ ⁊ boꝝ
ſ. cacephaton. i. tur-
piſ ſon⁹.

Optet. id ē optu-
num eſt.

Armata. ſ. ad h̄ac
v̄ſitatē q̄ ſc̄q̄. ⁊ c.

Et belloꝝ. ⁊ ſic q̄
ad v̄ſū armoz.

Et pacē. ſic q̄ ad
v̄ſum legū.

Subnari. alterū
cū legib⁹. ſ. tpe pacē
alteruz armis. ſ. tpe
belli.

Et princeps. ſ. im-
pator.

In hoſtilib⁹ q̄ ſe
hoſtes dz. ff. d̄ ca. et
poſſi. re. hoſtes.

Per legitioſ tra-
mitte. ſ. leges q̄ ſūt

via q̄ d̄ d̄ ſic tramites eſſi di p̄m. b̄o. b̄n dico calūniātes pu-
niri p̄ l. ges. nā in crimib⁹ ſiue ordinarijs ſiue eꝝoz. ad ſilitu-
dine ſupplicij puni ē calūniator. vt. C. d̄ accu. l. ſi. ⁊ ff. ad tur-
pil. l. j. ⁊ in p̄uarj ⁊ in eꝝordinarijs crimib⁹ oēs calūnioſi p̄
q̄ itate admīſſi p̄lectū. itē in ciuilib⁹ mō peccāria pena mō
ſ. c̄fo calūnie. mō nota infamie vt. j. de pe. te. li. p̄ totū. ⁊ j. d̄
ac. ſ. ſi q̄s agēs. ⁊. C. d̄ pl⁹ pe. l. vnica. ⁊ d̄ iudi. p̄p̄rādū. ſ.
⁊ ſi q̄dē. vbi puniſ p̄ſtat i expēſis. Ul dicit q̄ ſeptē genera pe-
naz vocat legitioſ tramites. vt. ff. d̄ penſ. l. vj. in ſi. ⁊. l. vj.
⁊. viij. Ul dicit q̄ maḡar⁹ vocat tramites illoſ p̄ q̄s iura red-
dit. nā paz valēt iura in ciuitate niſi eſſent q̄ executōi man-
darēt. vt. ff. de or̄g. iur. l. ij. ſ. p̄ originē. q̄ puniſ in crimi-
nalib⁹ puniſ ⁊ in ciuilib⁹ ⁊ in expēſis ⁊ in viatico. vt. ff. de
iudi. cū quē. q̄ vltima v̄ctor eſt. Accur.

Calūniatū. calūniator ē q̄ falſa criā ſcientē intēdit. vt. ff.
ad tur. l. j. i. p̄n. ⁊ ſa. ad b̄. ff. d̄ his q̄ no. inſa. athletas. ſ. calū-
niator. qd̄ ar ſit p̄uaricator ⁊ tergiverſator d̄: i p̄dictis legib⁹

Religioſiſſim⁹. no. quē fieri religioſū p̄ leges. nā ipe ſūt
ſacre. vt. C. d̄ le. ⁊ cō. l. leges. Itē no. h̄ q̄ttuoz. p̄p̄oꝝ abilita-
ſ. arma. v̄ſus armozū. victoria. triſuph⁹. itē leges. v̄ſus legū
calūnie pulſio. ⁊ iuriſ religio.

Quoz. vtrāqz ſi iſta dñt eē in p̄ncipe tu iuſtiniane. qd̄
ſcaſti. R̄n. q̄rū vtrāqz. e. ſūmto. i. cū ſūmo labore.

Vigilijs. q̄ ad leges. nā ius ciuile vigilātib⁹ ⁊ nō dormi-
entib⁹ ſc̄ptū ē. vt. ff. q̄ i. frau. cre. pupill⁹ in ſi. Accur.

Prouidētia. ſ. q̄ ad arma. Et no. tres hois ſtat⁹. memo-
ria p̄reitor. ſcia p̄ſentū. puidentia futuroꝝ.

Annuente deo. deo ḡſas refert e⁹ adiutorio triſuphū me-
ruit obtinere. vt. C. de offi. p̄. p̄. affr. l. j. in p̄n.

Et bellicos. qd̄ p̄iſcti v̄xerat dicēdo vtrāqz viaꝝ. ⁊ tē. nūc
diuidit dicēdo p̄mo q̄r ſe habuit circa arma. Accur.

Barbarice. barbari ſūt q̄ eꝝ romanū impū ſunt ⁊ maxi-
me hoſtes.

Deducte de nouo.

Affrica. ſub qua multe puincte p̄tinent q̄ erat vanda-
lis p̄ centum quinqz annos occupata licet ⁊ roma ab ipſis

vandalis erat capta. et ornata imperialis extende in affricas
translata. vt. C. de offi. psec. pre affri. l. j. circa prin.
d. **P**rovincie. sic pstrue. ra affrica q̄ alie inuiserabiles pro
e. **T**re addite. i. adiscte ditoe romane. i. iurisd. i. uincie.
tionis nostrorū imperio post rē.

Protestat. nris
victoria a ce. mu. p.
nā iste puincie pu
fuerit d romano im
perio p̄ desierit et
p̄ ce. tū quinq̄ an
nos redierit. vt hic
innut. qū dicit. trez
et p̄ tanta r̄poz spa
tia rē. vt. C. de offi.
p. p̄. affri. l. j. **A**cc.
g. **Q**es vero. vsq̄
huc dixit qliter bel
lica curā habuit nūc
qliter legalē.

Promulgatis.
f. a nobis et dic d no
tio. et pmulgare est
eq̄ta. ē rudē et natu
re occultaz iuris laq̄
is inodare in cō po
nendo. sec̄ in pmul
gando. cōponere at
est difficile pmulga
ta in ordīnē cōpeditio
se redigere.

peractu

Cōpositis. f. ab a
lijs q̄ reformauim̄

si meli⁹ vel dic cōpositis a nobis. q. d. cōplatis a nob̄ q̄ si si
mul positis a nobis. q̄les sūt leges. ff. r. C. r. alioz impatorz
suas. n. et pmulgauit et p̄posuit. **C**ōfusas. f. i. trib⁹ co
dicib⁹ politas gregorianas theodosianas et i. ermogeniano.
vt. C. de no. C. p̄. l. i. u. p̄. **C**onsonantia. f. in vñu codi
cē quē nō habem⁹ s̄ ex eo facto fact⁹ ē iste quē habem⁹.

Tūc. f. t̄pib⁹ releuati ad sumā iuris emādationēz propora
m⁹. vt. C. de iure enu. circa prin. **T**ūc nram extēdim⁹
l. statū p̄ p̄positōz illi⁹ codicis fecim⁹ d̄ gesta. **C**urā. vt
nulla cōtrarietas possit rep̄ri. nullaq̄ supuacua similitudo. vt
C. de ve. iur. enu. circa prin. **V**oluntaria. nā erāt deci
es centena milia versuuz et duo milia libroz et alie multe le
ges. vt. C. de ve. iur. enu. l. ij. s̄. s̄. cū oia. et in p̄benio. ff. s̄. r.

Et op⁹ desperatū. f. a cōstāno. nā et p̄stātin⁹ vo
lunt h̄ facere s̄ n̄ petiuit. **P**rofunduz. rep̄it em̄ oim le
gū tramitē q̄ ab vrb̄ ro. cōdita et romuleis descēdit t̄pibus
ita cē cōfusuz vsq̄ infimū extēdat. et nulli⁹ hūane nature ca
pacitate p̄cluderē. C. de ve. iur. enu. l. j. in prin.

Celesti. subaudi deo celesti mediante.

Adimpleuim⁹. p̄ d̄gesta ergo et p̄ p̄mā cōpositōnez
C fact⁹ fuit h̄ liber vñ qd̄ h̄ dicit q̄nq̄ p̄ codicē corrigif. vt
facit de anno vñ q̄ obtinet f̄m hūc libru⁹ etiā in restitūōne
mīnoz et maiorū. vt. ff. de ac. s̄. rursus. secus est per codicem
in dicitis restōmb⁹. vt in. C. de rēp. in iure. resti. l. fi. **I**te in se
cūda eius cōpositōe facit mētionē institutionū tā cōpositaz
vt. C. de emē iust. co. et secūda eius editōe. l. fi. **A**c.

Lunq̄ b. f. volumen digestorum et codicis.

Propitio. i. deo adiuuare. **P**eractu. i. cōpletum
x **T**ribuniano. h̄ nomē et sequētia sūt datui casus. et etiaz
dicitio cōuocatis. et p̄struit cū illo v̄bo inferi⁹ mādaum⁹.

Exquestor. p̄ suo simplici pomē. f. q̄stoz. No. q̄ tribus
modis dicit questoz. primo ille q̄ querebat pecunias tribu
toz p̄ mūdū et fuabat. secūdo ille q̄ p̄erat capitalib⁹ cāts. ter
tio q̄ stabat vt legeret libros principales q̄ cādīdar p̄ncipis
dicebat. et ita h̄ tertio mō accipio h̄. vt. ff. de offi. questoz.

l. in ff. r. e. orig. i. u. l. ij. s̄. r. deinde. cū errariuz. vel dicit f̄m Jo.
q̄ tā fuit in illo off. cio s̄ nunc nō est uidet exquestor. i. extra
questurā positi⁹. vel dicas tertio esse nomē et signitatis. vt cō
sul. vt. C. de aduo. d. iur. i. u. l. petirōez. et ibi egredientem.
5 **N**ecnon. nota due negationes faciunt vnam affirmatio
nem. vt hic. et. ff. de
verbo. signi. l. ex du
obus.

solerciam et legum scientiā et
circa nostras iustiones fidē tā
ex multis reum argumētis
accepim⁹ cōuocatis his mā
daum⁹ specialiter vt ip̄i no
stra auctoritate nostrisq̄ sua
sionibus institutiones cōm
ponerent vt liceat vobis pri
ma legū cunabula non ab an
tiquis fabulis discere. sed ab
imperiali splendorē appetere
et tā ad aures q̄ animi vñ ni
hil iutile n̄ bilq̄ p̄perā f̄ osi
tū. sed quod in ip̄is rex obti
net argumentis accipiant. Et
quod i priori tempore vix p̄
quadriennium prioribus cō
tingebat. vt tunc constitutio
nes imperatorias legerent
hoc vos a primordio igredia

Illustribus. q̄
tuor sūt ordies dis
nistratū. maximi vt su
pillustres. magni vt
illustres. mediū vt spe
ctabiles. minimi vt
clarissimi q̄s specif.
ca. vt i aut. de ap. s̄.
j. ij. iij. et. l. ij. col. iij.
et in auc. et ab illustri
b⁹. et q̄. s̄. cōsūt col.
v. sūt et infimi. vt de
seniores ciuitatuz et
maḡ. n̄ iūcipales

et isti nō h̄nt meuz imperiū sed superiōris sic. **P**arozū.
b **A**ccessorib⁹. scia vel etate vel q̄ fuerat cū p̄cedent⁹ im
c **Q**uoz. h̄ ē in p̄positio vsq̄ illuc cōuocatis rē. et no. q̄ i tri
b⁹ h̄ cōmendat q̄ sūt hūc arti intēti. eligēd⁹ est em̄ talis ma
gister q̄ in se laudabilē vitā p̄bis morib⁹ mōstrabit et docē
d̄ peritiā faciendā dicēdi inter p̄andiq̄ subn̄. **C**op̄ia d̄
scernendi se h̄se patefecerit. vt. C. de p̄sso. q̄ in ciu. co. l. j.
li. xij. itē in fidelitate. nā ex q̄ hacten⁹ fideles extiterūt p̄sumi
tur p̄ eis. ff. de re mil. l. nō oēs. s̄. a barbari. de p̄ter. is q̄
sumim⁹ p̄lecturā ad futura. ff. de accu. l. si cui. s̄. h̄sdē. et q̄n
q̄ occultā p̄lecturā sumim⁹ ad p̄ter. tum. vt. C. ad. l. iulīā. d̄
adul. l. si bi qui. nā solers a solō dicit qd̄ ē totū et ars artis.
Ite legē magister a scientia et f. delitare.

Argumētis. i. ex multis reb⁹ vel negatōis q̄ sūt argumē
ta. vñ d̄. puerbiū. **A**p̄ laudat maḡm. f. ei aut. d̄ mōschis
s̄. scim⁹. col. j. **A**cc. pim⁹. i. recepim⁹. **M**ardam. i. p̄
cepim⁹. **E**uasiōib⁹ in bona p̄e als in mala. vt. ff. de
ser. cor. l. j. s̄. suadere et. C. de fur. et ler. cor. l. si q̄s p̄uaserit.

Insidēs. iō sic dicitur. q̄ i statū romani iurif̄n̄ az erigūt
itelligētā. vt. ff. r. j. s̄. q̄. **L**iceat vob loq̄t. i. vñ. id⁹
i **C**unabula p̄ simile loq̄t. q̄ si ut in cunabulis infantes p̄
mo morant̄ tra iuris acceptoz in situ. ta primo legere debet.
sic. ff. de offi. p̄e. p̄e. l. j. s̄. his cunabulis.

Fabulis. q̄ in antiq̄s institutionib⁹ erāt fabule q̄ fabule
nec vera nec verisim̄. a cō. inebat f̄m **T**ulium.

Ab imperiali. i. ab imperatore qui splendet.

Inutile. quo ad anīmū. vel nihil inutile. i. inuisatum. vt
patet ex eo qd̄ dicit. ff. p̄. l. s̄. qd̄ rē. **P**erpera. q̄ adz
aures. vel dic. i. male positi et p̄tra ius.

In ip̄is. i. in ip̄a rei veritate vel in his q̄ quotidie emer
gere possunt nō aut̄ inueniunt̄ hic ea que nō possunt euenire
q̄ de his nō curant legissa. oēs. vt in auc. vt sine. probi
ta. et debi. et cre. s̄. quia vero. coll. vj. et. ff. de lega. et se. con.
l. iura. et l. sequen. **R**ecur.

Legeret. nā et oli a p̄ncipio legebat̄ impiales cōstitutio

ad actū nō pōt. q. d. hīs effectū tribuendū. sic. s. in rubrica p
hemij dicit de augusto. sic. r. de n. fimo. ito quod ē indiuidu
um. vt. j. de pa. po. in pn. lz interdū diuidat. vt patz. C. d. re
pu. l. p. sensu. vel tertio expone. vt in sūma hui' ti. vt volūta
i. meus cōstans. i. bona. q. si habit' mentis bon'. Sz tullius
sic diffinit. **Iusticia**
est hīc' animi. cōi vti
litate suata suā cui
libz tribuēs dignita
tem. fm pla. **Iusti**
cia ē virt' q' plimuz
p' i his q' nūmū pnt
vl' prout ego credo
Iusticia ē animi cō
grua dispositio i sin
gul' reb' recte diu
dicans.

buens **Juris prudentia ē**
diuinarum atqz humanaz re
rū noticia iusti atqz iniusti sci
ētia. Hīs ergo gñaliter cog
nitis. r. incipiētib' nobis ex
ponere iura populī romāi ita
maxime vidēt posse tradi cō
modissime. si pmo leui ac sim
plici via. post deinde diligētis
sima atqz exactissima interp
tatione singula tradantur.
Alioquin si statū ab initio ru
dē adhuc r. firmū aim studi
osi mltitudine ac varietate re
rū onerauerim'. duoz alterū
aut deftozē studioz efficiem'
aut cū magno labore ei' sepe

Tribuēs. vt ho
neffe viuat sibi r. sic
altex non ledat imo. pfiat. vel dicit ius suū. i. hois merituz.
Noticia. pōt recte legi vt illa dicitio scientia sit ablatiu
casus. vel ecōtra sit noiatiu cas'. r. hec dicitio noticia sit ab
latiu casus. sic. j. ti. j. in prin. Sz nūqd fm h' oportz q' q' d' qz
vult iurisprudēs vl' iuriscōsult' cē debeat theologiā legere
Rū. nō. in corpe iuris hec oīa inueniūt. vt. C. de iū. tri. et si.
ca. r. C. de sacrosan. eccl. de epis. r. de. auē. d. multis. vbi spe
cialiter de diuinis tractat. Itē q' ē differētia inter iusticiā et
ius r. iuris prudentiā. Rū. Iusticia est virtus. Ius ē ei' d' d'
tutis executiuū. Juris prudentia est sciētia illi' iuris. itē iusti
cia ē sūmū bonū. ius mediū. iuris prudentia infimū. Itē iusti
cia vult tribuere vnicuiqz ius suū. ius vero coadiuuat. Ju
rispudentia docet q' lter illud faciat.
Hīs ergo. nōc vult dicere q' lter leges sunt docende.
Cognitis. i. posita diffinitōe iusticie iuris. r. iurisprudē
Et incipiētib'. datue pnt legi cū d' d' d' vidēt. ite
vel ablatiue vt supius respiciat. r. hec verior.
Nob. loquūt cōpilatores hui' libri in psona Iustinian
qui d' exponere p eos. Tradit. i. iura ppli romāi.
Leui. q' ad d' d' d'. Simpli. ci. q' ad in. am.
Diligentissima. q' ad subtilia verba.
Atqz exactissima. q' ad subtilē materiā r. sniam.
Interpretatōe. i. facili snia. Que. s. differentia.
Auertit. nō. s. inconstantia. sic. ff. de. pcur. in cāe in prin.
vñ Salomon. tria sūt mibi incognita. r. quartū q' penit' i g
ro. via colubis sup lapidē. via auis volātis i aere. via nauis
in medio maris. quartū difficult' via iuuenis in adolecētia
sua. vñ dant in inte. resti. coz facultatib'. vt. j. de herc. q' l. r
diff. s. sciendum. Accur.
Maturi'. h. no. puerbiū. Qui vadit plane vadit sane
Jurisprecepta. id ē iura precipientia pcepunt aliquid
quod pertinet. ad aliquod istorum triū. nam non omne ius
precipit. immo quoddam punit. quoddam vetat. quoddā
permittit. vt. ff. de le. r. sena. con. l. legis. quoddam consi
luit. vt. ff. d' rei vē. l. is q' q' d' d' horat. vt. C. d' trasac. l. age.
honeste. s. q' stum ad se. que honestas r. circa infimonia
est. vt. ff. de ritu. nup. l. sp. r. circa mores seruat. vt. ff. de tu
to. r. cura. da. ab his. l. scire oportet. s. pe. Accu.
Altex. vñ illud. quod tibi nō vis fieri aliū nō feceris. vt i

decre. in prin.
s. **Suum ius. vt non solum non ledat. sed etiā adiuuet. nā**
nō sufficit abstinere a malo nisi fiat qd bonū ē. vt ar. in dec.
lx. r. vj. di. c. non satis. Sed nōc hec verba accipiunt h' sic
s. in diffinitione iusticie. in fi. Rū. nō imo ibi hec tria cōpre
hendit. hic alit illud
solū qd extra duo s
ma relinqt. Et nota
q' i h' reprobo opt.
Py. r. altex q' dixe
runt q' in hoc ti. non
diffiniēbat ius q' est
ars boni r. equi cui
merito quis nos sa
cerdotes appellat.
nā dico q' hec d' d' a
q' hic sunt tantundē
prestant. nā qd hic
dicit precepta iuris
p hoc dicit ars. cuz
ars sit collectio pce
ptozū. Itē per hoc
q' dicit honeste viuere
altex nō ledere. va
let nū quantū boni
r. equi. Item p hoc
q' dicit ius suū vni
cuiqz tribuere. coll
go cui' merito quis

nos sacerdotes ap. id est sacra vel iura sua cuiuslibet ministrā
res. vt hic. r. ff. e. l. j. q. m.

Puuis studij. id est artis adipiscende per studium.

Due sunt positiones. i. species fm Py. sed fm Azo. sic
id est super duob' generibus non speciebus ponit. hec ars
studio discenda. nec enim placet q' ex multitudine rerū mul
ta dicant iura. sic enim diceret ius aliquod equinuz quod
super equo tractaret. aliud asinum. r. sic de singulis. Itē ego
credo q' iste nō fuit p. intellectus. sed ille qui est pcepto
ris ma.

Rei romane. r. consistit in sacerdotibus r. magistratib'
vt. ff. e. l. j. s. publicam. r. in aucten. vt li. ma. r. aut. s. qz vero
collatio. viij. r. C. de sūma trinita. r. fide catholica inter cla
ras. r. ff. de origi. iuris. l. ij. s. post originem.

Spectat. scilicet principaliter. nā r. singulorum est vtili
tas rempublicam conseruat. Accur'.

Pertinet. scilicet principaliter. secundario autem ad pu
blicam vtilitatem pertinet. expedit enim reipublice rē. vt. j.
de his qui sunt sui vel alieni iuris. s. pe.

Privato. sed quid de publico. Rū. non dicit in hoc li
bro. sed. ff. de iure fil. r. C. eo. ii. et in alijs ti. sequentibus. et
fere per omnes tres libros codicis. vbi de iure publico tra
ctatur. Et nunqd ill' d' est tripartite collectum. Rū. sic vt sta
tūm dicam r. ex eisdem preceptis. Cum ergo ieadem sint ex
empla pub. r. pri. quare de privato tantum dixit q' est tripartite
collectū erat. Rū. quia plure d' eo privato dicitur. Itē
cum fecisset hunc librum causa rudium. nolebat eos multū
aggrauare. quod fecisset si tractasset de iurepublico in hoc
libro.

Tripartite. in iure enim privato et in suo toto triparti
ta sunt precepta naturalia vt hic neminez cū alteri' damno
fieri locupletē. vt. ff. d' cōdi. inde. nā natura. itē gentiū vt qd
quisqz ob tutclā sui corporis fecerit iure fecisse extimef. vt
ff. e. l. j. q. ij. itē sūt pcepta ciuilia. vt pcepta d' vsuc. d' pua
ra vtilitate ē vsucapio. vt. j. de vsuca. in pn. ibi de dñā rē. et
sic publicum est ex eisdem exemplis. r. pone eadē exēpla. vt

ecce a iure naturali vt nō locuplet cū iactura alteri? respubli- ca a iure gē. vt li. reipub. ppulsare iniuriā. Itē a iure ciui- li. vt respublika vsucapiat sicut priuat? q̄ exponēt infra sta- tum in iure priuato. Accur.

a Naturalib? id est iure naturali.

b Aut gentiū. i. p- cepta iuris gen.

c Aut ciuilibus. p- ceptis. Accurli?

d De iure natura- li. dicitur est supra q̄ ius priuati est colle- ctū ex naturalib? p- ceptis gentiū z ciuilibus. nūc de eis dic- tū primo de iure na- turali.

e Ius naturale ē qd natura id est de? z notatiue z ablati- ue pōt legi sic. s. ti. j. Et no. q̄ q̄tuor mo- dis ius naturale po- nit. q̄nq; p iure gēti- um. vt. j. d. rez diuī. s. singuloz. q̄nq; p iure pactoz. z sic p iure p̄torio. vt. ff. de pact. l. j. q̄nq; p ius p̄rio. i. p eo qd rescī- dit pacta. vt restituti- one minoz vt. ff. d. mino. l. j. q̄nq; p in- stinctu nature. vt b.

z. ff. e. l. j. s. ius aut naturale. Sed fm cano. ius naturale dē qd in lege moysayca vel in euāgelio p̄tinet. vt in prin. decr. z istud qd hic est notariū casus q̄n hec dicitio natura est abla- tiui casus. z ecōtra est accusatiui q̄n natura ē notatiui. z tūc dicitur natura. i. deus.

f Nā ius. bñ dico oīa aīalia. nā ius istud zē. nō solū est ho- minū. sed cōe oīm aīaliūz.

g Humani. i. hoīm.

h In celo. i. in aere. vt auēs q̄ in arborib? z aere nascunt. vt. j. d. rez diuī. s. apium.

i In terra. vt fere bestie q̄ suis lustris. i. cubicul? nascūt. et etiā quēdā auēs.

k Que in mari. vt pisces. idē dico z si in qualibet alia aq̄ nascuntur.

l Vinc. i. ab hoc iure naturali. s. deo q̄ primo adā eue con- iuruit z i paradiso delitiaz posuit.

m Maris. i. masculini.

n Cōiunctio. i. aīoz nō cozpoz. vt. ff. de reg. iur. nup.

o Appellam? m̄rimoniū. i. affectum m̄rimoniū. z sic no. q̄ m̄rimoniū q̄ ad originē est d iure naturali. s. deo vt b dicit. De iure gē. etiā dici pōt. qz ab eo receptūz est. De iure ciuili etiā dici pōt qz formā ei adūxit z solēnitatē vt p̄z. j. d. nup. p totū n. cū dic a q̄b? nuptiis sit abstīnēdū. z. ff. d. ritu nup. p totū. vñ d̄z dicit d iur? ciuili vt. ff. de insti. z inf. l. ius ciuile. p hinc liberoz. nā de? opat ad liberoz. p̄reatōem z na- turalis instinctus.

q Educatō. nā h iur. s. naturali mouet parēs ad educatōez filioz suoz poti? q̄ alienoz. vt. ff. vñ liberi. sc̄pto in fi.

r Cetera. s. aīalia nēdū homines.

s Iuris. s. naturalis de quo loquimur. ex eo enim q̄ auis volat. piscis natat. gallina oua calescit. mouentur isto iure naturali.

t Ius aut diuidit. i. vñ ab altero sic cognoscit.

v Ius morib? nā qdā sūt q̄ regūt m̄. morib? z etiā quidā

De iure naturali.

Ius naturale ē qd natura omnia ani- malia docuit. Nā ius istud nō solum humani generis p- prium est. sed z oīm animalū que in celo? que in terra. que in mari nascunt. Hinc descē- dit maris atq; femine iuga- tio quā nos m̄rimoniū appel- lam?. Hinc liberoz p̄re- atio z eductio. Quidē? ete- nim cetera animalia isti iur? peritūa censeri. Ius aut ci- uile vel gentiū ita diuiditur. Omnes populi qui legib? vl moribus reguntur. parti suo proprio. partim cōmune iur? omnium hominū vtunt. Nā quod quisq; populus ipse si/

q nec morib? nec legib?. vt hoīes siluestres. z etiā quidam legibus nū z nō moribus.

x Cōmuni. i. eo iure qd est in cōmuni apud oēs siue sc̄ptū sit siue non.

y Ius ciuile. vt sūt statuta terraz q̄ iura municipalia dī- cunt. vt. C. de emā. li. l. j. z sic d̄z ad d̄tā iuris natural? z iuris gētiū z ita accipit b

bi ius constituit. id ipsius p̄pri- um ciuitatis est. vocaturq; ius ciuile. quasi ius p̄prium ipi? ciuitatis. Quod vero na- turalis ratio inter omnes gen- tes constituit. id apd omnes pereq̄ custoditur. vocaturq; ius gentiū. quasi quo iur? oēs gentes vtuntur. Et popul? itaq; romanus partim suo p- prio. partiz cōmuni iure oīm hoīm vñ que singula qualia sunt suis locis pponemus. Sed ius quidē ciuile et vna- quaq; ciuitate appellat? velu ti atheniensium. Nam si quis velit solonis? vel draconis le- ges appellare ius ciuile at- theniensium. non errauerit. sic enim et ius quo romanus populus vtatur. ius ciuile ro/

li. l. j. z sic d̄z ad d̄tā iuris natural? z iuris gētiū z ita accipit b Secdo mō d̄z ius ci- uile lex. x. ta. vt. ff. d. iusti. z iure. l. ius ci- uile. s. h. igit. Tertio d̄z ius ciuile omē ius qd non est p̄tōiū. et sic accipit. ff. d. iusti. z iure. l. ius ciuile. i. p̄n. s. ius p̄o. Quar- to d̄z disputatio p̄ri- uati q̄ fuit facta su- per. l. xij. ta. vt. ff. de ori. iuris. l. xij. s. hec disputatio fm Jo. Quinto q̄cqd sc̄ptūz habem? d̄z iur? d̄z ius ciuile. vt cū d̄z cō- sc̄tissima res ciuilis sapiētia q̄ p̄cio num- mario nō est estimā- ta. vt. ff. de var. cog. l. j. s. p̄inde. Sexto dicit q̄tens adūcīt aliqd iuri naturali. vt in m̄rimoniū mō

diximus. vel detrahīt iuri naturali. vt in vsucapōib?. vt. j. d. vsuca. in p̄n. vl addit iurige. vt in tutela inuēta a iure ci- uili originaliter. vt. j. de tutelis. in p̄n. s. j. vel detrahīt. vt in potestate seruoꝝ restricta. vt. j. de his q̄ sui vel alie. iur? sūt. s. sed h tpe h em ius ciuile d̄z. vt. ff. de iusti. z iure. l. ius ci- uile. j. Rñ. Et hec exēpla sūt ibi notata.

z Quod vero natural. no. q̄ ius gentiū naturali rōne est in- ductū vt hic z. j. de rez diuī. s. singuloz. vñ est ius imutabi- le. vt. j. e. s. sed naturalia.

a Cū iur? vt est religio erga deū. vt parentib? z patrie pa- ream? vt p̄tra violentiam resistam?. vt. ff. d. iusti. z iure. l. j. in fi. z. l. ij. Item conuentiones siue pacta que apud omnes gentes valent. vt. j. e. s. ius aut gentium. z. ff. de pact. l. iuris gen. in prin.

b Et p̄pls itaq; qz oīs p̄pls vñ partim iure cōmuni zē. Itaq; p̄pls romanus zē.

c Que singla. s. iuragentiū z ciuilia q̄b? vñt ciues roma- ni z effectus coz iurū dicit? j. de rerū diuī. s. singuloz. vsq; ad fi. ti. vbi dicit qualiter acquirūt dominia iuregen. Item j. de vsucapi. z in ti. se. quib? dicit qualiter acquirunt domi- nia iure ciuili. z fm hoc refert ad p̄rimū dictū z illud intel- ligas de iure ciuili romanoꝝ generali. vel aliter dic p̄po- nem? j. e. ti. s. penul. vbi dicit alterū variabile vt ciuile. alte- rū nō vt gentiū. z sc̄dm hoc nō fert ad p̄rimū dictū. sed ad id quod dixit sup. nā. zē. z etiā quod vero zē.

d P̄reponem? sed vbi. Rñ. forte. j. de rerū diuī. s. singū loz. z refert nō ad p̄rimū dictū sed ad id qd dictū est. nam quod quisq; zē. z ibi quod vero.

e Sed ius qdē zē. dicitm? aut p̄plos cōmune z p̄prium ius habere. sed ius quidē ciuile.

f Appellat. i. nomen illi? ciuitatis vbi factū est ius ciuile debet ei imponi.

Solonis. noia sunt copositorum statutorum in illis ciuitatibus. sic si appellat quod ius ciuile bonorum. statutum a copositoribus inuenerit et concilio confirmatum. **N**on errauerit. imo bene dixerit. **S**ic enim ius. quod per se in coposuerit. aliter esset generalis lex. ut. i. e. s. lex est. et de hoc. l. de iure ciuili generali per hic loqui.

Ius quiritium pro eodem. sed noia mutet.

Quirino. quod fuit eorum rex. dicitur a quiritis quod est hasta. quia magna hasta in bello utebatur.

Ciuilitatis. sed simpliciter dicitur ius ciuile.

Nostrum. scilicet romanos. per excellentiam.

Ius. scilicet ciuile romanorum. proprium si est proprium. vel generale si est factum ut sit generale.

maiorum appellamus. vel ius quiritium quo quiritis utuntur.

Romani. n. a romulo. quiritis a quirino appellamus. Sed quoniam non addimus nomen cuius sit ciuitatis nomen ius significamus. sicuti cum poetarum dicimus non addimus ei nomen subaudit apud grecos egregius homerus. apud nos virgilius. **I**us autem gentium omni humano generi commune est. Nam vsu exigente et humanis necessitatibus gentes humane iura quedam sibi constituerunt bella etenim orta sunt. et captiuitates secute et seruitutes. que sunt naturali iuri contrarie.

Iure enim naturali omnes homines ab initio liberi nascuntur. **E**t ex hoc iure gentium omnes penitus contracti introducti sunt. ut emptio vel venditio. locatio et conductio. societas. depositum. mutuum. et alij unnumerabiles. **C**onstat enim ius nomen quo utimur aut

Cirgilius. Idem in apostolo. nam paulus in diuina scriptura intelligit. **I**te ubi dicitur sapientis. intelligitur salomon.

Ius autem a iure sed et repetit de iure gentium. ut aliquid addat.

Humano. sed non quid plura humana genera sunt. **R**omani. non exponit ergo. id est omnibus hominibus. **N**am vsu. ab initio enim pauci erant homines. et indiguerunt in aliquo communi vsu. et quoniam plures fuerunt tunc magis suas consuetudines habebant et statuta. puta ut nullus vineam vel ortum alteri intraret. et heredes sequeret. et probaret. ff. de i. l. ex hoc iure.

Bella. sed quod a iure descendit bellum cum sit a iure prohibitum ut ff. de vi. l. equissimum. **R**omani. loquitur de eo quod a populo romano est indicium hostibus. ut ff. de cap. et possi. re. l. hostes. §. i. bello. **I**te pulsare violentiam quod est licitum. ut ff. de iusti. et iure. l. ut vim. et ff. de vi et vi ar. l. §. vim vi cum moderamine tantum. ut C. vii. §. i. l. §. de iusti. et iure. l. iure. Accur.

Ab initio. Sed nunquid hodie. Quia dicitur sic nos. nam seruis nascitur. ut ff. de iure pro. §. serui. et de na. resti. l. interdum.

Pene. pene dicitur propter quatuor causas. ut stipulationes. ut ff. de act. §. constituta. item litem obligi. ut ff. de litem obligi. **I**te propter quatuor causas emphiteoticam. ut ff. de lo. §. adeo. item propter spem. lar. §. de dona. propter nuptias. ut in auctore. ut spem. lar. §. j. et ff. de coll. x. **E**t nota. quod hic dicitur omnes contractus esse de iure gentium. sed non omnes obligatos. nam quod ex male ficto vel quasi sunt. non sunt de iure gentium. sed vel a lege. xij. ta. vel alia lege.

Inumerabiles. id est non facile ad numerandum abiles ut ff. de reb. corporalibus. et in cor. in pn. **C**onstat enim ius nomen. id est ciuile. romani. de quo diximus. §. e. §. s. ius. **L**arge vocatur ius ciuile ius quod scriptum habemus de iure naturali ut diximus. §. e. in glo. ut sunt statuta terrarum et ibi quanto et. item quod habemus de maioribus habet comprehendit. scilicet generalibus. ut patet ex inferius.

rioribus. **P**er scripto. de hoc dicit vsus ad §. j. ex non scripto. et de non scripto. ibi dicit Accur. **Q**uia per sic. et apud grecos. nam et greci utebantur iure scripto et non scripto. ut ff. de §. et non sine legantur. **S**ed Lex est. hec definitio que ad finem per cordat cum ea que est. ff. de le. et se. con. l. j. §. ad hoc

ex scripto. aut ex non scripto. ut apud grecos sonat monoi. **S**criptum autem ius est lex plebiscita. senatusconsultum. principum placita. magistratum edicta. responsa prudentium. **L**ex est quod populus romanus senatorio magistratu interrogante veluti consule constituebat. **P**lebiscitum est quod plebs plebeio magistratu interrogante veluti tribuno constituebat. **P**lebs autem a populo eo differt quo species a genere. **N**am appellatiue populi vniuersi ciues significat. connumeratis etiam patricijs et senatoribus. **P**lebs autem appellatione sine patricijs et senatoribus ceteri ciues significant. **S**ed et plebiscita lege ortensia lata non minus valere quam leges ceperit Senatusconsultum est. quod senatus iubet. atque constituit. **N**am cum auctor est populus romanus in eum modum ut difficile sit in

ba dissentiat. **D**iffinitur et alio modo. **L**ex est sanctio sancta. iubet honesta. prohibet contra. que sumit ex lege greca. ff. de le. et sen. co. l. ij. item diffinitur tertio modo ut in alia lege greca colligitur l. e. n. t. **C**eluri. exemplificatiue ponit. nam facta conuocatiue populi ro. magistratus. scilicet senatus non totus sed quod maior erat omnibus interrogat populum. scilicet consul. an sic placeret. et sic ad libitum populi fiebat. ut ff. de origi. i. l. ij.

Consule. nam consul vice senatorum interrogat. nam que per alium factum se facere videtur. ut ff. de vi et vi ar. l. j. §. de i. c. ff. de admini. tu. l. ita autem §. gessisset. nam recte omnia nostra facimus qui a nobis auctoritas impartitur. ut C. de ve. iu. enu. l. omnia.

Plebiscitum. veluti exemplificatiue ponit. ut §. §. p. l. erat enim vniuersi nomine tribunus que perat plebeorum magistratus que interrogat plebeos. ut ff. de origi. i. l. ij. et multas leges habemus de his. ut de l. aqui. ut ff. ad l. agni. §. ceterum. et §. h. tantum et ne pides accipiant nisi esculenta. et ff. de offi. pcon. l. soler. §. si. ff. de offi. p. l. l. plebiscito.

Spes a genere. est autem genus quod predicat de pluribus differentibus specie. ut animalium aliud rationale. aliud irrationale. et sic se habet populus ut sequitur ad nobiles et ignobiles. spes autem que predicat de pluribus differentibus numero. ut homo alius rati alius seius. sic se habet plebs. nam maiores tantum comprehendit. ut sequitur.

Etiam. quod dicitur. non solum plebei appellatione populi connumerantur sed a patricijs. qui erant quasi patres principis. etiam patricij ut ff. de mo. ius. pa. po. sol. §. filius.

Sed et plebiscita. videbatur minus valere quasi loco supra ab auctoritate. quia maior est patriciorum et senatorum auctoritas. ut C. de leg. humanum. et ff. de eden. l. si quis ex ar. §. j. sed habet sublatum est per legem latam ab ortensio rege ut sequitur. et ff. de origi. i. l. §. deinde cum essent.

Ortensia. scilicet composita inter nobiles et plebeios. et inter eos sic statuit que valet plebiscitum.

Senatus constituit. nam poterat facere legem. ut hic. et ff. de

leg. r. sena. con. l. no ambigit.
Legis nam idem est si ex alia. quia difficile erat tot bo-
mines puenire. Accur.
Cofult. i. interrogari. na antea ppls interrogabat. vt. s.
e. n. s. plebiscitu. vt sicut ppls interrogabat pri. sic postea
senatores q centum
erat niero interro-
gabam a cofule. vt
C. de pet. be. l. fi. in
pna.

vnū est puocare legi' faciēde
ca. equū visum ē senatū vice
ppli cofult'. Sz r qd principi
placuit. legi' hz vigorē cū lege
regia q de ei' impio lata ē. po
pul' ei r i eū oē impis' suū r
prātem pcessit'. Qdchqz igit
impator p eplam' pstituit vel
cognoscēs decreuit' vl' edicto'
pcepit. legē eē pstat. He sūt
q pstitōes appellāt. Plane ex
his qdā sūt psonales q nec ad
exēplū trahuntur. qm nō hoc
princeps vult. Haz qd ob
meritū idulsiit alicui' vl' si cui
penā irrogauit' vel si cui sine
exēplo subuenit' psonam nō
trāsgredit'. Alie aut cū gene-
rales sint oēs pculdubio te-
nēt. Pdetoz quoqz edicta.
nō modicam obtinēt iur' au-
toritatē. Hoc etiā ius hono-

b Sz r qd princi-
pi placuit cā faciēdi
oēs legē. als nō eēt
lex cōis vt seq. r. C
de sen. l. ex stipulatōe. nā sibi d: nō ois vox iudicis est snia r
sic nō ois vox pncipis est lex.

i Habet vigorē. id est lex est r p lege seruat.
k Regia. hac lege cantū fuit vt prās legi' faciēde trāsiret
de ppo ad pncipē. vt b. r. ff. d. ou. i. l. ij. s. deinde cū eēt et
s. nouissime. r fac ad b. ff. de pti. prin. l. j. vbi sūt eadē vba
r hāc legē regia nō habem'. nā facta fuit sup regio. i. impio
transferendo.

l Popul' ei. f. pncipi q ad honorē. r i eū q ad onus.
m Impis. i. trāsferēdo d ppo ad pncipē. nā fuit facta su-
per regio. i. impio trāsferēdo.
n Concessit. i. trāsultit. sic vt ipse ppls amodo nō hēat sibi
bias. sic. C. d. ve. tu. enu. l. ij. s. h. r. de le. r sen. con. l. fi. Sz
aliū dicit q r adhuc ppls pōt facere legē. r qd d: solū pnci-
pem h posse. vez est sol' . i. null' ali' sol' fm Rich.
o Pcr eplam. vt. j. de his q sūt sui vel alic. iur. s. dnoz. r
ff. de pti. prin. l. j. Accur.

p Decreuit. vt. C. e. si impialis.
q Edicto. vt. C. e. l. ij. r d scōis nup. l. hac edictall.
r Legē. generalē quā potes cogscere qtuoz modis. vt. C
d legi. r cō. l. leges vel specialē vt seq. f.

s De sūt. i. q pstituit impator.
t Personales dūmō iur' corpe nō sūt claus. als oēs sunt
generales. vt. C. de no. C. pti. l. vnica. i. s. fi.

v Ob meritū. qz mlrū fūerat pncipi. r iō aliquid penā quā
debebat ille pati. ppter delictū qd forte ferat ei remisit.
x Alicui penā merēti.

y Irrogauit. i. nō merēti vl' merēti. sz maiorē qz eēt dignus
vt pena ei' mer' sit mlroz. vt. ff. d penis aut facta. s. fi.

z Sine exēplo. i. vt aliū caperent exemplū.
a Subuenit. vt cleric' i qb' mlra sunt spalia. vt in auc. vt
dei. l. apd ppuos epl. r. C. d. epl. r. cle. cū cleric'. r. l. oēs q
r iurē r alijs vt. C. d leg. r cō. l. ij. Sz nūqd itelligit sine ex

emplo subuenire si cui simplicit' rescribat. Rñ. sic. dūmodo
nō sit ibi aliqd signū ex his qtuoz q dicit'. C. d leg. r cō. l. ij.
b Nō trāsgredit'. ff. q dscq iur. l. j. s. sz distiguc. an ad sui
postulatōez sit pcessuz. q casu trāsgredit' vt ibi als nō. vt h.
vt. ff. q dscq iur. l. ij. sz sic soluit aliud p. C. de fruc. r li. ex. l.

fi. vt ad vtrūqz qd
ad aliū exēdit' h nō
est dicere vt ali' ha-
beat pūlegiū. vl' me-
li' sz egrediat' psonā
nō ē m generale ius
nec videt' ali'. s. ad-
uersari' p'us cum
sit ptingens occasio-
ne p'rouerhe.
c Tenēt. i. ligant.
d Pdetoz qz edi-
cta. q septa erāt i al-
bo p'oto. vt. ff. d iu-
rudi. om. iudi. l. s'qz
id qd in pmo rñ.

rariuz solem' appellare. q q'
honores gerūt id est mgrat'
auctoritatē huic iuri dederūt.
Proponebāt r ediles curu/
les edictū de quibusdā caus'.
qd edictū iur' honorarij' por-
tio est. Respōsa prudentum
sūt snie r opinioēs eoz. qui/
bus pmissuz erat iura p'dere.
Hā antiquitus pstitutū erat
vt eēt qui iura publice inter-
prarent. quib' a cesare ius re-
spondēdi datum est. qui iurif
consulti appellabāt. quorum
omnium sententie et opinio/
nes eam auctoritatē tenebant
vt iudici' recedere a responso
eorum non liceret. vt est con/
stitutum. Ex non scripto
ius venit quod vsus appro/
bauit. Hā diuturni mores
psensu vtenū cōprobat. le-

e Nō. modicā sed
magnā.
f Qd q. i. l. ideo qz.
g Dgrat'. i. ipsi

Protes. vt. ff. de iust. r iu. l. ius aut' p'ozis. r. l. f.

h Dederūt. vt. ff. de ou. iur. l. ij. s. eodē tpe.

i Proponebāt causis. vt d moub' r morbosis r vitiolis
atalib'. vt p'z. ff. de edil. edic. l. j.

k Honorarij. qliter. rñ. qz ediles erāt ex p'roub'. vt. j. d. d.
sti. s. p'ozias. r. ff. d. v. ob. l. v. s. p'ozie.

l Respōsa snie. snia est firma r indubitata rñsio. fm Jo.
m Opinioēs. opinio ē cū dubitatōe rñsio. fm Jo.

n Publice. i. qz interpretatio fiebat publica auctoritate cō-
cessa a pncipe. vt vulpia. papm. r siles q fecerūt leges. ff. de
origi. iur. l. ij. s. post origiē. r. s. iur' ciuil' scientiā.

o A cesare augusto. vt. s. j. rñ. Accur.
p Ut iudici. scz nulli.

q Pstitutū. i. sicut ipi pstituerūt.
r Ex nō scripto ius venit. de iure scripto vidim' q in sex par-
tes diuidit'. sequit' de nō scripto. vt. s. e. s. pstat.

s Diuturni. sz qnto tpe vsus facit mores vel psuetudinē.
Rñ. x. an. vt. ff. qui et a q. ma. l. l. cū fideicō. s. aristo. l. j. vnt
quosdā exigē tps cū nō exat memoria. ar. ff. d aqua plu.
ar. l. j. in fi. r. ff. de aq. coti. r est. l. ij. s. duct'. r. C. q' sit lon-
psuet. l. psuetudies. r. C. de sacrosanc. ec. l. fi. Itēz que dicit'
longa. p'z in rubrica. C. e. r. ff. e. lōga. auē. x. an. dicitur. vt. j.
de vsuca. s. j. sequit' q. x. an. sit robusta. Sz nūqd semel suf-
ficit. vt. j. x. annos. Rñ. nō. imo d'z ad min' bis fm eū iudi-
care. vt. C. de epl. au. l. ij. in fi. vel querēmonā. vel libelluz
positū ptra psuetudinē talē spernere. vt. ff. de leg. r sena. cō.
l. cū de psuetudine. Nūqd ergo iudicat' exēplis. Rñ. non
vt. C. de sen. l. nemo iudex. r. fa. ff. de offi. pti. sed l. j. sed ex cō-
suetudine que approbat' exēplis. r sic pcedit' aliquid p obli-
quū qd directo nō pcedit'. sic r. ff. q' res pig. ob. pos. l. aristo.
in fi. sic ecōtra peto ex pmissione q pmissio pbat' ex longo
vsu. vt. ff. de vsur. cū de in rem versō.

De iure personarum.

Consensu. alio. non potest esse consuetudo. cum dicat quasi consuetudo et error consuetudine impediatur. ut ff. de leg. 2. se. co. q. 2. imitatur. i. tunc valet ubi lex scripta non est quod ubi non est. lex scripta est. Et non tres virtutes consuetudinis imitandi legem ubi interpretandi legem ubi lex est dubia. ut ff. de. inter. rat. in fi. Item cor. gaudi. ut ff. de le. et se. co. l. de qb. in fi. 2. f. e. s. eo vero. quod distingue. aut est generalis consuetudo per totum mundum. et tunc valet legem ubique. ut ff. de. d. q. b. s. fi. Aut specialis tunc vincit legem in loco ubi est. ut ff. de. com. munita. p. d. i. o. z. l. ven. ditoy. s. si p. stat. d. m. o. p. legem fuerit in ducta. alio. valet a lege sup. ueniente. ut ff. de sepul. vio. l. iij. s. diuus. In alio aut loco consuetudo specialis non vincit legem ut. C. e. l. consuetudis 2. h. fm. Jo. 2. p. l. 3. alij alie distinxerunt. b. Et idcirco h. s. cois. e. ad duo. s. di. tra supra ad scriptum et non scriptum. id bene est hic s.

Ius civile large accipe. ut no. in s. p. stat. d. Hugo. l. lex. xij. ta. q. fuit origo totius iuris et principis. e. Instituit. s. i. ordinamentis. nam romanus populus. x. viros p. isto iure misit q. x. tabu. eburneas reulerunt. ta. d. iure scri. pto atheniensium. q. non rescripto lacedemonioz. s. q. post. ea aliqd. deerat qd. emendatione desiderabat. data fuit pote. stas p. vnu. annu. bis decem viris. ut ius et leges corrigerent. ad. pedo. et detrahendo. et si op. esset interpretarent et ut ea face. rent q. duas tabulas addiderunt. et sic lex. xij. ta. ex accrescen. ti dicta est. ut ff. de origi. iu. l. ij. s. j.

Sed naturalia hic s. potest intelligi de iure naturali prime. uo quo mouent oia ad aliqd. faciendum. ut no. s. e. ti. s. in pn. sed quod dicit esse imutabile. est id qd. de seruitute dicit q. est p. ius naturale. et tunc p. ualet. ut s. e. s. ius aut. sed dic. n. derogat ob hoc. l. 3. n. seruet. in alio casu nam nihilominus equu. et bonu. e. Et eode. mo. rideo ad illud qd. dicit. q. et capi. di. s. q. aut. qd. est p. tra. vel ubi non tollit cognatio s. ius succe. denti. Item eode. mo. ut prius rideo ad illud qd. de v. sic. di. cit. f. de v. sic. in pn. qd. p. stat. esse contra ius naturale. ut ff. de codi. inde. l. na. natura. vel dic. q. iste s. loquit. de iuregen. tiu. qd. patz. ex illa l. na. qd. ap. d. ois. geres. s. e. s. qd. vo. nat. al. s.

Constitutio. s. de consuetudine sp. ali. v. l. lege municipali scripta. b. Tacito. s. p. r. i. o. p. s. u. e. r. u. d. i. e. ut. de. le. 2. se. con. l. de qb. i. fi. i. Vel alia. i. p. r. i. o. s. t. a. t. u. t. o. et sic reddunt singla singlis. k. Omne. Quid sit ius. et qualiter diuidat. dixit n. sic. diffe. rentia inter ipsa iura ponit. l. Vel ad p. sonas. de hoc di. cit. f. in toto primo libro vsq. ad titulu. de rez. diuisione. m. Ad res. de hoc dicit. f. l. ij. z. ij. vsq. ad ti. de obli. n. Ad actiones. de his dicit. f. de actionibus. o. Personae. nam ho. est res dignissima creaturarum. ut ff. de. ead. edi. iustissime. v. n. Quid. p. r. o. n. a. q. cu. spectat aialia cere. ra terraz. Os homin. sublime de dit. celisq. videre. Iussit et erectos ad sidera tollere vult. Et i. virgilio. Celestisq. origo illi est. Ignis est illi vigor et celestis p. mago. v. l. Ened. p. Ignorant. et sic statim ponit de iure p. sonarum. Et no. hic q. diguioza preponenda sunt. sic. f. de bon. pos. s. alia vero.

et phoc facimus multas formationes tituloz. q. De iure personarum. Rubrica.

Umm. i. prima. q. 2. alie sequunt. ut. f. de his q. sunt sui vel alie. iur. in pn. 2. f. d. tutelis. in pn. Vel dic. summa. i. maxima. q. prim. est de iure naturali. ut libertas et partim de iuregen. tiu. ut seruit. quoz. vtriusq. s. ius natura. le. et gentiu. antiquu. est iure ciuili. ut. f. d. rez. diui. s. singulo. ru. Vel dic. summa. id est breuis. sic. f. de obli. s. j.

Umma itaq. diui. sio de iure p. sonarum. hec e. q. ois. hoies. aut liberi sunt. aut fui. Et libertas qd. ex qua. etiā liberi vocant. e. naturalis facultas ei. qd. cuiq. facere li. bet nisi q. vi aut iure. phibeat. Seruitus aut. est constitu. tio iurisgentiu. q. q. s. d. nio. alie

Hoies. s. p. o. n. e. q. hic fuerunt duo homines. vnus liber. et alius seru. tunc hec p. positio e. fal. sa. Dic. q. pluralis oratio couertit. in singulari et tunc est vera et non fallit. ut ff. de codi. 2. demon. l. falsa. s. fi. ff. de peti. her. diu. in fi. 2. d. ori. iu. l. ij. s. exactis. 2. de ver. sig. no. est. econ. tra singularis p. plurali. ut. e. ti. l. in summa. ff. de testa. tu. si. que. ra. s. j. Et dic. hic questiones p. stras. ff. e. l. ij. s. Aut serui. s. qd. de statu libero. videt. liber. ut si ex no. ra. ca. agat. l. fi. s. p. tra. est. ut ff. de sta. lib. l. statu. liber. Item qd. de ascriptione vel cesito. videt. q. serui sunt. p. tra. C. de agri. 2. cesi. l. fi. l. xj. z. C. in qui. ca. co. cen. l. fi. s. p. tra. est. fm. Jo. licet alij aliter distinxerunt cum possint fieri clerici et contra. dominoz. voluntate. qd. non est in vere seruis. ut. C. d. epis. 2. cler. i. u. b. e. m. s. s. seruos. et in aucten. de sanctis. ep. i. s. ascri. ptios. coll. ix. Item in dubio pro libertate iudicandum est. ut ff. de regu. iur. l. libertas. et quod in p. trariis legib. con. tinentur. loquitur quo ad seruita. quibus est strictus. qua. po. tuerunt facere testamentu. et ferre testimonium. et alios aci. ciuiles exercere. Nec alieare possunt sine solo. ut. C. d. agri. 2. cen. l. quemadmodu. l. xj. Item quid de monacho vel re. gulari canonico. r. i. liberi sunt. et ideo possunt reddere testi. monium. qd. dic. ut dixim. in aucten. de mona. s. cogitandu. coll. j. licet quo ad ac. ius quosdam fingant. mortui. ut in au. cten. de mona. s. illud. 2. s. si quis aut. coll. j. 2. in aucten. de nup. s. sed occasione. coll. iij.

Libertas. hec diffinitio tris. modis pot. legi. Primo s. p. r. ut diffinitat. libertas eo iure q. inuenta est. id est naturali et sic etiā serui fm. hoc s. ut liberi. naz. et ipsi pnt. facere qd. vo. lunt nisi qd. vi. i. de facto. vel iure. s. q. libet. phibeat. et hec. d. ba. ex qua liberi r. d. pnt. esse d. diffinitione. nam et ipsi liberi vo. cant. fm. idem ius. ut. f. de libe. s. j. Alij dicunt diffiniri liber. tate. liberi. no. libertatem serui. q. ex prima vocant. s. hodie. liberi non ex secunda. s. qua. habent serui. Est ergo libertas. alia in seruo. alia in libero. et fm. eos verbum vi. exponit. ut. pus. Sed nec prima nec secunda plac. q. serui sunt hodie aliq. iure liberi. cu. iusgentiu. in h. derogauerit iuri. nat. ali. ut. f. s. f. iur. 2. expone. vi. i. iuregentiu. qd. quadā. necessitate. induxit

seruitutem scz per captiuitatem vt. s. ff. i. s. ius autem. r iu- re. f. ciuili quando maior. xxv. annis vendit se ad precium p- ticipandum. vt. j. s. serui. q. d. quilibet liber est nisi fiat fu- iure gentium vel ciuili. r hec verba. ex qua etiam liberi rē. non oportet qz sint de diffinitione. sed quendam effectum li- bertatis demonstrat.

no ptra naturā subijct. Ser- ui aut ex eo appellati sūt. qz i- ptores captiuos vēdere iu- bēt ac p hoc suare nec occide- re solēt. qz etiā mancipia dicti sūt. eo qz ab hostibz manuca- piūt. Serui aut aut nascūt aut sūt. Mascūt ex ancill- nris. sūt aut iur gētiū id est ex captiuitate aut iure ciuili. cū hō liber maior viginti ānis ad pāu picipandū sese venū- dari passus est. In seruo rū p dītōe nlla ē dōtia. i. liber aut multe dōtie sunt. aut em inge- nui aut liberi sūt.

De ingenuis.

Ingenuus est is qz stati- vt nat est. liber est. siue

Constitutio. id est vni de statutis iuris gen. nā r alia multa statuit iugentiū. vt s. ff. i. s. ius autē sed hodie dici pōt sūt?

de iure ciuili formatōe. nā als olim r als hodie est hec ptās vt. s. ff. de his qz sunt sui vt. alie. iur. s. p. r. ff. qre est d iure gen- tiū inuentōe s. ciuili formatōe. vt. ff. de iusti. r iure. l. ius aut Naturā. qz de iure naturali liberi nascēbant. Accur.

Dñio aliqñ sine dñio. vt. ff. de rez diu. l. j. s. j. r. ff. p de relicto. l. fi. r adde. ff. de stip. ser. l. qz seruus. r. ff. de li. c. suis vsufu.

Contra naturā. i. s. ius naturale. cū eo iure oēs liberi sūt vt. ff. de liberi. s. j. r. s. ff. i. s. ius aut.

Seruare. no. seruū dici a suādo r nō a sūtēdo fm ysi. sed tabellio dō suus publicus a seruēdo. vt. ff. de ado. l. nec em. r. l. nō aliter. r. ff. rēpub. fal. fo. l. ij. qz m seruo nō pōt esse vt. C. de tabellio generali. l. i. r.

Captiuit. ff. de sta. ho. l. iij. in ff.

Serui. ex accidēti serui. Accur.

Ex ancill. i. s. ptem liberū habeāt vt. ff. ff. r. C. d rei vē. l. parū. Quid si ex ascriptio r libera. Rñ. seqē vtrē vt in autē cō. qz ex ascp. r. li. mu. s. j. colla. v.

Captiuitate. q occasione belli ptingūt. qd est d iure gē. vt. ff. ff. p. s. ius aut.

Iure. r est terti modus vt. C. de asser. tollēda. l. j. s. pē. r est qz. vt p ingratitudinē reuocatōis in sūtutē. vt in autē. vt liberi decetero. s. j. in ff. r. s. illud vero.

Mator. in q facta sunt qtuor. necessaria. s. qz sit mator. r. an. vt. ff. r. C. de libe. ca. l. si p ministeriū. Itē r vt eo afo vt pū capiat pte. vt. ff. r. C. de libe. ca. l. nō id. Itē r qz vere habeat pte. vt. ff. quibz ad libe. pēla. nō l. j. Itē qz vedaat ignozāi p dītōez vediti. vt. ff. d libe. ca. l. liberis. s. si qz sci- ens. Itē r qntū vt hic setat p dītōne suā vt. ff. si qz ingenuus esse d. l. ij. r. ff. qd eoz defuerit iur cōi puocat i ingenuitatē a s nō poterit puocare in ingenuitatē etiaz si manumittat.

vt. ff. d sta. b. l. hō liber. r. ff. de libe. ca. l. cū pacto. nisi r d- deret p cū r dñs spōte acciper nec etiā dñs accipe cōpellit p cū. l. j. qdā p dītōe. vt. ff. si inge. cē d. ij. r. r. C. qñ l. j. ab emp. di. l. j. r. ff. ff. in ff. s. nūqd hz i inrea. resti. cū sit mior r. ff. an. mator in. r. ff. an. rñ. nō. qz nē mutāda tēta solēntas

r qz nō est loc⁹ restituti vbi res mutat statū pñus amittit do. vt. ff. de mi. si ex cau. s. pamp. r. ff. d in inte. resti. l. diu. s. nūqd pñi vt affini pmittit reuocatio. vt p officiu iudicis vt p rei vē. vtilē. cū ad eoz ignominia respiciat. vt. ff. de ref ver. l. j. r de libe. ca. l. j. r. ij. r. iij. rñ. mon. vt. ff. d ca. di. l. tutelae. s. si liberta- te. l. j. qdā dicit ptra ar. dicitaz. l. s. certe nō mutauerat statū s. mutare volebat. h. Menūdari. i. s. qz libet alto ti. patianē se trāfferri i alit. qd est v rū si aliqd lu- crū sentiat. vt. ff. d li- be. ca. l. si vsufr. r. C. d lib. ca. l. ministeriū.

ex duobus ingenuis matri- monio pstante editus est. siue ex libertinis duobus siue ex altero libertino. r altero inge- nuo. Sed r si quis ex mēre na- scitur libera. patre vero suo. ingenuus nihilominus nasci- tur. quēadmodum qui ex ma- tre libera r in certo patre na- tus ē. qm vulgo pceptus est. Sufficit aut liberam fuisse mrem eo tpe quo nascit i. an- cilla pceperit. Et ecōtrario si libera pcepit. deinde ācilla facta pariat placuit etiā qz nascit libez nasci qz nō dōz calamitas mris ei nocere qui i vtero est. Et ex his illud quesitum est si ancilla pregnans manumissa

tutelae. s. si liberta- te. l. j. qdā dicit ptra ar. dicitaz. l. s. certe nō mutauerat statū s. mutare volebat. h. Menūdari. i. s. qz libet alto ti. patianē se trāfferri i alit. qd est v rū si aliqd lu- crū sentiat. vt. ff. d li- be. ca. l. si vsufr. r. C. d lib. ca. l. ministeriū.

In seruo nulla dōtia. s. videt s. nā qdā sūt in dignitate qdā nō. vt. ff. d in iur.

s. s. pena. r. ff. de vsufu. r si qd. s. j. Itē qdā ordinariū. qdā vicariū. vt. ff. qd cū co. s. cū aut. Itē aliū veterant. aliū. nouiciū vt. ff. de edilic. e. l. fi. r. ff. de publi. l. interdū. s. dic q null⁹ est magi seruo qz alter i. s. quo ad act⁹ r quo ad malicia r si- milita sit differētia. l. s. olim magi vn⁹ qz alter esset seruus. vt. C. de no. iur. q. tol. l. vna. nā oli qdā habebāt nudū domini- um in seruis. qdā plenū qdā semiplenū.

Multe. qdā ponūt h fallaz no. vt duo sint multa. ar. ff. ad h. l. j. s. h. rñ. p. s. certe ibi sūt tria appellata nō duo tm. Dic s q qtuor sūt dōtie liberoz hoim. vt ingenui. r liberti- ni. r atini. r deditiū. vt hic. r. ff. ff. de lib. s. libertinoz. ar. ff. vi. bo. rap. l. iij. s. j. rñ. p prima pte est in auc. d depo- sitis. de denūciatōibz. ibi. cū r mltā. Accur.

De ingenuis.

Ingenuus. qñqz aliter. qz p sniam vt. ff. de sta. ho. l. ingenuū. Item p restitutiōez nataliū. vt. ff. de resti- natiū.

Ex duobz. sic pstrue. siue ex mrimonio. subaudi. pstate duobz ingenuis edit⁹ rē. r sic expone oia seqntia capitula.

Ex altero. sic. C. de opis liber. l. qz ex liberta.

Nascit. fm se.

Nihilomin⁹. qz vtrū stat⁹ sp p dītōe vt h. r in auc. q pstitutiō ex ascp. s. j. colla. v. r. C. de rei vē. ptū. nisi in casu. vt. C. d ser. fugiti. l. fi. r nisi in murilegulo. vt. C. d murilegu- lis. l. q cū pte. l. xj. r. l. hi q. r h iure romano. sec⁹ iure lōgo bardo qz sp in deteriorē pte stat⁹ pstrabit. nisi sit mrimoni- um aliqd si p cūbinat⁹. nā tūc seruat ius romanū.

Libera puta meretrice.

Sufficit. quātū ad p dītōez. sec⁹ quātū ad honores. vt ff. d senato. l. filiā r liberos. s. fi. r sec⁹ q ad patriā. vt. ff. ad munitē. l. asūptic. s. fili. r. ff. mā. s. pcuratorē. s. p socio. et lid qd. s. si fili. r. ff. de nego. gest. sed an vltro.

Calamitas. qñsi cadamitas. qz itez fuit facta ancillā.

Ex his. hucusqz dixit qñter ptingat ingenuitas. nūc qz liter p seneret.

Vertical marginal notes on the left edge of the page, including fragments of text and some illegible characters.

De libertinis

A Liberā matr. facit ad B. C. si man. ita fu. alii. vt ma. l. si. si iuxta. **B** Medio tpe. ff. d. acqui. re. do. adeo. §. cūq. spe ctanda. **C** Officit. nisi post manumissionē talē quinque nio steterit. vt. ff. si inge. esse. di. l. ij. sed illud hodie correctus est. vt. b. c. z. C. vbi. causa stat. l. si.

D In seruitute. l. i. statu seruiti.

A Manumissū. l. de facto. Accur.

F Natalib. l. inge nistat que pbat p natales. Erāt aut natales scripture cum annis dñi z pconisa te q dicebat luc. um eē natū z ingenuū z deinceps sic erat nisi tunc tradideret.

U n z in legēdis san ctroz insulat natiui tas sancti nicolai qñ mouit. qñ tūc nascat nūq. morturus. z scribūt gesta in vita facti nicolai. Et scri pta illa dicit natalis ei. z qd fecerit i vi ta insulat talis san cti. vel dic q natale appellat prima nati uitas q ē de iure na turali. z oēm hoīez dic esse libez. vñ di cū seru. iste restitui tur natalib. l. libra ti quā hz de iure na turali. ff. de nata. re sti. l. ij. z. ff. de statu ho. l. impatores.

G Offerre. nisi vē diderit se. vt. s. ti. f. §. pe. tūc em nō re dit in statu primuz. vt. ff. de stat. ho. hō liber. que est §. Acc.

B De libertinis. Rubrica.

L Libertini sūt q ex iusta. i. Na. sic econtra. vt. §. ti. f. §. §. vel iusta. qz adeo iuste seru. erūt t nō vt meruerit manumitti. Uel dic iusta. qz est de iuregen. vt. s. ti. f. §. seru. z. ff. de iusti. z iur. l. manumissiones.

S eruitute. z hui. manumissi fili. est ingenuus. vt. s. ti. j. in prin. licet grāmatic dicāt cū libertinū. Sed z manumis sum libertinū dicunt. Accur.

M anumissio. i. detectio fm. §. r. z. ff. d. acq. re. do. l. adeo. §. cū qd in fi. Uel dic fm. Pla. Jo. z. Az. qz dat libertatez quā pu. ille seruus nō hēbat. als nō diceret dari. vt. §. d. act. §. sic itaq. §. z opponit. aut quā habebat ei dabat. z sic illi quidē nulla remanet. cū nō habeat nisi vñā. aut quā non ha bebat. qd est absurdū. §. d. dic qd dat qd nō habebat. z h. ple rūq. cōtingit q quis dat qd nō hz. vt. §. qui alie. li. §. j. z. ff. d. v. usufruc. l. q. nostrū. z. ff. de acqui. re. do. l. non nos. Accu.

P ro idest.

P roestari. ff. de iusti. z iure. als manumissiones ex B.

D ue res. i. manumissio. Accur.

E t cū tria genera. f. d. erat vñ. z addita sunt tria. §. sunt qtuor. Rñ. nō sequit. nā si habeas tres filios z nascat ho die vnus incipis habere quartū. z prius habebas tres. §. se ptem quod falsum est qz quod primo erat cōputat in sequē

tem numerum. Accur. q. §. sacris. f. sub aspectu populi z antistitis. z interuenien te qualicunq. scr. prura vice actorum. vt. C. de his qui in ec. manu. l. j. z. ij. r. Quidicra. l. cā cognita corā ptoze. que iō dicit dari vin dicta. qz vindex qui dē seru. in vice illo rū primo sic fuit ma numissus. ff. d. orig. tur. l. j. z. ij. §. in rñ. vel vt qdā dicit §. z Boetium. vindicta erat virga ptoze q ter pcutiebat māu missus. z dicebat pto: ter aio te libez. ar. C. si aduersus li ber. l. ij.

De libertinis.

L Libertini sunt qui ex iusta seruitute māu missi sunt. **M** anumissio autez est datio libertatis. nam qd diu aliquis in seruitute est manui et potestati suppositus est z manumissus liberat dñi potestate. **Q** ueres a iuregentiū originez as sumpsit. vtputa cū iure natu rali oēs hoīes liberi nascerēt nec esset nota manumissio cū seru. esset incognita. §. p. q. iuregentiū z seru. ingenuita tez inuasit. secutus est bñficiū manumissionis. **E** t cum vno cōi nomine omnes homines

tem numerum. Accur.

S acris. f. sub aspectu populi z antistitis. z interuenien te qualicunq. scr. prura vice actorum. vt. C. de his qui in ec. manu. l. j. z. ij.

Q uidicra. l. cā cognita corā ptoze. que iō dicit dari vin dicta. qz vindex qui dē seru. in vice illo rū primo sic fuit ma numissus. ff. d. orig. tur. l. j. z. ij. §. in rñ. vel vt qdā dicit §. z Boetium. vindicta erat virga ptoze q ter pcutiebat māu missus. z dicebat pto: ter aio te libez. ar. C. si aduersus li ber. l. ij.

appellarent. iuregentiū tria genera esse hoim cepeit. libe ri. z his pstrariū fui. z tertiu z genus libertini. qui desiderāt esse serui. **A** bulus autez mo diū manumissio procedit. aut ex sacris cōstitutionib. in sa crosanctis ecclesijs. aut vindi cta aut inter amicos aut per eplaz. aut per testamentum. aut alia qualibet vltima vo luntate manumittunt. **S** ed z alijs modis libertas suo cō petere potest. qui tam ex ve teribus. q. ex nostris pōstōni bus introducti sunt. **S** erui vero a dominis sepe māumit ti solent adeo vt vel in transi tu manumittant. veluti cum pretor. aut preses. aut procō sul in balneum vel in thea trum eant. **L** ibertinoz autē stat. tripartitus antea fu erat. **N** ā qui manumittebant mō maiorē z iustam libertatē cō sequebant. z fiebant ciues ro mani. mō minorē z latini ex lege iunia nozbāa fiebāt. mō inferiorē. z fiebāt ex lege elia scentia deditiozū numero

A micos. z in B z i se. c. necessarij sūt

v. testes. vt. C. de la. lib. l. j. §. scimus. r. §. si quis. Accur.

Q ualibet in codicill. vel in testamto min. solē. qd valz sit ptes z filios. vt. C. d. test. hac pultissima. §. ex ipsec. Ac. v. §. Sed alijs. pter supradictos. Accur.

Q ui tam. f. modi.

E x vterib. f. ex legib. ipatoz. vt. C. p. d. ca. §. p. totum

N ostris. vt. C. cōia. de manu. l. si. z i auct. d. mā. pñ. §. ij. coll. ij. z i aucten. de mona. §. ij. coll. j. z i auct. d. mona. §. j. coll. ij.

S erui manumitti. quasi di. quodocunq. etiā inuit. vt. C. de testa. ma. l. si. §. si vero quidā. licet secus sit in filijs. vt i auct. qui. mo. na. effi. sui. §. generaliter. colla. vj.

T ransitu. id est. dum transit. Et est ratio. quia sine eo fie ri poterat. vñ aliud est qñ manumissio non poterat fieri sine pretore. vt. §. ti. j. §. eadem. Itē aliud est. in cōtentosa iurisdī tione. que. f. reddit. in inuitū. vt. ff. de ver. obli. inter stipu. §. j. z. C. de vila. a procedente. Accur. j.

I n balneum. tūc enim videbat non valere. qz pre gau dio quilibet concederet.

I n theatrū. i. in locū vbi homines stant ad videndū et idem multomagis. f. als quocunq. vadat. Accur.

L ibertinoz. idē erat d. fuis. vt. C. mu. iu. d. tol. l. j. §. j.

M odo. i. altiqñ. **M** odoz. i. mediam. vt. §. de capt.

de. f. j. r. ff. au. r. arg. le. l. qui laudē. fm Jo.
b. deditio. idē vocabat deditio. r. erat iducti bac. l. eli
ascena q. r. mka alta iducti. r. erat hi toto tpe vite sue serui.
r. tūc fiebat liberi cū moriebāt qd pderat eis. qz bona vt pe
culiā a dño occupat. sz i lais aliē fiebat. vt colligē bic. r. ex
eo q min⁹ habebat
deditio q latinū. vt
f. e. d. suc. li. f. fi.
i. p. tras. i. nos q
sumus pū.
k. cōstōb. vt. C.
de dedit. li. tol. r. C.
de lat. li. tol. l. j.

Sz deditioz qdem pessima deditio iā ex mltis tpb⁹ in
dissuetudinē abijt. latinoz ve
ro nomē n̄ frēqntabat. Pōqz
nra pietas oīa augere. r. i me
liore statum reducere deside
rās duab⁹ pōtib⁹ hoc emen
dauit r. in pristinū statū redu
xit. Quia r. a primis vrbis ro
me cunabul vna atqz simplex
libertas competebar id est ea
dem quā habebat manumis
sor. nisi q sez libertin⁹ sit qui
manumittit licet manumissor
ingenu⁹ sit. Et deditioz
qdem p pstitūōnez nram ex
pulim⁹ quā pmulgaum⁹ inf
nras decisioes. p quas sugge
rente nobis tribuniano viro
excellso questore nro. antiq iu
ris altricatōnes placauim⁹.
Latinos aut iunianos r. om
nē q circa eos fuerat obseruā
tiā. aia pstitūōe p eiusdez
questorj suggestionē correxi
mus q inter impiales radiat
sanctōes. Et omnes libertos
nllo nec etatj manumissi. nec
dñi manumissoris nec manu/

l. ppetebat. f. ma
numissis. fm h nor.
tria tpa in pmo r. vl
timo. f. deinceps idē
iuris est. sed i medio h ius pessimū fuit inductum. vt. f. e. de
suc. li. f. vlti.
m. Libertin⁹. ex q ptingit mltiplex effect⁹ in pms circa ob
sequales opas q sūt in faciēdo. vt i assurgēdo r. seruiēdo siue
in nō faciēdo vt d nō vocādo i ius. q ipa natura p rono de
bent etiā siue ipositōe r. si vocauerit in ius p ronu siue venia
punit i. l. aureis. ff. de in ius vo. l. pe. r. vl. q aure: accipiunt
q liber p vno solido. vt. f. de pe. re. li. f. fi. r. ex his iurib⁹ su
nat ar. q aure⁹ p solido accipit in iure nro. ex q p eodē de
licio tales siue pmulgāt r. edē intelligit eē dāde filio eman
cipato. vt. C. de i ius vo. l. venia. r. ff. d. p di. inde. si nō forte
q libert⁹. itē reuocat i fuiturē ppter offensaz. vt. C. de li. r.
co. li. l. si manumissus. r. alia mltā. sz hodie hec oīa tollit p
terca q ipa natura debet vt i auc. vt liberti deccō. f. j. col.
vj. Tu dic vt no. in. l. si manumissis. q est p.
n. Et deditioz. qd dixerat i genere nūc ponit p spēs vel
qd pūcti dixerat nūc diu. dit.
o. Altricatōes. qz nō hēm. Sz qre nō erat fui sic illi q pe
nit sūt fui cū toto tpe vite sue fuisse cogere. Rñ fm Jo.
q erat liberti h fuisse cogere. vt. C. cōta. d. ma. l. j. d. sin autē
pprietari⁹. p Latinos. r. iunianos. i. ex lege iunia nor
bana inductos. vt. s. e. f. libertinoz.
q. Qēs. sic pstrue. r. oēs libertos donauim⁹. i. honoraum⁹
ciuitate roma. i. plena libtate. vt. s. e. f. libertinoz.

r. Discrie. i. dña habita nec etatj nec manumissi vt etiā in
fais possit manumitti imo etiā i vtre cū qstū ad h habeat
p nato. vt. ff. d. sta. bo. q in vtero. nec dñi manumittēt dūz
tñ habeat. xx. an. vt. f. n. j. f. eadē. nec i mō manumittēt. f. i
testamto seu inē viuos qd mō. vt. s. e. f. multis.

missiois mō discrie habito si
cut iā antea obseruabat ciui
tate roma. dcorauim⁹. Abul
tis modis addit⁹ p quos pos
sit libertas seruis cuz ciuitate
romana q sola est. in presenti
prestari.

De his qui manumittere
non possunt.

On tñ cuiqz volē
ti manumittere lz.
Mā is qui in frau
dem creditoz ma
numittit nihil agit qz lex elia
scēna ipedit libertatē. Licet
aut dño q soluēdo nō est. i te
stamēto se usū suū cū liberta
te heredē instituire vt liber si
at. heresqz ei sol⁹ r. necessari⁹
si ei nemo ali⁹ ex eo testamen
to heres extiterit aut quia ne
mo heres script⁹ sit. aut qz is
qui script⁹ est qualibet ex cau
sa heres nō extiterit. Idē ea
dem lege eliascentia proui
sum est. et recte. valde enim
perspicendum erat. vt egen
tes homines quibus ali⁹ he
res extiturus non esset. vel

s. Addit. f. a nob
cis qf habuim⁹. s. e.
f. mult. at. r. sūt ad
diti nonez. Dum⁹ si
dñs egrotatē seruū
suū deiecit. Sed si
ancillā vēdiderit ne
pstituat r. pstituta
fuerit. vl si venditor
sibi retinuerit man⁹
inectōz r. eā ad ipm
reuerterez. pstituit
postea. Tert⁹ si fuit
pileati defūcti sui⁹
pcesserit. Quart⁹ si
etiā expssit cuz velle
esse latinuz. Quir⁹ si
sub pditōe relicta li
bertate heres añ cō
ditōnez manumissit.
Sext⁹ si i iudicio li
berali a dño supat⁹
fuerit r. pūcti p dño
solum fuerit r. ipe
postea recepit. Sep
tim⁹ si ancillā suaz
maritauerit alicui li
bero. Octau⁹ si corā
actj silituz noiauerit
suū suū. Non⁹ si in
strumta fuituz red
diderit r. pbatur bi
mō. C. d. la. li. tol. l.
vna. f. sed scim⁹ vsqz
in fi. l.
t. Sola. f. libertas
plena.
v. In pūcti. i. in cō
suetudinē.

On tñ cuiqz quis. s. ti. j. f. mlt. r. f. fi. dictum sit
n quilibet manumittere posse. tñ r. sic. f. d. ex bere.
libe. in pn. nā tūc eēt liber r. heres.
r. Fraudē. h expone. f. f. in fraudem.
s. Danumittit. f. inē viuos vl in vltima volūtate. f. nō in
stituēdo. vt. f. pxi. f. r. ff. q. r. a qb. l. si mortis.
a. Agit. f. vt noceat creditoz. vt. ff. q. r. a q. l. si mortj. sibi
tñ nocet si velit fuocare. vt. C. d. ser. pig. da. ma. l. si credito
ribus.
b. Eliascētia. s. iis ē rō. qz lex vult. f. d. vsuca. f. furtiuc.
c. Licet. i. licitum est.
d. Seruū. f. vni r. nō ples. ff. d. here. insti. q soluēdo. r. etiā
i fraudē creditoz. vt. C. d. neces. f. l. j. i pn. nisi spāl r. pignoz
dar⁹ fuerit. vt. ff. d. here. insti. pignoz. q nō pōt fieri necessa
ri⁹ nisi dñs creditoz satisfacciat. vt dicta. l. pignoz.
e. Solus. r. in casu etiā cū alio. vt. ff. d. here. insti. l. si si. r. l.
ei q soluēdo.
f. Necessari⁹. qz siue velit siue nolit cogit esse heres. f. de
be. qual. r. dif. f. j.
g. Extiterit. q vltio casu fu⁹ substitut⁹ est heres.
h. Eadē lege. f. q. phibuit eadē. r. ex iusta cā pcedit. vt h r.
f. e. f. eadē.
i. Et recte. f. est prouisum. k. Egentes. no. qz
prodest paupertas quia fauet paupertati. sic. ff. de transac.

ca. h. §. si in annos 2. C. de epl. 7 cle. si quis ad declinādū. §. p. 7. ff. de offi. p. uicariis. §. si. ar. §. ff. d. execu. tu. 7 cur. l. spandō. §. si. 7 in aucten. de testi. §. j. 7 illud paup vbiq; later. ecōtra dicat cantabat vacuus corā latrone viator.

a. Uel p saltem. b. Daberēt. sic. ff. de interro. act. l. et

q; in prin. sicut. §. de bo. pos. §. p. q; aut.

c. Aut hoc nō. fac ente. i. nō. sa. i. ff. de creditozib;.

d. Eo seruo. nunc liberto facto.

e. Seruū quondā. s; mō est liber.

f. In ur̄sa. q; ad fama q; etiā p; mortez q; nō. dā. ff. de ac. l. 7 iudicioz.

g. Idēq; libtate nō q; dicat instituo te si ne libtate q; tūc nō eēt heres. vt. ff. de cet. in fi. hui; §. s; p. termisit dationē libtatis. vt. in fi. §.

h. Constō. vt. C. d. ve. ser. be. insti. l. qui dam in prin.

i. Scriptura. sic ex datione tutele. vt. §. q; da. tu. pos. in pn.

k. Instōis. ar. q; a liq; p̄cesso illud p̄cedit sine q; illud eē nō p̄t. vt. ff. d. tu. o. su. l. ij. Accur.

l. Cū nō. hcc ē noua rō de q; p̄dixi mō. s; lex ipsa antiq; fuit. vt. ff. d. here. insti. §. j. q; est p̄tra.

m. In fraudē. sic. ff. e. t. l. q; 7 a qui. ma. li. nō. fi. l. in fraudēz.

n. Soluendo. cū 7 scīāt se h̄re creditozes. vt. §. que in frau. cre. l. oēs. §. lucius.

o. Non est. et nunc erit p̄tus soluendo.

p. P̄ualuisse. nā qdā dicebāt q; sufficiebat sol; euent;. alij dicebāt q; exīgebat vtrūq;. l. frau. 7 euent;. 7 ista sūta p̄ualuit. nō ex p̄dict; videbat suff. cere euentū solum in rē.

q. Impediti. h̄c diligenter attēde q; si directa def libtas nō solū int viuos s; etiā in vltima voluntate duo sūt nēria. §. p̄siliū h̄c frau. 7 euentus. vt. h. 7. ff. c. §. in fraudē. 7. C. e. l. j. in fideicommissaria sufficit euent;. vt. C. q; manu. n̄. pos. l. si. Et rō est. q; facilius libtas de facto data ab herede reuocaf q; a dñi: eto cui; videbat dispositio. l. vt. ff. d. f. deico. liber. l. iij. §. si in fraudē. Alia rō notaf. C. e. l. in fraudē. in alijs aut alienationib; q; in fraudē creditorum fiunt. dic vt. §. de ac. §. item si quis.

r. Sepe. nō tacite obiectōi quō pōt esse anim; bonus cum ipsa veritate fraudet eos. Rū. sepe em̄ rē. §. ar. §. C. d. re. sc. n. ven. l. quisquis. Accur.

s. Cū v. roq; frau. l. 7 euent; interuenit vt subijct. 7 fac ad h. ff. q; 7 a q; ma. li. l. si in fraudem.

t. Consi. to. no. quē teneri de p̄silio. s; §. ff. mā. l. ij. §. si. s; h̄ fuit frau. 7 iō fuit tale p̄siliū obligatorū. q; fraudulētū. v. Eadē. s. de q; est habita mentio. vt. §. e. in prin.

7. Admōt. sufficit q; si nō sit minor. xx. an. etiā si nō sit maior. vt. q; terigit vltimum diē. xx. an. vt. ff. de manu. l. j. sicut i testō fauore sui. vt. ff. de testa. q; erate.

7. Vindicta. h̄c expone. vt. §. ff. j. §. multis.

3. Ad illū. i. apud locū illū vbi habet sup hoc p̄siliū. l. de liberatio. 7 sic ponit id qd sit p̄ eo vbi sit vt. ff. de iusti. 7 iu. l. vl. §. si. Uel dic apd eos q; p̄sunt p̄silio vt sūt oēs h̄ntes ord narā iurisditōz et infimū. mgfat. cū h̄ sit d̄ volūtaria iurisditōne. vt. ff. de of. p̄con. et le. l. ij. 7 in auctē. d̄ defen. ci. §. nlla coll. ij.

de facultatib; suis amplius q; i his ē sperant hoies. Itaq; tūc itelligim; impediri libera/ tē cū vtroq; mō fraudantur creditozes. i. 7 consilio manu mittentis. 7 ipsa re. eo q; bōa non sunt suffectura creditozibus. Eadem le. e. el. ascentia domino minoz. xx. annis n̄ aliter manumittere permittitur. q; si vindicta apud concilium iusta causa manumissio nis approbata fuerit manu/ missio. Iuste autem manu/ missionis cause he sunt. veluti si quis patrem aut matrem. filiū filiamue aut fratres soroz resue natales. aut pedagogum. aut nutricē aut educatozē aut alij m̄nū alumāue aut collactaneum manumittat aut seruu; p̄curatoris habendi gratia. aut ancillā matrimonij habendi causa. du; tamen intra sex menses i vro rem ducatur nisi iusta causa impediāt. 7 seruus qui manu mittitur p̄curatoris habendi gratia. si minor. xvij. ānis manumittat. Semel autē causa

liberatio. 7 sic ponit id qd sit p̄ eo vbi sit vt. ff. de iusti. 7 iu. l. vl. §. si. Uel dic apd eos q; p̄sunt p̄silio vt sūt oēs h̄ntes ord narā iurisditōz et infimū. mgfat. cū h̄ sit d̄ volūtaria iurisditōne. vt. ff. de of. p̄con. et le. l. ij. 7 in auctē. d̄ defen. ci. §. nlla coll. ij.

a. Iuste autē cāe fa cit. ff. de manu. l. si minor. cū. l. se.

b. Patre. §. q; p̄ fil; habere hūz l. p̄ez vel e; vel fra ter fr. 3 sūi sūe soroz

rē. n̄. b̄n. vt q; instituit dñs filiū serui sui heredē vel filiū ancille vel e; 7 sic de alijs. q; casu sit institut; heres 7 dñs oim bonoz q; dñs fuerat testator. vt. §. e. §. j. ff. de acq. pos. cum heredes. Itē p̄t eē vt si habeat q; filiū ex ancilla sua. naz. est seruus 7 filius. vt. C. cōta. dele. d̄ ma. l. fi. 7 e; si seruus h̄eat filiū ex dñā. nā fili; ē. 7 liber 7 dñs cū v̄trez sequat q; ad sta tū. vt. C. de rei. ven. l. partū. l; possit ipse 7 dñā accusari. vt. C. de mu. que se. p. l. j. 7 j. de here. insti. §. j.

c. Naturales. 7 limos vel naturales tantū.

d. Pedagogū. l. q; ab initio instruit pueros. a pedos qd est puer 7 gogos qd ē ducere q; ductoz sūi gubernatoz pueroz.

e. Alumnum. quem vel quam alumnum aluit vt differat a superiori.

f. Collactaneū. q; simul meciū lactauit quē fratre bonoñ. ap pellant.

g. Ducat. p̄silito sup hoc sacrame nto. vt. ff. de ma. vin. si collactaneus. in fi.

h. Causa iusta. vt infirmitatis que tribuit dilationem. vt ff. si quis cautio. l. ij. §. iij. 7. iij. 7. ff. de re iudicata. l. questum. vel alta qualibet iusta. vt. ff. ex quibus cau. ma. licet. l. i. Decem 7 septem an. Sed quomodo in fi. minor. xv. an. potest esse p̄curator. vt. C. de procura. ext. gendi. ff. de procurator. si minor. Rūde hoc ad nego.

da fufe. no aut in iudicio ee pot. sic als est dfa int bos pcuratores. vt. ff. man. si pcurator. s. j. Accur. k. Semel approbata. l. manumiss. ois. r apd p silu. Acc. l. siue falsa. q. d. si dixit filiu lz no sit. vl pfcim vl filiam. lz bec ita no sint fm quosda. qd reprobo. cu id qd falsuz sit. ni bil sit nec pster cam vt. ff. d. h. sig. paul. r. C. si ex falsu istru. p totu. r. ff. de excō. rei iu. l. q agnit. vñ dic x. i. iusta. falsa id e iniusta. vt qz dicitu cu lociu meū fuisse in armis vl i scho lis. qd inducebaz p iusta ca. r fuit tal ca vl silis approbata. lz no dducrit appro bari. sic. ff. de le. j. si fideiusor. s. fi. r. ff. d i integ. resti. l. oēs. sic cōtra iusta p ve ra. vt. d. si. j. in pn.

approbata siue vera sit. siue falsa no retractet. Cu autez cert mod manumittendi mi norib. xx. ānis. dñis p legem eliascētia pstitutus sit. cuenie bat vt q. xiiij. ānos etatis ex/ pleuerat licet testamētū face/ re possit. r in eo sibi heredē in stituere legataqz relinqre pos sit. tñ si adhuc mior sit. xx. an nis libertatē suo dare nō po/ terat. qd nō erat ferēdū. si em is cui totoz suoz bonoz in te stamēto dispositio data erat. vñ seruo dare libertatē nō p mittebat. Quare nō siliter ei quēadmodū r als res iua r seruos suos in vltima volūta te disponere quēadmodū vo luerit pmittim. vt libertatez eis possit p̄stare. Sz cuz li bertas inestimabilis sit r ppter hoc ante. xx. etatis annū antiqtas libertatē seruo dare phibeat. ideo nos mediaz quodāmodo viā eligētes nō

m. Retractet. qz nihil. facile imutadū est ex solēmb. vt. ff.

de integ. resti. diuus. Sz ff. de excō tu. l. sed reprobant j. m. Sz h fauore libertatis. illud fauore sanitatis.

n. Cu aut p̄statur. nā cū dic sine cō nō posse manumitti. Sz cōtra cū ca valet manumissio. sic. ff. de eden. si qz ex. s. p̄re tor. r. s. phibet r. ff. de pact. iurisgentium. s. p̄tor r. s. volo malo.

o. Testamētū. si est mascul. femia xō in. xij. vt. ff. de testa. qua etate. r. ff. de liber. l. aurelio. s. gatus.

p. Sed cū libertas. vsqz nūc allegando innuit q eodē tpe possit manumittere q testari. nunc cōtra duas rōnes p̄side rias. Et qz inestimabilis ē libertas. tñ si vendat qz se p̄cium ad venditorē n̄ trāsit. imo penes emptorē eundēqz diūm re manet. vñ ē inestimabilis. vt hic. r. ff. de reg. iur. libertas. r ff. de ra. ex. l. j. s. si. Et qz antiqtas aliter statuebat cui ē def uendū. vt. C. de testa. l. testamēta. qre vñis allegationibus soluit mediā eligēs viā. sic. ff. de rez diu. s. cū ex aliena. lz sit ar. cōtra. ff. de nego. gest. nescimus. in fi. r. ff. de in rem ver. si p̄pare. s. idēqz.

q. Mediā. no. mediā viā. sic. ff. si ps be. pera. l. antiq. Ac.

r. Impleuerit. lz bodie ex q testari p̄nt. r libtates relinqre p̄nt. vt i aut. vt spō. l. ar. col. ix. s. j. qd exaudiosi i vltia volū tate vclit qz libtate relinqre. qd p̄z ex xbo relinqre qd i vi tra auz. postū ē. qd ad morietē tñ spectat. vt. ff. d ta. exbi. l. j. s. fi. Sz qd si inē viuos velit quis manumittere. Rñ. n̄ p̄nt. nisi habeat. xx. au. vl nisi causa cognita. cū nec liber iste nec p̄nt. loq̄t nisi i vltia volūrate. vñ seruat tenor eiusdē le gis lti c tic. cū nō sit correct. vt. C. de ap. l. p̄cipim. in fi. s. Antiquitas. ff. de postu. l. j. s. initium.

t. Postulare. i. desideriu amici sui vel clientuli sui corā iu dicib. exponere. vt. ff. d postu. l. j. s. j. nō aut p se poterit ee in iure. vt. C. de auc. p̄stan. l. elaz. r rō est. qz qñ p alio acce dit sibi ipuref q tali cōmittit cāz snā. vt. ff. d mā. l. cū mādato v. Peruenire. interrogatiue legas. rñdeas non est rō qre sit

diuersū. est qz idem ius statuēdū vt. ff. d x. obl. l. a titio. in fi. nā vbi ē cad. rō idē ius statuēdū est. vt ff. ad. l. aq. l. illud. r C. ad. l. falca. l. vlti.

aliter minor. xx. ānis liberta tē in testamēto dare seruo suo pcedim. nisi. xvij. annuz im/ pleuerit r. xvij. annū attige rit. Cu em antiqtas hmōi etati r p alijs postulare con/ cesserit. cur nō etiā sui iudicij stabilitas ita eos adiuuare cre dat. vt r ad libertates dādas seruis possint puenire.

De lege fusia canina tollēda.

Lex fusia canina cert mod cōsti/ tutus erat in suis testamēto manu mittendis. quaz quasi libertates ipedientē. r quodāmo inuidā tollendam cē cēsuim. cū satis fuerat in/ hūanū viuos qdē licētia ha bere. totā suā familiā liberta ti donare. nisi alia cā ipediat libertatē. morietib. autē adi mere hmōi licentiā.

De his qui sui vel alieni iuris sunt.

q. Dodus. id est numerus.

s. Quā. l. l. fusia canina forte a quodā q censū noi. bat in ducā vt in publi. dicit r. ff. de act. s. alie. naz canis seruabat naturā q stat in palea q nec sibi pot h fe palcā nec aliū p̄mit tit accipere. sic nec sibi poterat tenere suos qz moriebat. vt ff. de dona. s. siue falsa. nec libertatē patiebat eis dari. vnde n̄ crito canina d̄z vt sit psequens nomē rei. vt. ff. de dona. s. est r aliud.

a. Impedientē. i. impedimētū afferētē.

b. Inuidā. no. p̄ inuidos. sic. C. d cadu. tol. in prin.

c. Familiā. l. oēs suos q familia dicit. vt. ff. d h. sig. pro nūciatio. s. j.

d. Causa. vt fraus vel ctas manumittētis. vt. s. e. ti. l. pn. r. s. cadē.

e. Morietib. Sz quō p̄t aliqd adimī cuz nihil habeat. nam mors oia abstulit. vt i auc. d nup. s. deinceps. col. iij. Rñ. dic morietib. l. ad morē tendētib. qz laborat i extre mis vl quasi. vl etiā erat san. lz timore mort h faciebat. vt ff. de dona. cā mor. l. iij. r. iij. r. v. r. vj.

f. Adimere. no. h ar. q ca q fiāt inē viuos trahūt ad volū tates vltias. sic cōtra. ff. d pac. l. pactū.

De his qui sui vel alieni iuris sunt. Rubrica.

Re restringit p̄mū mēbz p̄me diuisionis poste sup de iure psonaz vt nō cōprehēdat quosdā liberos homines. l. filioffa. Item statim cū dicit alieno iuri. ampliat scdm membrū dicte diuisionis vt cōprehēdat etiā quosdā liberos. scz filioffa. cū ergo fiat additio r detractio dicte diuisionis. nam est de iure ciuili bec diuisio. vt. ff. de

De lege fusia.

Lex fusia canina. cer t vt vlt duos vel tres forte nō possit manumittere i vltia volūrate. vt. ff. e. i. ff.

quod illud idem interest p[ro]p[ri]etatis principalit[er] et recipi. interest secundario. ut s[ic] diximus de iust. et iur. in si. ar. p[er] ff. so. ma. etiaz. s[ic] licet. et l. si p[ro]stante. s[ic] si maritus. Accur.

a Marcianu[m] p[ro]consule. etice alias euetice v[er]b[is]. ut. ff. e. t. ij. b[is] d[omi]n[us]. hincide allegat. et duas p[ro] d[omi]n[us] ratiões vel d[omi]n[us] p[ro]nt.

c Allbat[us]. i. n[on] d[omi]ni m[un]datam.

d Interest. i. est p[ro]p[ri]etatis ut seruos n[on] p[ro]p[ri]etatis sic d[omi]n[us] enege[re]. i. a nobis. ut dicitur inter est. i. ad eos pertinet ne d[omi]n[us] enege[re]. i. a se d[omi]n[us] m[un]datam. cum forte v[er]o vel filij vel alij d[omi]n[us] m[un]datam familiares inferat hoc. sed p[ri]ma v[er]ior.

e Injuriam. quaz patiantur iure naturali inspecto non iure civili. ut s[ic] d[omi]n[us] iniu. s[ic] seruos.

f Denegetur sic. ff. de of. p[re]fec. v[er]o. l. i. s[ic] q[ui] autem.

h Infamia. i. infamata seu mag[is] iuria i[n] fraudem vel cui d[omi]n[us] o[mn]em. quia d[omi]n[us] n[on] obedit. ut callide d[omi]n[us] cens se non esse istuz qui fugit.

k De patria p[ro]p[ri]etate h[ic] p[ro]p[ri]etate hoc verbum m[un]datam modis s[ic] m[un]datam. ut s[ic] ti. p[ro]xi. diximus. s[ic] i.

l Iustus. que sunt iuste dicitur. s[ic] ti. p[ro]xi.

m Nuptie. et dicuntur a nubedo. i. velado. q[ui]a velate incedere debent ut ait Isido. sed m[un]datam dicitur ideo quia mulier nubet ut maritatus. et hec duo no[m]ina licet diuersi ratiõibus idem signat. s[ic] p[ro]p[ri]etatis et nubit[us] et p[ro]p[ri]etatis. ut. ff. de r[ati]o. nup. i. eo iure s[ic] hoc caput. licet hoc v[er]b[is] in s[er]uos accipit. ut C. de ser. fug. l. si. in q[ui]s p[ro]p[ri]etatis dicitur p[ro]p[ri]etatis. ut. C. de ince[n]s. n[on] confuctio. a[ut]o[rum] non corp[or]u[m] s[er]u[us] nup. cu[m] ancillis. ut. ff. de reg. iur. l. nuptias. et illa p[ro]p[ri]etatis a[ut]o[rum] significat v[er]b[is] n[on] que p[ro]p[ri]etatis in d[omi]n[us] et iustis aiam. Un[de] ap[osto]lo. Qui adheret deo vnus sp[irit]us est cu[m] eo. reliquu[m]. i. p[ro]p[ri]etatis corp[or]u[m] designat p[ro]p[ri]etatis que p[ro]p[ri]etatis in carne in d[omi]n[us] et s[er]u[us] ecclesiã. i. hu[m]an[us] gen[us]. Un[de] euãgel. Verbu[m] caro factu[m] est et habi. in no.

n Individu[us]. q[ui] ad affectione[m]. sic. s[ic] de iust. et iur. in prin. ac tu eni pler[un]q[ue] sit sep[ar]atio iure tam veteri q[ui]a nouo p[ro]p[ri]etatis vt C. de repu. p[ro]p[ri]etatis. et in aut. de nup. s[ic] si. coll. iij. et in aut. vt l. ma. et aut. s[ic] q[ui] no. colla. viij. s[ic] nunq[ui]d h[ic] affectione[m] h[ic] aliq[ui]s ad p[ro]p[ri]etatis. Un[de] certe sic et ideo adijctas huic diffinitioni diuini et humani iure cõicatio. ut. ff. de r[ati]o. nup. l. i. Diuini quia eiusdem secte debent esse vt non sit vnus christianus et alter iudeus. C. de iudeis. ne quis. Humanam quia forum v[er]i sequitur vxor. ut. ff. ad municip[us]. l. si. s[ic] ij. Sed secus est in concubina vel quelibet minus legitima vxore. ut. ff. ad municip[us]. l. si de iure. s[ic] si. licet concubinatus iure p[ro]p[ri]etatis sit. ff. de concubi. l. in concubinatu. in si. neq[ue] valet oppositio d[omi]n[us] ma[tr]e ad filium. quia ibi non est talis p[ro]p[ri]etatis qualis ad vxore[m] vt. s[ic] ti. i. s[ic] ergo. et in aut. quomodo opoz. ept. s[ic] i. colla. i. et s[ic] q[ui]a ibi. sed aut sole r[ati]o. Accur.

p Ius autem. quod p[ro]p[ri]etatis in septem. p[ri]mo q[ui]a necessitate

D[omi]n[us] quidem p[ro]p[ri]etatis in suos seruos s[er]u[us] s[er]u[us] esse oportet. nec cuiq[ue] homin[us] ius s[er]u[us] detrahi sed d[omi]n[us] quidem interest. ne auxilium p[ro]p[ri]etatis se uicium vel famem vel intolerabile[m] iniuria[m] denegetur his qui iuste d[omi]n[us] cantur Ideoq[ue] cognosce de querelis eorum qui ex familia iulij sabinij ad s[er]uam statuam p[ro]p[ri]etatis. et si vel durius habitos q[ui] equuz est vel infam[us] iniuria affectos esse cognoueris. venundari iube. ita vt in potestate d[omi]n[us] non reuertantur Qui sabinus si mee p[ro]p[ri]etatis ni fraud[us] fecerit. sciat me hoc admissum aduersus se seueri[us] executurum.

De patria potestate.

I[n] p[ro]p[ri]etate n[ost]ra sunt liberi n[ost]ri quos ex iuribus nuptijs p[ro]p[ri]etatis

famis vendere potest vel obligare. ut. C. de pa. quif. di. l. iij. Secundo quia ab eo in ius vocare non potest. ut. C. de i. ius vo. l. si. Tertio quia nec cura eis agendo iudicij habere possumus. ut. ff. de iude. l. si. Quarto quia per eum acquirim[us] ut. s[ic] per quas per lo. no. acqui. s[ic] i. Quinto. quia in iudicio

uimus. Nuptie autem sive in funoniu[m] est viri et mulieris p[ro]p[ri]etatis. individuã p[ro]p[ri]etatis ne vite p[ro]p[ri]etatis. Jus autem potestatis quod in liberos habemus. proprium est ciuim romanorum. Nulli autem alij sunt hoies qui talem in liberos habeant potestatem. qualem nos habemus. Qui igitur ex te et vxore tua nascitur. in tua potestate est. Item qui ex filio tuo et vxore eius nascitur. id est nepos tuus et neptis. e[qu] in tua sunt potestate. et pronepos et pneptis. et deinceps ceteri. Qui tam[en] ex filia tua nascuntur. in potestate tua non erunt. sed in patris eorum.

De nuptijs.

I[n] istas aut nuptias in se ciues ro. contrahunt qui s[er]u[us] p[ro]p[ri]etatis le-

presudiciales. non interdicto nisi in casu. ut si volo cum adire hereditatem in qua factus est heres. ut. ff. de acqui. here. si quis mihi. s[ic] iustum. et de libe. exhi. si cum seruum in secundo eadem auxilia locum habent. et plura scilicet rei vendicatio de iure romanorum. ut. ff. de rei vendi. l. i. s[ic] i. in tertio loco cum habet interdictum. de libe. ho. exhi. Item actio in rem de iure quiritum. ut. ff. de rei vendi. l. i. s[ic] i. et de libe. exhi. l. i. i. n[on]so.

q Romanorum. id est omnium qui sunt de romano imperio alie vero gentes quedam ut seruos tenent filios. ut scilicet ut alie ut p[ro]p[ri]etatis absolutos ut francigene. ideo caute dicit s[ic] talem qualem.

r Ex vxore. aliud si ex concubina. ut. s[ic] ti. i. s[ic] si. vel incesto coitu natus. ut in aut. qui. mo. na. ef. lc. col. iij. s[ic] si.

s In tua. si tamen tu sis tui iuris non alias ut. ff. ad. l. iulianã de adul. si eueniet.

t Non erunt. quia qui nascuntur famul. sequuntur. ut. s[ic] de le. ag. tu. s[ic] i. et in hoc sequitur conditionem patris. ut. ff. de sta. ho. l. cum legitime.

De nuptijs. Rubrica.

I[n] istas. ciues. id est liberi homines. ut. s[ic] de liberti. s[ic] si. serui ergo non faciunt m[un]datam sed concubinatum ut h[ic]. et C. de incest. nup. cum ancillis et in aut. de nup. s[ic] si vero ab initio. colla. iij. sed aliud est iure canonum quod p[ro]p[ri]etatis valet. ut in aut. de eccle. ti. s[ic] i. colla. ix. vbi dicitur q[ui] canones sunt seruandi pro legib[us] Accur.

x Precepta. que sunt. s[ic] ti. per totum ut colligimus in magna glo. s[ic] s[ic] sunt alie. Accur.

a Puberes. i. maiores. xij. an. ut. s[ic] qui. mo. tu. si. in prin. bb

Depotentes. s. maiores. xij. an. vt. j. qui. mo. tu. si. l. rñ. sed in sponsalibus. vij. an. sufficiunt. vt. ff. de spon. l. in sponsalibus. sed nunquid hodie. xv. an. sunt necessarii ad matrimonium vt in aut. de tem. non so. pec. §. generalit. colla. vij. rñ. lex illa p̄suetudinē ⁊ frequentiam hominū ponit. Item quid si aliq̄ ante istud tēpus sit iuentus sufficiens ad m̄i nōnuz. videt q̄ n̄ube. e possit. vt. ff. quando dies leg. ce. l. pe. quasi felice diplomate vsus. vt. ff. de. x. obli. l. p̄tinuus. §. cum ita. sed p̄tradico. imo. l. iust. de adulterio ⁊ stupro cōmissio poterit puniri. vt. ff. de adul. in liberis. l. rñ. ⁊ est p̄ hoc. ff. de p̄cubi. l. i. §. si. si autem defacto intra dictum tēpus vxorem quis acceperit. tunc erit vxor cum ad etatem p̄dictam peruenerit. ff. de ritu nuptia. l. minorem. Accur.

Conparentum. s. q̄ sunt iuris sui cuiuscumq̄ etatis sint. sic et ma. fa. sed filij ⁊ filie fa. qui sunt in potestate cuiuscumq̄ etatis sint. ff. de his qui sunt sui iuris. l. nam ciuicum.

Dignitate. quid ergo de emancipatis videtur idem. vt. C. e. l. vidue. sed illud p̄siliū est non p̄ceptum. q̄ autē possit filius emancipat⁹ dicitur. ff. de p̄. ta. l. ij. §. si emancipatus. ⁊ ff. de ri. nup. l. filius emanci. Accur.

Et ciuilis. q̄ ē in p̄tate de iure ciuili romanorū. vt. s. ti. l. f. Et naturalis. quia pater vt. ff. de iust. ⁊ in. l. ij. §. ius. g. Debeat. alias non valet. vt. ff. de sta. ho. l. paulus. i. rñ. vt dicitur autē p̄sentire nisi p̄dicat exp̄sse. vt. ff. de spon. l. in sponsalibus. in fi.

Ubi questū. q̄ p̄ris p̄sentus extiḡ. salibus. in fi. i. Possit. cū p̄ n̄ possit p̄sentire. vt. ff. d. in. co. l. ij. §. furiosus

Sup filio. nā de filia facile p̄cessum fuit. quia forte calidi or sanguis est in ea. vt in aut. de non eli. §. cum igitur. colla. i. vel verius p̄pter fragilitatem sexus. ar. j. q̄ alie. li. in prin. s. prima non placet.

Decisio. i. sententia vel lex. vt. C. e. si furiosi.

Qua. decisione.

Furiosi. idē ⁊ si captus fuerit ⁊ abfuit p̄ p̄ triennij vel si nescitur an viuat vel nō. vt. ff. e. l. si nepos. §. si. ⁊ l. si ita.

Secūm datum. s. cum auctoritate curatoris patris ⁊ dote in q̄ntitatem patrimonij patris data. vt. C. e. l. si furiosi. l. i. ff. sed iure canonum sufficit consensus eorum de quorum matrimonio agitur. sed illud forte i alijs non in filijs. intelligit vel cred̄ q̄ hoc corrigatur. quia honesta res est contrahere

matrimonium. sicut ⁊ intrare monasterium. vt in aut. de san. epi. §. nunc autem. colla. xi. p̄ Ergo. quia s̄m p̄cepta legum fiunt m̄rimonia §. rē. q̄ Non omnes. s. mulieres. r̄ Quarundam. s. mulierum.

Uis per adoptionē parentum liberorūue loco sibi esse ceperint. non possunt inter se matrimonio iūgi. intantum vt etiaz dissoluta adoptione idem iur̄ manebat. Itaq̄ eam que tibi per adoptionē filia vel neptis esse ceperit. nō poterit vxorem ducere. q̄uis eam emancipauerit. Inter eas quoq̄ p̄sonas que ex trāsuerso gradu cognatiōis iniūgunt. est q̄dam similis obseruatio sed nō tanta. Hanc enī inter fratrem sororemue nuptie phibite sūt siue ab eodē patre. eademq̄ matre nati fuerint. siue ex altero eorū. Sed si qua p̄ adoptionem soror esse tibi ceperit. q̄diu quidē constat adoptio. sane inter te ⁊ eam nuptie p̄sistere non p̄nt. Cum vero p̄ emancipationē adoptio sit dissoluta. poterit eā vxorem ducere. Itaq̄ ⁊ si tu emancipat⁹ fueris. nihil est impedimēto nuptijs. ⁊ ideo p̄stat si q̄s generū adoptare velit. debere eū antea filiam suam emancipare. et si q̄s velit nurū adoptare. debere eū antea filium suū emancipare. Fratris vero vel so-

Inter eas ad in finitū. adeo vt si adā hodie viuerz nō posset habere vxorē s̄m 30. vt. ff. de ri. nup. l. nuptie.

Idem iuris. vt n̄ possunt coniungi.

Inter. sed nō tā ta. s. vsq̄ ad gradum septimū s̄m canones vt. xxxv. q. ij. c. p̄genem. ⁊ c. de p̄sang. uinitate. ⁊ c. in copulatione. ⁊ c. nulli. s. s̄m. l. vsq̄ ad quartū vt. j. e. §. fratris. idē hodie iure canonico vt. ff. de p̄sang. ⁊ af. c. vlti. sed tamen aliē accipitur gradus s̄z canones q̄ s̄m nos. vt dices. j. de q̄dib⁹.

Quamdiu. sic. ff. de x̄bo. obli. g. l. si stipul. in fi. ff. de libe. ⁊ posthu. si quis posthu. in fi.

Dissoluta. quia ipsa est emancipata vt differat a sequenti casu.

Generum. id est. maritum filie.

Aum. scilicet patrem.

Ante. id est. primo.

Filiam. hoc ideo quia emancipatione facta desinit esse agnata patri. ergo per patrem non potest fieri agnata tali adoptiuo vt. ff. de adop. l. qui i adoptione. hodie vero non desinit vt. j. de leg. ag. succ. §. si. ⁊ ita hoc consilium hodie non valet.

Nurum. id est. vxorem filij. vt. p̄ba. j. e. §. affinitatis.

Aum. scilicet patrem.

Antea. id est. primo.

Fratris. cuius. sed opponitur filiam aut vel ante nō possum ducere tamen neptem possum que est mihi consobrina. vt. j. e. §. duorum. Rñ. hanc regulam striete intelligi in eo casu in quo loquitur. ⁊ in omni simili. scilicet quando ego ⁊ illa cuius filiam ducere non possum sumus in gradu secundo ad supitem. ⁊ in potestate eiusdem. ⁊ sic cuius. scilicet fratris vel sororis mee filiam ⁊c. ⁊ hoc in naturalibus. secus in adoptiuis. vt. j. p̄xi. §.

Antea. sic construe. non videris impediri du. vt. fi. e.

Antea iure. s̄ naturali p̄stat. s̄ ciuili sic. p̄bo illa filia soror

vis adoptive nō est in p̄tate m̄ris. vt. f. de here. quali. z. diffe. s. qua de causa. ḡ nō transit in p̄tate illius q̄ adoptat matrem licet mater transeat. qz illi trāseūt cū alijs qui sunt in potestate. vt. f. ti. i. s. illud. z. ff. de adop. si pater. at ipsa mater adoptata est mibi p̄iūcta p̄ agnationē p̄ patrem in cuius p̄tate est. ff. de adop. l. q̄ adop.

Duo. h. fin. l. vt. hic. z. c. e. celebrandis. secus iure canonum. vel dic hūc. s. loquit de adoptiuis. secus in naturalibz. m. Item amitam. que est soror patris. n. Adoptiuam ab suo paterno.

Item materteram. no. caute. qz nō repetit adoptiuā materteram zc. qz matera vel auūculus n̄ sit adoptione vt. h. z. s. e. s. eius. z. ff. eo. si qua. s. si qua. s. si. ali. as. l. adoptio. s. z. cōtra videtur. ff. de ri. nup. l. per adoptionem. s. si. Rñ. illud intelligit qn̄ adoptio in nepotem q̄si ex filia natum vel in p̄nepotem ex nepote nato ex filia. qd̄ possit sicut si nullū haberē filium. vt. f. ti. i. s. licet. tunc enī soror et frater eius loco cui? filij facta est adoptio est matertera z auūculus. alij mibi filij sunt. vt. patet z sic non imitatur naturam. quia aliter nepos ex filia naturali z legitima non est in potestate. hic autem cuz suis concor. loquitur quando aliquam adopto in filiam. hec quidem non erit matertera filijs natis ex alia mea filia naturali z legitima. Sed que est ratio diuersitatis. Rñ. quia altero casu scilicet quando adopto in nepotem ex filia est cōmōdum matertere z auūclo. quia maiores quidem parentes imperant minoribus. quod secus ē in aduerso casu. z ex hac p̄det alia. vt. naturales z legitimi sint adoptiuo subiecti. z ē r̄diculum econtrario casu esset equum.

Et materteram magnam. magna mātertera soror auis mat̄erne est. amita magna soror auis paterni est. vt. f. de gra. affi. s. iij. z. iij. Sed quid de fratre auis materni. Rñ. est patruus magnus. vt. c. de successorio edicto. l. i. licet. Pla. contra. vt. l. i. no. Sed cum sint in quarto casu quare p̄hibentur. vt. s. e. s. fratris. Rñ. quia he persone sunt de superioribus trāsuersalibus que habentur loco parentum. vt. in hoc. s. z. quia ipsa est in primo gradu stipitis. vt. no. s. e. s. sed nec nepotem. et sic nota caute. quia ordo trāsuersalium subdiuidit̄ in tres partes. s. f. z. ex latere. vt. f. de gra. s. ij. z. iij. z. v. z. vi. z. maior est abstinentia versus superiores. vt. hic z inferiores. vt. s. e. s. fratris. q̄ trāsuersalium. vt. s. e. s. duorum. Accur.

Et materteram magnam. magna mātertera soror auis mat̄erne est. amita magna soror auis paterni est. vt. f. de gra. affi. s. iij. z. iij. Sed quid de fratre auis materni. Rñ. est patruus magnus. vt. c. de successorio edicto. l. i. licet. Pla. contra. vt. l. i. no. Sed cum sint in quarto casu quare p̄hibentur. vt. s. e. s. fratris. Rñ. quia he persone sunt de superioribus trāsuersalibus que habentur loco parentum. vt. in hoc. s. z. quia ipsa est in primo gradu stipitis. vt. no. s. e. s. sed nec nepotem. et sic nota caute. quia ordo trāsuersalium subdiuidit̄ in tres partes. s. f. z. ex latere. vt. f. de gra. s. ij. z. iij. z. v. z. vi. z. maior est abstinentia versus superiores. vt. hic z inferiores. vt. s. e. s. fratris. q̄ trāsuersalium. vt. s. e. s. duorum. Accur.

Affinitatis. Est autem affinitas regularitas personarum ex nuptijs conuictarum omni carens parentela sanguinis. vt. ff. de gradi. non facile. s. affines. z. s. scienduz est. Ideo dicit̄ ex nuptijs quia sine nuptijs contrahi non potest. sed fm̄ ca-

nones etiam sine nuptijs. Sed cum vxor videatur affinis viro. quare permittitur matrimonio. vt. i. rñ. non est affinis sed causa affinitatis.

Quarundam. mulierum.

Priuinam. hec noia exponuntur statim proxi. in ver. qz ita zc.

Loco sunt. fa. ad hoc. ff. so. ma. quia.

filio tuo. alia rōne vxorē eam ducere nō possis qz eadē duobus nupta eē nō pōt. Item si adhuc priuigna tua ē. id est si m̄r ei? tibi nupta ē iō eā vxorē ducere n̄ poteris qz duas vxores eodē tpe h̄re n̄ licet. Socr? quoqz z nouerca p̄hibitū est vxorē ducete. qz m̄ris loco sūt qd̄ z ipsum dissoluta demū affinitate p̄cedit. alioquin si adhuc nouerca est. id ē si adhuc p̄ri tuo nupta ē cōi iure impediri tibi nubere. qz eadez duobus nupta eē nō pōt. Item si adhuc socrus ē. id ē si adhuc filia eius tibi nupta ē. iō impeditur tibi nuptie. qz duas vxores h̄re nō potes. Adhuc t̄m filio ex alia vxore. z vxoris filia ex alio marito vel contra matrimonium recte contrahunt licet habeant fratrem sororem ue ex matrimonio postea contracto natos. Et si qua vxor tua post diuortium ex alio

Accipi debet. scilicet hec p̄hibitio. v. Murus est. que p̄tineantur appellatione istarum. dic vt ff. c. l. adoptiuus. s. videamus.

Nupta est. ar. sumitur hic ex proxi. rñ. qz si quis habz generale auxilium non potest petere specialem. vt. ff. de mino. l. i. cause. z d̄ verbo. obliga. doli. z. ff. d̄ edē. l. quedam sunt.

Alia ratone. nō solum supradicta.

Licet. imo efficit infamis. vt. c. ad. l. iuli. de adul. l. euz q.

Socrum. que sunt he persone. dic vt. ff. e. ti. de ri. nup. l. adoptiuus. s. nunc videamus.

Prohibitum. iure affinitatis. z ad hoc refertur illud qd̄ et quod ipsum zc.

Affinitate. hec littera sibi p̄traria videtur. nam dissoluta est affinitas. non ergo debent nuptie ratione affinitatis sepe rari vel impediri. sed dic dissoluta zc. id est. dissoluto matrimonio propter quod contingit affinitas. s. ipsa affinitas nō est dissoluta.

Nouerca sic dicta. quasi nocens arcus. vel quia non est arca sine fructu. z fa. ff. d̄ inoffi. test. l. iij. in fi. z. l. iij.

Nō potes. als nō possis. l. eodē tpe subaudi. vt. s. px. s. f. Mariti. licet inter se frater z soror prohibeant. vt. s. e. s. inter eas quoqz zc.

Uel econtra. i. econtrario.

Habeant. illi minores.

Ex matrimonio. maiorum.

Postea scilicet natiuitatem istorum. z sic aduerbiū post determinat dictionem contracto. Vel dic qz determinet verbum habeant. z dic contracto scilicet prius. nam qui ex matrimonio scilicet maiorum nascuntur fratres sunt ex parte matris illi qui natus est vel nata prius ex femina. idēz dicas eōtra qz erit frater vel soror ex parte patris illi qui fuerat ex illo patre natus. z tamen isti nullo iure sibi inuicem iunguntur viro enim cognati vxoris iunguntur. z non alijs cognatis viri. Idem econtra qz nati viri vxori iunguntur. non autē alijs cognatis vxoris. vnde reprobarur quorundam opinio qui bb 2.

dixerunt q nullus de arborē ducit alium . nam l ea pntentur cognati viri vxoris . r tamen iungunt vt hic dicitur . nec inter se ante mrimoniū inter duos cognatos viri r vxoris contra ctus succedunt . vt . C . cōia de suc . amite . nec postea nisi sicut facit vir vxori deficiente omni parētela r excluso fisco . vt . C . unde vir r vxor . l . i . et in aut . ibi signata . Accursius .

I Et si qua vxor nō est ptiuigna . quia illa est ptiuigna mea que ex mea vxore est nara anteq̄ esset vxor . r femine ille est ptiuignus qui ex marito natus fuit anteq̄ suus esset maritus . vt . s . e . s . affinitatis . et . s . socrum . sed hec postea fuit nara . rām dicit Jul . abstinedū ratione honestatis . vt subicit . r . ff . c . l . si qua . s . si vxor . r . l . si vxor . r . l . semper . r ad hoc inducit duo argu . nam rē .

a Nurus esse . licet sit spōsa tñ nō est nurus anteq̄ fiat vxor et econtra . licet sit sponsa patris . quia vxor non est patris ad hoc . ideo non est filij nouerca vt hic . r . ff . e . de ri . nup . si qua . s . i . r tamen licet nulla sit affinitas est abstinedū vt subicit b **R**ectius . a simili concludit in casu proposito primo in b . s . Accursius .

c Sacturos . scilicet scimus . d **I**llud seruiles . id est . dum durant serui rē . e **C**ognationes . i . panguinitates que sunt inter seruos et impediunt nuptias inter eos . Item affinitates vt hic . r . ff . e . adoptiuus . s . seruiles . Sed quomodo hoc cum nulla cognatio sit inter eos . vt . ff . de cap . di . s . q̄ autem . Sed illud in iure succedendi r in tutela vel hereditate dicitur . hoc autem a iure sanguinis quod nullo iure ciuili tolli potest vt hic . r . ff . de regu . iur . l . iura sanguinis . r per psequens est in phibitione matrimonij . Sed nonne r alta ratione inter eos matrimonij impeditur . quia sunt serui . vt . s . e . s . i . i . rñ . r . C . d̄ incest . nup . cum ancillis . Rñ . dur ante seruitute hic sunt duo impedimēta r eis manumissis durat hoc vnum vt sequitur .

f Manumissi fuerunt . vel ambo . r tunc vnū est impedimētum sanguis vel vnus tñ . r tunc sunt duo que impediunt vt **g** Sunt r alie enumerari . pñt autem modo dicimus . enumerari . xiiij . modi cum his quos scilicet hoc rñ . habem⁹ . **p**rimus est ratioe seruitutis . vt . s . e . i . rñ . r . C . d̄ incest . nup . l . cum ancillis . **S**ecundus est ratione etatis vt mares minores . xiiij . an . femine minores . xij . vt . s . e . i . rñ . **T**ertio ratione sanguinis qd̄ in tria diuidit . ascendētes . descendētes . r collaterales . vt . s . e . s . ergo . r . s . inter eas . r . s . fratris . r . s . eius . et . s . duoz . **Q**uarto ratione adoptiōis . vt . s . e . s . ergo . r . s . inter eas . in si . vtriusq̄ . **Q**uinto ratione affinitatis presentis pterite r future . vt . s . e . s . affinitatis . r . s . focer . r . s . si vxor . **S**exto ratione mrimoniij . nam si habet vnam non debet habere alterā eodē tpe . alias ē infamis . vt . s . e . s . focrum . in fi . r . s . affinitatis . in fi . r . C . ad . l . iul . de adul . euz . **S**eptimo p sena . cō . qd̄ vcrat fieri matrimonij inter tu . r cu . r filios corū ad qñ-

dam pupillam vel adultam suam vel patris . vt . C . d̄ interdi . ma . inter tu . l . i . **O**ctauo p . l . pap . r iul . scilicet inter senatores et eorum libertos r libertas . vel alias vllis pditionis feminas . vt . ff . de ri . nup . l . pap . r . C . de nup . l . si libertam . quod capitulum hodie correctum est . vt in aut . vt li . de ce . s . si q̄s autem . colla . vi . **N**o

te pris nō sunt . s . z tales sunt q̄ tum ad patriā ptatē ptinet . q̄ les sunt hi quos m̄ vulgo cōcepit . nā nec m̄ p̄ez h̄re intel ligunt . cū r his p̄ incert⁹ est . **U**n solēt filij spurij appellari . vel a greca voce spādon . id ē vulgo p̄cepti . vel q̄s sine p̄e filij . sequitur ergo vt dissoluto tali coitu nec dot̄ exactiōi locus sit . **Q**ui autē phibitas nuptias p̄trahūt r alias p̄as patiunt que sacris p̄stitutionibus cōtinentur . Aliquando autem euenit . vt liberi qui statim vt nati sunt i potestate parentum non fiant . postea autē redigantur in potestatem patris . qualis estis qui dum naturalis fuerat . postea curie datus potestati patris subij-

nus est vt inter p̄esidem r sibi subiectaz ratione iurisdictionis vt . C . de nup . r si cōtra . r . C . si quacunq̄ p̄e . po . l . i . **D**ecimus est per p̄stitutionem p̄ncipis . vt cum ea quam quis de sacro fonte leuauit . vt . C . de nup . si quis altus in fi . **I**dem seruatur de ipsa cōmatre . licz nostro iure cautum non reperitur . **U**n decimus est ratione honestatis . vt . s . e . s . si vxor . r . ff . e . l . si q̄ . **E**st r duodecim⁹ ratione ordinis ameri vt cum clericis in sacris ordinibus constitutis . vt in aut . q̄ modo opoz . ep̄i . s . neq̄ autem . r in aut . de sanc . ep̄i . s . si quis **E**st r tertiusdecimus vt in monachis . cou-

uersis . monialibus . licet non sint in sacris ordinib⁹ constituti vt in aut . de mona . s . antepenul . colla . i . r in aut . de nup . s . p occasionem . colla . v . **E**st r decimusquartus in muliere rapra que proprio nubet raptorū . quod prohibetur . vt in aut . de rap . mu . que pro . ra . nu . s . i . colla . ix .

b Diximus . vt . s . e . per totū . r etiam addecimus in pro . s . i **I**taq̄ . bene infertur . vt . s . ti . i . in prin .

k Ad patriam potestatem . propter hunc casum ponit de nuptijs post titulum de patria potestate .

l Vulgo . scilicet qui patrem demonstrare non possunt . vel illicitum . vt . ff . de sta . ho . vulgo .

m Nec hi . scilicet vulgo concepti . vel dic hi de quibus loquitur scilicet illicite conceptis .

n Incertus est . cui pater est populus pater est sibi nullus . et omnis cui pater est populus non habet ille patrem . r in hoc die is scilicet vulgo conceptis . vel die is scilicet incestuosus . r tunc tu die iuris fictione est incertus . **A**ccur .

o A greca spandon . spandon grece dicuntur latine sine patre filij .

p Quasi sine . iure ciuili inspecto .

q Sequitur . bene infert . cum eni sine mrimonio esse non potest . scilicet dos . r vbi non est dos . actio dotis non est . vt . C . de dona . ante nup . l . si . ibi . sicut enim rē .

r Exactioni . scilicet per actionez ex stipulatu que datur ex dote . vt . ff . de act . s . fuerat . **S**ed quid si per conditionem sine causa vel ob causam quasi ob causam datum fuerit nec causa fuerit secuta . **R**ñ . p . sic siue ignorans siue sciens dedit . vt . ff . de condi . sine causa . l . si . fm . **I**o . datur conditio ignoranter non scienter danti . vt . C . de condi . ob cau . l . i . r . ff . de condi . ob cau . l . i . s . fi . r . l . ij . nec imerito . cum turpiter danti nulla sit repentio . vt . ff . de p̄di . ob tur . cau . l . si ob turpem . **A**ccur . **S** **Q**ui autē phibitas . p aliquē de . xiiij . modis licet **I**r . has penas impoluit tñ eis q̄ incestas nuptias faciūt vel nefarias

non alias inuitiles. vt in aut. de incest. nup. §. i. colla. ij.

Continentur. vt est amissio bonoz & infamie. C. de incest. nup. l. qui ptra. r. l. si quis incesti. hodie xō & p̄fiscatio bonoz & exilium & cinguli siue dignitatis depositio & verberatio si vilis est imponitur. vt in aut. d. incest. nup. §. i. colla. ij.

Aliquā parētū. h. mirabile p̄ duo probat exempla.

Naturalis. i. nū. Curie. cum enīz vult aliquis naturalē filiū tū q̄ in p̄tate patris non est. vt hic r. §. i. l. in prin. facere in p̄tate datur in seruitio impatoris vel p̄fidis p̄mctie.

nam i p̄tate loco meritū patris efficit legitimū loco meritū filij vt hic r. in aut. q. mo. na. ef. sui. §. si q̄s legitur. colla. vij.

Nemo si nūc ponitur aliud ex. n. p̄. Interdictuz. nā aliam vxorem nō habuit tempore concubinatus. alias cōtra vt. C. de concu. l. i.

Constitutio. vt C. de na. li. l. cum q̄s

citur. necnō is q̄ a muliere libera p̄creaf. Cui m̄rimoniuz mīme legib⁹ interdictū fuerat sed ad quā pater p̄suetudinez habuerat. postea ex n̄ra p̄stitutione dotalib⁹ instrumētū cōpositū in p̄tate p̄ris efficit.

Q̄s & alijs liber⁹ q̄ ex eodem m̄rimonio postea fuerint p̄creati similit̄ nostra p̄stitutio prohibuit.

De adoptionibus.

Non solū aut̄ naturales liberi s̄m ea q̄ dixim⁹ in p̄tate n̄ra sunt. verū etiam hi quos adoptam⁹. Adoptio aut̄ duob⁹ modis fit aut p̄ncipali rescripto aut impio magistrat⁹. Impio aut̄ ad optare q̄s p̄t eos casue. q̄ que ue sui iur⁹ sunt. q̄ spēs adopti-

legitimi. sed nunc sunt. i. efficiuntur duobus modis. vt i aut. quibus mo. na. ef. sui. §. i. r. §. i. l. in fi.

Adoptamus. si in potestate nostra sunt. & hoc iure veteri vt hic. r. §. e. l. i. sed hodie distinguit̄. vt. §. e. §. sed hodie.

Adoptio. est autem adoptio s̄m pla. & Jo. legalis actio ad solatium eozuz q̄ liberos non habent pene. i. fere naturam imitans. sed certe et ab his q̄ liberos habēt fit adoptio. vt. ff. e. l. nec et. §. preterea et. §. e. §. licet. quare potest sic simpliciter dīstīnī. adoptio est legitimus actus per quem fit quis filius qui non est pene naturam imitans. & est hec veritas. vt. ff. e. l. i. r. §. e. §. minorem. h.

onīs d̄r arrogatio. Impio ingratus adoptam⁹ eos. casue q̄ queue in p̄tate parētū sunt. siue primū gradū liberorū obtinēt. qualis ē fili⁹ filia. siue inferiorē qualis ē nepos neptis p̄nepos p̄neptis. Sed hodie ex n̄ra p̄stitutione cū filius familias a p̄re naturali extranee p̄sone i adoptionē daf. iura p̄tatis naturalis p̄ris mīme dissoluunt̄. nec q̄c̄q̄ ad patrez adoptiuum transit. nec in potestate eius est. licet ab intestato iura successionis ei a nobis tributa sint. Si vero p̄ naturalis nō extraneo. s̄ quo filij sui m̄rno vel si ipse p̄ naturalis fuerit emācipat⁹ etiā quo vel pauo simili mō p̄rno vel m̄rno filiū suū dederit i adoptionē. i. hoc casu q̄r p̄currūsi vnā p̄sonā & naturalia & adop-

ad solatium eozuz q̄ liberos non habent pene. i. fere naturam imitans. sed certe et ab his q̄ liberos habēt fit adoptio. vt. ff. e. l. nec et. §. preterea et. §. e. §. licet. quare potest sic simpliciter dīstīnī. adoptio est legitimus actus per quem fit quis filius qui non est pene naturam imitans. & est hec veritas. vt. ff. e. l. i. r. §. e. §. minorem. h. Rescripto. hoc est vel ante ipsuz p̄ncipem vel ante alius magistratum. delegatio ne facta per rescriptum a principe. vt. C. e. l. ij. in fi. r. l. arrogationes. sed quid si impator non ē. Rñ. non potest fieri licet imperium semper sit vt in aut. quō opoz. epi. §. si. colla. i.

Instrumentis. sed nunquid sine instrumentis ē m̄rimoniū tale. Dicit quidā q̄ non. vt pla. & ala. q̄n decozati maris dignitatis facit m̄rimoniū. vt in aut. vt li. na. & aute. §. quia vero legem dudū. colla. vij. melius aut̄ q̄. mo. na. ef. le. §. h. §. casta. colla. vi. Sed dic q̄ m̄rimoniuz nudo p̄sensu p̄ficiat sine scriptura. vt in aut. de nup. §. nuptias. & ff. de re. iu. l. nuptias. Sed filij p̄mogeniti non sunt legitimi si dotalia instrumenta nō sunt facta vt h. & facit ad h. C. de nat. li. l. cū q̄s. & l. nuptias. & l. impator. & l. fi. & in aut. de here. q̄ ab intesta. dese. §. i. & in aut. de fi. ante do. instru. natis. colla. ij. & in aut. de incest. nup. §. si. colla. ij. & de trien. & sem. §. si.

Constitutio. C. de na. li. l. nuper. sed si non fecerit sibi vxorem adhuc huiusmodi naturales sunt alendi a patre. Item succedunt ex testamento in toto si pater vult legitimis nō existentibus vel parentibus iam defunctis alias liberi in vnā vinciam tantum permittunt naturales succedere superiores quando ipsi tantum supersunt non impediunt eos nisi in sua legitima que superioribus debent̄. ab intestato xō duas habent vincias paterne substantie. cum matre eorum virilit̄ diuidendas quando non sunt ascendentes nec descēdētes a ūr et ipsi patrem. & hoc in licite natis. sed si illicite nati sunt. non imo omni beneficio sunt exclusi. vt in aut. quibus modis na. est. sui. §. discretis vsq̄ in fi. p̄stitutionis. colla. vij.

Non solum. & naturales subau. & legitimi. quare dīstīngue quia filiorum alij sunt naturales & legitimi vt ex legitimo matrimonio nati vt hic. r. §. de pa. potesta. in prin. Alij naturales tū vt nati ex cōcubina. vt. §. i. l. i. §. si. Alij legitimi tū vt adoptionē de quib⁹ hoc titu. loquitur. Alij nec naturales nec legitimi iuris p̄sumptione vt incestuosi. vel alias illicite nati vt in aut. quib⁹ modis naru. ef. sui. §. si. colla. vij. Alij sunt qui prius non fuerūt

Magistratus. i. cuiuscunq̄ ordinarij etiam defensoris ciuitatis qui minus est. vt in aut. de defen. ci. §. nulla. nec mix cum sit de voluntaria iurisdictione. vt. ff. de of. p̄con. & l. e. l. ij.

Arrogatio. quia adoptator interrogat an velit euz quez adoptat sibi iustum filium esse. & adoptatus an id fieri patiat̄ vt. ff. e. l. ij. Unde versus. Arrogo qui suus est sed habet meus esse necesse. Patris adoptio suum sed patris p̄manet idē.

Inferiorem. i. sequentem. Sed hodie p̄stitutione. vt. C. d. adop. cū in adoptiuis. Ac. n.

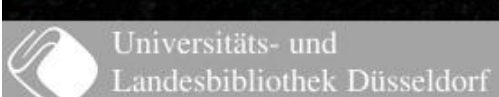
Naturali & legitimo. Tributa. i. in predicta p̄stitutione. & facit ad hunc. §. §. de here. qui ab intest. §. aliquem. alias §. inuenimus. & §. de ex here. li. §. circa adoptiuos. & §. de in of. testa. §. ij.

Naturalis & legitimis. Si vero pater. materno. in cuius potestate prius nō erat sed modo efficitur vt subijcitur. vt. §. de pa. po. in fi.

Emancipatus. alias cum esset in potestate an̄i quomodo adoptaret eum quem habet. certe non potest plus esse q̄ filius vel nepos. vt hic. r. §. e. si pater. §. qui duos. & intellige emancipationis tempore filium non esse conceptum qui nūc daf in adoptionē. alias in p̄tate an̄i remanisset. vt. §. i. l. i. §. si.

Simili mō. i. si lem facias distinctionē. nā m̄rno pauo m̄distinc̄te. p̄rno xō s̄m q̄ mō dīstīnī i auo daf in adoptionem & concurunt. sed si ego adoptem filius fratris mei. nunquid potestati mee subijcitur. Rñ. s̄m Jo. q̄ non & quod hic dīcī naturalia expone. i. naturalia. quia ab eo auo p̄trabit natiuitatem & originem quod non est in filio fratris mei. Accur.

Iura. vñ preferēdus ē ei in quē vna tū p̄currit. & sic tue ratios p̄ualēt vni. vt in aut. de p̄sang. & vte. fra. §. i. coll. vi. et. C. de edī. di. adri. tol. l. fi. nisi vna sit melior vnabus vt colligitur. ff. de in offi. testa. nā est. & ff. vnde liberi. l. scripto.

b Cum astit rescriptis. ut quia sui iuris est. ut. §. e. in prin.
c Cognita. que aut in cause cognitione vertuntur p ordine scri
pta sunt. ff. e. l. si pater. §. in arrogationibus. 2. l. se. vsq ad. §. si.
et qda etia hic dicuntur in psona in pluribus qz ibi dicuntur.
d An honesta. i. no eo pposito ut eius res deuoret. ut. ff. e.
l. nec ei. §. eorum.

e Ut caueat. id est
ut cautionem pmittat
cum fideiussione
tamen. ut. ff. e. nec ei.
§. si. 2. C. de verbo.
sig. sancimus.

f Personae. qui ser
uus publicus dicitur.
ut. C. e. l. ij. alias eni
seruus purus tabel
lio ee non potest. ut
C. de tabel. generalit
ter. li. x. sed certe is
sic dicitur quia pub
lice seruit.

g Restitutum.
alias venturi. vel iu
te successionis ex te
stamento vel ab inte
sta. vel titu. vli vel
singulari ut legata
rijs omnibus eni co
sultur hac cautione
pupillo decedente i
pupillari etate alias
si postea pupillaris
substitutio euanescit
ut hic. 2. ff. e. non alit
ter. 2. l. bis verbis.
et. §. d. pupil. sub. §. i.

Sed none sine hac cautioe facta admittuntur supradicte perso
ne ex testamento. Rñ. non cum testamentu sit ruptum ca. di.
sez arrogatione. ut. §. qui mo. testa. infir. §. non tamen. Item nu
quid legitimi sine hac cautione admitterent. Rñ. non. quia
pater arrogator omnia iura peculij occuparet. ut. ff. de ca
stren. pecu. l. i. Nec tamē cautio omissa pro facta habetur. ut
ff. e. l. bis verbis. in fi. ut 2. alias. C. de rei vro. ac. l. vna. §. i.
Sed quare legitimi non stipulantur etiam vltra pupillarem
etatem cum 2. postea sunt admittendi ad successionem si ad
optio facta non esset. Rñ. illud est de fortuna 2. aduentitium
erat. vnde non fuit consideradū. ut. ff. qui 2. a quibus. l. iulia
potuisset enim post pubertatem testamentum fecisse. ut. §. q.
ex cau. §. cum ergo.

h Item causa. veluti si ita heres instituitur iste adoptatus
si emancipatus fuerit. 2. tunc quartam perdit quam deberet
habere de bonis arrogantis. ut. §. proxi. rñ. 2. ff. eo. si quis in
fraudem patris. l. si. fm quosdam. Vel dic qz tunc non perdit
quartam. ut. §. proxi. rñ. probatur quod cum isto continuat
et quod dicta lege continetur intelligitur quando erat iusta
causa contra filium. ut quia prouocabat patrem ad iram et
intantum ut etiam exhereditari potuerit 2. beneficium colla
tum vel conferendum reuocari. ut. C. de reuo. do. l. si. 2. i au
ten. ut libe. dece. §. illud. §. quibus etiam. colla. vi. 2. fm hoc
intellige proxi. rñ. quod sequitur.

i Sed 2. si exheredauerit vel pterijt. ut. ff. e. si arrogator.

k Subetur. no non cauet se sic relicturum. tunc enim non
valeret. ut. C. de inuti. stipu. l. ex eo. 2. C. de inoffi. testa. si qñ
i. rñ. sed et iubetur per. l. ut sic faciat.

l Honor. quid ergo si alios filios sex vlt plures habeat nu
quid hic plus qz alij habet. Rñ. sic fm Guil. quasi debeat im
putari ei quare arrogauerit. Vel dic ut puto quartam sue
partis per condi. ex. l. diui pñ petit ut hic 2. ff. si arrogator.
et. ff. de inoffi. testa. pap. §. si quis alias. si quis impuberes d

uiuus sine iusta causa cu emā
cipauerit. iubetur quartā par
tem ei bonorū suorū relinque
re. videlicet preter bona que
ad patrem adoptiuū translu
lit. 2. quorum comodū ei po
stea acquisiuit. **M**inorem
natu maiorem non posse ad
optare placet. Adoptio enim
naturā imitatur. 2. pro mon
stro est. ut maior sit filiū qz pa
ter. **D**ebet itaqz is qui sibi
filium per adoptionē vel arro
gationem facit plena puberta
te. id est. xvij. annis precede
re. **L**icet autem 2. in locum
nepotis 2. pnepot. vel nepis
vel pnepis. vel deinceps ad
optare. qñs filium quis non
habeat. Et tam filium alienuz
quis in locū nepotis adopta
re potest qz nepotes i loco filij
Sed si quis nepot. loco ad
optet. vel quasi ex eo filio que
bz iā adoptatū. vel quasi ex il
lo que naturalē i sua ptate bz

bis 2. h adinstar na
turalium 2. legitimo
rum. ut. ff. de inoffi.
testa. pap. §. quonia.
et. C. de inoffi. testa.
cu3 queritur. 2. l. pa
rentibus. absurdum
est enim hunc legiti
mum plus iuris ha
bere qz naturale. et
legitimum v. §. c. §.
sed hodie. in fi.

m Commodum re
pete. 2. preterea bo
na scilicet aduenticia
comodum quoruz si
lius arrogatus post
arrogationē acqui
siuit pñ scilicet vsqz
fruc. nam 2. hic acqsi
ta restituit. non dico
quomodo debet lucrari
pater ut. C. de bo. q.
libe. cum oportet. §.
non autem. adinstar
mariti in rebus do
m

talibus. ut. ff. fa. here. l. si filia. §. i. 2. sic hoc verbum preter no
excludit ut hic. 2. ff. de pig. ac. l. i. in fi. 2. ff. d. procu. sed de. §.
pe. 2. fa. ff. de vul. sub. sed si plures. §. in arrogato.

n Minorem natu. i. natiuitate. sic. ff. de mino. l. i. §. i.

o Imitatur plerūqz. quandoqz tamen non. ut. §. e. §. sed 2. il
lud. 2. §. in plurimis.

p Pro monstro est. id est. non fm naturam sed contra natu
ram. ut 2. alias. ff. de sta. ho. non sunt liberi.

q Maior. scilicet tempore non persona.

r Annis. i. tot annos debet habere plus adoptans qz adop
tatus qui faciunt vnam plenam pubertatem tanti temporis
Sed nunquid qui plures adoptat debet pluribus vicibz p
cedere in tanto tempore. Rñ. non. ut puto cum fm naturam
etiam in vno anno ex diuersis feminis vel etiam vna possit
habere filios plures. 2. i hoc adoptio imitatur naturam ut h
Et nota pluribus modis dici plenam pubertatem. nam inter
dum. xij. anni ut. §. qui. mo. tu. si. §. i. 2. §. ti. ij. i. rñ. alias. xv.
an. ut in aut. de tem. non so. pec. super dote. §. generalit. col.
vij. alias. xvij. an. ut. §. qui ma. accu. non pos. §. si. 2. ff. de po
stu. l. i. §. pueritia. interdum. xvij. an. ut hic. 2. ff. de alimen. 2.
ci. le. l. meta.

s Licet quis non habeat. vel licet vxorem non habeat quo
casu tamen est contra naturam ut. ff. e. l. qui vxorem.

t In loco. Item nepotem ex vno quasi ex altero natum ut
ff. e. si pater. §. qui duos. non autem loco fratris. ut. C. de be
re. nisi. nec apud.

y Consentire. Sed videt qz sic. nam leditur filius i duobz i
bereditate siue i bonis q ad filiu suū pponerat ex voto trās

miserere. vt. ff. vnde lib. l. scripto here. qd non facit. vt. f. d. be re. que ab intest. de. s. ar. bi. z. q. in ptatem illius trāsit quare in patris sui naturalis ptatem non redit vel recidit iure isto veteri. vt. s. e. i. rñ. Et ad primū rñdeo. q. alio modo potest euitare instituendo eū. Ad scdm dico q. nō potest estimari pa tria potestas. vt. ff. de le. i. filiūsa. s. scōz vulgarez. sed hodie vterq. timor cessat. nam z. succedet z. in sua ptate recidet. vt. C. de adop. cum i ad optiuus. z. s. e. s. sed hodie.

Cōsentire. qd n̄ est in alijs cognatis q. possent s̄gare suc cessionē. vt. ff. e. l. cū adoptio. z. si quidez filius p̄sentiar bñ est et recidat nepos ad optiuus in ptatē suā scz filij mortuo p̄te. vt. ff. e. l. si q̄s nepo tem. si aut nō p̄sentiat filius. tūc agnasci tur. i. appropinquat seu agnat? fit ei. id ē auo. hic nepos z. su? efficit heres. etiā filio inuito nec recidit in ptatē ei? siue dicat eū succedere vt filij licet nō sit filius. siue vt nepotem quasi ex altero filio p̄te mor tuo natum quo casu equaliter cū patruo admittitur vt. f. d. be re. ab intest. s. cū au tem. Alij dicunt hoc totum eo inuito. id ē filio inuito. z. agnascitur. id est. iuxta eum quasi nascitur quo ad successionem quod satis in idem redit. Alij hoc totum eo inuito. id est. auo inuito qui voluntate filij p̄posuerat adop tare. nunc autem contra suū p̄positum facit. z. sic dicitur in ius ratione p̄positi primū. z. fm istos hic nepos inuito auo z. filio adoptatus non succedit vna cum filio. sed demū eo mor tuo. prima verio est. Sed quare hic filius impediret m̄imo nium sui filij etiam auo volente z. non impedit hunc civilem actum. vt. ff. de ri. nup. l. oratione. s. i. Rñ. quia m̄imonium est vinculum magis indiuiduū. vt. s. de pa. po. i. rñ.

In plurimis. quandoq. enim contra. vt. f. de here. ab in test. s. minus. fm 230. Item in eo quod adoptiuus pater nō tenetur eum instituere. vt. f. de here. ab intesta. s. aliquam. et s. ea differentia.

Extraneū. vt sic transeat in suā ptatē. vt. s. e. s. sed hodie b. vtriusq. vna est quarum hodie vocatur arrogatio alia adoptio. vt. s. e. s. in prin.

Non possunt castrati. qui omnes eunuchi vocantur. sed ab hoc genere detrahit castratos. quia generare nō possunt. id est. caste sic natos. vt nunq. potuerūt generare.

Spadones. quib? genitalia abscisa sunt cultello vel spa ta possunt adoptare. z. est ratio. quia fortius impedimentum est nature q̄ accidentis vt hic. z. ff. de postu. z. libe. l. sed z. q̄si tum. s. i. z. i. Et nota q. vulgariter p̄miscue appellantur.

Femine non p̄nt. sed ipsi arrogari p̄nt. vt. ff. c. nā femine.

F habent. nota feminas nō habere filios in ptate. z. fa cē ad hoc. ff. de suis z. le. nul. a. z. f. de here. qua. z. disse. s. extranei. et. ff. de p̄tra. ta. l. illud. s. ad testamenra. Accur.

Sed ex indulgētia de nouo p̄cedēda. vt. C. e. l. mulierem b. Amissoz. in acie p̄ncipis. vt hic innuit. z. f. d. ex cu. tu. s. sed z. si in bello. ff. de inoffi. testa. l. si suspe cto. s. si. Sed nunq. d. et tunc habebit i po testate. videtur q. sic cum bñficia sint extrē denda. vt. i. aut. p̄sti. que de dig. s. pe. z. ff. de p̄sti. prin. l. si. sed tamen p̄tradico ad instar. i. naturalium. nam naturam imita tur adoptio. vt. s. e. minorem. z. facit ad hoc. C. e. mulierum.

Illud p̄p̄riū ora culum. id est. per p̄ncipem vt de eo q. sus tu. est. z. ideo transit etiam hodie in pote statem arrogationis vt. s. e. in prin. ideo sic dictum. quia ora mus siue deprecam eum. vt in talibus p̄ stet auctoritatem.

Liberi. omēs na ti z. nasciuri z. etiam reuerſi ab hostibus. vt. ff. eo. si paterfa. i. prin. z. ff. de opi. li. l. opere.

Quibus modis ius patrie potestatis soluitur.

Ideam? nūc q̄bus modis hi q. alieno iuri sunt subditi. eo iure liberant z. qdē quemadmodum liberātur ser ui a potestate. Et his intel ligere possumus que de se ru is manumittēdis supius ex po

Idius. hic imperator volebat adoptare quendam nomi ne germanicum. z. hic germanicus noluit consentire. vnde n̄ poterat procedere adoptio. vt. f. ri. i. s. sed si pater. z. ff. e. l. ij. in prin. Unde Augustus callide suavit cuīdam nomine Tybe rio. vt illum Germanicū adoptaret. quod fecit. z. hunc Tybe rium postea arrogauit p̄ncipes. quare z. per consequens ha buit Germanicum loco nepotis.

Quam is Tyberius.

Ut protinus. id est. statim.

Facta a p̄ncipe.

Adoptari. scilicet a domino. ab extraneo autem non po test etiam libertus. vt. ff. e. si pater. in fi.

Constitutione. vt. C. de lat. li. tol. l. vna. s. simili quoq. modo. Accur.

Actis. id est. coram iudice dicendo hec verba. veni buc fi li. fm 230. vel vt puto coram iudice agebatur vt filius fierz adoptiuus. z. inde fuit facta scriptura non tamen res perue nit ad perfectionē. vt differt a prox. casu supior. aliud si ex tra iudicium talia fierent vel agerentur. vt. C. de li. cau. l. pe. et sic collige ex hoc z. superiori versu. q. si id quod ago nō va let vt ago. valet tamen vt valere potest sic. C. de lat. liber. tol. l. vna. s. simili quoq. modo. argu. s. ff. de iure codicil. l. i.

Quibus modis ius patrie potestatis soluit. Ideam? z. quidem. q. d. qd fit circa seruos de ab solutiōe ptatis eoz dixim? s. d. lib. s. i. z. s. multis bb 4

a Potestate sunt. subaudi dñica.

b Hi parētis. stricte accipe pro his qui sunt superiores ex linea masculina. nam femine non habent in potestate filios. vt. s. ti. i. §. femine. generalius accipitur. s. ti. ij. §. i.

c Ho scilicet parente. Accursius.

d Distinctionem. scilicet q̄ dixi morte superioris inferioris effici sui iuris.

e Patre. scilicet fa. subaudi supra quem nullus est ratione potestatis.

f Omnimodo. id ē generaliter.

g Sed ita. sicut sui iuris.

h Itaq; eorum. s. nepotum.

i In potestate et non exiit. nam si exiit et postea non redit. quia est arrogatus. non recideret filius in potestatem eius. vt. ff. de adop. si pater filium et est ratio vt ibi no.

k Is scilicet filius predictus.

l Mortuus est. scilicet filius predictus

m Sui iuris. nisi casu vt quando per

n Cum autem. dictus est. s. qualiter soluitur pa. pote. morte naturali. nunc ponit quando morte ciuili.

o Deportatur. hic no. q̄ hec sententia de portationis vt valeat. i. statū et ciuitatē perdat. non potest dari nisi a quattuor iudicibus. s. ab i. patore. vel ab eo q̄ eius vice iudicat. et a p. pre. et prefecto vt. vt. ff. de penis. l. ij. §. i. et de le. ij. l. i. §. a p. factis. et ff. de inter. et rele. l. inter penas. §. i. Adem credo in senatoribus qui parem sententiā. id est. parem habet effectū principi. vel maiorē q̄ predicti. vt. ff. a qui. ap. non li. l. i. §. i. si autem alius iudex talem sententiā det non valet nec mada tur executioni nisi princeps approbet eam vel insulam siue locum assignet. vt. ff. de le. ij. l. i. §. ij. et §. deportatos. et ff. de iniust. rup. et ir. te. l. si quis. §. eius. Que autem sunt delicta pro quibus in insulā debeāt deportari. dicem. §. de pu. iudi. p. totū ti. sed relegare pot̄ q̄libet q̄ h̄z merū imperiū. vt. ff. de inter. et rele. l. relegend. i. rñ. Et nota q̄ primo de media. secundo de maxima. tertio de relegatione dicit. Prima et vltima tollunt paternam potestatem. sed relegendio non sic. cum ibi status non est mutatio. nec ca. di.

p Ho. id est. per istam de portationē in insulam.

q Si mortuo. nota de portatū mortuū. s. ciuilitate sic. ff. de contra. ta. l. i. §. filium. et ff. pro socio. l. verum. §. societas.

r Pari. hic nota vbi ē eadē vel similis ratio idē ius p̄stituta tur. sic. ff. de. d. ob. l. a titio. in fi. et §. quod cum eo qui in ali. po. §. istas. et ff. de edendo. l. quedam. §. nūmularios. et ff. ad l. acquil. l. illud. ar. §. ff. de col. bo. l. si quis. in fi. i. rñ.

s Principis. alias principalis. Sed nunquid per alium poterit restituī. Rñ. nō. nisi forte per senatorem. qui potest restitui statum. vt. ff. de postu. l. i. §. de qua. et §. an autem.

t Statim. s. q̄ntū ad honores vel ordines et similia. vt. C. de sen. pas. l. i. ergo et patriā potestatem. et hoc vult hic dicere. Sed contradicunt. C. de sen. pas. l. insulam. et l. si pater. Sol.

u

v

w

x

y

z

aa

ab

ac

ad

ae

af

ag

ah

ai

aj

ak

al

hic specialiter ad omnia fuit restitutus. fm. M. et sic facti p̄ctum ibi per omnia. hanc reprobo. q̄ semper intelligitur ad omnia restitui nisi contradixerit expressim. nam verbum restituo generale est. vt. ff. de viur. videamus. §. et in fauiana. Alij hoc intelligunt ad patrem reuertentem tñ referendum cui debet restituī in potestate. sed filio restituito non sic. quia sic noceret ei restitutio. ar. C. de le. et cō. quod fauore. s. h̄c opinionem reprobo nam libertus de portatus et restitutus in libertate recidit. vt. ff. de iu. pa. siue patroni. dic ergo interesse vtrum princeps dicat hec verba. restituo te et tñ ad oia restitutus videat vt hic. an hec. indulgeo tibi. quo casu de pena tñ remittenda cogitasse videatur. vt i contrarijs arg. C. de sen. pas. l. generalis. et l. tutor. alias cum in indulgentia. vt. C. de generali. abo. l. fi.

manoy tollit. perinde ac si eo mortuo desinat liberi in potestate ei ee. Adari rōne. et si is q̄ in potestate parētis sit. in insulā de portatū fuerit. desist ee in potestate parētis s̄ si ex indulgentia p̄cipis restituti fuerint p̄ oia p̄stina statū recipiūt. Belegati aut p̄res in insulā in potestate liberos retinet ecōtrario liberi relegati in potestate parētis remanēt. Dene aut seru effe ctus filios i potestate h̄re desunt. serui autem pene efficiuntur. qui in metallum damnant. et qui bestijs subijciuntur. Filius familias si militauerit. vel si senator. vel consul factus fuerit. manet in potestate patris. militia enī vel p̄sularis dignitas de p̄ris potestate filioy non li

Relegati retinent. nota differentiam inter hunc relegatum et deportatum quo ad familiam. vt hic. et s. proxi. §. i. hic bona tener. ille non. vt. ff. de inter. et relega. l. i. Item hic ciuitatem retinet ille non. vt. ff. de inter. et relega. l. relegato rum. §. sententiam. et §. ad tempus. Itē q̄ hic ad tempus vel in perpetuum ille autem tantum in perpetuum deportatur. vt. ff. de inter. et relega. l. relegati. et l. relegatorum. §. hec differentia. sed in libertate non est differentia. nam vterq; liber remanet. vt. ff. de bo. dam. l. sed si. Sed bannitos nostri temporis quibus comparamus. Rñ. si propter maleficium. vt etiam cum ciuitate et bona sua publicentur vel de iure vel de p̄suetudine ciuitatum. tunc deportato comparabo. alias relegato. vt ar. ff. de bo. dam. l. i. non autem dico q̄ possit deportari a p̄siede de iure. vt. s. §. proxi. dixim. nec relegari a de fensore ciuitatis. cum sit de imperio mero. vt i aut. de defen. ciui. §. nulla. in fi. §. Accur.

Dene. id est. supplicij. supplicium enim suus dominus ē non fiscus. vnde ei nihil querit. vt. ff. de his qui p̄ non scrip. ba. l. ij. sed nouo iure nemo ingenuus fit seruus ex supplicio. vt in aut. de nup. §. q̄ autem. et §. quia vero. colla. iij.

In metallis. id est. in opere metalli ad fodendum metallum. vel etiam deportandum. et vt etiam ne fugerent ligabatur. et pondere quodam opprimebantur vt ferro. v̄ alio modo. Alij vero erant qui dicebantur damnari in opere metalli et h̄t non tanto pondere opprimebantur. et qui hinc fugiebāt in metallum ponebantur. Alij vero erant qui in ministerij vel in seruitij metalloz ponebant. et hoc si p̄petuo fieret erat seruus. alias p̄tra. vt. ff. de penis. l. aut dam. §. inter eos. et §. q̄ quis. et §. in ministerij. Sed quid si puincia non habeat metalla aliqua vel ferri vel similis conditionis. Respon. in

vicia punitia mittebant. vt. ff. de pe. l. aut da. §. e pena me-
tali. Alij sūt in op' publicū ppetuo dati vl ad tps q sūt siles
relegatis. vt. ff. d. pe. qdē. s. hmoi pene hodie nō sunt in vsu.
7 Qui bestijs. deducēdis forte vel etiā vt comederet cum
eis vel alia bestialia faceret. de hac pena dic vt. ff. de penis.
l. q vltimo. nota

3 **S**ilustiani. mili-
tauerit. i. miles factus
fuerit. ad quod mul-
ta sunt necessaria. vt
in auē. de man. pñ. §.
fi. col. iij. dixim'. vel
dic militauerit. i. i ex
ercitio militie fuerit.
7 **N**ō liberat. h iu
re isto. nā nulla dig-
nitas pater patricia
tum releuat filium a
ptate pñs vt subijcit
sed hodie. xij. sunt di-
gnitates que liberāt
aliquē curialē a curi
ali pditione. vt. C. d.
cur. l. fi. li. r. 7 sile be-
redem liberant a pa-
tria potestate. vt in
auē. consti. q d dig-
§. i. r. §. generaliter.
col. vi. Unde cuz ibi
sit cōsul corrigif. qd
hic de eo dicitur.
a **C**onstitutioe. vt
C. de pñl. l. fi. li. xij.

b **P**atriciat'. erat
enī patritius qsi pñ-
cipis pñ. vñ Salusti
us. Opñes cōscripti
nā scripta erāt coruz
noia in aliq loco vel
in corona capitis eo-
rum vel alias.

c **I**llico. h ē spāle
i partitio 7 pñle ho-
die etiā vt sola colla-
tioe vel datione codicilloz 7 dignitatis scripte. vel p aliqō
pñilegiū fiat sui iuris etiā sine administratione. In alijs. r.
tunc dcmū cuz cepit administrare. vt in auē. qsi. de dig. §. i.
col. vi. q ē. C. de epi. 7 cle. auē. sed dignitas. vt. C. de cur. l. fi.
7 tē in tertio casu cū ordinat ep̄s q ē etiāz vltra supradictos
casus. vt in auē. cōsti. que de dig. §. palam. col. vi.

d **L**ibertas. i. dignitas.
e **Q**uis enī. q. d. si quilibet pñ etiā vilissimus filiū suū eman-
cipat qñ vult. vt. §. e. §. admonendū. 7 §. pterea. quare hoc im-
perator: nō poterit facere vt hic in casu electi patricij. q. d. cū
ipse pater patricij possit emancipare 7 ad hoc compellitur
cum alapis 7 verberibus. vt in auē. consti. que de dig. l. rñ.
quare 7 ipse imperator. rē.
f **L**egit. qd raro fit. vt. C. de consu. l. fi. li. xij. fm. 20.

g **S**i ab hostib'. hostes sūt qb' popul' roman' bellū inci-
xit. vel ipi pñlo romano. vt. ff. d. cap. e. postli. reuer. l. hostes
h **T**amen pender. hic colligunt quidam quoddam homi-
num genus esse in pendentī. vt diximus supra de his qui sūt
sui vel alic. iuris. §. i. sed certe quod dicit pender. verum est.

berat. Sed ex pñone nra sū-
ma patriciat' dignitas illico
imperialibus codicillis pñtis
filium a patria potestate liber-
rat'. **Q**uis enim patiat pa-
trem quidem posse per eman-
cipationis modum potestatis
sue nexibus filiū liberare Im-
peratoria autem celsitudinez
non valere eum quem sibi ele-
git' patrem ab aliena eximere
potestate. Sed si ab hostibus
captus fuerit parens quis ser-
uus hostium fiat tamen pen-
det ius liberorum ppter ius
postliminij. **Q**ui hi qui ab ho-
stib' capti sunt si reuersi fuerit
omnia pristina iura recipiūt:
idcirco reuersus etiā liberos
habebit in potestate. quia p'
liminium fingit eum qui cap-
tus est in ciuitate semper fuis-
se. **S**i vero ibi decesserit ex
inde ex quo captus est pater:
filius sui iuris esse videtur.
Ipsē quoq; filius neposue
si ab hostibus captus fuerit:
similiter dicimus propter ius
postliminium: ius quoq; po-
testatis parentis in suspensio
esse. **D**ictum est postliminiuz
a lumine et post. vnde euz qui

ppter iuris fictionē. nā quo ad veritatē sui iuris ē fili'. vt. ff.
de rest. lege cor. in fi. r. ff. de libe. 7 posthu. l. pen. 7. C. de sen.
pas. l. fi. s. ibi ē qd maxime. rē. vt. ff. ad mace. l. i. §. i. nā pater
seruus ē hostiū. vt. §. de iure pñs. §. serui. §. alius in ptate hñe
nō pōt. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. sic eueniet. **D**ic ergo q nulla

ab hostibus captus est: 7 in fi-
nes nostros postea puenit po-
stliminio reueriū recte dici-
mus: nam lumina sicut in do-
mo finem quendaz faciunt: sic
7 imperij finem lumen esse ve-
teres voluerūt. **H**inc 7 lumen
dictus est quasi finis quidam
et terminus ab eo postlimini-
um dictum est: quia ad idem
lumen reuertebatur qd amise-
rat. Sed 7 si captus quis vic-
tis hostibus recuperatur post
liminio redijisse extimatur.
Preterea emancipatioe quo-
q; desinunt liberi i potestate
eē parentuz: sed emancipatio
antea quidē vel per antiquaz
legis obseruationez procede-
bat' que p' imaginarias ven-
ditioes 7 itecedentes manu-
missioes celebrabat' vel ex im-
peria rescripto. **N**ostra au-
tē puidētia 7 hec in melius p
constitutionē reformauit: vt
fictione pristina explosa' re-
cta' via apud competētes iu-
dices vel' magistratus paren-
tes intrent' 7 filios suos et fili-
as vel nepotes vel neptes: ac
deinceps a sua manu dimit-
tant'. et tunc ex' edicto pre-

pterita vel presentia
pendent i aspecto sta-
tu pñi sed futuro vt
§. de xbo. obli. §. cō-
ditiones.
i **P**ostliminium. ē
aut postliminiuz ius
amisse rei recuperan-
de ab extraneo mort-
bus 7 legib' cōstitu-
tum. vt colligit. ff. d.
cap. 7 postli. l. postli-
minium.
k **I**dcirco. quia re-
ueriū omnia iura re-
cuperant.
l **C**apt' 7 reuersus
vt. ff. d. capiti. retro
m. **S**i vero victis.
§. fines nros. nec vlt-
tra deductos. 7 ita i
propria reuersus dē
postli. vel dic capt'
fuerit vltra fines. et
tunc dicit' etiā redi-
se ante. q ad limia re-
deat. q sic recuperat.
statum l. ipropue. 7
facit ad hunc. §. ff. de
cap. in bello. §. i. **I**tē
ad idem. ff. de vi. et
vi. ar. l. q possessioez
n. **P**reterea non so-
lum supradictis mo-
dis. s. 7 preterea. rē.

o **Q**uoq; liberi. ge-
nerale nomen ē ad omnes inferiores. vt. §. i. ij. §. fi.
p **P**rocedat. i. ita demum ad effectum perducebatur.
q **P**er imaginarias. i. ficticias. sic. r. ff. d. re. iur. l. imagina-
ria nā pater vendebat filiū p vno nūmo forte 7 emptor cum
manumittebat. vt hic. r. ff. de cap. l. liberos. §. i. 7. C. e. l. fi. i.
rñ. 7 facit ad hoc. §. de testa. §. i. 7 ppter h dicebat' fili' capt' e
minui. sed cum hodie talia nō fiant vt sequitur. nunquid dicit'
tur capite minui. **R**ñ. sic quia statum mutat ad minus. vt. §.
de ca. di. l. rñ. 7 §. minima.
r **R**escripto. 7 h mō etiā sine venditioe fiebat. vixuto vt
C. de eman. l. l. fi. **A**ccur.
s **C**is fictione. al's functione. i. vsu al's fictione. al's factioe
s **E**xplosa. i. expulsa. sic. §. de fideicomis. heredi. §. sed quia
stipulationis.
t **R**ecta via vl indirecta. nō curo. vl dic. l. recto iure

v **U**el magistrat'. qdlibet etiā si nō hnt meuz imperium vel
nūtrum. vt in auē. d. defen. ci. §. nulla. 7 etiā extraordinarios
vt duo bonoñ. corā iudice mutinē. vt. ff. de ma. vii. l. etiam.
x **I**nter. si iudex. §. fi. 7. C. de iudi. l. vl. al's. penul.
est in domo idemq; vbiq; sūt. dummodo non in loco.

De tutelis.

turpt. vt. ff. de iust. et iur. l. pe. ff. de ar. l. si cum dies. §. penul.
 a **S**ua manu. l. d. cap. cū p manu et relaxare eū p d. ad
 b **I**donea. vt. dicit manu. l. p. tate. nā qūq; et nō capta manu emā
 c **E**x tūc. l. extūc. nā pu? cipaf. vt. C. de emāci. l. l. pe.
 occuparet p̄ oia iure peculij. vt. j. q. nō ē p̄mū. fa. test. §. i. et
 si. ff. de cōdi. et uel. l. iij. in fine. et ff. si cer.
 pe. l. lecta. ff. de vul. sub. in pupillari. §. i.

c **E**x edicto. l. p. p̄o. ff. de i. q. s. a. pa. fue. ma. l. i. in fi. l. r̄.
 d **I**n bonis. acq̄i rēdis vel acq̄sitis l. a p̄e sibi nūc collatis
 e **M**anumissus. l. emācipat. iproprie enim ponit. vt. ff. q̄i ac. de pec. est an. l. i. §. alienatio.

f **P**rono. p̄onus aut succedit liberto i toto ab intestato fili is nō extantibus. ex testō in tertia p̄e bo noz liberti libertis ex istentib; in nihil licz oli eēt aliē. vt. j. d. suc ces. l. i. §. i. et §. s. n̄ra. sic erit hic i p̄e. s; b silitudo interdū fallit. nā interdū h; totū p̄. vt. si fili? tur p̄e p̄sonā instituit. vt. ff. si a pa. q̄s sue ma. l. p̄onus. in prin. in terdū nihil ex succes sione. vel alio mō in sex casib; vt. q̄i p̄cū emācipationis acce pit p̄ a filio. Itē q̄i filius est miles et h; castrensis. vt. ff. si a pa. q̄s su. ma. l. i. §. si parēs. et §. et alius et ff. de testa. mili. si a milite. §. si. et l. se. itē filijs alijs p̄is licz hereditibus nō dat. vt. ff. si a pa. q̄s fue. ma. l. i. §. si. sec? ē in fi lijs p̄oni. Itē q̄i emācipauit coact?. vt. ff. si a pa. q̄s su. ma. l. si. Itē calustiana nō ita p̄i vt p̄ono dat. vt. ff. si quis a pa. su. ma. l. i. §. si parēs. et l. nō vsq;. Itē nec opas a filio vt a li berto p̄onus h; vt. ff. si a pa. su. ma. l. pe. l; bec p̄dicta spect alia in p̄ono vero nō sunt vt colligit̄ ex generali capite illius ti. si q̄s a pa. l. i. r̄. et i. in sp̄alib; casibus q̄ in illo ti. ponū tur. vt. dictū ē. s; fm b semp videt̄ p̄ anātere cū sp̄ p̄miuz emācipatiōis habeat hodie. vt. j. p̄ q̄s p̄o. no. ac. §. h. q̄. et C. de bo. que li. cum oportet §. pe. sed dic illud legale nō p̄uenti onale p̄mū esse. et ideo licitum nec puniendum. vt. C. d. ad mī. tu. l. sancimus. et C. ad. l. iul. de adul. l. gratus.

g **E**x manumissione. id est ex emancipatione.
 h **N**āciscit. p̄cor. huic d̄bo. j. d. le. pa. tu. et j. d. fidu. tu. i. p̄n.
 i **A**dmonendi. liberum esse nisi in casibus. vt. j. c. in fi. dice mus. et facit ad hunc. §. ff. de adop. l. libertini.
 k **H**abebit. vt. s. de pa. p̄o. §. qui igitur.
 l **M**anumittere. id est emancipare.
 m **N**el omnes. repete liberum esse.
 n **S**ed et hoc inter constitutiones. vt. C. de adop. cum in ad optiuis. et s. de adop. §. sed hodie. et §. si vero.
 o **P**re p̄te. nisi sit infamis. vt. C. de emā. liber. l. pe. et c.
 p **C**ontradiciente. Nota patientiam consensui comparari.

toris in hōi filij v̄ filie vel nepotis vel neptis bonis: qui queue a parēte manumissus. v̄ manumissa fuerit ead iura p̄stāt parēti q̄ tribuūt p̄fōno i bonis liberti. **E**t p̄terea si ipubes sit fili? vel filia v̄ cete ri: ip̄e parēs ex manumissioe tutelā ei? nāciscit. **A**dmonendi aut sum? liberū arbitri um eē ei qui filiū et ex eo nepo tē v̄ neptē in p̄tate habebit? si liuz quidē de p̄tate dimittere nepotē vero v̄ neptē retinere v̄ ecōuerso filiū quidē i p̄tate retinere: nepotē vel neptē ma numittere: eadē et de p̄nepo te et p̄nepte dicta eē intelli gantur: vel omnes sui iuris efficere vel quosdaz retinere.

Sed et si pater filiū quem in potestate habet auo vel pa uo naturali scdm nostras con stitutiōes sup his habitas in adoptionē dederit: id ē si hoc ipsum actis interuenientibus apud cōpetentem iudicē ma nifestauerit presente? eo qui

sic q̄ tacet affirmat sic. ff. d. pig. l. si fideiussoz. §. pater. et ff. so. ma. l. ij. §. si. ar. §. ff. de adop. l. ij. §. i. et d. p̄cura. filiūsa. §. i. q̄ **T**ransit. ergo non tollit pa. po. sed transferitur. **A**d quid ergo hic casus hoc ti. ponitur. **R**n. quia et si non tollit incom mutabiliter. tollitur tamen quo ad primum. idē dico in eo q̄

adoptatur et nō tradicente? necnō eo qui adoptat: soluit quidē ius p̄tatis p̄is natura lis. transit aut in hōi parē te adoptiuuz in cui? persona adoptionē eē plenissimam an tea diximus. **I**llud? autem scire oportet q̄ si nur? tua ex filio tuo cōcepit et filiū postea emancipaueris: vel in adopti onē dederis pregnante nuru tua nihilomin? qd ex ea nasci tur: in potestate tua nascitur? **Q**uod si post emācipationez vel adoptionē cōcept? fuerit patris sui emancipati vel aui adoptiui potestati subijcitur. **E**t quidem neq; naturales? liberi neq; adoptiui pene? vl lo modo possunt cogere parē tes de potestate sua eos dimit tere. **De tutelis.**

tudicatur in potesta te mea non eē. nā nō efficit sui iuris cum sententia non faciat ius immo remanet i p̄tate licz quo ad me p̄ emancipato habe atur. vt. ff. de condi. inde. l. iul. i. p̄n. et. l. vlti.

Diximus. vt. s. ti. l. in p̄n. §. si vero. **I**llud. hic §. tra dit duo p̄cepta. vt. s. de adop. §. s; hodie. et **E**x filio. i. natura li et legitimo. secus in legitimo tñ. vt in adoptiuo. nam tunc filio emācipato etiā nepos ex eo emanci pat? videt̄ fm q̄sdā vt. ff. de cap. di. l. li bertos. §. emancipa to. et ff. de adop. l. s; etiā nepos. v̄ meli? dic in eo idē quod in naturali. vt in si: bu tus ti. et ff. de adop. l. liberuz. et ff. d. cap. et p̄sili. fuer. l. si me

Transseamus nunc ad aliam diuisionē perso narum. Nam? ex his p̄sonis que in p̄tate non? sunt

Nascitur. secus in ancillam pregnante manumissa v̄ alte uata. vt. s. de inge. §. sufficit. et ff. de acq̄i. re. do. l. fi. et C. de probat. l. matrem.
Et qd. hic ē secūdū p̄ceptū. et repetes scire oportet.
Naturales. subaudi. et legitimi. nam naturales tantū non sunt in potestate. vt. s. de nup. §. si.

Pene v̄llo. hic nota talem regulam q̄ nullus filius potest compellere patrem vt emancipet eum qd fallit i quattuor ca sibus. et ideo dicit pene. vt si pater agnouerit legatū sibi reli ctum hac contemplatione vt liberos emanciparet. nam tunc compellitur extra ordinem emancipare. vt. ff. de condi. et de mon. l. si cui. **I**tem si titius adoptauit p̄cuiq̄num suum com pellitur emancipare cum eo pubere facto si probauerit sibi non expedire esse in potestate. vt. ff. de adop. l. nunq;. et l. se. idem in quolibet adoptiuoz. vt. ff. de minor. l. ij. §. si quis mic? **I**tem si filie peccandi necessitatem imponat. vt. C. de epi. au. l. si lenones. **I**tem si filium male et contra p̄tatem affecerit. vt. ff. si quis a pa. l. si. **I**tez e contra filius non potest compelli vt emancipetur. vt in auē. qui. mo. natu. cf. sui. §. generaliter. col. vij.

De tutelis. Rubrica.

Transseamus aliam. nam diximus duas. vt. s. co. de iure perso. in princ. et s. de his qui sunt sui vel alie. tur. in princ.

Handwritten marginal notes on the right edge of the page, including fragments of text from the adjacent page and some illegible scribbles.

A hīs. no. q̄ hic dīstīngūt illud mēbrū quidā sui iuris sunt qd̄ est oppositū quidam alieno iuri subiecti sunt. vt. s. d̄ hīs qui sunt sui iuris vel alieni.

B nō sunt. q̄ in tutela vel cura sūt sui iuris sunt. ff. filiū. fa. ergo nō pōt h̄re tutor vel cu. vt hic. 7. C. d̄ cu. tu. l. si. i. p̄n. sed s. C. d̄ sen. pas.

I si s. i. qz filii eius q̄ apud hostes est i tutela z tñ nō ē sui iuris vt. s. tit. i. s. si ab hostib⁹ sed ibi vere non erat in p̄tate cum p̄ adoptatus eēt. vt di. ximus. s. tit. i. s. cū at c. Neutro. nec tute l. nec cura.

D e hīs. de alijs aut̄ dicit̄. 7. de cu.

E ta enī qz p̄tia q̄ eadē ē disciplina. vt hic. 7. s. de hīs q̄ sūt sui vel alie. iur. i. p̄n.

T utela sūt. de alijs dicit̄. 7. de cu.

E st aut̄ tutela vt seruius nomē ē iuris. consulti. 7. fa. ad hūc s. ff. e. l. i.

P tās. i. violēta ptās. nā dāf tutor inuitus. cum enim non sit munus publicum vt. 7. d̄ ex cu. tu. z cu. in p̄n. q̄ inuit⁹ dāf vt C. de cu. l. nullus. l. x.

I tē inuito dāf. vt. ff. d̄ tuto. z cu. da. ab hīs. nec nō. ff. de tutel. l. ij. vñ p̄ q̄ hic est alia ptās q̄ p̄tis in filiū. z dñi in seruū cū illa ad cōmodū. vt. 7. p̄ quas p̄lo. no. ac. s. i. 7. s. de hīs qui sui vel alie. iuris sunt s. ij. hīc vero ad om̄s. tenetur enī de dolo z lata culpa. vt. C. ar. tu. l. ij. Item per hoc q̄ datur inuito differt a curatore que volenti datur. vt. 7. de cu. s. item inuiti. z. ff. e. l. ij. s. si pupillus. vel dic. vis ad cogendum potestas ad impandum.

L ibero. nā nisi sit liber pupillus nō pōt h̄re tutorē cum si seruus sit nō sit sui iuris. qd̄ ē necesse. vt. s. e. in p̄n. itē z si dubius ē pōt h̄re curatore. vt. ff. de tu. z cu. da. ab hīs. l. ei. q̄. est n̄ casus vbi seruo dāf tutor. vt. ff. de tu. z cu. da. ab. l. si ipu. beri. l. m̄. cui tñ legi signatur. s. ff. ad treb. l. si res aliena. s. si seruo. 7. l. cogi. s. si z hīs duab⁹ ē alia p̄. ff. e. ti. l. mulier. s. nō ē que legū p̄tetas ita soluit cū libertas fideicō. z hereditas relinquit̄ ab eodē p̄standa. poterit seruo cogere vt institutus hereditatē adcat. z tunc datur etiā seruo tutor. vbi vero ab vno hereditas z ab alio libertas relicta est nō potest nisi p̄tē p̄stata ei libertate. tunc enim coget alium heredem hereditatem adire z sibi restituere. fm̄ Jo.

A d tuendum. propter hoc etiam remouet pa. po. q̄ non est ad tuendum sed ad gubernandum prout vult vel sibi ad acquirendum.

P ropter etatem. ad differentiam curatorum qui datur furiosis z mentecaptis. que propter morbum se defendere n̄ possunt. vt. 7. de cu. s. item furiosi.

I ure civili. no. tutelā eē de iure civili. lz oēs fere p̄ctus sunt de iuregen. vt. s. de iure na. s. ius autem.

D ata. s. a lege vel iudice. p̄ p̄missa vero a testatore dicitur. vt. 7. e. s. p̄missum. vel dic̄ data persone p̄tis.

quedā vel in tutela sunt vel in curatioe: qdā neutro iure tenent. Videam⁹ ergo de hīs q̄ in tutela v̄l curatioe sūt ita enī intelligim⁹ ceteras personas q̄ neutro iure tenentur ac p̄tē despiciam⁹ de hīs q̄ in tutela sūt. Est aut̄ tutela vt seruus diffiniuit: ius atqz ptās i capite libero ad tuendū eum q̄ propter etatē se defendere nequit: iure civili data ac p̄missa. Tutores autem sunt qui eaz vim ac potestatem habent: ex qua re ipsi nomen acceperunt. Itaqz appellantur tutores quasi tutores atqz defensores sicut editui alias edititij dicuntur qui edes tuentur. Permissū ē itaqz parentib⁹ liberis ipuberib⁹ quos in potestate h̄nt testō tutores dare z hoc in filios filiasue p̄cedit oīno. Nepotib⁹ tamen nepri-

cipaliter p̄missa secundario reb⁹. vt. 7. ti. i. s. certe. z. 7. de excu. q. Tutores. eā que dicta ē. s. proxi. s. tu. s. datus.

E x qua re. i. vi z potestate.

D efensores. z scdm̄ hoc etiā curatores sunt tutores. fm̄ Jo. z plerūqz sic appellantur. vt. ff. de l. ij. cum filio s. i. z. ff. d̄ mino. l. i. s. ij.

busqz ita demum parētes p̄nt testō tutores dare: si p̄ mortē eorum in potestate patris sui nō sūt recasuri. Itaqz si filius tu⁹ mortis tue tempe in potestate tua sit nepotes ex eo si p̄nt testō tuo tutores h̄re quāuis in p̄tate tua fuerint scz qz mortuo te in p̄tate patris sui recasuri sunt. Cū autem in cōpluribus alijs casibus posthumi pro iam natis habent et in hac causa placuit: nō minus posthumus q̄ iam natis testamento tutores dari posse: si modo in ea causa sint: vt si viuis parentibus nascerentur sui: z in potestate eorum fierent. Sed et si emancipato filio tutor a patre datus fuerit testamento: confirmandus est ex sententia p̄sidis. omnimodo id est sine inquisitione:

Q ui edes. vt ē p̄fectus vigilū z q̄ euz eo de nocte vadunt. vt. ff. de offi. p̄. vi. l. iij. s. sc̄endum.

P ermissū ē. itaqz qz quedā generaliter vidim⁹ d̄ tutelīs z oīs tutela ē vel testamētaria vel datiuā vel legitima itaqz p̄tē de testamētaria vt p̄tē de digniore. videam⁹ in hoc ti. z se. de legitima autē dicit̄. 7. de legiti. ag. tu. vsqz ad ti. de attit. tu. de datiuā dicit̄. 7. de attit. tu. p̄ totum.

I mpuberib⁹ est am̄ inuitis. vt. ff. de tuto. muto. h̄ etiā p̄tori z p̄sidi lz. vt. ff. de tut. z cura. da. ab hīs. l. nec manda utē. s. si.

I n p̄tate. naturalib⁹ etiā dare p̄nt

in hīs que sibi relinquuntur. vt. C. de confir. tu. l. si.

T estō v̄l codicill. testō p̄firmatis. vt. ff. de test. tu. l. iij.

T utores. sed curatores. vt. 7. de cur. in p̄m.

I t̄ qz si fili⁹. lz miles sit testator vt. ff. d̄ test. tu. l. ij. Acc.

T ua sit. z nūqz extuit fili⁹. alioqz nō recidit vt. ff. d̄ adop. l. si pater. z. l. si filius. z de hoc dicit̄. s. ti. i. s. i.

T utores. si auus emancipatus ē vel mortu⁹. tūc nepotes ex eo sunt sui iuris mortuo auo. vt. s. ti. i. in fi. vnde ex testō aut possunt habere tutorem vt hic innuitur.

I n cōplurib⁹. vt q̄tēs de p̄modo eoz q̄rīt vt. ff. de sta. ho. q̄ i vtero. nō si de cōmodo alioz. vt. ff. de d̄. sig. qd̄ dicitur. vel si de incōmodo m̄ris. vt. ff. de sta. ho. l. impator.

S ierēt. vt qz ex vxore nasciturus erat vel nuru. aliud si ex cōcubina nisi i hīs q̄ sibi dimitteret. vt. C. de p̄fir. tu. l. si. tales enim non nascerentur in potestate. s. de nup. s. fi.

S ed si emancipato. p̄firmandus nō ē valebat datio per se cum non eēt in p̄tate. vt. s. e. s. p̄missum. Sed nunquid hic tutor p̄firmatus d̄r testamentari⁹ qd̄ si eēt p̄ferre legitimo. vt. 7. ti. ij. in p̄m. an datiuus qd̄ pōt admitti. z faē. p̄ hoc ff. de d̄. sig. l. lege. z in auē. de defen. ci. s. si de cetero. col. iij. z ita legitimus tutor huic p̄fertur. vt. 7. de attit. tu. in p̄nci. z ideo glosauit. p̄. i. sine inquisitione. non q̄ velle eum confirmari si alius eēt legitim⁹. lz qz nō querit̄ an sit locuples v̄l nō lz. ar. s. ff. de cu. fur. si fur. olo puberi.

I nquisitione. i. quia non satisfat scilicet rem pub. sal. fo. Itē locuples sit vel nō hoc enī nō querit̄ vt. ff. de p̄fir. tu. l. i. Sed aliud in matre dante tutorem filio. ibi enim z si non satisfidetur. tñ z cum inquisitione datur. vt dicta. l. dicitur. z. C. de confir. tu. l. i. sed quare dicitur in matre dante tutorem

agnati sunt. si sint maiores. xv. an. vt. j. de fidu. tu. i. si. et minores. lxx. an. exculant. vt. j. de excu. tu. §. ut maiores.

agnati nomē g. cognatiōis generale ē. agnatiōis nomen speciale. nam omnis agnatus ē cognatus. sed non cōuertitur vt hic. r. j. de leg. ag. suc. i. rñ. r. ff. c. l. sunt autem.

agnati etiā si masculus interueniat. vtputa si sit duo fratres vterini. fili⁹ vnus vnus fr̄is sui p̄ris n̄ erit agnat⁹ sed cognatus inspecto femineo sexu ppter qd ad inuicē sunt cognati fm jō.

agnati p virilis sex⁹ cognationē p̄iūcti q̄si a p̄re cognati: veluti frat̄ ex⁹ eodē p̄re natus fr̄is fili⁹ neposue ex eo. Itē patru⁹ r̄ patruī fili⁹ neposue ex eo.

agnati p feminini sex⁹ psonas cognatiōe iūgū agnati n̄ sūt s̄ alias sunt naturali iure cognati. Itaq̄ amite tue fili⁹ nō ē tibi agnat⁹. s̄ cognatus r̄ inuicē tu illi eodē iure cōiūgeris. qz q̄ nascunt: patris nō matr̄ familiam sequūf. Qd̄ autē lex. xij. tabu. ab intestato vocat ad tutelā agnatos: nō hanc habet significatiōez: si omnino non fecerit testamētū is qui poterat tutores dare: sed si q̄sum ad tutelam pertinet intestatus decesserit quod tunc quoq̄ accidere intelligit cū is qui datus est tutor viuo

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

De capitis diminutione.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

De capitis diminutione. Rubrica.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

agnati ante cognatos nihil habeant. vt in auē. de here. que ab intest. de §. ab his. col. ix. Item nota q̄ licet p̄dicta iura cognationis tollantur maxima media ca. di. ipsa consanguinitas tamē nō tollitur. vt. ff. d. re. iur. l. iura sanguinis. Accur.

De attiliano tutore.

ingenu⁹ sit seru⁹. vt in au⁹. de nup. §. si no col. iij. r. §. q autē a libertis. l. pdenatis vt subijcit. r q die igratis als est in grati. i. ingratitudinis q reuocatio sit p ac. ingrati vt dicunt qdā. vt. C. de lib. r eoz li. l. fi. als pe. vt p vtilē retinen. fm alios ad instar donationis cā mortis q reuocat. vt. ff. de do. cā

moz. si mortis cā res cū. l. se. vel qd veri⁹ ē actio ē efordinaria p quā officiū iudicis implorat. vt. C. d. li. r eoz li. l. ij. r fit hec reuocatio ppter om nē offensaz etiā leuē C. de li. r eoz li. l. ij. non autē sit propter omissionē obsequij. vt. C. de li. cā solo. nī si in casu vt cum denegat alimenta. vt. ff. de li. ag. l. alimenta. §. impatoris. nā tūc r occidere velle vide tur cū. vt. ff. d. li. ag. necare. r hoc nisi remiserit ius psonatus tūc enī ex hīs solū reuocat causis ex qb⁹ r donatū. vt in au⁹. vt li. dece. §. illd col. vi. r hec vera sūt cū qd ex voluntate propria manumittit. vt C. de li. r eoz li. l. ij. sed dicit quis non reuocare. vt. C. de lib. r eozum li. l. i. §. qd

si manus in patronum eiecit. Rñ. damnatur in metallum. si vero conuicia dixerit mittitur in exilium. vt. ff. de iurepa. l. i. que cause sunt iurate. vt. C. de reuo. do. l. vi.

b Passi sunt. hic multa sūt necria. vt. s. de iur. pfo. §. pe.

c Interdictus. hanc penā in vsu nō habem⁹ sed eius loco succedit deportatio. ff. ad. l. iul. repe. l. ij. sed instar excomunicatorum habebant quibus talia denegantur. Sed videtur hunc etiā fieri seruū licet hic denegetur. vt. ff. de va. cog. l. cognitionum in fi. cōtra. sed perdit libertas vt ibi dicit vt non possit facere testamentum cui sic ē interdictū. vt. ff. de iniust. rup. test. si qd filio. §. eius. non q fuerit vere seruus.

d In insulam. sec⁹ si in metallū. vt. s. qui. mo. ius pa. po. sol. §. pcne. in casu tñ etiā libertatem perdit damnatus in insulam. vt. C. vt nemo pri. l. ij. §. cum autem.

e Subiecti esse. vt in arrogatis.

f Vel cōtra. als ē in lra si fili⁹ a pte emācpat⁹ fuerit ē capite minutus. r fm hoc est expositio huius verbi vel §. als ve ro hoc totum deest. r tūc idē subintelligo. Alij dicunt qñ sui iuris non ē transserat in pstatem alteri⁹ puta aui materni vel etiā paterni. vt. s. de adop. §. sed hodie. qui casus ē puerus illi qñ qui sui iuris ē in arrogationē dat. Sed quare filiūsa. dicit cū emancipat capite minui. Rñ. ppter imaginariā venditionem que fiebat. vt. s. qui. mo. ius. pa. sol. §. pterea in pn. Sed cum hodie nō fiat hec venditio. vt in. e. §. cōtinef. videt q hodie nō minuat capite. sed certe illa sola nō erat rō imo r alia qz mutat familiā. vt. ff. e. liberos. in prin.

g Seruus nō minuit. i. ei⁹ stat⁹ nō mutat cū primo nullum habuerit statū. vt hic. r. ff. e. liberos. in fi. r. l. se. Sed §. ē. C. de bonis pserip. l. i. Sed dic q ibi crimine capitali seruus accusatur. i. tali q eēt als in liberto capitale. Item quid si qñqz habuit caput. qz fuit liber r nunc seruus est r manumittatur. Rñ. idem quia presens tempus considero.

tur atrocitate sine vel libertis⁹ vt ingratis circa psonos con dēnatis vt q se ad pcurz pncipi pādū venūdari pass⁹ sunt.

Adinoz siue media capiti⁹ diminutio ē: cū ciuitas quidem amittit: libertas vero retinet. qd accidit ei cui aqua r ignis interdicit⁹ fuerit vel ei qui in insulā deportat⁹ ē. Adima capitis diminutio ē est ciuitas retinet r libertas. s. stat⁹ hominis cōgruat qd accidit in his q cum sui iuris fuerint: ceperunt alieno iuri subiecti ē vel ecōtra. veluti si filiūfamilias a patre emancipatus fuerit. r est capite diminutus.

Seruus autem manumissus capite nō minuit: quia nulluz caput habuit. Quibus autem dignitas magis qz status pmutat: capite non minuit. r

h Quibus autem dixi aliquem aliquo de tribus modis capite minui. vt. s. e. in prin. Autem pro sed.

i Constat. vt. ff. de sena. l. ij. r hoc si fuerit restitutus propter turpitudinē nō pōt iudicare vel testimonium dicere. vt. ff. ad l. iul. repe. l. eadem. §. i. r. ff. de sena. l. ij.

k Ad aut. dictū ē s. si. proxi. §. fi.

l Cognationis. id est ius succedendi. r ad tutelā vocādi perit. sed ipa cōsanguinitas nō perit. vt. ff. de reg. iur. l. iura sanguinis cū sit de iure naturali. vt. s. de iure natu. §. pe. cōtra r s. de nup. illud. Sed qualiter cognatis dferit imo agnatis. vt s. ti. i. in prin. Rñ. p agnatos. vt. §. de here. ab intest. §. admo nendi.

m Cognatio. i. ius cognationis a ptoze introductum ex quo ad bonoz pot. vocatur vnde coguati.

n Sed si manumissus. aliud si restitutus fm Jo. vt. ff. ad tercul. l. i. §. qui mortis causa. r. C. de sentē.

pas. l. i. contra. r. ff. de contra tabu. l. i. r. l. ij. Item contra est in eo q hic dicit tolli ius cognationis per maximā capitis di minutionem. ff. de rebus du. si cognatis. sed aliud in legato i quo vertitur ius naturale. vt. ff. e. l. legatū. vel ibi loquit de cognatione iuris ciuilis que per adoptionez constituitur. vt ff. de adop. l. qui in adop. hic vero de naturali cognatiōe. vt ff. de gra. cogna. non facile. §. i. r sic ibi de minima capitis di minutione loquitur. Item con: r. r. de serui. cogna. i. fi. i. nū. Solu. hic loquitur in rebus que primo fuerūt liberi r postea serui. quod eorum delicto contingit vnde non debent habere cōmodum. vt. ff. solu. matrimo. si ab hostib⁹. §. i. r. ff. de mio. l. papianus. §. exuli. ibi indignum. r. licet ibidē illa rō corrigat. i. nō semp fuerūt serui. vel illa noua corrigat istā. nā ex greca constitutione illa est extracta. vt ibi dicitur.

n Sed r si in insulam. hic ponit exemplum de media sed supra posuit exemplum de maxima.

o Cognatio. i. ius cognationis. vt. s. proxi. §. diximus.

p Cum autem. pertineat. vt. s. ti. i. i. rñ.

q Gradu. facit ad hunc. §. ff. de le. iij. l. si plures. r. §. de leg. agno. suc. §. si plures. r. ff. de sepul. viola. l. ij. §. si ad plures. hodie vero hic §. corrigitur quia equaliter tam ad agnatos qz cognatos defertur tutela sicut hereditas. vt in au⁹. de here. ab intest. §. ex his. col. ix. Accur.

r Si plures. als isti duo versiculi desunt. si plures sūt qui vnum gradum obtinent. ideo qz pariter ad tutelam vocant. sed ego habeo. Accur.

s De legitima patronorum tutela. rubrica.

De legit. patro. tute.

De fiducia tutela. xv

Eadem. scz per interpretationez non ex verbis ei? vt subicit. z. ff. de le. tu. l. tutela. i. respon.

Libertorum. scilicet impuberum.

Ad patronos. quocumq; modo manumittentes nisi libertas delur a lege. vt. ff. de le. tu. l. tutela. vsq; ad s. fi.

Que z ipsa. q. d. no solu alie qda legitime sunt sed z ista.

Legitima. scz ex mente. l. non ex verbis. no tm fatidat nisi corum persone sine vulgares aut minus honeste vt aut mod? tutele. vt qz magnuz patrimoniu vt qz sit magna tutele nimis aut qz suspecta persona aut qz non diligit pupillu. aut qz persona no honesta. aut ea admittat. i. recipi et fatidat. vt. ff. e. l. legitimos. s. i. z. ij. l. et alij legitimi indidete fatidat. vt. j. de fatidat. tu. s. i.

De legitima pronos tutela.

Eadē lege. xij. tabu. Libertoz? z libertaz? tutela ad? pronos liberos qz eoz ptinet. que? z ipsa legitima? tutela vocat. no qz noiati in ea lege s hac tutela caueat? s qz p inde accepta ē p interp? tationez? ac si verbis legi? troduca esset. eo eni ipso quo hereditates libertozū liberta ruz si itestati decessisset: iussē rat lex? ad pronos: liberosue eoz ptinere: crediderunt vete res? noluisse legē? etiā tutele ad eos ptinere: cū z agnatos quos ad hereditate lex vocat? eodē z tutores eē iussit. Qu? plerūq; vbi successiois ē emolumentū ibi z tutele on? eē dz Ideoq; autē dixim? plerūq; qz si a femina impubes manu mittatur: ipsa ad hereditatez vocatur: cum alius est tutor?

De legitima parentum tutela

In r? pationez scz iuriscōsultorum. b. Lex. l. xij. tabu. l. vt. j. de suc. le. ag. i. respon. c. Veteres. i. sapie tes. d. Legem. l. eādez xij. tabula. e. Vocat. l. lex. xij. tabu. vt. j. de leg. ag. suc. s. i.

Iussit. vt. s. de leg. ag. tu. s. i. i. rñ. z sic notabis hic qz vbi e eadē edtas idē ius dz statui. sic. ff. ad. l. acq. l. illud. z. ff. de s. plerūq; quare hoc dicit statim subicit. fur. l. i. s. i. z facit ad hanc regulam. ff. de regu. iu. l. scdm naturam. z. j. de contrahen. emp. s. cum aurem. z. C. de fur. l. fi. s. sed cum in secunda. z. C. de cadu. tol. l. i. s. pro secundo. als in pro no scripto. z. ff. de peri. z. cō. rei ven. l. id quod.

Tutor. z ita apud aliu ē hereditas z apud aliu est tutela. s. agnatū vl cognatū vt hic. z. ff. de leg. tu. l. i. s. i. Itē minor. vt. an. manumittēs succedet i hereditate vt pronus non tū erit tutor. vt. j. de fidu. tu. in fi. z. C. de leg. tu. l. vl. s. fi. accur.

De legitima parentum tutela. Rubrica. Exemplo. recepta. l. p interp? tationē iuriscōsultozum vt. s. cū desinebat esse agnatus nisi contracta fiducia emancipet. quod hodie semper presumit. vt. j. de le. ag. suc. s. si vnde hodie est semper legitimus.

Tutor erit. l. qui emācipauit si ipse maiorē. xv. an. vt. j. ti. l. in fi. z facit ad hoc. s. ti. i. quibus mo. ius. pa. po. sol. s. z p? terea si impubes. z. j. ti. i. i. respon. accur.

De fiducia tutela Rubrica. Et z alia tutela. id est alio noie vocata. Appellatur. de qua dicitur. j. in s. quo defuncto. m. Impubes. nam si puberes non erit eozum curatoz legitimus. vt. ff. de excu. tu. amicissimos. s. lucius. ar. contra. in auē. vt. hi qui ob. per. s. i. col. vi. jo.

Manumiserit. i. emācipauerit. vt. ff. qñ ac. de pecu. ē an. l. i. s. i. z. facit. s. ti. i. z. ff. e. tutela. s. fi. z. l. sequenti.

Quo. s. patrefa. qui erat tutor filiozū z nepozū.

Si liberi. qui remanserunt in prāte patris. idē puto z si ff. l. j. serunt emancipati. si autē tam impuberes qz puberes remanserunt in prāte. ipso iure recidunt in prātem sui patris illi qui filij sunt. sed frēs recidunt in tutelam si duclaria semp. vt. s. qui. mo. ius. pa. po. sol. s. i. z. s. de tutel. s. permissum.

Filioz? suoz. scz nepotem defuncti.

De fiducia tutela.

Et z alia tutela q si fiducia appellat? nā si p? filiū vl filiā nepotē vl neptē vl deinceps impubes? manumiserit? legitiaz eoz rū tutela nāscat. Quo? defūcto si liberi? viril sex? eius existāt fiduciarij tutores filiozū? suoz vl frīs vl foroz? vel ceteroz efficiunt. Atq? p? no legitimo tutore mortuo liberi quoq; ei? legitimi sūt tutores Quomā fili? qdem defuncti si nō eēt a viuo p?re emancipat? post obitum eius sui iuris efficieretur: nec in fratruz potestate recideret? idq; nec? in tutelā. Libert? aut si seru? mansisset vtiaz eodē iure apud libe

recidere in prātem fratrum suoz sed filij. i. nepotes erant recasuri in prātem. ergo in tutelam legitimā. sed rñdeo nō recidunt filij iure hereditario in prātem sed iure paternitatis et filiationis. at seruus si non eēt manumissus iure hereditario erat futurus seruus apud filios dñi. z nisi esset heredes non eēt domini sed filius z si nō sit heres patris tū filiū in prāte habet. vt. s. qui. mo. ius. pa. po. sol. s. i. Erat z alia rō iure veteri. qz emancipatione tollebat ius agnatiōis minima ca. di. etiam inter patrē z filium. nisi eēt emancipatus contracta fiducia nedum inter fratres. vt. C. de leg. tu. l. iij. z. s. de le. ag. tu. s. fi. sed hodie corrigē. vt. dicta. l. C. z. j. de le. ag. suc. s. fi. Unde dicunt quidam vt. Azō. hodie fiduciarā eē legitimam ex verbis z snia. l. xij. tab. ex quo hec secūda ratio cessat. s. potest dici contra. quia remanet prima. Accur.

Recideret. dicunt quidam qz si non esset emancipat? non erat futurus in potestatem patris. z sicut erat patris. z ideo emancipatus nō ita erit apud fratrem. sicut erat apud patrē primo in similit? tutela. jo.

Nec in tutelam. id est legitimam sed fiduciariam. libert? enim est in potestate filij patrō iure hereditario. filius i potestate patris. iure patrō. po. Accursius florentinus.

Si pfecte. l. xv. an. nā quotiens sit mēto d etate pfecta

Vertical text in the left margin, partially cut off and illegible.

De attiliano tutore.

vel de maiore an de. xxv. intelligitur. vt. C. de his q̄ ve. eta. impe. l. si. r. ff. de le. ij. cum filio. §. filio.

b Aditutio. vt. C. de legi. tute. l. si.

c Precepit. s. vt sit perfecte etatis. r. rō. vt. §. de ex. cu. tu.

d De attiliano tutore. i. de co tutore. §. miores. xx. an.

qui dabat p̄ legē factam ab attiliano. vt in textu exponitur.

e Cui nullus sc̄ ex testō.

nam q̄d̄iu te stamētaria tutela superest. nō ē loc⁹ alij.

f Nec legitima. nā nec datus tūc locuz bz. vt. C. qui da. tu. pos. l. si sororis.

g Et maiore. i. duo bz. erāt enim tres. vt ar. C. de of. pre. l. ij. r. ff. de ori. tur. l. ij. §. isdem tempore.

h Die certo. vt a pascha in antea sis tutor.

i Poterat. r. hodie dat. vt. ff. de te. tu. l. si quis sub p̄di.

k Et nemo. nā r. si vnus de plurib⁹ heredib⁹ adierit valet tutela. vt. ff. de testa. tu. l. si nemo. Adēz in libertate testō relicta. vt. ff. de testa. ma. nu. l. testō.

l Erat. als̄ existerat. sed quid si nullus fuit institutus cū pupillo sed tū pupill⁹ ē heres. potest dici q̄ auctoritate iudicis adeat. vt. C. de iur. deli. l. si infanti. r. ex tunc valebit tutela. r. incipit tutor admiri.

m Desinebat. i. ille q̄ sic erat dat⁹ in subsidij nistrare desinebat cū testamentarius venit vt subicit.

n Cōditio. hic tutor tacite vsq̄ ad diē vel cōditionē existētem datus expresse non potest. vt. ff. de reg. iur. l. actus.

o Ab hostibus. petebatur. nec erat locus legitime. vt. ff. de leg. tu. l. i. §. si apud.

p Qui desinit. i. iste talis qui erat datus in subsidium.

q Possitini. quo iure etiam omnia alia recuperat. vt. §. qui. mo. ins. pa. po. sol. §. si ab hostibus nec de administratis interim tenetur hic reuersus. vt arg. ff. si quis cautio. l. iij. §. Item si quis.

r Legibus. i. attilia r. iulia r. titia. vt. §. e. ti. in prin.

s Posteaq̄. nunc recitat nouum ius. nam quattuor sunt iura que hoc titulo notari possunt.

t Primum. als̄ q̄ primum.

u Ex inquisitione. i. in quirendo facultates eorum. an sint pares oneri adiuncto. vt §. de ex. tu. §. sed propter. Itē bona conuersatio requiritur vt als̄ in patre arrogatore. vt. ff. de adop. l. nec ei. §. eorum. r. §. de adop. §. cum autem. Accur.

v Nā supra. bñ dico q̄ desierūt p̄ has leges tutores dari. posteaq̄ cōsules dederūt ex inquisitione. r. bonū fuit. p̄pter duas rōnes quas ponit. nam pro quā. rē.

ros dñi p̄ mortē ei⁹ futur⁹ cēt Ita tñ hi ad tutelā vocant: si p̄fecte sunt etas: qd̄ nra p̄stō in oib⁹ tutelis r. curationibus obseruari generaliter p̄cepit.

De attiliano tutore vsq̄ ad diē vel cōditionē ex lege iulia vel titia dabitur.

S Cui nullus oīno tutor datus fuerat ei dabat qd̄ in vrbe romana a p̄tore vrbano r. maiore pte tribunoz plebis tutor ex lege attilia. In puincijs vero a p̄sidi⁹ puinciarū r. lege iulia r. titia. Sz r. si testō tutor sub p̄ditōe aut diē certo dat⁹ fuerat: qd̄iu cōditio aut diē p̄debat ex eisde legibus tutor dari poterat item si pure datus fuerat: qd̄iu ex testō nemo heres existat tamdiu ex eisde legibus tutor petendus erat qui desinebat esse tutor. si cōditio existeret: aut diē v̄iret aut heres existeret Ab hostibus quoq̄ tutore capto ex his legibus tutor petebat. qui desinebat esse tutor. si is

Fore hanc cautionem prestant tu. r. cu. vt. ff. rem pu. sal. fo. l. non quasi. §. i. r. l. sed r. si ad sp̄ciem.

y De cōpellendis. i. captis pignozib⁹. vt. §. de satisfda. tu. §.

z Sed hoc iure vtimur. hic est tertius ius qd̄ erat pe. tēpore Iustiniani r. hodie ē quartū additū qd̄ est. §. proxi. §.

a Prefect⁹. ad p̄fectū cognitiōes criminales ad p̄torem ciuilia negocia veniebant. vt p̄. ff. de of. p̄. vt. p̄ totū. r. ff. de of. p̄. p̄ totum. r. sed tutelam dabit vterq̄ vt hic.

b Jurisdictionem. p̄fecti vrbis est iurisdictio vsq̄ ad. c. militaria. §. p̄toris rome tñ vt. ff. de of. p̄. vt. l. i. §. cum vrbem. r. in sum. §. 30. de of. p̄. ro. dabūt q̄ cū r. qui ē de sua iurisdictioe. vt statim in p̄sede notabis.

c Crearent. s. cum qui est de sua iurisdictioe dabit. vt. ff. de tu. r. cu. da. l. ius dā di. si vero ibi non inueniebant idonei. etiam in alio loco q̄ret r. p̄sidi nūciabit. vt ff. e. l. diuus. item et qui sit de sua iurisdictioe vel rōne originis. vel rōne possessio nis. vel rōne domicilij. vt. ff. e. l. i. §. vlt. r. l. diuus. si autē in altero horū triū locoz nō inuenit. §. i. quāto loco reducēdus ē ad alterum locuz de

bis tribus r. ibi tutelam accipiat. vt. C. qui pe. tu. vel cu. l. i.

d Iussu ergo delegatur. Sed contra. ff. de tu. r. cu. da. nec mandante. sed ibi mandatum est quod non importat necessitatem. hic iussus qui importat. vt. ff. quod iussu. l. i. §. i. r. ff. man. l. i. vel ibi erant magne facultates pupilli hic parue Sz certe r. si sint parue. adhuc videtur idem. nam datio tutelae ē mixti imperij. vt. ff. de tutelis murus. §. tutoris datio. vbi dicitur q̄ tutoris datio illi soli competit cui nominatim hoc de dit. vel lex vel senatusconsult. vel princeps. ergo non potest delegari. vt. ff. de of. eius cui man. est. iur. l. i. §. i. r. §. Sz dic q̄ non potest delegari non habenti iurisdictioem sed habenti sic. vt. ff. e. l. ius dandi. vt hic dicitur. Sed que sunt magne facultates. Rñ. quinquaginta aurei. vt. C. de defen. ciui. l. i. vel decem aureorum. vt in auten. de appella. §. ij. vel. ccc. aureorum. vt in auten. de defen. ciui. §. r. iudicare. col. iij. vel vtrius vsq̄ ad quingentos solidos si sint parue. si vltra sint magne. vt. §. proxi. §. Accur. florentin⁹.

e Nos autem. per constitutionem quam non habemus.

f Iuliane. i. delegatione siue p̄cepto. nā in hoc differt a

Quibus modis tutela finitur

et est ratio. quia videntur inesse que incontinenti fiunt. vt. ff. si cer. pera. l. lecta.

C Per epistolam. nota caute. et redde singula singulis nam dixerat duo scilicet statim. ad quod refertur post tempus et item in ipso negotio presens ad quod refertur hoc per epistolam que inter absentes mittitur vt. ff. de obli. ex. p. sensu. §. si. Item et si alio modo inutiliter auctori setur. vt. ff. ea. l. i. §. si. et l. vlti. scilicet si inuitus detinetur

gocio pns debet actor fieri si hoc pupillo pdesse existimauerit. post vero tempus vel per nunciu aut epistolam inposita auctoritas nihil agit Si autem inter tutoze pupilumue iudiciu agendu sit. qz ipse tutor in rem suam actor esse non potest non priorius tutor vt olim pstituit. sed curatore in locu eius datur. quo curatore interueniente iudicium peragitur et eo peracto curatore esse desinit.

Quibus modis tutela finit.

D Si autem iudicium. i. reu. vel alterius personalis vel realis act. preter actionem tutelae vel ne go. gest. que contra tutorem crit danda. q durante officio non datur. vt. ff. de tu. et ra. distra. nisi. §. si. et l. si cum adhuc. et ide in vtili generali neg. gest. que datur contra curatorem adultis. vt. ff. de adm. tu. l. cum curatore. et C. de adm. tu. l. ij. et l. rationes. Sed certe nec alie videntur interim posse intendi. vt. ff. de tu. et ra. dis. l. si n. dan. s. illud i

Pupilli pupillique cum puberes esse ceperit a tutela liberantur. Pubertate autem veteres quidem non solum ex annis sed etiam ex habitu corporis in masculis extimari volebant. **M**ostra autem maiestas dignum esse castitate nro tempore bene putauit quod in feminis etiam antiqs impudicu esse visum e

teilige vt ipsemet exerceat non dantur. sed per procuratores sic vt hic dicitur. Item nunquid hec correcta sunt hodie per autem. vt in autem. vt hi qui ob. per. re. mi. §. i. coll. vi. cu nullus creditor vel debitor possit esse tutor vel curator. Rn. sic nisi in tutore testamenario in quo poterit adhuc hodie hic. §. loqui. cum fides talis tutoris ab ipso testatore sit comprobata. vt. ff. de satisda. tu. vel cura. §. i. et C. de epi. audi. de creati. onibus. vel idem in eo quod in alijs. vt in predictis autem. diximus. sed magis credo contrariu vt dixi in autem. vt hi qui ob. per. re. §. i. Item et circa reales actiones hunc §. hodie facimus loqui cum in eis non sit obligatio. vnde cessat actio. vt. ff. de actio. §. i.

E In rem suam. et pupilli que sua dicitur cum bene administrat. vt. ff. de fur. l. interdum. §. qui tutelam.

F Actor. facit ad hoc. ff. de. §. i. quod dicimus. et C. ne quis ius in sua causa. l. vna. et C. de testi. l. omnibus. et ff. c. l. y. i. rns. ar. C. de fideico. li. l. si. ibi iudex et. ne sequeret in concuientis vt in eodem negotio esset actor et reus. nam olim i tali casu dabatur tutor priorius quod hodie non est vt h. d. et.

G Sed curator. C. de in litem dan. cu. l. i.

H Et eo peracto. i. iudicio.

I Quibus modis tutela finitur. Rubrica.

I hic videndum est quibus modis tutela finitur. Nouem modos ponit. pubertate. arrogatione. et seruitute. additione. morte. capitis diminutione. si ad certum tempus datus sit. et sit ff.

nitum tempus. suspitione. excusatione.

Pupilli. Pupilli sunt qui de parte patris impuberes exierunt vel morte vel emancipatione. vt. ff. d. §. sig. si pupillos. i. rns. licet improprie dicatur aliquando pupillus qui est in potestate. vt. ff. de. §. ob. l. si. §. si pupillus

id e inspectione habitus corporis. hoc etiam ex habitu in masculos extendere. et ideo sancta constitutione promulgata pubertatem in masculis post. xiiij. annum completu ilico initiu accipere disposuimus antiqua nam in feminis personis bene positam suo ordine relinquentes. vt post. xij. annos completos viri potentes esse credant. **I**tem finit tutela si arrogati sint adhuc impuberes vel deportati **I**tem si in seruitute pupillus redigatur. vt si ab hostibus captus fuerit. **S**ed etsi vsq ad certam additione datus sit tutor in testamento. eque euenit vt desinat esse tutor existente additione **S**imili modo finitur tutela morte pupilloz vel tutorz. **S**ed et capitis diminutione tutoris. p qua libertas vel ciuitas eius amittit. omnis tutela perit. **M**inima autem capitis diminutione tutoris. veluti si se in adoptione dederit. legitima tamen tutela perit cetera non pereunt

ob. l. si. §. si pupillus a habitu. i. aspersione vtrum haberet barbā vnam vel alteram. vt. ff. in nnt. et fa. ff. d. mino. l. minor. xv. an. vel addito pside ex aspectu corporis et no. pro opi. **P**. qui fm psc entiam dicebat iudicem debere iudicare et fa. ff. de fer. l. ij. in si. et ff. si. regu. l. si i ruptione. §. si.

B Hoc etiam. i. q sit iudicadu impudicu.

C Constitutione. vt C. quando tu. vel cura. esse desi. l. si.

D Credatur. facit ad hoc. §. de nup. l. rns.

E Item finitur impuberes. i. in pupillari etate adhuc existentes vt hic. et ff. d. adop. nec eius. §. eorum. et hoc cum psc su oiumturoz. vt. C. de aucto. pstan. l. si.

Item si redigatur ex ingratitudine si sit do

ll capax non autem ex venditione vt. ff. per quas per. no. ac. §. pe. quia non nisi sit maior. xx. an. potest per venditionem fieri seruus. vt. §. de iur. perso. §. pe. Contra est. C. de inoffi. testa. l. si quis. §. si. sed ibi de eo dicit qui doli capax non est.

G Si vsq ad certam. i. specificatam vt qn tiri erit pful.

H Testamento. no. quod dixit in testamento. nam a lege vel a iudice non sic. vt. ff. de regu. iu. l. actus.

I Morte naturali. nam de ciuili iam dixit. §. proxi. s. vbi dixit de deportato et seruo facto per ingratitudinem quia mors omnia soluit nedum tutelam. vt in autem. de nup. §. deinceps

K Sed et capitis libertas. et tunc maxima.

L Ciuitas. et tunc media. vt. §. de ca. di. §. maxima. et §. minor.

M Dis tutela. i. testamentaria vel datus. cum ea que sunt iuris naturalis tollantur. vt. §. de ca. di. §. q autem.

N Si se in adoptione sed emancipatione filij legitima tutela non finitur. quia filius legitimus tutor esse non potest. cum s. pater cu precedat. vt. §. de ca. di. §. si. nisi in casu vt cu manu mittit seruū matru delatum sibi. vt. §. de legi. pa. tu. §. sed forte. et tunc deserit cu sui iuris erit. vt. ff. fam. her. si maritus.

O Legitima. sed quare hic legitima tamen perit. Rn. quia agnatio perit minima capitis diminutione. vt. §. de legi. ag. tu. §. si. et legitima inter agnatos tantum consistit. vt. §. de legi. ag. tu. i. rns.

P Cetera. i. testamentaria et datina. fm. ad.

Q Licet minima. vt quia detur in arrogationem. vt. §. c. §. i.

q. rario sensu sumit. vt. ff. de tu. r. cu. da. ab. l. curator. qd. e. validum vt. ff. de off. eius cui ma. est iur. l. i. §. i.

a. **Q**d si aduersa. i. infirmitate que valitudini r. sanitati co. b. **N**ecessitate. vt. qz. longo tpe abfutur. est vel traria est sua maiora negocia habet pertractare. vel alias similes necessitates vt. ff. d. p. cu. l. filius. fa. §. fi. et l. se. r. l. post litem. et l. se. vsq. ad. l. q. oia. et qst. hmoi necessitas sit non potest fm quosdam vt. C. q. da ri tu. ve. cu. l. curato re. r. l. curator. imo certe r. si quecuq. alia sit iusta quoquo modo vt. ff. de adm. ni. tu. decreto. r. hec eadem sunt in cura toze vt. C. de ap. si actor.

Absit. si eni pns sit r. habet intellecta etiam pcuratore cu aucte tutoris facere potest. vt. C. de p. ra. l. neq. absit. idem in sex mensibus.

Uelit. s. pretor vel preses vt sequit et qd hic dicitur ac tor alias adiutor di citur. vt. ff. de tutel. l. solz. alias curator. vt. ff. de tu. r. cu. da. ab. his. l. in oem. ali as pcurator. vt. C. de p. cura. l. neq. et nota hic varia noia

eorum. qui aliorum facta agunt vt actor vt hic dictu est. **I**te tutor qui datur pupillis. s. de tutel. §. est autem. **I**tem cura tor qui datur adultis vel furiosis vel similib. vt. s. e. in pri. et §. furiosi. r. §. sed r. mente captis. **I**te pcurator qui aliena negocia cum mandato. vt. ff. de p. cura. l. i. **I**tem negotiozuz gestor qui sine mandato gerit vt. §. de oblig. ex quasi p. trac. §. i. **I**tem yconomus cui res ccelesiastica gubernanda man datur ab epo cum consensu fratrum vt. C. de sacrosan. l. i. iube mus. r. C. de epi. r. de. l. omnes. §. hoc. pculdubio. **E**niblo minus dicitur hypocrisarius vt in aut. quod op. ep. §. non ali ter. r. §. neq. autem. r. §. si vero vt presertim. **I**tem syndicus qui sic grece dicitur latine singuloz causam dicens. vt. ff. de mu. r. ho. l. muneru. §. defensores. qnq. tamen actor r. syndi cus pro eodem ponunt. vt. ff. q. cuiusq. vniuer. l. al. i. §. qui bus. r. §. penul. r. l. item eozuz. §. actori. facti ad hoc. C. d. au ctortate tu. vel cu. per totum. vel etiam dic q. differunt vt et ibi no. l. in dicta. l. q. cuius. vni. r. c.

De satisfactione tutorum vel curatorum. Rubrica. **E**t tamen. diximus dādos tutores r. curatores ra tione eratis ne tamen r. c. Consumantur. in totum. **D**iminuantur pro parte. **P**retor. sic r. p. vt. r. ples. puincte. vt. s. ti. i. §. ij. **S**atisfident. rempu. sal. fo. vt diximus. s. de tute. §. i. vt cu fidelissore. vt. ff. rempu. sal. fo. non quasi. in prin. r. ff. de pre to. sti. l. pretorie. r. ff. qui satisfida. cogun. l. i. **P**erpetuum. i. generale. sic. C. de eden. l. edita. alias pro tempore ponitur. vt. ff. pro socio. l. i. r. §. d. ob. §. at si quis. **A**pprobata. idem in curatoribus in testamēto datis. licet

Qd si tutor adūsa valitudi ne vel alia nēcitate impedit. quo min^o negocia pupilli ad ministrare possit. r. pupillus vel absit vel infans sit quez velit auctorem periculo ipsius tuto ris pretor. vel qui prouicie p erit decreto constituet.

De satisfactione tutorum vel curatorum.

In pupillozū pu pillarūne. r. eozū q queue i curatiōe sūt negocia a curatori bus tutorib^o ue psumāf vt di minuāf. curet ptoz vt tutores et cutatores eo noie satisfidē. s. hoc n est generale ppetuū. **N**ā tutores testō dati satisfidare nō cogūf. qz fides eoz r. di ligētia ab ipso testatore pba ta' ē. **I**te ex inqstioē tuto res vel curatores dati satisfidatione non onerant qz idonei

curatores non dentur in testamēto regularit. n si dati fuerit pfirmantur decreto ptozis vt pldis. vt. s. ti. proxi. §. ij. r. tūc liberant a satisfidando vt tutores vt hic. r. ff. de p. firma. tu. l. si filio. r. l. in pfirmando. r. l. se. r. l. vtilitate. secus in dato a mfe. vt. ff. de pfirmā. tu. l. i. ad finem legis. al. C. e. ti. l. i. Sed

quare secuf. r. n. quia firmū est piliū pns et non matris. vt ar. §. qui. ali. licet. i. fi. i. r. n. r. §. de inur. §. i. r. quod dicit in testam to idem r. in tutorib^o et in codicillis datis dicam. vt. ff. de test. tu. l. iij. altas. l. ij. et fac ad hoc. C. d. epi. audi. de creatioib^o m **I**tem ex inquisi tione. id est dati a iudice cum inquisiti one. vt. s. de attil. tu to. §. i. s. h iure dicit n **I**donei. i. psum ptione iuris contra quam non admittit pbatio in p. rarium sed si contra apparz tenebitur ille qui de dit. vt. §. e. §. scienduz sed hoc fallit in cura toze furiosi qui satisfidat si nō habeat ido neam substantiam. li cet sit cum inquisitio ne datus. vt. C. d. cu ra. su. l. fi. r. §. si qui dem. et. §. si vero nō talis. **I**tem debent iurare isti omnes be

electi sunt. **S**i ex testō vlin qstioē duo pluresue dati fue rint tutores potest vn^o offerre satisfidationē d indēptitate pu pilli vel adolefcētis r. p. tutori suo vel curatori pferri. vt sol^o admistret. r. p. tutor sat^o offerēf pponat ei. vt r. ipse solus ad ministrat. **I**taqz per se non potest petere satisfidationem a cōtutore suo vel pcuratore. s. offerre debet vt electionē p. cu ratorū det vel contutori suo. vtrū velit satis accipe vel satis dare. **Q**d si nemo eoz satis of ferat siquidē ascriptū fuerit a testatore quis gerat ille gere re debet. **Q**uod si non fuerit ascriptum quem maior pars elegerit. ipse gerere debet vt edicto pretoris cauetur. **S**un autem ipsi tutores dissenserint circa eligendum cum vel eos qui gerere debent. pretor par tes^o suas interponere debet.

ne agere. id est non pretermittere vtilia r. non facere inuti lia. vt in auten. vt hi qui ob. ref. per. mi. §. fi. colla. vi. **E**t ergo non testamentarij nec datiu satisfidant. qui erunt illi qui satisfidant. **N**ā legitimi nisi in casu scilicet patron^o pro liberto vt ff. de tute. l. legitimos. §. i. **I**tem datiu quando non fiunt cū inquisitione vt. C. de aucto. prestan. l. fi. r. nisi satisfident nō ad ministrant. vt. C. de tuto. vel cura. qui satis non de. l. i. r. fi. et fm hoc sunt quatuor genera tutor. scilz testamentarij. **I**tez legitimi. **I**tem datiu cum inquisitione. **I**tem datiu sine inq sitione vt dictum est.

Sed si ex testamento. duo ponit r. vnum tñ nunc psequi tur. scilicet de testamentario. sed in fi. §. dicit de alio. **I**te hec eadem in curatoribus pluribus locum habent. vt. ff. de ad mini. tuto. l. ij. §. q. in tutoribus. **I**tem quid in legitime. **R**espon. idem cum sit eadem ratio. ne deterius negocia per plu res exercantur. vt. ff. de administra. tuto. l. si plures. §. ap paret igitur.

Itaqz vel satisfidare. sic. §. de inuti. stipula. §. alteri. in fi. **A**scriptum. scilicet in testamento. vel aliter apparet eius voluntas euidenter. quia dixit in satisfidatione quis pferri debet.

Dator. dūmō oēs velint p vnu admistare. alias eni non copellerent. sed oēs gerere pnt si velint. vt. ff. de adm. tu. si plures. §. fi. r. l. vel in partes. r. no. hic argu. q. statur maiori parte. sic. ff. de pac. l. iurisgen. §. vlti. r. l. maiorem. r. l. p. cece dente §. fi. r. ff. de testibus. l. ij. §. ij. alias nūc^o testū r. c. **A**r

contra. ff. de hered. ruf. pre. l. fundu. 7. ff. coia. p. l. ff. s. Et edicto. q. si no fuerit ascriptu quem maior pars ele gerit ille gerere debet.

Et edicto ptois. l. q. non habemus. Accur. v. Partes suas. i. se et officiales suos. et milites iusticie.

Sed cur no pmittit fortune vt alias. C. coia dele. l. si. i. rñ. et. de ele. s. adoptio nis. Rñ. no ita alte rius factu. s. pupilli possit fortune pmit tore vt suu. pprium et coeor. huic. ff. de le. j. huus. s. fi. 7. ff. de usufru. l. si cuius. s. sed si inter duos Ar. p. in. e. n. quoti tiens duob. j. rñ. 7. Idē in plurib. idē et p oia. vt. s. ni si q. hic a testatore no potuit scribi qd gereret cu mibi dix erit de tutela. nā no darent ex inquisitio ne si essent testamen tarij. vt. s. de attil. tu. j. rñ.

Sciendū ceteris q. vt furiosis 7 mē te captis. vt. s. ti. j. s. furiosi. 7. s. sed 2

Recipiunt. inferiores. vt magistratus. qd dic vt diximus. s. e. s. neq. aut.

Subsidiaria. scz tutele vtilis ptra euz qui male dederit tutele. vel vtilis neg. gef. qñ malū curatore. nam eadem vtil is in magistratu daf que in administratore directa daf. et vture veniūt vt in prima. vt. ff. de magistra. con. l. si. 7. C. e. l. pe. Subsidiaria aut dicit penalis apritudine. vt. l. acqui. actio dr penalis apritudine. vt. j. ad. l. aq. s. is autē. nam nec illa semp penalis est. nec hec semp in subsidū datur. qz qñ qz agitur anteqz pueniantur omnes tutores. vt colligitur ex his que dicunt in hac glosa circa finē. Quare ad horū cui dentia distingue. aut fiat vnus tu. vt cu. aut plures. primo casu conuenit prius tu. vel cu. et postea magistratus vt hic. si vero plures tunc aut oēs gesserūt tutelā aut curā aut nul lus. aut alter nñ. primo casu oēs pueniunt ante magistratū vt. ff. d. adm. tu. lucius. s. pe. et de magistra. cō. l. duo. in se cūdo idē. vt. ff. de adm. tu. si plures. in tertio subdistingue. aut fuit diuisa tutele administratio p iudicem vl testatorem aut no. primo casu p sua gestione qlibet tenet. et non p alte rius et postea magistratus in subsidū. vt. ff. de adm. tu. lu cius. s. pe. 7. C. de diuis. tu. l. ij. Sed tñ in quattuor casibus vnus p alterius pte tenet. tñ post magistratū. scz si tutores vt suspectū remouendū non remouit vel tarde remouit vel remouendo iura pupilli pcedit. vl non exegit satisfationez rem pub. sal. fo. cū videret eū non soluendo. vt in. d. l. C. de diuis. tu. l. ij. et. ff. de adm. tu. lucius. s. pe. In secundo casu puenit primo gerēs. scdo magistratus. tertio ū gerens. nisi in vicis quattuor casib. vbi conuenit etiā qui no gessit añ magistratū. vt. C. de diuis. tu. l. ij. et. ff. de adm. tu. l. etiā. 7. l. emilius. in fi. 7. l. tutores tres.

Item eis. scz pupillis. et similibus.

Adonec. aduerbiū est et facit ad hoc. ff. de magistra. cō. l. j. s. sciendū. 7. s. exigere.

Que quidē. l. tutele actio subsidiaria vel neg. gest. vt dī

Responsis. vt. ff. de magistra. con. l. j. s. sciendū est. 7. l.

q. ad heredes. f. Ex constoibus. vt. C. de magistra. con. l. ij. et in alijs grecis pstitutionib. sed aliter heres tenet. qz de dolo et lata culpa tñ. aliter defunctus qui etiā de leui cul pa tenet. ff. de mgrā. con. l. non similiter. Accur. s. Quibus. pstitutionibus. scz grecis.

tores pignorbis captis coer ceant. Neg. aut prefectus vrbis neq. ptoz neq. ptes pro uincie neq. quisq. alius cui tu tores dandi ius est. hac actio ne tenebit: s. bi tantūmō qui satisfationē exigere solent.

De excusationibus tuto rum et curatorum.

Excusant aut tutores vl curatores varijs ex causis. plerūqz ppter liberos. siue in pte sua sunt. siue emācipati. Si enī tres liberos supstites ratōne quis habeat. vl in italia. iij. vel in pvincijs. v. a tutela vel cura potest excusari. exemplo cete rozum munerū. Nā tutelam 7 curā placuit publicū mun

re. vt tabellioes et aliqñs miles iusticie cui talia pmittant 7 isti tenent in subsidū. vt. s. de attil. tu. s. pe. 7. C. d. mgrā. con. l. si. Item extimatores patrimonij pupilloz ppter quo rū prauā extimatiōem viliores fideiussores accepti sunt. vt ff. de magi. con. l. j. s. diuus. qui erant dandi p rei qualitate vt. ff. de in ius vo. l. j. et qui satisfā. co. si vero. s. j. Solent. alias debent. s. isti non debent nec solent. vt dī ximus. Accur.

De accusatiōib. tu. et cu. Nunc dicitur qd. s. quib. mo. tute. si. s. fi. pmissit.

Excusantur. liberos supstites et incolumes. vt. ff. d. vaca. mu. l. ij.

Emācipati. nisi pater filio emācipato curator peratur. tñ enim no excusat a cura emācipati. vt. ff. e. ami cissimos. s. fi. vel dic q licet faciat ptra stimulos naturales. tñ potest bene vt ibi innuitur.

Rome. hoc est in ciuitate romana. et vsq. ad cētēsimuz miliarū. vt. ff. de offi. pre. v. l. j. als. iij. s. cum vrbem.

In pvincijs quinq. Sed nunquid ille pvincie que alt as habent ius ciui. italie et hoc habebunt. Rñ. nō. qz illud ppter tributa conceditur eis. vt. ff. de cens. l. j. 7. l. fi.

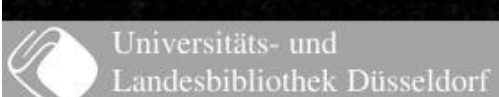
Munerū. i. oneruz ciuiliū. vt decurionatus. secus si pa trimonij sit onus. vt. ff. de va. mu. l. sextuz. s. numerus. 7. s. que patrimonioz. 7. l. his oneribus. j. rñ. 7. C. qui mi. non pos. l. j. l. x. Item secus in oneribus. vt. ff. de va. mu. l. iij. 7. l. in honoribus. Item secus in oneribus q honorū inherēt. vt. C. de va. mu. l. sextū. s. numerus.

Munus. publicū auctoritate. nam datur inuitis. vt. C. de cur. l. nullus. li. x. et fa. ff. de ver. sig. l. si pupillus. s. mu nus. Sed ptra. ff. e. athlete. s. tutela. Sed est publicum mu nus vt ibi dicitur vtilitate. l. 3 auctoritate sicut hic dicitur. s. vtilitate publicum est secundario. quia expedit rei publice 7c. vt. s. de his qui sunt sui vel ali. iuris. s. fi. Itē ptra. ff. eo. spadonē. s. qui accepit. 7. l. non tantū. s. non oia. Sed licet ibi generaliter remissionē publicorum numerum habuit. m

Caueant. scz rē pub. sal. fore.

Coerceantur. fa. ad hoc. ff. de ad mi. tu. l. j. j. rñ. 7. ff. de dā. infec. l. iij. s. iij. et. ff. de li. agn. si qd ali. s. si qd ex his et. C. de suspec. tu. l. iij. et. ff. de ven. in spiē. l. j. s. si qd ergo Accur.

Neg. vrbis. scz romane p excellen tia. vt. s. d. iure. na. s. s. quoties. Item facit ad hūc. s. ff. de mgrā. con. l. j. Sed ptra est. ff. de adm. tu. l. emilius. S. dī stingue tria genera iudiciū. quidam pos sunt dare tutores. et non exigere satisfā. de qbus hic loquit Ali 7 dare et exige re de quib. ibi dicit Ali exigere 7 nō da

§. inops. 7. §. ti. §. §. fi.
Docere. i. pbare. Accur. Floren.

¶ Item ppter aduersam. vt si est surdus vel mutus. vel p-
petua valitudine. detent. vt. C. qui mor. l. j. q. morbus. put
durauerit excusat. s3 furor nō excusat. s3 interim curatoz da
tur scrutinio. vt. ff.

e. l. nō solū. §. fi. 7 se.
duabus. l. vsq ad. §.
sunt aut. Sed qdaz
ex supdictis etiam
si velint nō admittū
tur. vt surdus 7 mu
tus. vt. ff. de tutel.
l. j. §. pe. 7. §. fi. qua
re dic q. q. ad eos
improprie ponit ex
cusatio. vt. §. e. §. mi
nores.

¶ Nesciret. hoc si
simplices sunt vt ru
des. aliud si sint sa
gaces i negocijs tūc
enim nō excusantur
vt subijct q.uis 7c.
vt. ff. co. athlete. §.
pe. et fi. Et nota lit
teratū ad aliqua ad
mitti ad quē non re
cipit illiterat. vt
C. de postu. l. ij. 7 in
auctē. d. iudi. §. j. Et
notat melioris. odi
tōnis esse sapiens q.
stultus. Accur.

¶ Item. si ppter
vt q. sic dixit tō eū
do tutorē. vt debis
supponat 7 a pupil
lo voretur. Et nō q.
tribus casibus excu
sat inimicitia. vt si

ideo dedit vt dictū est vt hic. Item 7 quādo interuenit p^o te
stamentū. Item fm quosdā etiam qm ante testamentū si tū
fuit capitale certamē. In quarto casu nō vt si ante testamen
tum facta fuit et nō capitalis qz videt remississe. ex quo in te
stamento dedit tutorē. vt. ff. e. athlete. §. dat remissionē pro
ur est ibi in lra prius. vt. §. e. §. inimicitie.

¶ Promiserant. s3 alias habēt excusatiōez. vt hic. 7. ff. de
tutel. ex sententia in fi. et hoc vbi pmisit vel sic se iactauit.
Quid aut si in testamento se tutorē scripsit. Rñ. non erit tu
tor. nisi vel euidenter idoneus appareat. vel pater cum con
firmauerit. vt in dicta. l. ex sententia. et. ff. ad. l. co. de fal.
vxo. §. j. Accur.

¶ Ignoratus. sed is excusatur qui ibi domicilium nō habet
vbi datus est. vt. ff. co. l. fi. in fi.

¶ Si capitales. capitales accipe. vel qz accusabat euz de
aliquo crimine qd ingerebat penam capitis. i. status. vel qz
insidiabat morti ipsius fm 23. Et nota hic fieri aliquid rōe
inimicitie qd non fieret alias. sic. ff. de arbi. non distinguem^o
§. cum quidā. 7. l. licet aut. 7. ff. de liber. cau. si pariter. nam
inimicus iudex esse non potest. vt. ff. de pecu. l. filiusfamī. §.
fi. 7. l. vel exilio.

¶ Tutela. vel datua vel legitima. si autem testamētaria.
dic. vt. §. in glo. vt qz 7c.

¶ Item. et pupilloz. vt qz pater pupilloz qm dixit hunc
quē dat modo tutorē suum suum fuisse. vel libertū. iste enī
sunt questiones de statu. vt. §. de act. §. pūdiciales et est ra
tio qz mortis accusationi hec questio simulat. vt. ff. qd me.

cā. isti. §. j. Idem est econtra. sed hic mouet questionē status
ipsis pupillis. vt. ff. e. athlete. §. amplius. Accur.

¶ Item septuaginta. i. iam cōpletis. vt. ff. d. iure immuni.
l. ij. et ad tre. qui filiū et filiam. §. j. alias non esset maior. vt
ff. de mīno. l. iij. §. minorem. s3 in alio psonali publico mune

ra solent excusare. ¶ Itē is q
stat^o sui prouersiaz a pupillo
rū pte passus ē. excusat a tute
la. ¶ Itē maior septuaginta
ānis. a tutela 7 cura se p^ot excu
sare. ¶ Minor at. xxv. ānis
olī quidē excusabat a nra aut
p^ostōne phibet ad tutelā vl cu
rā spirare. adeo vt nec excusa
tiōe opus fiat. qua p^ostōne ca
uet. vt nec pupill^o ad legitimā
tutelā vocet. nec adult^o. cum
erat in ciuile eos q alieno auxi
lio in reb^o suis admistrandis
egere noscunt. et sub alijs re/
gunt alioz tutelā vl curā sub
ire. Idē 7 in milite obsuan/
dū est. vt nec volēs^m ad tutele
onus admittat. Itē rome grā
matici rhetores et medici et q
in p^oria sua hāc artē exercēt. et
intra muneruz sunt a tutela et
cura hnt vacatōez. ¶ Qui at
vult se excusare si plures hēat
excusatiōez. 7 de quibusdā nō
pbauerit. alijs vti intra tpa
pstituta non phibet. ¶ Qui

re statuit tps. ly. ali
as. lx. an. vt. C. qui
erare. l. fi. li. x. Et nō
rōne senectutis aliq
fieri. que als non fie
rent vt hic. et. ff. de
iure immu. l. semp. j
rñ. 7. C. de postu. p
uidendum.

¶ Stat. sed in lar
ga significatiōe. et s3
qui phibentur excu
santur. vt. ff. de po
stu. l. j. §. pe. 7. §. e. §.
pe. et fi. et fa. ad hoc
ff. d. re. su. l. eius est
nolle. Accur.

¶ Constitutiōe. C.
de legi. tu. l. fi. et fa
s. de fidu. tute. §. fi.
¶ Subire. fac ad
hoc in auctē. d. san.
epi. §. j. colla. ix. 7. ff
de eden. l. si. vii. ex
ar. §. pe. alias fi.

¶ Idem. et in mī
lite. i. i militria existē
te. secus i veterano.
quod dic vt dixim^o
s. e. §. Item qui rei
publice. Ad hoc aut
q aliquis sit miles.
vi. sūt necessaria. vt
diximus in auctē. d
man. prin. §. fi.

¶ Volens. et ita
ipso iure nō tenet datio vt hic et. C. que da. tu. pos. l. militū.
nisi a cōmitone datur. vt. ff. e. ppter magistratuz. §. fi. Ali
ud in celesti milite. vt in clerico. qui admittitur vsq ad quar
tum gradū. vt in auctē. de san. epi. §. presbyteros. quaz ha
bes. C. de epi. et cle. super. l. generaliter.

¶ Item rome grāmatici. id est magistri de grammatice. et
idem dicas de sequentibus. et adiunge his sophistas. id est
dialecticos. ita vt omnes qui docent trūium excusentur. vt
hic. 7. ff. e. si duas. §. j. 7 hoc si doceant rome vbi est commu
nis patria. vt. ff. ad muni. rome. vt hic. Item si in patria sua.
vt hic subijct. Item oportet q sit intra numerum. habebat
enim quelibet ciuitas numerū fm quantitatez. et sophistas
et grāmaticos et dialecticos. rhetoricos siue medicos. ita ta
men q nulla vltra. x. haberet quibus hāc immunitatem da
ret. vt. ff. e. si duas. §. fi. Sed aliud videt in his qui docent
quadruuium. vt musicam et astronomiā et geometriam et
arithmetiā. nam non videntē habere excusationem. vt. ff. e.
geometri. Quid est legū doctoribus. Nō excusantur nisi ro
me. vt. ff. co. sed reprobari. §. fi. et. §. pe. vel nisi in consilium
principis sint assumpti. vt. ff. co. iurisperitos vltra numerū
autem vel extra patriam suam nemo excusat. nisi sint mul
tum disciplinati. vt. ff. e. s3 reprobari. §. amplius. Itē phōs
qui docent in naturalibus constat excusationem habere. vt
ff. co. sed reprobari. §. j.

¶ Intra tpa. dūmodo in instio omēs. pposuerit fm quos
dam alias non potest. vt. ff. co. scire oportet. §. scire autem.
vel qd verius est fm 30. dic q illud qd ibi dicit q similis ē
cc iij

Vertical text in the left margin, likely a commentary or index, partially obscured and difficult to read.

uersus. vt. ff. e. ripaz. q. **Koz.** f. litoz. Accur.
a **N**ullus. f. hois singularis. oim aut sunt. z sic differt ab illo. s. nullius infra statim posito.
b **U**niuersitatis. q. etiā publice q. q. dicitur. i. vnus ppli. vt. C. de sacrosan. ec. l. h. in prin. s. aliter accipit. s. e. s. flumia. nā loquitur sibi de illo qd est publicū cū oim populoz.
c **I**n ciuitatib⁹. z ciuitatū sūt. Accur.
d **T**heatra. a theozando. i. inspiciedo vt in arena vero nent.
e **S**tadia. stadiuz est octaua pars miliarij quā herculus currebat vno anhelu vt legit i historijs.
f **S**imilia. que sūt ad delectationē populī vt late vie et ptecture in palatio.
g **A**t si qua. alias si que necessitatis cā facta. vt curia cōis palatium nauigij. et sūt supradicta vniuersitatis dominio z vsu. sed **Pl.** dicit vsuz nō esse vniuersitatis. **A**lia sūt que dominio z fructu effecta sunt vniuersitatis nō vsu. vt fundū ciuitatis z serui. vt ff. de in ius vocā. s. si hac. s. qui manu mittitur. z de d. si. l. inter publicam. et de contra. emp. l. s. celsus. s. i. Accur.
b **N**ullius sūt at res. f. hois vt hoim nec potest esse s. sūt in bonis dei censura siue dispositione. z sic non obstat quod possit dici de cōmunitibus et publicis rebus vniuersitatis que vident nulli esse. quia esse possunt z sunt hoim. licet non hois singularis Item p. tra. f. c. s. fere. So. vt ibi.
i **P**ontifices. i. papas z epōs. Sed nūquid impator dedicare potest. videtur q. sic. vt. ff. e. l. sacra. s. j. vbi dedicat id est potestatem dedicandi dat. nam olim impatores erāt sacerdotes. vt i canonib⁹ dicit. vel dic dedicat alij id ē epō pmittendo sine requisitione. vel concedit. f. requisitus.
k **E**des sacre. hic locus dicitur sacer vt hic z sanctus. vt C. de sacrosan. eccl. l. j. Item religiosus. vt in auē. vt religiose domus.
l **E**t donaria. i. thuribula z cruces z calices.
m **Q**ue etiā. f. donaria. non autem referas ad edes sacras nam ille nullo modo pōt alienari. vt in auē. de ali. z emphi. s. et quia cognouimus. colla. ij.
n **C**onstitutionem. vt. C. de sacrosan. ec. l. sancimus.
o **E**xcepta. nā hoim aie quibuslibet rebus pponende sūt vt. C. de sacrosan. ec. l. sancimus. in fi. Item ppter debitū si qd habet ecclesia. vt in auē. de ali. z emphi. s. z hic etiā sup bis coll. ij. Item ppter alimēta pauperū. vt. xij. q. ij. c. auruz

habet ecclesia.

p **P**rophanum. i. non sacrum.

q **R**emanet. desinit nō esse sacer si ab hostibus captatur vt. f. de iuri. stipu. s. j. z. ff. de relig. cū loca. s. sed sacramentarius. Item locus esse religiosus desinit qm ea remouent q

talē cū reddebāt. vt ff. e. sacra. s. illud. et de religio. l. anpenk. in fi. Accur.

r **R**eligiosū vnus quisq. aliud i sacro vt. s. co. s. sacre.

s **M**ortuū. f. totū vel saltē caput cui imagine cognoscimur. vt. ff. de relig. l. cum in diuersis. Quid si prialiter caput est i diuersis locis. Rñ. illi eē religiosus vbi ē maior ps. vt. ar. f. de vulg. sub. s. s. si ex disparib⁹. si aut eqliē neuter fm Jo.

t **I**n cōmune ho inuitis. h fauore religionis iā sacre. als f. vt. s. pxi. s. z. ff. cōi diui. l. sabinus. v **I**nferre non lz extraneos. nā ipe socius recte ibi sepeliri pōt etiā sine pscnsu ceteroz maxie cū non ē alius locus in quo sepeliret. vt. ff. de reli. z sump. fu. l. si plures.

x **I**tem vsufructus. loci puri. ar. l. ff. de vsu z habi. l. fi.

y **P**roprietarium nisi cōsentiat fructuarius. vel nisi testatores qui vsufructū legauit velit sepeli-

re. vt. ff. de relig. l. ij. s. si vsufru.

z **C**onsentiente. Quid si primo cōsensit post penituit ante illationem. Rñ. sufficit semel voluisse. vt. ff. de aqua plu. ar. l. in die. z j. pxi. s.

a **S**ancte quoq. muri. scilicet ciuitatis romane quid de ciuitate aliā vel castro. Rñ. nec ibi quicq. facere licet sine auctoritate pcedis. vt. ff. e. sacra. s. muros. vel forte vniuersitati licet non priuato. vt. C. de operibus publi. omnes.

b **S**anctos. i. firmos. a sancio. cis. nō calce nec lapidibus sed. l. firmati vt sequitur.

c **D**eliquerunt. f. transcendendo vel rumpendo. sicut fecit remus frat. r romuli. vt hic. z. ff. e. l. fi. vñ **Lucan**. **S**raterno pmi maduere sanguine muri.

d **C**onstitimus. vt. C. de le. z cō. l. non dubiū.

e **S**anctones. in stricta significatiōe qnq. ponitur largi. p qualibet imperiali lege. vt. C. de no. co. fa. ibi colligētes vero zc. qnq. largissime pro collectione totius iuris ciuiliis vt in pbe. ff. in prin.

f **S**inguloz dicitur s. vbi. Rñ. s. s. iurena. s. j. sibi qd ha naturali. vt. s. de iu. na. s. sed naturalia. vel melius. s. e. s.

O Cervos. quorum. s. cervorum in genere.

P Psozum. s. singulorum in specie.

Q Talis regula. hic no. tria genera aialium mansueta. vt gal
line in quib⁹ h3 locū hec regula vt vbiq⁹ sunt dñi eē intel
ligunt. vt ī. p. r. i. s. Itē fera. p. r. i. s. et in his h3 locum alia re
gula qz occupāti cō
cedunt vt. s. e. s. fere

R et s. illud. et s. apium
et s. examen Itē fera
no naturalit⁹ sed acci
dentalt⁹ mansueta
et in his obtinet hec
pñs regula. et fac ad
hoc. ff. c. naturalem.

P totuz vsq⁹ ad s. fi.
A desierint. no. ex
teriora indicant ani
mi secreta interiora.
et fa. ff. de edil. edi. l.
si tamen. s. j.

B Gallinaz. s. oim
vt statim innuit l' dic
singulorum i specie.

S eras. vt falsia
nos.

A nseres. scilicet
domestici.

G alline. scilicet
domesticæ

T urbati vt p vul
pem vel per miluum

L ucrandi. sez vt
habeat pñas l' oua.
al' s eni non cōmittit
furtū nisi lucrādī ani
mus interueniat. vt
ff. de fur. l. i. s. fi. s. nū
quid volus sit i vno
ouo. Rñ. sic. sed de
dolo nō agit i remi
nori duobus aureis
vt. ff. de dolo si oleū
s. fi. et l. se. s. qz
nō agit de dolo cum
agatur furti vt hic.

Rñ. furtū fit plerūq⁹. et iō frequētius puniendū fm
de pe. aut facta. s. fi. et no. ex hoc s. qz quelibet actio etiā pro
vno vno dōi. vt. ff. de dam. infec. si p. r. i. s. in si. rñ. et ff.
de cōiungē. cū emā. l. i. s. illud. sed fallit in casibus. ecce enī
cōmodo tibi seruū et tu eū alis. nō reperis a me expensas mo
dicas. vt. ff. cōmo. in rebus. s. possunt. et ff. de l' p. n. in re. do.
fac. l. et ante oia. et excepta actione doli vt dictū ē. Itē excipe
quō ē. ff. de dō. infec. ex damni in p. r. i. s. Accur.

I tem ab hostibus. vt quibus populus romanus bellū
indixit vel ipsi populo romano. vt. ff. de cap. hostes. et ff. de
X. si hostes. et l. quos non hostes.

S i euaserint. et animo et corpore. vt. ff. de cap. l. nihil. in
princi.

R eceptunt. iure postliminij. vt. s. qui. mod. ius. pa. pos.
sol. s. si ab hostibus.

I tem lapilli. scilicet preciosi. et que sit inter eos lapillos et
gemmas differentia et margaritas. dic vt. ff. de auro et argē.
leg. l. i. et l. si non sint. s. fi.

I nuentunē. que tamē non sunt alicuius als p vt. s. e. s. fi.
N aturali. i. gentium. vt. s. e. s. singulorum.

I nuentoris. ita demū si occupat siue apprehendat. nō als
fm Azo. nam in supiori s. rñ alij precedētibus de his que

p occupationē qrunē tractat q idē psequit⁹ hic vicinitas scri
pture innuit. vt. ff. de testa. l. heredes. s. sed et si notā. et ff. de
le. i. si seru⁹ plurim. s. si. et aduerbiū similitudinis. quō ē i pñ. s.
aperte. dat intelligere aliud eē in thesauro cui⁹ tractatus est
valde ab h⁹ sepat⁹ vt. s. e. s. thesauros. et iō primū vident⁹ et in
uententi et non occu
panti queritur.

I tem ea. nunc mu
tat stilū et materiam.
et dicit de his que ac
quirunt⁹ p accessioez
discretā. et in sequē.
s. preterea dicit de
accessione concreta.

S et animalib⁹. se
mini generis. siue
rōnabilib⁹. vt ex an
cillis. vt. s. de iure p
s. serui. siue irrōna
bilibus. vt. ff. de rei
uen. l. si fru. s. idem. et
C. de reiuen. s. idem
scribit.

D nio tuo. vt qñ
vt si bona fide possi
des animal irratio
nale. vt. ff. de acqui
re. do. l. boneti. s. fi.
nō ita in rōnali. vt. s.
e. s. in pecudū. et ē rō
vt ibi. Accursius.

E odē. s. gērium.
A dicit. ponēdo
iuxta tuuz predium.

I ncrementum. i.
augmentum.

I ntellegere. licet
tota die ibi figas in
stitutum. et hoc prop
imbecillitatem natu
ralis visus qui tam
subtilia ppendere nō
pōt. vt in cucurbita.
patz que cito crecit

tamen percipi non potest quantum crecit quoquo momēto
temporis sed in quodam genere agrorum cessat ius alluio
nis. vt in agris militibus assignatis a principe qui limitati vi
cunt. vt. ff. e. l. in agris. que sit ratio diuersitatis. dic vt. c. l.
in si.

A pplicauerit. vel appulerit. i. apposerit vt subijct. pu
ta crustam terre forte vineate et inarborate.

L ongiori. i. longo. s. tanto vt faciant radices vt sequitur.
vel etiam ipsa terra apposta vnitatem alteri terre fecerit cui
apponitur. vt. ff. de dam. infec. l. hoc amplius. s. ita densum.
Sed quomodo scitur quando hec vnitio vel immixtio erit fa
cta. Rñ. per rusticos qui talia sciunt. vt in auē. de nō ali. aut
permu s. quod autem dictum est. coll. ij.

A cquisite. vtilis tamen reiuen. priori domino datur fm
X. vt. ff. de reiuen. si frumentum. s. de arbore. sed nos con
tra. sed in factum ad extirpationem damni. vt. ff. de reiuen. l.
in rem. s. item. sed reiuen. non datur. vt. ff. de dam. infec. hoc
amplius. s. alpheus.

I nsula. d. loc⁹ vndiq⁹ circūdatus aqua. vt hic. et ff. e. l.
adeo s. insula. et l. insula. als qñq⁹ p domo in mari posita q
in salo. i. in salo posita est. fm Azo. Itē qñq⁹ pro qualibet
domo. vt. ff. de eo quod certo lo. da. l. ij. s. si quis insulam.

re no. diligent. vi. rñ. vsq. ad. §. alta sane. rē.
 c. **Q**redif. antea. d. **I**n flumie. i. i medio fluminis.
 e. **Q**d frequēter. s. opponit. nā ad ea q̄ frequēti⁹ accidunt.
 pot. iura adaptant. vt. ff. de le. r. se. cō. naz ad ea rñ. q̄ illud
 verbū poti⁹ solutionē includit. nā bñ inferi poti⁹ q̄ ad alia.
 f. **M**ediā ptem. scz
 qd poterit lari acce
 pta corda. r. puncto
 posito i medio inter
 vtrūq. agrū. r. tūc si
 est ex vna pte tñ ali⁹
 cedat. als fm q̄ pun
 ctū extendit. vt coll.
 ff. e. inter cos. r. l. se.
 ex his p. q. p. diuiso
 possident insulam. r.
 bñt dñiūm circūdan
 tes flumen. vt. ff. eo.
 pro regione.
 g. **L**atitudinis. exi
 stentis ab vna parte
 cū plures sint ex vna
 pte r. vniū fundus.
 l. mo. e. q. fundus al
 teri⁹ r. in h. n. frontē
 agri p. sidero. vt. ff. e.
 l. insula. in prin.
 h. **P**arti. l. supior
 i. **I**nfra. i. i inferiore
 parte.
 k. **C**onitū. i. i flumi
 ne coadunati r. h. fit
 pñctū. vel dīc vñtū
 agrū. rē. r. tunc pun
 ctū ibi infra. e. rē.
 l. **A**luens. a quo sic
 vltio recessit flumē.

insula in flumie nata qd fre
 quēter accidit si qdē mediā p
 tē fluminis teneat. cōis ē coz
 q̄ ab vtrāq. pte flumis ppe ri
 pā p̄dia possidēt. scz p mō la
 titudis cuiusq. fundi q̄ latitu
 do ppe ripā sit. **Q**d si alteri
 pti⁹ pximior sit. coz ē tñ q̄ ab
 ea pte ppe ripā p̄dia possidēt
Qd si i aliqua pte diuisū flu
 mē sit. deinde itra vñtū agz
 alicui⁹ i formā isule redegerit
 eiusdē pmaneat is ager cuius
 r. fuerat. **Q**d si naturali al
 uo in vniuersū de relicto ad
 aliā pte fluere cepit. prior qui
 de alueus coz ē q̄ ppe ei⁹ ri
 pā p̄dia possidēt. p mō scz la
 titudis cuiusq. agri q̄ latitudo
 ppe ripā ē. **M**ou⁹ aut alue
 us ei⁹ iur. ce incipit cuius et
 ipsū flumē. id ē publicū **Q**d
 si p⁹ aliqō tps ad priorē alue
 um reuersū fuerit flumen. rur
 sus nou⁹ alue⁹ coz ē incipit.
 q̄ ppe ripā ei⁹ p̄dia possident
Alia sane cā ē. si cuius totus
 ager inundatus fuerit: neq. in
 undatio agri vñ fundi species

Quid si duo specificauerūt vnus bona fide alius mala fide.
 Rñ. cōmunis est dñi r. specificantis bona fide. non autē ma
 la fide. vt. ff. quibus ad li. procla. non licet. si duo. §. 30. eodē
 modo quero r. soluo ea que sequunt. **Q**uid si ex diuersorum
 materijs spēs fecit r. i vna habuit bonā fidē r. in alia malam.
Itē quid si in mare
 ria vniū prim bonā
 prim malā fidē habu
 erit. **I**tē quid si p̄tz
 suo nomine parti no
 mine dñi specifican
 tis.
 r. **N**aturali. i. iure
 gentium.
 s. **S**ecurit. i. detex
 erit. quo ad spicas.
 vt. ff. e. l. adeo. §. cuz
 quis in fi. sic. s. de li
 berti. §. i.
 t. **A**dulsi. i. nectar
 siue stalladiaz.
 v. **C**ollirium. i. vn
 gentum ad oculos.
 r. **E**t post sabinoz.
 i. sabini r. suoz fau
 torum qui dixerunt
 speciē cedere domio
 materie. sed pculus
 cum suis sequacibus
 econtra. f. vt specifi
 canti tantū cedat. vt
 ff. e. l. adeo. §. cū q̄s.
 r. **P**lacuit. scz nobis.
 s. **M**edita. que nec vni in totum nec alteri cōcordat vel dis
 cordat sed distinguit vt sequit. r. no. mediū seruandū. sic. s. q̄
 manu. nō pos. §. pe. ar. cōtra. ff. de neg. ges. l. nescennius
 r. **S**ecurit. sed r. alia duo interuenerunt que in prin. huius
 §. diximus.
 r. **E**t spicas. r. ita apparet q̄ frumentum cedit specificanti.
 Sed contra. ff. e. l. adeo §. cum quis in fi. §. Solu. hec posuit
 gratia exempli pro pueris scdm. p. **Q**uedaz enim gratia do
 cendi dicuntur que als non dicerentur. vt. ff. de act. r. obli. l.
 obligationum substantia. §. si. **U**el dic fm 230. illā p̄ istā coz
 r. r. g. **I**tē dic fm 230. ad hec oia exēpla in quib⁹ is dicit spe
 ciam specificanti cedere ē p̄tra regulā que dicit qd ex re mea
 est vel nascitur. meum est. vt. ff. ad exhib. de eo. §. si quis in fi.
 r. de re ven. solū §. meū. **S**o. illa regula locum hz in quinq. ca
 sibus. scilicet vbi dominus specificauit. **I**tem vbi alius ei⁹
 mādato. **I**tē vbi sine mādato. s. ratū hz. **I**tē vbi ali⁹ mala fi
 de r. suo noie. **I**tē si bona fide s. res pōt ad priorē materiā re
 duci quoz null⁹ ē hic. **I**tē si hec r. sūt q̄ specificanti cedant
 Cōtra ē regula q̄ dicit. neminē cum alterius iactura fieri lo

Incipit. quātū ad strictā rōem. nā de eq̄tate vix obtinet
 i. no obtinet. vt. ff. e. l. adeo. §. insula. in fi. **E**t nota hic q̄ flumē
 na vicem iudicium tenent r. dant r. auferunt dominia vt hic. r.
 ff. e. ergo. §. alluuiso.
Alia. sane speciem. i. faciē fundi. **S**ed p̄. ff. de flu. r. ne qd
 in flu. pu. §. si fossa. in fi. §. **S**o. ibi totū occupauit. hic partē
 vel hic eodem impetu recessit quo venit. ibi non. sed diu co
 opertum tenuit.
Manere. fuit q̄ dñs etiā nūc tps qñ aqua inundabat. s. z
 p̄. ff. q. mo. v. usufr. amit. l. si ager. **S**o. ibi iproprie dīc amit. f.
 quātū ad cōmodū fruendī. vel dīc inundauit ppter ipetū aq̄
 rū vt ibi faceret alueū. vt. pbatur p̄dicto ti. l. qd tñ. §. ager. r.
 hec vera sūt q̄tū ad pprietatē s. possessio indubitanē tpe in
 undationis amittitur. vt. ff. de acquirē. posses. l. iij. §. labeo. r.
 l. q̄ vniuersas. la. ij. r. l. p̄po. i. rñ. tñ aq̄ recedēte etiā pos
 sessio restituenda ē. vt. ff. de iti. actuz p̄. l. i. §. s. r. si quis.
Cū facta. facta autē intelligit etiā cepra s. nō perfecta. rō
 bui⁹ ē. qz q̄ in ope insunt inesse videntur. ff. si cer. pe. i. l. lecia
 r. ff. de auro r. ar. le. r. si nō fuit. §. quid ergo. **A**ccur.
Ab aliquo. scz bona fide. vt. ff. ad exhib. de eo. §. si quis ex
 vni⁹ r. suo nomine. vt. ff. de acquirē. re. domi. adeo. §. cum
 quis in prin. r. l. quicquid. **I**tem r. tertium scilicet q̄ non pos
 sit redire ad priorē materiā fm 30. vt in fine huius. §.

necesse habuit facere unde habuit act. vt. ff. si ps. here. pe. l. fi. 2. C. de reu. l. ij. 2. l. domū. **S**3 Jo. pira vt dictū ē. 2. facit etī p eo. ff. de reu. sumptus. 2. ff. de act. emp. idemq. et ff. de pe. here. l. plane. si vero mala fide. tūc excipiendo nec a gendo cōseruo. vt hic. nam neminem mihi volui obligare. vt. ff. cōi di. in h. in dicitū. **S**3 Jo. l. 3. **M**. etiaz hic dabit neg. gest. act. vt. ff. de ne. go. ges. si pupill. §. sed 2. si q. s. l. 3. ibi no. mine alieno gerebat **I**te 2. p eo. C. de reu. uen. l. ij. l. 3. ibi loquit qū ex alia materia 2. in alio impedi vt ibi ple. no. si vero in reficiēdo. aut bona fide. 2. tūc necessarias 2. vtilēs p doli ex cep. voluntarias p abrafiōe seruamus nisi dñs vellz am da re q̄trum posset h̄re bis ablati 2. corra. sis. vt. ff. de reu. l. in fundo. si dō mala fide impendat neces sarias p officiu iudicis cu 3. tū possideo. vt. les p abrafiōz cō seruo. voluntarias nō lo mō. vt. C. de reu. uen. domū hinc ē q̄ dicit Bul. h. q̄ expē sas repetā quq̄ per a. l. p actōne. vt. ff. de neg. ges. l. si pupill. §. sed 2. si q. s. Item 2. p. e. l. p exceptōez vt hic. **I**te 2. p. o. id est p officiu iud. vt p. l. ff. de reu. l. do mū. 2. mō dixim. et hec in reu. locum h̄nt. in peti. vero he reditatis. bo. si. po. s.

f. ruat omnes. at ma. si. pos. necessarias 2. vtilēs p officiu iud. als p exceptōez doli re existente meliori in qua facte sunt. voluntarias vero abradit. vt. ff. de peti. here. plane.

A Si ticius cōmutat l. 3. videt nō cōmutari cu 3. primo dño vtilis reu. detur. vt. ff. de reu. si frumētū. §. de arboze que est pira. **S**o. licet ibi dicat varijs 2. varia dam. non tū nos damus vel dam. de extirpatione sed nō d. planta. vt di ximus. §. e. plane si longiore tempore.

Radices. oēs vt differat a sequenti.

Dicim. imo videt ei. in cui. fundo originē duxit. vt. ff. ar. fu. ce. si plures. §. si. so. hic corrigi illā. vel dic ibi poterat viuere arbor ex fundo primo. hic non. vel efficit tici. p par. et. scz vt hic. non in totū vt ibi.

Ratio. facit. ff. e. l. adeo. in fi. 2. l. fi. 2. l. qua ratione.

Qua ratione solo cedunt. vt. §. pti. §.

Diximus. §. e. §. certa. l. 3. quid si aliquis ex semine meo in alieno fundo seminavit. contra quē agam. **R**ū. pira seminā rem. non quia possidet nec dolo fecit. quominus possideret Item nec pira possident. quia eius facto nil actū est. sed nū vic cum teneri ad instar tigni iniuncti qui tenet. etiam si pos situm ab alio habeat vel teneat vt diximus. §. e. §. cū in suo

per. l. ff. de elec. 2. effu. si vero. §. positū. 2. eadē qd sit in plan tan. 2. eodē mō soluit cū sit rō silis. vt. ff. mā. lucr. in fi. j. rñ. **C**onseruit. id est plantavit vel seminavit. **L**ife. harris vt de bambace que de pissis veniunt **M**embranis. que te mēbris aialitū eripiunt.

Si solo. vt. §. e. §. in suo.

Carmē. metrico.

ita eiusdem exceptionis auxi lio tutus esse potest. qui in a/ lienum fundum sua impensa bona fide conseruit. **L**itte re quoq̄ licet auree sint per/ inde chartis mēbranisue ce/ duut. ac si solo. cedere solent ea q̄ in edificant aut inserunt. **I**deoq̄ si charti mēbranisue tuis carmen vel hystoriam vel orationem ticius scripse rit. huius corporis nō ticius sed tu dñs esse videris. **S**ed si a ticio petas tuos libros tuasue mēbranas esse nec im pensas scripture soluere pa/ ratus sis. poterit se tici. dese dere per exceptōez doli mali vtiq̄ si eaz chartaz mēbrana rñue possessionē bona fide na ct. est. **S**i q̄s in aliena tabu la pinxerit. quidaz putant ta bulā picture cedere alijs vi/ det picturā qualiscuq̄ sit ta bule cedere. **S**3 nobis videt meli. esse tabulaz picture ce/ dere. ridiculū enī est picturā appellis vel parasis in acces sione vilissime tabule cedere vñ si a domino tabule imagi nē possidete is qui pinxit ea petat. nec soluat precium ta/

Hystoria. veteri 2. noui testam. idem dicit in fabula v Pro mantia vel q̄libz li bro p satco.

Proez. ad deuz vel ad pplm vel ad principem.

Corporis. i. libri.

Non tici. i. scriptor bone fi. q̄ petas directa i rez. **S**i bona. si aut mala labore donasse videt. vt. §. e. §. cer te. l. 3. nūqd act. scriptor hz reddito libzo. **R**ū. sic si bona fide habuit act. dico. l. in factū. vt. ff. de reu. l. in re. §. **I**te si q̄ eūq̄. si malā habuit nō hz excep. qz nec exceptōez hz vt hz cū hodie p̄ciosior sit scriptura q̄ charta nūqd mutat h. **R**e spondet qdā vt Azo. q̄ sic. nos q̄ nō. ar. C. de testa. sancim. 2. C. de ap. precipimus in fi.

Si quis pinxerit. siue bo. si. siue ma. si. fm. p. nos con tra quia bona fide. vt. §. e. §. ibi vtq̄ 2. e.

Tabulā. quid si in marmore. **R**ū. cōtra seruari forte. ar. tamen pira. de testa. §. pennl.

Cedere. ff. de reu. l. in re. §. l. 3. id qd in charta §. so. hic corrigi illā. vel distingue aut p̄ciosior sit illa scriptura q̄ tabula fm. p. q̄ ait locū h̄re qd h̄ bicif. si pictus est bō non vsus bono colore non atramento.

Appellis. ppria noia pictoz.

Eam petat. i. directa reu. vt. ff. de rerum do. l. q̄ rōne §. sed non vt littere fm Azo.

Vt vtilis actio. in rem non directa. quia desit domi nus esse. 2. sic est mirabile q̄ nō dominus a dño vendicat. si.

Nec quis s. ut fuit sit obligatio nisi esse pot. ut ff. de cul. fundu. s. j. r. ff. fam. her. heredes. s. s. si si pmissor vie r. c. o. Si quis ius. l. aliqua fuitur de supiorib. Pactoib. i. pactonalib. stipulatoib. si si s. exposito e. ff. de acq. pos. l. si re. i. si ut pactoib. i. scrib. alijs ut veditoc. et donatoe. r. qd subijt stipula. s. i. obli. gatob. s. boz m. q. Edes suas. qb. fuiturib. no imposi tis cuilibet vsq. ad celu. bez est edifica re ut ff. quod ut aut da. l. si. s. pc. r. de ser ui. l. si.

pdioz appellat. qm sine pdi/ is pstitui no pnt. Nemo eniz seruitute pot acq. rere vrbani vl rustica pdij. nisi q bz pdiuz nec qsq. debere nisi q pdiuz bz Si qs velit vicino aliqd ius pstituer. pactoib. atq. stipu latoib. id efficere dz. pot aut in testameto qs heredem suum danare. ne altius tollat edes suas. ne lumib. vicini edij of ficiat. vl vt patiat cu tignu i pietemittere vl stillicidiu hre vel vt patiat eu p fundu ire. agere aquane ex eo ducere

De usufructu.

Usufructus est ius alienis vtredi fru/ edi reb. salua rez substantia. Est autem ius i corpe quo sublato r ipz tolli necesse est. Usufructus a pprietate sepatoez recepit. idq. plib. modis accidit. vt ec ce si quis usufructu alicui le gauerit. na heres nuda habet pprietate. legatari. vero vsu

Ducere. bis defi centib. cuilibet res sua libera e. r pote rit aliu phibere vo lentem ingredi i suum agru. vi. s. d. rez di. s. fere. r. s. plane. Accursius.

De usufructu. Ru.

U usufructus. ff. e. l. j. r. ij.

Usufructus est ius alienis vtredi fru/ edi reb. salua rez substantia. Est autem ius i corpe quo sublato r ipz tolli necesse est. Usufructus a pprietate sepatoez recepit. idq. plib. modis accidit. vt ec ce si quis usufructu alicui le gauerit. na heres nuda habet pprietate. legatari. vero vsu

Uredi ad vram creditoris q vti no dz pignore. vt. j. de obli. q. ex deli. nas. s. furtu. Fruedi. ad vraz nudu vsus in q m vti r frui pmittit. vt. j. ti. j. in pn. Salua rez substantia. i. pstita cautone vl satisfatoe d sal uada substantia. fm qsd. r sic dicur cautoez esse d substantia usufru. ar. p cis. C. e. l. j. r. ff. d. usufru. l. vroz. nos. s. dicim. et. q. bec cautio no est de substantia usufru. na sine ea usufru. est. pl. dico qz in casib. nullo mo pstat. vt. ff. vt. l. vel fide. co. no. ei. l. j. s. ad fisci. r. C. de bo. q. li. l. si. r. ff. usufru. queadmo du ca. l. usufru. s. illd. r. s. plane. dic g salua rez substantia. i. ne peat rez substantia. q. d. r. adiu durat usufru. q. diu durat substantia. r hoc statim. pbat. est aut r. r. sic verba sunt de

diffinitione. sed non cautio. a. Et aut. s. usufru. ius. i. seruitus vel forma corpori inbe rens. b. Quo. i. corpi pcepto. vt domo destructa. vl fudo casina te pempto. vl iumento mortuo in q usufru. h. vt. ff. p socio. l. vez. s. penul.

fructu. Et ecotra si funduz le gauerit deducto usufructu. le gatar. nuda hz pprietate he res vero vsu. Itē alij vsum fructu alij deducto eo fundu legare pt. Si qs vero sine te/ stamto velit usufructu alij co stituere pactoib. r stipulano. nub. id efficere dz. Ne tū in vnuerfu iugles eent pprieta tes sp abscedete vsufr. placuit cert. modis extingui vsufructu. r ad pprietatem reuertit. Constituit aut usufructu no tā tū in fudo r edib. vez etiā in suis r iument. r ceteri reb. ex cept. his q ipo vsu psumunt. Na heres neq. naturali rōne neq. auili recipiunt vsumfru ctu quo i nūero sūt. vniu ole um frumtu vestimeta qb. p xia ē pectua nūerata. Na q ipo vsu assidua pmutatōe quodāmo extinguit. s. vtilita tis ca senat. cēsuit posse etiaz rez eaz vsufructu cōstitui vt tū qonomie heredi vtiliter ca

l. vez. s. penul. e. s. m. f. ius vten di fructu. d. Usufr. s. oppo no an sepatoez non est vsuru. s. nec p sepatoez recepit se patoez. Ru. vsufr. l. q. postea dz vsufr. e. Nuda. sic. C. de mulie. q. fuis. pprijs l. j. s. si qd sic. r. C. co munita. de ma. l. j.

Deducto. no. de ducto. si em vni sim plicet fudoz. alij vsu fru. legauerit ambo

Scurrut in vsumfru. vt. ff. d. usufru. ac. l. inde neract. s. non solu. r de vsufr. e. reru q vsu p. l. si tibi. g. Legare. Itē alijs modis vt. ff. e. ti. usufru. plurib. autē daf cu inducif in possessionez fructuari. r pprietari. patif cu vti frui. vt. ff. e. l. ij. in prin. h. Constituer. inter viuos. i. Pactoib. vt. s. ti. j. dixim. s. fi. k. Nec m abscedete. i. sepatō exiit. r erit p qstioe illa. q. liber hō n potit locare opas suas i ppetuis ne libtas sit iurif qd. r. pcessit. ar. ff. de pdi. r de titio. s. titio. de li. bo. exbi. l. j. s. 3o. s. cu possit p substitut. scriuire. vt. C. de op. r cle. l. qd. q. r. l. ad similitudinē. cum hō no agat vt p se tantu opef. vt. C. de cadu. tol. l. vna. s. vera. r. ff. de duob. reis. l. nemo est. vl etiā possit intesse pstar. vt. ff. de re iudi. si qs ab alio. s. fina. Accursius. l. Certis modis. vt. j. e. s. finit. m. Constituit. aut in fundo etiā sterili. vt. ff. e. statue. s. j. n. Naturali. qz no pot esse salua substantia. qd esse dz. vt. s. e. in prin. o. Ciuili. qz trāsit in dñum legatarū. vñ sibi scriuire no po test. vt. ff. si usufru. pe. l. vti frui in pn. p. Vestimeta. ff. e. l. s. r. qd. s. r. si vestimtoz. s. So. ibi loq tur d qbusdā vestimēts q ppetuo durabāt. h. de rpsb. q. pmutatōe. na q hodie est mea cras erit tua. sic distin guit q ad dñu mēu qd desinit. sic. s. d. rez diuisione. s. si m. Itē si cu alia miscet extinguit. vt. ff. de sol. si alieni. r. Sed vtilitat. causa senat. cuius nomen non habemus o d ij

Satisfad. s3 none hec satisfadario vl illa q satisfad legara ri vel usufructuari se vsuz arbitrio boni viri pt remitti a testore. Rñ. nō. vt. ff. vt in pos. le. si pecūte. z. C. d. vsufu. l. j. z. C. vt. le. no. ca. l. pe. Illa ar satisfadatio quā pstat heres d legaro soluēdo bñ pt remitti. vt. ff. vt. le. no. ca. l. l3. z. l. si. et est rō qz hec satisfadatio cōtēplatōe heredis interponit. illa aut de legaro pstan do gra testatoris vt sua voluntas adimpleatur. vt. C. vt. le. no. ca. l. j. nō ē g mis rū si illd qd sua gra introductū est. testa tor pōt remittere. aliud aut nō. vt. C. d. pac. si qd in p scribē do. z. ff. de pac. l. pa ctū. z. de op. li. l. cer donē. z. ad. l. fal. qd de bonis. §. fi.

Capite. bis cū duobus modis tātuz amittit vsufu. vt ff. de vsufu. caruz rez que vsu consu. l. in su. z. l. quoniam.

Satisfad. a legario. **E**stimat. s. eo tpe qñ dant legario. sic ff. de vsufu. eaz rerū q vsu. con. l. si tibi.

Poterat. s. cū substāta in bis nō soluet. z. dñuz mutef vt. s. dictū est.

Cautōez. etiā pprie. nā satisfadare debet. vt. C. de d. sig. l. sanctm. z. ff. de vsufu. e. rez que vsu con. l. tribus. in fi. q cautio loco pprietatis erit apud heredē.

Simil aut vsufu. s. natural. s3 cōtra. ff. de nouac. si vsufu. So. nō p radicit. ibi em añqz effez fructuari de legam. vñ ex eius psona cui delegam finit. qz in ei psona in cipit. si aut postea delegassem ex mea psona finiret. vt. ff. de picu. z. com. reuē. l. necessario. §. fi.

Capitis. s. de capi. di. §. j. z. ij. z. iij.

Maxima. q mores ciuiles sunt. vt. ff. p so. vez. §. socie tas. nō aut minima ca. di. vt. j. de acq. p arro. in prin.

Per modū. s. vt bon paterfa. vel melius p modū z tē pus. i. p moderatū tps. s. x. an. iter pñtes. xx. inter. absentes vt. C. de vsufu. corruptōez. s3 relicū ciuitati durat. c. an. vt ff. e. an. vsufu. actio dō cōpētēs p vsufu. nō ipso iure tolli rur. cū tempus nō sit mod⁹ tollende ob. s3 p exceptōnez dīcto tpe tollit s3 in alijs modis q fruendi ipso iure etiā actō tollat. vt. ff. de act. z. obli. obligatōnū fere. §. placet. Accu.

Constitutio. C. de vsufu. corruptionē.

Simil cedēdo. s. ti. j. in fi. pmi casus. §. So. hic dicit d iure vtendi qd cedi nō pōt. imo tūc ad pprietatē redit. vt. b

z ff. de iure do. si vsufu. sibi de ipsa fructu pceptōne. ar. ff. de pi. z. cō. reuē. l. necessario. §. fi. **A**cquisit. s. finit vsufu. **Q**ue res. i. talis acq. sitio. **C**onsump. te fuerit. l. in totū. vt. ff. e. si cui.

Motu vel suo vitio corruerint exangui vsufu. nō esse est. z. nec aere quidem vsufu. fructū debent. **S**imil aut sinitur totus vsufu. reuertit s3 ad pprietatē. z. ex co tpe nude pprietatis dñs incipit plenā in re hīc potestatem.

De usu et habitatione.

His de istis modis quib⁹ vsufu. cōstitut. etiā nud⁹ vsus cōstitut solz m. **H**is de q illis modis finit qd⁹ z vsufu. desinit. **A**d in. at s3 iuris ē in vsu q in vsu fructu. **N**ā is qui sūdi nudū h3 vsū. nihil vltērius hīc intelligit qz vt olerib⁹ pomis florib⁹ fenō stramētis lignis ad vsū quotidianū vtatur. **I**n eod quoz sūdo hacten⁹ licz ei morari vt neqz domino fundi molestus sit. neqz his per quos opera rustica sūt i pedimento sit. nec vlli alij ius quod habz aut locare aut vendere aut gratis cōcedere potest cum is qui vsufu fructuz habet potest hec omnia

Solz. nisi q vsu p pte pstitui nō pōt. vt. ff. e. l. vl. ps. sed aliud in vsufu. vt ff. de vsufu. l. vsufu. ab initio. z. ē rō qz diuidū ē qd non est in alijs seruitutib⁹. vt. ff. ad. l. fal. l. j. §. si vsufu. nec obstat si duobus vsus cōstitut q cōcurfu

Modis. qd. s. ti. j. §. finit habuimus. **A**d in. in ris. s3 in casib⁹ equales sunt fructuari z vsu rari. z. in vsu pecunie. vt. ff. de vsufu. e. rerū. l. hec. senatus. §. j. **I**te de fundo de quo tantū sēu tollit qstū soli sibi sufficit. vt. ff. e. fundi. **I**te si i silua remota ex qua vterqz ligna vē dere potuit. vt. ff. e. diuus.

Geno. i. de herba. **S**tramētis. i. de melega gen⁹ est bladi.

Quonidianū. qd si hodie vsus q mibi sufficit cōstitut. z. cras ab alio in alio fundo cōstitut. **N**ā. locus. erit electiōi vel gratificatiōi in toto vl in pre. ar. j. de le. §. si generaliter z. ff. de religi. l. fina.

Utaf. nūqd i vino vel frumento z oslo. **R**ñ. qdā nullo mō. alij ptra. quoz ē verior sūa. vt. ff. e. plenū. §. pter. **I**tem qd colit agrū. **R**ñ. pprietarius si vult. als vsuari. vt. ff. e. si domus vsus. z. ff. de vsufu. l. hactenus.

Impedimento. als. i. si alia de cā inueniat dñm z ei familiam poterit phibere. vt. ff. e. l. si habitio. §. fi.

Alij. q. d. nisi in proprietario. **L**um. i. q. s. **M**ec eia. s. ti. j. finit. ptra. **S**o. vt ibi sic. ff. loca. l. locare ptra. **S**o. ibi in predialib⁹ seruitu. loquit bīc in psonalibus

Nec aere. sic. ff. q mō. vsufu. a iure repeti. z. l. pe. ar. j. ff. d. pig. act. l. domo l. dū tot⁹. no. tot⁹. s3 em p pte nō redit ad pprietatē. vt. ff. qui mo. vsufu. a. l. exce pra. **I**te si sunt duo fructuarij. vno pdē te alti accrescit. vt. ff. de vsufu. acres. l. j. §. pe. **D**e vsu z habitatōe **I**de pstitui tur. l. in te stamto z in ter vnos. vt. s. ti. j. §. j.

Solz. nisi q vsu p pte pstitui nō pōt. vt. ff. e. l. vl. ps. sed aliud in vsufu. vt ff. de vsufu. l. vsufu. ab initio. z. ē rō qz diuidū ē qd non est in alijs seruitutib⁹. vt. ff. ad. l. fal. l. j. §. si vsufu. nec obstat si duobus vsus cōstitut q cōcurfu

qui et a quibus. s. c. u. fidei. s. aristo. et s. e. in prin. huius tituli. et c. e. l. diutina.

b. Et heredi. heres iure civili bonorum possessione iure pretorio. ut s. de bonorum possessione. s. q. d. autem. Accur.

c. Continuat. nisi ipsi heredi tradita sit possessione. ut ff. de ceteris. alii heredes.

d. Sciat. ff. de acquirere rebus do. q. s. tit. u. m. s. d. ibi heres sciebat rem esse eius que cum a testatore habet legatarum quod non est. at hic alteri sciebat quod non nocet ad usucapio.

e. Nostra constitutio ut c. de usucapione. tras for. l. i.

f. Similiter. non solum in prescripto.

g. Inter venditorum quoque tempora. s. ut continuentur s. in hoc differt. q. in. ti. singulari versus scilicet emptorem et venditorum bonam fidem habere oportet. ut ff. pro emptore. l. i. s. si ea rem. alii pro. secus in universali. ut hic. et est ratio. quia si heres non adiret hereditas completeret. ut ff. non est. s. v. acuti. et quia est eadem persona. ut in aucten. de iure iur. a mo. pre. et co. cor. cu. h. s. pro emptore. l. i. s. si defunctus. et sic hoc constitutio ad lucrum et ad damnum ut ff. quod ad modum servati. am. l. si alia. s. tempus.

h. Edicto. i. precepto generali. alii propter dicunt edicta. ut quod metus. ut ff. quod metus. cau. vel. l. si mulier. et filies.

i. A fisco. ut a procuratore imperialium rebus. nam de patrimonio dicitur. ff. de in. fi. Accur.

k. Emit. s. a fisco vendente ut suam. a quo edicto res minorum excipiuntur. ut c. si aduer. si. cum. l. si. si autem ut alienam. ut quia cessatum est in solutio tributorum tria exiguntur. ut quod sit debitum et quod cessatum. ut c. si aduer. fisci. l. si. et c. si propter publicum. pen. l. si. et u. r. forte bento. ut ff. loca. et con. l. quere. s. inter. Item tertio quod res subhastet. s. proconfer. ut c. si propter publicum. pen. l. si.

l. Demonst. ut c. de quadri. prescripto. omnes.

m. Bene prospexit. corrigendo edictum dicitur.

n. Statum. ut ff. de pe. here. nec ullam. s. ite si quis. s. Sol. ibi in universitate. hic in re singulari loquitur. alii dicunt quod hic corrigat et eodem modo. s. primo et non secundo. R. ad. l. d. c. here. ve. l. i. Item ibi erant res fisci.

o. Quadrennium. nisi sit minor vel repudians. ut c. de resti. m. l. iij.

p. Actiones. sed que. R. ad. codi. ex hac lege s. m. Jo. s. p.

desse ceperat defuncto et heredi et bonorum possessorum continuatur. licet ipse heres sciat predium alienum. Quod si ille initium iustum non habuit. heredi et possessori licet ignoranti possessio non potest. quod nostra constitutio similiter et in usucapionibus observari constituit ut tempora continentur. Inter venditorum quoque et emptorem coniungi tempora diu seueri et antonini rescripta seruant. Edicto diui marci cauetur eum qui a fisco rem alienam emit si post venditionem quinque annorum preterierit. posse dominum rei exceptione repellere. Constitutio autem bone memorie zenonis prospexit bene his qui a fisco per venditionem aut donationem vel alium titulum accipiunt aliquid. ut ipsi statim quidem securi fiant et victores extant siue experiantur siue conueniantur. Aduersus autem sacratissimum erarium usque ad quadrennium liceat his intendere. qui pro domino vel hy

in rem dabit hinc domino contra dominum.

q. Nostra constitutio. c. de quadri. pre. bene a zenone. r. Nostra. i. priuata nostra substantia. sed. s. de fiscali obitu. ut c. de quadri. pres. bene a zenone. De donatione causa mortis. R. b. n. c. a.

poteca earum rerum que alienate sunt. putauerint sibi quamdam petere actiones. Nostra autem diuina constitutio quam nuper promulgauimus etiam de his que a nostra vel venerabilis auguste domo aliquid acceperint. hec statuit que in fiscalibus alienationibus prefate zenoniane constitutionis continetur.

De donatione causa mortis.

Et aliud genus acquisitionis donationis. Donationum autem duo sunt genera. mortis causa. et non mortis causa. Ad mortis causa donatio est. que propter mortis sit suspensionem cum quis ita donat. ut si quid humaniter et contigerit. habere is qui accepit. Sin autem supervixerit is qui donauit acciperet. vel si eum donationis penitus uisisset. aut prior decesserit is cui donatum sit. De mortis causa donationes ad exemplum legatorum redacte sunt per omnia. Nam cum prudentibus ambiguum fuerat utrum donationis an legati instar causa obtinere oporteret. et

Et autem acquisitionis s. de iure ci. na per stipulationem in prahebanf. s. donatio que stipulatio est de iure ci. s. hodie nudo fit pac. ut c. e. si quis s. fi. et s. de act. s. de constituta vel diceas esse de iure ci. approbatione non inuentione. sed iurege. ut s. de reru di. s. p. traditione. vel dicat origo fuit de iure ge. vno modo. s. p. traditione. ac postea de iure ci. fuit ille modus approbatus. et alii adinuerunt. s. p. stipulatio. tertio per iustinianum additus est. tertius pura nudum pactum.

Et non mortis s. large bec duo mebra accipiuntur. et i textu nil deest et proprie ponit genera. nam mltie species sub qualibet continentur et h apporbo. vel ac

cipe stricte per duas species in donationum. s. simplicis inter viuos et simplicis causa mortis et addo alii donationes. ut legatum. ut s. de le. in prin. Item donationes propter nuptias. ut s. de s. est et aliud. Item et quod est. s. fi.

t. Mortis. s. instantis. vel future. ut ff. de l. i. et iij. et v. et vj. si quidem ubi mors timenda est cum quod dies incertus sit. ut ff. de senatus. s. mortis. et de condi. et de l. i.

v. Si quid habuerit. s. mortis. ut ff. de x. sig. in vulgari. s. fi. et vj. h. expiunt alii non est mortis causa donatio. ut ff. de scia. s. fi.

x. Supervixerit. i. conualuisset. et ita tribus modis reuocatur. ut hic subiicit. et ff. si cer. pe. no oes.

y. Penitus uisisset. quod voluntas est ambulatoria. ut ff. de adime. le. l. i. in fi. et quod donatio est ob causam. scilicet si moriar. et sic possum penitere. ut ff. de senatus. s. j. in fi. et ff. de condi. causa da. l. iij. s. ij.

z. Ad exemplum legatorum. quod ad vim et potestatem qua sicut legata morte confirmantur. ita donationes causa mortis ut reuocari non possunt. Accur.

a. Per omnia. subaudi fere. ut statim dicitur. nam in multis differunt.

b. Donationis. scilicet simplicis et inter viuos alii nulla est ser hmoi distinctio. cum omne legatum sit donatio. ut patet ex r. i. definitione eius. ut ff. de le. i. i. legatum.

Marginal notes on the right edge of the page, including references to other legal texts and commentary.

Habebat. s. donatio ca mori. na cuz donatio int viuos habeat insignia vt sit liberalitas cu legato vt morte pfirmetur. vt retrahat falcidia. vt. C. ad. l. fal. l. si.

Retraheret. s. subaudi z aliud z aliud. vt. C. de legat. fere. qz in qbusda discrepat a legatis ecce si em donas i anos sin

glos donatio vna e, s; legata pla vt. ff. d dona. ca mor. senatus. s. fi. Itē legatus ab herede semp tradit donatio vt ab B vel alio. vt p3 ex dif finitōe. s. de le. in pn. Itē donatōe obligat donans. in legato nō. Itē si testamē tū accuso pdo lega tū nō donatōez. si tñ accuso vt falsum. vt ff. de his q. vt indig. p legatū. s. q mori. Itē alit distinguitur legatū scdm qdam. vt. ff. d dōa. ca mor. si cui mors. z d le. ij. vt heredit. Itē si uisita. donat. s; nō le gat vt. ff. e. tā his. et s. q. nō est pmis. fa. tel. i pn. Itē in lega to tria ipa pōd. rāf. vt sit capax legatari us. vt. s. d here. q. et dif. s. in efnēis i do na. nō vt. ff. d dona. ca. mor. l. in mortis. Itē qz legato dat mēdicū qz le. nō p donatōne qd dicit vt in sum. C. qz leg. l. j. s

vtiusq; cause qdaz habebat insignia z alij ad aliud genus eā retraheret. a nobis cōstitutū est p oia fere legatis cōnumerent z sic pcedat quē ad modū nra pstitutio eā forma uit. Et in sūma mortis cau sa donatio est. cū magi se qd velit habere qz eū cui donat. magis eū cui donauit qz here dē sūū sic z apd homēz thelemach⁹ donat pirrho. Alie aut donatōes sūt q sine vlla mortis cogitatōe sūt. quas in ter viuos appellam⁹ q oīno nō cōpanit legatū q si fuerit pfecte temere reuocari nō possunt.

Deficiūt aut cū donator suā volūtatez scriptū aut sine scriptū manifestauerit. Et ad exemplū veditōis nra pstitutio eas etiā in se hñe necessitate traditōis voluit. vt z si nō tradant habeāt plenissimū et pfectū robur. z traditōis ne cessitas incumbat donator.

Et em cū retro principium dispositōes insuuari eas actū interueniētib⁹ volebāt. si maiores ducētoz fuerāt solidoz

Constitutio. vt. C. de dona. l. si qd. ar. s. fi. Et si tradat. i. si tradere noluit donator. Necessitas. p cond. ex. l. q stricti iur. est. C. e. cū q. z. C. e. si qd. ar. s. fi. Accur. Dispositōes. i. eoz qui an nos fuerit z nra etiāz pma vt C. e. sancim⁹ in fi.

stitutio nra eā quantitatem vsq; ad quingentos solidos ampliauit. quā etiā stare sine insinuatōe statuit. Et quāsdā donatōes inueniūt q penit⁹ insinuatōem fieri minime desiderāt sed z in se plenissimaz habent firmitatez. Aliter insuper multa ad vberiorē exituz donatorū inuenim⁹ que oīa ex nris pstitutōib⁹ quas sup his exposuim⁹. colligenda sunt.

Sciendum est tamen q si plenissime sint donationes si tamen ingrati existāt homines in quos beneficiū collatuz est donatoribus p nram constitutionem licentiam pstatimus certis ex causis eas reuocare ne illi qui suas res in alios cōtulerint. ab his quāndā patiantur iniuriā vtiacturā scdm enumeratos in nostra cōstitutione modos. Est z aliud genus inter viuos donatōis qd z veteribus quidem prudentibus penit⁹ erat incognitum. postea autem a iunioribus diuis principib⁹ introductū est. qd ante nuptias voca

Constitutio. vt. C. e. l. pe. in fi. Insinuatōe. i. scriptura facta in pntia publicaz psonaz. et in actis vbi suphuū ē testes adhiberi cū publica monumeta sufficiant. vt. C. e. l. d. ra. z. l. i donatōib⁹ bus.

Inuenit. s. nra cōstitutio vt si donet redēpro e3 captiuoz vel a in gfo militum

donec militib⁹. vel in resecōne dom⁹ donec alicui. vt. C. e. l. pe. id ē z si donet impator vel ei donec. vt in auc. d nō ali. s. si min⁹ col. ij. z in auc. vt nō fiat. py. s. fi. col. v. Idē in dona. ppter. nup. vt i auc. vt spon. lar. colla. ix. in pn. Idē i remissioe vsuraz futuri tps. vt. ff. e. modestin⁹.

Aliter. als alia veluti ne ples donatōes diuersis tpsib⁹ faceat coarctent. vt. C. e. l. sancim⁹. s. si qd aut. Itē vt hī q pecuniā recipiūt in redēptionē captiuoz iuret se sibi bona sibi de expēdere. Itē vt sacrasito domini dom⁹ questio dirimatur. vt. C. e. l. pe. in fi.

Sciendum. per nostram constitutionem. vt. C. de reuo. do. l. si. Accur.

Ex caus qng. s. vt si atroces iurias cū effūdat. vt ipias man⁹ inferat. vt graue dānū in bonis. vt vite periculū inuolit. vt si legi pite donādo nō pueit. vt. C. d reuo. do. l. si. s; donatio liberti facta solo obsequio nō pstito reuocat. aliō in libertate. vt. C. de reuo. do. l. j. z de li. ca. l. solo. z est h ar. p dno vt his causis possit reuocare feudū. sic in aucten. vt libe. de ce. s. hac aut. z de ag. li. l. alimēta.

Est z aliō introductū. vt. C. d dona. an nup. p totū n. Habebat. z hodie h3 si fiat donatio pri⁹. nā z postea sig fi pōt. vt. s. s. si pater. Accur. s; florent. n.

margin notes on the left edge of the page.

margin notes on the left edge of the page.

margin notes on the left edge of the page.

q Insecutus. de iure et de facto. **b** *ad. f. matrimonii.*
c Sed p̄. sic. quibus nō est p̄miss. fa. test. *§. ceatus.*
d Cum augeri. i. cum hoc est.
e Tale. puta q̄r augetur dos etiā ante se.
f Permiserit. s. diu^o iustus. vt. C. de dona. an̄ nup. l. pe.
g Et p̄secutio. als concuētia. sic. C. de epi. et de. l. decreuit m^o. et de offi. p̄. vt. l. j. in fi. et de defen. ci. l. defensores. ar. p̄tra C. de p̄sti. pec. l. q̄. §. pe. et ff. de adimen. le. l. ij. §. p̄ditio.
h Constitutum. C. de dona. an̄ nuptias l. fi.
i Exquent. si de nouo fiat donatio et dos post matrimoniū vel ver^o augeat est eqlitas. vt. C. de dona. ante nup. l. fi. §. si igit^r dote. si an̄ matrimoniū poterat esse et inequalitas. vt. C. d̄ pac. cō. l. ex morte. §. hodie est eqlitas an̄ et post in p̄stituēdo et in pactis lucroz vt q̄rū dar vt oria dorē tantū det i donatōe p̄ nup. marit^o. et sicut h̄ fit dōis dorē. sic illa donatōis. p̄pter nup. vsumfructus tñ habet marit^o ne accedat matrimoniū one ribus dorē nō seruet. nā eqlitas suggerit q̄ dos debeat eē sibi vbi sūt onera matrimoniū. vt. ff. de iure do. l. dotis fruct^o et l. pleriq̄. §. serui. cū tantūde redat vxori. ex qua donatōe p̄sulit m̄ieri. so. ma. si res dotales nō existant. et q̄ non ponit alienare maritus etiā ea cōsentite. vt. ff. ti. p̄ri. in prin. l. 3. als iure hypothecae possit renūciare. vt. C. ad vel. l. etiā et l. iubemus. et in aut. siue a me. et sicut dos vxori. sic et talis donatio iure redat viro so. ma. cū sit eqlitas. vt i aut. d̄ eqli. do. §. j. col. vij. est et sp̄salicia largitas q̄i sp̄sus sponse p̄ verba de futuro vel ecōtra donat pure. nō in respectu dotis. q̄i silt cond. m̄i monij h̄z. vt. C. de dona. an̄ nup. l. cū vetez. et l. si a sponso.
k Et h̄to. hodie h̄ corrigi i aut. de q̄li. do. col. vij.
l Exemplo. sic. C. de proba. l. exemplo.
m Nostram p̄stitutionē. C. de seruo cōi ma. l. j. §. ne alit. §. sin autem soci os.
n Quis fauore. s. libertatis.
o Aōes. s. vt libertates. p. l. fal. nō minuā. Itē vbi nō valet testamentū. libertates nō reuocāt. vt. ff. de inoffi. te pag. §. h̄ an et libertates. et §. si. Itē. et ff. de fideicō. l. i. generaliter. §. si quis seruo.

ba. et tacitā in se p̄ditionē habebat vt tūc ratiū esset. cū matrimonium fuerat insecutum^o. Ideoq̄ ante nuptias appellabatur q̄d an̄ matrimonium efficiebat. et nup̄q̄ post nuptias celebratas tal^o donatio p̄cedebat. **S**z prim^o quidē diu^o iustus p̄ n̄ cum^o augeri dotes et post nuptias fuerat permissum. si quid tale euenerit etiā ante nuptias au geri donatōz et cōstante matrimonio sua p̄stitutione p̄missit sed tñ nomen inconueniens remanebat cūq̄ an̄ nuptias quidem vocabatur post nuptias autē tale accipiebat incrementū. **S**ed nos plenissimo fini tradere satisfactiones cupientes ei^o p̄sequētia noīa reb^o esse studētes. cōstitutum^o vt tales donatōes nō augeant tñ. sed etiā p̄state matrimonio iniuz accipiant et nō an̄ nuptias s̄z p̄pter nuptias vocēf. et dōtib^o in hoc exequentur. vt quemadmodum dotes et constante matrimonio non solum augentur sed etiam fiunt. ita et iste donationes que propter nuptias introduce sunt. nō solum antecedant matrimonio. sed eo etiā p̄tracto augeant et constituentur. Erat olim et ali^o modus ciuili ac-

p Distinctus. C. de cōi ser. ma. l. j. §. ne at. et §. sin aut soci^o. q̄ accipiente. vel eo deposito. vt. C. d̄ cōi ser. ma. l. j. §. ne aut. et §. sin aut soci^o. Et no. q̄ cōpellit vendere. q̄d est speciale regulā. vt. C. de cōtrahen. emp. iustus. et C. de iure deli. l. nec emere. q̄d plene no. in aucten. de fideinf. §. pe.)

r Quibus alienare vel nō s̄z subaudi. s̄z nō sint dñi. vt i l̄ra declaraf.

quisitionis p̄ ius accrescendi q̄d est tale. Si cōmunez seruuum hūs aliquis cū ticio solus libertatem ei imposuerit vel vindicta vel testamento. eo casu ps eius amittebatur. et socio accrescebat. Sed cū pessimum fuerat exemplo et libertate seruuum defraudari. et ex ea humaniorib^o quidem dominis damnū iserri. seueriorib^o at dñis lucrū crescere hoc quasi inuidie plenū pio remedio p̄ nostram^m constitutionē mēderi necessarium duxim^o. et inuenimus viam per quam et manumissor et socius eius et qui libertatem accepit nostro beneficio fruatur libertate cūz effectu p̄cedente cuius fauore et antiquos legistatores multa et contra cōmunes^o regulas statuisse manifestum est. et eo qui eam libertatem imposuit. sive libertatis stabilitate gaudente et socio indemnū conseruato preciumq̄ serui s̄m patre domini quod nos distinum^o accipiente.

Quib^o alienare licet vel nō.

Accidit aliqui. vt q̄ dñs rei sit. aliēare n̄ possit. et p̄tra qui dñs rei non sit alienande rei potestatem habeat

Accidit aliq̄n. sic p̄tina supra dictū ē quō d̄s efficitur dñs iure gentiū vel ciuili. h̄ tractare intendit. de quadaz specialitate q̄ cōtingit d̄ eos q̄ dñia rerū acqrūt. gñale cū est vt q̄ dñs est p̄t alienare et q̄ dñs nō est. alienare nō possit. hic et in specialibus casib^o cōtingit contrarium.

Contra dotale. s. inextrimariū. vt. C. de rei vxor. act. l. j. §. et cū lex. als si extimat^r esset possit alienari. nisi extimatio fiat vt sciat quantū valet. vt. C. de iure do. quotiens. et l. si inter virū. et de fundo do. l. j. **P**redium. die dotale vel quasi. vt. ff. de fundo do. l. ij. et l. ij. quid si res mobilis est. Rñ p̄t alienari si maritus est soluendo. vt. C. de ser. pi. da. ma. l. j. **I**nuita. ergo ea volente poterat vt innuit quod corrigi tur statim. **P**rohibet. nisi puocet ad diuisione fūdi dotalis. vt C. de fun. do. l. fi. Itē nisi ex necessitate. vt. C. de li. cā. l. j. Item nisi cū vniuersitate. vt. ff. d̄ fun. do. l. j. Itē nisi vertat ad vtilitatem mulieris. vt. ff. de iure. do. l. fi. **A**ccur. **A**lienare. hoc large accipias siue dñiuz mutet siue ius aliq̄ p̄stuit. vt. C. de reb^o ali. vel nō ali. l. fi. et in aucten. d̄ n̄ ali. §. alienationis. et ff. de fun. do. l. iul̄ia. **A**ccur. **I**psi. s. d̄ iuregen. vt p̄ traditōez. et ciuili. s. approbatio

Constitoe. vt. C. de adm. tu. l. sancimus. Acur.
Debitore. ex mutuo. vel sibi ea. no. ex pensione vel reddi-
tu. vt. C. de adm. tu. sancim. 2. l. constitutoez.

Sua. i. interlocutoria qua pceptu vulgariter appella-
mus. vt si dicat decerno vel pceptu tibi soluere vel depone-
re. vt. ff. de minor. l.
ait ptoz. s. qd tamē
c. sine omni. vel
spozulaz vel pcoz
tabel. l. s. nuqd debi-
toz. p sua parte sol-
uet. R. n. no. vt. C. d.
fruc. 2. li. ex. l. fi. 7 fa-
sic. C. de epi. au. l. ta
demētis. s. fi. 7 i au-
ctē. d. san. epi. s. spoz
tularum.

Permittat. no.
q. tutor 7 iudex ne-
cessarij sunt fm. p.
S. fm nos sol. iu-
dex sufficit. vt. ff. de
mior. ait ptoz. s. qd
m. 7. l. q. si minor. in
fi.

Securitas. vt
nec restitutio det se-
cus i padio aliena o-
cu decreto qz empto
ex volutate. So. de
necessitate fit. vt. ff.
d. minor. ait ptoz. s.
qd m. 7. l. q. si minor
in fi. 7. C. de pdi. mi.
siquidē.

Si at solutio vt
soli pupillo vl adul-
to curatore hnti snt
co. vñ ipso iure no li-
berat. vt. i. ibi. mbil
pderit 7c.

Locupletioz. qd
ē 7 si no est fact. pauperioz. vt. ff. de solu. in pupillo. cū q
h. perat. 7 sic ē d. pda sollicit. vñ no audif. vt. C. p. ep. l.

libil. apper q ipso iure n ē liberat. si aut cū auctori-
tate tutoris ipso iure liberaret s. tūc restitueret minor pdi
ta pecunia. vt. C. si aduersus sol. l. j.

Damnabit. i. ipso minore petere. vel alio suo noie. no ex
trajeo. vt. ff. de solu. l. fili.

Soluerit circa hanc materia distingue cū debitor pupil-
lo soluit aut sequit plenā. aut pleniorē. aut plenissimā secu-
ritatē. si soluat pupillo sine tutoris auctoritate 7 pupill. i. ha-
beat saluā pecuniā. vel ex ea locupletioz ē liberat no ipso iu-
re. s. p. exceptioez nisi esset adultus sine curatore. vt. hic 7. ff.
de solu. l. in pupillo. si aut soluat tutore auctore. ipso iure li-
berat. pōt tñ in integrū restitui si no habeat rē saluā. vt. C. si
aduersus so. l. j. nisi in. iij. casib. vt. C. de adm. tu. sancim.
2. l. constitutoez. qd cū legitime factū est ex euentu retractari
no dz. vt. C. ad se. co. trebel. sancim. plenissima est si iudex i-
teruentat cū. tu. vl sine eo. vt. hic. 7. ff. d. mior. ait ptoz. s. qd
m. 7. de hac materia ibi plene no.

Ex diuerso. no pnt. distingue aut id qd erat soluendū no
poterat alienari sine decreto. quo casu decretū interponen-
dum est in soluendo. vt. ff. de reb. cre. s. si pupillus. als non
tenuer. 7 pōt vendicari qd solutū est. nisi consumperit credi-
toz. vt. hic. ff. si cer. pe. non oēs. s. si aut poterat. quo casu
sol. sufficit tu. vl cu. vel adult. n hns cur. nec restituit cū

non sint decepti. si sine tutore solueris non liberatur. nec do-
minium transit nisi per cōsumptionē. vt. hic. 7. ff. si cer. pe. non
omnis. s. fi. 7 hoc qū debitu erat ciuile 7 naturale. Si autē
naturale tñ per restitutionē poterit repetere si legitime sol-
uit. als suo iure condicet. vt. ff. de cond. inde. interdū.

Per quas personas
nobis acquirif. Ru-
brica.

tate tutoris non pnt soluere
qz id qd soluit alicui n sit ac-
cipiet. cū. f. nulli rei alienatō
eis sū tutor. aucte pcessa est.
**Per quas personas nobis
acquirif.**

Acquirif nobis nō
solum per nosmet/
ipsos sed etiam p
eos quos in pote/
state habetis. Item p eos
suos in qb. vsumfructuz ha-
betis. Itē p hoies liberos 7 p
suos alienos quos bona fide
possidetis. de quib. singul. di-
ligentius dispiciem. Igit
liberi vñ vtriusq. sexus quos
in potestate habetis. olim q/
dem quicquid ad eos perue-
nerat exceptis videlicet castrē
sibus peculij hoc parentib.
suis acquirebant sine vlla di-
stinctione. et hoc ita paren-
tum fiebat. vt etiam eis licen-
tia esset qd p vnū vel vnā ac-
quisitum est. alij filio extra-
neo donare vel vēdere quo-
cunq. modo voluerāt appli-

n Est mod. i reb.
sūt certi deniq. fines
qz vñ citroz neqz
p sistere fctū. Nā lz
mult. mōis res nob
acqra. vt i illo. s. il-
lo singloz d. rez di-
vsq. nūc traditū est.
tū certi sūt hoies p
qs acqrit. 7 sūt. vj.
f. p nos p filios p s.
uos nō os p alienos
in qb. vsumfru. hē-
m. p alioz qz bona
fide possidem. p lī
bez hoiez quē bona
fide possidemus. se-
ptim. s. alle. i. q. nūz
vsū hēm. ē octau.
cūq. vt liber hōi. p

curator de qb. h. ti. dicit. differt aut a quodā alio. vt. p. qz
p. no. acqui. qz ibi de ob. acquirif. hic de reb. tractat.

Acquirif. nō solū hētis. vt. i. e. s. j. 7. s. itē nob. Itē vsu-
fru. i. e. s. d. hīs. qd si nudū vsū. Rū. ex re nra acqrit
nō aut ex opa. vt. ff. d. vsu. 7 ha. p. vsu. 7. j. p. q. p. n.
ob. ac. s. p. eū qz. p. f. ona. fide. vt. i. e. s. d. de placz q. bona
fides in possidēre nō possessio requirit. vt. ff. d. acq. pos. cūz
heredes. s. fi. 7. ff. de stip. ser. l. si pū. ex test. 7 de acq. re. do.
hō lib. in pū. exigit 7 bona fides in pncipio possessionis. 7 cō-
tinua in libero hoie quo ad aliqd acqreduz p. eū. nō in vsu.
qz nō vsucapit. vt. ff. de a. q. re. do. l. q. bona fide. s. j. 7. C. de
pseri. lō. tē. q. pli. l. sola. s. in seruo sufficit. 7 quo ad vsuca. 7
quo ad fruct. in inir. o bonam fidem habere. vt. ff. de vsuca.
q. scit. s. vl. 7. C. de vsuc. transfo. l. vna. s. h. tñ modo.

Igit. qz de singulis dicere vult. de filijs vt de digniori-
b. pmo dicit. fa. c. j. ff. de edēdo. i. l. argēta. in. s. edi.

Olim. anticitate primo recitat. 7 hoc ideo vt nihil anti-
quitatis penit. ignozet. vt. i. r. pri. in prin. nam id quod tol-
litur vel reformatur non debet esse incognitum. vt. C. de ca-
du. tol. l. j. in fi.

Castrētib. idē i qsi castrē. etiā iure ve. vt. ff. de col. bo. l.
j. s. nec castrēse. nō solū nouo iure. vt. C. de bo. q. li. cū opoz-
ter. s. excepti. 7. s. obseruādo. est autē castrēse qd filius fa-
a quolibet in castris acqrit nō acqritur. al. vt. ff. de cal. pec.
l. si forte. 7. l. castrēse. qsi castrēse est. quod m. g. i. liberalium

et. §. ideo

a **Acquirere**. siue suos tñ velit. siue dñs tñ. vt. ff. de dona. ca. mo. l. fi. et de adm. le. l. suo.

b **Non solū**. adepti. scz iuste fm quosdā. vel aliter qd dic vt diximus. §. de his sui sunt sui vel alt. iur. §. j.

c **Uidemini**. etiaz ignorātes. vt. ff. de acqui. pos. l. iij. §. sal. tus.

d **Ufucapio**. in re bus peculiarib? statim. nā in dominicis postqz dñs scit. vt. ff. pro soluto. l. iij. et de vsuca. l. labeo.

e **Ufucapio**. i. pre scriptio que est affectus lōge possessionis. vt. ff. de vsu. l. iij.

f **De his**. tantūmodo. vt. ff. de dona. ca. mo. l. vi. et d. adi. men. le. l. suo.

g **Usumfructus**. d. eo in quo vsu tñ. modo hēmus dic qd ex opibus tñ nō acquirat. qz ope sui in fructu sunt. vt. ff. de vsu et ha. p. seru. m.

h **Ar re**. expone. vt. §. e. §. j.

i **Proprietatis**. ut si premlatone fructuarij sit institutus vel aliud sibi datur fuerit. q. casu ex re ei? scz fructuarij sic sibi questus esse videtur. vt. ff. de vsu fructu. le. §. et si quid. n. tñ fructuarij iustus sufficit ad aduanda hereditate. vt. ff. de acquir. here. l. aditio. §. preterea.

k **Ne quid**. id est aliquid.

l **Idem placet**. scz quo ad acquisitoes vt statim sequit. nam in alio differt. vt. §. co. §. sed bone fi.

m **Is lit.** r. h. c. die qd diximus. §. e. in prin.

n **Causa**. ut si fuerit heres institutus vel legatu fuerit ei aliquid. vt. de donat.

o **Si liber est**. pter possessione q sibi queri nō pōt. cū ipse ab alio possideat. vt. ff. ad. l. iij. de adul. sic eueniet. Itē preter vsucapione que sibi nō querit sine possessione. vt. ff. de acqui. re. do. hō liber. §. quicqd. et de vsuca. l. sine. §. in here ditate p libez hominē mibi querēda sex sunt necessaria. qz si quid defuerit nō querit. l. vt mei premlatōe instituat Itē vt sciat pditōez suā institutus. Itē q iussa meo adest. Itē q volens adest. Itē q velit mibi querere. Itē q bona fide possideā. bñ dico oportet vt sciat pditōem suam. vnde ignarus sue pditōis nulli acqrit. sibi enī non. vt. ff. de acq. here. qui putat. §. q bona fide. et l. vj. §. j. et qz se obligare nō voluit. Itē possessorij si nō interuenit iustus. vt. ff. de acq. here. si qz mibi bo. §. iustus. Itē et si interuenit. vt. ff. de ac qui. here. l. vj. §. celsus. et §. j. nam et suūli necessitate credif

tis et cōuenienter scz vobis legatum per eos acquiritur.

Non solum autē pprietas per eos quos in potestate habet vobis acquiri: sed etiam possessio. **Quisqz enim rei possessionem adepti fuerint: id vos possidere videmini.** **Unde etiam per eos vsucapio vlt longi temporis possessio vobis accidit.** **De his aut seruis in quibus tantūmodo vsu fructum habetis ita placuit vt quicquid de re vestra vel ex operibus suis acquirat vobis id adiiciatur.** **Quod vero extra eas causas persecuti sunt id ad dñm pprietatis pertinet at.** **Itaqz si is seruus heres institutus sit. legatumue quod vel quid ei donatus fuerit nō vsufructuario sed domino pprietatis acquiritur.** **Itē placet et de eo qui a vobis bona fide possidetur. siue is liber sit siue alienus seruus.** **Quod enim placuit de vsufructuario idē placet et de benefidei possessore.** **Itaqz quod extra istas duas causas acquiritur id vlt ad ipsum pertinet si liber est vel ad dominum si seruus est.**

Sed benefidei possessor cū vsuceperit seruuz quia eo mo-

hoc fecisse. vt. ff. de ne. ge. l. ar qui. §. si libero. quare nō pōt acquirere. vt. ff. de here. insti. homo liber. in prin. Si sciens cōditōem suā volens q̄rere mibi querit sibi. sed restituit mibi possessor per pditōez sine causa cuius intuitu fuit institutus aut nō valens q̄rere possessor cuius intuitu fuit institutus

do dominus fit ex omnibus per eum causis sibi acquirere potest. fructuaris vero vsucapere non potest primum quia nō possidet. sed habet ius vtendi fruendi. deinde quia scit seruuum alienum esse. **Non solum autē pprietas per eos suos in quibus vsu fructum habetis vel quos bona fide possidetis aut per liberam personam que bona fide vobis fuit vobis acquiritur. sed etiaz possessio.** **Loquimur autē in vtriusqz persona fm distinctōnem quam proxime exposuimus. id est si quam possessio nem ex re vestra vlt ex suis operibus adepti fuerint.** **Ex his itaqz causis apparet per liberos homines quos neqz vestro iuri subiectos habetis. neqz bona fide possidetis. Item per alienos seruos in quibus neqz vsu fructum habetis neqz iustam possessionez nulla ex causa vobis acquiri posse. Et hoc est quod dicitur per extraneam personam nihil acquiri posse excepto eo quod per liberam personam acquiritur veluti per procuratorem. Et placet non solum scientibus: sed et ignorātibz vobis acquiri**

tullu et? adeundo q̄ rit s3 sine eius p̄p̄latōne nihil sit. vt ff. de acq. rerū do. l. liber hō. in prin. Itē pōt dici q̄ ignarus querit sibi. vt. ff. de acqui. here. l. qui in aliena. in fi. et §. cuz autem.

p **Dñs fit**. sic. C. d. pacti traditōibus.

q **Quia scit**. vnde non vsucapit cū mā lā fidem habeat. vt ff. de vsucap. in pn. Accursi.

r **Habetis**. sic. ff. de acqui. pos. l. i. §. p. et cū. sic. ff. qui satisda. co. l. sciendū. §. ij.

s **Nō possidetis**. scz ciuilit s3 naturaliter. vt. ff. de acqui. pos. l. naturalit. vñ vtile interdictus vñ vñ sibi dat. vt. ff. de vi et vi ar. l. iij. §. vnde vi.

t **In vtriusqz**. no. de trib? vtriusqz di. ci. vlt mēl? dic. vtriusqz fructuarij et bo. pos.

r **Proxime**. vt. §. e. §. de his. et. §. j. idem placet.

v **Ex his**. apparet scz argumento a p̄rario sensu sumpto nam si tñ per dictos homines acquirat. er non per alios. vt ff. de offi. eius cui māda. l. j. in prin. et. §. de tutel. in prin.

x **Acquiri**. fallit in tu. et cu. et similibz p̄sonis. vt dicem? §. de iuri. sti. §. si quis ali.

y **Possessionem**. C. de acqui. pos. l. j. et ff. de acqui. poss. possessio quoqz §. et si possessio.

z **Constitutōez**. que est. C. p. quas perfo. no. acqui. l. j.

a **Per hanc**. ita qz et per procuratorem. namqz sola possessio cum res inanimata sit mibi non querit. nam et per traditōnem res mibi querit et possessio. sed illa eadem et per me acquiritur. vt. §. de rerum di. per traditionem. et. §. e. in pn. Alij dicunt. vt §. 30. per solam possessionem queri dominum. vt hic et. C. eo. l. j. sed ibi nō dicit simpliciter excepta possessione. sed dixit excepta causa possessionis. id est dominio. quod est causa possessionis secūda post vsuca. vt. ff. de vsuca. l. iij.

Handwritten marginal notes on the right edge of the page, partially cut off.

a Prescriptiores nobis scientibus. vt. C. de acqui. pos. l. j.
b Pactenus. admonuisse. s. de renū. di. §. singulorū.
c Acquirant. per nos et alios. vt in ti. isto.
d Legatorū. Rñ. ra cite obiectiōnī q̄ fieri posset de singu-
lariōus acquisitionib⁹ legatorū.
e Referemus. vt
f. de le. p. totū. et f.
de singulis re. per fi
decō. re. per totum
f Si sui heredes.
s. de iure ciuili. vt
f. de here. insti. vsq̄
ad ti. de bo. pos.
g Honorū. s. de
iure pto. et f. de bo.
pos. per totū. ti.
h Arrogauerit.
f. de acqui. p. arro.
per totū.
i Suerit. f. de eo
cul. l. ca. adi. p. totū.
k Ex testamento.
de quibus vsq̄ ad ter
tiū libru dicitur.

De testamentis.

Testamentū.
appellatur.
ponit ety-
mologiam. vt dicit
lapis quasi ledēs pē
dem. et argumentū
quasi argute inuen-
tum sic et mutuū qd
ex meo tuū fit. vt. ff.
si cer. pe. l. ij. §. ap-
pellata et fm hoc co-
dicillus pōt dici te-
stamentum. Diffinit
autem sic testamen-
tū est voluntatis no-
stre iusta snia de eo
qd quis post morētē
suā fieri voluit. vt. ff.
de i. i. l. i. et addendū.
cum intēō heredis.
vt. f. de le. §. ante he-
redis. qz sine here-
dis intēōe nullum
ē: testamentū. vt. ff.
de iure. co. l. i. fi. et f.
de fiduciō. heredi. i.
p. inci.

l Sed. vt. C. d. ca
du. tol. §. et cū tripli
et. ar. §. f. eo. ti. §. in
p. non scriptis.

m Qd kalathis.
id ē bonis intis vlt
bonis conuentib⁹. kalos enī bonum intēptatur. comicie sū
p. uentus. vel ā calon qd est voco. qz vocatio psonarum fie-
bat. vnde kalendē dicitur sunt.

n Eruturi. de domibus.

o Prociētū. eo forte qz succincte fiebat. et in his duob⁹
testamentis heres erat. vt. f. de §. sed neq̄.

p Accessit. similiter de iure ciuili. Accur.

q Per es. p. p. nomen testamenti. Accur. fi.
r Tenditōe. sic. s. q. modis ius pa. po. sol. §. p. rera.
s Et libripende. id est estimatore qui libripēdebat vel est
mabat familiā vno nūmo. deinde manumittebat totam fami-
liam cum omnib⁹ bonis.

batur p⁹ es et libraz scz quia p
emancipatiōz id ē imaginari/
am quandā venditiōez age/
bat quiqz testib⁹ et libripēde
ciuib⁹ romanis puberib⁹ p/
sentib⁹ et eo q familie emptor
dicebat. S; illa quidē priora
duo genera testimoniorū ex
veterib⁹ tptib⁹ in dissuetudinē
abiit. Qd vero p es et libzā
fiabat lz diuitius pmāsit. attū
partim et hoc i vsu esse desijt.

Sz p̄dicta q̄dez noia testō/
rū ad ius ciuile referēbant
Postea vero ex edicto preto-
ris forma alia faciendorū te-
stamentorū introducta est iu-
re enim honorario nulla e/
mancipatio desiderabatur. lz
septem testium signa sufficie/
bant cum iure ciuili signa testi-
um nō erant necessaria. S;
cum paulatim tam ex vsu ho/
minum q̄ ex constitutionū
emendationibus cepit in vnā
consonantiam ius ciuile et pre-
torium iungi. constitutum est
vt vno eodemqz tempore qd
ius ciuile quodammodo exi/
gebat. septem testibus adhibi-
tis et subscriptiōe testium qd
ex constitutionibus inuentū
est. et ex eo edicto pretoris si/
gnacula testamentis impone/
rentur vt hoc ius triperitum
esse videatur. vt testes quidē
et eorum presentia vno cōtex-
tu testamenti celebrandi gra-
tia a iure ciuili descendant.

Subscriptiōes autem testā/
toris et testium ex sacrarū cō-
stitutionū obseruatione ad/
hibeantur. Signacula autem
et testium numerus ex edicto

g Constitutionib⁹. vt. C. de testa. hac p̄sult. s. ma.

h Contextu. i. nullo accu interposito nisi nec. essario natu-
re. vt. ff. de heredes. in fi. et. C. de cum antiquitas.

i Testatoris. si potest. vt. C. de iubemus.

k Testium. si nō potest testator scribere. sed hodie indist/
cte per aliū scribere potest nomen heredis. vt in auten. vt
spon. lar. §. qz vero. col. vij.

t Romanis. i. libe-
ri hominib⁹. vt. f. de
liber. §. fi.

v Puberib⁹. s. q.
b⁹ mo. tu. fi. in pn.

x Familie. i. here-
ditatis. vt. ff. de d.
fig. p̄nunciatio. §.
familie.

y Emptor. q̄ erat
loco heredis. vt. f. c.
§. sed neq̄.

z Liberam. i. ade-
quara. i. estimatam
rem. et d: libra here-
ditatis qz sicut libra
diuidit m. xij. vnci-
as. ita et hereditas.
vt. f. de here. insti.
§. hereditas. vñ d:
adequata libra. i. be-
reditas estimata.

a Partim. qz nu-
merus testium remā
sit.

b Ad ius. i. quia
ius ciuile inuenit.

c Postea. i. de me-
dia iuris prudentia

d Honorario. i.
p̄torio. vt. f. de iure
naturali. §. p̄toroz.

e Quodammodo
quia cōputato libri
pēde et emptore. vj
crant.

f Et subscriptiōe.
vt subscribant se te-
stamento affuisse. et
cui⁹ sit. vt. ff. de l. pe.

7 Familie ep̄roz. d̄r ille q̄ p̄stituebat heredes p̄ es 7 librā.
8 heredi. q̄ erat 7 primis duob⁹ generib⁹ testamentoz.
a Abuti. sic. C. d̄ cadu. tol. §. j. 7. ff. si. fa. fur. fe. di. l. fi. 7. §.
 qui ma. non pos. §. j.
b Legatarijs. discrepant hi iure veteri a fideicōm: s̄tarijs.
 vt. §. de fideicō. bere
 di. §. p̄trea. sed ho
 die nō. vt. §. de le. §.
 s̄ non vsq̄. q̄daz. §.
 hūc intelligit q̄n le
 gatū fuit repetitū a
 succedentib⁹ ab in
 testato. vt tūc nō vt
 deat ferre testimoni
 um in testō iur. quā
 iur. successor est qui
 in quota p̄t heres
 institutus est.
c Non iuris. sed
 rei 7 sine onere. v. ff.
 man. si hereditatē.
d Konstōne. greca
 vel de illa q̄ est. ff. e.
 qui testō. in p̄n. q̄ est
 iustitiani per appro
 bationē. vt. C. de ve
 teri iure enu. l. j. §.
 merito. p̄ma verior
e Potestate. Itē
 tabellioni. vt. ff. eo.
 domicius.
f Domus. C. de te
 sti. oibus p̄tra. So.
 hic agitur de virib⁹
 testamenti inter he
 redē 7 aliū agentem
 p̄tra testamentū. ali
 as p̄tūctus p̄iuncto
 nō feret et minus le
 gatari⁹ ali⁹. et f. n. B
 falso hic sumit ar. q̄
 socius in causa socij
 admittit in testimo
 niū. vel dic hoc spe
 ciale. vt p̄iunctus p̄
 p̄iuncto admittatur
 quasi in re sua fauo
 re testamenti 7 vlti
 me voluntatis. qui d̄z dominari si legitima est. vt. C. de le. cū
 questoz. in fi. et erit bonū ar. s̄. dicitū. Sed p̄tra ar. est. C. de
 testib⁹. q̄m in fi. s̄ r̄n. finis illius. l. nō referē ad totū qd̄ erat
 dicitū. distingue t̄n an lucrū redeat ad eū sociū vt tunc nō ad
 mittat. alias sic. vt. ff. quādo ap. sit. l. j. §. impropria.
g Libil. in chart. sic assignant p̄tra ar. s̄. de rez di. §. lfe.
h Et vnum. sic. ff. eo. l. vnu. Accursi.
i Interdū. scz vt fiat pluribus codicibus.
k Imminēt. sic in autē. de p̄sang. et vte. fra. §. sic igit coll.
 vj. Sed nūquid ex his exemplis p̄bat. R̄n. non sine autē
 tico. vt in autē. vt spon. lar. §. 7 hoc insup. col. ix. 7. C. de fi.
 instru. quicq̄. 7. ff. de bo. pos. fm ta. l. ij. §. si tam diu. fm hoc
 ambo sunt principalia.
l Si quis. septem testibus. q̄nq̄ nullus vocat. vt si miles
 moriatur in bello. vt nota. C. d̄ mi. testa. l. milites. q̄nq̄ vn⁹
 vt impator. vt. C. eo. omniū. c̄nq̄ duo inter filios. vt. C. eo.
 hac cōsultissima. §. et im̄fecto vel si in tentorio faciat testa
 mentū miles. vt. ff. d̄ mili. te. lucius. q̄nq̄ tres vel quattuor
 vel pauciores. vt. C. e. si non speciali. q̄nq̄ quinq̄ vt in testō
 rustici. vt. C. e. l. si. §. si autem. quandoq̄ septem. vt genera

liter. vt hic. 7. C. e. hac consultissima. q̄nq̄. vij. vt. C. qui te
 sta. fa. pos. hac consultissima.
m Adhibitis. i. rogatis. vt intersint et sint attentī. vt. ff. e.
 heredes. §. pe. et in anten. de testibus. §. et l3 in fi. §. coll. vij.
n Coram. s. palam nominādo heredes. vt. ff. c. l. heredes
o Nuncupata. a
 lias notificata. inde
 dicitur nūcupatiū
 testamentū.
 testamentū plurib⁹ codicibus
 conficere quis potest. fm obti
 nentem tamen obseruationez
 omnib⁹ fact. qd̄ interdū etiā
 necessariū est. veluti si q̄s na
 uigaturus 7 secū ferre 7 domi
 relinquere iudicioz suoz cōte
 statōem velit. vel p̄pter alias
 innumerabiles cās q̄ humanis
 necessitatib⁹ iminent. **¶** S̄z
 hec quidē q̄ de testamētis que
 in scriptis p̄ficiuntur sufficiūt.
 Si quis autē sine scriptis vo
 luerit ordinare testamentū iu
 re ciuili septem testibus adhi
 bitis 7 sua voluntate coram
 eis notificata sciat hoc perfe
 ctissimum testamentū iure ciui
 li firmūq̄ p̄stitutum.

De militari testamento.

M Pradicta diligens
 obseruatio in ordinā
 dis testamentis militi
 bus propter nimiam imperiti
 am constitutionibus principa
 libus remissa est. Nam quis
 neq̄ hi legitimū numerum te
 stiuz adhibuerint. neq̄ aliā te
 stamentoz solēnitatē obfua
 uerit. recte nihilomin⁹ testantē
 videlicz cū in expeditōib⁹ oc
 cupati sūt qd̄ merito n̄a p̄stō
 itroduxit. Quoquo. n. modo

p De militari. te
 stamento. Rubri.

Est autē miles q̄ iu
 rauerit a signis nō re
 cedere. vt. ff. ex. qui
 ca. ma. l. pe. et scrip
 tus est in matricula
 vbi 7 aliū milites scri
 pti sūt. vt. ff. e. l. pe.
 p̄ totum tī. Sunt et
 alia quinq̄ necessa

ria vt quis sit miles. vt diximus. ff. quibus ex ca. ma. l. fi. et
 in autē. de man. p̄m. §. fi. coll. iij. Item miles d̄r a malo qd̄
 sustinet p̄ alijs. vel a mille qz ex numero mille hominū eligi
 tur. vt. ff. eo. l. j. §. miles.

¶ Pradicta. que consistit in quattuor vbi est in scrip
 tis testamentū p̄ditum vel in sola nuncupatione he
 redis coram septem testibus. vt. §. ti. j. §. sed cum. et
 §. fi. et. ff. de here. insti. l. j. §. qui neq̄. Et dico q̄ sex sunt ne
 cessaria in milite. q̄ sit de genere militari. C. de nego. ges. l.
 nemini. et. l. j. Itē q̄ examināf. C. qui mili. non pos. l. j. Itē
 q̄ p̄stet sacramentum q̄ mortem non euitabit pro re publi
 ca. ff. de mi. l. pe. et de his qui no. infā. l. ij. §. miles. Item q̄
 ense signatur. s̄. de testa. mili. l. pe. Item q̄ stigma id est nota
 publica brachijs inscribatur. C. de fabri. l. iij. Item in nu
 mero alioz poni dicitur et inscribi. ff. de min. l. ex eo tem. et
 talis habet priuilegia militibus concessa. Azo.

r Imperitiam. C. de iur. et fac. ig. l. j.
s Solēnitatem. scz certa sigilla et subscriptōnes.
t Introduxit. sed tunc demum cuz in militia sunt habent
 priuilegium. vt. C. eo. l. pe. et hic subiicit. Accur.

a Illis autem pro sed. **b** Adiuuant. et ita nota qd cessante causa cessat effectus. et pot hie sumi ar. sic. C. de epi. et cle. l. generaliter. qd cessante clerico ab ecclia cessat prebenda natura. s. arg. s. ff. de positi. l. j. s. sextu. qd calphurnia de dit causam edicto. vñ cessante causa cessare dicitur. quod est veru. s. h. vltimu generale est dca im pulsua dca. pntu d finali sine q res esse non potest.

c Et si filij. s. h. a. alias no pbibeantur vt. j. ti. j. in prin. et ff. de dona. ca. mo. l. tam his.

d Tot. s. quo ad solentatez. no q ad h vt def querela ptra eius testamentuz sic in alio veterano qui sui iuris est. vt. C. d. inof. re. l. si. s. in his et ff. de inof. re. l. pa. s. si qd i malicia. Itz hoc est vez qñ est domi reuerus. sic. s. pxi. diximus. alias sicut miles ali us vñ specialit iure sic et iste. ar. ff. eo. ex militari. s. j. et. l. testa menta eoz. s. si.

e Paganor. a pa gos qd est villa dñ qñ diceret n militu. f. plane. rescripsit vt. ff. e. diuus.

g Hic g. hoibus saltem duob. vt. ff. e. luci. et ff. de testi bus. l. ybi. et hoc qñ est in tentorio. si aut in plictu belli nullo etiã teste vocato. vt C. e. milites. si autz est domi iure comu ni. vt. s. e. s. illis

h Etez. pmonibus forte causa demonstradi vt magister discipulo. vel lu di causa. vt. ff. d. ac. et obli. l. obligatio nu suba. s. si. vel affectiois. vt. ff. de co dicit. littere.

i Nec villoz. sic. j. ad. l. fal. circa prin cip. sic. C. de rescin. ven. l. ratas.

k Quinimo. habet priuilegium circa solentatem quonimmo et circa subam testamenti vt qd alias testari non possit. hic tamen possit. vt. ff. e. l. iij.

l Et mutus. siue natura siue casu. vt sit priuilegium aliqd vt. C. qui tes. fa. po. l. discretis. et hoc iure militari. vt. ff. e. iure militari. s. dum est in militia.

m Sed hactenus. qdam dicunt hic non esse. s. et asserunt qd omne priuilegium qd habet miles perdit cu redit de militia. s. j.

voluntas eius suprema. siue i scriptura iueniat siue sine scri ptura valet testamentum ex vo luntate eius. Illis autem temporibus per que citra ex peditionu necessitatez in alijs locis vel suis edibus degunt: minime ad vendicanduz tale priuilegium adiuuantur. Sed testari quidem et si filij. s. sunt ppter militiam conceduntur. iure tamen communi eadem obfuatione et in eozu testame tis adhibenda quam in testa mentis paganorum proxime exposuimus. Plane de te stamentis militum diuus tra ianus statilio seuro ita rescri psit id priuilegium qd militanti bus datu est. vt quoquo mo do facta ab his testamta rata sint sic intelligi debet vt vtiq prius p stare debeat testamen tum factu esse quod et sine scri ptura a no militantib quoz fieri potest. Is ergo miles de cuius bonis apud te querit. si conuocatis ad hoc hominib. vt voluntatem suam testare. ita locutus est vt declarat que vellet sibi heredem esse et cui libertatem tribueret. potest vi deri sine scripto hoc modo esse testatus. et voluntas eius ra ta habenda est. Ceterum si vt plerunq sermonibus fieri solet dixit alicui. ego te here dem facio. vel bona mea tibi relinquo non oportet hoc pro testamento seruari. nec villo rum magis interest qd ipsoz quibus id priuilegium datuz est eiusmodi exemplum no ad

nos dicitur. s. hic esse. et distinguitur inter priuilegium qd habet vt testet qui als testari non potest. vt filij. s. et mu. vt illud dicit post reuerfione. vt. s. pxi. s. j. sed testari. et ff. e. ticius. in prin. alia no priuilegia. qbz in testando suman tur. vt hic. et s. eo. s. illis autem.

mitti. Alioquin non difficul ter post mortem alicuius mili tis testes existerent quia affir marent se audisse dicentem a liquem se relinquere bona cui visum sit. et per hoc iudicia ve ra subuerterentur. Quinim mo et mutus et surdus miles testamentu potest facere. S3 hactenus hoc illis a principa libus constitutionibus conce ditur quatenus militat et in castris degunt. Post mis sionez vero veterani vel extra castra si faciant adhuc militan tes testamentu communi om num ciuium romanorum iu re id facere debent et quod in castris fecerint testamentuz non communi iure sed quomo do voluerint post missionez in tra annum tantum valebit.

Quid ergo si intra annum quis decefferit. conditio autē heredi ascripta post annuz ex titerit. an quasi militis testam tum valeat. et placet valere quasi militis. S3 et si quis ante militiam non iure fecit te stamentu et miles factus et in expeditoe degēs resignau il lud. et quedam adiecit siue de traxit vel alias manifesta est militis voluntas hoc valere volentis. dicendum est vale re testamentum quasi ex vo luntate militis noua. De niq et si in arrogationem da tus fuerit miles vel filij fami lias emancipatus est testamen tum eius quasi ex voluntate noua militis valet: nec vide tur capitis diminutione irritu

n Hoc illis. s. mi litio. vt reliq puile gia. s. de nifero testi um beant in testado et sic no refertur ad pxi. s.

o Post missionē. honestaz. s. finto tē pore militie vl cau sariā si ante tempus ex necessitate neces sit si at ignominosa ē missio desinit stati valere. vt. ff. e. testa tor eoz. et. C. eo. l. ex test. s. si miles de ca pitali crimine dāna tus fuerit. si qdez d comuni vt homici dio et simili n. pote rit ammodo testari. ff. de vete. suc. l. j. in fi. si at militari. vt q alienauit arma vl si milia q numerant. vt. ff. de re. mil. l. ij. et ij. et idē etiã de fide rup. n pot testari. vt ff. e. l. ex militari. ali as poterit in castris sibus n si et hoc in sententia pmissuz fu erit. als no. vt. ff. de iniust. rup. te. si qd exheredato. et. s. s3 et si quis capite. et d leg. ij. si quis miles in pn.

p Valere. qd p di tio retrahit. vt. ff. d pi. et co. rei ven. l. ne cessario. s. j. et q po.

in pig. ha. l. vl. et fa. ff. e. quod dicit. et. l. qd constitutum. q Resignauit. i. sigilla aperuit et remouit. vt. ff. eo. cum su mus. s. cum quis.

r Adiecit. vt. ff. de iure. co. l. conficiuntur. s. si miles. s. Ex noua. no. quod ab initio non valet. ex post facto tam t Deniq. his de causis manentibus va conualefcit.

let quod resignauit postea. vel dic sicut nunc de nouo facere potest. sic vetus n rescindit et p hoc dic noua voluntate s3

tracta. aliud in pagano. vt. i. quibus mo. ref. infir. §. alios.
y Leges. i. digestoz. vt. ff. de col. bo. l. §. nec castrense
r Constitutiones. vt. C. de affesso. l. velut. z. C. d. aduoca.
diuer. iudi. l. fori. z. alie plures.

y Quibus dā. vt. p. subibus et pfectis legionū. et presidibus
pinciarū qui sunt
filiā. vt. C. de inof.
fi. re. l. fi.

y Constitutio. sic
C. de inoffi. re. l. fi.

a Tantūmodo. s. castrensi. z. quasi. nā in aduenticio nō potest. lz habeat. p. p. tatem. vt. C. de bo. que li. l. fi. §. filiū. s.

b Cōmuni. nisi sit miles in castris. vt. §. e. in prin. Item tale testamentū nō expugnat per quere lam inoffi. vt. C. de inoffi. re. l. fi.

fieri. Scienduz tū est q ad exemplū castrensis peculij tam anteriores leges q̄ principales p̄stōes quibusdā quasi castrensia dederūt peculia. ex quo rū quibusdā p̄missum erat etiam in potestate degētib⁹ testari q̄d nostra p̄stō latius extendēs p̄misit oibus in his tantūmodo testari peculij quidez sed iuri cōmuni cuius p̄stōis tenore p̄specto licētia est nihil eoz que ad p̄fatum ius p̄tinent ignorare.

Quibus non est permillum facere testamentum.

Nō tū omnibus lz facere testamentū. statim eniz hi qui alieno iuri subiecti sūt testamēti ius faciēdi nō hnt. adeo quidē. vt quāuis p̄ntes eis p̄miserunt nihilomagi⁹ iure testari possūt exceptis his quos antea enumerauim⁹ z militib⁹ p̄cipue q̄ in p̄tate parentū sūt. quib⁹ de eo q̄d in castris acquisierunt p̄missū est ex p̄stōib⁹ p̄ncipū testamentū facere. q̄d quidez ius ab initio tm̄ militatib⁹ datū ē. tā ex auctoritate diui Augusti q̄ Nerue necnon optimi impatoris traiani postea vero dimissis a milicia id est veteranib⁹ p̄cessuz est. Itaqz siquidē fecerint de castrensi peculio testamētū p̄tinebit hoc ad eū quē heredē relinqueūt. Si vero intestati decesserūt nullis

c Quibus non est permillum facere testamentū.

Non tamen. videbatur quilibet seruantem supradicta posse testari lz p̄trarium est in. xij. castribus qui in. i. isto. p̄ parte dicunt. z hoc est q̄d dicit non tamē. et no. i. e. §. fi.

e Statim. i. primis. vel statim. i. eo ipso.

f Permiserunt. lz cā mortis filius donare p̄t patre cōsentiente. vt. ff. de do. cā. mor. l. tā his in fi. z ratio diuersitatis. qz testamentū ex libero non alieno arbitrio d̄z p̄cedere. vt. ff. de here. insti. l. lli institutio.

g Nihilomagi⁹. i. nō ideo magis. z h̄z in se negatiuam significat nihilominus affirmatiuam.

b His. i. castren. vel q̄si castren. pec. h̄ntib⁹. vt. §. fi. p̄f.

i Constitutionib⁹. extrauagantibus.

k Quod quidē ius. i. posse testari in castrensibus.

l Augusti. quoz dicta non habemus.

m Subscriptionē. cuius v̄ba non habemus.

n Veteranis. i. si uis. de quib⁹ hic loquitur
o Ad parentes. nā libere defuncti militis z fratres patrē excludebant. vt. C. communia de suc. l. fi. hodie soli liberi militi. vt in aucten. de here. q̄ ab intest. de §. si igi defunct⁹
p Iure cōi. non hereditario. lz tanq̄ occupan = coll. ix.

liberis vl̄ fratrib⁹ supstitibus ad⁹ parentes eoz iure cōi p̄tinebit. Ex hoc itelligere possumus q̄d in castris acquisierit miles qui in p̄tate p̄ris est. neqz ip̄m patrē adunere possene qz patris crēditores id vendere vel aliter iquietare neqz p̄re mortuo cū fratribus cōe esse lz scz p̄p̄riū ei⁹ esse id q̄d in castris acquisierit. quāq̄ iure ciuili oīm qui in p̄tate parentū sunt peculia p̄inde i bonis parentū p̄putant ac si seruozum peculia in bonis d̄nozū nūmerant. exceptis videlicet his que ex sacris constōib⁹ et p̄cipue nr̄is p̄pter diuersas causas nobis scz patrib⁹ non acquirunt. Adter hos igi q̄ castrense peculū vl̄ quasi castrense habēt si quis alius filiū. s. testamentū fecerit inutile est lz sue p̄tatis factus decesserit.

Idem furiosi non possūt quia mente carent. nec ad rem p̄tinet si impubes postea pubes factus autem furiosus postea compos mentis factus fuerit z decesserit. Furiosi autem si p̄ id tempus fecerint testamentum quo furor eoz in terminis est. iure testati esse videntur certe eo q̄ ante furor fecerint testamento valēte. nā neqz testamentū recte factū neqz vllū aliud negociū

ri peculium p̄fecticiū. vel aduenticiū. vt. ff. d. castrensi. pe. l. ij. hodie videt etiā iure hereditario. vt in aucten. de here. q̄ ab inte. §. si igitur d̄functus. col. ix.

q Cōmune. sic. s. per quas. p. no. ac. ac. §. j.

r Iure. i. antiquo sic. s. p. quas. p. no. ac. §. j.

s Peculia. scz aduenticia. z p̄fecticia nam castrensia vel q̄t etiā iure veteri nō acquirebant patri. vt. ff. de col. bo. l. j. §. nec castrense.

s Nostris. et alie ne et nostre sunt. vt. C. de bo. ma. z. C. d. bo. q̄ li. per totum.

t Inutile. quia q̄d ab initio nō valet extractu t̄p̄s non conualecit. ar. i. j. circa prin. ar. p̄tra. C. d. nup. et si p̄tra. So. ibi non valet matrimoniū ex primo. sed ex nouo post matrimonium.

v Decesserit. i. d̄o de seruo testante si fideicō. sit relictum valet si durat voluntas. vt. ff. de le. ij. l. i. §. j.

x Impuberes. sed ex quo tetigerūt de ultimo die. xij. vel xij. anni. satis est fauore testamenti. vt. ff. e. l. qua erate. idē in vsucap. vt. ff. de

vsuca. l. in vsucapōib⁹. secus in p̄scriptionib⁹ odiosis. vt. ff. de act. z ob. l. in oibus. Item secus vbi est fauor eius qui vult p̄rogare vt in contractibus a minore factis. vt. ff. de minore. l. ij. §. minorem.

y Iudicium. i. discretio. vt. ff. de iudi. cum p̄tor. §. non autem. q̄nqz ponitur p̄ sn̄ia. vbi rei iudicate standum est. vt. C. de re iudi. l. j. q̄nqz p̄ instantia cause triennij. vt. C. de iud. p̄perandū p̄ totum q̄nqz p̄ actione vt iud. famē. her. vel cō. di. vt. §. de offi. iud. §. si fami. her. et. §. fi.

z Furiosi. hac rōne idē in mente capto dico. vt. ar. ff. de ver. ob. a. ticio. in fi.

a Testati. C. e. furiosum in prin.

ritus hec duo consequi dicitur ex testamento dñi. ut ff. de here. et quali. di. §. j. **a** **Q**uod si alienat^r liber. directa enim libertas in seruo alieno non potest habere locum. sed institutio potest habere effectum ut hic. sed alium in legatis quod adimuntur hoc ipso quod alienantur serui. ut ff. de adm. leg. l. seruo cum libertate. et est ratio quod in legato spectatur dies quod cedit. non autem an sit manumissus. ut ff. qui di. le. ce. si post. §. si cum. **Acc.**
b **A**lienauerit. s. alicui habenti factionem testamenti. ut ff. e. l. serui meum. in si. §. rñ. et si nisi redimatur ab eodem testatore quod eum instituit. et postea eum alienauit. tunc enim reuincit libertas. ut ff. de manumiss. testa. l. verum. et ff. e. quibus §. si. et l. si non lex. et l. ante pe. **c** **A**lienatus. quod sic institui potest cum liber sit prius non ut ff. de codi. insti. §. uo alien^r. et l. quia.
d **I**ussu precedente additione. ut ff. de acq. here. l. si quis mihi bona. §. iussus. et ita domino quod si seruus nolit adire quod potest etiam domino iube te non quod. ut C. e. l. cum proponas.
e **T**estatore post iussu et ante non adiret. ut ff. de acq. here. antistius §. j.

f **D**ñi. hoc est in hereditate. ut illi acquirat quod tunc aditionis est dominus. vel sibi si liber est tunc. sed in legato spectatur dies cessionis. ut si tunc mortis legatis sit meo. sed alieno. tunc mihi debet legatum. ut ff. qui dies le. ce. l. si post. §. ij.
g **A**rbitrio. sic. §. si vero.
h **S**eruus. morte uel legis sunt omnia. et si in hoc plani est vel testatoris. quod si dicat instituo seruum heredem post mortem dñi. et probat hec lectio scda. ff. e. de iust. §. rñ. **Nec ob.** quod videat in die hec institutio. ut ff. e. §. heres. quod incertus est dies mortis. ut ff. de p. di. et de l. j. uñ valet. et ff. e. l. in tps. i. pñ.
i **F**actio. s. passive non active. ut ff. de here. q. l. et di. §. testa menti. et iussio heredum spectatur. si modo cum defuncto fuit. sed cum herede instituto non sit testamenti factio. ut ff. e. si seruo hereditarius.
k **M**odum. bene dico fuisse hereditarium posse institui. quod non est nullus sed alicuius. s. hereditatis quod vice defuncti obrinet.
l **D**efuncti. et est forte ratio. quod defunctus est certus quod fuerit sed non sic de herede. quod si certus sit institutus poterit esse quod non adeat hereditatem. quod potest desistere multis de causis. ut ff. de mo. re. infir. §. posteriori. et facit ad huc. §. j. §. stipu. ser. in prin. et ff. de acqui. re. do. l. in eo. in si. et l. se.
m **R**ecte. cum nato sit habendus quo ad commodum. ut ff. de sta. ho. l. qui in utero. et ff. e. l. eius §. j.
n **Q**uibus. s. dñis. **o** **A**b extraneo. si vero ab altero ex dominis sit institutus acquirat ceteris sociis hereditatem. quod dicit ut ff. p. socio. l. verum §. si seruo coi.
p **I**ussu. et dicit quod sufficit una aditio et una iussio sed sunt plu

res dñi. ut ff. de acq. here. l. seruus duos. et l. in acq. rende q. infinitum. quod ergo si institua oes hoies quibus sunt infiniti. videret nullus esse cum effectus habere non possit. puto tamen valere ut hic sed tamen non poterit confirmari aditio propter nimiam difficultatem vel impossibilitatem. **r** **C**elit cum sua voluntas sit lex. ut in aut. §. nup. §. disponat. col. iij. **s** **H**ereditas. plerumque ideo dicitur plerumque. quod quibus in plures. ut ff. e. §. si plures. quibus in pauciores diu. di. ut ff. e. §. non aut. **t** **Q**ue. s. vncie sit collecte. et **u** **A**ppellatione. i. significatione. **v** **P**artes. §. posite in optate differetes. ut dicit meli^r he pres. f. vncie. xij. ad pres. redacte. est enim ad supra facienda relatio.

x **S**extans. als sextans. i. vncia et dimidia. ut ff. de inof. te sta. pa. §. qui quarta. **S**ed quare non posuit nomen quod vnciaz signaret. **R**ñ. quod plura sunt negocia quod vocabula. ut ff. de pl. §. l. na nafa. **E**t nota quod primum et secundum tertium et quartum nomen interpretationem sumit ex eo quod fm quod

ta signat hereditatis portionem. sextans dicitur enim quasi semi vncia et vncia. et est tertia lra eius. s. non. x. sextans. quod sextam partem signat. i. duas vncias. quadrans. quod quartam. et ita tres vncias signat. triens quia tertia parte. et ita quattuor vncias signat. sequentia vero nomia etymologiam habent ex eo quod certum numerum vnciaz signat. dicitur enim quinquens non quia quinta parte habet. sed quia quinqz denotat vncias. semis quia sex et sic de singulis per ordinem. **I**tem nota. quod non omnes vncie que si gnantur per ista nomia continentur in asse sed hoc innui videatur. sic enim ptinet as. lxxvij. vncias et dimidia. id autem as ponit has partes. quod quilibet potest in asse ptineri. hac ratione et hoc dicitur risibilis et actio. l. aquil. penalis dr. ut ff. ad l. aquil. §. bis verbis **I**tem nota. ista nomia. as. pondus. libra idem signare. **I**tem quibus as ponit per obolo. vñ illud. **N**one duo passeret asse veniunt. vñ as. obolus pondus. as est possessio tota. i. hereditas. ut hic. sed et pondus large dicitur omne quod est in statera positum. sed hic stricte accipitur per pondere. xij. vnciaz. vñ di pondus quasi duplex pondus. s. xxiij. vnciaz ut ff. e. si plures. et facit ad hunc §. ff. e. l. serui. meu §. si.
y **S**extans. i. due vncie.
z **Q**uadrans. i. tres vncie.
a **T**riens. i. quattuor vncie.
a **Q**uinquens. i. quinqz.
c **S**emis. i. sex vncie.
d **S**eptans. i. septem.
e **H**es. i. octo.

Dodrans. noue. **S**extas. i. decē. **H**erens. undecim. **I**ns. i. duodecim. **K**otus. nam in te...

Decedere imo vi det q sic. vt. ff. de i. offi. testa. l. nam. z si parentib. s. pe. q. e. s. hoc e. veruz ab initio. sed ex postfa...

Et equis pibus. facit. ff. e. l. quoties. s. heredes. **H**eres sit. eade e ro in dipondio. vt. ff. e. sabinus. z. j. e. s. plures. Itē est b verū si testator nō ignorat. vt. ff. e. q. loco. s. j. que est contra. **D**imidiā. aliter em si ex asse...

pondiū sit expletū. sed s. ff. e. itē sabin. in fi. l. vbi dicit exple- to dipondio nō habere ptem vacantē vsq ad tripondium.

Z constat vacantē partes singu- lis tacite pro hereditaria par- te accedere. et perinde haberi ac si ex tertijs partibus scripti essent. **E**t ex diuerso si plures heredes scripti in portionib. sunt. tacite singulis decrescere verbi gratia. vt si quattuor ex tertijs partibus heredes scri- pti sunt. p inde habeatur ac si vnusquisq ex quarta pte scri- ptus heres fuisset. **E**t si plures vncie q. xij. distribute sunt. is qui sine parte institutus est quod dipondio deest habe- bit. **I**demq. erit si dipondi- us expletus sit. que omnes partes ad assem postea reuo- cantur. **H**eres et pure et sub conditione institui potest ex certo tempore aut ad cer- tum tempus non potest. ve- luti post quinquennium q. moriar vel ex kalendis illis vel vsq ad kalendas illas heres esto. diemq. adiectum haberi pro superuacuo pla- cet. et perinde esse debet ac si pure heres institutus es- set. **I**mpossibilis condi- tio in institutionibus et lega-

C. de le. l. cū questio vbi dicit nō fieri trā suū ad dipondium vel tripondium sed tū videri adimi. p. i. mo q. tū p. fert. scdo. s. distigue aut volu it testator excedere assem. vt dipondiu qd pot. vt. s. e. s. nō aut. z ita hic intelli- git. aut noluit. z tūc habeat locū lex con- traria. Itē z tūc qū dubiū ē s. r. locū ha- beat. l. cū q. stio. q. est s. **A**lī dicit hāc cor- rigi p. illā. **R**e- uocāt. hereditas em nō iō auget q. i. plu- res diuidat vncias s. e. z libra l. z p. solidū vt alīū numerū diui- dat. z iō q. tā ptem q. s. dz h. e. i. dipon- dio totā pot. pte ha- bere de asse vt hic. z ff. e. ex vncijs.

Ex certo sed in die incertū quis p. institui heres. puta cū ipe potuerit cape ex testamēto. vel cū ipe moriet. vel titi?

morie. vt. ff. e. l. in tempus. z. l. qui filio. j. r. z. ff. de li. et postbu. filio a pte. j. r. z. C. e. l. extraneū. miles aut potest etiā extraneū ex certo tpe. vt incertū tps instituere. vt. ff. d. mili. te. l. miles. z facit ad hūc. s. ff. e. hereditas. ar. tū est s. ff. de re. iur. l. actus. sed ibi nō ē de hoc actu. s. factionis te- stamentī. vñ interpretandū ē vt magis valeat q. p. creat. ff. de rebus du. l. quoties. **A**ccur.

Impossibilis. tribus modis potest dici cōditio impos- sibilis. vel de natura. vt si celum digito tetigeris heres esto vt. j. de iuri. sti. s. si impossibilis. **I**tem de iure. vt si patres ab hostibus nō redimeris vel similis. nam hoc facere nos non posse presumit ius. vt. ff. de condi. insti. l. conditiones. et. l. filius. z in his duabus habet locum iste. s. impossi- bilis. **I**tem de facto. vt si montem aureuz dederis heres esto et hoc casu non valet institutio vel libertas. cum nec anim? dandi fuerit iur? presumptione. vt. ff. de statu li. l. cū here- des. s. j. **I**tem est quedam quarta impossibilitas. ppter p- plexitatē q. vitiat. vt. ff. de cōdi. insti. si titius. q. lex est huic s. s. certe hic de impossibilitate nature dic vt. j. d. iuri. sti. s. si ipossibil. s. certe idē videt. z in p. mis duab. q. vitiet in

Marginal notes in a narrow column on the left side of the page, containing various references and commentary.

Substitutus admitti si hereditate sibi institutus non adquisierit, vel alij cui iuri postea subiectus foret, ut in si. huius. §. si aliquid istorum duorum non contingit, ubi heres substituitur. Eius opinionem testantis totam hereditatem, si quis non erat liber, ut testator erit dicitur de equitate datur domino ipsius quarta hereditatis, et facit per illud generale opinionem consideranda. ff. de acq. hereditatis. l. is, qui putat, alij dicunt quod domino datur considerata veritate magis quam opinione quam vere seruus eius dominum factus erat ille qui institutus fuit quod verius esse videtur veritate magis attendenda, ubi facit et illud generale veritate spectanda, ut ff. de leg. l. si quis re. d. Verba nunc mutata casu, nam si dicitur quod aliquid arbitratu testatoris et aliquid erat, in his autem duobus rursus que sequuntur idem est quod arbitratu, e. heres, sed domino qui apponuntur in substitutionibus vulgaribus.

f. Scit, et verum scit aliquid, non diceret scire nisi sic esset, ut ff. de aqua plu. ar. l. ij. §. ite labeo ait. g. Erit, si liber factus, h. Alius, si si neque sibi si liber fieret vel domino suo vel patri vel etiam futuro querit. Accur. i. Effecerit, nam tunc quod non est aliquid istorum duorum admittit substitutus. k. Arbitratu, s. testator subaudi, et verum arbitratu. l. Suspectus, puta quod vendidit se ad precium percipiendum, vel quod dedit se in arrogationem quod potest. m. Acquisierit, supple in littera, at in nostro casu primo, s. huius, §. aliud est, et aliud arbitratu, ubi ibi in premissis admittit, ut ibi dicitur, et hec omnia sic distinguendo seruauit princeps quod seruus suus fuit institutus, et alius substituitur, ut hic dicitur et ff. de here. insti. l. et ita collige quod talis distinctio, quod cum herede aliquo instituto, et si heres non erit substitutio aut scio liberum, aut scio seruum, et tunc seruatur quod in. ij. et. ij. rñ. huius §. dicit, aut puto liberum falso cum sit seruus, et tunc subdistinguo, aut per eum volui aut nolui aliquid fieri herede, quod hoc expressum est, et tunc seruatur mea voluntas, ut C. e. l. cum proponas, quod est huic contraria, aut est dubium, volui vel non aliquid fieri herede per eum, et tunc seruatur quod in prin. huius §. dicit, si autem puto seruum cum sit liber, hic casus indubitabilis est, quod erit liber heres.

n. Serui, si instituti. De pupillari substitutione. Ru. Liberis, no. ex hac lege tria esse necesse, ut pupillaris substitutio teneat. Primum ut sic de liberis qui substituitur, nam extraneo substitui non potest, ut ff. de §. extraneo. Secundum quod sint impuberes, nam puberes non potest substitui, ut ff. de §. masculino. Tertio quod habeat in parte ut in hac lege, probatur per ordinem. Emancipatis autem non potest substitui, ut ff. e. l. ij. §. ij. Tertio est necessarium quartum quod filij sint instituti vel exheredati, aliquid nullum esset principale testamentum, ut ff. de exhere. l. in prin. et ff. e. l. ij. in si. ubi nec pupillare valeret, ut ff. de §. liberis, et hec omnia similiter in nepotibus omnibus seruatur si non

sint recasuri in sui patris parte, ut ff. e. l. ij. §. posthumus, aliquid cum sint recasuri non valet testamentum cum in eo casu sint ut eorum testamenta non valeant et si ipsi essent maiores.

p. Supradiximus, s. vulgariter, §. et. ij. et hoc idem hic substituit. q. Dodo, hic can te no. quod primo ponit verba institutionis, secundo substitutionis vulgaris, tertio substitutionis pupillaris. r. Esto hec institutio non. s. Filius ecce vulgaris. t. Heres, ecce pupillaris. v. Pubes, huius factus quod exponit, aliquid inter duos, per. xiiij. annis inter duos, per. xv. an. ponit hec oratio, cum in sua tutela venit, ut ff. de leg. ij. l. cum filio. x. Quo casu supra dicto.

la venerit id est ante pubes factus sit, tunc seius heres esto quo casu siquidem non extiterit heres filius, tunc substitutus heres sit patri heres, si vero extiterit heres filius et ante pubertatem decesserit, ipse filio sit heres substitutus. Nam moribus institutus est, ut cum eius filij etatis sint in qua ipsi sibi testamentum facere non possunt parentes faciunt eis. Qua ratione exatam etiam postionem posuimus in nostro codice qua prospectum est, ut si qui mente captos habeant filios vel nepotes vel nepotes cuiusque sexus vel gradus liceat eis et si sint puberes ad exemplum pupillaris substitutionis certas personas substituere. Sin autem resipuerint eandem substitutionem infirmari, et hoc ad exemplum pupillaris substitutionis.

§. ad substitutos, nisi in duobus casibus ut in testamento militis et arrogatoris, ut ff. e. l. si plures §. si in arrogato, et §. ad substitutos, si ff. a. Dodo, aliquid maioribus, ut C. de impube. et alij, sub. l. humanitas. b. Etatis, ut masculi ante xiiij. annis, femine ante xv. annis, ut ff. de test. l. qui erant, et §. qui ma. accu. non potest §. cum ergo. c. Excitati, s. nos, d. Constitutionem, C. de impu. et alij, sub. l. humanitas. e. Personas, s. filios metecaptos si habeat aliquid tunc freres metecapti, aliquid quoscumque vellet, ut de alij, humanitatis princeps. f. Resipuerint, s. cum copotes metis vel fami facti fuerint. g. Ad exemplum, et ita hec vocat exemplaris substitutio, cum ut plene de his habeas notitiam, distingue quinqs genera substitutionum, quod alia est vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua, alia copendiosa, prima, s. vulgaris subdividitur, quod alia expressa, ut qui fit verbis negatiuis, ut si heres non eris titius erit heres, ut §. pxi. Alia tacita qui fit verbis affirmatiuis, ut hic vos inuicem substituo, ut ff. de here. insti. cum in testamento §. ij. Tertio quisque erit mihi heres sit filio meo impuberi heres, ut ff. e. l. qui liberis §. hec verba hec vulgaris adita hereditate expirat, ut C. e. l. p. adita. Secunda autem pupillaris sibi subdividitur, quia alia expressa qui fit verbis affirmatiuis ut hic si heres eris et morieris in pupillari etate, titius sit heres, ut §. pxi. Alia tacita, s. si vulgariter non pupillo substituat, quo casu tacita subintelligitur pupillaris, sic et sub pupillari tacita vulgaris intelligitur, ut ff. e. l. nam hoc iure, in prin. et C. de impu. et alij, sub. l. quis, nam hec adueniente pubertate expirat, ut in si. huius §. Tertia scilicet exemplaris sic idem dicitur quod ad exemplum pupillaris est inducta, ut hic dicitur in multis tamen differunt, quod hec etiam in maioribus fit, s. illa tamen in puberibus, Tertio versus ad certam etatem fit pupillaris, s. xiiij. an. i. masculo, l. xii. an. i. femina, ut ff. de §. masculo vel etiam minoribus ipse

Marginal notes on the left side of the page, including references to other legal texts and commentary.

Necessari. ad hoc vt sit necessari⁹ est necesse vt sit seruus testatoris tpe testi. vt hic z. ff. e. si alienū. in prin. l. itē z tpe mortis. vt. s. de here. insti. §. seruus. Item q^d nō sit alter legat⁹. tunc enī legatio quereret hereditatē. et ipse eius cēt nisi idē seru⁹ sibi substituit⁹ esset heres et liber. vt. ff. de pu. sub. l. si. §. i.

Protinus. i. statim. et siquidē pure institutus est a scipso libertatem concessurus videtur. vt. ff. d. acq^r. here. ex pte. et. ff. de here. in sti. si sub cōditione. §. si. et etiā ignorās vt. ff. si cer. pe. eius qui. et. ff. d. testamētis qui iudiciū.

Et necessari nisi sit institutus sub hac cōditione si vellet. que verba faciunt cū voluntarius sed in extraneo nil operantur. vt. ff. de condi. insti. verba. et. ff. de here. insti. cornelius.

Unde quia necessarius.

Suspectas vt q^d sciunt se non esse soluendo. et facit. s. q^dbus ex ca. ma. nō pos. in prin. et. s. de vul. sub. in prin.

Stat. f. ab hoc scilicet herede et libero instituto.

Heredis. i. serui instituti. et hoc ne defunctus iniuria afficiatur. vt. s. e. qui bus ex cau. ma. nō pos. §. i. in fi.

Incommodo quia inuitus hereditati astringitur.

Prostat. sic et alii inueniuntur in multis locis. vt q^d in vno casu graua^r i alio debet releuari. vt. ff. d. iureiu. l. eū q^d i pn. i. Post mortē. f. ante aditā hereditatē. vt. C. ad fill. l. cu^z fil. Vt certe hic protinus videtur adita hereditas. et dicta l. cū filiano. alio casu loquitur.

Patroni. i. qui esset patronus si cēt liber in vita illius

Reseruent separatione impetrata. si bona patroni nō attingat. i. non inceptit administrare. vt. ff. de sepe. l. i. §. si. alias si inceptit administrare non poterit postea impetrare separationē. nisi sit minor. vt. ff. de mi. ait pretor. §. non solum. quo casu tantū. f. cū est minor separationē impetrabit etiam si iam attingerit hereditatē. non autē vt ab hereditate se abstineat. vt. ff. de acq^r. here. l. necessarijs. §. si.

Non videntur. id est non venduntur.

Sui autē. in p^rate. alias si sunt emancipati extranei sunt

Deserit. improprie ponit⁹ q^d viuo vt. ff. e. §. ceteri. patre nō fuit heres. s. dicit⁹ desinere quātū ad id quod futurū erat. sic et alij. vt. ff. de vsufu. quēadmo. ca. l. iij. §. desi

Interceptus. scilicet filius. nere.

Ratione veluti emancipatione vel deportatione. vt. s. qui. mo. ius pa. po. sol. §. preterea. et. §. cum autem.

Liberatus emancipatione.

Succedit. ita vt etiam filius emancipatus repellatur z nepos qui remansit in potestate ex eo vel alio filio natus admittatur. et hoc iure ciuili quod nō cognouit emancipatos q^d erāt capite minuti. vt. ff. de here. que ab intest. de. §. emancipati. de iure autem pretorio soli filij emancipati ad

mittuntur nō nepotes. ut dicto. §. emācipati. s. per edictū de cōiungendis cū emancipatis liberis eius admittitur filius et nepos. vt. ff. de cōiungendis cum eman. l. i. §. rñ. quod id est q^d simul nepos cū patre vt fratre patris admittatur locum hodie non haberet cū sit sublata omnis differentia que fiebat occasione emancipationis. vt in auc. de here. qui ab intest. de. §. i. col. i.

Sed sui appellatur. f. supra dicti filij z nepotes.

Sui succedit. s. sui quidē heredes iō appellant⁹: q^d domestici heredes sūt z viuo quoq^d p^re quodamō dñi extimant⁹. Cū etiā si quis testat⁹ moriatur prima cā est in successiōe liberorū. **Necessarij** vero iō dicūt⁹: q^d oīo siue velint siue nolint tā ab intestato q^d ex testamto: ex lege. xij. tabu. he redes sūt s. is p^rtor pmittit volētibus se abstinere ab hereditate: vt potius parentis q^d ipsorū bona similiter a creditoribus possideant. **Ceteri** qui testatoris iuri subiecti nō sūt extranei heredes appellantur. Itaq^d liberi quoq^d nostri qui in p^rate nostra nō sūt heredes a nobis instituti extranei heredes nobis videntur. **Qua** d cā z qui heredes a matre instituunt. eodem numero sūt. q^d scie i p^rate liberos nō habēt. seruus quoq^d heres a domino institutus pōt testm scm ab eo manumissus eodez numero habetur. In heredibus autem extraneis illud ob

Quia domestici

nota filium domesticum patri. sunt et alij multi domestici. vt. C. de his qui ad ecel. con. l. presentis. §. sane.

Extimantur. f. ex artificio iuris ciuilis quod fingit eandem personam patrem et filium. vt. C. de impu. et al. sub. l. si. Item eandem vocē vtriusq^d de inutil. stipu. §. et qui Item z ideo videtur dominus. quia in illis bonis patris alitur sicut ipse pater. z sicut vxor domina dori scilicet dicitur z habere. pos. vt. C. de iure do. in reb⁹. z. C. qui po. in p^rg. l. si. ita z possessionem viuo patre habere videtur filius. vt. ff. pro herede. l. ij. in fi. Pinc est q^d sola administratio dicitur transire ad filium cum pater moritur. vt. ff. de li. z posthu. l. in suis.

Liberorum vt. ff. de here. que ab intest. §. i.

Dicuntur. scilicet dicti filij.

Sunt. scilicet iure ciuili inspecto aliud de pretorio. vt subiicit quod preualet.

Permittit. scilicet liberis in potestate positis non habeant necessitatem adire pretorem. sed sufficit si se non immisceant. vt. ff. de acq^r. here. et qui se. et. C. si vt se ab here. ab. l. i.

Appellantur. sic. C. de rei vxor. ac. §. extranei.

Non habent. vt. s. de adop. §. femine.

Habetur. f. vt sit heres extraneus. nāz non sequit iste vtrūq^d s. z libertatem z hereditatem ex dñi testō quod est

re disiuncti s; verbis coniuncti. vt si dico lego tibi & sempromio
 p equis vortob? sunt & alie re & verbis p iuncti. vt. s. pxi.
 & cōiuncti vtroq; mō pferūt disiunctis vtroq; vel altero mō
 mō coniunctis. p iuncti dō vno mō nū semel admittunt. s. re
 t n. cōiuncti dō cū verbis tñ cōiunctis & disiunctis re & ver
 bis pferunt. vt. ff. d
 be. i. l. si ita q; sbe
 re des. & ff. de le. iij.
 l. re cōiuncti. §. pe. &
 §. fi.
a Emerit. l. legata
 rius.
b Peruenerit. l. s.
 mox usufru. vt ca.
 di. v. l. simili causa lu
 cratiua m. vt. s. de
 usufru. §. finit. & sic
 factus est causalis.
c Fundus. l. i. pprie
 tate plena. de iudi
 cis m officio aliter
 fit. vt. j. sequit.
d Petere. hic re
 pete quod distimus
 s. c. §. si res. qz dixit
 fundū peti & in ple
 na pprietate. Sed
 opponit plena pro
 prietas pstat ex du
 obus. l. ex nuda. pp
 etate & usufru. & iaz
 hz pte. l. usufruc. ex
 cā lucratiua. quō s
 peti fūd? in plena p
 petate. Rñ. usufru.
e Cū fūd? peti in plena pprietate nō obinet pte dñij s;
 vice seruitutis pdialis q nō ē ps rei cū nō possit esse sine re.
 & iō nō videt peti ea ps rei q obuenit ex cā lucr. l. usufruc.
 & hoc de rigore. s; ptra de eqrate vt subijcit
f Petitoe. l. tali. i. pdicta fundi p actōez ex restō al's in mlt
 tis locū dñij hz. vt. ff. de dā. infec. qui bona. & §. supficiariuz
 & ff. d bo. auē. in pos in venditōe. & ff. fam. hēre. & puro. §. ij.
 & ff. de usufru. l. iij. & v.
g Seruitutis. l. realis.
h Deducto. l. estimatōe usufru. quē. l. usufru. ex cā lucrati
 ua habet. & iō nō dz plus hēre. vt. s. e. §. si res.
i Estimatoe. l. proprietatis.
k Prestari. l. ab herede suo.
l Legatū. vt. ff. de libe. leg. l. i. §. So. ibi liberatio relinq
 tur que nō erat debitoris.
m Peti. sic. §. de ac. §. sic itaq. ff. d le. iij. l. cū quis. j. m. & ff.
 de excep. rei iudi. l. & an eadem. §. actiōes. & ff. de acq. pos. l.
 iij. §. ex pluribus.
n Alienauerit. ff. de re. ca. l. j. in fi. §. So. fm Ber. ibi viuo
 testatore alienauit. hic postea vel hic puz fuit. ibi cōditiona
 le fm Jo. ar. ff. e. ceitra. §. ij.
o Quasi. l. credens alienā.
p Opinione. nō sic ff. de ma. vñ. si pater. §. quotiens. & ff.
 de iu. & fac. ig. l. regula. §. qui ignorauit. Ar. §. ff. de acq. hē
 re. is q putat. So. ibi de re q pstat in animo.
q Exitū. l. effectū. vt. ff. que ad. te. ap. l. negare. ibi publice
 em expedit supma hoim iudicia exitum habere. l. res talis
 legatario acquiri pōt. Accur.
r Si re alienauerit vēdendo. si donando indistincte videt
 admere. nec distinguit an valeat donatio lñ ē si reuocet. vt
 ff. d adi. le. l. cū suo. & l. re legatā. & l. legatū s; pditōe. §. j. si
 ex alia causa a donatione distinguit animū. vt hic & in dubio
 pbat heres mutatā volūtate. vt. ff. d le. iij. fideicō. §. fi. & ff.

e. l. lucius §. pe. & ff. de pba. eum qui.
 r Adimendi. or anim? ex hoc pbat qz si necessitate rei fa
 miliaris nō videt reuocasse alias sic. que distinctio in dono
 tione nō cadit. vt. ff. de adi. le. l. re legatā. & no. C. e. qui post.
 s Deberi. l. re legatario. ar. §. e. §. nō solū. vbi ab initio fu
 it aliena.
r Idq. l. iuris eē
 vt. idē. l. impatores.
 v Pignori dicit qd
 si re obligatā credi
 tori debitor legauit.
 rit. nūqd valet lega
 tū. Rñ. sic & nūblo
 min? poterit petere
 debitū nisi volūtas
 testatoris ondat p
 volentis cōpensare
 vt. ff. de leg. ij. l. cre
 ditorem.
 legauerit testator p eaq; eaz
 alienauerit. celsus putat si nō
 adimēdi aiō vendidit. nūblo
 min? deberi idq; diu? seuer?
 & antonin? rescripserūt. Idē
 rescripserūt eū qui post testa
 mētū factū pdia q legata erāt
 pignori dedit ademisse lega
 tū nō videri? & iō legatarium
 cum herede eius agere posse
 vt pcedia a creditore luanur
Si vero quis partē rei lega
 te alienauerit. pars que non
 est alienata omnimode debe
 tur. Pars autez alienata ita
 debetur. si non adimēdi a/
 nimo alienata sit. **S**i quis?
 debitori suo liberationem le
 gauerit? legatum? vtile est et
 neq; ab ipso debitore neq; ab
 herede eius potest heres
 petere? neq; ab alio heredis?
r Videt. nisi sub
 dicta distinctione. i.
 an habuit animū adimēdi vel nō. vt dicit nullo mō vt. b. & c.
 eo. qui post. & h qz primo valuit relicū. als §. vt. C. d dona.
 inter vi. & vt. si marit?. & ff. de dona. inter vi. & vxo. cum hic
 status. §. nullo.
y Si vero. no. de toto ad pte.
z Quis. l. testator. Accur.
a Legauerit. qd trib? modis fit. Prim? peti nolo l qd dz
 relinquo. vel act. remitto. & hic liberand? est legatari? ab oi
 debito. vt hic. & ff. de li. leg. l. si quis rōnes. & l. aurelio. j. m.
 Secūd? ē rōnes reddere nolo. & h ab oi liberaf nisi ab eo qd
 penes eū sit & ab eo qd dolo fecit. vt. ff. d lib. le. aurelio. §. fi.
 Tert? si douauit herede ne exerceat actōes quo casu si bo
 nam causam hz testator litis euent? & sumptus ab aduersa
 rio facti legati vident. vt. ff. de liber. le. petitor. si malaz cām
 nihil videt legare. vt in. e. l. Accur.
b Utile. l. res sua sibi legari videat. vt. ff. de li. le. l. j. j. m. &
 ē hoc verū nisi testatore viuo exactio fiat. vt. §. e. l. §. tam aut
 & ff. e. l. fideicōmissa. §. si rem.
c Pres. vel heres heredis. vt. ff. de libe. le. l. ij. in fi.
d Petere. eū effectū ppter excepti. vt. ff. de liber. le. l. iij.
 §. nunc de effectu. Accur.
e Peredis. sic ē bonoz possessio & fideicō. vniuersale. §. de
 bo. pos. §. quos aut. & de fideicō. here. §. instituta.
f Liberet. p acceptilatōez si sol? est debitor si hz cōreū so
 ctū idē. alias conreus siue socius pacto est liberat?. vt. C. de
 liber. lega. l. iij. §. nunc de effectu in fi.
g Tempus. vt. ff. de li. le. nō solū nfm. §. ij.
h Contrario debitor. secus si alius quia interest credito
 ris. plures reos habere. vt. ff. de libe. le. l. si quis descendens.
 §. fina.
i Sui. scilicet ciuilitet et naturaliter. & eum effectu et pu
 re alias valet. vt. ff. e. l. si creditor. & per totam legem. & l.
 sin autem.

dabat electionem heredi si ex contumacia transfereretur in legatarium. ag. ff. de serui. sicut. 2. C. de so. l. j. Jo. distin- guit aut in genere generalissimo vel subalterno. vt substan- tia vel corpus v' animal q' casu no valet cum festuca v' mu- sca d'ado liberef. v' eo genere qd' dialetici spem appellat vt h' d' si. 2. tunc subet- figne. aut heat i he- reditate fuos. 2. tuc legatari' eligat dum mo n' meliore vt h' 2. ff. e. j. l. legato. j. rñ. 2. l. q' duos. 2. d' libe. le. l. ij. Aut no heat. 2. tuc heres eligat. vt ff. de triti. vi. 2. oleo le. l. ij. j. rñ. 2. l. iij. si aut testator ex certis relin' q' incertu. aut ipe sensit de certo q' p' exp'fio noie ei'. et tuc eligat heres 2. ei' voluntate interp'fat. aut no sensit 2. tuc le- gatari' eligat. vt. ff. e. l. si quis a filio. s. si ples. 2. l. q' duos. in domo aut in genere legata si h' testator domos vnaq' ex his eligat heres si no h' 2. relinquit verforzi- um e legatu. vt. ff. e. si dom'. i fundo i ge- nere legato dic' n' va- lere legatu. cu' vniuf- digiti possit fieri suu- dus. vt. ff. d' iur. do. cu' posthu. s. genere 2. ff. e. j. l. q' d' i rez s. q' si quis.

Aditoez. s. si eli- geret. Accur.
Et ideo. bona ro. vt. C. d' cadu. tol. s. sin aut aliqd.
Ex p'stituoe. q' est. C. coia dele. l. si. in pn.
In nra p'stituoe. s. p'dicta.
Cupiere. etiã alio aliud subaudi nã utilitate h'z. vt. C. e. l. p'stituoe. s. qui. ff. de le. j. l. si. in prin.
Beniuolentiã. i. s. equitate. s. q' pierut. nã d' iure stricto p- tre deberet. vt. ff. e. j. l. hui'. s. si.
Et forte. vel cu' taxillis vel alio mo sic. ff. de iudets i tri- b'. s. z q' re iudex no copellit eos ad p'sentiendũ. vt. ff. e. h' in si. Rñ. imo h' mo copellit. v' ibi copellit i act. eligeda q' dat' p' iure. h' aut no copellit in eo qd' dat' a testatore.
Sententia. vt in ceter' estimatoez p'ster suaru p'tiu. vt. C. coia. de leg. l. si. in pn. Accur.
Legari. solu' 2. ecotra idẽ sol' legat. vt. ff. e. j. l. ij.
Factio. in passiuã significatoe accipe. vt. s. d' here. qua. 2. disse. s. testameti. s. qui sũt isti q' no habent testameti fa- ctione. Rñ. incerta p'sona vt. j. p'ri. s. ite peregrin' siue de- poqat'. vt. C. de here. insti l. j. Itẽ in metallũ d'anatus. vt ff. de his q' p' no scrip. ba. l. si metallũ. Itẽ seru' d' adulterio cu' vna comisso accusat'. vt. s. de here. insti. s. ij. Itẽ collegi- um nisi p'def lectu vt. C. de here. insti. l. collegium. Itẽ in-

cestuosi. vt in auz. qui. mo. na. ef. sui. s. vlti. Itẽ heretici ma- ioris heresis. vt. C. de here. l. manicheos. Itẽ apostate. vt C. de aposta. h' qui sanctã. Itẽ mulier nubens j. annũ a tpe mortis mariti. vt in auz. de nup. s. j. **o** **Incertis** no p'cessuz erat bodie p'ra etiã ante. s. grecas inferioze in paupert bus. vt. C. de ept. et cle. l. id qd'.
 nis neq' legata neq' fideicom- missa. oli relinq' p'cessuz erat. **Itã** nec miles qd' e icerte p'so ne potat reliq're. vt diu' hadri an' rescripsit. **Incerta** at' p'so na videbat qua' icerta opinio ne testator a'io suo subijciebat veluti si q's ita dicat. q'cu'q' si- lio meo filiã suã in m'famento d' d'ent. i. collocauerit ei heres me' illũ sũdũ dato. **Itã** quo q' qd' bis relinq'bat q' p' testa- metũ scriptũ primũ p'sules de signati erãt eã icerte p'sone le- gari videbat. 2. deniq' multe alie hm o'i sp'es sũt. **Libertas** quoq' icerte p'sone n' videbat posse dari. q' placebat noiatũ f'nos liberari. tutor quoq' in- certe p'soe dari no p'ot. **Sub- certa** vero demõstratoe. i. ex certis p'sonis icerte p'sone recte legebat veluti ex cognatis meis q' nũc st si q's vxore filiã meaz duxerit ei heres me' illã rē da- to. **Incerti** at' p'sonis legata v' fideicommissa relicta 2. p' erro- rē soluta repeti no posse sacri p'stituoi b' cautũ erat. **Post- humo** quoq' alieno iurilit an- tea legebat. **Est** autẽ alienus posthum' q' natus inter suos

all. vt. C. de testa. m. l. j.
Illud quoq' designati in kalẽdis ianuarij sortiebat. i. incipiebãt honores administrare 2. añ p' tres menses designa- bãt. vt. ff. d' pdi. 2. demõstrat. l. publi'. 2. C. de mg'ra. m. l. j.
Libertas dari. vt si dicat ita. illũ libez eẽ nolo q' capito- lio primo ascõderit v' sile fecerit. vt. s. p'ri. s. incertis. v' sti- chum liberũ esse nolo cu' habeat duos stichos. vt. ff. de ma. tes. cu' ex plurib'.
Sub certa. sic. ff. d' lega. j. l. ij. s. hoc ampli'. sic. ff. d' le. j. l. si seru' legat'. s. hui'. sic. ff. de reb' du. l. quidẽ. sic. ff. e. j. l. leg. s. j.
Incerti. repete q'si naturale debitũ. vt. ff. de cõdi. inde. iul. 2. l. frater a fratre. l. si dñs. in si.
Legebat. s. nec istituebat iur' ciuili. vt. ff. de li. 2. posthu. l. gallus. s. ille casus.
Suos. s. quodã añ emãcipatoez vt sequit'.
Suturus. s. heres.
Sz nec. q. d. no solũ i posthumo s. oia su p'dicta ab illo. s. incertis. correctã sũt. vt ar. ff. e. ij. l. h' legatu. j. rñ. 2. l. ca m'.
Postituo. quã no habem'.
P'ra. s. posthumo.

Itã nec miles. cuius. s. militis volũ- tas seruatur. p' lege

[Marginal notes on the left edge of the page, including references to other legal texts and commentary.]

Tutor. p. nostrā. l. suprapictā cōstitutionē grecā. nec ve-
teri iure. vt. ff. de testa. tu. tutor.

Posteritati. l. filijs.
Poterat. l. d. iu
re ptozio non ciuili.

Pra. r. ff. r. elibe. et
posthu. gall. §. ille.
Nfo. i. romāo.

Nō pōt. s. q. ē il
la q. vxor eē nō pōt.
Mulre sūt ille.

Si adūs. C. d. te. l.
iij. ff. **S**i q. sic.
C. d. te. l. si q. noie.

Si nomine. no-
me est gen. s. ponit
hic p. sp. sūt vt alb-

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

Si dicit. p. p. uum
p. sone nomē. cognō-
mē q. si cōe cognatō

heres testatoris futurus non est
sed ex emancipato filio de-
prensus nepos extraneus erat po-
sthumus auo. Sed nec huius spes
penitus est sine iusta emancipatio-
ne relicta. cum in nostro codice co-
stitutio posita est per quam huic
partem medemur non solum in here-
ditate. sed et in legatis. et fidei-
commissis quod euidenter ex ipsius
lectioe satis clarescat. Tu-
tor autem nec per nram constitutionem
incertum dari debet. quia certo
iudicio debet per tutela quae sue po-
steritati cauere. Posthumus
autem alienus heres institui et an-
tea poterat et nunc potest nisi in ve-
ro et sit quae iure nostro vxor esse si-
potest. Si quis in nomine co-
gnomine p. n. agnomi /
ne legatarij testator errauerit
si de persona constat. nihilo-
minus valet legatum. Idem
quod in heredibus seruatur et rec-
te. Nomina enim signandorum
hominum gratia repta sunt. quae
si quolibet alio modo intelli-
gantur nihil interest. Huic
proxima est illa iuris regula.
falsa demonstratione legatum
non perimit. veluti si quis ita
legauerit. Stichum seruum meum

cepto quod id quod datur sub modo etiam antequam modus impleatur pe-
titur cautio tamen interposita de modo implendo quod non est in co-
ditione. vt. ff. de condi. r. demonstra. quibus heredi §. fina. r. de
adimen. l. liberto §. luci. r. ff. eo. l. siculi. In demonstratioe
distingue. vt. ff. e. si sit §. j. r. l. no. quecuq.

Sundum. l. do
minium qui fit heres
per seruum quia ad
huc non est.

verna do lego. l. n. si verna
si emptor sit. si de suo tamen constat
tunc est legatum et conueniens si ita
demonstrauerit. Stichum seruum
quae a seio emi. sitque ab alio est
per. vnde est legatum si de suo co-
stat. Longe magis legato fal-
sa causa adiecta non nocet. veluti
cum quis ita dixerit. Licet quae me
absente negocia mea curauit
Stichum do lego. vt ita. tunc quae
patrocinio eius capitali armie
liberatur suus Stichum do lego. l. j.
enim neque negocia testatoris vn-
quam gesserit. Licet neque pa-
trocinio eius liberatur est. lega-
tum tamen valet. Sed si conditio-
naliter enuncerata fuerit causa
aliud iure est veluti hoc modo ti-
cio si negocia mea curauerit.
fundum do lego. An suo he-
redis recte legatum queritur
et constat pure inutiliter lega-
ri nec quicquam proficere si vi-
uo testatore de potestate eius
heredis extiterit quia quod inuti-
le fuerit legatum si statim per
factum testamentum decessis-
set testator non debet hoc ideo
valere quia diutius testator
vixerit. Sub conditione
vero recte legatum seruo vt re-

Inutiliter. sic
C. de necessarijs §.

uis heredi. instit. quidam §. illo contra. s. ubi non imponit ne-
cessitas dandi vel in minimis loquitur. vt. ff. de adimē. r. ciba.
leg. seruos. nam cum sit per a morte testatoris cedit. vt. C. de ca-
du. rol. §. cum. igitur.

Legari. propter confusionem hereditatis et legatarum quae ex
dem persona sibi ipsi debere non potest.
Proficere. quia actus morientium non possunt esse in sus-
pensio. vt. C. communia pre. l. fina. in fi. r. propter regulam ca-
tonis que sequitur.

Lexerit. seruum legatarij quia hec regula est catoniana.
Valere. exceptis quibusdam casibus vt cum res tua sit tibi
legata et ante mortem testatoris alienata.

Heredis non sit. nam si est adhuc seruus non valet legatum.
alias valet. sic. ff. ad. l. fal. l. si a seruo. Accur.

Instituto seruo. l. domino ex persona serui. vt. §. per quae
per. no. acqui. §. item serui. sed idem dominus erit heres. er-
go non valet legatum. quia idem non potest esse heres et legata-
rius. vt. ff. de leg. j. legatum est. §. j.

Heres sit. i. dicere mortuo testatore statim per testamentum non
ideo statim dominus serui erit heres per seruum et legatarius per se-
rui ita non erit apud eum. i. eundem heredem hereditas et legatum

Fragmentary text from the right margin, including references to 'C. de necessarijs' and 'C. de adimē. r. ciba.'

a Quibus. vt spurij. et in his nil inuouat nam nec hodie
 valet fideicommissum. vt ff. de iur. fit. non intelligit. §. j. et. ij.
 et. ij. r. C. de naturali. li. l. j. r. C. ad. l. fal. etiā. fm. 230.
 sunt r. aliq. q. cape non poterat nec pnt. vt. s. de le. §. legari vj
 rtm. et in his oib. nil inuouat. vt i muliere q. transit ad se-
 cunda vota. §. rēpus
 luctus cui ab cōneo
 relinquit non pōt. vt
 C. de secū. nup. l. si
 quis incesi.

b Nullo. i. nulla
 occasione.

c Vinculo. i. actō
 ne. sed p. effm. indi-
 ctis. vt ff. de. s. sig.
 pecunie verbum. §.
 actionis.

d Personarū. ca-
 pacitū dūtaxat. non
 eaz. q. sunt non capa-
 ces de. q. bus. s. locu-
 tus est. et dic. pena
 rum quarundam.

e Interponere.
 sez vt fideicō. pnt
 generalit. in oibus.

e Et populare. i.
 populo expediens.

f In assiduaz. i. vt
 assidue de h. ius red-
 datur etiaz ab alijs
 q. consuli bus.

g Jurisdictionē. s.
 vt quotidie ius de
 hoc redderet.

h Eoz. fideicom-
 missariorū.

i Crearet. vt ff. s.
 ori. iur. l. ij. §. post d
 inde diuis. Recur.
 h In primis. s. q.
 ius fideicommissorū
 expositori sumus.
 qm aut fideicō. vni-
 uersalia et singula-
 ria suā hnt naturā
 cōiter. i. q. et de eo i
 primis notandū est
 sic r. d. p. inuaf. de le. §. sed in primis.

l Inuitus. i. p. et ab intestato. vt §. e. §. p. terrea. q. est p. tra-
 m. Inuitus. nō nō valere testamentum sine herede. sic. ff. de
 his q. in tes. de. l. p. rime. r. ff. de codicill. l. fi.

u Conditōe. q. r. a quo sūt implende dic. vt ff. e. facta. §.
 si sub pōitione. q. r. Permanet. nō qd. semel est sp. erit. sic. ff. de miū. l. etiā si sine. §. s. q. pap. ff. de here. insti. l. ei q. soluē
 p. Aliq. i. fm vnu. ius. vt p. trebel. vt statim. do in fi.
 diccs. nam oia transiebant. q. Aliq. i. fm aliud nō erit
 loco heredis. s. legatarij. vt p. pegasiā. fm qd. retinet insti-
 tutus quartā. vt §. e. §. sed q. r. §. postq.

r Trebellio. r. hinc dictū fuit trebell. se. cō. vt macedonia
 num a macedone. vt ff. ad macedo. l. j. Accur.

s Consulibus. s. existitibus. r. Omnes. immo nō om-
 nes etiā per trebel. vt §. e. §. ergo. s. So. licet hic dicat omēs
 non in dicit tore. vel in totum. fm 30. Vel dic q. qm de toto
 erat rogatus. hēbat locū qd. hic dicit. si aut. retenta quarta est
 rogatus habet locū quod dicit infra.

v Iuli. vel etiam pretorio dummodo tales sint pretorie
 que sunt transitorie vt sunt psecutorie. vt ff. de act. et ob. in

bonerarijs. et. ff. e. l. j. §. q. uis. secus in penalib. vt §. de act.
 §. penales.

x Hereditatem. nō facta cessione actionū. alias enī etiam
 directas habebat ex noie cedentis.

y Recusabant. sic. §. r. j. in prin.

z Consulibus. sez
 existitibus.

hereditatē meā adire eā gayo
 seyo reddas et restituas.
 Pōt at. qsq. r. de pteresti tuē
 da heredē rogare r. libez ē vl
 pure vl sub pōitōe relinqre fi
 deicōmissū vl ex certo die. Re-
 stituta at hereditatis q. dez q.
 restituit nihilominus heres per-
 manet. Is vero q. recipit he-
 reditatē aliqui heredis aliqui
 legatarij loco habebat. r. in ne-
 ronis q. dez tpb. trebellio ma-
 ximo r. anneo seneca p. sulib.
 senatuscōsultū factū est. Quo
 cautū est: vt si hereditas ex fi-
 deicōmissi cā restituta sit: oēs
 actiōes q. iure ciuili heredi et
 iu heredē ppetenter ei r. in eū
 darent cui ex fideicommissio re-
 stituta ē hereditas. Post qd.
 senatusconsultum pretor vti/
 les actiones ei r. in eum qui re-
 cipit hereditatem: quasi here-
 di et in heredem dare cepit.

h Sed qz heredes scripti cuz
 aut totā hereditate: aut pene
 totam plerūq. restituere ro-
 gabant adire hereditate: ob
 nullum vel minimū lucroz re-
 cusabant atq. ob id extingue-
 bantur fideicommissa. Mo-
 stea vero vespasiani augusti
 tempōib. pegaso et pusione.

a Ex lege. i. dicere
 licet per l. fal. defal-
 canf. specialia lega-
 ta. vt. s. r. j. §. cū au-
 tem. r. §. j. ita et ge-
 nerale fideicō. defal-
 canf. per pegasianū
 se. co. vt hic. Et no.
 triplicē esse quartā
 vna dicit iure nature
 debita vt q. debet fi-
 lijs et filiabus et in-
 ferioib. r. superio-
 ribus r. quibusdam
 transversalib. vt. C.
 de inoffi. tes. cū que-
 ritur. r. l. parentib.
 q. est aucta in auten.
 de trien. et se. §. j. et
 hoc dicit debitu bono-
 rum subsidiuz. vt. C.
 de inoffi. te. si totas
 r. lia que debet iure
 institutionis. vt ex
 singularib. legatis
 et fideicom. vt. s. r. j.
 §. alia que dicit trebel-
 lianica. vt. §. e. §. sed qz licet fuerit per pegasiā inducta. vt
 hic. Item est quarta quedā vt que debetur ex constitutione
 diui p. sūto arrogato. vt. s. de adop. §. cum autz. Item est
 et alia. vt in auten. quibus mo. na. effi. le. §. si quis igit. col.
 vj. Accursius

b Permissa est. id est per se. cō. trebel. scilicet ab herede nō
 a legatario grauato alij dare vel restituere. vt dicimus §. ti.
 §. j. j. Accursius.

c Post qd. sena. consultum. s. pegasiā.

d Sustinebat. sez omnia. Accursi.

e Partem. s. dodrantem. Accursius.

f Solebat. sez iure vetustissimo fm pla. nam legatarus
 non sustinebat onera. et ideo hec stipulatio interponebatur
 sed cum hodie legata fideicommissis sint adequata. vt. s. de
 le. §. j. in fideicommissio diuidantur onera inter heredem r. fi-
 deicommissarium. vt. §. pri. §. ergo. r. §. sed qz stipulationes
 patet q. hec legata vniuersalia seu particularia sine stipula-
 tione debent transire cū onere. et facit ad hunc §. ff. de le. §.
 si quis seruum. §. fi. r. l. se. Accur.

g Interponi. puta qm legabatur dodrans.

b. d. comen-
 tia. nō valet
 testamentum
 sine herede
 legitimo.
 r. l. si quis
 in tes. de. l. p.
 rime. r. ff. de
 codicill. l. fi.

si quis in
 tes. de. l. p.
 rime. r. ff. de
 codicill. l. fi.

si quis in
 tes. de. l. p.
 rime. r. ff. de
 codicill. l. fi.

si quis in
 tes. de. l. p.
 rime. r. ff. de
 codicill. l. fi.

si quis in
 tes. de. l. p.
 rime. r. ff. de
 codicill. l. fi.

si quis in
 tes. de. l. p.
 rime. r. ff. de
 codicill. l. fi.

h Commune sic. sed hac stipulatione non interposita omnia onera erant heredis rogati occasione quartae quam retinebat. vt. f. eo. §. at si plus. Accursius.

i Ergo. quia tunc demum locum habet. se. con. pegasianum. quando vel totum vel ultra dodrantem heres rogatus est restituere. et

go. 72.
k Parte. s. e. §. re
stituta. contra So.
vt sibi.

l Antuerfa onera
nisi stipulationes su
pradictam interpo
suis. vt. s. e. §. post
quam. et hic sub i.
cit. Accursi^o florent.

consulibus senatus censuit vt ei qui rogatus esset hereditatem restituere perinde liceret quartam partem retinere. si cut et ex lege falcidia et ex legatis retinere conceditur.

Ex singulis quoque rebus que perfideicommissum relinquuntur. eadem permissa retentio est. post quod senatusconsulto. ipse heres onera hereditaria sustinebat. Ille autem qui ex fideicommissum recipiebat partem hereditatis legatarij partiarij loco erat id est eius legatarij cui pars bonorum legabatur que species legatij partio vocabatur quia cum heres legatarius parciebatur hereditatem. unde que solebant stipulationes inter heredem et partiarium legatarij interponi eadem interponantur inter eum qui ex fideicommissum recepit hereditatem et heredem. id est vt lucrum et damnum hereditarium pro rata parte inter eos commune sit.

Ergo siquidem non plusquam dodrantem hereditatis scriptus heres rogatus sit restituere. tunc ex trebelliano senatusconsulto restituebatur hereditas et in vtrunque actiones hereditarie pro rata parte dabantur. In heredem quidem iure civili in eum vero qui recipiebat hereditatem ex senatusconsulto trebelliano tanquam in heredem. Et si plusquam dodrantem vel etiam totam hereditatem restituere rogatus sit locus erat pegasiano senatus

m Si vero restitueret. s. sponte. nam poterat quartam retinere perpegasianum. vt. s. e. §. post Accursi.

n Interponebatur facit. ff. de pecul. si creditor. 7. ff. ma. heredem. §. si.

o Sed si. damnosam licet causam non assignet quia varie sunt hominum voluntates. vt. ff. ad trebel. quia poterat.

p Cum casu. id est cum per trebell. restituatur tota. Uel

dic per pegasianum. scilicet in casu proposito. vbi coactus. adijt si vero non coactus sed sponte secus. vt. s. e. §. si vero totam. Accursius.

q Vtroque. scilicet trebell. quia nil retinebat. et pegasiano quia cogebatur. et ita quo ad sententiam concurrunt. quo

ad verba enim non concurrunt cum alio casu vni et alio alio loquebatur. Accursius florenti.

r Sed quia dixi interponi stipulationes ex se. co. pegas. et cetera. Accursi.

consulto vt et heres qui semel adierit hereditatem si modo sua voluntate adierit siue retinuerit quartam partem siue retinere voluerit. ipse vniuersa onera hereditaria sustinebat. Sed quarta quidem reuerentia quasi parti et pro parte stipulationes interponebantur tanquam inter partiarium legatarium et heredem. Si vero totam hereditatem restituere. empte et vendite hereditatis stipulationes interponebantur. Sed si recuset scriptus heres adire hereditatem ob id quod dicat eam suspectam esse quasi damnosam cauetur pegasiano senatusconsulto vt desiderante eo cui restituere rogatus est. iussu pretoris adeat et restituat hereditatem. perindeque ei et in eum qui recipit hereditatem actiones dantur. ac si iuris est ex trebelliano senatusconsulto. quo casu nullis stipulationibus est opus. quia simul et huic qui restituit securitas datur et actiones hereditarie ei et in eum transferuntur qui recipit hereditatem vtroque senatusconsulto in hac concurrente specie. Sed quia stipulationes ex senatusconsulto pegasiano descendentes. et ipsi antiquitati displicuerunt. et quibusdam casibus captiosas eas homo excelsi ingenij papinianus appellat. et nobis in legibus magis simplicitas quam difficultas placet ideo omnibus modis suggestis tam simili

s Casibus. scilicet

propter solennitatem verborum vt dicunt. Uel tunc quando is cui restituta erat non erat soluendo. unde inutilis erat stipulatio. Uel verius hos captiosos modos nescimus qui sint. Accursius.

t Simplicitas. nota simplicitatem amicum legis et facit delegatis. ag. suc. §. nos vero. 2. ff. de dolo. l. i. in principio. Accursius.

v Suggestis. hic nota quod in sententia sunt allegationes

repetende.

Red postea. quia prius fuit trebel. Accursius
Yuartam. s. de bonis hereditatis. detracto tamen alie
no ere. vt. C. eo. sed sine scriptura.

Liceat. etiam contra voluntatem defuncti iure isto. scz
institutionum. vt. C.
ad. l. falci. si. vt alle-
gatis hodie forte p
fm quosdam vt in
aut. de here. 2 fal. s
si vero expresse. Ac
cursius.

Solutum. ppf
facti non iuris igno
rantiam. vt. C. ad. l.
fal. error.

Actionibus. s.
creditorum non lega-
torum. fm. b. vt. ff.
e. l. i. in fi. 2. l. apud.
l. rñ. sed et legatari-
us rñdet cum eis si
de commissaria por-
tio non sufficiat. sic
tamen vt totius he-
reditatis quarta si-
bi reseruetur. vt. ff.
ad tre. l. i. s. si is qui
fm 30. Sed 30. s.
C. ad tre. l. ij. sed il-
la fm supradictam
distinctionem intel-
ligitur. Accursi.

Si vero restitu-
eret. que restitutio
fit re 2 verbo. re vt
si patiat res here-
ditarias a fideicom-
missario possideri l
totas vl aliquas ea-
rum hac mēte vt re-
stituatur hereditas
verbo autem sic. re-
stituo hereditatem
tibi licet corporaliter
rerum possessio-
nem nō tradā. et ex
tunc res sunt fidei-
commissarij in vtro-
q; casu. vt. ff. ad tre-
bel. facta. Sed nun-
quid etiam ante fa-
ctam restitutionem
est fideicommissarius
dñs. vt. C. cōia. de
le. l. i. s. sed qz. Rñ.
non quia ante resti-
tutionem omnia fa-
cit heres. et etiā ma-
nūmittit seruum he-

reditarium. quod nō faceret si alius esset dominus. vt. ff. ad tre-
bel. marcellus. s. res. et. l. si heres institutus. s. si heres. nec
obstat dicta. l. cōia dele. que dicit dari reuē. fideicō. gene-
rali. nam est intelligendum ex quo hereditas est restituta.
vel speciale in rebus alienatis. vt ante restitutam heredi-
tatem detur fideicommissario vtilis reuē. Accursius.

Kompetunt. quia per omnia est vt heres. vt. ff. q. cum
eo. l. si filius. s. fi.

litudinibus q̄ differētis vtri-
usq; senatuscōsulū placuit ex-
ploso senatuscōsulū pegasia
no quod postea supuent om-
nem auctoritatem trebelliano
sena. consul. prestare vt ex eo
fideicommissarie hereditates
restituātur siue habeat heres
ex voluntate testatoris quar-
tam siue plus siue minus si-
ue nihil penitus vt tunc quā-
do vel nihil vl minus quarta
apud eum remaneat liceat ei
vel quartaz vel quod deest ex
nostra auctoritate retinere vel
repetere solutum quasi ex tre-
belliano sena. consul. pro rata
portione actionibus: tam in
heredem q̄ in fideicommissa-
rium competentibus. Si ve-
ro totam hereditatem restitu-
erit sponte omnes hereditarie
actiones fideicommissario et
aduersus eum competunt.

Sed etiam id quod preci-
pium pegasiani senatuscon-
sulū fuerat vt quando recusa-
bat heres scriptus sibi datam
hereditatem adire necessitas
ei imponeretur totam heredi-
tatem volenti fideicommissa-
rio restituere et omnes ad eū
et contra eū transire actiones
et hoc transponimus ad sena-
con. trebellianuz: vt ex hoc so-
lo necessitas heredi imponat
si ipso nolente adire fideicom-
missarius desiderat restitui si-
bi hereditatem nullo nec dam-
no nec commodo apud here-
dem remanente. **N**ihil au-
tem interest vtrum aliquis ex
asse heres institutus aut totā

Suerat. vt. s. e. s. sed si recuset.

Apuđ heredem. cui etiam cauebit fideicō. de prestando
eū indemnem futurū occasione hereditatis. vt. ff. ad tre. cū
hereditas. et etiam pro futuris habet exceptionem. vt. ff.
ad tre. l. i. s. quāq;. Sed hec cautio de qua hic dicitur quā-

hereditatem aut p parte resti-
tuere rogatur: an ex pte heres
institutus aut totam eam ptez
aut ptem ptes restituere roga-
tur. Nam et hoc casu eadē ob-
seruari precipimus que in to-
tius hereditatis restitutione
diximus. **S**i quis vna ali-
qua re deducta siue percepta
que quartam continet: veluti
fundo vel alia re rogat⁹ sit re-
stituere hereditatez: simili mo-
do ex trebelliano senatuscon-
sulū restitutio fiat perunde ac
si quarta parte retenta roga-
tus esset reliquam hereditate
restituere. **S**ed illud inter-
est q̄ altero casu. id est cum de-
ducta siue percepta aliqua re
siue pecunia restituit heredi-
tas insolidum: ex eo senatus-
consul. actiones transferunt²
res que remanet apud here-
de sine vllō onere hereditario
apud euz manet quasi ex lega-
to ei acquisita. altero vero ca-
su. id est cum quarta parte re-
tenta rogatur heres restituere
re hereditatem et restituit scin-
duntur actiones 2 pro vobis
te quidez trauserunt ad fi-
deicommissarium p quadran-
te remanent apud heredem:
quinetiam licet vna re aliqua
deducta aut percepta restituere
aliquis hereditatem roga-
tus est in qua maxima pars
hereditatis cōtineatur: eque
insolidum transferuntur actō-
nes: et secum deliberare de-
bet is cui restituitur heredi-
tas an expediat sibi restitui.

Eadem scilicet interue-

vt. ff. de acqui. here. si suus. et. ff. de vsuf. qui scit in pñ.
ar. s. ff. de cuius. ex mille.

Si quis. quartam vel etiam minus quarta. sed tamen
agitur ad supplementuz. vel retinebit. vt. ff. eo. l. i. s. si heres
ex percepto. in fi.

Remanet. facit. C. de here. insti. quotiens.

Actiones. s. creditorum. non legatorum. quod dicit. vt
s. eo. s. sed quia in fi. Accursius.

liter sit. Rñ. per of-
ficiū iud. postulāte
eo cui est restituēda
hereditas. vel quo-
ta pars. non autem
sic si singulare fidei-
cō. sit relictuz. vt. ff.
ad tre. l. nam quod
s. nō omnes. vl eti-
am postulante pro-
curatore eius cui sit
mandatuz nec suffi-
cit cauere de rato.
vt. ff. ad trebel. qui-
daz. s. i. Accursi.

Nihil diximus
vt. s. e. s. s. quia sti-
pulationes. et proz.
s. et nō. quod iuris
est i toto quo ad to-
tum. idem est in par-
te quo ad partem.

Iterea licet. i. quamvis. Accursius.

Rogare. in codicillis. Accursius.

Restituat. ideo potest ab his fideicō. relinquere. quoniam sua sponte relinquere legitimā hereditatē vñ nō instituendo aliū. vt. C. de iure. co. l. p̄ficiuntur. §. i. Accursius.

Valeat. s. quo

tūre hoc est vez. an

tiquo nō. vt. ff. d. le.

i. l. i. Itē nouo non.

vt. C. cōmunita d. le.

l. i. dic ergo antiqui

ori iure locuz habe

re qd̄ hic dicit. vel

dic q̄ dicta. l. de le.

l. fm̄ noua iura loq̄

tur. fm̄ que equipa

rara sunt legata fi

deicōmissis. vt. §. d.

le. sed nō vsq̄. Acc.

Eum restituat.

etiam quantum one

rat et honorari po

test. vt. §. ti. i. §. hoc

solum. Sed nunqd̄

quartam retinebit.

Rñ. §. ti. i. §. hoc so

lum.

niunt. et si duabus pluribusue deductis perceptisue reb⁹ restituerent hereditatem rogatus sit. Sed si certa summa pecunie deducta perceptaue: que quartam vel maximā partem etiam hereditatis conuenit rogatus sit aliquis hereditatem restituere idem iuris est.

Que autē diximus de eo qui ex asse institutus est eade trāferimus et ad eum qui ex parte heres scriptus est.

Interea. intestatus quoque moriturus p̄t rogare eū ad quē bona sua vñ legitimo iure vel onerario p̄tinere intelligit vt hereditatem suam totā p̄tē ue eius aut rez aliquā. veluti fundū hoiez pecuniā alicui restituat eū alioquin legata nisi ex testamento non valeant.

Eum quoq̄ cui aliquid restituitur potest rogare vt rursus alij totum aut partem vñ etiam aliquid aliud restituat.

Et q̄ p̄ia fideicōmissoruz cum abula a fide herede pendunt. et tā nomē q̄ substantiā acceperūt. id̄ diuus augustus ad necessitatem iuris ea detrahit nuper et nos eūdē p̄cipē supare p̄tēdentes ex scō qd̄

Sed quia. no-

men no. nomē conse

quens rei. vt. §. de

bona. §. est et aliud.

Detraxit. hec iu

ra sunt. §. eo. in p̄i.

Et facto. i. ex questione de facto. Accursius.

Constitutionē. vt. C. de fideicō. l. fi.

Legimus. nota testes quinq̄ in codicill. necesarios

ēē. vt. C. de codicill. l. fi. §. fi. et d̄ fideicō. l. fi. ibi. s. sine. v. et c̄

Jurauerit. nam in omni casu erat olim iurandum. et in

omni capitulo. vt. C. de iur. calū. l. i. i. p̄m. hodie sufficit sel turare. vt in auē. de his qui ingre. ad ap. §. fi.

Habere. sed nunquid hodie corrigitur hoc cū nulli de feratur iniurio. vt. C. de iureiur. l. fi. et. l. generaliter. §. sin. autem. **R**ñ. non quia hec est posterior iustitiani. vt. C. de fi

deicom. l. fi. et ita ē

iste specialis casus i

quo quis compelli

tur iurare.

Coartari. nō. p̄

pter contumaciā nō

iurantis eum condē

nari. vt. C. d̄ iur. ca

lump. l. ij. §. fi. **A**c

cursius.

tribunianus vir excelsus que stor sacri palatij suggestit constitutionem fecimus. p̄ quam disposuim⁹ si testator fidei heredis sui cōmisit. vt vel hereditatez vñ speciale fideicōmissum restitueret. et licet neq̄ ex scriptura neq̄ ex quinq̄ testi

um numero qui in fideicōmissis legitimis esse noscatur possit res manifestari. s. si vñ pau

ciores q̄ quinq̄ vel nemo penitus testis interuenerit. tunc siue pater heredis siue alius

quicunq̄ sit qui fidem heredis elegerit et ab eo restitui aliquid voluerit si heres perfi

dia tentus adimplere fidez recusat negando rem ita esse subsecutam. si fideicommissarius

iusiurandum ei detulerit cum prius ip̄e de calumnia iurauerit necesse eum h̄re vel iusiurandum subire q̄ nihil tale a

testatore audiuit vel recusantem ad fideicōmissi vñ vniuersitatis vel specialis solutionē coartari ne debeat vltima voluntas testatoris fidei heredis commissa. **E**adem obseruari censuimus et si a legatario vel fideicommissario aliquid similiter relictuz sit. **Q**uod si

Eadem. s. vt compellatur iurare vel soluere.

Quod si dixi quando contumax fuit non iurando nunc

quando iurauit et per sacramentum fuit confessus vel etiā

antequam iurer. s. prius negauerat relictum vt in si. huius

h. dicemus statim. Accursius.

De sig. re. per fideicō. re.

a Subtilitate. que est vt ex quo est voluntas nō solēns. non valeant ea que facta sunt. vt. C. de fideicō. l. veritas. z C. de testamentis. non dubiū. §. illud Accursius.

b Soluere cogēdus. sed quō coartat ex non solēni voluntate. sic ergo solūm inuitiliter relicta. sicut vt vtiliter. qd esse nō debet. vt. C.

de fideicō. l. si veritas. q. est §. So. qui dam dicit q. vbi solēniter testari voluit et non fecit habet locum lex p̄traria al. si noluit testari solēniter habeat locum qd hic dicit. vt ar. ff. d. codicillis. l. i. sed hec falsa est. qz z hic de testatore loquitur q. solēniter facit. vt ibi. si testator fidei heredis.

Alij vt. b. dicebant esse distinguendum an dicat heres non est verum tibi legatus esse in quo casu cogitur p̄bare esse verum z solēne vt in contrario. eo saluo vt si d̄feratur sacramentuz iuret. vt s. p̄xi. §. an dicat n̄ potest petere qz est min⁹ solēne in quo casu cogere vt hic sed hoc nō valet. qz p̄m hoc expediret ei negare. quod esse n̄ debet. vt. ff. de tri. illud. §. pe. dicit ergo p̄m Jo. an ab initio confiteatur relictoz et tunc non tenetur ex non solēni voluntate. vt in. l. illa contraria. aut negauit.

sed postea fuit p̄ sacramentū vel p̄ p̄bationes p̄uict⁹. vt delato iuramento p̄fiteat relictoz. tunc iurare cōpellit. vt ita rōne sui mendaci teneat. vt hic z ar. in auē. de tri. en. z se. §. studium. z §. ad hoc c.

De singul reb⁹ p̄ fideicōmissum relictoz. De fideicō. generalibus. s. ti. i. dixit. nūc de specialibus dicit. Accursius.

Potest. singulares. non solum generaliter. vt. s. ti. i. Accursius.

e Vel legatarium. i. rogare vt aliquid alicui restituat.

f Non possit. antiquo iure inspecto. s. nouo iure aliter ē. nam potest aqualibet q. modū quocūq. modo h̄z legari et fideicōmitti. vt. C. cōl. de le. l. i. §. si. z hoc statim subiicit.

g Alterius. refert tū an leget rem extranei an heredis. p̄mo casu distinguitur an sciuerit alienam vel credidit suam secundo non. vt. s. de le. §. q. autē. z. ff. de le. ij. l. vnum ex familia. §. si rem. Accursius.

h Ipsius. scz legatarij.

i Inuitiliter. facit. ff. de le. i. plane. ij. §. si. z. l. videnduz. et ff. de le. ij. l. i. §. sciendum. z. l. ij. §. iul. z. l. legatarius. Sed p̄tra in dicta. l. plane. §. si cui. sed ibi stetit p̄ legatarij quominus meliorē accepit. vt melior videt esse quem elegerit. licet deteriorē elegerit. vt ar. §. de act. §. p̄terea. Item ar.

p̄tra. ff. d. le. ij. Impator. §. i. ibi eniuero zē. Sed hoc qd hic dicit intellige qm̄ in quantitate legatur alicui et in quantitate onerat. ibi aut qm̄ quantitas dat in specie grauat. quo casu tū videt estimasse sp̄m suam legatarius accipiendo quantitate vt ex eadē lege colligit. Itē p̄tra. ff. ad. l. fal. §. et si nō

mere et prestare. aut estimato nez eius soluere. **L**ibertas quoq. suo p̄ fideicōmissū dari p̄t. vt heres eū roget manumittere vt legatarius vt fideicōmissarius. Nec interest vtz de suo pprio suo testator roget an de eo q. ipsius heredis aut legatarij vel etiā extranei sit. Itaq. z alien⁹ seruus redimi et manumitti debz. q. si dominus euz non v̄dat: si mō nihil ex iudicio eius qui reliquit libertatē recepit: nō statim extinguit fideicōmissaria libertas sed differit qz possit tpe p̄cedente vbi cūq. occasio sui redimēdi fuerit prestari libertas. **Q**ui aut ex fideicōmissi causa manumittitur non testatoris fit libertus etiam si testatoris seruus sit sed eius qui manumittit. **A**t is qui directo testamento liber esse iubetur ipsius testatoris libertus fit qui etiam orcinus appellatur. nec alius vllus ex directo testamento libertatem habere potest quam qui vtroq. tempore testatoris fuerit: et quo faceret testamentum et quo moreretur. **D**irecta autē

autem. z. §. non solum.

l Non vendat. vel etiā si vendat vltra iustum p̄ctum vendere vult. nam tūc perinde est ac si non vendat. vt. ff. de le. ij. non dubium. §. si. Accursius.

m Sed modo. interpositio est.

n Nihil. si enim aliqd. etiā modi cum relinquitur alicui vt vendat et ille legatum accepit cōpellitur vendere. vt hic et. C. de fideicom. here. debent. z. l. si rem donatam. z. C. ad l. fal. si ea cuius seruum.

o Receptit. scz dominus istius.

p Differit. qd. differit non aufertur. sic. ff. de iud. cū furio sus ar. §. C. de inoffi. tes. sancim⁹. §. si. z. ff. de vsuf. si vsu fru. Itē nō q. inspicit quod euenire pōt sic. ff. d. iurisd. om. iud. si idem. §. si. z. ff. de adimē. le. l. seruo.

q Manumittit. i. heredes vel legatarij. vel fideicom.

r Orcinus. sic dictus ab orco. i. manumissus ab eo q. tendit ad orcum. i. infernum. vel ab orco quod est rectum. vnde orcinus. id est directe manumissus. vel ab orce qd est capio. nam et inde archioztus. quia multa capiunt in testamento in quo multa sunt

s Ex suo. non expectata manumissione ab alio faciendā.

suus: in prin. sed et ibi eodē modo. Rū qz quantitas erat legata. z onus erat positū in faciendo. S. cū quantitas legata. et in quantitate grauatatur sicut hic loquitur nunqd. quartaz iure. fal. pōt oneratus retinere. siue sit legatarius. siue fideicom. qui sit grauat⁹. Quidam dicūt q. sic vt. ff. ad. l. fal. penales. §. si. Nos p̄. vt i. e. r. lex fal. si cer. §. nunq. z. de vul. sub coheredi. §. cum filie. Accursius.

k Cum aut. libertas. extranei l. etiā crediderit suum. vt ff. de fideicō. l. pau lus rñ. ij. z. l. alieno in prin. sed in pecuniario legato distinguitur sciuerit vltig. nozauerit rem alienam. vt. s. de le. §. q.

3 Accidit. s. vt videat quis sine testamento decessisse.
a Mortuo. s. exheredato. Accur. floren.
b Non potuit. morte puentus. vt. s. e. §. ita demū tñ.
c Solus. s. suus heres. Accur.
d Certum est. s. nepotem suū heredem esse cum nullus p̄cedat eū. vt. s. e. §.
f Mortuo. autēq̄ adeatur ex te-
 stamento hereditas
 vnde constat nō trās
 mitti ad filiū. de in-
 offioso querelā imo
 etiam ea adita non
 transmittatur olī
 Sed hodie. §. vt. C.
 de inoffi. testa. sanc-
 mus. als. l. si quis
 filium. §. fi.
e Testamento. s.
 ab herede q̄ n̄ vult
 adire.

f Tetigit. nec. n.
 fuit. p̄xim⁹ cognat⁹
 ei. s. auo viuo q̄ vi-
 uo nondum animal
 erat. vt. ff. vñ cog. l.
 §. si quis. p̄ximus.
 Sed nūquid hodie
 per auē. succedit. vt
 in auē. de here. que
 ab intest. §. j. p̄. di-
 xit q̄ sic qz naturalis
 cā tñ spectat. §. 3o. §.
 qz nec de iure preto-
 rio quo casu natura-
 lis inspiciēbā. admittēbā. vt sequit. §. e. §. emancipati. et
 ff. de suis et le. l. titius. et l. penul.
f Si aut. concepti et nati post mortem auē.
g Cognati. id est tanq̄ agnati. nam agnati sunt proximio-
 res q̄ cognati. Nunquid §. tertio ordine inter cognatos vo-
 cantur. Rñ. m. q̄ sic. vt. ff. e. l. j. in fi. §. 3o. §. qz ibi de cōceptis
 prius natis postea loquitur secus si postea concipiunt et na-
 scunt vt. hic. et ff. de inu. ru. te. si q̄ filio. §. nō fuisse.
h Emancipati quia bona rō. vt. s. de here. quali. et dif. §.
 vi. et s. e. §. j. ibi sin autem. et c. Accur.
i Nullo iure. s. neqz vt patroni neqz vt agnati q̄s vocat
 lex. rñ. ta. vt. §. ti. j. in prin. et §. de succes. li. in prin. aliud ecōs

fuerit. et extraneus heres insti-
 tut⁹ est. et filio mortuo postea
 certū fuerit heredē institutu⁹
 ex testamento nō fieri heredē
 aut qz noluit eē heres. aut q̄a
 non potuit nepos auo suo he-
 res existere. Qz quo tpe cer-
 tū ē intestatū decessisse patrē
 fa. solus inuenit nepos. et hoc
 certū ē et lz post mortē auī na-
 tus sit. tñ auo viuo cōceptus
 mortuo patre eius posteaqz
 de seruo auī testamēto su⁹ he-
 res efficit. Idane si et conce-
 ptus et natus fuerit p⁹ mortē
 auī mortuo patre suo deserto
 qz auī postea testamento suus
 heres auo non existet qz nul-
 lo iure cognationis patrem
 sui patris tetigit Sed nec ille
 est inter liberos auī. quē filius
 emancipatus adoptauerat.

Mā autēz cum non sint sui
 q̄tū ad hereditatē liberi. ne-
 qz bonoz possessionez petere
 possunt quasi p̄ximi cognati⁹
 hec de suis heredib⁹. Emāci-
 pati aut iure ciuili nihil iuris
 habent. neqz enim sui heredes
 sunt. quia in potestate desie-
 runt parentes esse neqz vllō
 alio iure per legem. xij. tabu-
 larum vocantur. s. p̄tor natu-
 rali equitate motus dat eis
 bonorum possessionem vñ li-
 beri perinde ac si in potestate
 parentis tpe mortis fuissent.
 siue soli sint. siue cū suis here-
 dibus concurrant. Itaqz
 duobus liberis extantibus e-

tra. vt. §. ti. j. §. si. Accursius. §. soli sint emancipati.
l Heredibus. s. cum alijs qui remanserunt in potestate.
m Dimidia. vt. ff. de ver. sig. nomen filia. §. portionis.
n At hi. s. vocant emancipati sed non omnes. et hoc sequit
 tur at hi et c. Accur.

o Adoptionē idēz
 arrogationem.

mancipato vno et eo qui tem-
 pore mortis i potestate parē-
 tis sui fuerit. sane is quidem
 in potestate parentis fuerit so-
 lus iuri ciuili heres est. et sol⁹
 suus heres. Sed cum eman-
 cipatus beneficio pretoris in
 partem admittitur euenit. vt
 suus heres pro parte heres
 fiat. At hi qui emancipa-
 ti a parente in adoptione se
 dederunt non admittuntur
 ad bona naturalis patris q̄si
 liberi si modo cum is morere
 tur in adoptiua familia sint.
Nam viuo eo emancipati ab
 adoptiuo patre. perinde ad-
 mittuntur ad bona naturalis
 patris. ac si emancipati ab
 ipso patre essent. Nec vnq̄ i
 adoptiua familia fuissent et
 conuenienter quo ad adopti-
 uum patrem pertinet. extra/
 neorum loco esse incipiunt.

Post mortem vero natu-
 ralis patris emācipati ab ad-
 optiuo patre. et quantum ad
 hunc adoptiuum patrem per-
 tinet eque extraneoz loco si-
 unt. et q̄tum ad naturalis pa-
 tris bona p̄tinet. nihilomagis
 liberorum gradum nāsciscānt
 quod ideo placuit sic. q̄a ini-
 quū erat esse in potestate pa-
 tris adoptiuī ad quos bona
 naturalis patris pertineant.
 vtz ad liberos ei⁹ an ad ag-
 natos. Ad hunc ergo iuris
 habent adoptiuī filij q̄ natu-
 rales. Itaqz naturales emā-

p Nō admittunt
 ff. de §. ta. l. iij. §. si
 quis filio. Contra.
 So. ibi nō valuit ad-
 optio §. 3o. §. h va-
 luit. Vel distingue
 an de extraneo vt
 hic an de iuri adop-
 tione nepos ex filio
 emācipato patri ei⁹
 dem. vt ibi ar. s. de
 adop. §. sed hodie.
 Item. C. de adop.

l. penul. §. sed siquidem que est contra. So. illā intellige. vt
 §. e. §. admonendi.

q Cum is. scz pater naturalis. Accur.

r Cuius eo. s. patre naturali.

s Ab ipso. s. patre naturali.

t Fuissent. vt. s. de here. li. §. emancipatos.

v Extraneorum. si autem morte patris adoptiuī facti
 essent sui iuris durat agnationis ius inter eos id est inter
 adoptiuum et naturalem filium adoptantis non emancipa-
 tum vt sibi succedant. vt. ff. de gradi. cog. l. filium naturalē.
 et. ff. vnde cog. l. j. §. cognationis. et de adop. l. antepc. Ad.
Item et ipsi adoptiuo patri succedit. vt. §. e. §. sed ea.

Adoptiu. post emancipationē non prius. vt. §. e. §. nec interest.

Filius. id est naturalis patris.

Ad agnatos. nam si non emancipat certum est qd filij nō succedunt naturali patri. et ita agnati succedunt. vt. §. pri. et ff. vñ l. l. l. Si au

tem emanciparent filij. vt. §. proxim. §. et sic in eius potestate esset ad quez bona naturalis patris pertinent quod est absurdum et contra regulam iur. vt hic. et ff. de here. in sti. l. illa in sti.

Ad ius. ergo iur. quia naturales emancipati iure pretorio vocantur. sed adoptiu emancipati non. vt. §. pri. §. ergo.

Naturales. i. legitimi.

Emancipati. ab adoptiuo patre.

Adiuantur. nisi sint de suis. quia auus adoptauit nepotē in filium et postea emancipauit. vt ff. ad tercul. l. ij. §. adoptiu.

Ratio. id est emancipatio. que iure ciuili est. vt. ff. de re. iu. Actus.

Non potest. sic §. de le. ag. tu. §. si. sic. ff. de re. iu. nihil tam.

Emancipati. ab adoptiuo patre et post mortē natura lē. vt. §. §. post mortem.

Essē. nota qd si emancipetur filius vel filia vel deinceps non sunt sui heredes. non tñ desinunt esse filij vel filie.

Eadem. que obseruantur in bo. pos. vnde liberi. et in §. ta. bo. pos. seruantur.

Instituti. his enim institutis nō datur hec bo. pos. naz si preteritus rumpat testamentum. et huic scilicet instituto viam aperit. et hoc est quod dicitur. nisi preteritus committat edictum. vt. ff. de cōtra tabulas. l. ij. §. si quis ex liberis si autem preteritus nolit vti postq̄ semel agnouit. institut⁹ habet contra tabu. iure fm̄ tabu. quod est mirabile. nec expectat preteritum. vt. ff. de contra tabu. l. si post. §. si. et de le. i. non nunq̄.

Oportet. scz masculi nominatim. femine inter ceteros vt. §. de exhere. li. §. i. Accursius

Exhereditis. cum ergo matris preteritio pro exhereditatione habeatur. vt. §. de exhere. li. §. vl. cessat ibi cōtra ta. bo. pos. vt. ff. de contra ta. illud. §. ad testam.

In potestate. emancipatis cōmittentibus edictum non als. fm̄ mar. vt. ff. de contra ta. l. ij. §. si quis ex li. Sed Jo. contra. nam nulli dicere p̄nt. et contra tabu. suo iur. habēt vt. ff. de li. pre. si duo. et. C. de li. §. maximum.

Repellit. scz pretor repellit nisi sint instituti. et eis cōmittatur. edictum. vt. ff. de contra ta. nō putauit. §. i. adoptione. et §. vt autē Item contra. ff. de cōtra ta. l. ij. §. si q̄s filio. So. vt. §. eo. §. at hi.

na eius non admittit. quia desinunt in numero liberorum esse.

Admonendi tamen sumus eos qui in adoptiua familia sunt quie post mortem naturalis parentis ab adoptiuo patre emancipati fuerint itestato parente naturali mortuo. licet ea parte edicti qua liberi ad bonorum possessionē vocantur. non admittantur. alia tamen parte vocari id est qua cognati defuncti vocantur. ex qua parte ita admittuntur. si neq̄ sui heredes liberi. neq̄ emancipati obstēt. neq̄ agnatus quidem vllus interueniat.

An te enim pretor liberos vocat tam suos heredes q̄ emancipatos. deinde legitimos heredes. deinde proximos cognatos. Sed et ea omnia quidem antiqui tati placuerunt. Aliq̄ autem emendationem a nostra constitutione acceperunt. quam super his personis composuimus. que a patribus suis naturalibus in adoptionem alijs dantur. Inuenimus etenim nonnullos casus in quibus filij et naturalium parentum successionem ppter adoptionem admittebant. et adoptione facile per emancipationem soluta. ad neutrius pa-

Admonendi. licet hos duos qui sequunt non admittērim de iure ciuili. vt. §. e. §. at hi. m̄ rē.

Ad bonorum pos. scz vnde liberi.

Emancipati. qui sunt sui per pretorem. vt. §. eodem. §. emancipati.

Legitimos. i. agnatos. vt. §. ti. l. i. m̄.

Proximos. sic. ff. si. ta. re. l. i. sic. ff. quis or. in bo. pos. feruetur. l. i.

Sed omnia. que. §. eo. §. at hi. dicta sunt. si. §. in proxi. §.

Aliquam. q. d. quedā correximus quedā retinimus.

Constitutione. vt. C. de adop. l. penul.

Naturalibus. et legitimis.

Nonnullos. i. aliquos. Accursius.

Ad neutrius. vt. §. eo. §. at hi.

Vocabantur. hoc idem videtur etiam contingere hodie in casu quem habemus §. e. §. nra autē. C. de ado. l. pe.

mittatur. edictum. vt. ff. de contra ta. nō putauit. §. i. adoptione. et §. vt autē Item contra. ff. de cōtra ta. l. ij. §. si q̄s filio. So. vt. §. eo. §. at hi.

§. sed hoc. Sed dicitur quod avus adoptans tenetur ei relinquere quartam ut filio arrogato. ut §. e. §. nostra ibi quoadmodum.

c Constitutione. scz predictam.

f Permansisset. nunquid ergo non permansit. Rñ. imo permansit. ut §. de adop. §. sed hodie. sz hoc dixit referendo se ad factum. q. d. ac si dicitur de facto in eius familia permansisset.

g Tantummodo. Nunquid cum in ius vocabitur sine venia. Item nunquid alimentum tali filio dare tenetur. Rñ. non per hanc lram. et. §. de adop. §. sed hodie. Pla. dixit contra.

h Ab intestato. f. simul cum alijs naturalibus. ut. C. de suis. et le. si. tes. no. tamen succedat alijs sanguineis sui patris adoptivi. ut. C. de adop. l. penul. §. si quidem. in fi. §. Accursus.

i Ab eo. f. adoptivo patre.

k Iure civili. qd non est in potestate sua.

l Neq. proio. qz non emancipatus ab eo. ut. §. de exher. lib. i. prin. §. emancipatus. r. §. fi.

m Inofficiosi. §. de inoff. test. contra. §. tam aut. So. illa intelligit fm distinctione huius. §. ut ibi dicitur.

n Consulito. qd non habemus. sed dicebat quod tres iuvenes arroganti deferebantur ut unum eligeret quo casu magna erat hec solemnitas. vñ ex pstitudo diuipij quartam ei dabat arrogator quod hodie non est immo de hoc casu ut et alias ut hic. r. C. de adop. l. penul. §. q. autem.

o Ad eius. f. q. r. te

p Nostra constitutione. ut. C. de adop. l. penul. §. si vero pater.

q Parentes. hoc in infinitum accipere. ut. ff. gra. l. iure con. §. parentes.

r Seruamus. ut siue loco filij habeatur siue nepotis ad optes ac si vere naturalis esset. f. filio pcedente nepotem. ut. C. de adop. l. penul. §. qd autem filio.

s Quoadmodum. q. d. sic transit. ut in hoc casu q sequit.

t Item vetustas. correximus ius antiquuz circa liberos

tris successionez vocabantur. Hoc solito more corrigentes pstitutionem scripsimus: per quam diffinimus quando parens naturalis filium suum adoptandum alij dederit: integra omnia iura ita seruari: atq. si in patris naturalis potestate permansisset: nec penitus adoptio fuerit subsecuta nisi in hoc tantummodo casu ut possit ab intestato ad patris adoptivi venire successione. Testamento autem ab eo facto neq. iure civili. neq. pretorio ex hereditate eius aliquid persequi potest: neq. contra tabulas bonoz possessione agnita: neq. inofficiosum querela instituta: cum nec necessitas patri adoptivo imponatur: vel eum heredem instituere. vñ ex hereditate eum facere: utpote nullo naturali vinculo copulatum neq. si ex sabiniano senatusconsulto. ex tribus maribus fuerit adoptatus. Itaq. r. in huiusmodi casu neq. quarta ei seruat: nec vlla actio ad eius persecutionem ei competat. In nostra autem constitutione exceptus est is: quem parens naturalis adoptandus suscepit. utroq. enim iure tam naturali q. legitimo in hac persona concurrente: pristina iura in tali adoptioe seruauimus: quemadmodum si paterfam. sese dderit ad arrogandum que specialiter r. sigillatim ex prefate constitutionis tenore possunt colligi. Itē

primi gradus naturales siue adoptiuos. nunc circa vltiores v. Solos. in hoc male.

x Anteponebat. in hoc bene.

y Nepotes vocabatur. f. vetustas non civilis iure. auctoritas. ut. §. sed proij. ut. §. ti. i. §. sed qz. Accur.

vetustas ex masculis progenitos plus diligens: solos nepotes vel neptes qui ex virili sexu descendunt: ad suorum vocabatur successione: et iuri agnatorum eos anteponebat. Ne potes autem qui ex filiabus nati sunt: r. pronepotes ex neptibus cognatorum loco numerans: post agnatorum lineam eos vocabatur tam in aui vel p aui materni q. in aui vel pro aui siue paterne siue materni successione. Diui autem principes non passi sunt talem contra naturam iniuriam sine competenti emendatione relinquere. Sed cum nepotis vel pronepotis nome comune est vtriusq. qui tam ex masculis q. ex feminis descendunt ideo eundem gradum et ordinem successione eis donauerunt.

Sed ut aliquid amplius sit eis: quia non solum nature sz etiaz veteris iuris suffragijs muniantur portione nepotum et neptum vel deinceps de quibus supradiximus paulo minuendam esse existimauerunt: ut minus tertia parte acciperent q. mater eorum vel aui fuerat acceptura vñ p. eorum l' auus p. nus siue maternus quando femina mortua sit de cuius hereditate agitur: hisq. licet soli sunt qui descendunt ex femineo sexu adestibus agnatos minime vocabant. Et que admodum lex. xij. tabularum. filio mortuo nepotes vñ neptes vñ pronepotes l' p. neptes i locum

z Materni. f. moriente masculino de cuius bonis agit ut. §. p. l.

a Materne. f. moriente femina. ut. §. p. xi. §. Accursi.

b Diui principes. ut. C. de suis r. legi. si defunctus et. C. de col. l. illam.

c Donauerit. scz principes. sz no. idē modum. ut sequitur

d Suffragio. l. lege. xij. tabularum.

e Diminuit. no. duas rationes vincere vnam. ut. §. de adop. §. sed hodie i. fi. §.

f Diximus. f. nullo modo nisi tertio ordine succederet. ut. §. p. xi. §.

g Paulo. no. p. de tertia parte totius rei dici. sic in aut. d. ex h. r. intro. re. §. sancimus.

h Estimauerit. f. principes.

i Mortua sit. no. duos casus si enim mortua femina nepotes

vel neptes ex masculis feminis in nihiluz olim nisi post agnatos. hodie cum diminutione succedit tertiae partis. si moritur masculus. nepotes ex filia tantum vocentur cum diminutione tertiae partis. ut hic dicit.

k Xij. tabu. qd de diminutione hac tertiae d. corrigitur per sequentem §. fm. r. d. sz nos fm. b. dicitur sequentem §. lo. qui in quadam alia pte q. debebat agnatis. f. q. rta. non autē de hac tertia. sed per autē. dicimus de hac tertia correctu.

Fragmentary text from the right margin of the page, including various legal references and commentary.

scz vt eqlit hodie veniat vt in auē. d. trien. 7 se. §. neq. illo.
l Vocabat. f. s. eo. §. cum filius. Accursius.
m Sed p̄stitutionem. quā non habemus vt sequitur.
n Constitutione. vt. C. de suis. 7. le. l. fi.
o Transuersa linea. sic in auē. de n̄ ali. §. cū agit. circa fi.
p Descendunt. f. nepotibus vel pro nepotibus ex filia.
q Et tempora. vt in futuris casibus tantum valeant. vt C. d. suis. 7. le. l. viē.
r Ita tñ. hoc qd sequitur est referendū. s. ad. §. diuis. n̄ ad proximum.
s Statuit. vt. s. e. §. cum filius
t Similiter. habeant. imo i capita vt dē diuidi. vt. §. ti. i. §. hoc etiam addē dum. in fi. §. s. ibi d̄ collateralib. hic d̄ descendētib. loquitur.
v Diminutione. f. quartē que d̄bebat agnatis non tertie que debebatur patrui. vt. s. pr. §. diximus.

patris sui ad successionem aut sui vocabat ita et principalis dispositio in locum matris sue vel aucte eos cum iam designata partis tertie diminutione vocat. Sed nos cum adhuc dubitatio manebat inter agnatos et memoratos nepotes quartam partem subest defuncti agnati sibi vendicantibus ex cuiusdam constitutionis auctoritate. memoratam quidem constitutionem a nostro codice segregauimus neq. inseruimus. Nosra autem constitutione promulgata toti iuri eius derogatum est. et sancimus talibus nepotibus ex filia vel pronepotibus ex nepte et deinceps superstitibus agnatis nullam partem mortui successiois sibi vendicare. ne hi qui extransuersa linea veniunt. potiores his habeantur. q̄ qui recto iure descendunt. Quam constitutionem nostram obtinere sibi sui vigore et tempora et nunc facimus. ita tamen vt quem admodum inter filios et nepotes ex filio antiquitas statuatur. non in capita. sed in stirpes diuidi hereditatez. Similiter nos inter filios et nepotes ex filia fieri distributionem iubemus veluti inter omnes nepotes vel neptes et inter pronepotes et proneptes. et alias deinceps personas vt vtraque progenies matris sue vel patris. aucte vel auctoritatem sine ulla diminutione consequatur vt si forte vnus vel duo ex vna parte.

De legitima agnatorum successione. Rubrica.
Inemo est vnus. ff. de test. tu. si nemo.
Su. §. ti. i. §. i.
Proter. vt. §. ti. i. §. emancipati.
Constitutiones s. ti. i. §. quibus connumerari. 7. §. diuis.
Extat. dico et amplectat. nam hec duo necessaria sunt
Successionem. defuncti.
Quoquo modo scz. ci. vel pre. iure.
Agnatum. capi tenon minutū. vt. ff. c. captis.
Proximū. i. qui proximior est defuncto. §. e. §. si plures. 7. §. proxi. Accursius.
Agnati. sic. ff. de legitima. tu. l. sunt autem.
Libro. vt. §. de le. ag. tu. §. sunt autē.
Cognatione. cognatio est genus. agnatio species. vnde quisquis est agnatus est cognatus. sed non conuertitur.
Itaq. consanguinei quasi ex eodem sanguine nati. ce.

teri agnati non dicuntur consanguinei. vt. ff. de suis. 7. le. l. ij. in prin.
Item. inuicem scz filius fratris patruo.
Et etiam. consobriini improprie. vt. §. de gra. cog. §. iij.
Hi. consanguinitatis. scz ad suos fratres prius natos

ex altera tres aut quatuor extent. vnus aut duo dimidiam alteri tres aut quatuor. alteram dimidiam hereditatis habeant.

De legitima agnatorum successione.

Inemo suus heres vel eorum quos inter suos heredes pretor vel constitutiones vocant extat. et qui successionem quoquomodo amplectitur. tunc ex lege. xij. tabularum ad agnatum proximum pertinet hereditas. Sunt autem agnati vt primo quoque libro tradidimus. cognati per virilis sexus personas cognatione coniuncti quasi a parte cognati. Itaq. ex eodem patre nati fratres agnati sibi sunt. qui et consanguinei vocantur nec requiritur an etiam eandem matrem habuerint. Item patruus fratris filio. et inuicem is illi agnatus est. eodem numero sunt fratres patruales id est qui ex duobus fratribus procreati sunt qui etiam consobriini vocantur. qua ratione etiam ad plures gradus cognationis peruenire poterimus. Hi etiam qui post mortem patris nascuntur. iura consanguinitatis nascuntur. Non tamen omnibus simul agnatis dat lex hereditatem. sed his qui tunc proximiori gradu sunt cum certum esse ceperit aliquem intestatum decessisse. Per adoptionem quoque agnationis ius consistit. veluti inter filios naturales et eos quos

ad reliquos vero agnatos agnationis tantum ius acquiritur vt. s. pri. diximus et est verum hoc si uente eo id est de cuius hereditate agit concepti saltē erant vt. ff. de suis et leg. here. ticius. 7. ff. vñ cogna. l. i. §. si quis proximior. Accursius.
Non tamen. quāuis agnati vocentur ad hereditatem non tamen et. Dat. l. f. xij. tabu.
Sed his. 7 omnibus his. vt. §. e. §. si plures. Accursius.
Certum. quod est etiam. scz facto testamento quod emanauit. quod dic. vt. §. proxi. §.

Quoque. quasi dicitur. non solum iure naturali constituit agnatio sed etiam ciuili vt per adoptionem. scz quamlibet iure isto. vt. ff. de adop. l. i. et. s. de adop. in prin. sed hodie per eam tantum ex qua transit in potestatem arrogatoris. vt. §. ti. i. §. nostra autem. sed tamen licet non fiat agnatus scz hodie quia non transit in potestatem extranei arrogantis succedit tamen ab intestato patri nisi non alijs patris agnatis. vt. l. de adop. l. penul. §. siquidem. Accursius.
Naturalis. §. legitimos. non tamen emancipatos vt. ff. de gra. cogna. si filium. Accursius.

a Item si quis. non solum pater de quo dictum est.
b Suos esse. id est agnoscitur alijs agnatis adoptantis.
 et eis cognatus fit. vt. ff. de adop. qui adop. Accursius.
c Ceterum. id est certe. vel aliter. lex quidem. xij. ta. dese-
 rebat hereditatem agnatis proximis. sed media iuris pru-
 dentia cum distin-
 ctione. et ideo dicit.
 ceterum p sed.
d Longissimo. id
 est. decennio. vt. ff. d.
 succes. cog. §. finali
 Accursius.
e Quod placebat
 nō caute ponit pla-
 cebat et non placet
 vt. ff. §. nos vero. Et
 hoc erat per mediā
 iuris prudentiā nō
 per. l. xij. ta. nec p
 ptoz. vt. ff. e. §. r. hoc
 quidem. r. §. media
 Accursius.
f Seminas. agna-
g Consanguinita-
 tis. i. agnationis.
h Earum. f. femi-
 narum.
i Tua. f. hereditas
k Plerumq; hoc
 ppter consanguine-
 as sorores de quib;
 modo dixit.
l Ad masculos. sic
 s. ti. i. §. Item vetu-
 stas. Accursius.

m Sed qz eas. f.
 agnatas feminas.

n Proximitatis. i. cognationis.

o Interuentat. nec aliquis suoz. vt. s. ti. i. §. admonendi.
 in fi. §. Accursius.

p Quidā. que sunt. f. in. §. ceterum. r. §. sed quia dicta sūt

q Sed simplicitatem. remota differentia agnatorū. vt in
 ter masculos r feminas. sic. s. de fideicō. here. §. sed quia.

r Junior. et sic nota q lex. xij. tabul. est vetustior q me-

pater eorum adoptauit nec du-
 bium est quin improprie con-
 sanguinei appellantur. Itē
 si quis ex ceteris agnatis tuis
 veluti frater: aut patruus aut
 deniq; is qui longiore gradu
 est adoptauerit aliquez. agna-
 tus inter suos heredes eē nō
 dubitatur. Ceterum inter
 masculos quidem agnationis
 iure hereditas etiam si longis-
 simo gradu sint vltro citroq;
 capitur. Quod ad feminas
 vero attinet: ita placebat: vt
 ipse consanguinitatis iure tā-
 tum capiant hereditatez: si so-
 rores sint vltius nō capiant
 Masculi autem ad earuz he-
 reditates etiam si longissimo
 gradu sint: admittantur qua-
 de causa fratris tui aut patru-
 tui filie vel amite tue heredi-
 tas ad te pertinebat: tua vero
 ad illas non pertinebat. Qd
 ideo ita constitutum erat quia
 commodius videbatur ita iu-
 ra constitui: vt plerunq; he-
 reditates ad masculos plue-
 rent. Sed quia sane iniquuz
 erat in vniuersum eas quasi
 extraneas repelli: pretor eas
 ad bonorum possessionem ad-
 mittit: ea parte qua proximi-
 tatis nomine bonorum pos-
 sessionem pollicetur: ex qua p-
 te ita scilicet admittuntur: si ne-
 q; agnatus vllus: nec proxi-
 mior cognatus interueniat.
 Et hoc quidem lex. xij. tabu-
 nullo modo introduxit: sed
 simplicitatem legibus amicaz
 amplexa simili modo omnes
 agnatos siue masculos siue fe-
 minas cuiuscunq; gradus ad

dia iuris prudentia et q; ius pretorum.

s Anterior. i. constitutione anteriori. scripta. que est. C.
 de legitimis here. l. lege. xij. tabularum.

t Prefatam. f. dictam. s. e. §. ceterum. Accursius.

v Eas. agnatas feminas nisi sorores.

similitudinem suozū inuicem
 ad successionē vocabat. Ape-
 dia autem iuris prudentia que
 erat quidem lege. xij. tabula-
 rum iunior imperiali autem
 dispositione anteriori subtili-
 tate quadam excogitata: pre-
 fatam differentiaz inducebat
 et penitus eas a successione
 agnatorum repellebat omni-
 alia successione incognita do-
 nec pretores paulatim asperi-
 tatem iuris civilis corrigē-
 tes siue quod deest adimplen-
 tes humano proposito alium
 ordinem suis edictis addide-
 runt. r cognationis linea pro-
 ximitatis nomine introducta:
 per bonorum possessionē eas
 adiunabant: et pollicebantur
 his bonorum possessionem
 que vno cognati appellatur.
 Nos vero legem. xij. tabula-
 rum sequētes et eius vestigia
 in hac pte cōseruantes lauda-
 mus quidez pretores siue hu-
 manitatis nō tñ eos in plenū
 huic cause mederi inuenimus
 quare etenim vno eodēq; gra-
 du naturali cōcurrēte r agna-
 tionis titulis tam in masculis
 q; in feminis equa lance cōsti-
 tutis. masculis quidez daba-
 tur ad successionē venire om-
 nium agnatorū: ex agnatis au-
 tem mulieribus: nullis peni-
 tus nisi soli sorozū ad agnato-
 rum successionez patebat ad-
 itus. Ideo nos in plenū om-
 nia reducentes: et ad ius. xij.
 tabula. eandē dispositionem
 exequentes: nra cōstitutione
 sancimus: omnes legitimas
 personas id est per virilem se-

x Omni. nam or-
 do cognatorum nō
 erat adhuc. vel dic-
 etiam deficientibus
 agnatis ipsi tamen
 non vocabantur

y Civilis. i. medie
 ius prudentie quod
 scz civile dicitur. vt
 ff. d. origi. iuris. l. ij.
 §. hec disputatio.
 Accursius.

z His bonorum.
 id est mulierib; ag-
 natis vltra sorores

a Appellabantur
 sic dicta. qz per eam
 cognati vocantur.

b Nos vero. hic
 iustinianus loquit.

c Lausc. i. expuls
 onū agnatorum.

d Quare etenim.
 bene dico forte pro

videndum agnatis feminis quare er etenim rē.

e Titulis. id est nominibus.

ee Constitutis. id est ordinatis.

f Dabatur. id est concedebatur.

g Aditus. certe non erat ratio iusta vel sufficiens licz all
 qua sit. vt. s. §. ceterum in fi.

h Nostra ptoe. vt. C. de legitimis here. l. lege. xij. tabu-

I Simili modo. id est hinc inde. vel dic ita femine ut ma-
res. **K** Consanguinitatis. id est licet non sint sorores q̄
germane vocantur quasi ex eodem germine nate.

L Hoc etiam existimamus. ut. C. de le. here. l. lex. xij. ta.
§. j. et §. in his

M Tantummodo. id est non ulterioz
primoz tamen sit
ut ipse sorores vel
fratres vterini vel
vterine sequitur. ut
C. de le. here. l. fi. §.
sed neq. Accur.

N In legitimā. s. agnatoz.

O Hermane. s. nate
ex eodem patre
et matre cū defun-
cto.

P Uterine. s. nate
ex eadem matre
tantum.

Q Deinceps. s. vl
teriores. siue i gra-
du remotiores Ac-
curus.

rum descendētes. siue mascu-
lini generis. siue feminini sint
simili modo ad iura successio-
nis legitime ab intestato vo-
cari fm sui gradus prerogati-
uam. nec ideo excludendas.
quia consanguinitatis iura
sicut germane non habent.

Hoc etiam addendum no-
stre constitutioni existimau-
mus. ut transferatur vnus tā-
tummodo gradus a iure cog-
nationis in legitimam suc-
cessionem. ut non solum fra-
tris filius et filia fm q̄ iā dis-
simulimus ad successionez pa-
trui sui vocentur. sed etiā ger-
mane consanguinee vel soror-
is vterine filius et filia soli.
et non deinceps persone vna
cum his ad iura auunculi sui
perueniant. et mortuo eo qui
patruus quidem ē. sui fratris
filij succedant. auunculo autē
sororis sue soboli simili modo
ab vtroq; latere succedant. tā-
q̄ si omnes ex masculis descē-
dentes legitimo iure veniant
scilicet vbi frater et soror sup-
stitutes non sunt. his etenim p/
sonis precedentibus successi-
onem admittentibus. ceteri
gradus remanent penitus se-
moti videlicet hereditate. nō
in stirpes. sed in capita diui-
denda. **S**i plures sint gra-
dus agnatoz. aperte lex. xij.
tabu. proximum vocat. Ita
q̄ verbi gratia. si sint defuncti
frater et alterius fratris filius
aut patruus. frater habet po-
tior. Et quāuis singulari nu-
mero vsa lex. xij. ta. primum
vocet tamen dubium non est
quin si plures sint eiusdē gra-

S In capita. s. ti. j. in fi. contra. So. sibi descendētib⁹ lo-
quitur hic de collateralibus.

T Si plures sunt in auē. de here. q̄ ab inte. §. si vero neq̄
fratres. colla. ix. et ff. de suis et le. here. l. §. hereditas.

V Habet. hoc corrigē. ut. s. dixi p̄ auē. cessante. Accur.

duos oēs admittunt. **M**ā et p-
prie proximus ex plurib⁹ gra-
dibus inte. ligif. et tamen non
ē dubiū quin licet vn⁹ sit gra-
dus agnatoz. pertineat ad
eos hereditas. **P**roximus
autē siquidē nullo testamento
facto quisq; decesserit per hoc
tempus requiritur quo mor-
tuus est is de cuius heredita-
te queritur q̄ si facto testamē-
to quisq; decesserit p hoc tem-
pus requiritur quo certuz eē
ceperit nullum ex testamento
heredem exiturum. tūc enī
proprie quisq; intestatus de-
cessisse intelligif. quod quidē
aliquādo longo tempore de-
claratur. in quo spatio tēpo-
ris sepe accidit vt proximior
mortuo proxim⁹. eē incipit. q̄
morientē testatore non erat p-
rimus. **N** placebat autē i eo
genere precipiendarum here-
ditatum successionem non eē
id est vt quamuis proximus
qui fm ea que diximus voca-
tur ad hereditatem. aut spre-
uerit hereditatem aut ante-
q̄ adeat decesserit. nihiloma-
gis legitimo iure sequentes
admittunt. quod iterum pre-
tores imperfecto iure corrigē-
tes. non in totum sine auun-
culo relinq̄bant. sed ex cogna-
torum ordine eos vocabant.
vtputa agnationis iure eis re-
cluso. **S**ed nos nihil perfe-
ctissimo iure deesse cupientes
nostra constitutione sancim⁹
quam de iure patronatus hu-
manitate suggerente protuli-
mus successionem in agnato-
rū hereditatib⁹ nō esse eis de-
negandā. cū satis absurdum

Proximus. sic
s. ti. §. cum autem
queritur sic. s. e. §.
non tamen.

Tunc enim. s. cū
non aditur heredi-
tas ex testamento.

3 Tempore id est
post mortem.

a placebat. s. ex
l. xij. ta.

b In eo genere. s.
iur. successionis. Ac-
cur.

c Non esse. id est
successorum edictū
inter agnatos locū
non habet. s. de per-
sona in personam. s. 3
inter cognatos sic.
vt. §. sequitur. et ff. d
suc. e. l. §. quibus

sed de ordine in ordinem seu de capite in caput. sic vt de li-
beris in agnatos. et de agnatis in cognatos. et post in virū
et vxorem. vt sequitur. vt. ff. si ta. te. nul. ex. l. §. j. rū.

d Nihilomāgis. id est non ideo magis.

e Sed nos loquimur in iustinianus.

f Protulimus. s. in greco. Accur.

r Superstites. h
corrigitur p̄ auē.
cessante. quia et euz
his admittunt. **A**c-
cur et in alio qd̄ subijci-
tur hic. §. corrigif

quia in stirpes sit diuisio hodie. sed post hos filios fratru
fit diuisio in capita. vt in auē. de here. que ab intesta. def.
§. reliquum. col. ix. et in auē. vt fratrum filij. §. j. colla. ix.
vel sic quod dicit in auē. in stirpes diuidi. verum est quā-
do cum alijs. scilicet patruis vocantur nepotes als in capi-
ta. vt hic. Accur.

a Sed codice. s. que non habemus. sed in primo. C. reman
sit que est. C. de iure deli. l. ij. Accur. Glozen.

b Soruitum. s. herede vel non habere tot filios cu ex di
uina gratia hoc descendat.

c Peccauit. na si peccatum est. magis fuisset mariti. vt. C.
de le. here. l. xij. ra. i
fi. j. rñ.

d Intercepti. id e
cui succedere vult.

e Sed cuz antea.
pstitutes quas no
habem? fm Jo. an.

f Personis. pa
truo z filio z nepoti
patru. vt. C. e. l. fi.
in fi. j. rñ.

g Faciebant. id e
nil dabant nisi pre
dictis. Accur. Glo.

h Usus est. vt. C.
eo. l. fi.

i Personis. etiaz
patri defuncti. nisi i
usufruc. et toto qua
do habebat defun
ctu in prate alias in
vescendo tm. sed et
in hoc casu hodie in
tortu habet. vt. C. e.
l. fi. de le. here. l. de
emancipatis. Jure
vero autem. descende
tib? deserf equalit
paternis z maternis
vt in auct. de here.
ab int. s. psequens
z. s. hoc quidem.

posuimus matri subuenien
dum esse existimauimus. respi
cientes ad natura et puerperi
um et periculum et sepe mor
tem ex hoc casu matribus illa
tam. Ideoq; impium esse
credimus casum fortuitum in
eius admitti detrimentum.

Si enim ingenua ter vel liber
ta quater non peperit. imme
rito defraudabatur a successio
ne suorum filioruz. Quid eni
peccauit si no plures sed pau
cos peperit. et dedimus ius le
gitimum plenum matribus si
ue ingenuis siue libertinis z si
non ter enixe fuerit vel quater
sed cum tantum vel eam qui
queue morte interempti sunt
vt et sic vocentur in liberoruz
suorum legitimam successio
nem. Sed cum antea con
stitutiones iura legitima suc
cessionis perscrutantes. par
tim matrem adiuuabant. par
tim eam pregrauabant et non
solum insolidum eam voca
bant. sed in quibusdam casib?
tertiam partem ei abstrahen
tes certis legitimis dabant p
sonis in alijs autem contrari
um faciebant. nobis autez vi
sum est recta z simplicia via ma
trem omnibus personis legi
timis ante poni et sine vlla di
minutione filiorum suoru suc
cessionez accipere. excepta fra
tris et sororis persona. siue co
sanguinei sint siue sola cogna
tionis iura habentes. vt que
admodum eam totu alijs ordi
ni legitimo preposuimus. ita
omnes fratres et sorores siue
legitimi sint siue non ad capi
endas hereditates similt? vo

k Diminutione. q
fiebat per agnatos
supradictos in prin
cipio. s.

l Quemadmodu. q. d. qui in vno honozatur in alio graue
tur. sic. ff. de iureiuran. eum qui.

m Eam. scz matrem.

n Similiter. scz cum matre.

o Sorores. hoc casu est hodie ides qd in sequenti. s. vt in
autem. de nup. s. penul. z. s. quoniam col. iij.

p Si vero matre legitima. qz sunt ex vtroq; parente.

q Cognationis. qz sunt tm ex matre sorores.

r Prospeximus. in successione.

s Consulere. s. in tutore petendo. Accur. Glo.

t Scituris. s. matribus negligentib?. als non pdunt. vt. C.

qui pe. tu. l. cu a ma
tribus z maioribus
alias silt non pdit.
vt. C. si aduersus. de
lic. l. ij.

v Impuberu. als
ud si puberes mori
antur. vt. C. e. mtes

x Questus. nisi
hec mater sit illustri
sic ecotra talis filius
illustri matri no suc
cedit. vt. C. ad orfi.
si qua illustri. Accu.

cemus. Ita tamen vt siquide
sole sorores agnate vel cog
nate et mater defuncti vel de
functi supersint diuidiaz qui
dem mater. alteraz vero diui
diam partem omnes sorores
habeant. Si vero matre
superfite et fratre vel fratrib?
solis vel etiam cum sororibus
siue legitima siue sola cogna
tionis iura habentibus inte
status quis vel intestata mo
riatur. in capita distribuatur
hereditas eius. Sed quemad
modum nos matrib? prospe
ximus ita eas oportet sue so
boli consulere scituris eis. q
si tutores liberis non petierit
vel in locum remoti vel excu
sati intra annum petere negle
xerunt. ab eoruz impuberum
morientium successione meri
to repellentur. Licet autez
vulgo questus sit filius filia
ue. potest ad bona eius mater
ex tercul. senatuscon. admitti.

De senatuscon. orficio.
to orficiano.

De senatuscon. orficiano.

P Er contrarium au
tem fit. vt liberi ad
bona matrum inte
statarum admittan
tur ex senatuscon. orfi. qd orfi
cio et rufo consulibus effectuz
est. quod latum est diui marci
temporibus et data est tam fi
lio qz filie legitima hereditas
etiã si alieno iuri subiecti sunt.
et preferunt consanguineis
et agnatis defuncte matris.
Sed cum ex hoc senatuscon
sulto nepotes ad aute successio
ne legitimo iure non vocaban
tur. postea hoc co stitutionib?

P Er cõtra
riũ. i. cõ
trario nã
supra. ti.

1. tractatus est qualis
mater filio succedit
tuc dicit ecotra vn
de usus. Succedit
matri filius p orfici
anti. Inuidiam por
tans ecotra ter cult
anum.

3 Liberi. stricte
ponit pro filijs tm.
vt. j. e. s. j. als ptra.
vt. ff. de s. sig. libe
rorum.

a Matrum. inge
nuaru vel libertaru
vt. ff. e. l. j. j. rñ. imo
et ancillarum vñmo
do sit sibi facta mo
ra in fideicõ. liberta
te. vt. C. eo. l. fi.

b Legitima. non qz lex. xij. tabu. daret imo denegabatur.
vt. s. ti. j. in prin. sed senatuscon. dat qd vicem legis obti
net. vt. j. de excep. s. hoc exempli. Accursius.

c Et preferuntur. scz filij. Accursius.

d Consanguineis. id est cognatis.

e Constitutionibus. quas non habemus. Accur.

bb

De seruli cognatione

Dilla. isti nominatiui regit superiores genitiuos ab illo
ver. It. fratris zc. z sunt isti oēs in quinto gradu linee colla-
teralis respectu descendendum.

E Propior sobrinus. quasi dicat qui filius d. ppior cō-
sobrinus et q̄ filla dicitur ppior sobrina. Accursi.

F Hi sunt. subau-
di in quinto gradu
linee collateralium
ex parte ascendenti-
um scz filius patru-
i mei magni. z similiti
de quib⁹ dicit hic. z
ff. eo. l. j. in fi. z. l. ij.
G Hacenus. ge-
nerata gradum. hoc
est verum si vna ab
vna. nō si plures ab
vna. vt. ff. e. iuriscō.
s. transeamus et h
est vep ex omni or-
die graduū fm nos.
Sed fm canon. ex
latere trāsuerso ali-
ud est. nā quem nos
dicimus in scdo. ipsi
dicūt in pmo. et quē
nos in quarto ipsi i
secundo z sic de sin-
gulis. vt in decretis
xxxv. q. v. c. ij. s. fu-
it eorum p̄sideratio
bona. ppter matri-
monia nostra. etiam
bona ppter heredi-
tates q̄ per gradus
deferunt. vt. j. d. bo.
pos. s. quos autē. et
ff. e. l. iuriscō. in pn.
Accursius.

fratris sororisq; nepos neptis-
ue: et conuenienter patruus
magnus: amita magna. id est
aui frater et soror. Item auun-
culus magn⁹ et matertera ma-
gna. id est aui frater et soror
consobrinus cōsobrina. id est
qui queue ex sororib⁹ aut fra-
tribus procreantur. sed qui/
dam recte consobrinos eos p-
prie dici putant. qui ex duab⁹
sororibus progenerantur qua-
si consobrinos. ¶ Eos vero
qui ex duobus fratribus pge-
nerant proprie fratres patru-
les vocari. Si autem ex duo-
bus fratribus filie nascuntur
sorores patruales appellant.
At eos qui ex fratre et sorore
pgenerantur: amitinos pro-
prie dici putant. Amite tue fi-
lij sobrinum te appellāt: tu il-
los amitinos. ¶ Quinto su-
pra tritauus tritauiā. Infra at
nepos atneptis. Extrāuerso
fratris sororisq; p̄nepos p̄nep-
tis et cōuenienter ppatrius
proamita id est proaui frater
et soror. et pauunculus et pro-
matertera id est proaui frater z
soror. ¶ Item fratris patru-
elis vel sororis patruelis cōso-
brini et consobrine: amitini et
amitine filius filia. propior so-
brinus sobrina. hi sunt patru-
i magni: et amite magne: auun-
culi magni matertere magne
filius filia. ¶ Sexto gradu su-
pra tritauus tritauiā. Infra:
trinepos trineptis. Extrā-
uerso: fratris sororisq; abne-

H Adiciat. hic potest colligi definitio gradus vt dicatur.
Gradus est numeratio singularum personarum cognatione
vel affinitate coniunctarū quoto gradu vna persona distat
ab altera optime indicās. dictus quasi lapideus gradus. vt
ff. e. iuriscō. s. gradus.

I Quoto. scz octauo vel decimo. Accursi.

K Appellationem. ppter duas rationes. et quia vltra tri-
nepo: em vel tritauum vocabula nō inueniunt specialia. sed
superiores et inferiores vocant. vt. ff. eo. l. si. s. parentes. et
qz sunt plura negocia q̄ vocabula. vt. ff. de prescrip. ver. l.
iij. sed vsq; ad quem numerabimus. Rñ. vsq; ad. vij. cogna-

torum. et vsq; ad. x. agnatorum. vt. ff. eo. non facile. z. s. d.
j. s. si. nisi ratione demonstrandi vellemus vltimus numera-
re. non vtilitatis. licet decre. iste hic aliter dicant.

L Modo. scz adiecta persona.

M Sed cum. per aures. vnde Oratius. Segnius irritant
animos emissa per
aures. q̄ que sunt o-
culi subiecta fidelib⁹

pos abneptisq; z conuenienter
abpatrius abamita: id est ab
aui frater et soror abauuncul⁹
abmatertera. id est ab aui fra-
ter et soror. Item sobrini sobri-
neq; id est qui queue ex fratri-
bus et sororibus patruclibus
vel consobrinis vel amitinis
progenerantur. Item propa-
trui proamite proauunculi p-
matertere sobrini sobrineq; eo-
rumq; qui queue ex fratribus
vel sororibus patruclibus vl-
consobrinis vel amitinis pro-
generantur: filius filia. ¶ Ha-
cenus⁹ oñdisse sufficiat quem
admodum gradus cognatio-
nis numerent. ¶ Itaq; ex his
palā est intelligere quē admo-
dum quoq; vltiores gradus
numerare debem⁹. ¶ Quip-
pe sp̄ genera queq; plona gra-
dū adiciat: vt lōge facili⁹ sit
rñdere quoto gradu quisq; sit
q̄ propria cognationis appel-
lationem quēq; denotare.
¶ Agnationis quoq; gradus
eodē modo numerant. Sed
cum magis veritas oculata si-
de q̄ p aures animis hoīm in-
figit: ideo necessarius duxim⁹
post narrationem graduū eti-
am eos presenti libero inscri-
bi: quatenus possint et aurib⁹
et oculorum inspectione ado-
lescentes perfectissimam gra-
duum doctrinam adipisci.

De seruli cognatione.

Illud certum est ad sui
les cognatōes illā ptem
edicti qua proximitatis noie

N Etiam adipiscit.
vnde quidem habet
hic arborem.

De seruli cognatione.

Illud. alias est hec rubrica de seruli cognatione.
alias non.

Edicti sunt enim. iij. partes successiois ab
intestato. vt. ff. quis or. in bo. pos. l. j. Accursi.

Proximitatis. i. cognationis vt sequitur. et vt. ff. vnde
cog. l. j. s. pertinet. Accursi.

Quod pertinet. sed nec aliam aliquam vt vel ipse succedat.
vel ei succedatur. vt. C. communia d. suc. seruius nisi in trib⁹
casibus. vt. C. ad fill. l. pen. z. C. de suis et le. apud hostes. et
C. ad or. l. si. Accursius.

et matre tantum eos vocari et alios inferiores per fratres excludi. et pro nobis autem de here. ab intestato. §. si vero cum ascendentibus. et. ff. de suis et le. l. ij. §. hereditas. superioribus cessantibus. primo frater ex utroque parente. et soror et eorum filij. secundo ex altero tantum et eorum filij tertio hec regula obinet ut qui prior est in gradu. et. ut hic. et in autem. de here. ab inte. §. reliquum et. §. si vero neque fratres. et in autem. ut fra. filij. §. i.

3 Tradidimus. ut §. prox. §. et hoc. e. §.

3 Exceptis. excludit ab eo quod §. dixerat. qui integrum et.

a Preferuntur. ut §. de suc. cog. i. rñ.

ea que tradidimus exceptis fratre et sorore emancipatis que ad successionem fratrum vel sororum vocantur. qui et si capite diminuti sunt tamen preferunt ceteris ulterioris gradus agnatis.

De successione libertorum

Unc de libertorum bonis videamus. Olim itaque licebat liberto patronum suum impune testamento pretereire. Nam ita demum lex. xij tabu. ad hereditatem liberti vocabatur patronum si intestatus mortuus esset libertus. nullo suo herede relicto. Itaque in testamento mortuo liberto si is suum heredem reliquisset: patrono nihilominus in bonis eius ins erat et siquidem ex naturalibus suis liberis aliquem suum heredem reliquisset: nulla videbatur querela si vero adoptivus filius fuisset apte: iniquum erat nihil iure patrono suo supelle. Qua de causa postea prioris edicto hec iuris iniquitas emendata est. siue. n. faciebat testamentum libertus videbatur ita testari ut patrono partem dimidiam bonorum suorum reliqueret et si aut nihil aut minus partem dimidie reliqueret: dabatur patrono contra testamentum partem dimidie bonorum possessio: siue intestatus moriebatur. suo herede relicto filio adoptivo dabatur. eque patrono contra hunc suum heredem partem dimidie bonorum possessio

De successione libertorum.

Unc. quia hucusque de bonis ingenuorum dixit.

Olim. scilicet le. xij. tabu. et hoc est primum ius. quatuor enim sunt. ut hic et. §. i. et. §. postea. et. §. sed nostra

Impune. i. sine timore testi rumpendi.

Ita demum. et non aliter.

Heredem. naturalem vel adoptivum. ut. §. innuit.

Ex naturalibus. ad differentiam adoptivorum.

Quereala. i. non poterat patronus conqueri.

Nihil. i. nullum fm Jo. Accursius.

Postea. fm ius. **J**uris. dicitur ut. §. ad tercul. i. pn. **L**ibertus. nullum filium habens legitimum et naturalem. ut. §. pri. §. pdesse. Accursius.

Dimidie. nisi in castris sint bona quesita. ut. ff. §. bo. li. l. iij. §. patronus.

Prodesse autem liberto solebant ad excludendum pronorum naturales liberi non solum quos in potestate mortis tempore habebat. sed etiam emancipati et in adoptione dati si modo ex aliqua parte scripti heredes erant aut preteriti contra tabu. pos. ex edicto prioris petierant. Nam ex hereditate nullo modo repellentur patronum. **P**ostea vero lege papia ad aucta sunt iura patronorum que locupletiores libertos habebant cautum est enim ut ex bonis eius qui sextertiorum. c. milium patrimonium reliquerat: et pauciores que tres liberos habebat. siue is testamento facto siue intestatus mortuus erat virilis pars patrono debebatur. Itaque cum unum quidem filium filiamue heredem reliquerat libertus. perinde pars dimidia debebatur patrono: ac si is sine ullo filio filiamue intestatus decessisset. cum duos duasve heredes reliquerat: tertia pars debebatur patrono: si tres reliquerat repellentur patronus. **S**ed nostra constitutio quam per omnem nationem grecam lingua compendioso tractatu habito composuimus ita huiusmodi causam definiuit ut siquidem libertus vel liberta maiores ceterariis sint id est minus centum aureis habeant substantiam: sic. n. legis papie summam interpretati sumus. ut per mille sextertium virum aureum putetur nullum locum habeat patronus in eorum successione

Dimidie bonorum. i. unde legitur. ut. §. de bo. pos. §. clig. Accursius.

Prodesse solebat. hoc iure pretorio. nam de primo si erat dubium. ut. §. §. itaque intestamento. **Q**ue patronum. scilicet in adoptione.

Naturales. et legitimi. Accursius.

Dati. si instituti erant ut sequitur. aliter nec contra tabu. datur. ut. ff. de pre. tab. non putantur §. in adoptione.

Repellentur. quia per mortuos habentur. ut. ff. de coniug. li. l. i. §. sed si patronus nec a iure civili respiciuntur. ut in autem. §. here. et falci. §. exheredatos.

Debeatur. ex. l. papia. Accursius

Sed nostra. quartum ius.

Composuimus. et huius ut credo habetur mentio in multis locis. ut. §. ti. i. de serui. cog. in prin. et. §. de leg. ag. suc. §. si.

Sic enim. interpositio est.

Locum. et in hoc non corrigitur et papia. Et nota quod prodest paupertas filio liberti. sic et aliter. C. §. epi. et cle. si quis §. sin autem.

Fragmentary text from the right margin, partially cut off.

De bonorum possessione

Pradixerit. vt. ff. de bo. li. libertus p̄torio. §. si libertus. et de legi. tu. l. tutela. §. si duo.

Sed hec quodam modo. non enī est vere peculium cū sint liberi. vt. C. de inoffi. test. l. fi. in fi. Accur.

Peruenierint. i. qui facti sunt plene liberi.

Postea vero. no minatim qd hoc sit. dic. vt. §. d. ex he. li. §. f.

Eorum. i. manumissorum.

Quibus. i. latinis

uenerunt cum nec sunt alij li/ berti: simul et deditiōis et la/ tinis sublati cum latinorum legitime successiones nulle pe/ nitus erant. quia licet vt libe/ ri vitam suam peragebant: at tamen ip̄o vltimo spiritu siml animam atq; libertatem amit/ tebant. et quasi seruorum ita bona eorum iure quodammo/ do peculij ex lege iunia norba na manumissores detinebant.

Postea vero senatuscon/ sulto largiano cautum fuerat: vt liberi manumissores nō no minatim exheredari facti ex/ traneis heredibus eorum in bonis latinorum preponeren/ tur. quibus superuenit etiam diui traiani edictum: q̄ eundē hominem si inuito vel ignorā te patrono ad ciuitatez roma nam venire ex beneficio prin/ cipis festinauit faciebat quidē viuum ciuem romanum: lati/ num vero morientē. **S**ed nostra constitutione p̄pter hu iusmodi conditionū vices et a lias difficultates cum ipsis la tinis etiam legem iuniam et se natusconsultum largianum et edictum diui traiani imperpe tuum deleri censuimus: vt om nes liberi ciuitate romana fru ant: et mirabili modo quibus/ dam adiectionibus ipsas vi/ as que in latinatē ducebāt ad ciuitatem romanam capiē dam transposuimus.

De assignatione libertorum

In summa q̄ ad bona li/ bertorum attinet admo

Ad ciuitatez. f. vt ciuis roman⁹ effi ceretur impetrando ius aureoz anulozū vel natales. qd̄ inui to patrono nō est fa ciendū. vt. ff. de natal. re. l. ij. in fi. et l. pe. et fi.

Sed nra. p̄stitutione. C. de lat. libe. tol. per totum.

Adiectionibus. scz. x. vel. xj. casibus. C. de lat. libe. tol. per totum.

De assignatione libertorum.

In summa. senatū cuius verba sunt hec. ff. eo. l. f.

Pertineant. nulla facta scz assignatione.

Eius. scilicet patroni.

Silio. etiam posthumo. vt. ff. e. l. fi.

Datur. liberos. nam in vno non est necesse.

Unde. id est an. Accursius.

Euanescat. ff. e. l. vt. siq; p̄tra. So. fm. Pla. sibi valz assignatio facta emancipato. vt ibi. l. emancipatione hoc perda tur si antea facta fuerit assignatio. vt hic ar. ff. de arbitris n̄ distinguemus. §. cōpromissio. Vel dic fm. So. q̄ in. l. con traria non dicit fieri assignationē in emā cipatum. l. z. non solt fieri. i. potestate pos sit. sed nec in dicta. l. de arbitri; dicit sol ui cōpromissum sed dicit non cōpelli sen tentiam dicere.

nendi sumus censuisse senatuz vt quis ad omnes patroni li/ beros qui eiusdez gradus sūt equaliter bona libertorum p/ tineant tamen licere parenti vni ex liberis assignare libertū vt post mortem eius solus is patronus habeatur. cui prius is assignat⁹ est. et ceteri liberi qui ipsi quoq; ad eadez bona nulla assignatione interueniē/ te pariter admitterent nihil iu ris in his bonis habeant. sed ita demum pristinum ius reci piunt si is cui assignatus est de cesserit nullis liberis relictis. **N**ec tamen libertum: scz etiam libertam et non tm̄ filio nepo tiue scz etiam filie neptiue assignare pmittitur. **D**atur aut̄ hec assignandi facultas ei qui duos pluresue liberos in po/ testate habeat: vt eis quos i potestate habz assignare liber tum libertamue liceat. **U**nde querebat si eum cui assignaue rit postea emancipauerit: an euanescat assignatō. **S**ed pla cuit euanescere: quod et iuliano et alijs plerisq; visum est. **N**ec interest an testō quis as signet: an sine testō scz etiā quibuscunq; verbis p̄ronis hoc permittitur facere ex ipso sena tusconsulto quod claudiani tē poribus factum est sub illo ru fo et ostozio scapula p̄sulibus.

De bonorum possessione

Ius bonoz possessionis introductū est a p̄tore

Verbis. etiam nutu. vt. ff. eo. l. j. §. assignare. et pure vt sub cōditione. vt. ff. eo. assignare.

De bonorum possessione.

Ius bonorum pos. que est ius p̄sequendi retinēdiq; matrimonij quod cuiusq; cum is mortuus fuerit. vt ff. eo. l. ij. §. bonorum.

Amendandi. i. supplendi. qz minus bñ dicendo ad pleni dixerat ius ciuile nō cognoscens emancipatos. vt. §. de h. ab intest. §. emancipati. sic. ff. ad. l. ro. de fac. l. vlti. §. j. et fi. **U**t dic̄ emendandi. p̄prie vt in agnatis feminis vbi ius p̄torizū contra ius ciuile induxit. vt. §. de le. ag. succes. §. sed quia et in posthumo. vt. §. p̄oxi. Accursius.

v Emendavit expositione. vt. s. **p**osthumus. qd sit. dicitur vt. s. de le. posthumus. **y** **n**o poterat. vt. s. de le. s. posthumus. **s**o. vt. ibi. **3** **h**onorario. ff. e. non est. s. vbi. qd. s. hoc specialiter ex illa regula excipit per ipm pretore qd ad h derogat illi regule generali. qz no est ou bitu qui generi per spem derogat. vt. ff. de peti. l. sanctio le. gu. **3** **p**ossessor ferul. **a** **s**z bis sez posthumus. **b** **c**onstitutio. sez greca. vt. s. de le. s. posthumus. **c** **i**ncognit. s. co gnitus. na pstitutio nes sut de iure ciuili vt. ff. de iust. et iure. s. ius aut ciuile. **d** **q**uoniam neqz eme dandi. vt. s. e. j. rñ. z dic emendandi id e suppleudi. **e** **i**mpugnadi. vt. s. p. rñ. dic. j. cor. rigendi. **f** **i**uris. l. ciuilis. **g** **p**ossessionem. no. tres vias ptozis **h** **e**t remota. qre ergo fac ptoz. Rñ. vt successoribus vi as ampliaret. sic. ff. de le. q. cum filijs. s. varijs. ar. s. ff. nau. can. sta. l. idē. s. s. an sit. z. s. sed si gratis. **i** **q**uos ad heredi tate. l. ad successio ne z emancipatos ab int estato z cogna tos.

k **p**er se. co. ter. z offi. **l** **c**onstitu unt. vt. C. de suis e. le. l. si. **m** **q**uāt plures. qz lex. xij. ta bula. vel qz dixerat

n **n**e quis sic. ff. de interro. act. z qua. **o** **n**am in angustissimis. nam sui heredes z agnati rātuz succedebant de iure ciuili ius integrum habentes. quia no sunt emancipati. de alijs enim non dicitur. vt. s. de here. ab int est. s. j. de leg. ag. suc. in prin. **p** **s**unt. preteritis siue emancipatis siue non. vt. C. de li. pte. maximu. circa prin. **q** **t**abulas. sed quare datur suis contra ta. cu ipso iure nulla sit testamētu. vt. s. de exhe. li. in prin. Rñ. duas habet vias vna de iure ciuili. p qua no potest dici nullum. sed an nul landum. tamen nec fieri nec desinere possit habere diu re pto. vt. C. d. li. pte. l. si. z. s. e. s. quos autē. s. itez quare co tra ta. dicitur ex testamento. cum magis cōtra testamentuz dici deberet cum rumpit testamentum. vt. C. de col. vt libe ris. Rñ. ideo sic dicitur. quia sine testamento competere n̄ potest. **q**re hoc premisit cum fm ta. dignior sit. Rñ. qd donec ista cōpetit illi data no pōt. vt. ff. de contra. ta. l. illō

s **f**i. et de secūdis ta. l. j. s. equissimū. j. rñ. **i**tem nunquid bec parci datur ptra ta. filij emancipati. Rñ. sic ad instar patrom. vt. ff. si a pa. qd ma. l. j. z ar. ff. de bo. dam. l. si. sic ff. si ta. test. nul. extant. l. j. **r** **s**ecundū ta. sic. ff. si ta. te. nulle ex. l. j. **i**te h qd testamentū factū ē in scriptis als fm nuncupatōez. vt. C. d. sedm ta. l. ij.

beredum constituuntur et vo cantur bo. possessores. Ad huc autem z alios qz plures gradus ptoz fecit in bonoz possessionibus dandis. dū id agebat ne quis sine successo re moriatur. Nam in augu stissimis finibus constitutum per le. xij. ta. ius precipienda rum hereditatū pretor ex bo no z equo dilatauit. Sūt autem bonoz possessiones ex testamento quidem he. Pri ma qz preteritis liberis debe at. vocatqz contra tabulas. Secunda quā omnibus iure scriptis heredibz pretor polli cet. Ideoqz vocat secunduz ta. testamenti. Et cuz de te stamentis prius locutus est. ad intestatos transitum fecit z primo loco suis heredibus et is qui ex edicto pretoris in ter suos cōnumerant dat bo norum possessionez que voca tur vnde liberi. Secundo legitimis heredibus. Ter tio dece psonis. qd extraneo manumissozi pfererebat. Sunt autē decez persone he. pater. mater. auus. auia. tam paterni qz materni. Item fi lius. filia. nepos. neptis. tam ex filio qz ex filia. frater soroz vel consanguinei vel vterini. Quarto cognatis proximis Quinto tanqz qui ex fami

s **s**ect. sic. ff. si ta. te. nulle ex. l. j. **s** **e**t primo loco sez inter eas q ab in test. deferūt. Et no. hunc ordinē q sequit tur in edicto fuisse. nō in obseruādo. vt s. sequitur. **t** **c**ōnumerantur. vt. s. de here. ab int est. s. emancipati.

v **u**nde libert. qd erit ecōtra filio emā cipato mortuo Rñ. pater habet bonio. pos. vnde parentes vel vnde liberi vtili ter cum equa rōne vocent patrem ad hereditatem filij. vt ff. de inoffi. tes. Na

et si. z. ff. vñ li. scripto. U **p** dic vñ legitimi cū sp ptra fidu cia eū emancipet. vt. s. d. le. agno. suc. s. fi. itē nūqd filio in bonis matris datur bec bo. posses. Rñ. non. vt. C. de suis et le. here. l. si. itē nūquid in alijs vltioribus ex linea des scendentibus supradicta seruātur. scilicet vltra filios. Rñ. sic cum omnes inferiores dicantur liberi. vt. ff. de ver. sig. l. liberosum.

r **s**ecundo legitimis id est agnatis. z eis qui eorum lo co sunt. vt. s. d. ag. suc. s. j. z. s. bec etiam. z. ff. vnde le. l. ij. s. hoc autem. z. l. ij.

y **t**ertio extraneo. id est ei qui emebat filium a patre. et postea eum manumittebat. nam sic stebat olim emancipa tio. vt. s. quibus mo. ius pa. po. sol. s. preterea. vel melius vt. j. s. que autem.

s **q**uarto cognatis qui iure ciuili non vocantur. vt. ff. vñ cog. l. j. rñ. s. de suc. ag. j. rñ.

3 **e**x familia q dabat pōno libro moriere itestato se qz

dabat eidem liberto mortente cū testamento fm quosdam
 Uel dic qd bec familie .i. agnatis transuersalibus patroni
 dab vsq ad quintū gradū. vt. ff. de h. sig. p. n. i. c. i. §. fa-
 milie. 7. §. e. §. quicūq. 7. §. de suc. li. §. multis sequēs patro-
 no 7 descēditib⁹ 7 ascēditib⁹ vsq ad .v. gradū. p̄ma em̄ n̄
 valet cū hic tractef
 tm̄ de his q̄ ab inte.
 deferūt. a ¶ Sex-
 to patrono q̄re p̄io
 agnati patroni vo-
 cant̄ q̄ ip̄i patroni.
 Rñ. hic ordinē edi-
 cti seruat nō q̄lter
 succedi de facto de-
 beat. 7 hic error in
 alijs casib⁹ inuenit̄.
 Accur. b ¶ Se-
 ptimo. deficiēte pa-
 rentela. etiā fisco ex-
 cluso. vt. C. vñ vir 7
 vxor. l. j. c. ¶ Sz
 eas. f. supradictas
 x. bo. pos. d ¶ In-
 curiosum. f. sine cu-
 ra. e ¶ Constitutō-
 nibus. q̄ remāserūt
 in greco. f. Ne-
 cessarias. i. vtilis.
 sic. ff. de offi. pre. l.
 j. in p̄n. s ¶ Quin-
 to. f. cōnumerat̄ bo-
 noz pos. ex testame-
 to et ab intest.

- b ¶ Manumissor. expone. vt. §. §. iij. Uel dic qd extrane⁹ manumissor est ipse pater qm̄ nō ex p̄tra cta fiducia emancipat. Sz si q̄ras qua re sibūp̄i p̄ferf. Rñ. sane itelligas. vt p̄ aut̄ emancipantē ne- potem p̄cedat. vt si ip̄e p̄ emancipauit i uenunt̄ tamen nouē p̄sone que cum p̄cedunt.
- f ¶ Constitutio. C. de emancipa. li. l. fi.
- k ¶ Manumissoribus. i. emancipatoribus.
- l ¶ Fiducia. id est saluo iure succedendi.
- m ¶ Manumissionem. id est emancipationem.
- n ¶ Dedit. id est concessit.
- o ¶ Manumissio. id est emancipatio.
- p ¶ Predicta bo. poss. vnde. x. persone.
- q ¶ Quinq. cōstitutōem de qua habuim⁹ mentionē. §. d. suc. cel. li. §. sed nostra.
- r ¶ Posuim⁹. vt. §. de suc. li. §. multis.
- s ¶ Sufficit eis. f. tam cognatis q̄ agnatis patroni
- t ¶ Aliam altiori. binc trabe q̄ digniores altiori loco sede-

re debent. 7 est altior: qz p̄rimoz dño est. thrones vero po-
 steriori. vt. C. de tiron. l. fi. 7. ff. de aqua plu. ar. l. j. §. pe. et
 C. de offi. re. pro. l. portores. y ¶ Decima. bñ dico sexto
 ponit̄. 7 hoc dico. v. sublata decia. x ¶ Enumeratas. §. e.
 §. eunq. y ¶ Septima. introduxerūt. vt. ff. vt. ex. l. 7. le.

cō. l. j. §. rñ.
 3 ¶ Ut def. scz bo.
 pos. Et no. duo esse
 necessaria vt h bo.
 pos. cōperat. f. vt le-
 ge caueat. vt bono.
 pos. def. 7 q̄ de iure
 ciuili nō possit suc-
 cedere. als cōperit
 vnde le. vt. ff. vñ le.
 l. iij. et. ff. vt. ex. l. et
 se. con. l. j. §. fi.

et parentes eoz vtrāq̄ p̄ con-
 stitutōnem nr̄am quam de iu-
 re patronatus fecimus peni-
 tus euacuauimus. Cum enī
 ad similitudinem successiōis
 ingenuorum libertinorum suc-
 cessiones posuimus quas vs-
 q̄ ad quintum gradum tantū
 modo coartauimus. vt sit ali-
 qua inter ingenuos 7 liber-
 tos differentia. sufficit eis tā
 cōtra ta. bonorum possessio
 q̄ vnde legitimi 7 vnde cog-
 nati ex quibus possunt sua iu-
 ra vindicare. omni scrupulo-
 sitate et inextricabili errore
 istarū duarum bonorū pos-
 sessionum resoluta. Alia ve-
 ro bonorum possessionez que
 vnde vir et vxor appellatur.
 et nono loco inter veteres bo-
 norum possessores posita fue-
 rat 7 in suo vigore seruauim⁹
 et altiori loco id est sexto eam
 posuimus. ¶ Decima vero
 bonorū possessione que erat
 vnde cognati manumissoris
 p̄p̄ causas enumeratas me-
 rito sublata. vt sex bonorū tm̄
 modo possessiones ordinarie
 permaneant suo vigore pollē-
 tes. ¶ Septima eas secuta.
 quā optima rōne pretores in-
 troduxerunt. Nouissime enī
 p̄mittit̄ his etiā bonorū posses-
 sio. quib⁹ vt datur lege vs̄ se-
 natusconsulto vel cōstitutio-
 ne cōprehensum est. quaz ne-
 q̄ bonorum possessionibus
 q̄ ab intestato veniunt. neq̄

a ¶ Lege ponit̄. qd
 dam exemplū ex te-
 stamento. vt. C. de
 inof. testa. l. iij. §. sed
 cum eā. ex eo qd fili⁹
 natus in puerperio
 institutus p̄sumit̄
 ab intestato. ponit̄
 exemplū in agnatis
 feminis. 7 in quibus-
 dam cognatis q̄ ef-
 ficiuntur agnatis si-
 miles. vt. §. d. li. ag.

succes. §. hoc etiam. Utrūq̄ reprobo quia nulla lex expres-
 se dat supradictis bo. pos. sed eos succedere dicit. ergo non
 datur bec septima sed vnde legitimi. vt. ff. vnde legit. po-
 ne ergo exemplum ex testamento i posthumo alieno institu-
 to. vt. §. e. §. j. Item tam a testamento q̄ ab intest. pone ex-
 plum in eo qui deceffit apud hostes in cui⁹ bonis dab̄ bo.
 pos. ex. l. noua cor. vt. ff. de bo. pos. l. iij. §. sed et eius.

b ¶ Senatuscon. orfi. 7 tercul. vt. ff. vnde le. l. ij. in p̄n. §. fi.
 nā eis dab̄ bo. pos. ibi 7 nō succedebāt d iure ciuili. vt. §. ad
 tercul. in p̄n. dz ergo dari bec. vt. ff. vnde le. l. iij.
 c ¶ Constitutio. ponunt exemplum. §. de leg. ag. suc. §. h
 etiam. Item. C. de emanci. l. fi. Sed hoc reprobo cum

Marginal notes on the right edge of the page, including references to other legal texts and commentary.

lege nō caueat dari bonorū pos. vñ hñt vñ le. vt. ff. vñ. le. l. iij. potest tñ dici q̄ sibi subaudiat maxime. Uel melius dic si aliqua noua cōstitutio fieret de nouo. que daret bo. pos. ex ea daretur hec septima.

o Et exordinarū. nō duob⁹ modis fieri bo. poss. extraor. qz vaga. vt hic. Itē nō tribuit ius vt car

boniana. et si vter mittat in pos. et illa que datur gratia agnoscende liti. que dat sine cause cognitione. vt. ff. d. car. e. l. iij. §. cause. d. vñ. i. pos. mit. l. vbi cūqz §. interdum et de i. offi. re. pap. §. i. et a lie cum cause cognitione. vt. ff. de bo. poss. l. iij. §. si cā. et quis ordo i bo. pos. ser. l. iij. §. dies. et. §. in bonorū.

e Quā igit. plures quā. r. quaz sex remanent ordinarie. vt. s. e. §. aliaz. vsqz ad. §. septima.

f Disposuisset. a lio modo in edicto q̄ de facto cōperat vt dixim⁹. s. e. §. vi

g Deferant. sic. ff. de suc. e. l. i. i. rñ.

h Liberis natura libus et emancipatis et emancipantibus. vt. ff. de suc. e. l. i. §. si.

i Anni. in honore sanguinis. imo non videnter coartā di. cuz velut ad ppta bōa veniāt. vt. ff. e. l. i. §. largius et de lib. z posthumis. l. i suis.

k Accrescit. partes eni nō petentiu accrescūt petentib⁹ vt. C. qñ nō pe. per. pe. accref. l. i.

l Ex successorio. hoc intellige in cognatis. sed inter agnatos successorium. edictuz locum non habebat. sed hodie vtrunqz locum habet. vt. s. de here. ab in. §. placebat.

m Pollicetur. scz pretor.

n Esset exclusus. tamen tanqz filius admitti potest vt agnatus et exclusus vt agnatus admittatur vt cognatus vt sibi succedere videat. vt. ff. de suc. e. l. i. §. s. videndū.

o Repudiauerit. infra suum tempus.

p Admittuntur. vt. C. e. l. i. fi.

q In petenda vtiles. in quib⁹ tria pcurrere o. s. q̄ iudi

his que ex testamēto sunt pretor stabili iure cōnumeravit. sed quasi vltimuz et extraordinarium auxilium prout res exigit accommodauit. scilz his qui ex legibus senatusue consultiis constitutionibus principum et nouo iur vel ex testō vel ab intestato veniunt.

Cū igit plures species successionuz pretor induxisset. easqz per ordinem disposuisset. z in vnaquaqz specie successionis sepe plures extant dispari gradu persone. ne actiones creditorum differantur. sed haberent quos conuenient. et ne facile in bonorum possessionē defuncti mittantur. et eo modo sibi consulere. Ideo petende bonorum possessionis certum tempus presumit.

Liberis itaqz et parentibus tam naturalibus qz adoptiuis in petenda bonorum possessio ne anni spatium. ceteris autem agnatis vel cognatis centum dierum dedit. z si intra hoc tempus bonorum aliquis possessionem non petierit eiusdē gradus personis accrescat. vel si nullus sit deinceps. ceteris bonorum possessionem perinde ex successorio edicto pollicetur. ac si is qui precedebat ex eo non esset numero.

Si quis itaqz delatam sibi bonorum possessionem repudiauerit nō quousqz tempus bonorum pos. presumitum excesserit expectatur. sed statim ceteri heredes ex eodez edicto admittuntur. In petenda autem bonorū possessione dies

cis copia sit. Itē actoris. Itē rei. vt. ff. de diuer. et tēp. prescri. l. i. z. ff. quis or. in bo. pos. ser. l. iij. in prin. z. §. dies.

r Principes. C. qui admit. ad bo. pos. l. pe. z. fi.

s Pro petenda. erat enī al edictalis que edicto mortui petoris ppetebat. hanc non erat necesse peti. vt. ff. de bo. pos. l. iij. sed si nemo. als detur que a pretore viue dccernitur. et hoc olim solēnter. z hodie sufficit quocūqz modo dicat se velle agnoscere que et iudicialis dici potest. qz in iudicis pntia agnoscat. vt hic et. C. qui. admit. ad bo. pos. l. pen. et. fi. Itē nunquid hodie bo. pos. locum habet. Rñ. sic. nam et eas proponere quis potest et contra ta. necessaria etiam est filio emancipato et pretorio. Itē vñ vir et vxor necessaria videtur. z vt olim non crant necessarie sic nec hodie eis tamen vti possimus. cū nouus modus succedendi sit inuentus. vt. §. d. here. ab intest. per totū ti.

De acquisitione per arrogationem.

Et alterius generis per vniuersitate successio. q̄ neqz lege. xij. tabularuz neqz pretoris edicto. sed eo iure q̄ consensu receptum est. introducta est. Ecce enim cum paterfamilias sese in arrogationem dat. omnes res eius corporales et in corporales quecūqz ei debite sunt. arrogatori atea q̄dem pleno iure acquirebātur exceptis his que capitū diminutione perreunt. quales sunt operaruz scilicet que patronis debentur obsequiales obligationes et ius agnationis. Plus etenim z usufructus licz his antea cōnumerabantur. attamē capitū diminutione minima eos tolli prohibuit nostra constitutio. Hic autem nos eandem acquisitionez que per arrogationē fiebat coartauimus ad similitudinem naturalium parentum. Nihil enim aliud nisi tantummodo usufructus tam naturalibus parentibus qz adoptiuis p filiossa. acqritur in his rebus que extrinsecus filiis veniūt. domino eis integro seruato. Porro au tē filio arrogato in adoptiu

s Iudicium corā quocūqz iudice.

t Et et alterius. successio. vt. ff. pro socio. l. actōne. §. societas

u Quod consensu scilicet arrogantis z arrogati.

v Omnes res. et etiam filij. vt. s. de adop. §. illud.

x Antea quidem. id est iure veteri.

y Per ca. di. scz minimam. nam dano se in arrogationem minimaz ca. di. patitur. vt. s. de ca. di. §. minima.

z Operariū. hoc intellige de operibus q̄ a liberis debentur. et non transeūt ad heredem extraneū vt sunt obsequiales. q̄ in faciendo p̄sistunt. scz assurgere et similia. vt. C. de operis lib. l. liberti. Itē in fabulib⁹ incertis. vt. ff. de opi. li. si opariū iudicio. alio si conduxerit ille arrogatus epe ras alicuius. nam ista arrogatori queruntur.

3 Et ius agnationis. ius succedendi quod quis per

Vertical text in the left margin, likely a commentary or reference list.

Dam. s. libertate. e. Successor. nuqd ex testamēto vel ab inte. s. erit iste heres. Rñ. neutrū dici pōt. dic g hūc anormalū successorē esse. sic illū q̄ succedit heredi n̄ iplenti defuncti volūtatē. vt i auē. de herc. 7 fal. §. i oib. coll. j. 7 iu ra sepulcroz h3 vt bo. poss. vt. ff. de fideicō. li. l. iij. §. fi.

Neminē heredē existere ab intestato g. Sitis fieri. 7 n̄. sic vt. ff. de fideicō. li. l. iij. §. j. b. **S**3 cū p̄uisiones. i. cal. i. **C**ōstitutio. C. de re. ma. l. fi.

Species. i. cal. **D**e successione libertoꝝ sublati.

Rant et alie due emptōes id ē veditōnes. vt seqtur. ff. de act. emp. veteres m. **A**mbages. naz p̄ponebat creditoꝝ actōem. 7 sic cadebat a sillaba cadebat a cā. si nō n̄ cadebat bona debitoꝝ r̄is abūns v̄l p̄uīs vendebat sua auēre qd̄ hodie nō ē. vt h. et. C. de fom. 7 ipe. l. j. 7. ij. n. **O**rdi naria. i. solennia

Expirauerunt. id ē recesserūt. **D**ona. s. oia. vt ff. q. ex cau. i. pos. c. l. j3 hodie p̄ mēsu ra debiti declarati. vt in auē. de exhi. 7 intro. §. si vero.

Liberis. vt. ff. q. ex ca. in pos. e. per torum.

Erat bachata. i. capra vel decepta vt cū vino capitur v̄l bacha. ita 7 amo re. Item furore amoris nil vehementius inuenit. vt in auē. q. mo. na. effi. le. §. illud. coll. vj.

Substātiā. si cōiungebat se alieno seruo. 7 p̄ dñi denūciationē. vt. C. ad senatuscon. claudi. l. j.

De obligationibus. Dicitur est. s. de p̄sonis libro primo de rebus in secundo et tertio vsq; huc. nūc de actōibus d3 dicere. vt. s. de iurena. §. fi. sed quia obligatio mater ē actō nis. vt. ff. de pecu. licet. §. ea obligatio. ideo p̄mittit de his obligationibus. 7 iō dicit hic. **N**unc rē.

Unc transcamus. obligatio videtur q̄ nulla obligatio hic diffiniat. nam ciuilit sola nō h3 effectū exigēdi. vt patet i obligatōe s̄az ante bienū. vt. j. de s̄az obli. Item patet in oī obligatio ne ciuili 7 naturali s̄il. nā si fiat pactū de nō petendo. tollit

Unc transcamus. obligatio videtur q̄ nulla obligatio hic diffiniat. nam ciuilit sola nō h3 effectū exigēdi. vt patet i obligatōe s̄az ante bienū. vt. j. de s̄az obli. Item patet in oī obligatio ne ciuili 7 naturali s̄il. nā si fiat pactū de nō petendo. tollit

Unc transcamus. obligatio videtur q̄ nulla obligatio hic diffiniat. nam ciuilit sola nō h3 effectū exigēdi. vt patet i obligatōe s̄az ante bienū. vt. j. de s̄az obli. Item patet in oī obligatio ne ciuili 7 naturali s̄il. nā si fiat pactū de nō petendo. tollit

Unc transcamus. obligatio videtur q̄ nulla obligatio hic diffiniat. nam ciuilit sola nō h3 effectū exigēdi. vt patet i obligatōe s̄az ante bienū. vt. j. de s̄az obli. Item patet in oī obligatio ne ciuili 7 naturali s̄il. nā si fiat pactū de nō petendo. tollit

naturalis 7 remanet ciuilit. vt. ff. de sol. stichū. aut pamphiliū. §. naturalis. 7 n̄ nō h3 effectū istū. vt. j. de excep. §. p̄ terea. **I**tem nec naturalis. qz nec p̄ eā sit exactio. l3 ipeditatur repetitio. vt. ff. de dona. l. hoc iure. §. fi. l3 dic q̄ s̄il v̄traq; h3 diffinit. **I**tem si bona ē diffinitio ḡ p̄uertit cum suo diffinito

plenissima constitutio in qua multe species collate sunt. bus ius huiusmodi successionis plenissimum est esse / ctum. quas ex ipsa lectio / nis constitutiois potest quis agnoscere.

De successione libertoꝝ sublati.

Rant autem preter dictam successionem olim et alie per vniuersitatem successiones qualis fuerat bonorum emptio q̄ de bonis debitoꝝ v̄dēdis per multas ambages fuerat introducta. et tunc locum habebat quando iudicia ordi naria in vsu fuerant sed cum extraordinarijs iudicijs posteritas vsa est. ideo cum ip̄s ordinarijs iudicijs etiam bonorum venditiones expiraerunt. et tantummodo creditoꝝ datur officio iudicis bona possidere. 7 prout vtile eis visuz est ea disponere. qd̄ ex latoribus digestoꝝ libus perfectius apparebit. **E**rat et ex senatusconsulto claudia no miserabilis per vniuersitatem acquisitio cuz libera mulier seruli amore bachata ipsam libertatem per senatusconsultū amittebat. 7 cum libertate substātiā qd̄ indignū n̄ris t̄pibus esse existimātes 7 a n̄ra ciuitate deleri. 7 nō iſe-

vbicūq; ḡ ē iure vinculum ē obligatio 7 ecōtra vbi nō ē tale iuris vinculū n̄ ē obligatio. ḡ nec fideiusor adhiberi pōt. vt ff. de h. ob. l. j. in fi. qd̄ ē falsū. qz naturali obligationi accedit. vt. j. de fideiuf. in p̄n. **S**3 dicas q̄ h̄ ē deceptio. nā si dicas nō ē obligatō. s. ciuilit 7 naturalis vera ē si dicas obligatio. s. nulla etiam naturalis falsa ē. et sic vis ē i dictōe obligatio. vbicūq; em̄ dico q̄ naturali obligatōe q̄s teneat intelligo de iuregen. qz cōuenit solis hōibus et omnibus. **V**ris vinculus id ē ius vinciens. et sic est res incorp̄alis vt. s. de reb. cor. et incor. i fi. vt em̄ boves funibus visuali ter ligantur. sic hōmīnes verbis ligantur 7 intellectualit̄. vt. ff. de h. sig. l. rei.

Necessitate tūc em̄ vere debitoꝝ est cum necesse habet soluere. vt. ff. de h.

signi. l. debitoꝝ. 7 ita s̄m hoc nulla est obligatio cui opponatur exceptio prout diffinitur. ff. de re iudi. l. non videtur ce pisse. quod verū est si opponat exceptio. ideo qz desit esse vinculum naturale vel ciuile. nam quedam excepti. proponuntur etiam quando vtrunq; vinculum adest. vt in maē. et vell. **S**unt enim effectualis obligationis due radices. vna naturalis scilicet que consensu nascitur que inter omnes fieri potest etiam inter seruos. et hec naturalis dicitur. vt. ff. de pac. l. j. §. adeo. hec radix cōtrario sensu tollitur. vt ff. de sol. l. stichū. §. naturalis. quia nil tam naturale rē. vt ff. de re. iur. l. nil. sed hec naturalis vim non habet exigēdi im̄pedit tamen soluti repetitionem. vt. ff. de fideiussor. l. fideiussor. §. fideiussor. huic quandoq; accedit ciuilit etia radix que illi naturali faciem dat. vel formam vel ve-

De obligationibus

item vt possit parere actionem. et hec ciuilibus tollitur cōtra-
rio ciuili actu. nō naturali. vt p̄ acceptationē. vt. j. qui. mo.
tol. ob. §. j. al. §. itez. p̄ acceptit. Itē p̄ finiaz remanēte natu-
rali. s. h. nō ē ipō iure s. p̄ exceptōez. vt. ff. de p̄ di. inde. l. iul.
fina em̄ ē de iure ciuili. cū oīa iudicia sint de iure ciuili. vt
dixim⁹. §. d. iur. na.

•§. ius aut. m. glo. vt
sint zc. per. l. ff. de
ori. iur. l. i. §. hec di-
spurtatio. z hec ciuili-
lis nō adheret seruif
cū nō sint ispecto iu-
re ciuili. vt. ff. de re.
iur. l. serui. z. l. qd̄ at
tinet. Itē filio p̄ pa-
trē vel e contra non
nascit. vt. ff. de con.
inde. l. frater a fra-
tre. cū inter eos non
possit esse iudicium
vt. ff. de iudi. l. ius iu-
re ciuili impeditente
rōne patrie potesta-
tis. vt. §. de pa. po.
•§. ius aut.

a Reī. vel etiam
facti. qz verbum rei
generale est. vt. ff. si
cer. pe. l. j. in fi. z. ff.
de d. sig. l. rei

b Scdm̄. istud fm̄
pōt referri ad totaz
diffinitōne. q. d. obligatio sic diffinit⁹ fm̄ iura romana. l. fm̄
l. z sic ciuilib⁹ z naturalis hic sūt diffinit⁹. Vel dic qz referatur
tīm ad principiū. l. iuris vinculū. Et qd̄ dicit. q̄ astringimur
scz qūqz. vt qū ē ciuilib⁹ z naturalis. qūqz nō. vt qū ē natura-
lis sola. vel ciuilib⁹ sola. Vel dic qz ponit̄ remōtiue hec di-
ctio fm̄. q. d. illa obligatio ē iuris vinculū q̄ ē fm̄ ius. n̄ p̄ ius
vt. ff. d. ob. generalit̄. z. l. veluti. z fm̄ h̄ refer̄ ad p̄mū. v̄
dic qz f̄fer̄ tīm ad illā dictionē soluēde. nā fm̄ ius sūt faciēde
solutiōnes vt res eque bona soluat. vt. ff. si cer. pe. l. cū qd̄
et. ff. cōmo. l. i. §. si res. itē cōgruo loco z tpe. vt. ff. de solu. si
soluturus. Itē de euicione p̄mitti. als nō videt̄ solvere. vt
ff. de d. ob. l. iul. §. q̄ fundū. z. de cōdi. c. da. l. fi. z. de euic. l.
ij. Itē p̄ cōpetentes actiones z iudices fiat solutio alr̄ non
valet s̄nia. nec solutio fieri d̄z. vt. C. si a nō compe. iudi. l. fi.
c Omniū summa. i. prima. vel summa. i. breuis. sic. §. de
iure p̄so. in princ̄. ē em̄ qūqz maior. vt. §. e. §. fi.

d Diuisio. diuisio est innumerabilis materie breuis com-
positio et diuisio ad multa facit. vt diximus in pbe. §. pe.
e Legibus. vt. l. aquiliana. vt. j. ad. l. aquil. in princ̄. Itēz d̄
pauperie. p. l. xij. ta. vt. ff. si qua. pau. fecif. di. l. j. j. rñ. Itēz
furti nec manifesti. vt. j. de noxa. §. sunt aut. sec⁹ aut̄ ē de fur-
to manifesto. qz illa obligatio ē p̄ozta. vt. j. de perpe. z. tē.
ac. §. furti quoqz. f̄ Cōprobate. vt sūt obligatōnes iur.
gen. inuente. vt. §. de iure na. §. ius aut. q̄ a iure ciuili sūt cō-
probate. vt. ff. de iusti. z iur. l. ius aut̄ ci.

g Pretorie cōstitute. vt obligatio ex furto manifesto. vt
j. de perpe. z. ten. ac. §. j. Itē ex rapina z vbiūqz p̄oz ali-
quā obligatōem inducit. vt patet p̄ multos titulos. vt. ff. d̄
iusti. z iur. l. ius aut̄ ciuile. §. pretorium.

b Honorarie. qz p̄ozes honores gerbant. qd̄ dicit. vt
§. de iur. na. §. pretorum. i Sequens diuisio. l. obliga-
tionū. k Ex contractu. vt. j. vsqz ad ti. de ob. q̄ ex q̄si cō-
tractu. l Quasi p̄tractu. vt. j. de ob. ex quasi p̄tractu se-
quentes. l. per quas p̄sonas nobis acquir̄. z quot modis
tol. obligatio. hī duo tituli vsqz ad quartū librū sūt cōmu-
nes. m Ex maleficio. vt. j. de obli. ex maleficio vsqz ad

rinris digestis concessimus.

De obligationibus.

Obligatio est iuris vincū quo
necessitate astringimur alicu-
ius soluende rei fm̄ nostre ci-
uitatis iura. **P**rim⁹ aut̄ obli-
gationum summa diuisio in
duo genera deducit. Namqz
aut ciuiles sunt aut pretorie.
Ciuitiles sūt q̄ aut legibus
cōstitute aut certo iure ciuili
cōprobate sunt. Pretorie
sūt quas p̄oz ex sua iurisdic-
tione cōstituit. q̄ ē honorarie
vocant̄. Sequens diuisio
in quattuor species diuiditur

ff. de ob. quasi ex malef. **N**am ex q̄si maleficio vt. j. §
obli. ex quasi malef. z subau. aut ex varijs figuris causaz
vt. ff. de act. z obli. l. j. in princ̄. **E**x p̄tractu pp̄rie pos-
nit q̄ ad illos p̄tract⁹ vbi hincinde nascit̄ obligatio impro-
prie q̄ ad alios. vt. ff. de d. sig. l. labeo. sic. ff. si cer. pe. l. cer.
ti cōdi. in princ̄. et de
offi. p̄con. z. l. l. ij.
p̄ Equē. vt. §.

aut enim ex contractu sunt:
aut quasi ex p̄tractu aut ex
maleficio. aut ex q̄si maleficio
Prius ē vt de his q̄ ex p̄tra-
ctu sūt dispiciamus. hāz eq̄
quattuor sunt species. aut enī re
cōtrahūt. aut verbis aut lit-
teris. aut cōsensu. De quib⁹
singulis dispiciamus.

Quibus modis re contrahitur obligatio.

Re contrahitur obliga-
tio veluti ex mutui da-
tione. Mutui aut̄ obli-
gatio in his reb⁹ cōsistit. q̄ pon-
dere numero mēsurauē cōstit̄
veluti vino. frumētō. oleo. pe-
cunia numerata. ere. argento

q Contrahuntur.
vt. j. ti. p̄ri.
r Verbis. vt. j. ti.
ij. vsqz ad ti. de lite-
rarū obli.
s Litteris. vt. j. d̄
litteraz obli.

t Cōsensu. vt. j. de ob. ex contra. cum sequentib⁹ ti. Sz
que est differentia inter actionem z obligationem. z cōtra-
ctum. Nā. contractus est verborū conceptio vel consensus
vt patet. ff. de ver. obli. stipulationum. §. stipulatio z est fa-
cti. vt. ff. de cura. furio. l. consilio. in fi. Obligatio est qz in-
de nascitur actio. vt ar. ff. si cer. pe. l. ij. circa fi. Actio est qd̄
postea inde surgit. z sic nullū est alterū. vt. ff. d̄ p̄cura. licet
•§. ea. z. j. ti. ij. in princ̄. z hec duo sunt iuris. vt in diffinitioni-
bus patet.

Quibus modis re contrahitur obligatio. Ru.

Re contrahitur. In primis notā vestri pactū. i. qd̄ ē
nudum. vsqz modis. re vt hic. verbis vt. j. ti. j. lit-
teris. vt. j. de litteraz ob. cōsensu. vt. j. de ob. ex cō-
sensu. cōherentia contractus vt si iuxta contra-
ctum apponatur aliquod pactū ante vel post. vt. C. de pac.
petens. z. ff. de pac. iu. gen. §. quimimo. Itē interuentu rei
vt in cōtractibus innominatis ex quib⁹ nascit̄ actio. demū
re secuta. vt. C. de rez p̄mura. ex placito. Sed quid differet
ea que vestit̄ re ab ea que interuentu rei vestit̄. Nā. p̄ma
habet vestimentū z robur statim cum nascitur. nam tacite
agitur vt reddatur mutui vel cōmodatū. vt. ff. si cer. pe. cū
quid. Sed in alia dudum forte postea qū res tradit̄. vt. C.
de pac. petens. z. C. de re. p̄mura. ex placito. Et adde duos
modos. vt. no. d. §. quimimo. z qūqz vestitur legis auxilio.
quod est quotiens nudum pactum actionem parit. vt in do-
natione. vt. ff. de pac. l. legitima. Itē rei principio. vt in
pollicitatione facta reipublice. vt. ff. de pollicita. l. j. Itē
autē legis. vt. C. de dona. si quis argentum. Itē iureiu.
vt. ff. de operis li. vt iurciurandi.

Autui. no. q̄ quattuor oportet eē i mutuo. natura. vt ad
hoc sit inuenta vt mensurel vel metiāf. sicut est in pecunia
vt. ff. de p̄trahen. emp. l. j. Itē consuetudo. vt ad numez
vel ad pondus sue nature aptet. Itē actus. l. vt datur fm̄
naturam. verum non in sacculo. sed in pecunia.
y Pondere. vt. ff. si cer. pe. l. ij. §. Itē mutuum contra.
So. tbi large accipitur nomen pecunie. vt. ff. de le. j. talis

3 Aut numerando. vt pecuniā. Accur. y Aut metien
do vt vinū oleū frumētū. Sed qd si librū ad pond' dederō
Rū. nō ē mutuū. qz p' siderat' p' suerudo z aptitudo z natura
rei talis. sic. ff. e. l. ij. §. j. Itē qd si pecuniā i sacculo vt spēm.
Rū. nō ē mutuū. qz act' i mutuo sūl' exigūt. vt. ff. d. le. j. pla
ne §. ij. Accur.

3 Aut appēdēdo
vt ere z argēto z au
ro. a Et qūq; i
cidēter em qūq; ea
dem qz nō idigēt ea
vt ar. ff. si cer. pe. l. q.
pecuniāz. s3 cū acci
pit ei' dz ēē p' p' o
si ti vt aliud reddat.
vt. ff. si cer. pe. l. ij. in
prin. b Quali
tatis. i. bonitatis.
qz qz tacite s3 p' sumit
tur agi. vt. ff. si cer.
pe. l. cū qd. §. ij.

aurō quas res aut numerādo
aut metiēdo aut appēdēdo i
hoc dam'. vt accipiētū fiat
Et qūq; nobis nō eedē res.
sed aliē eiūsdē nature z quali
tatis reddantur. Unde etiā
mutuū appellatuz sit qz ita a
me tibi datur vt ex mea tuū
fiat. z ex eo cōtractu nascitur
a etio q̄ vocat' certū cōditio
3 Quos q̄ nō debitū ac
cepit ab eo q̄ p' errorē soluit
re obligatur. daturq; agenti
contra euz propē repetitōez
condicticia actio. Nam per

c Unde qz sit acci
pientis. d Tuū
fiat. cōpōit em ex i
tegro et corrupto.
vt hic z. ff. si cer. pe.
l. ij. §. appellata. Et
nota qz lz deseruire noi. qz noiā debent' eē p' sona reb'. vt. ff.
de dona. §. ē aliud. Et no. recōciliari mutuū trib' modis. vt
no. ff. si cer. pe. l. ij. §. ij. Quid sit. certi specialis q̄
de mutuo dat' q̄ appellat' a qbusdā si cer. pe. vt. ff. de triti.
l. j. s3 die q' cōditio certi ex mutuo sp' alis dicat'. Et z alia
generalis q̄ dat' ex oi cā z ex oi cōtractu ex q̄ certū petif. vt
ff. e. l. certi. cō. in prin. s3 nūq̄ ad interesse dat' certi cōdi
tio. Quidā dicūt q' nō. vt. ff. si q̄s in ius vo. nō ie. l. si. Nos
dicim' q' sic. z q' dicta lex dr incertū cōdi. dic. i. certi p' di. q̄
dat' ad interesse qd ē incertū. z ē rō. qz lz p' ma facie sit incer
tū. certificat nō p' iudicē. vt. ff. de accu. §. curare. sec' si ad fa
ctū. qz in snia nō certificat q' titas. vt. ff. de x. ob. vt autem
§. q̄ id qd. z. ff. de re iudi. si quis ab alio. §. si.

f 3 q' p' errorē aliud si ex certa scia. vt. ff. de p' di. inde. l.
indebitū. z. ff. de re. iur. si p' errorē. z. C. de iur. et fac. igno.
l. cū quis. g Ab eo. l. qui soluit. Accur.
h Actio. i. p' ditio indebiti q̄ dat' p' pter indebita soluta si
facta sint accipientis. vt. ff. e. l. indebiti. §. j. al's nulla condi
tio dat' nisi dñum sit trāslatū. vt. ff. de v'su fruc. quemadmo
dū ca. l. si. z. j. de accu. §. sic itaq; z. §. appellam'. Itē ad aug
menta naturalia. vt. ff. e. l. indebiti nō ad ciuilia. vt. C. e. l. j.
et inēstū locupletior ē accipiēs si bona fide pcepit. vt. ff. e. si
nō sozrē. §. libert'. al's si sciēs acceperit in totū. vt. ff. e. l. in
sūma. §. si feruū. z qūq; furti. vt. ff. de cōdi. fur. l. qm. qd dic
vt tibi. i. Perinde. ei cui solutum est.
k Et apparet. si id est qz. s3 v' hic dicit q' prio appare
at indebitū. z sic p' bet anteq; actio pponat'. z ita an lit. con
tel. qd ē falsū nisi in casu. vt. C. de testa. auē. s3 et si q's. Sed
in dēo h' dōbū pōt qd hic ē intelligit' cū effectu. s. vt cōdem
net' reus. l. Accepisset. Qu' tenef nisi in casib' vt si sol
uit' ex cā qua inficitatione crescit. vt. C. e. ea q̄. Itē ex cā pie
tatis. vt. ff. e. cū bis. §. si mulier. Itē trāfac. vt. ff. e. in sūma.
Itē rei iudicate. vt. C. e. l. j. Itē scie. vt. ff. e. l. j. z h' dō dr. Itē
iure. vt. ff. de accu. §. si postulāte. z al's. z nō. ff. de obl. ex qsi
cōtrac. §. si. m Qu' pupillus. s3 si pupillo solueris inde
bitū p' errorē credens se teneri non poteris cōtra pupillūz
agere p' di. indebi. ex mutuo. Sed ista obligatio non videt'
ex conditione descendere. qz soluit pupillo per errorem.

n Mutui. qz neuter nisi factus locupletior.
o Datione. sed q' ter tenef ex mutuo. Distingue aut ē in

fans minor. vj. annis. z tūc nullo modo tenef. vt. ff. e. l. qd
pupillus. z. ff. de act. z ob. l. pupillus. aut maior infante. et
tunc si turozi p' mittat nullo iure debet. vt. ff. de auc. tu. pu
pillus. si ali' p' mittat z sine turore. naturaliter tū tenef. vt
ff. de noua. l. j. si cū turore. etiā si ciuilit' z naturaliter obli
garur. sed restituūt
vt. ff. d' aucto. tuto.
l. impuberes. z. C. si
tu. vel cura. inter.
p' totū. z in adulto
habente procurato
rem idem quod in
pupillo. vt. C. de in
iure. resti. minor. l.
si curatore. al' si cu
ratorē non habet
ciuiliter z naturaliter
teneur. sed resti
tuūt. z hec omnia
sunt vera nisi fact'
sit locupletior. vel
quia sit salua pecu
nia vel in aliam rem
versa. vt. ff. de sol. l.
in pupillo. tunc cū
teneur et ciuiliter z
naturaliter. et cum
effectu. vt. ff. e. l. naturaliter. §. si. z. l. sequenti. z. ff.
commo. l. iij. bis ergo eisdem modis de indebito tene
tur. vt hic dicitur. Et nota similitudinem inter mutuum
et indebitum. quod valet ad multa. vt. ff. e. indebito. §. j. et
j. vbi reconciliatur indebitūz eisdem modis quibus z mu
tuum.

inde ei ab eo pōt condici. si
apparet euz dare oportere.
acsi mutuū accepisset. Qu'
pupillus si ei sine turozis au
ctoitate idebitū p' errorē da
tum ē. nō tenebit indebiti cō
ditione magis q̄ mutuū dati
one. s3 hec spēs obligatio
nis non videtur ex cōtractu
consistere cum is qui soluē
di animo dat magis voluit
negociū distrabere q̄ contra
here. Itē is cui res aliqua
vtenda datur idest cōmodat'
re obligatur z tenetur cōmo

effectu. vt. ff. e. l. naturaliter. §. si. z. l. sequenti. z. ff.
commo. l. iij. bis ergo eisdem modis de indebito tene
tur. vt hic dicitur. Et nota similitudinem inter mutuum
et indebitum. quod valet ad multa. vt. ff. e. indebito. §. j. et
j. vbi reconciliatur indebitūz eisdem modis quibus z mu
tuum.

p Ex contractu. nec est. imo ex quasi contractu. vt. ff. de
obliga. ex quasi contrac. §. item is. Aliquid tamen tacite ge
ritur. propter quod est positus hic casus inter obligatōnes
re z contractu. vt. ff. e. si in area. j. rñ. et. ff. cōmo. si is qui
§. vltimo.

q Cum is qui. q. d. non solum in duobus superioribus
casibus. scilicet quando aliquis accipit mutuum vel quan
do accipit indebitū obligatur re. sed etiam in hoc casu si ve
ro commodauero tibi rem aliquam re obligaris vt possim
contra te agere commodari actione. Sed differentia est in
ter illum qui mutuum accipit. z illum cui commodata est
res. quia si commodauero tibi equum meum. z ego non do
tibi ita eum vt tuus fiat. et ideo teneris mihi de eadem re
restituenda. secus in mutuo quia si mutuaui tibi non tene
ris mihi reddere eandem rem sed aliam rem eiusdem natu
re et eque bonam. Alia est differentia quia qui mutuum
accepit. si casu fortuito amiserit quod accepit mutuo. ve
lut incendio. ruina. naufragio. aut incurso latronum. mihi
omnino possum agere contra eum ex mutuo. sed cōmoda
tarius diligenter debet custodire rem sibi commodatam.
nec sufficit si adhibeat talem diligentiam in custodiendo
quantam in suis rebus solet adhibere si alius homo dilige
tius potuerit custodire. si vero propter maiores casus cō
modatarius non tenetur. si tamen propter culpam suam ca
sus iste non admittitur alioquin si tibi commodauero ci
phum meum vt haberes in domo tua. z tu forsitan tecum
in peregrinatione deruleris. et incurso latronum amiseris
vel naufragio teneris mihi de eo restituendo. vel eius esse
mationem.

r Item is nanq; p'ima differentia inter mutuum et com
modatum.

s Stat. quod est in mutuo.

t *Re qđ nō ē in mutuo. v* Tenet etiā nō deteriozem als nō videt redita. vñ tenet ad interesse. vt. ff. cōmoda. l. iij. §. si res. *v* Et is qđdem. Secunda differentia.

b *Mutuum accepit. hic no. mutuum naturale tm. i. qđ sit numerario sine stipulatione de soluendo. ciuile tm. qđ stipulatio in: traenit d sol uendo sine numeratione. ciuile z naturale. qđ numerario et stipulatio interuenit. vt. ff. si cer. pe. l. ij. Ite deficit mutuum rōne rei vt in fure. vt. ff. e. l. ij. §. mutui. et §. appellata. z rōne psonē. vt. ff. si certū pe. l. si furiosi. et rōe dissensus. vt. ff. si cer. pe. l. quāuis. vsucapione adinstar ammonē aliene pecunie date in dotē. vt ff. de iure. do. l. pecul. **c** *Naufragio. hic no. fortuitos casus. melius qđ in aliqua alta lege. sic enumerant aliq casus. C. de pig. ac. qđ fortuitis.**

d *Exactaz. als ex actissimā. et sic ponit positū p superlatiuo. et distingue. qz interdū sol? dolo venit in cōmodo. vt si commodato. vt si commodo vroz mee vt cōpta veniat ad me. vt. ff. e. si vt certo. §. nunc videndū. z. §. interdum. qñz dolo et culpa eius leuis vt si cōmodo tibi cōpū vt cōes amīci inuēt ad cenā. vt. ff. e. in rebus. §. hoc ita interdū leuissima. z hoc generaliter vt hic interdū casus vt si culpa pcedit casū vt hic sequit. z. ff. e. in rebus. §. alioquin.*

e *Si. s. cōmodatario.*

f *Casus. s. alius.*

g *Mercede. sic. j. loca. §. j. sic. j. man. §. fi.*

h *Commodatū. cōmodatū em est si dedit tibi rem meam vt vris nec inde accepit mercedem. si vero merces interueniat erit locatio z conductio. gratuitū em debet esse cōmodatū. id teneris ad exactissimā diligentia. sic. j. loca. §. j. j. man. §. fi.*

i *Preterea. si vero deposuit penes te rem meam mihi obligaris. z possum agere p te actōne depositi ad rem mihi restituentam. z teneris ex solo dolo si dolum cōmiseris sed si negligenter custodieris non teneris. z iō si tibi rem depositam per negligentiam tuam amiseris furto debet sibi impunitari qui custodiendam rem suam suo amico tradidit negligenti.*

k *Deponitur. id est custodienda datur. vt. ff. e. depositi. l. j.*

l *Dolo. nota in deposito solum dolum venire. vt hic. z. ff. depositi. l. j. §. illud. Ite z lata culpa que pro dolo accipitur vt. ff. e. qđ nrua. Quandoqz leuissima. vt si hoc fuerit patrum. vt. ff. e. l. j. §. sepe. Ite si fuit in culpa quia deportauit rem positam per locum periculosum. vt. ff. e. l. in rebus.*

dati actione. sz is ab eo qui mutuum accepit longe distat. Nam si ita res dat vt ei? fiat z ob id de ea re ipa restituenda tenet z is qđe q mutuum accepit si quolibet fortuito casu amiserit qđ accepit. veluti icēdio ruina. naufragio aut latronū hostiūue icursu. nihil/omin? obligat? pmaneat. Alti is qđ vtedū accepit sane qđez exactā diligentia custodiende rei p̄stare iubet. nec sufficit ei tāta diligentia adhibuisse qđ tā i suis reb? adhibere solut? ē si mō ali? diligentior poterit eā rem custodire. sed pp̄ maiore vim maioresue casus nō tenet si mō non ipi? culpa is casus interuenit. Alioquin si id qđ tibi comodū ē domi peregre tecū ferre malueris z vī incursu hostiū predonūue vl naufragio amiseris dubiū nō est quin de restituēda re ea teneris. **Commodata at res tunc pprie intelligit. si nulla mercede accepta vl sutura**

§. j. l. si certo. §. interdum. Item mora facta in restitutione vt. ff. depositi. si in alia. §. si. z hic similiter tenetur de casu. m. Culpe. s. leuis. n. Imputari. sic. j. pro socio. §. si. et. ff. de mīno. l. cum mā dato. §. si.

res tibi vteda data ē alioqz mercede iterueniēte locat? tibi vsus rei vt. gratuitū. n. d. z cē comodatū. Preterea z is apd quē res aliq deponit? re obligat? ex actōe depositi. qz z ipe de ea re quā accepit restituenda tenet. Sz is ex eo solo tenet si qđ dolo comiserit. culpe at noīe. i. desidie ac negligētie n tenet. Itaqz securus ē qđ paz diligēt custoditā re furto amisit. qz q negligēt re amico custodiendā edidit n sibi sz sue facilitati ipurari? d. z. Creditor? quoqz q pign? accepit? re obligat? qz z ipe d ea re quā accepit restituenda tenet actōe pignozaticia Sz qz pignus vtriusqz causa datur et debitoris quo magis ei credere pecunia z creditoris quo magis ei i tuto sit creditum placuit sufficere q ad eam rez custodiendā exactā diligentiam adhiberet quam si prestiterit et si aliquo fortuito casu rem amiserit secu-

leuissima culpa. vt. ff. p socio. l. cum duobus. vel incendiu? nasci licet non noceat inculpabilibus. vt. ff. de offi. p̄fe. vigillum. l. iij. §. j. z. ff. de peri. et cō. rei ven. l. si vendita. z. §. §. p xi. alium casum fortuitū qui sez prouideri non potest. vt. §. pxi. §. et. C. de pig. act. l. qui fortuitis. **Pr**editor. creditore accipe ex omni causa vt i auē. de fideiul. §. si. z. ff. de ver. sig. l. si cui.

q *Accepit. no. caute ponit accepit. aliter nō dicitur re obligari. sed pignus creditori etiam nuda conuentione tenet vt. ff. de pig. act. l. j. z hypothecaria sibi nascit? ad pignus illud persequendum. vt. j. de act. §. item seruiana.*

r *Pignozaticia. que nascitur demum soluta pecunia. vt als satisfacto. vt. ff. de pig. act. si rem. §. omnis. sic in actōne tutele que demum finita tutele nascitur. vt. ff. de tu. et ra. dis. si tutor. §. si. z. l. sequenti. licet quidam dicunt etiam prius eam nasci. sed non intentari. vt no. dicto. §. omnis.*

s *Exactam proprie ponitur pro superlatiuo. vt. §. c. §. at is. non enim tenet de leuissima. vt. ff. de pig. act. l. si conueniri. §. venit. z. l. sequenti.*

t *Prestiterit. sez exactam diligentiam.*

v *Fortuito. Sz qđ pbat hūc casū. Rñ. creditor probat se amisisse. vt. C. de pig. act. l. si creditor. Ite debitor. pbat dolo vl culpā creditore pmisisse. vt. ff. d. pba. qñiens. §.*

o *Debet. hic nota aliud esse dolum vt vt qñ ē machinatio studiosa. vt. ff. d. dolo. l. i. §. §. aliud latam culpā vt nō intelligere qđ oēs intelligit. vt. ff. de ver. sig. l. late. aliud leuez. vt desidie et negligētie vt hic aliud leuissimam vt si quocunqz mō posituit prouidere z nō prouidit. vñ furtum fieri non potest sine*

qui dolo. 7. l. qui exco. licet bul. aliter distinguerit. vt. no. d. l. si creditor.

F securu. repetere placuit. Accur. floren.

a De verborum obligatōe Rubrica.

b Erbis ex interrogatōe. f. pcedere 7 rñsione sequite.

v ut h. 7. C. de vsu. l. j. als n̄ valerit.

c Dari. f. certuz q̄ appareat qd̄ q̄le vel quantū sit in obligatōe. vt. ff. e. stipulatiōnū. 7. l. sc.

rum esse nec impediri creditum petere.

De verborum obligatōe.

v Erbis obligatō cōtrahit ex interrogatōe 7 respōsiōe. cū qd̄ dari fieriue no bis stipulamur. Ex qua due p̄fiscit actōnes tā p̄dicio certi si certa sit stipulatio. q̄ ex stipulatu si incerta sit. q̄ hoc noie indeytit q̄ stipulū apud veteres firmū appellabat forte a stipite descēdēs. **v** In hac re oliz verba talia tradita fuerūt. spōdes spōdeo. p̄mitti. p̄mitto. fideipromitti. fideipromitto. fideiubes. fideiubeo. da bis dabo. facies faciā. **v** Atz aut latina aut greca vl̄ quali bet alia lingua stipulatio p̄cipiat̄ n̄hi interest scz si vterq̄ stipulatū it̄lectū h̄ lingue habeat. nec necesse est eadem

d fieriue. vl̄ etiā non fieri. vt. ff. e. vbi aut. f. qui id qd̄. 7. f. e. s. si.

e stipulamur. Est aut stipulatio vboz p̄ceptio qua aliquid dare vel facere p̄mittim.

f Ex qua. f. obli. vboz.

g Cōdictio. f. certi generalis de qua dic. vt. s. ti. j. dixim. circa p̄n. **v** Itē 7 triticaria locū h̄z vbi peti certū vl̄ incertuz nisi petat pecuniā n̄uerata. vt. ff. de triticaria. l. j.

h Ex stipulatu. si aut incertū qd̄ mibi debeat. nō stipulatōe s̄z ex alio p̄ctu agit p̄ditōe incerti. nā dico q̄ est p̄prium nomē actōis. vt. ff. d. p̄di. indebi. l. s̄z 7 si me. f. j. vbi d̄ h no. **i** Si incerta. nisi in casu. vt. C. de rei v̄oz. ac. in p̄m. Sed qd̄ si p̄mitto aliquid in genere. **v** Rñ. nō valet qd̄ agit. nā dando muscā liberarer. opret em̄ q̄ aliq̄ certitudo sit ibi. vt hō vel equi q̄ certis finibz p̄tineat. als nō valet. vt. ff. e. l. ita stipular. in p̄m. 7. ff. d. iur̄ do. cū post. f. gener. a sacro.

k Que. f. stipulatio.

l Cū. alludat vocabulo. sic. s. de testa. in p̄n. 7. ff. de acq. p̄ol. l. j. nā noia p̄sonāta dñt cē rebz.

m Firmū. nā 7 baculū vl̄ stipē palee dabat vn̄ alteri p̄ iur̄ iura. vt hodie sit in marchia. s̄z in lombardia bibūt. ali bi p̄ mantellū inestūr. sic. ff. de pac. l. j. f. j.

n In hac re. i. stipulatōe p̄trahēda.

o Faciā. q̄ oia dici debebāt i stipulatōe. vl̄ aliq̄ de his sic s̄. de ling. re. p̄ fideico. relic. f. si. s̄z hodie vl̄ vnū ex his vel etiā aliud dūmodo ap̄tū sit. vt. f. e. s̄. f. hcc. q̄ p̄manari d̄z cū isto. f. vl̄ olim p̄ idē fiebat rñsum hodie etiā p̄ aliud.

p Lingua. vt asyria. latina greca. vl̄ alia. vt. ff. e. l. j. f. si.

q Stipulatū. p̄prie 7 imp̄prie d̄z. sic in auē. d̄ eq. do. s̄. f. col. v̄. sic 7 imp̄prie etiā p̄mittēs stipulari. vt h. 7. ff. d̄ cō vl̄ inde. l. si nō fortē. f. si decē. Accur.

r S̄z hcc. q̄ dixim.

s Cōstitutio. vt. C. de p̄trahē. 7 cōmit. st. l. oēs.

t Sensus. f. vbi exp̄ssuz ab vtroq̄ 7 incōtinēti. vt. ff. e. l. j. in p̄n. 7. f. q̄ p̄ns. 7. f. siq̄s ita int̄. l. vba iutilia fuerit inser ta. vt. ff. e. q̄ extrinsec. als si dices vba exp̄ssa nō exigi. nō differret ab his p̄tracibz qui p̄sensu p̄trahunt. vt. f. d̄. obli. ex consensu. f. rñ.

lingua vtrūq̄ vti. s̄z sufficit cōgruētē ad interrogata r̄ndere q̄netiā duo greci latia lingua obligatōez p̄trahere possūt.

v S̄z hec solētia verba olim qd̄ē i vsu fuerūt postea āt leo/ nina p̄stitutio lata ē q̄ solēti tate verborū sublata sensum 7 p̄sonatē it̄lectū ab vtrāq̄ p̄te solū desiderat. l. q̄buscūq̄ verbis exp̄ssuz ē. **v** Dis stipulatio aut pure aut in diez aut sub p̄ditōe fit. pure veluti qn q̄ aureos dare spondeo idq̄ p̄festim peti pōt. **v** In diem cum adiecto die quo pecunia soluat stipulatio fit veluti de/ cē aureos primis iul. marci j dare spōdes. **v** Id āt qd̄ in die stipulamur. statū qd̄em de bet. s̄z peti priusq̄ dies vene rit nō pōt. at nec eo quidem ip̄o die in quē stipulatio facta est peti pōt. s̄z totus is dies

v Quibuscūq̄. abib lib̄ n̄ ad h. q̄ cūz si dicā a. 7 velim e re p̄sentare. p̄mittis. i. u dicas. b. 7 velis re p̄sentare. p̄mitto non valet. vt. ff. de cōstiti. pec. q̄ āt. f. si. l. se. 7. ff. de mu. 7 ho. vt q̄dam. f. 7 si lege.

v Dis p̄festis. f. sta tim. vt. ff. e. l. cū qui ita. f. f. 7. hoc nisi ra tione loci fit in diem

vt. f. e. s̄. loca. vel rōne rei q̄ adhuc nō est in rez natura. vt. f. de excep. s̄. anpe. 7. ff. e. interdū. in p̄n. 7. ff. de p̄di. 7. d. l. j. f. fi. s̄z ad qd̄ sit p̄missio cū nō incōtinēt soluit. **v** Rñ. nō ē sic prauē intelligēdū vbi p̄festim vt veniat statim cū sacco pa rat. vt. ff. de soluti. q̄ dicim. s̄z aliq̄ sp̄atiū. puta decē die rum vandū est vt. f. de inuti. st. f. pe. 7. ff. de p̄sti. pe. pro missor sic etiā fere vbiq̄ p̄suetudo interpretat. vt. f. x. dies fiat p̄cepta a p̄ntibz. q̄ est bona legū interpretes. vt. ff. de le. 7 se. p̄sul. l. si de interpretatōe.

v In die. f. sit stipulatio. s̄z nūquid stipulatō est act? civilis **v** Rñ. sic vt. f. de act. f. d̄ p̄stituta. ḡ nō d̄z recipe die nec etiāz p̄ditōem. vt. ff. de re iud. act. **v** S̄z die q̄ h act? ibi nō cōpu t̄t sic in nouatōe. vt. d̄z. ff. de noua. l. nouatio. 7 illa regula act? h̄z lo. ū in suis n̄ueratis casibus.

v In primis. sup̄stue h̄ d̄z. ff. e. cū q̄ ka. in p̄m.

v In diem. aliud si ad diem. nā tūc vsq̄ ad diem tenetur. 7 non plus. vt. ff. de act. 7 obli. l. obligatōnū fere. f. j. 7 dic q̄ idem est dicere die q̄ in diem. vt dicta. l. in principio et hic.

v Prius. nā cessit. sed nō venit dies. qd̄ dic. vt. ff. de ver. sig. l. cedere.

v Potest. sic. ff. si cer. pe. certū. p̄di. in p̄n. 7 si petis repellit exceptōe. vt. f. de excep. s̄. p̄terea.

v Nec eo qd̄ē ip̄o. nisi ab initio sic dicat. hodie dare spon des q̄ casu pura est. vt. ff. e. liber hō. s̄. x. s̄z si est pura ḡ pe ti nō pōt añ decē dies. ita em̄ determinat vbi p̄festim. s̄. e. s̄. oēs. 7 dicta lex. ff. e. liber hō. dicit q̄ eadē die ḡ male. s̄z ibi exp̄ssa est dies.

v Est. f. vt soluat.

v Tribui p̄z. h no. quēstionē de facto. iudex statuit t̄minuz

Pemptoriuz p̄tib⁹ ad audiendā suam puta in die iouis vna p̄tib⁹ nō veniēte ea die. quero quō deat ea sua ferri. an die statuta vel sequenti. **E**t videt̄ q̄ nō die statuta. qz vt in p̄tractibus tota illa dies videt̄ sua. vt hic. 7. p hoc est. vt. ff. de ferri. l. more romano. p quā etiā si media nocte venisset satis sufficeret. vñ patet q̄ ea die ferri nō debuit. **I**te alta rōne. qz p̄ pemptoriū d̄z eā p̄tē absente citare iudex. vt. ff. de iudi. l. post edictuz. 7. inter vnā citationē 7. aliā d̄z esse spatū. x. die rō olim. vt. ff. d̄ iud. l. p̄ interualla. hō die. xxx. diez. vt in auē. d̄ iud. §. oēz col. viij. 7. fm̄ psuetudinē bonā. vnus diei. vñ patet q̄ in die pemptoriū nō d̄z ferri s̄z in illa. l. p̄ edictū exponit d̄z. i. p̄t. **I**te videt̄ ecōtra q̄ i die pemptoriū d̄beat iudicari. vt. C. q̄ndo sp. nō est ne. l. cū nō eo die. **I**tez si sit ita ppe sero vt certum sit eā p̄tē ampli⁹ nō posse venire d̄z iudicare. 7. die p̄p̄torij. vt. ff. de ob. l. cū stipulat⁹ sū mibi vel pculo. 7. l. liber hō in si. **E**t hec ē vt r̄oz opti. s̄z m̄ p̄ vesp̄as statim vel in ipsis vesp̄is d̄z ferri. vt in auē. de iud. §. sedebit. col. vj. s̄z nec in nocte d̄z ferri s̄z ita paulo post excessum vesp̄az d̄z iudicare. 7. ita quidaz electi ad quoddā cōsiliū defacto iudicauerunt. **S** Darū. i. nō ē hoc vep̄ incōmutabiliter. **S** Pr̄iūsq̄. vt. ff. e. quicquid. §. si. 7. de p̄g. ac. si necessitas §. si annua. **I**te si ita annuos. aliud si d̄t̄erit. singulis annis. aliō si d̄t̄erit hoc anno. nā p̄mo casu in initio cuiuscūq̄ anni. scđo ī fine cōmittit stipulatio. qz sic est in legato sicut in relicto. vt C. q̄ di. le. cedi. l. j. **S** ar. §. q̄ di. le. ce. nec sel. vñ d̄t̄us. **A**nnua si d̄s tunc respiciēs caput anni. Anno si d̄s in fine tenebus anni. vt dices. 7. de muti. s̄i. §. cui hoc anno. 7. ff. e. l. q̄ anno. **S**z nūq̄d ē vna stipulatio vel plures. **R**ñ. vna ē. vt ff. e. si stichū. §. j. l̄z legata sic relicta sint plura. vt. ff. de dona. cā mor. l. senatus. §. si. **S**z que est rō. **R**ñ. qz semel in stipulatione inspicit cōditio stipulantis. vt si sit filius acq̄rat p̄ri. et vna est actio. vt. ff. e. l. si fili⁹. s̄z in legatis plures p̄siderant. l. singulis annis. cū singulis annis cedat dies legati. 7. plēs sint actōes. vt. ff. de an. le. l. cū in annos. 7. q̄ di. leg. ce. l. cum in annos. **S**z. **M.** dicebat hāc esse d̄riam. qz in stipulatione est vna verboz p̄ceptio. s̄z q̄tū ad rei veritates plures sunt sicut legata. 7. facit p eo. ff. e. plurib⁹. §. j. **S**z ibi certe p̄ alta vba fuit facta. f. annua bina. trina die. **V**el dic q̄ ibi quozū d̄ā s̄z rectat. nec ob. q̄ vna ē p̄ceptio. nā 7. in legato vna ē **q̄** **Q**uod viuā. i. donec viuā. **S**acta. f. rōe p̄imi anni. s̄z rōne seq̄ntis est in die quo. ad quid. qz añ annū nō debet. 7. cōditioalis quo ad aliud. nam als nō debet nisi viuā. ar. ff. e. hoc iure. 7. l. in illa. vel dic q̄ est pure labnegatiua. i. nō cōditioalis. **P**erpetuas. i. donec viuat. sic. ff. p̄ l. j. fm̄ q̄dā. imo

die p̄ omnia secula etiā post mortē. nā tpe nō tollit obligatio ipso. f. iure. vt sequit. vt. ff. de act. 7. ob. l. obligationum. §. placet. 7. ff. de serui. seruitutes. sed per exceptōez vt sequitur. de hered. pe. 2ē. vt. ff. de act. 7. ob. l. obligationū. §. placet. 7. ff. de serui. l. seruitutes.

c Sub p̄ditōe casū i. in aliquā fortunaz opinatā. vt possit se habere ad esse 7. nō esse. qd̄ de futuris tā tū est. vt. §. e. §. cōditiōes.

Iri. cāq̄ ipsaz spem in heredē transmittim⁹. si priusq̄ p̄ditio extat mors nobis cōt̄ gerit⁹. **L**oca etiā inseri stipulationi solēt. veluti carthagine dare spōdes q̄ stipulatio l̄z pure fieri videat. tamē re ipa hēt tēpus iniectum quo p̄missoz vtatur ad pecuniaz carthagine dandaz. **E**t ideo si quis romē ita stipulet̄ hodie carthagine dare spōdes inutilis erit stipulatio. cum impossibil sit repromissio. **C**onditiones que ad p̄sens v̄ ad p̄teritū tps referunt. aut statim infirmant obligationē aut omīno non differunt. veluti si ticius consul fuerit factus quinq̄ aureos dare spōdes. **S**i quis ita stipulatur si in capitolium nō ascendero dare spōdes. perinde erit ac si stipulatus esset cū moriet̄ sibi dari. **E**x cōditionali stipulatōe tñ spes est debitum.

d Differ. nā ante euentū cōditōis obligatio cessat. vt. ff. si certū pe. l. nō oēs. 7. sic ea pendente nō ē debitor. sic nec heres sub p̄ditōe instituit⁹. vt. ff. sam. herci. si marit⁹. ar. §. C. de cōst̄. pe. l. ij. in eo q̄ dicit p̄ditioalis e debitor posse cōstitui qd̄ nō posset nisi esset debitor. vt. ff. de consti. pe. l. j. **S**ed dic q̄ sufficit debitor spe. **I**te nec illud interim debet. vt. ff. d̄ p̄st̄. pe. id quod. **I**te ar. p̄tra. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. i. p̄fessione. 7. ff. de ver. sig. l. creditores. s̄z rōne spei creditores dicunt. vt. §. e. §. ex conditionali.

e Si ascendero. s̄. posuit in affirmatiua conditione. nunci negatiua r̄fi. **f** Spondes. f. v. aureos vel aliquid aliud. **g** Moriet̄. similes sunt iste due stipulatōes in h̄ qz mortuo stipulante in vtruz casu cōmittit vt heredes agant. nāz p̄t obligatio ab herede sic incipere. vt. C. vt ac. ab here. et cōtra here. l. j. dissimiles in hoc. qz p̄ma cōditioalis. scđa in die quē die certū est euentū. vt. ff. de cōdi. inde. nā. si licet nesciamus quando. vt. ff. de cōdi. 7. de. l. j. 7. in aucten. de nup. §. deinceps. colla. iij. **h** Ex conditionali. spes autem non cessit vel venit dies. s̄z impura statim cedit 7. venit. vt. ff. de v̄bo. sig. si cedere. sed ī illa que est in die statim cedit dies legati. s̄z non venit vt. §. e. §. in diem. **i** Transmittimus. sic. C. de his qui ante ap. ta. l. j. **k** Contingit. sed qualiter legatarius conditionalis legati speciem ad heredem non transmittit. vt. C. de cadu. tol. §. fin autem. **R**ñ. in stipulatione interuenit factum stipulantis volentis sibi prospicere. 7. sic heredi. vt. ff. de probat. l. si pactum. quod factum non est in legario. cuius factū interuenit. **E**t eodem modo responderetur in heredi. conditionalis. **l** Loca etiā inseri non solum cōditio vel dies. **m** Tps. qd̄ bon⁹ iudex arbitrabit. qd̄ dic. vt. ff. e. p̄tinu⁹.

De stipulatione seruo.

De stipulatione seruo.

Seruus dñi. q̄ dñs caput ē serui. vt. ff. de nora. §. ois
ex sua em̄ psona nil pot̄. vt. ff. de re iud. l. fui. r. l. q̄
artinet. nisi exq̄ manumittit̄. tūc em̄ icipit bñe. caput
vt. ff. de ca. vi. hodie.

In plerisq̄. h̄ p̄
terea dicit̄. q̄ heredi-
tati furtū fieri nō p̄
nisi i trib⁹ casib⁹. vt
ff. d. fur. hereditariē
r. l. sc. Atē pp̄t v̄su-
fructū q̄ seruo hēre-
ditario. p̄mitti nō p̄t
vt hereditati quera-
tur. vt. ff. e. v̄usu-
fructus.

Defuncti. n̄ hē
dis. vt hīc. r. §. d. hē
re. isti. §. seruo. r. ff.
de acq. re. do. hēre-
ditas. Et que sit rō
q̄re psonā defuncti et
nō heredis. dic vt dī
cro. §. seruus.

Hereditari⁹. sic
ff. d. iniuris. l. j. §. q̄-
rens autē.

Sicut sibi. nisi in
casib⁹ vt cū factū ē
in stipulatione. quo
casu nō acq̄rit. vt. ff.
pro. §. et cū opas a
libero stipulet̄. vt. ff.
e. l. an̄pe. §. si seruus
meus. r. in alijs casu

bus quos no. ff. e. l. j. r. l. se. **S**z nūquid fil⁹ pot̄ stipulari fra-
tri suo in cadē p̄tate existi vel seruo cōseruo suo. Dico q̄ sic
q̄ seruo p̄seruo stipulari p̄t vt hīc. §. q̄ frater fratri. ar. C. de
diuer. rescrip. l. j. Itē q̄ vox fili⁹ vox p̄ris intelligit̄. r. vox p̄
ut vox dñi intelligit̄. vt. ff. de iniur. l. i. et qui. §. post mortē. ff.
de p̄ho. ob. l. dñs. r. l. se.

Impsonaliter. nullius facta mētionē. i. v. l. p̄prio nomīe
vel appellatiuo. vel facta mētionē de noīe appellatiuo sed
nō p̄prio. vt. §. de exhere. l. j. §. j.

Acquirere. vt ex cā p̄fecticia. r. aduēticia. isto iure quod
dicit̄. vt. §. p̄ quas p̄so. no. acq̄. §. j.

Sz cū factū. Sed si stipulat̄ seruo sibi scribi libz. r. sit fa-
ctū. nōne acq̄rit dñō. Rñ. sic. r. q̄ d̄ hīc dicit̄. §. cū factuz rē.
I. a seruo faciendū nō ab alio vel etiā a dñō.

Omnimō. sic. ff. de v̄su. r. ha. plenū. §. §. si v̄usu.
I. l. cōtinebit̄. sic. ff. de cōdī. r. dem. q̄. qui hēredis.

Tre. hēc v̄ba expone. vt. §. de serui. in prin. r. ff. de v̄su.
rus. p̄. l. j. Et no. q̄ p̄ v̄ba loquit̄. aliud si p̄ nomen. puta iter
tunc dñō acq̄rit̄. vt. ff. e. si cōmunit̄.

Etia dñs. subau. phibere nō d̄z. q̄. d. dēret phiberi. **S**z
p̄tra. §. p̄ quas p̄. no. ac. §. non solū. r. §. de his q̄ sunt sui vel
ali. tu. §. j. Sed nō est p̄tra. q̄ r̄ hīc acq̄. dñō cōmodū. nam
ad sui dñi vtilitatem ibit̄ seruus.

Seruo cōs stipulādo impsonalr. vel sibi vel dñis suis
sub noīe appellatiuo. ali d̄ si p̄pria noīa exp̄ssit. nā tūc acq̄rit̄
tur p̄ virilē nō p̄ portioē dñi. **S**z q̄d si p̄p̄riū nomē r̄ appel-
latiū. Rñ. si p̄ponat p̄p̄riū p̄ virilē. si appellatiū p̄ponat
p̄ dñō. vt. ff. d̄ sti. ser. l. si. seruus cōs. r. ff. de sta. l. l. ita. §. j.
q̄. **N**oīatim. p̄prio noīe. vt. ff. de exhe. l. j. §. j. vel appellati-
uo dñmō intelligat̄ de quo dñō dicat̄. vt. C. de li. p̄re. l. iij. et
ff. si cer. pe. l. certuz.

Stipulat⁹. hoc distinet̄. i. d̄tuisim exaudi. Sed quid si
v̄o iudic̄ seruo. r̄ ipse alteri stipulat⁹ est noīatim. Distingue

De diuisione stipula.

ex cuius re. vt si ex re iubentis si queraf. als noīato. vt. C. p
quas p. no. ac. l. fi. §. fi. r. ff. e. p̄inde. §. fi. r. l. se. Ij antiq̄ aliter
distinguant.

Seruo v̄m. nā cū sua sit ampli⁹ queri nō p̄t. vt. §. d̄
le. §. §. si rē. r. ff. de ac. sic itaq̄. restat ergo vt solt alteri q̄raf.

stipuletur. vt sibi ire agere li-
ceat. ipse enim tantum probi-
beri non debet. non etiam do-
minus eius. **S**eruus com-
munis stipulādo vn̄icuiq̄ do-
minorum p̄ portioē domini⁹
acquir̄. nisi iussu vn̄ius eoz
aut nominatim cui eozuz sti-
pulus est. tunc enim solt ei
acquiritur. quod si seruus cō-
munis stipuletur. si alteri ex
dominis acquiri nō potest. so-
lidum alteri acquir̄ veluti si
res quam dari stipulatus est
vn̄ius domini sit.

De diuisione stipulationū

Stipulationū aliē
sunt iudiciales aliē p̄-
torie aliē cōuētiona-
les aliē cōmunes tam p̄to-
rie q̄ iudiciales. Iudiciales
sunt duntaxat. que a mero

Aliud si ex re vn̄us
stipulet. tūc oib⁹ q̄-
rit̄. §. cō. vi. iudicio
reddetur cum agit
communī diut. pro
isto seruo. pot̄ etiam
deducere q̄ soci⁹ su-
us lucrat⁹ erat ex sti-
pulatiōe facta ex re
b⁹ suis reddid̄ illi ex
cul⁹ req̄rit̄. vt. ff. e. si
ex re. §. j.

**De diuisione sti-
pulationū. rubrica.**

Stipulationū. simile p̄ omnia. ff. de v̄bo. obli. sti-
pulationū.

Iudiciales. quando iudex cognoscit de aliq̄ cau-
sa etiam pendente causa principal̄ incidenti. r̄ fa-
cit interponere cautionē. r̄ dicunt̄ iudiciales a iudicio.
Pretorie. sunt quando non audit̄ iudex aliqua d̄ causa
sed principaliter. vt talis cautio interponat̄. veluti damni ē
facti. r̄ cantis legatorum p̄bandoz. r̄ talis est differentia in
ter ea que dicta sunt.

Conventionales. que ex cōuētioē partū sūt. r̄ de his
certum est r̄ planum.

Comunes sunt. veluti rempu. sal. fore. Sed quare d̄
cunt̄ aditōes. Rñ. q̄ principaliter pot̄ adiri iudex vt̄ inter-
ponat̄ cautio. cuz pupillus h̄z tuzorem qui non satisfecerit
rem pu. sal. fore. sic diceret̄ p̄torica. potest vero adiri iudex
nō p̄ncipaliter vt̄ cautio de illa interponat̄ sine antiq̄a cau-
sa. veluti cum pupillus non habet tuzorem potest petere co-
ram iudice. r̄ iudex qui dat tuzorem ex officio suo facit inter-
poni cautionem rempu. sal. fore. r̄ ita dicit̄ iudicialis. Itē
quidā dicunt̄ illā cautionē rem pu. ba. esse communē q̄ cō-
q̄ interponitur a procuratore actoris. q̄nq̄ a procura. rei.
vt. ff. de procura. l. pomp. §. sed r̄ is qui. vel alta ratione di-
cit̄ cōmunit̄. veluti cū p̄curatori noīe p̄uenit iudex. ex offi-
suo d̄z facere vt̄ cautio rē ra. ba. interponat̄. r̄ tūc ē iudicial̄.
p̄torica ē q̄ q̄s. p̄mittit̄ mibi q̄ p̄mittere rē ra. ba. mō volo q̄
p̄mittat̄. r̄ sic p̄ncipalr̄ ad istā stipulatōz vado ad p̄tores vt̄
ip̄a interponat̄. Hec ē cōis r̄ alia cō q̄ sup̄ior. nā hēc p̄uētioā
s̄t. at cō iudicis ex p̄uētioē. vt. ff. rē ra. ba. l. interdū. Itē iudici-
s̄lis. q̄ interponit̄ a p̄cura. cū dubiū fuerit an hēat mādātū. vt
C. de p̄cu. l. j. r̄ C. de satisfda. l. j. als nō potest rē exp̄iri. q̄
nō admittet̄. r̄ de satisfda. §. pe. Alj dicūt̄ eē cōe. q̄ a p̄cur-
rei q̄nq̄ interponit̄ nō solū actoris. vt. ff. de p̄cu. nō soluz §. si
stat⁹. r̄ §. rursus. r̄ §. fi. r̄ l. pomp. r̄ l. si delinctoris.

Pretorie. s3 cū h ponit ptozie vt spēs opposita iudiciali. qre. ff. de pte. st. l. j. in pū. ponit vt gen. f. ptozie. Rū. sibi aliter accipit iudiciali. s3 iudicō. h a iudice. vt. ff. mā. l. luci. 3

Judiciales. s3 stipulatōes. **D**e dolo. vt si ago pignoratitia. caues ne fuitutes dolo paderis. vt ius rei in aliquo leseris. vt ff. d. pig. ac. creditor. **S**i reuēdi. agā. p re quā suscepisti iaz ius. ptes. caues d dolo ne alienaueris vt manumiseris seruuz. vt. ff. de rei vendi. si post. sic. e. ff. mā. si p curator. s. pc. 7. l. f.

judicij officio pificiscū veluti de dolo cautio vltō psequendo suo q i fuga ē d fstituēdove p̄cio. Pretorie sunt q a meo p̄tor officio pificiscū veluti dām infecti vel legatorum Pretorias aut stipulatōes sic exaudire optet vt i his etiā p̄tineant edilitie nā z he a iurisditōe p̄tor veniūt. Cōuentionales aut sūt q ex cōuētōe vtriusq p̄t accipiūt. hoc ē neq iussu iudicij neq iussu p̄tor s3 ex p̄uentōe p̄trahētū quarū totidē genera sūt quot p̄t ne dixerim rerū p̄trahēdaz. **C**ōmunes stipulatōes sūt veluti re saluaz fore pupillo.

De psequendo. vt si metu mihi abstulit si tuū quē postea p̄videris caues de eo psequendo vel eius p̄cio restituēdo. vt. ff. q̄ me. cau. si cū ex. s. q̄ si hō. **S**i re d̄ redibet z nō h3 seruū quē reddere d3. qz aufugit. d3 cauere emp̄tor de psequendo seruū z si h̄e poterit restituat v̄ditori. vt. ff. de edil. edic. l. redibere. s. si. sic. z. ff. de p̄di. cā da. si pecuniā. s. pe.

Ue pro vel. Pretorie. stipulatōes.

A micro. l. puro. sic q̄ non iudicij officio. s. tali quali z superior casu.

Dām. vt. ff. de dā. infec. l. p̄tor atr. s. eū d. **D**icif z alio respectu p̄toriz illa q̄ ab initio exigif. siue sit p̄toriz inuentōne siue ciuili. siue q̄cuq̄ mō inuēta. ex eo. s. q̄ p̄tor eā approbat vt. ff. de d. sig. l. lege. z h̄ sensu cōprehēdit p̄toriaz z iudiciali z cōes. z oēs p̄ter p̄uentionales z ita accipit. ff. de p̄tor. st. l. j. sic est de adop. vt. ff. de adop. l. ij.

Ed legator. vt. ff. vt leg. vt fideicō. no. ca. l. j. j. r̄n.

Edilitie stipulatōes. edilitie vt si aial tibi v̄do. d̄ vitijs z cauere debeo. vt. ff. de edil. edic. l. itaq. z. l. si v̄ditif.

Admūt cū ediles erāt ex p̄torib. vt. s. de iur. na. s. p̄ponēbat. s3 q̄ erit intelligibil d̄rā int̄ p̄toriaz z iudiciali. cū h̄ti. accipit p̄toriz z iudiciali. Rū. qz p̄toriz a p̄tore mortuo inducta est. s3 iudiciali a iure p̄suli alijs. **I**tē in p̄toriz inuēntes iudicē ob h̄ ipm p̄ncipaliter adiri. sed in iudiciali p̄ conseq̄ntiā. vt p̄z ex sup̄dictis exēplis. **I**tē iudiciali vage sūt p̄ totū corp̄ iuris. s3 p̄toriz s3 z ip̄e sūt vage. cōprehēse in sūt s̄l in vno ti. vt. ff. de p̄tor. st. l. j. **P**otes notare q̄rtā d̄ram vt no. ff. de d. ob. l. v. s. ij. s3 d̄ns no. addit aliā d̄rāz dicēs qz p̄toriz sūt q̄ p̄ solū ordinē imponūt. z iudiciali q̄ p̄ quēlibet aliū iudicē.

Cōuentionales p̄nc. id̄ dicif p̄nc. qz i q̄busdā valz ali p̄t. vt v̄ditio in libero hoīe z s̄lib. vt. ff. de p̄. emp. l. z liberī. z. ff. de p̄. emp. s. fi. in q̄busdā nō valet stipula. vt. ff. de i. j. r̄n. in h. s. j.

Quaz. l. cōuentionaliū. **C**ōtrahēdaz. s. cō genera. i. q̄t possim d̄cere eē genera p̄ctuū. tot sūt genera stipulatōnū. i. vbi cūq̄ p̄t h̄tī p̄t sit stipulatio inuēntire. nā stipulatio ē p̄ci. vt. ff. de d. sig. l. labeo

Cōes. abnegatiue lege. i. nō p̄tor e t̄m. vt iudiciali t̄m. vt p̄uentionales t̄m. s3 p̄rim ex vno p̄tim ex altero naturā accipiūt. nā si nō canerit tutor pupillo h̄ ipm peti p̄t. z q̄ ad hoc h3 naturā p̄torie si petif tutor. z p̄ p̄scōis p̄sta satisfactio. z in h3 naturā iudiciali. vt. s. d̄ satisfda. tu. s. j. s3 d̄ h̄odie plenius. vt. ff. de d. ob. l. v. s. p̄torie. vbi est h̄ti. de verbo ad v̄bū. **S**i si petatur hec satisfactio ab alite o nitor vel cura toz ex p̄scōntia peti tur z nō p̄cise. v̄n. z. l. h̄ h3 naturā iudiciali vt. ff. d̄ admī. tu. l. ij. f. r̄n. z. s. de satisfda. tu. vt. cu. s. j. z. s. ij. **U**dic eōel alio mō vt. s. e. s. s3 fm hoc oīs p̄toriz potest eē cōmunes.

Nā z p̄tor iubet re saluā fore pupillo cauere z interdum iudex si aliter expedire res nō potest vel de rata stipulatio agit.

De inutilibus stipulatōib.

Omnis res q̄ d̄no n̄o subijct. i. stipulatoez deducta p̄t siue mobili. si siue immobili. **E**t si q̄s rem q̄ in rerū natura nō est aut esse nō p̄t dari stipulat̄ fuerit veluti stichū qui mortu⁹ sit quem viuere credebat aut hippocēthaur⁹ q̄ esse nō possit iutilis erit stipulatō. **I**dem iuris est si rem sacram aut religio

Et pretor. scilicet mortuus. cuius verba non habemus

sed sententiam. vt. s. de satisfda. tu. in prin. s. j.

Iudex. s. viuis.

Nō p̄t. qz sp̄tē nō vult satisfdare ex p̄cepto mortui p̄toris. v̄n inustus cōpellit a iudice viuo. **D**e rato. hec est cōf. z alta cā q̄ sup̄ior. nā hec est p̄uentionalis q̄nq. vt si fiat extra iudicij ex p̄uentione. vt. ff. r̄. ra. ba. in erdū. **I**tē iudiciali q̄ interponit a p̄curatore actoris cui dubiū est an sit p̄curator. vt. C. de p̄c. l. j. z de satisfda. l. j. alē nō potest res expediri. cū nō admittat. vt. ff. de satisfda. s. pe. **A**lī dicit eā cōem. s. d̄ rato. qz z a p̄curatore rei p̄statur q̄nq nō solū actori. vt. ff. d̄ p̄c. l. nō solum. s. si stat. z. s. si casus. z. s. vlti. z. l. pomp. s. ij. z. l. si defunct. s. vlti.

De inutilib⁹ stipulatōib⁹. Rū.

Omnis res subijct. i. subijcti p̄t. Sūt cūi quēdā res q̄ nō p̄t esse in n̄o d̄no. vt qz nec sūt nec fuerūt. i. in rez natura. vt. ff. p̄. s. vlti. s3 est impossibile d̄ natura. vt i sole z luna z simili. vt. ff. de s. s. s3 impossibil. vt de facto vt aureū montē. vt. ff. de test. li. cū heres. s. j. vlti hoīm dispositōe. vt res sacre z religiose z sancte z publice z in vsu publico p̄sistēs. z alie s̄iles. vt liber hō ex sui natura. vt. ff. p̄. s. z. s. de rez d̄m. f. r̄n. z. s. nulli⁹ z. ff. de d̄. ob. l. i. inter stipulantē. s. sacram.

Mobil. cui⁹ appellatōe z p̄ se mouētia vt equi p̄tinent vt. ff. d̄. sig. l. mouentiū.

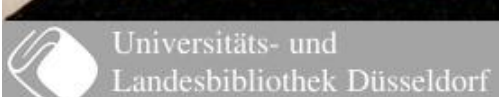
Rerū natura. i. apud aliquos hoīes. sic. s. d̄. ob. s. cō ditōnes.

Credebatur. marie subaudi naz idē si sciret moctuum. nisi mora debitoris p̄cessisset moctem. vt. ff. d̄ p̄. l. p̄missor z. ff. de d̄. ob. int̄. s. si stichū. que est p̄tra.

Hippocēthaur. aial forte nati ex cō z thaurō qd̄ nūq̄ fuit visus. v̄n orati. humano capiti zc.

Inutilis. i. vitiosa. qz s̄ ius est. **A**d iur. s. vt sit inutilis.

Sacram. licet nō valet stipulatō. vt h̄c valet n̄ vendi tio inter ignorantes vt actio d̄etur. vt. ff. de contrahē. emp. s. ff. z. ff. de contra. emp. l. et liberti. z. l. sed cessu. s. sed que

est rō. Rñ. qz in venditōne nō ē necesse trāfferri dōmīnūm
in stipulatōe sic. vt. ff. de cōtra. emp. 7 ven. l. si ita. 7. §. fi. 7 est
filiā qre qd pōt rem alienā vendere. vt. ff. de pben. emp. l. re
sz nō obligare. vt. C. que res pig. ob. pof. l. q. liberos. qz i pig
noze dz ius constitui creditori vt sibi det hypotecaria actū. i
venditōe sola tradi
tio cū obligatōe cui
ctōis sufficit. vt. ff. d
pig. l. q. nōduz. §. qd
dicit. 7 d. act. emp. l.
ex. empto.
c. Religiosa. bec
dōba expōc. vt. s. de
re. di. §. nullius. 7. §.
religiosum.

sz quā humani iuris eē cre/
debat. vel republicā qvlib^o
populi ppetuo exposita sit vt
foz vel theatz vel libez bo/
minē quē seruū eē credebat^o
vel cui^o cōmerciū nō habue-
rit. vel rē suā dari quis stipu-
letur. Nec impendēti erit sti-
pulatō ob id q publica res i
prietatū deduci potest. 7 ex li-
bero seruus fieri potest et cō-
merciū adipisci stipulator po-
test. 7 res sua stipulatoris de-
finere esse pōt. sz ptinus in/
utilis est. Item contra licet
in initio vtiliter res in stipula-
tū deducta sit. si postea in ea
rū causaz. de quib^o supra di-
ctū est. sine facto promissoris

d. **U**lib^o. al si non
est in vsu pōt aliena
ri. vt. ff. d. pben. ep. sz
cellus. j. rñ. 7. l. pacta. §. fi. 7 sic. ff. de via pu. l. viam.
e. **S**oz. f. vbi reddidit ius. vt. ff. de iusti. 7 iure. l. pc. l. prerū ve
nalium. sed forus est bursa. **U**theatru. expone. vt. s. de
re. di. §. vniuersitatis. **U**redebat. idē si sciebat. vt. j. pt.
§. 7. ff. d. ob. inē sti. §. sacram ibi casum eñ. 7c.
b. **C**ōmerciū. gñale nomē est ad oēs pē. vñ dicit aliqū ba-
bere cōmerciū rei qñ p emp. vel alio mō pē ea hēe. qre iude^o
nō hz cōmerciū xpīani mācipū. vt. C. ne xpīani mā. iij. 7c. vñ
si iude^o iudeo pmittit tale mācipiū nō valz. vel xpīanus iu-
deo vt hic. si aut xpīano pmittat iude^o valet. vt. ff. de dōbo.
ob. multū interest. 7 de le. f. apud sul. §. fi. Accur.
i. **S**uā. nā cū sua sit plus sua fieri nō pē. vt. s. de le. §. sed si
rē. 7. §. d. ac. §. sic itaq. nisi rōe possessionis apud aliū pstiture
vt. ff. d. pben. ep. l. si in ep. §. iij. vel nisi sub pditōe. vñ tñ venie-
te pditōe stipulatoz res eē delterit. vt. ff. d. ob. si rē meam.
k. **P**rotim^o. i. statim. qz pura stiplo suspēdi nō pōt. vt. ff. d. sti.
scr. l. vusu. sec^o i alijs acub^o viuo. vt. ff. cōia. p. l. si in si.
l. **I**te s. i. eprio. nā. s. dixit qñ ab initio res erat sacra vel si
mils. sz p ea delij. nūc ep qñ pu^o nō sacra sz p ea fit.
m. **I**n caz. i. sacra vel religiosa vel silis. vt. s. pri. §.
n. **S**acro. qd est cū erat res aliena. al si sua sp suo facto. fa-
ctū videt. etiā si alienauerit post tēp^o stipulatois. idē si erat
aliena dūmō post mortē. vt. ff. de d. ob. l. si seruū. §. j. 7. ij.
o. **E**xtinguit. ar. s. de le. §. q si vno.
p. **S**imilia. pura rē sacra cū erat pphana. 7 sic de singulis
l. sacra. vel religiosa. p. s. pri. §. **O**bligatōz. l. istā. B ē
r. **S**i quis aliū. plus extraneū. stipulationē.
s. **O**bligat. 7 ē rō. qz nemo alienū factuz pmittere pōt. vt
hic. 7. ff. de dōbo. obliga. stipulatio ista. in prin. nisi pena pro-
mittat. vt. j. e. §. d. a vice. nisi in quinqz casib^o in qb^o psumit
lex interesse. pmitti nisi fiat vt in caudē iudicio sisti. vt. ff. de
dōbo. ob. quotiens qd. itē in stipulatōe ista hēe licere. vt. ff. d.
d. ob. stipulatio ista. j. rñ. itē in stipulatione de rato. vt. ff. rez
ra. ha. l. in stipulatione. itē in stipulationib^o edictijs vt sanū
esse seruū venditū vel nō furē 7 silia. vt. ff. de cuic. l. si itaqz
qd. itē in stipulatione repu. sal. fo. nā cū sit ptozia exigit fide

iusoz. vt. ff. de pto. l. p. orie. stipulat ergo pupillus hīs
bis a f. de iustoz. pmittis rē meā sal. fo. p tuto. vel curatozē.
nā 7 hīs verbis ab eis stipulat. vt. ff. repu. sal. fo. l. j. 7. l. cuz
pupillus. pccrea nōne qd semp pmittit p se 7 suos here-
des ea facta que p aliuz pnt explicari. vt. C. de pben. sti. l. fi.
lz ptra sit si nō pē p
aliū fieri. vt. ff. e. cen
t estm^o. §. id qd. 7. C.
de ca. tol. l. j. §. vt ar
Rñ. nō ē ali^o heres
qz testator. imo idēz
psumit. vt in auct. d.
iurcurū. a mo. p. §. j.
j. colla. vj.

deuenerit extinguit stipula/
tio. Et nec statim ab initio talis
stipulatio valebit. lucū ticū
cū serū dare spōdes. 7 silia
q natura em sui domino nō
exempta sunt in obligatōez
deduci nullo modo possunt.
Si quis alium daturum
facturum ve quid pmisit non
obligabitur. veluti si spōde-
at ticiū quinqz aureos da-
turum. Quod si effecturum
se vt ticius daret spōde rit
obligat. Si quis alij q ei
cuius iuri subiectus sit stipu-
letur nihil agit. **P**lane so-
lutio etiā in extran eā psonaz
cōferri pōt. veluti si quis ita
stipuletur mihi aut seyo dare

Effecturus. tunc
em suuz factū mani-

feste promittit. idem si dixit se curaturuz vt fiat. vt. ff. si cer.
pe. l. fi. §. fi.
v. **S**i quis aliū iuri id est dominio vt seruus domino cui ac-
qrit. vt. s. p quas pso. no. ac. §. itē q seruū. itē reuertia pater-
na vt filius patri. vt. s. p quas pso. no. ac. §. j. itē obedientia
vt monachus monasterio cui querit 7 se 7 alia. vt in auctē.
de mona. §. illud. coll. j. idē dicas de seruo fructuario. idē d
vlurario. idem de seruo bona fide possesso. 7 libero bona fi-
de possesso. qui ex duab^o causis querit. vt. s. p. qd pso. no.
ac. §. de hīs. 7. §. idem placet.
x. **N**ihil agit. 7 est rāo quia inuente sunt 7c. vt. j. e. §. alte-
ri. 7. ff. de d. ob. stipulatio ista. §. alteri. fallit tamen in casib^o
fedecim. In primis vt si stipulatio interfit. quia sit tutor ei^o
cui stipulatur tempu. sal. fo. Secundo quia procurator stipu-
latur dominus. Tertio si stipulāte creditor. vt. j. e. §. sed si
quis. 7. ff. de verbo. ob. stipulatio ista. §. si stipuler. 7. §. si qd
insulam. Quarto fallit in omnibus pterozis stipulationib^o.
vt. ff. de pto. sti. in oibus. vt est damni insecti. vt. ff. de dā.
insec. damni. §. si. item iudicatum solui 7 similes. vt. ff. de p-
cu. in cāe. §. si. item fallit in pcuratoze pntis. vt. ff. de d. ob.
si pcuratoz. et. ff. de pcur. l. pcuratoz. itē fallit in actore mu-
nicipuz ex cuius pacto queritur municipibus. itē in curato-
re furiosi 7 cōsimiliū psonarum et tutorum. vt. ff. de consti.
pe. eū qui. §. si actori. itez fallit i iustoz. nā sibi actio ex pa-
cto iustoz querit. vt. ff. de instr. l. j. in fi. 7. l. ij. item fallit in
iudice vel in notario vel in simili persona publica. ex quozū
pactis et stipulationib^o alteri querit. vt. ff. repu. sal. fo. l. ij.
7. ij. 7. ij. j. iñ. 7 in auctē. de execu. 7 hīs qui cum. §. j. colla-
tio. vñ. et in auctē de heredi. ab intesta. §. ex hīs. collatio.
ix. itē fallit in creditore ex cuius pacto querit actio debito-
ri. ff. de pigno. ac. l. si cū venderet. j. rñ. item fallit si auns pa-
ficatur dōctm reddi nepu quam etiā in potestate non ha-
bet. vt. ff. solu. matr. caus sepus. item fallit in pcuratoze
vendentis. vt. ff. de act. emp. in §. si. pcuratoz. item fallit in
deponēte si paciscat aliū rē restitui. item fallit in cōmodante
faciente simile pactum. vt. ff. de positi. publi. 7. C. ad i. h. ff.

res. d. de
ca. qd
pben. emp.
l. re
sz nō
obligare.
vt. C. que
res pig.
ob. pof.
l. q. liberos.
qz i pig
noze dz
ius consti-
tui credi-
tori vt
sibi det
hypoteca-
ria actū.
i vendi-
tōe sola
tradi-
tio cū
obligatōe
cui ctōis
sufficit.
vt. ff. d
pig. l. q.
nōduz.
§. qd
dicit. 7
d. act.
emp. l.
ex. empto.
c. Reli-
giosa. bec
dōba expō-
c. vt. s. de
re. di. §.
nullius.
7. §.
religiosum.

res. Item fallit in donatō simile pactū faciēte in euentū alii
cui⁹ dicitōis. vt. C. de dona. q̄ sub mō. quortēs. Item fallit si
pater stipulet filio vel alij posito sub sua prāte post mortem
suā. s. patris. nā ⁊ filio q̄rit. l.3. heres non sit. vt. ff. de h. ob. l.
q̄d cūq; s. si quis ita. si vero pure ⁊ nō post mortē. ip̄i stipu
lāt querit. vt. ff. de
ver. obli. l. dñs suo
Dñs. n. casib⁹ ex pa
cto vel stipulatione
alteri⁹ alteri querit
nō als vt. hic. ⁊. C. p
quas p. no. acqui. l.
f. cum em̄ sint specta
les nō sunt irabendi
ad p̄sequētā. vt. ff. d
le. ⁊. se. cō. l. q̄d vero
Sed. M. dicebat
hos casus facere re
gulam. ⁊ si q̄s casus
esset illud spectale
est. ⁊ q̄d hic regula
riter dicit. ⁊. f. ⁊. alteri
⁊. C. p. q̄s p. no. acq̄.
l. j. dicebat iure di
recto nō valere. sed
vtiliter acq̄. pōt. et
sic fm̄ eum semp ex
pacto alterius q̄rit
q̄d falsum est cū pa
rū incesset directo v̄l
vtiliter q̄rere. vt. ff
d. nego. ge. actō.
a. Acquirat. s. tantum.
b. Seyo. nō tñ heredi eius. vt. ff. de h. ob. cū quis. Item
hoc intellige statu hui⁹ adiecti nō mutato. als ⁊. vt. ff. d. so
lu. cū quis. Item hoc intellige cū sit. p̄ref a stipulāte. als ⁊. vt
ff. de solu. si quis stipulat⁹ fuerit. ⁊. s. j. Item l.3. solui possit ad
iecto. nō tñ agere potest adiect⁹. vt. ff. de p̄sti. pc. sed ⁊ si filie
in fi. ⁊. l. si vero.
c. Eo inuito qui stipulatur.
d. Possit. s. stipulatur.
e. Contingat nisi in casu. vt. ff. d. eo q̄ certo loco. l. iij. s. idē
sul. sed ibi facta fuit solutio alibi q̄ fieri debuit vñ venit in
teresse. vt. ff. de actio. s. loco in quo nō potuit dño p̄iudicare
accipiēdo forte adiectus. vt. ff. de regu. iu. nō debet. l.3. ⁊ ipe
dominus possit. vt. ff. de eo quod certo loco. l. certū in fi. et
l. si. in fi.
f. Ille. s. stipulatur.
g. Mandati. nūquid adiect⁹ mādati semp tenet. M. dicit
q̄ lic. vt. hic. ⁊. ff. de ver. ob. iul. s. si. nam semp tacitū māda
tum ⁊ si nō exp̄ssum interuenire dicebat. ⁊ in absentia ⁊ sine
nūcio vel eplā q̄d est ⁊. ff. d. pecu. l. j. s. j. quare dicem⁹ q̄ mā
dati agitur si intercessit mandatum. vt. quia p̄nre adiecto fu
it stipulat⁹. vt. hic. ⁊. ff. de ver. ob. l. iul. s. si. ⁊. ff. man. qui si
dem. als agit nego. ge. cum non sit procurator. vt. ff. d. solu.
l. vero p̄curator. s. interdum. ⁊. f. de ob. q̄ ex quasi cōtrac. in
p̄xi.
h. Quod si quis. valebit. s. p parte dimidia. vt. subijct. vt
ff. de eo quod certo loco. l. iij. s. si quis. Et collige q̄ non vi
tiatur vtile per inutile. sic. ff. de ver. obli. l. j. s. sed ⁊ si mibi.
argu. contra. ff. de arbi. l. parui. als p̄ditus. s. j. ⁊. de vic. ibi.
Recurtus.
i. Nō pl⁹. vt. ff. de ver. ob. si mibi. s. ⁊. ff. de ⁊. emp. l. fun
di. s. ⁊. dic vt. ibi. Recur.
k. Et vero qui acquiris. sic. ff. de ver. obli. l. dñs seruum.
⁊. ff. de contrahen. et cōmit. stipu. l. ij. ⁊. ff. de pact. ⁊ herede.
s. non.
l. Sūq. cum vna p̄sona censcant pater ⁊ filius. vt. C. de im

pu. ⁊ alii sub. l. si. sic ⁊ in seruo ⁊ in dño nō est eadē vox. vt. f.
e. post mortem.
m. Acquiri. vt in p̄fectio peculio ⁊ aduēticio q̄ ad vsum
fructum. vt. s. p. quas p. no. acq̄. s. j.
n. Preterea inutilis. interdū in totū interdū p parte.
o. Rūdeat. s. con
grue. Diligenter tñ
atēde. q̄ vbi cūq; est
diuersitas. si inconti
nenti placet diuersi
tas stipulatozi vale
at stipulatio. vt. ff. d
h. ob. l. j. s. cū adie.
si aut nō placeat aut
est in q̄litate aut i q̄n
titate aut in spē di
uersitas in p̄mo ca
su nō mō valet. vt
hic ibi aut si ille ⁊. e.
⁊. ff. e. l. j. s. cū adie.
⁊. s. i. q̄s i mpliciter
si vero i q̄ntitate in
eo q̄d p̄sonat valet.
siue d̄trabat siue ad
q̄ctat. vt. ff. d. h. ob.
l. j. s. si stipulāte. q̄ ē
⁊. in alio nō. vt. h. ibi
veluti ⁊. e. Si aut in
specie. aut p̄mittit
vna spē p̄ altera et
tūc non valet. vt. f. e.
s. si de alia aut alia
adiecta. ⁊ ita copulatiue ⁊ tūc valet in alia nō in adiecta. vt
ff. de h. ob. l. j. s. sed si. Si aut plures stipulenti tūc aut copu
latiue sūt facta interrogatio. ⁊ valet in eo q̄d responsus est
aut d̄stūctiue vt illam aut illam p̄mittis. quo casu valet si
ue vtrunq; siue simpliciter respondeat ⁊ in vtraq;. Si vero
in vna nō valet etiā in ea licet in sūmis non v̄tetur alterna
tiua. si respondeat ad vnam tñ. vt. ff. de ver. ob. l. j. s. si q̄s.
⁊. l. inter stipulantes.
p. Ex reserit. que enim in p̄fationibus dicuntur. in con
tractibus repetita dicuntur. vt. ff. de ver. ob. l. titia. s. idem
respon.
q. Item inutilis. q̄ntū ad cūse vinculū. sed naturale p̄tra
bitur. vt. ff. de condi. inde. si id quod. ⁊. l. frater a fratre. s. j.
vnde fideiussor accedit. vt. f. d. fideiuss. in p̄xi. ⁊. hec vera sūt
nisi in castren. peculio vel quasi. nam tunc est loco patris.
vt. ff. ad ma. l. ij. ⁊. ff. de col. bo. l. j. s. nec castrense. tūc enim
⁊ cum patre obligatur ⁊ agit cum effectu. vt. ff. de iudi. l. lis
nulla.
r. Sed seru⁹. filij vero obligari ex omni causa. vt. ff. de iu
di. tam ex contractibus ⁊ conueniri in solidum durante pa
po. auctoritate tamen patris interueniente ad quod pat̄ cō
pellitur officio iudicis. vt. C. de bo. li. quod non solum. s. j.
⁊ postea nisi in sex casibus qui sunt. ff. quod cum eo. l. ij. ex
cipe duos casus. vt in mutua pecunia ex qua non tenetur
cū effectu p̄pter exceptionem macedonia. neq; pater vt. C.
ne filius pro patre. l. j. Item in voto vel deo vel reipublice
facto. vt. ff. de pollici. si quis rem. s. voto. nā l.3. als. l. ex cō
tractu vel quasi conueniat a p̄lato loci illius. hic tñ nō p̄ue
nitur. vt. C. de epi. ⁊. cle. l. nulli et in aucten. d. ec. ti. s. si quis.
coll. ix.
s. Stipuletur. vt. C. de pact. con. l. pactum do. contra.
Solu. maxime ibi positum abundat. sic. C. de test. manu. l.
fi. s. j.
t. Furiosus. negotium. s. obligatorium. idem in prodigo
cui bonis interdicitur est. ff. e. is cui. quia furio o similis est
vt. C. de cura furio. l. j. f. r. ⁊. ff. de re. iu. l. furiosi. Item in
ii iij

mente capto. vt. d. de cura. §. f.

v **D**ör. l. similiter. Accur.

x **D**upillus. l. pubertati proximo vt sequit. z est rō. qz intel lectum h3. vt. ff. de re. iu. in negocijs. Accu.

y **O**bligetur. l. alij. Acc.

z **A**uctare. sic. s. d

avc. tu. i prim. sic. ff.

d pac. l. ius ciuile

a **I**nfant. i. vsqz ad

vij. añ. vt. C. d iur.

d libe. l. si infat. j. rñ.

b **P**roxim. i. vsqz

ad. x. añ. z dimidiuz

z sic proximo respi

ct. f. s. cū dico pub

tati. primū. x. añ. et

dimidio. s. intellige

nā sic in masculis dz

fieri dimidiatio. i se

minis in nono z di

midio. vt. f. qz ma. n

pos. §. fi. z. s. qz mo.

tu. fi. j. rñ. so.

no familias alij obligari pos sunt. **A**d utrum neqz stipula ri neqz pmittere posse palam est. quod z in surdo receptuz est. quia et is qui stipulat ver ba pmittentis. z is qui pmit tit verba stipulatis audire de bet. vñ apparet nō de eo nos loqui qui tardius exaudit. s3 de eo qui omnino non audit.

Furiosus nullum negoci um gerere potest quia nō in telligit quid agit. **D**upill^o omne negociuz gerit recte ita tamen vt vbi tutoris auctori tas necessaria sit adhibeat tu tor. veluti si ipse obliget. **N**ā aliu3 sibi obligare etiam sine tutor^o auctoritate potest. s3 quod diximus de pupillis vñ qz de his verum est qui iā ali quem habent intellectū. **N**ā infans z qui infanti proximus est. non multum a furioso di / stat. quia huiusmodi etat^u pu pilli nulluz habent intellectū s3 in primis infanti ppter v / tilitatem eoz benignior iuris interpretatio facta est vt idē iu ris habeat quod pubertati p / ximi.

Sed qui in potestate parentum est impubes. nec

Multuz. nā dī / stat aliq^u tulū vt i be / fōditate quā trāsmittit infans. vt. C. d iu re deli. si infat. §. j. sec^o in furioso. vt. C de cur. sur. l. si. §. sin aut. z h3 **A**30. s3 certe sic poss3 dīxī se. qz vn^o pu^o alter magn^o alter p rīnuū tps h3 alter h3 inter ualla dilucida. Dic ergo distat in stipulando in h. qz infans sine intellectu stipulat s3 furiosus nūqz. vt. ff. rempu. fal. for. l. seruū pupilli. **I**te dicit nō multū ppter p rīm infante qm in tellectū h3. z ideo corrigē stat qd h dicit ibi. s3 in p rīmis. **B**enignior. qz. s. dicit ē. **P**roximi. vt alios sibi obligent. alijs vero nō obligent sine tutore. vt. s. p rī. §. **I**mpubes. aliud si pubes. nā obligat ac si eēt sui iur^{is}. vt ff. c. l. si. §. nisi in duob^o casib^o. vt. s. e. §. itē inuit^o diximus. **P** rē. s3 q est rō de h ad pupillū cu3 tutore auctore obli get. **R**ñ. qdā q ob h ipm dat tutor. s3 pa. po. est ad corrigē dū. z est p rīs. C. de bo. q. l. i. §. sin aut. **T**el dic q tutorem h3 obligatū si male auctorat p rēz nō. vt. C. de bonis que ll. cū oportet. §. sub hac m. h. si nō aut hypotheca.

Si impossibilis. obligatōib^o qbuscūqz. vt. ff. d ac. z ob. nō solū. sec^o est in vltimis volūtatib^o. qz tūc p nō apposita h^o. vt. s. de here. insti. §. penul.

Cui natura. nō ita si h^o p plecto sit. vt. ff. de p d i. insti. si naus. **I**o. p. tūc eū qm nō dicitē impossibil. s3 nō possēt

existere. vt. ff. de x. ob. l. si r. ci^o. fm **A**30. z factū ad hūc. §. ff. de re. iu. l. impossibilis. §. f.

R p ure. i. sine cōditōe. citā si dses esset apposita. vt. e. l. in stipulatione. §. si.

I Statim. cū spatīo cu3 quo solui possit. vt. f. e. §. fi. z. ff. e. eū qui kalēdis. z d

Dixi. s. de x. ob. §. s. ois stipulatio.

M **A**tez h^oz sic p dntēz impossibilē ita p abntiaz sit iust lis stipulatio.

auctore quidē patre^o obliga tur. **S**i impossibilis cōdi tio obligationibus adijciat. nihil valet stipulatio. **I**mpof sibilis autem conditio habet cui natura impēdimento est quominus existat. veluti si qf ita dixerit. si digito celum at tigero dare spondes. **A**t si ita stipuletur si digito celuz non attigero dare spondes pure^o facta obligatō intelligitur. iō qz statiz petere potest. **I**tem^o verboruz obligatio inter ab sentes^o concepta inutilis ē. s3 cum hoc materiam litium cō tentiosis hominibus pstabat^o forte post^o tempus tales alle gatōes opponentibus z nō p sentes eē. vel se vel aduersa rios suos contendentib^o. iōdo

nostra constitutio ppter cele rritatem dirimendarum litiu3 introducta est. quā ad cēsari / enses aduocatos scripsimus p quā disposuim^o tales scri / pturas que presto esse ptes iudicant omnimodo esse cre dendas nisi ipse qui talib^o vti tur improbis allegatōib^o ma nifestim^o probatōib^o vel per scripturam vel per testes

etū qui kalēdis. z d Dixi. s. de x. ob. §. s. ois stipulatio. **M** **A**tez h^oz sic p dntēz impossibilē ita p abntiaz sit iust lis stipulatio.

Absentes. ita l / telligē absētē vt au dire nō possit vñ si ē turri vel a remotis z clamer valz stipu latio si se audiat. ar. ff. ad sil. l. j. §. ea. als accipi^o multis mōis vt. ff. de h. sig. l. absē tē. z no. in au^o. d si d iul. §. j. s3 p ē. ff. de dona. in^o vi. z. vxo. l. ea q. s3 ibi inter cefferat stipulatio absēntiaz cui^o verba

etiā int^o absentes nūc reperit. **I**te p. ff. de pact. l. labeo. i. p n.

S3 aliud in pacto qh^oz alio qd sine hmōi solēnitare fieri p r s3 stipulatio nō. vt. ff. de pact. l. j. in fi. z. f. de act. §. de pstitu ta. **I**te p. ff. de spō. l. iij. z. l. v. s3 pōt dici ibi spēale vt vale at int^o absentes. vel dic q z p stipulatōez fieri p rī spōsalia. z tūc inter p rēntes vt h. **I**te p rēntē. l. solo fieri p rī spōsalia. et tūc etiā inter absentes vt dicta. l. iij.

P restabat. antiqtas. **P** Post tps. iō dicit. qz qñ eō ueniunt post tps p rūs talia opponunt.

Q **L**ales. quales subijcit statim z nō z c. **R** **E**t non. ecce allegationes. **S** **L**onstō. vt. C. de p. z cōmit. st. optimā. **T** **D**isposuim^o. loquitur iustianus auctor illius constitu tionis. **V** **S**cripturas. s3 qd si vn^o pferat instim in quo cōtineat cōtrahentes eē p rēs romē talē die alter bon^o. dicit qdā q neurri credif. alij q bon^o iudex dz ai aduertere cui pot^o cre dendū sit vt stipulator ipō tpe tenebat scholas bon^o. stabif illi insto quo p rinet ipm fuisse bonōū.

Presto. i. p rēntes. **Y** **D**imodo. no. standum scripture nisi p rra p bēf. sic. C. de pba. cum p cibus. z. f. eo.

§. si scriptu... si scribete no valet. si scribete valet...

a. Manifestissimis. qz scriptura.

b. Septura. s. alia qd est meli.

c. idoneos. omni exceptioe maiores. i. q nulla exceptio poterit eis opponi. vt C. de pben. r comit. sti. optima.

d. Toto die. no. q dies d3 inferi i instru mento r alia sut neces saria vt dixi in auz. vt pponat nome in pa. r fae. C. d diuer. re. si q. Sz quo h p babit cu dies instru menti no debeat exhi beri. vt ff. de ede. l. j. §. editioes. Rñ. tri b' modis petif instru mentu edi. Primo vt fundet interionez ex instrumto rei actor. vel re' instrumto actoris fundet excep tionē. cu neutro ca su aduersari' vtref qd no debeat esse. r tuc nulla ps instrumēti debet exhiberi. vt. C. de eden. l. fi. in fi. r. C. de testa. l. min.

Secdo. s. qñ aduersari' vtit. nam tuc edit vt videat an aliqd ei possit opponi. r tuc exhibet. Sz sine die r psule ne materia det falsuz fabricandi. vt dicta. l. ff. de eden. l. j. §. editioes. r. ff. queadmodu ref. ape. l. j. §. j. Tercio vt de falso accuset. r tuc etiā cu die r psule exhibēdū. vt hic. r. C. de ptra. r comit. sti. optima. r. C. de fide instru. l. fi. Alijs aut modis petif instrumēta. edi vt tradi p varia gene ra actionū. vt. ff. de eden. qdā plone sūt sed dicitis trib' mo dis petif edi. i. dcmostrari. Sic quo h est q hie pbat re' cō tra iuris ordinē. vt. C. de eden. l. q accu. Rñ. b. ppter psum ptionē q est h' eti ppter scripturā. vt. ff. de pac. iuregd. §. qd sere. Itē nunqd duo testes hec pbates. s. altez pbeniū ab fuisse sufficiūt. Rñ. sic. vt. ff. d testi. l. vbi. Sz none instrumē tū vice duoz tenet. vt. C. de fide instru. in exercendis. quare vide q in dubio p instrumēto stare. Sz certe no directe cō tradic' instrumēto. Sz p obliquū. s. se fuisse i scriptura quon dam facta rome. vt vt testis. vt vt prahēs. si ho h' euz dire cto d3 ples q3 duo exigunt vt vincant scripturā. vt. ff. de te sti. l. iij. C. de ptra. r comit. sti. l. optima. sibi alius numer' rē. Vcl dicas etiā hie exigi tres. Sz nuqd si aliq testes dicāt p instrumto. vel in eo scripti vel no. tot vel ples erunt necessa riū circa instrumtu. Rñ. sic qz instrumtu p se vicem duoz te net vt di' tū est. Item pter ipm sunt pbationes vt pontis. vt ff. de pig. ptabat. Itē qd dicit eo die idēz dicas si alio tali. qd hie esse no potuit. vt. ar. ptra. de h. ob. §. loca.

e. Duo vt etiā alio. vsmodo sit tñ remor' loc' in q d3 fu isse tpe q d3 instrumentū esse factū. Rñ. no potuit esse. vt ff. de h. ob. l. vi. §. fi. r. s. de h. obli. §. loca. Vcl dic esse. i. fuisse sic. s. de bis q sūt sui vt alieni iur. §. in potestate.

f. Post mortē. s. iure verustissimo qd hodie corrigit. vt in fi. huius. §.

g. Suis. s. patris vel domini.

b. Uidef. vñ sicut ipse pater vl' dñs sic stipulādo erat sti pulatio inutilis. ita r seruo talia vba dñre. vel filio. vt hic r. s. e. ci qui. r facit. C. de impu. r ali. substi. l. fi.

i. Sz cū iā. s. nunc corrigit.

k. Puidie. i. die pcedenti. mortē vt. ff. de fer. puidie. l. erat. s. olim. ll. Dictum. sic. §. d. h. ob. §. sed hic.

asia venerit hodie dare spon des inutil' erat stipulatio. qz ppo stere' pcepta ē. Sz cū leo icli/ te recordatois i dotib' eādez stipulatoez q ppostera nūcupa tur n' eē reijciēdā estiauit no/ bis placuit r huic pfectū ro/ bur accommodare. vt n' solū in dotib' h' etiā i' oib' valeat hu ius in dōi pceptio stipulatiois.

Itē p' mortē alteri' recte sti pulamur. Sz scriptū in in/ strumto fuit pmisise aliqē p inde' h' atq3 si interrogatōne pcedēte rñsum sit. Quoti/ ens plures res vna stipulato ne cōprehēdūt siqdē pmissor simplicit' rūdeat. dare spō deo

m. Placuit. vt. C. d. §. r comit. sti. l. scrupulosam. n. Valcat. s. statz.

efficax aut erit post mortē. vñ ab herede r h' herede incipiet actōne hodie qd olim no erat. vt. C. vt act. ab here. r h. l. j. o. Clenerit. post hoc verbū venerit est punctū. r subau. qñ cumq3 vel vsq3 ad annū. si aut esset p' illā dictōem hodie no esset stipulatio inutil' etiā iure veteri. Sz vtil' r pditional. vt s. de h. ob. §. sub pditione.

p. Propostere. pmo cñ d3 venire nauis fm naturā p ditionalis stipulatiois vl' pditionis q3 dari hodie.

q. Existimauit. s. cū ita stipulabat mlier si sine liberis decesseris. pmitt' mibi dotē reddere vt de ea possim testari cum p'us testari pponerbat. r ea mortua dotē reddi. vt. C. de iu. do. si mlier. U' dic. fm Jo. cū stipulaf marit' sic si dabis m' hi. x. pmittis te mibi nupturā. pmo cñ nubere r postea da re debebat.

r. Placuit. C. de tes. l. pposteri. s. In omnib' s. obligatōib'.

s. Exceptio. exactio. als cōceptio. nō fit post conditionem existentem. vt. C. de testa. pposteri. in fi. r facit ad hunc. §. s. q non sit curandus ordo scripture. ff. de pecu. le. l. quidam. r. s. de le. §. ante. r. ff. de solu. non eniz. ar. §. ff. de vusu. l. quotiens. ff. de fideicom. li. l. generaliter. §. q quis ergo euz similibus. Sol. aut queris de prelacione psone. et hie tunc seruat' ordo scripture. r est ratio quia platio ex ordine cō sideratur. aut queris an valeat scriptura vel testamentū. vl' inquantū debeat accepto ferri. r tunc no seruat' ordo. Sz sus solum seruat'. als vt soluitur dictum. quia aut pstat de sen tentia legum tradi voluntate testatoz. r hoc cum ordo non spectatur. r est ratio. quia sensū r nō verba spectamus. ff. d. adimen. le. l. iij. aut dubitat. r tunc spectat' ordo scripture. r est ratio quia in dubijs.

t. Ita autem erat vt. ff. de bo. auc. su. pos. l. hereditari um. v. Scriptum. nunquid idem sit si testes dicunt aliquem promississe vt etiam tunc

intelligat interrogatio. videat q sic. C. de fi. instru. in exercē
dis. **S** in p̄dico. vt. C. de vsur. l. j. et rō fm Jo. qz testes n̄
sic in iure instructi sunt. vt in ista que a iurēpiti sunt.

a **P**erinde. nisi cōtra p̄bet. vt. ff. de pac. iurēgē. §. q. de.
b **S**ponderit. als r̄ndeat. **A**ccur.

c **C**ontrahit. imo
videat nō valere cuz
sit diuersitas in r̄n-
dendo. vt. §. e. §. p̄te
rea. Sed distingue
vt ibi dixim⁹.

d **E**x plurib⁹. r̄n.
si volum⁹ in oibus
teneri. als tenemur
t̄m in his in quibus
r̄ndem⁹. vt hic. itez
et sufficit simplex r̄n
sio vt dixim⁹. cū eq̄-
pēt ei qm̄ ad oē r̄n-
det. sic. ff. de x. obl.
l. r̄cia. §. idē r̄ndit. et
§. e. §. p̄terea.

e **A**lteri. sic. ff. de
x. obl. stipulatio ista
§. alteri.

f **S**updictū ē. vt
§. e. §. si q̄s alij. h̄ m̄
fallit in multis casu-
bus vt ibi dixim⁹
Et no. h̄ q̄ trib⁹ mo-
dis alij stipulamur
nā interdū directaz
acquirim⁹ actiōem.
subaudi alteri stipu-
lādo. vt filius patri

seruus dño. et cōtra. vt. §. e. §. si q̄s alteri. et §. ei q̄. q̄nq̄ vt
lē. vt tutor pupillo. et i filib⁹ rōe officij. vt seruus public⁹. vt
ff. de p̄sti. pe. l. eū q̄. §. pe. et ff. rēpu. sal. fo. l. itij. interdū nullā
et tūc necessaria ē pena vt hic dicit. **I**tem no. q̄ hoc vltio casu
verba stipulationis et sortis et pene p̄n: formz r̄i trib⁹ mōis
aut em̄ sic dico. p̄mittis mihi q̄ dabis illi et eodē mō penaz
aut sic p̄mittis illi q̄ dabis ei et eodem modo penam.

Et in his duobus casib⁹ nō valet neqz sortis neqz pene pro-
missio. s̄ alind qm̄ deberet vtilis vel directa acquiri vt in p̄-
mis duob⁹ casib⁹. vt. ff. de p̄sti. pe. l. eū. §. si actori. et §. iul. et
hic. Aut sic. p̄mittis mihi q̄ dabis illi. aut penā mihi n̄m sti-
tulor. qz et tūc h̄z locū qd̄ h̄ dicit. aut quarto mō dico p̄mit-
tis q̄ dabis mihi recipiēti noie eius quo casu valet vtrunqz
et ego illi cedā cui⁹ noie stipulat⁹ sū. vt. ff. mā. si p̄curatores

g **E**tia ei. stipulat. cui⁹ n̄m iter sit dari ei cui fuit sti-
pulat⁹. nec m̄z qz ibi fuit stipulat⁹ penā vt mō dixim⁹. et fa-
cit. ff. de arbi. l. cū pena. **S**z §. ff. de ar. l. aduersus. §. si si euz
s̄z ibi nō directo p̄tra arbitriū itur. et ideo inspiciat an intersit
etiā in pena cū ad ea que frequēter accidunt iura se referūt.
vt. ff. de le. l. nā ad ea. **I**tem p̄ira. ff. si q̄s in ius vo. l. ij. §. si. **S**z
ibi in pena p̄pria hic astitin cōuentionali dicit. **U**el ideo ibi
n̄m cōmittit qz nō debuit venire. qz aduersarij nō intererat. et
ita p̄ obitquū illa rō reddit.

h **P**enā stipulat. no. qz caute ponit stipulat. nā sec⁹ est cū
pactis t̄m cū pena ex nudo pacto etiā incōtinēti apposita
licet vsura nō possit peti. vt. ff. de ser. expoz. l. seruus. et C. d̄

vsur. l. ij.

i **Q**ue sit. l. que sit quantitas et que sit cōditio inspiciat p̄di-
tio vtrū sit possibilis vel pbabilis vel nō. vt. §. e. §. si impos-
sibilis. et §. q. turpi. **Q**uantitas x̄o que sic inspiciat vt quā-
taciūqz sit petat certi cōditioe si ē certa. als si stipulatio est in

penam nisi dederit tot aure/
os dare sp̄des tūc cōmittit
stipulatio. **S**z etiā si quis sti-
pulet alij. cū ei⁹ interessz pla-
cuit stipulationem valere.

Nam si is qui pupilli tute-
lam administrare ceperat ces-
sit administrationem contu-
tori suo. et stipulatus est rem
pupilli saluā fore. quoniam
interest stipulatoris fieri qd̄
stipulatus est cum obligatus
futurus esset pupillo. si male
res gesserit tenet obligatio

Ergo et si quis procu-
ratori suo dari stipulatus sit.
vires habebit stipulatio.

Et si creditori suo quis stipu-
latus sit quod sua interest ne
forte vel pena committat vel
predia distrabantur. que pig-
norū data erant. valet stipula-
tio.

Verfa vice qui a/
lium facturum promisit. vi-
detur in ea causa esse vt non
teneatur nisi ipse penam pro-
miserit. **I**tem nemo rem
suam futuram. in eo casu.

penali stipulatione que est condicionalis. scilicet si nō perer
p̄missor principali p̄missioni.

l **T**itio dari. vt p̄mittis ticio vel mihi q̄ dabis ticio.

m **S**ed si adiecerit. stipulatio. f. pene eo nō dante. non au-
tem illa inutilis efficitur sed pene metu et illi stat. vt et al. C.
de ar. l. j.

n **S**pondes. f. mihi als nō valet vt mō dixim⁹.

o **S**ed et si quis eius. f. stipulantis.

p **C**essit. sic. §. de satif. ru. et cu. §. ij. als. ij.

q **O**bligatio. nā vtilis actio pupillo datur. ff. de ma. p̄ue.
l. j. §. penul. **I**tem si stipulanti directa acquiritur. vt hic dis-
citur.

r **C**ires. interest enim mea procuratori meo solui que in
rem meam expendit. vt. j. mandari. §. tua gratia et mandā-
tis.

s **E**t si data. ab isto qui nunc stipulat.

s **Q**uod id est quia.

t **S**tipulatio. non vt procuratori vel creditori actio com-
petat. sed qui stipulatus est ager actione ex stipulato ad in-
teresse quanti sua interest creditori vel p̄curatori fuisse solu-
tum. vt. C. de inuti. stipulatio. l. final. et ff. de verbo. obliga-
l. liber homo. §. finali. et C. de donat. cum res. vel fm nos
ager certi condi. ad interesse quod probauim⁹. §. de x̄bo.
ob. in prin.

v **V**erfa vice. ad sup̄orē. §. alteri. **P**enā. sed et tunc
ad penā n̄m teneat. et facit. §. e. §. si quis. **I**tem nō. futu-

ra. vt pti ancille v'l feru aialiu suoꝝ q̄ sua futura sūt. vt. s. d. re. di. s. ite ca. Itē mltomag/ si stipulet rē q̄ nūc ē. vt. s. e. s. j. 7. Quo sua sit. h. ideo qz in eo casu quo sua futura nō ē. valet stipulatio. vt. ff. de x. ob. l. si rē meā.

Stipular' est. f. dari. 7 est rō. qz qd̄ suū est ampli' summ fieri non pōt. vt. j. d. act. s. sic itaqz resti- tui tñ pnt stipulari. vt. ff. d. ob. nemo j. rñ. 7. ff. v' usufr. quē- admodū ca. l. j. s. f3 qd̄ dixim'?

Si de alia credi- veris. hoc est veruz quando certū ē eos dissensisse. vt. ff. d. ob. cōtinu' s. j. als at̄ si pōt fm vtrius qz intellectū valere. valet fm intellectuꝝ pmissoris. vt. ff. de x. ob. l. qui ex pluri b'. 7. l. stipulato ista s. cū qui nec obstat qd̄ dī minozē p̄stari debere. vt. ff. de le. j. apd̄ iul. s. scio. quā minoz ē q̄ dare vult pmissor. vt. j. d. act. s. p̄trea. Si ar̄ fm vni' intellectū vale- lere pōt. fm ei' intel lectum valet. vt ho die dare mibi bonū. x. pmissi s. n. d. hac bononia in q̄ sumus intelligat valet. als nō. vt. ff. de x. ob. l. quotiens in stipulatoib'. 7. de reb' du- bīs. l. quoties. ij.

Promissus. sine dicā pmissis homicidīū facere. siue di- cam pmitto. x. qz pmissis facere homicidīū. vt. ff. de ver. ob. generaliter.

Nō valz. hmōi enī p̄ditōes turpes ipossibiles p̄sumun tur a iur. vt. ff. de p̄di. insti. l. si silt'. vñ nō valet stipulatio. vt s. e. s. si impossibil' circa qd̄ nūc dīc. qz aut ipm qd̄ pmissit' est turpe vt facere homicidīū. 7 tūc nō valeret etiā pena appo- sita. vt. ff. d. ob. l. generalit'. 7. l. veluti. 7. l. si plagū. idē di- co 7 si sub p̄ditōe turpi. vt hic. aut si honestū pmissat' sed tñ turpiter. vt dare. x. s3 p̄ metu v'l dolū. 7 tūc valet pmissio fa- ctā. s3 exceptōe clidit'. vt. C. de iniuri. sli. dolo in si. nisi in casu vbi ipō iure nō valet pmissio facta p̄ metu. vt. ff. qz mer' ca. l. si mulier. s. qz si vos. fm fo.

Cū q̄s agere. h. i p̄ctib'. vt h. 7. s. de x. ob. s. ex p̄ditōna li. aliud in relictis. vt. C. de ca. tol. s. sinat' aliq̄s. 7. ff. de ma. re. l. si ita scriptū su. in si. 7. facit ad huc. s. ff. de piculo 7 com. rei ven. l. q̄ si pendēte. j. rñ.

Qui h' anno. i. q̄ stipular' est bis v' bis. pmissi' h' āno v'l hoc mense

Pretēritis. i. elapsis. sed secus est in relictis fauoz vlti- me volūtat'. nā i caput āni p̄statio fit. vt. C. qū di. le. ce. l. j. vel distingue. aut pmissit' p̄ hec v'ba h' āno v'l quolibet āno 7 tūc in sine āni fit solutio. vt hic. 7. ff. de x. ob. q̄ h' anno. 7. l. eū q̄ certaz. aut annuū. 7 tūc in capite anni fit solutio. siue le- gatū sit siue in p̄ctu fiat pmissio fm fo. 7 h. vt. ff. d. condi. 7 de. l. si in ānos. 7. ff. qū di. le. ce. nec semel. vñ d' s'us. Annua si debes tūc inspicias caput anni. Anno si debes in sine tēne bus āni. de h' dixi. s. de x. ob. in p̄n. s3 qd̄ si v'qz ad forū rē pmissit'. videt' qz statī incepro foro possit agi. vt. ff. ad treb.

l. qui filius. s. sabinius.

Si fundū. possit cōmodo pmissoris. vt. ff. d. x. sig. l. ne pos. pculo. nec tñ nimitū expectat'. l3 tñ pzius nō possit sol- uere. vt. ff. de ver. ob. p̄tinu' s. illud. Itē 7 si incōtinētī pōt nō tñ ideo statim exigat'. vt. ff. d. fo. qz dicim'. qddā ḡ tps me- vltū exigim'. s. x. die- rū fm d' s'ā. vt. ff. de cōsti. pe. l. pmissor. v'l dic arbitrio iudic- is cū. l. nō sit deter- minatū. vt. ff. de iur. deli. l. ij. i. si. qz iudex statuet tps qddam nec nimitū nec modū cū. vt. ff. de fo. l. ratū 7 rē ra. h. a. l. qz enī. s. j. 7. j. d. cf. iud. j. rñ. Itē nūqd̄ idē in q̄ntū- tatib' qd̄ in specie- b' b' d. r. Rñ. nō im- mo tpe tāto q̄ntū tu dicat' dat' expectat' vt. ff. de iudi. l. si de bitoz. s. q̄ntuor men- suz. vt. C. de vfar. rei iud. l. ij. fm quos- dam. vel veri' dic. vt no. s. de x. ob. s. omnis in glo. ibi sta- tim rē.

puleris vel hominem non poteris continuo agere. nisi tñ spatium preterierit quo traditio fieri possit.

De fideiussoribus.

Pro eo qui pmissit solent alij obligari qui fideiussores ap- pellatur. quos ho- mines accipere solent dum curant vt diligentius sibi cau- tum sit. in omnibus autez ob- ligationib' assumi possunt id est siue re siue verbis siue lris siue consensu' p̄tracte fuerint. Ac nec illd̄ quidē interest vtz ciuilis an naturalis sit obli- gatō cui' adiciatur fideiussor adeo' quidem vt p̄ seruo quo qz obliget' siue extrane' sit qz fideiussorem a seruo accipiat siue ipse dominus sit in id qd̄ sibi naturaliter debetur.

De fideiussori- bus. Rub.

Pro eo pmissit. i. p̄ncipaliter p stipulatoib'. 7 idē si quocunqz alio mō qz obliget'. vt. j. e. s. j. r. ff. e. l. j. Nunqd̄ accessorie obligatōi accedere fidelit' for potest. Rñ. sic. vt. ff. e. grece. 7. s. i. 7. de pig. act. si rem. s. j.

f. omnes. i. fideiussores.

s. solēt. i. creditores.

h. cautū. 7 ē cautū sine dubio. vt. j. de replica. s. fi.

i. In omnib'. i. in omni specie obligationū dūmono nō sit p̄tra legē. vt. ff. e. l. cū lex. s3 p̄tra. C. de fidelit'. do. dan. l. j. So. illud speciale est. Itē in p̄sentib' 7 futuris negocijs po- test accedere fideiussor. vt. ff. de iudicjs. l. quēadmodū. j. e. s. fideiussorem.

k. Consensu. siue etiā ex maleficio vel quasi. vt. ff. e. l. grece s. sed si ex delicto.

l. Nec. i. non.

m. Ciuilis. i. tñ. vt p eo qui fuit p̄fessus spe future mune- ratōis. vt. j. ti. pxi. h3 tñ eandē exceptōnē quā reus. vt. C. d. nō. nu. pe. l. pe. in si. 7. l. tam mādatorū. 7 sic nota ciuili tantū obligatōni accedere fideiussorem. vt hic 7 dicta. l. dī. r. ff. e. l. f. de ius. s. ij.

n. Naturalis. i. vt p seruo. vt subijcūt. 7. ff. e. l. fideiuf. s. fi- deiusor accipi. q̄ntū ergo ad datōem fideiussoris nō interest. sed quo ad alia multa interest. i. inter ciuile 7 naturale obli- gationem. vt. ff. de p̄sti. pe. l. j. s. debitū. 7. l. qz si marit'. s. si quis autem.

o. Qui. i. obligatōni.

p. Adeo. i. in tantum.

q. Pro seruo. qui seruus de iure naturali tenet tñ. non ci- uili. vt. ff. de p̄di. inde. si id qd̄. 7. s. de libertino. s. j. 7. s. de inuti. s. s. itē inuti. 7 huic naturali accedit hic fideiussor

at ipse seru^o fideiubere nō potest. vt. ff. de seruo iusticio. l. i. se.
 r **O**bligat. fideiussor qui pro eo intercedit.
 s **D**ñs. nō idē ecōtra. vt dñs seruū possit fideiussorē dare
 z est rō qz talis fideiussor obligando se seruo p pñs dño ob
 ligat. **I**te p eodē. s. dño obligat qd esse nō pōt. vt idē p eod
 rapd cūde possit ob
 ligari. vt. ff. eo. si qf
 p. e. s. j. z. l. vñant.
 z. ff. ad velt. tutor.

de iussor nō tāti ipse obligat
 s; et heredē relinqt obligatū
Fideiussor z precedere ob
 ligatōz z seq̄ pt. **S**i plures
 sunt fideiussores quotquot e
 rūt nūero singli isolidū tenē
 tur. Ita qz libez ē creditor a
 quo velit solidū petere. s; ex
 eplā diui adriani cōpelliū cre
 ditor a singulis q̄ mō soluēdi
 sūt litis p̄testate tempore pte
 petere. **I**ō qz si quis ex fidei
 uissoribus eo tempore soluen
 do nō sit hoc ceteros onerat
 sed si ab vno fideiussore cre
 ditor totum cōsecutus fuerit
 huius solius detrimentum e
 rit. si is^o pro quo fideiussit sol
 uendo non sit z sibi impura /
 re debet. cum potuerit iuari
 ex epistola diui adriani z de
 siderare vt p pte i se def actō

Fideiussores ita obligari
 a **R**eliq̄. siue b̄ of
 cti sit siue nō. z idēz
 in oi obliga. ex seruo
 vel quasi in ipio reo
 pūcipali. vt hic. et
 ff. de ac. z ob. l. ex p̄
 cub^o. Sed qd si ad
 penā furti obligat^o
 est vlt̄ in alia acti. vlt̄
 obli. q̄ nō transit ad
 heredes. **R**ū n̄ pu
 toteneri ex hoc cāu
 herede q̄ si naturam
 mutat b̄ casu stīpu
 latio. vt argu. s. ff. si
 qz cau. l. si cū s; q̄ in
 furtiariū. z. s. d̄ ac. s.
 fuerat aut. z facit ad hūc. s. ff. e. l. iij. s. si.

Fideiussor pcedere. puta fideiubeo i id qd sibi crederē
 credidisti vel credis. nā his trib^o ipib^o p̄r accipi. vt b. z. ff. d̄
 vlt̄iur. e. re. que vlt̄iō. l. quoniam. s. si.
 c **S**i plures tenent. idē in plurib^o mādarib^o vel iub^o trib^o
 vt. ff. q̄ iussu. l. si. s. si. s; vidz iure nouo qz p pte sua tāti q
 liber teneat ipso iure. vt tā nō sit necessaria eplā d̄ qua subij
 ctū hic nisi ex ipse insolidū pmissat. z sic vid. f̄ corrigi quod
 b̄ dicit vt in auē. de duo. re. s. j. coll. vij. **V**lt̄ vēr^o vt puta vi
 cra auē. loquit̄ in plib^o res debendū in quib^o etiā iure ve
 teri videt̄ fuisse cautū vt p p̄tib^o teneat. vt. ff. de duo. re. l.
 reos. at sec^o sit in fideiussorib^o quoz quilibet tenet̄ insolidū
 vt ipse reus p quo intercedit. z ita habebit locū epistola bo
 die vt olim.

Epistola. s; vbi ē hec epistola. **R**ū n̄ habem^o eā scriptā
 multo tēus n̄ de ea mētiōē facit lex. vt hic. z. C. d̄ p̄sti. pc.
 l. si. z. ff. e. l. inter fideiussores. z. l. se.

Partes. hec in eplā fallit in. v. casib^o. vt in fideiussorib^o
 tutor. qū nō implorat̄ bñficiū. s; tutores implorēt. vt. ff. rē
 pu. fal. fo. l. si. z. ff. de tu. z. ra. di. l. j. s. nūc tractem^o. **I**tez fal
 lit in fideiussore fideiussoris. vt. ff. e. si plures. s. si. **I**tez fallit
 qū aliū fideiussores soluendo nō sūt temp̄e litis pte. vt. i. sub
 jicit statim. **I**te fall̄ t qū eiusdē sūme sūt fideiussores. s; nō p
 eodē debitore. vt. ff. e. si a ticio. **I**te z qū in ficiat. vt. ff. e. si du
 b̄. ter. s. ita. **S**z nunqd̄ hec exceptō eplē est pemptoria. vlt̄ di
 latoria videt̄ pemptoria. qz prius pimit̄ id in quo opponit̄
Ite z eontra videt̄ dilatoria. qz aū lit. pte. opponit̄ d̄. vt b̄
 qre videt̄ dilatoria. vt. C. d̄ pba. l. excc. s; dico eā q̄si anoz
 malā. cū nec pemptoriā prius imitet̄ que vsq; ad sniam ope
 pouit̄. nec dilatorias q̄ tāti differūt. vt. i. de excep. s. b̄ ex. z
 C. sen. relētū. nō poss. l. pemptorias. s; qd si soluit nunqd̄

repetit̄ q̄si sit fauorabilis exceptio. videt̄ q sic. vt in uelle. vt
 ff. de p̄di. inde. l. q̄ excep. z. ff. e. l. qui cōtēdat. s; p̄dico si nō
 inuenio q̄ sit sic fauorabilis. z qz sibi recepit. vt. ff. de p̄di. in
 f̄ **O**nerat. ar. s. ff. ad. l. ro. d̄ iac. l. ij. s. si qz. - de. l. repetitō
 s **S**i is. l. reus.

Diu adriani. fo.
 ff. e. l. vt fideiussor.
Fideiussores. ob
 ligant. s; nō qd in id
 ipsuz in qre tenet
 saltez remanet obli
 gat^o qū in plus fide
 iussit. qdā dicunt q
 sic. p qb^o est hoc ge
 nerale. vñ p inui
 le nō vitat. vt. ff. e.
 si a reo. s. j. z. C. de
 dona. si qz. s; ar. s. i
 bis oib^o. nos. s. sig
 in nihilū teneat z ē
 p nobis. vt. ff. e. gre
 ce. s. illud.

nō p̄t. vt plus debeāt dare
 qz d̄z is p quo obligat. **M**az
 eoz obligatio accessio ē p̄ci
 palis obligatōis. nec plus i
 accessione esse potest q̄ in p̄ci
 pali re. **E**t si ex diuerso vt
 minus deant obligari possūt
Ita optz si re^o. x. aureos pro
 miserit fideiussor i qnqz recte
 obligat. **o**tra vero obligari si
 pōt. **I**tem si ille pure p̄mise
 rit fideiussor sub cōditiōe p.
 mittere pōt. contra vero nō
 pōt. **N**ō solū aut̄ in quātita
 te. sed etiam in pte minus aut
 plus intelligit̄. plus^o est etiā
 statz aliqd dare. min^o ē post
 tēp^o dare. **S**i qd aut̄ fideiuf
 sor p eo soluerit ei^o recuperā
 di cā h̄z cum eo mādari iudi
 cū **E**rece fideiussor plerun
 qz ita accipitur. siue etiā ver
 bo. **S**ed r̄si dixerit p̄ eo erūt

Nec plus. con
 tra hanc regulā est
 s. de rerū di. s. si tamen alienā. **I**tem. ff. de contraben. emp.
 si emp. in prin. **I**tem. ff. de solu. q̄ res. s. mibi. x. z. s. q̄ stīpu
 latur. z. s. mibi rome. sed his omnibus da generalē solutiōz
 vt sic exponas hanc litterā. nō plus esse pōt in accessione z t.
 i. in accessoria obligatione vñ **I**ō. **I**te p̄tra. ff. d̄ iud nō que
 admodū. **S**o. sibi nō est plus. qz licet fideiubeat ante reum
 non nī plus tenet. **I**te p̄tra. s. e. ac. ne. s; ibi nō ē plus eo mō
 quo dicit plus. **D**icit etiā plus quattuor modis quoz nul
 lus est ibi. s. de ac. s. plus aut. **C**ontra. l. si reus quinqz p̄mi
 sit fideiussor decem.

Contra. si reus sub conditione promittat. fideiussor pu
 re.
Plus dare. facit ad b. ff. de v̄b. sig. is cui. s. si. z. j. de ac.
 s. plus autem. z. ff. de solu. l. insolidum. z. ff. fo. ma. si. p̄stare
 s. quoniam.

Si quid autem soluerit siue per iudicem siue non. vt. ff.
 man. idemq; s. fideiussores. sed fallit in casibus quattuor. et
 anteq̄ soluit agit man. vt si hoc dictum sit ad tps teneatur.
Item si fuerit condemnatus. **I**tem si cepit sua bona dissipare
 reus. **I**te si diu stetit fideiussor in obligatione. vt. C. mā.
 si pro ea. z. ff. man. l. lucius. al̄s non agit anteq̄ soluat. s; sol
 uere debet. vt. ff. de condi. inde. l. indebitum. **S**ed etiam in
 casibus nullo modo agit. vt si pro inuito. aut donando ani
 mo aut in rem si am fideiussit. vt. ff. mandati. si remuneran
 di. s. si passus. z. l. si presente. **I**tem si hoc actum sit vt nō agā
 vt. ff. man. si remunerandi. s. si marcellus. **I**tem si mandatuz
 nō sit obligatorium. s. mā. s. illud. **I**tem z si fideiussor nō op
 posuit exce. quam debuit opponere. vt. ff. manda. si fideiuf
 sor.
Mandati. l. actione.
Jud. cū. si incesit mādatū. vlt̄ etiā eo p̄te fideiussit

vt. ff. ma. qui fide. i. l. ex mandato.

q Brece. facit. ff. e. grece. j. rñ. i. j. quib⁹ mo. tol. obli. s. sed
et grece. et s. de x. ob. sed vtrū. Accur.

q In stipulatoib⁹ actu. q. d. ita dicit scriptura acti vere ita
fuisse factū qd forte fuit vt nō fuit actu. certe psumit p scri-
ptura vt sic videat
actu. et hec scriptu
ra puata dicit em si qd
se ac. et ex ca. vñ icō
tineti p iudicat nisi s
pbet vt. C. d nō nu.
pc. generaliter. et fac
ad hūc. s. ff. de ver.
ob. l. sciendū. et C. d
s. sti. l. ij. et s. ti. j. s. si
scptū in scptura autē
publica pstat ei stan
dū mltomagis nisi s
pbet. vt. C. de pba.
cū pēb. et in aut. s
fide instru. s. si vero
mō. in pn. s. coll. vj.
Ite no. h psumi oia
solenniter acta qd p
bant supradicte. l. Accur.

ac si dixerit actā. In stipu-
lationibus fideiussorū sciendū
est hoc generaliter accipi. vt
qd cūq; scriptū sit quasi actū.
videat etiā actu. s. qd pstat
si quis scripserit se fideiussisse
videri oia solēnter actā

De litterarū obligatione.

Olim qdē litterarū
scriptura fiebat ob-
ligatio. que noib⁹
fieri dicebat. q no/

Olim qdē litterarū
scriptura fiebat ob-
ligatio. que noib⁹
fieri dicebat. q no/

b Solēnter .i. interrogatoez factā fuisse quā necesse ē pce
dere. vt. s. de x. ob. in pn. et C. de s. et cō. sti. l. j.

c Acta. s. ff. de publi. quecuq; s. fi. So. ibi sūt extrinse-
ce solēntates de tutore et iudice. qui dñt esse cū pupill⁹ ven-
dit. et h act⁹ pmissionis null⁹ est sine actu interrogatois. vñ
ex quo dixit fideiubeo vt pmitto. intelligit interrogatō fa-
cta esse quasi ps pmissiois. et sic nō est extrinseca solēntitas
cū sit ps stipulatois.

De lraz obligatōe. q fit scptura.

Olim scptura. i. solēntate quadā scpta. que p que
dam noia specialia fiebat vt subūcit.

c Plane. licet dicta verba in vsu esse desierint.
plane et.

f Si quis. homo priuatus idem est et si fiat p aliū dūmō p
publicā psonā. aliud si priuatā. vt. C. de pba instra. et in s
ff. de pig. l. si fideiussor. s. j. sed ibi in scribentis p iudiciū cre-
ditur.

g Debere. s. ex cā mutui et sine stipulatioe. hec em xba nō
sunt apta ad stipulatoez. vt. s. de x. obli. s. j. Si autē sine cā
nō p iudicat. vt. ff. de pba. cū de debito in fi. Quid si stipu-
lato intuenit. Rñ. et tūc hz locū effect⁹ h⁹ t. nā. excep. in
factū pōt opponere. vt. C. e. l. cū vltra. et h si spe future nūe-
rationis. als si tanq; tā esset debitū cū nō esset sciēter p itec
videat donare. als. i. si nō vult donare. s. qz credit se ei debe-
re nō valet stipulatio. qz obūcit exceptio. vt. ff. de re. iur. l.
cui⁹. et ff. de excep. do. l. ij. s. ij. Et no. caute h. qz p xba pñtis
tpis fit obligatio. vt p hec scribo me debere vel p fiteoz me
debere. vt h. et sic est p opinione nram qua dicim⁹ obliga-
tionē lris debere fieri p xba futuri tps tñ sit. vt. C. de postu.
l. sub spē. vt scribo me daturz tibi. x. ex cā mutui adinstar sti-
pulationis q p xba futuri tps tñ sit. vt. ff. de x. obli. stipula-
tionū. s. stipulatio. s. certe nec h dico qz p hec xba nascat
nūc et vt nūc. sed qst etiā pñt nata sit si cōfiteoz p xba pñtis
vel p fiteoz tps. et facit. C. de epi. audi. l. si pñs. et C. e. in con-
tractib⁹ in pn. Vel aptius. nō faciūt hec xba vt obliger. sed
vt obligat⁹ psumar. s. babeā exceptōem. vel veri⁹ s. appo-
nam xba pñtis vel p fiteoz tps. tñ semp intelligunt futura.
qd em pdeset dicere. p fiteoz me. x. accepisse. vel debere. x.
ex cā mutui. et h scribā nisi intelligat. et tō reddā. Ite qd si di-
cam accepi ab illo. x. ex cā mutui. et h scribā. Rñ. quidā non
tenuerūt ppter supradictā rōem. qz p verba futuri tps debet
fieri. s. certe fati puto q psumar obligat⁹. sic cū scribo me
debere. vt h. nec em verbis imo reb⁹ legē imponim⁹. vt. C.

cōi. de le. l. ij. Vel dicit q ibi intelligit futurū vt ibi p dicit.

b Scripserit. i. scriptura confessus fuerit.

i Numeratū als em si numeratū est nō litteris s; re obli-
gatus esset. vt. s. qui. mo. re ptra. obli. j. rñ.

k Adulium. hoc exponit. j. pxi.

mina hodie non sunt in vsu.

Plane si quis debere se
scripserit qd sibi numeratum
nō est de pecunia minime nu-
merata post multū tps exce-
ptionem opponere nō potest
hoc enim sepissime cōstitutū
est et sic fit vt et hodie dū que-
ri nō potest scriptura oblige-
tur sed ex ea nascitur condi-
tio cessante verborum obliga-
tōe. Ad hūz aut tempus

l Exceptioez. s. i. s
nu. pecunie q pōt p
pōt siue petat actor
siue nō vt. ar. C. e. l.
si quasi et in scriptis

fm quosdā. vt in aut. de tps nō so. pe. sup do. s. j. vel forte
illud spāle in dore. pmū tñ fm Jo. veri⁹ est.

m Cōstitutū. s. a mlti ipatorib⁹ q fecerūt leges tales. C. e. p
totū vsq; ad. l. generalr. nā postea iustiniāni sūt.

n Hodie sic loqit⁹ quasi supdicta loquā an tpa iustiniāni
et tūc subūcit q hodie fit idē. Vel dic hodie. t. postq; cucur-
rit h tps. s. qnquēntū olim. hodie biennū. vt. j. pxi. et fm hoc
nō debet esse. et in textu.

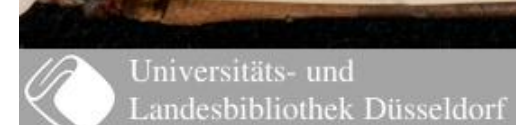
o Nō pōt. i. dū qrimoniā pponere nō pōt d excep. nō nu.
pe. qz currit tps. i. obligabit p scripturā ad dandā pe. nō nu.
meratam.

p Scriptura. i. p scpturā. s. certe videat nemine scriptura
vel lris obligari. s. intellectu q. ex lris pceptis et xbis. vt. ff. s
act. et obli. l. nō figura. qd quidā pcedūt. s. certe vtrūq; facit
ad obligatoez. et ipa figura lraz et p sensus que exprimitur. et
qd dicta. l. dñ nō figura. s. sola. Ite nunqd et p pñtis scripturā
obligatio ciuil⁹ nata poterit tolli vt si creditor sic scribit. cō-
fiteoz me non nūerasse. vel te p fessuz nō fuisse. Rñ. sic. vt. ff.
de re. iu. l. nihil tā naturale est.

q Obligeat. s. ciuiliter et naturalr p⁹ biennū qsi biennūm
pariat naturalē obligatoez. nā an erāt ciuil⁹ tñ nō naturalis
cū nihil nūeratū fuerat Ite si ciuil⁹ nō eet frustra dicere h
locū exceptō. Dicim⁹ q. q sola ciuil⁹ sit an biennū. sed post
biennū natural⁹ adūcit vel qd est veri⁹ nō adūcit. sed prima
ciuilis incipit hē vim natural⁹ et ciuil⁹. nā et stipulatio est de
iure ciuil⁹. hz tñ effectū natural⁹ obligatōis et ciuil⁹. naz ciuile
p se nō valet ad exigēdū. vt dixim⁹. s. d ob. s. j. Ite sic ē i re
iudicata. adhuc tñ dicit qdam vt s. et Tu. q si vult p⁹ bi-
ennū excep. opponere et pbare sibi nō nu. pe. qz admittitur
sed ante biennū. pbat creditor. vt. C. e. l. si ex caut. qd certe
est equum. et ita biennū h solū opē qz pbatōis puerat on⁹
et etiā p bis facit qd als dī q nō fiat illicite exactōes. vt. ff.
de offi. p. l. illicitas. Sed certe aliter de iure videat. i. vt nullo
mō admittat etiā pbans. nā sacramētū nō pōt deferre qd ē
spēs pbatōis. vt. C. e. l. in scrtib⁹. s. illo. et C. de iure deli. l.
si s. licetia. s. certe satis credo pmū vez et equū. nec obstat
qd de iuramento dicit. qz ex pte illi⁹ legis in ptractib⁹ non hz
iuramentū vim pbatōis. si nō vult aduerfari⁹. vt. C. de iur-
tur. l. generaliter. s. finalit.

r Aditio. s. ex illa. l. C. de nō nu. pe. l. in ptractibus.

s Obligationē. i. stipulatioe q xba fit. nā tūc n. iste cessat et hz
locū. s. d ob. qñ accepit vt hz locū exceptō i factū. vt. C.
s Aditū. qz p mltū tps exceptōez pponere et. t. cū vlt.
nō pōt. vt. s. modo dicit. Quid si mul⁹ uz exponit hie. et nota

De obligatio. ex consensu.

multū p quinquennio ponit. s3 ōnu p decēto ponit. vt. ff. q 2 a quib. si cū fide cō. s. aristo. & c.

Constitutionib⁹. quas nō habemus.

V Sed ne creditores. nō solū isti s3 veri.

P Suis pecunijs. sub au. etiā. nā occasiōe hmōi si darem⁹

lōgum ips etiā veri debitozes interdus talia opponerent. 2 tra occasiōe liciti cō mitteret. illicitus qđ eē nō dz. imo etiā licitū coartat vt vste tur illicitum vt h. et in au. de ec. rit. imo al. in prin. coll. v.

P Per p̄sōem. vt C. de nō nu. pe. l. in cōtract. bus.

3 Ultra bienniū. sic C. de oī agro d̄ ser. l. qui agros.

33 Extenda. 2 h in cā mutui. si vero alia causa p̄fiteat in scriptis. veluti emp tionis vel sibi incōt nenti p̄iudicat sibi. nec pōt contra p̄ba ri nisi p̄ alia scriptu rā. vt. C. de nō nu. pe. l. gñaliter. Itē h in debitoze p̄fite. sed in creditore con fitente sibi solum. xxx. dies statuit nisi in casib⁹ vbi incō tinenti p̄iudicat. vt. C. de nō nu. pe. in p̄cti bus. s. super certis. 2 s. sed 2 quādo. & c.

De obligationib⁹ ex consensu. Rubrica.

Consensu. sic. ff. de act. 2 ob. l. consensu.

In emptiōib⁹. vt. ff. de p̄. emp. l. i. s. si. 2 i. ti. p̄t mo in prin.

Locationibus. vt. ff. in prin.

Societatib⁹. vt. ff. p̄ socio. in prin. s3 p̄tra. ff. p̄ socio. l. iij. f. nī. s3 certe ibi nō negat qn cōsensu p̄trabat societas. vñ non est contra.

Mandatis. s3 nōne in stipulatione p̄sensu dz interuent re. vt. s. de ob. ob. s. s3 hic. 2. ff. de pac. l. i. s. pe. Rñ. ibi ex p̄stis verbis dz esse cōsensu. vt. ff. de ob. l. i. s. s. j. hic autē aiō sine verbis. 2 inter abñtes. vt. ff. p̄xi. ibi inter p̄ntes nū. vt. s. de inu. st. itē verboy.

Scriptura. hic caute nō. d̄riam quā facit inter hūc ti. et supiores. nā q̄ dicit neq̄ scriptura in hoc discrepat ab obligatiōe s̄ra. vt. s. ti. j. Itē in eo q̄ dicit neq̄ p̄ntia. dicit p̄p̄ d̄boz obligatiōz q̄ inter p̄ntes sit. vt. s. de inuti. st. s̄ itez inuitis. Itē qđ dicit. nō est necesse qđ dari. ideo dicit vt d̄i crepet ab alia que sit re. vt. s. q̄ mo. re p̄. ob. p̄ to.

Per eplam. vt. ff. de reuen. l. quedā mulier.

Itē in his. supior. fuit d̄ria ad tria genera obligatiōnez. hic autē sit d̄ria ad stipulatiōez vel verboy obligatiōem.

Contractib⁹. qui fiunt consensu.

Oportet. q. d. hincm̄ p̄trabit obligatiō in his q̄ nō sūt dicta nā veniūt vsure post morā. vt. ff. de act. emp. iul. s. ex vendi

to. qđ est 2 in oib⁹ bone fidei iudicib⁹. s3 nō ex p̄tractu s3 qđ si nascunt. vt. ff. de act. s. in bene fidei.

Alius stipulet. q. d. necesse est q̄ oīa dicant in stipulatio ne. nā alio nihil venit in talē obligatiōez. ff. de ne. g. l. si pupl. li. in fi. 2 l. q̄ tantūde. De emptiōe 2 venditiōe.

alter alteri ex bono 2 equo p̄ stare oportet. cū alioquin in verboy obligatiōib⁹ aliud stipulet aliud pmittat.

De emptiōe et venditiōe

Emptiō 2 venditiō p̄trabit s̄l atq̄ de p̄cio cōuenerit. q̄/uis s̄idū p̄ciū nūc/ ratū sit. ac nec qđ arra data fuerit. nā qđ arre noīe datur argumētū est emptiōis 2 venditiōis cōtracte. sed hoc quidē de emptiōib⁹ 2 venditiōibus. que sine scriptura consistunt obtinere oportet. Nam nihil a nobis in hmōi venditiōib⁹ innouatum est. In his autē que scriptura cōficiunt nō aliter perfectam esse venditiōē 2 emptiōem constituimus nisi et instru/menta emptiōis fuerit cō scripta. vel manu propria cōtrahentium vel ab alio qđez scripta. a cōtrahente autem subscripta. 2 si per tabellione fiunt. nisi et complenones

Emptiō 2 venditiō p̄trabit. h. no. tr̄bus modis p̄ficat em p̄tiōne. vno mō. s. ex quo nō p̄t discede re cōtrahētes. vt. C. de ac. 2 ob. l. sic ab initio s3. que modis etiā cōditionalis est emptiō p̄fecta. Secūdo mō qñ ē pura. 2 tūc incipit p̄icūlū rei ad emptozer p̄tinere. vt ff. de p̄. 2 cō. reiuē. l. necessario. in prin. 2 ita p̄trabit hic s̄ p̄ficat. Tertio mō qñ res tradit dicit plus p̄fici adduc siue im pleri. vt. ff. d̄ ac. em. si q̄s re alienaz.

Sil. i. statim. n. atq̄. i. postea. o. nūerati. nec a liqđ dari loco p̄cū. vt. s. ti. j. in pun.

Arre. vt. ff. eo q̄ sepe in prin.

Et emptiōis cō tracte. nō autē est de substātia p̄ctus.

Sine scriptura. i. sine solēnitate scripture.

Venditiōib⁹. i. que sunt sine scriptura.

Cōficiunt. patet hic q̄ alia ē emptiō siue venditiō i scri ptis. alia sine scriptis. Itē in scriptis dicit qñ h̄ agnū s̄ hentes vt nō aliter valeat p̄ctus. nisi fiat scriptura s̄m quosdaz qđ nō videmus in vsu. Alij dicūt vt p̄ la. q̄ sufficit q̄ cōtrahēs vel aliq̄s eozum dicat in prin. p̄ct. q̄ inde scriptura fiat. s3 n̄ dicat q̄ alr n̄ valeat nisi fiat. 2 hoc approbo. vt. C. d̄ si. instru. l. p̄ct. ibi. illos nū q̄s in scriptis fieri cōuenit 2 c̄. Si at sim pliciter fiat p̄ct. s3 p̄ ea ad p̄batōez fiat scriptura. v3 quod acum est 2 etiā valisset sine ea. vt. ff. de p̄s. p̄ h̄. Et eo mō dico esse intelligendū vbiq̄z dicit lege cōtractū aliquez in scriptis fieri vel distractū. vt. C. de testa. l. testamētū. 2 in au cten. de testi. s. 2 licet. col. vñ. Sed cum fiet in scriptis hmōi venditiō 2 sine scriptura nō valeat. Quare nō dicit obliga tiō litterarū. Rñ. q̄ aliud habet nomē scz emptiō. 2 verum est hoc nomē. at in mutuo non est verum mutuarū esse. tūc em̄ re esset obligatiō cōtracta. vt. s. de l̄a. ob. s. plane.

Constituitur. p̄teriti temporis est. 2 dicit vt. C. de si. in stru contractus.

Contracte. nō autē est de substātia contractus.

Nisi instrumēta. que vulgo rōnes dicunt s̄m Jo.

Suerint. i. hec instrumēta. 2 sub au. non aliter valeant nisi 2 c̄.

3 **A** hente. s. vtroq. s. emptore r veditore. r talis subscri
ptio fit als vbi pcr fit alius in scriptis. vt in auz. de fi. in s. fi
qs igit vult. r s. fi qs mutui. r. s. se.

3 **C** opletos. i. nodu copletu.

a **A** ccepint. s. ab eodē tabellone r a ptrib. s. vt subicit.

b **E** t fuerit. s. q pe
tar p interesse r pro
iuramento in litē.

c **A** bsoluta. vt qa
lecta fuerit ptrib et
laudauerit. Ciel dic
absoluta. i. subscrip

accepint r fuerit ptrib abso
luta donec em aliqd deest ex
bis. r pnie loc e pot emptor
r veditoz sine pena recedere
ab emptoe r veditoe. Ita
tn ipune eis recedere pcedim
nisi ia arraz nole aliqd fuerit
datu. hoc em subsecuto siue i
scriptis siue sine scriptis veditio
celebrata e. is q recusat adim
plere ptractu si qde e emptor
pdar qd dederit. si vero vedit
toz duplu restituere copellit
lz sup arrj nihil exssum est.

D ecau aut pstitui optet.
na nlla emptio sine pccio ee p
sz r certu ee pacu dz. alioqn si
int aliquos ita conuenerit vt
quati titi re estimauerit tanti

d **P** ena. Sz qmō
sine pena cu statim i
arrj cu puntar. Rn.
sine pena interesse r
iureiur. i litē. na hec
pena eet qntu ad sol
uetē lz no quatu ad
accipientē. vt. ff. siqs ius di. no ob. l. j. s. fi. no aut ab arrj alit
liberaf. vt subicit. ita tn rē. Itē iste tal no fac p. l. C. de ac. r
ob. sic cu h lex sibi pmittar. Et no. q. hui. l. pmissio est cum
aliq pena. ar. p. in auz. pstitutō q dīg. s. ill d coll. vj. Sz si no
est subscriptu. r tn res est tradita an valeat traslatio. Quidaz
dicit q no. vt. C. de suffragio. l. vnica. Alij s. vt. C. si qs alte
ri vel sibi. l. mltu intell. r. l. dolo. Distingue aut p erroze aut
scienter.

e **C** oPELLIT. sz q actoe. Rn p pditi. ex. l. ista. r ex. l. illa. C.
de fide iustru. pcr vl etiā p officiu iudicj. vt. ar. C. de rescin.
ven. l. ij. Item p act. ex emp. si tn fiebat veditio sine scriptis.
na si fieret in scriptis nisi esset nodu copletu no ageret acti. ex
empto. cu no eet adhuc veditio. vt h dr. sz p pdi. ex. l. vl offi
cio iudicj vt dictu e. Sz nuqd vlt hac publicationē arrariu
tenet veditoz ad interesse si no tradat. vt. ff. de ac. emp. l. j. r. l.
ex empto. s. idē ait. M. r. Sz. dicit q n. qz sibi p iudicat ar.
cipiedo arras. sic r als sibi p iudicat qs sibi eligedo. vt. ff. de
tribu. act. q in heredē. s. eligere. Itē qz h vident agere phē
tes int se. vt amissioe r publicatōe arraz dnt esse pnti. q p
expsso est hndu. vt. ff. si cer. pe. cu qd. Itē fac. ff. de le. ij. cu fi
li. s. cu varijs. B. r. Sz. dicit em adhuc posse agi ad h vt
tradar. vl ad interesse. ita vt arre interesse coputent. r fa. p eis.
ff. de testa. mili. l. ij. r. ff. de inoffi. testa. mī. r. C. de pac. do.
l. si. sic meli. ff. de act. emp. r vedit. p dia i fi. Sz qd si dederit
p arrj r p pagantur. r n. pactu fuadu. i. n pt discedere. vt. ff.
de pacti. i traditōib. r duo opari vnu vt arre debeat dupli
cari veditore penitete. Itē vt emptio remeaeat firma. r aga
tur ad interesse. Itē emptore penitete eadē duo opant.

f **E** xpssum. i. nihil dictu fuit a ptrib qd sup arris fiat alte
ro penitente.

g **E** sse pot. vt. ff. e. l. ij. r. C. e. l. vlti.

b **S** z certu. no. duo. r q pacu dz esse. r q certu.

i **P** recia. repetit d pccio qd dz inuenire. vt addat duo. l.
q sit certu. Itē in pecunia nuerata.

k **D** oc. i. de hoc.

l **D** ecisio. vt. C. de ptra. emp. l. si.

m **E** stimerit. no. q caute ponit d tertia psona. naz sec est
si in pntis arbitrio. vt dicem. f. e. s. emptio.

n **M** oiatu est. Quid si inuominatu p tulumus vt vendo p
quanto estimabitur. Rn. non valet adinstar locationis sic
facite. vt. ff. locati. si merces in prin. nisi in vno casu qui est. ff.
de pig. l. si fundus
s. fi.

empta sit. inter veteres satis
ab uideqz hoc dubitabaf. siue
pstat veditio siue no. Sed
nra decisio ita hic pstituit. vt
quoties sic coposita sit vendi
tio quati ille estimauerit sub
hac pditoe starec cotract. vt
siquidē ille qui noiat est pci
um diffinierit tunc omni mo
do fm ei estimatōe r pciu
z psoluatur. r res tradatur vt
vnditio ad effectū pducatur
emptore quidem ex empto
actione venditore ex vendito
agente. Sin autem ille qui
nominat est vel noluerit vel
non potuerit pciu diffinire.
tunc pro nibilo esse venditio
nem quasi nullo pccio statuto

o **D** iffinit. et
inque. quia a perso
na certa non recedit
tur. vt. ff. de d. ob. si
qs arbitrati r v ve
ru est qn id qd deest
substantie pcr appo
nit. sec. si piteat quod e de accidete pcr. na tuc ad arbitriu
boni viri recurrit. ff. e. hec vedito. r. ff. p socio. si cōia. r. l. si
societate. r. ff. locati. l. si in lege. in pn. q oēs sit huic prarie
r h fm. Sz. sz fm r. Sz. h redigit ad arbitriu boni viri. r sic
no pdicitur dicte. l. nec ob. v. l. ff. de ver. obli. si qs arbitrati.
qz ibi no fuerat arbitrat. q casu pcedo n recurrit ad boni viri
r arbitriu. Sz qn dz inq diffiniri. Rn. forte vlt dimidia tu
si pccj. vt. ar. C. de rescin. v. l. si voluntate. r. l. ij. U. vt puro
iudicj officio e: pedit. etiā si minor sit deceptio. dūmō no m
nima. vt. ff. de in inte. resti. scio. na no tn sibi comittit in alie
nis qntu ipis dnis liceret. vt. ff. so. ma. l. etiā. s. j. r. l. si pstan
te. s. si marit.

p **S** oluat. ita q fiat accipientis. vt. ff. de act. emp. ex epto.
s. j. etiā v sure p mora. vt. ff. de ac. emp. l. iul. s. ex vedito.
q **T** radat. caute dic tradat. r no dic def. na no tenet face
re accipiēt. sz d euctoe se obligauit. vt. ff. de ac. emp. ex em
pto. in pn. Sz nū qd paise tenet ad rē tradēdā. M. dic q sic
r fac p eo qd h dr oino tradat rē. vt h. r. ff. de reiue. q resti
tuere. r. s. de donati. s. alie. Sz. B. p. dic em eū liberari pre
stado interesse. r fac p eo. ff. de act. emp. l. j. r. r. l. ex epto. s.
idē ait. r. C. de act. emp. l. iij. Sz forte possz distingui an vē
ditoz habeat rē. r tuc snia. M. tenet p suas leges. an no ha
beat rē. r tuc aut dolo vl culpa desijt habere eā in fraudem
puta emptoris. r tuc snia tenet. B. aut sine dolo vl culpa. r
tuc no tenet veditoz. vt. j. e. s. cu alit. eet em valde mix quod
ait. B. vt sic copellat extimatōez p re recipere. vt. ff. si cer.
pe. l. ij. s. q. r. C. de fidei cō. l. l. si. Item sic iprobe pacta r ūpe
re. cu ptoz dicat pacta fuabo. vt. ff. de pact. iu. gē. s. ptoz ait.
r **A** d effectū. s. iā dicto mō. l. p traditōez rei r pccj. vt. j. qui.
mo. tol. ob. s. fi.

x **E** x empto. no. q ex empto eptoz. ex vedito veditoz agit
vt h. r. ff. de act. emp. ex empto. j. r. r. l. iul. s. ex vedito.

t **P** ro nibilo. vt nec ad boni viri arbitriuz recurra. vt mō
dixim sz legatū no sō est. p nibilo sic relictu. vt. C. cōia. dle.
si duob. s. si ds. sz sibi fauore vltime voluntatē ne pereat.
v **S** tauto. sine q ee no pot veditio. vt in prin. s. s.

R In locatōibus. vt. ff. locati. si merces. in prin.
Y Et p̄ciū. dicit p̄ciū debere certū ēē. nūc dicit q̄ in nume-
a p̄tāt. s. male. vt. ff. dicā. rata pecunia.
b Poeta. homero. no. ar. q̄ auctoritates auctoz̄ et phōz̄
 sunt in causis allegāde. sic. ff. de solu. si p̄. et ff. de iudc. pro-
 ponebat. et ff. d. sta.
bo. l. septimo. sed in
 terdū redarguunt.
 vt. hic. et ff. d. re. di.
im. s. si. et l. s. diut.
c Rebus. puta e-
 quis.
d His verbis. scz
 grecis que legi non
 p̄nt.
e Diuerse. s. hōle
 singularis numeri ē
 hic sic. i. mandati. s.
 is qui exequit.
f Expediri. id est
 cognos. l.

Quod ius cū in venditōib⁹ no-
 bis placuit nō est absurdū et
 in locatōib⁹ et in cōductōib⁹
 trahere. **I**te p̄ciū in nume-
 rata pecunia p̄sistere dicit. **I**nā
 et ceteris reb⁹ an p̄ciū ēē pos-
 set valde querebat. veluti an
 homo aut fund⁹ aut tōga al-
 terius rei possit esse precium.
 sabinus et cassius etiam in a/
 lia re putant p̄ciū posse cō-
 sistere. **U**nde illud est qd vul-
 go dicebatur. permutatōe re-
 rum emptōnem et venditōez
 contrahi. eamq̄ speciem em-
 ptionis et venditōis vetustis-
 simam esse. argumentoz̄ vte-
 bantur greco poeta homero
 qui aliquam partem exercit⁹
 archiuozum vinum sibi com-
 parasse ait permutatis q̄bus/
 dam rebus his verbis.
Diuerse schole auctores con-
 tra sentiebāt. aliudq̄ ēē existi-
 mabant permutatōem reruz̄
 aliud emptōem et venditōez
 alioquin non posse rem expe-
 diri p̄mutatis reb⁹ que vide-
 atur res venisse et que p̄ciū no-
 mine data esse. **I**nā vtran-
 q̄ videri venisse et vtrāq̄ pre-
 cij noie datā ēē rōnē nō pati.

g Spēm. p̄tract⁹
 immōtati. nā nō habz
 nomē suū. vt. ff. de re. p̄mu. l. j. s. itē emptoz̄. **S**z quare dicit
 innominat⁹ cū ita curiale nomē hēat. **R**ū. q̄ illi p̄tract⁹ sūt
 noiati qui statim vt fiunt parit actōez. ff. de pac. iure gen. i.
 p̄p̄. siue fiant consensu vt venditō. vt. s. e. in prin. siue re vt
 mutū. vt. s. qui mo. re cō. ob. in prin. **S**it p̄mutatio nec ex pa-
 cto parit acti. nec re. s. parit ex vtroq̄ scz postea dūdū re in-
 terueniente ex pacto primo vt subtilit colligit. C. de rez per-
 mu. ex placito. et ex hoc p̄tractu ouē actio p̄scriptis verbis.
 vt. j. de act. s. actōnū. et p̄di. ob. cām. vt. ff. de prescrip. d. l. na-
 turalis. s. fi.
h Digestis. vt. e. l. j. s. j.
i Latius. i. melius et apertius q̄ hic. vt in. ff. dicit
k Diximus. s. e. in prin.
l Statim. s. certe imō nō statim. s. i. s. sūt necessaria. p̄mo
 q̄ venditō fiat nō in scriptis. als id ē si fiat in scriptis vendi-
 tō nō transit ad emptozē p̄ctm nisi nō dū cēt p̄plei vt hic et
 C. de fide instru. s. scus. et C. de pi. et cō. reuē. cū inter. **I**tem
 q̄ fiat pure. als nō p̄eat emptoz. s. secus si facta sit detentiō.
 vt. ff. de pi. et cō. reuē. q̄ si p̄tēde. **I**te q̄ sit facta venditō in
 specie. nā si in genere. vt puta vendō hōiem non p̄t emptoz

an traditōez. vt. ff. de pi. et cō. reuē. l. est. et l. q̄ si neq̄. itez q̄
 sit certa species. q̄ si sub incertitudine esset tradita. s. sit spe-
 cies. nō in spectabit sp̄ p̄ctm ad emptozē. puta. vēdo stichū
 aut pamphilū. prim⁹ em̄ mox p̄iculo venditōis. vt. ff. de
 p̄. emp. si in emp. s. penul. **I**te q̄ alio mō p̄reat q̄ publicari
 one rei. nā tūc nō p̄t
 emptoz. vt. ff. loca.
 si fundus. **I**te q̄ nul-
 lum pactū sit in stuz
 q̄ p̄ctm venditōez
 respiciat. nā tūc non
 p̄t er emptoz. vt. ff. e.
 si in venditōe. et j. pr.
 s. q̄ si fu. et. s. iū spe-
 cialiter esset de casu
 fortu. to dictum fm
 B. s. iū gūat. s. j. **M**
 vt dicim⁹. ff. si quis
 cau. s. j. si. s. quesitū
Ite q̄ venditō non
 fuerit in culpa l' do-
 lo q̄re res p̄reat. vt
 j. pr. s. itē q̄ nō sit
 in mora. nā tūc q̄ vl-
 timā fecit morā sibi
 perit. vt. ff. de pi. et
 cō. reuē. illud. et h. ē
 vtz hoc casu sū res
 p̄ta erat penes ep̄-
 tozē siue nō fm Jo.
 vt. ff. de le. l. cū res.
 s. si. s. j. **M**. disting-
 ueret. ar. l. ff. de rei-
 uen. l. itē si verbera-
 tū. s. fi. **I**te q̄ non si
 res que degustatōz
 d̄sideret vrinū et si-
 ziber et s. iū. nā tunc
 distinguit an vedaē
 in specie. et tunc post
 degustationē est pe-
 riculum emptozis.
 an in genere et tunc
 sunt duo necessaria
 vt sit emptozis per-
 culo. scilicet degu-
 statio et mensura si-

ue pondus. et h fm Jo. et B. et Pla. vt. ff. d. peri. et cō. reuē.
 l. j. in prin. et s. j. **S**ed **A**zo dicit. q̄ in vino sit speciale q̄ sta-
 tim facta venditione etiam ante degustationem sit emptozis
 periculum si sit in specie venditō. vt. ff. e. l. q̄ sepe. s. in bis.
Sed nuuquid distinguitur periculum peremptionis a de-
 terioratione vino venditō in mensura. vt in venditione con-
 ditionali diximus modo. per. l. ff. d. peri. et commodo. reuē
 di. q̄ si p̄dēre. vt sic effusiois ad veditōzē acor̄ et mucor̄ ad
 ēptozē. **B**ul. ait. q̄ sic. quia hoc sub quadam conditione fit.
 scilicet si mensuratur. **S**ed certe ipsemet mutauit consilium
 postea. et merito. quia aliud est in alia conditione que non
 fit in potestate venditōis. aliud in hac que in sua potestate ē
 cum possit denunciare emptoz vt degustet et accipiat. als
 potest effundere. vt. ff. de peri. et com. reuē. l. j. s. finali. et sic
 indistincte periculum ante mensuram est venditōis. **A**ccur-
 sius **G**lorantinus.

m Ita. nunc ponit exempla. **A**ccur.
a Periculum. s. ff. de peri. et cō. reuē. l. id qd. et de regu-
 tu. l. fm naturam. et s. de le. pa. tu. s. fi.
b Venit. i. venditus est.

continenti oppositis. vt. C. de re. pmu. rebus. alias das qñ
dubiu est de noie ptractus. ff. de p̄scrip. ver. l. i. §. si. et. l. ij.
et. ij. r. iij.

h Ideo autē. hīdem regulis et questionib⁹ p̄sistunt. mul
ta ergo habent inter se cōmunia.

l Aliquaz. al. non
est in lfa aliquam.

k Clenditō. scz ex
vna parte.

l Et cōductio. scz
ex alia.

m Trū emptio.

qđ videbat cū talis
datio alienatio sit.

vt in auc. d̄ nō alte.
§. alienatiōis. coll.

ij. qđ locatio non fa
cit. vt. ff. e. l. ij. soler.

n P̄ductio. qđ
videbat cū merce-

dē solvere teneret.

o Perpetuo. aliē
accipit. vt. ff. p̄so-

cio. l. i.

p P̄ensio. in pecu
nia.

q Reddit⁹. in spe
cie.

r Alienauerit. cū
multi sūt modi alie-

mandi. vt. ff. de pub
li. l. ij. r. iij. et. v. et
vi.

s Afferre. liceat i
terdum alit das ad

certum tēpus. inter
dum in tertia p̄sonā

vt generationē. cū
oīa pacta super hoc

ptractu habita va
leant. vt. §. p̄ri. §. §. s̄z

ecclia dat i emphi.

vsq; ad tertia gene
rationē tm. vt i aut.

de. non alit. col. ij. §.

emphi. velut puto
etiam in perpetuuz

dabit. vt quilibet p̄uatus. vt hīc. r. in auc. de non ali. em
phi. §. licentiam. col. ix.

s Zenoniana. vt. C. de iure emphi. l. i. Accursi.

t Emphiteosus. emphi grece latine dicit̄ melioratio. hoc
ideo. qz olim tm̄ sterilia dabant vt meliorarent. s̄z hodie nō

tm̄ sterilia dant sed etiā fertilia nisi in ecclia que sola dat ea
que p̄grua vident̄ iconomo r alijs gubernatoribus ecclie.

fic. C. de sa. sanc. ec. auctē. perpetuo quoq;

y Propriam agit̄ ergo p̄dictiōe ex. l. ad oīa obseruan
da q̄ pueniūt. Sed nunqđ emphi. potest aliū dare i emphi.

**r̄n̄. sic. vt in hoc. §. et in auctē. d̄ nō alte. aut pmu. §. aliena
tiois. col. ij. Itēz nunqđ illō vtile dñium qđ solū habet trās
fertur in eum. R̄n̄. sic cum rei ven. vtilis sibi detur. vt. ff. si
ag. vec. l. i. r. ij. Sed qualiter aget primus emphi. p̄ scdm̄
vt eū expellat. R̄n̄. rei ven. que licet de iure sibi non cōpe
tat exceptio tm̄ opponi nō potest. qz replicare et sic non do
minus dñm vincit. vt. C. de transac. vbi de facto tm̄ agit̄
r vincit. vt. ff. de excep. rei iud. si quis rem. ¶ el veni⁹ agar
p̄scrip. h̄. vel die ex lege zenonis ad mercedē.**

x Ad locatiōē. imo differt in. vij. nam hīc etiā in specie
p̄sitatur pensio. sed ibi in pecunia tm̄ vt hīc scripsimus. Itē

hīc possidet naturaliter sicut fructuarus. vt. ff. de acq. po.
naturaliter. sed cōductor non. vt. C. communia de vsu. l. i.
Itēz hīc habet dñum vtile. sed p̄ductor non. vt. ff. ea. l. nō
soler. Itēz hīc p̄ctus fit in immobilibus tm̄. ille etiā in mo
bilibus vt in auctē. de ali. et emp. §. l̄niam. colla. ix. Itēz hīc
agitur cōdit̄. ex. l. i.
ibi. ex cōducto. Itēz
est hīc p̄ctus iuris
ctus ille naturalit̄
vt hīc d̄r. Itēz hīc in
scriptura ille etiam
sine ea vt. C. de iure
c̄phi. l. i. r. s̄. de ob.
ex cōsensu. r. s̄. c. in
p̄uin.

est q̄ emphiteosus cōtractus
p̄p̄riaz statuit naturam. neq;
ad locatiōez neq; venditio
nem inclinātem. sed suis pa
ctiōibus fulciendam. r siqui
dem aliquid pactus fuerit hīc
ita obtinere ac si naturalit̄ es
set cōtractus. Sin autem ni
hil d̄ periculo rei fuerit pactū
tūc siquidem totius rei interi
tus accessit ad dñm super hoc
redundare periculuz. Sin au
tem p̄ticularis ad emphiteo
tecarium h̄mōi damnū veni
re quo iure vtimur. ¶ Itēz
querit si cū aurifice ticius con
uenerit: vt is ex auro suo certi
ponderis certez forme anu
los faceret r acciperet verbi gra
tia. x. aureos. vtrum emph̄tō r
veditio an locatio et p̄ductio
p̄trahi videat̄. Cassius ait ma
terie quidez emptionem et vē
ditionem contrahi. opere aut
locatiōem et conductionem.
Sed placuit tantū emph̄tōez
et venditiōē contrahi q̄ si ti
cius suū auz dederit mercede
p̄ opera constituta: dubiū nō
est quin locatio et p̄ductio sit.
Conductor aut oīa fm̄ legē
conductionis facere debet: et si

5 Naturalit̄. i. iure gen. qđ naturali ratione est inductuz
vt. s̄. de iure natu. §. qđ vero. hīc enī est de iure ciuili. et vt
alias §. de acq. §. de constituta.

a Ad dñm. vt pensionem non habeat.

b P̄ticularis. id est medietatis vel minus fm̄. ¶ et
Ju. ar. ff. de vsufu. etiam. de verbo. sig. nomen filiarum. §.
portiois. r. ff. de dam. in fec. inter quos. §. damni. et de cō
trahen. empl. domum. Nos dicimus si aliquid etiam partū
remansit damni emphiteote esse. ar. huius. §. r. C. e. l. i.

c Utimur. sunt et alia duo naturalia siue tacita pacta in
hoc tractatu vt de reŋciendo emphiteoram si non soluerit
pensionem per triennium. vt. C. e. l. ij. §. i. et in auctē. de nō
alienan. §. scire. colla. ij. in emphiteora autem ecclia sine co
lono p̄uati dic vt sibi nō. scz per biennium. Itēz et si velit
emphiteora vendere qđ domino p̄mo denunciare debet.
vt. C. e. l. si. §. i.

d Queritur. suo scz artificis.

e Forme. scz demonstrate. s̄z qđ si certa nō est materia de
monstrata. R̄n̄. nō interest. vt. ff. de p̄hen. emp. puenit. r. l.
fabius vel factas punctū in dictione suo.

ee Conductor. legem. id est pacta lucrum. Sed contra. ff.

*110 de ghrantib⁹
emp̄ph̄tō*

vt. ff. de positi. l. i. §. si conuenit.

f. Equo. vt vsura post mora. vt. C. e. p̄sens. idēz econtra nam conuictor agit vt domus et hostia sibi reparantur. vt ff. e. ex conuictor.

g. Qui p̄ vsu. diligentissimus. i. diligēs sic exponitur. vt ff. e. si merces. §. qui colūnam. nam cum

vtiūsque gratia fiat locatio. nō venit ex actiua. ma. vt. ff. cōmo. si vt certo. §. nunc videndūz. atq̄ p̄prie ponunt. et dicunt sp̄ale in his rebus que facile possunt frangi.

b. Amiserit. vt dānum daturz sit quod prouideri non poterat. vt. ff. eo. sed de damno.

i. Conuictore. p̄ p̄teritis sec⁹ in vsu fruct. vt. C. de vsu fru. si dñā. v. dicit vt ibi. et de iur. do. si focus in fi.

k. Succedit vt. C. e. viā. sed an moriēte scholari vel dece dēte substituere potest. Rñ. sic de iure conditionis. s. ratio societatis. phibet q̄ preualet vbi certa p̄sona eligitur. vt. j. i. §. soluitur.

l. De societate. est autē societas. vt ait Marcus Tullius duorum plurīūue conuentio honeste contracta ad vberiores questū et commodiorem vsu.

m. Societatem. totorum. i. omnium et expresse. vt. ff. e. l. i. §. i. z. l. ij. §. i. nam hoc nomen. scz tota rñ. totitatem ad vnam rem signat.

n. Emendi. Item alijs duobus scilicet omnīz bonoz simpliciter. vt. ff. e. l. coiri. z. l. nec adiicit. Itē vniū rei. vt. ff. e. l. v. z. l. societas.

o. Equales. sic. ff. de here. insti. l. quotiens. §. heredes. et s. de here. insti. §. ita demum. et. ff. eo. si. non fuerit. z. dicit eque fuisse capitale.

p. Expresse. etiam in solo lucro. vt. j. e. §. illud.

q. Conuentio. scz talis vt sequitur.

r. Tertia. i. pars lucri et damni.

ss. De illa. ad ticiūm. cōputatio hic expedita fiat. vt si lucrum in vna re in alia uero damnum contigerit. vt si deducto omni damno lucriz supest. vniū in duas partes. aliū in tertā partem admittat eius lucri. si vero tñ damnum supest. is qui in duas partes damni ferre debet in reb⁹ que su-

quid in lege p̄termisus fuerit. id ex equo et bono p̄tare debet. Qui p̄ vsu aut vestimtorum aut argenti aut iumentimercedem aut dedit aut p̄misit. ab eo custodia talis de siderat qualē diligentissimus paterfamilias suis reb⁹ adhibet. quā si prestiterit z aliquo casu fortuito eā rem amiserit de restituenda ea non tenebit.

Portuo cōductore intra tempora conductionis heres eius eodem iure in conductione succedit.

De societate.

Societatem coire solemus aut totorum bonorum quā greci

specialiter appellant. aut vniū alicuius negociationis. veluti mācipiorum vendendorum emendorūq̄ aut olei aut vini aut frumēti emendi vendendorūq̄. Et q̄dem si nihil de p̄tib⁹ lucri z dāni nominatim cōuenerint equales scz p̄tes. et in lucro et in dāno spectantur

Qd si expresse fuerint p̄tes hereruare debent. Nec enī vnq̄ dubium fuit quin valeat p̄uentio si duo iter se pacti sunt. vt ad vnum q̄dem due p̄tes z lucri z dāni p̄tineant ad aliā p̄tineat tertia.

De illa sane p̄uentione questū est. si ticius et sepius inter se pacti sūt vt ad ticiū lucri due partes p̄tineant. dāni tertia. ad sepium due

partes damni. vt ff. c. mutius. s. Seruius. hic seruius sibi met cōtradocere videtur. vt ff. c. l. mutius. sed non est verū. nam ibi dicit de facto hoc esse non posse. i. vt dāniū et lucri sit in eadem societate. cū dānum lucro et econtra lucri damno deducto intelligatur. vt ibi dicitur. et. j. e. §. adeo.

Et adeo. hec pacta inaequalia tūc de mū locum habēt. qñ alter plus contulit ope vel industrie q̄ alter. vt. ff. e. si si fuerit. §. si vero placuerit fm. 230. cū societas sit frātuitatis ius. vt. ff. e. si verum. 30. contra. et subaudit in. l. illa. si non fuerit. maxime alij idem quod 30. s. tali ratione quia iure p̄uentionis valent. non societatis. vt. ff. de positi. l. i. §. si conuenit.

partes damni. lucri. tertia. an rata debeat haberi conuentio Quintus mutius cōtra naturam societatis talē pactōez esse existimauit. z ob id nō esse ratā habendā. Fuinus sulpius cuius sentētia p̄ualuit cōtra sentit. qz sepe quozūdā ita p̄ciosa est opera i societate. vt eos iustū sit conditione meliori in societate admitti.

Ita z ita coire posse societatem non dubitatur. vt alter pecuniā cōferat. alter non cōferat. z tam lucrum inter eos cōmune sit. qz sepe opera alicuius p̄ pecunia valet. Et adeo contra quinti mutii sententiam obtinuit. vt illud quoq̄ constiterit posse conuenire vt quis lucri partes ferat de damno nō teneat quod z ipsum seruius conuenienter sibi estimauit. quod tamen ita intelligi oportet. vt si in aliqua re lucriz in aliqua damnum illatū sit. compensatione facta solum quod superest intelligatur lucri esse

Illud expeditum est si in vna causa pars fuerit exp̄ssa veluti in solo lucro vel in solo damno. in altera vero omīssa. in eo quoq̄ in quo p̄termisus est eandē partem suari Manet autem societas eo usq̄ donec in eodē consensu p̄seuerauerint at cū aliquis nūcīauerit societati soluit societas s. plane si q̄s callide i

Partē. nō totū als esset leonina. vt dicit in fabula auian. z. ff. si nō fuerit

§. si. z. l. si vnus. §. et si precium in fi.

v. Quod et ipm. i. dicitur est hoc primo casu.

x. Conuenienter. id est conueniens esse sue sententie quā dixit. s. e. §. de illa. Accursius.

y. Illud seruari. nō eandē rationē p̄riorum. sic. ff. de le. i. l. i. §. si. ff. fami. herē. si filia. §. item pap. ar. 3. ff. de li. et po. sibu. l. p̄modissime. et. ff. loca. l. ca. i. rñ. z. ff. de nego. ges. si quis negocia.

z. Manet autem. si renūcīauerit p̄sentī socio non absenti. vt. ff. e. sed et socius. §. si absenti.

3. Callide. idem est et si intempēstine renūciet. Item et si expedit non renūcīari. vt. ff. e. actioe. §. labeo. z. l. sed z si socius. §. si.

S totorum. i. omnium. et hoc expresse. vt. ff. e. l. iij. §. i. ar. 5 vt. ff. eo. nec adiecit.

S i quid vero. als liquidē. sic. ff. ex. qui. cau. in. pos. ea. l. fulcinus. §. q. si aduersus. sic. ff. e. actione. §. diximus.

A caprauerit. i. non cogitauerit.

B onceditur. nō

v. modos soluende societatis hic et sequentibus quattuor. §. sunt et alia duo. vt interpretatio rerū naturalium vel ciuiliū. vt. ff. eo. veruz. §. pe. Item cum ab alio stipulatoz alio nouando. vel iudicium cum aliquo dicto animo nouandi vt. ff. eo. act. i. respō. fo.

S oluatur. morte idem in tutela securus in deposito et mandato. vt. ff. de his q. noz. infra. furti. §. illud.

E t si. i. quis.

C onuenerint. f. vt daret inter stipulantes. etia3 vno moriente. non aute3 ad heredes transit etiā ex pacto. vt. ff. e. l. adeo. et. l. nemo nisi in societate vectigalium. vt. ff. e. l. verum. §. in heredem. et. l. adeo. i. rñ. et nisi denuo pferant. vt. ff. e. l. plane.

T em. si alicuius rei vt duo tabernarū defendendo vinum in foro.

P ublicatioē. q̄ publicatio fit ppter delicta vt. ff. de bo. dam. l. i. i. rñ.

A li. sc3 siscus.

P ro mortuo. sic ff. e. actione. §. publicatione.

H abet. Sed qd si hic socius cui bona publicata sunt rōne operis socius erat non reruz. qd esse potest. vt. s. c. §. nam et ita. Rñ. idem cū libertate vel vitā vel ciuitate amit. vt. ff. de bo. dam. l. i. rñ. p. xi. §. i. inuif. in fi.

S i quis cesserit. qd facere pōt ne in carcere deturatur. vt. ff. de ac. §. fi. r. C. de cessi. bo. l. i.

D ebita. qz sisco vel priuatis. debat. vt. ff. e. actioē. §. i.

V eneant. i. vendatur.

S ed hoc casu. q. d. nō sicut supiori pxi. f. qñ bona fuerunt publicata. naz viuens r in ciuitate exis sibi postea acquirere pōt. vt. ff. de ces. bo. l. v.

S ocus. actioē q est directa ab vtraqz pte. f. de pe. te. l. §. ex quibus. r finita societate nascitur. vt. C. e. rādiu. nisi in casu. vt. ff. e. actioē. §. nōnunqz.

P assus. q de solo dolo tenet r lata culpa q dolsi repñtat. vt. ff. de positi. l. q. nerua. r. ff. si qs. te. li. cē. ius. l. i. §. n. ās

hoc renunciauerit societati. vt obueniēs aliqd lucrū sol^o habeat. veluti si totorum bonoz socius cū ab aliquo heres eēt relictus in hoc renunciauerit sociati. vt hereditate3 solus lucrificeret. cogitur hoc lucz communicare. si quid vero aliud lucrificiat quod non captauerit ad ipsum solum pertinet. Et vero cui renunciatum est quicquid omnino post renunciatam societatem acquiri tur soli conceditur.

S oluitur adhuc societas etiā morte socii. qz qui societatem contrahit certam psonam sibi eligit. Sed r si p̄sensu plurium societas ptracta sit morte vni

us soluitur. r si plures super sunt nisi in coeūda societate aliter conuenerint.

I tem si alicuius rei contracta sit societas et finis negocij impositus est finis societas. Publicatioē quoqz distrabi societate manifestū est. f. si vniuersa bona socij publicent. Nam cū in eius locum ali^o succedit pro mortuo habet.

I tem si qs ex socijs mole debiti p̄grauatus bonis suis cesserit. r ideo ppter bōa publica aut priuata debita substantia ei^o ueniat soluit societas. sed hoc casu si adhuc consentiant in soci

T eneri. nisi alter tantam culpā prestiterit quāta3 et iste et a sterre3 par damnu3 quo casu p̄pensat culpa. Item dolo cū dolo. vt. ff. de p̄pen. si ambo. et de dolo si duo.

S olet. ante ptractam societate3. r in hoc discrepat a depolitario q̄ vt in p̄nti tenet. sic. ff. de positi. l. qd nerua. sic ē

in eo casu cum quo habeo rem cōem sine societate. vt. ff. fam. her. l. heredes. §. non tantū.

Q uo parum. sic §. qui mod. re. com. ob. §. p̄terea.

D e mādato. Obligationi alie re cōtrahunt. alie verbis alie lris. alie consensu. vt. s. de ob. q̄iez earū que ex consensu. alie per venditōnem. alie per locatōnem et p̄ductionem alie per societatem. alie per mandatum vt. s. de obli. et consensu. in p̄nti. de tribus primis dixit. nunc. de quarto. sc3 de mandato.

etatem noua videtur incipere societas. Socius sociō vtrūqz eo nomine tantum teneatur p socio actione. siquid dolo commiserit sicut is q̄ deponi ap̄ se passus est. an etiā culpe: id est. desidie atqz negligentie nomine quesitum est p̄ualu. itamen et culpe noie teneri eum. Culpa autē non ad exactissimam diligentiam dirigenda est. Sufficit enim talem diligentia3 p̄mum^o rebus adhibere sociū qualem in suis rebus adhibere solet. Nam q̄ parum diligentē sociū sibi assumit de se queri debet: hoc ē sibi imputare debet.

De mandato

M andatū cōtrahitur quinque modis. siue sua tantū gratia aliqd tibi mādet. siue sua r tua. siue aliena tñ siue sua r aliena. si ue tua et aliena. Et si tua tātu3 gratia mandatū sit supua cui3 est mandatū. r ob id nulla ex eo obligatio nec mandati inter vos nascit actio. Bñ dāns tñ ḡra iteruenit mādātū. veluti si qs tibi mandet vt negocia ei^o gereres lvt fūdiz ei emereres lvt p eo spōderes. Tua ḡra r mādatū veluti si mād3 tibi vt pecūiā sub vsur

M andatum. Mandatum est officium gratuito ab eo q̄ suscepit exhibēdu3 nisi eni fiat gratis i c̄ipit esse locatio si erat facturus. al tale factum ideoqz lo-

cati p̄sueuit. vt. f. c. §. fi. et fit p̄ b̄bum volo rogo mādo suplico et similia. vt. ff. e. l. i. §. fi.

Q uinqz. imo v̄ q̄ vt. vt sequit. s3 dic. v. s. obligatorij vltim eni non est obligatorium. vltim eni est qñ tñ tua gratia non est obligatorium. vt. ff. e. t. l. ij. §. fi. Item fm Jo. est quoddā aliud. vt obligatorij. vt cū sua gratia et tua r alie na aliqz tibi mandat vt emas fundum p me r te r ticio3 itē vltim pōt dici. vū modis. Et exemplica. vt. ff. e. si pcurator. §. si tutores. vbi tutor mandat puitori suo vt seruum necessarium emat pupillo. et sic gratia mandantis et mandatarij et pupilli contrahit mandatum.

O bligatio. nisi dolus et calliditas intercedant. vt. ff. de regu. iu. consiliū.

M andantis gereres. r tūc qz suscepit mandatū non qz gessit tenet. vt. ff. e. si remunerandū. §. i.

T ua ḡra. sub vsur. i hoc ē vtilitas mutuātis. p̄p vsuraz

lucroz. Sed ff. de v. fur. cū quidā s. si pupillo in fi. Sed ibi debet subaudiri tñ. Uel dic. n̄ sunt. ppter lucrū inducte scz principaliter vt ibi. secundario tamen sic vt hic dicit.

a Et. puta pcuratori mandanti. Accurfi.
b Ipsius. f. mandant. et in b est vtilitas mandatis.

c Mandet. f. fide iussor. z hoc casu agetur ptra fideiussore rē mandante actōez mōdati. nō ex stipulatione p̄ma si nouā dī aīo hoc mandatū intercessit. vt. ff. e. si mādato meo in fi. l. si aut non inouandi aīo agit ex p̄ma cā vt. ff. de pcur. l. 3. §. ea obligatio in fi.

d Sua et aliena. mandet. hic agit p̄t duabz ac. mādanti. f. ptra mandantem. et neg. gef. ptra ticiū q̄ datur z mandati. vt C. de neg. gef. si mādantū. Accurfi.

e Crederes. si mādavit.

f Tua grā. hic at addit doctores vi. mōs qd̄ dic. vt. s. e. in prin. in glo. immo videt rē. in fi glo.

g Ex consilio. no. bonā regulā quē de p̄silio non tenet. salit n̄ in casibz q̄ his legibz dicunt. vt. ff. de dolo q̄ si cum sci res. et. ff. de p̄sene. l. ij. sed certe ibi fuit fraudulentū p̄siliuz vt. ff. de re. iur. l. cōsiliū. Irē fallit. vt. ff. ad. l. acquil. l. libet homo. j. r̄. z. ff. de in iur. l. non solum. in prin. z. l. p̄culus. et ff. q̄ vi aut clā. sp. §. j. z. ff. de fur. si quis v̄rori. §. cū ticio. et ff. de ser. cor. l. j. r̄. z. §. psuadere. l. 3. hoc in maleficijs. Ideo non dat man. tenet n̄ vel de dolo vel alijs actionibus. Irēz alias facturus n̄ erat in predictis casibus. alias obrinet hec regula. vt hic. z. ff. e. l. si remunerādi. §. plene. Sed certe nec his casibus. videtur tenet. vt. j. p̄ri. §. 3. dic nō tenetur illi cui tale p̄siliuz prestat. vt ibi. sed illi in cuius lesionem p̄siliuit. vt hic dicitur. Unde dici p̄t q̄ nec his casibus fallit dicta regula. cum dicat nō tenet illi scz cui consilium p̄stitū est nisi in casu illius legis. ff. de dolo. q̄ si cum sci res. z. illius legis. ff. de p̄sene. l. ij.

h Mandati. scz actione.

i Liberū. scz suscepto consilio. sed suscepto mandato necesse est p̄sumari fm̄ Jo. nisi congruo tempore renūciatur. vt j. e. §. mandatū. et. ff. e. mandauero. §. si. z. ff. cōmo. l. in cōmodatum. §. sicut.

k Itaqz ociosam. non aliter hoc esse videt. p̄ opī. pla. qui dixit duo. f. vbi cōsulo certe personē mutuari. teneor ita demum si alias facturus nō eras vbi aut non est designata p̄o

na uō tenor etiam si als facturus n̄ eras. Sed Jo. in vtroqz casu dicit p̄tra. nam p̄mo indistincte teneor. siue alias eras mutuaturus siue nō. sc̄do aut cum distinctiōe. non als et fact. p̄ eo. ff. e. si remunerādi. §. plane. §. e. §. tua et aliena. in fi. et. ff. de neg. ge. l. ij. in fi. z. l. iij. nec ob. qd̄ hic dī. qz et si als etiaz facturus erat.

at p̄siliū. Itaqz si ociosam pecuniā domi te h̄ntē hortar fuerit aliq̄s vt rem emerēs aliquā vl̄ eā crederēs q̄uis si expedit eā tibi emisse l̄ credidit se. nō tñ tibi mandati tenet

Et adeo hec ita sunt vt questū sit an mandati teneat q̄ mādavit tibi vt pecuniā ticio feneres. sed obtinuit sabini sententia obligatoruz esse in hoc casu mādantū. qz nō aliter tico credidisses q̄ si tibi mandatū eēt. Illud quoqz mādantū n̄ est obligatorū qd̄ ptra bonos mores ē. veluti si tici de furto aut de dāno faciēdo aut de iniuria faciēda mandet tibi. l. 3. eni penā h̄sti facti noīe p̄stite/ri nō tñ vllā habes aduersus ticiū actōez. Is q̄ exequit mādantū nō d̄z excedere fines mādanti. vt ecce si q̄s vsqz ad cētū aureos mādauerit tibi vt fundū emerēs l̄ vt p̄ ticio sponderes neqz plur̄ emere debes neqz in ampliorē pecuniā fideiubere. alioquin nō hēbis cuz eo mādanti actōem. Adeo qd̄ vt sabino z cassio placuerit etiā si vsqz ad cētuz aureos cū eo agere volueris inutiliter te acturuz. sed diuerse schole auctores recte vsqz ad centum

teneat qui mādavit. vt dictū est. vnde p̄t subaudiri maxime. qz non aliter zc.

l Illud q̄. obligatorū. etiā si iuramentū intercederet. vt i aurem. vt senecas nō solū. §. j. coll. ij. z. fa. ad hūc. §. ff. eo. si remunerādi. §. rei turpis. z. l. si mādante ro. §. qui edē. z. ff. d arbi. l. si cū dies. §. in cōpromisso. et. s. de inuri. si. §. q̄ turpi. z. ff. de ver. ob. l. generaliter. et. l. se. et. ff. de condi. insti. conditiōes.

m Mores. Dic queritur qd̄ si mandavit tibi vt illi noīe meo iniuriam inferes. an teneor. Rñ. vtiqz. ar. ff. de dam. infec. l. dāni. §. si mādato.

n Prestiteris. f. ei cui pmissum est maleficium. vt penā dupli. z ita licet intersit mandatarij n̄ non agit. qz nec interesse fingitur. vt. ff. de condi. insti. filius. et melius. ff. de reg. iur. l. quod quis culpa. in fi.

o Ticiū. i. mandantem.

p Is qui mandatū. scilicet certe forme. nā quandoqz habet certam formam. et tunc habet locum quod hic dicitur. et. ff. e. diligenter. quandoqz non. et tūc bona fide facere debet. vt. ff. e. l. ij. et probatur etiam hec distinctiō. vt. ff. eo. si quis pro eo.

q Mandati. actionem. Sed certe nec nego. gef. fm̄ Der. et Jo. et est pro eis. C. de nego. gef. l. vlti. z. ff. de nego. gef. q̄ aliena. §. libertis. et. ff. de pecu. sic creditor. §. j. Sed. M. da bat vtilē nego. gef. actionem. et n̄debat illi. l. fi. de nego. gef. qz specialis ibi fuit p̄hibitio. Sed certe miror de hac opi. cum videatur lex repetita. que etiam vtilē denegat expressse. vt. ff. e. si p̄te. et. ff. de eden. l. j. §. causa.

a Cum eo. actionem pro pretio dato. vt. ff. de in rem ver. si fundum.

b Emeretur. est aut illa ratio. qz maior summe minor in est. vt. ff. de. h. ob. l. f. §. i. l. inter si. §. ij. z. ff. de arb. diem
c Recte. nam si non recte est necesse re. §. si plures.

d Euanescent. spale est in mādato. vt sic facile reuocet p vo lunratē vnus parti

tū in alijs enī ptra ctib⁹ nō sic. vt. C. de ac. et obl. sicut. q̄ est p. huic. z. est ratio. qz hic nō statim interest z ideo nō statim huic hūde nascit obligatō q̄ ex. interesse datur vt. ff. eo. si pcurato rē. §. mandati actio. et fa. ad hūc. §. ff. de iurisd. o. iu. quia. et ff. de mino. si minor §. scouola. et. C. de repudi. bere. l. si. et ff. d. ri. nup. l. pleriqz

e Btē si adhuc in- teegro. S; vsq; quo d; integrum. Rū. si fuit mandati actio donec arras dede- rit vel alias se emp- tozi obligauerit. et idē in similibus z vt breuiter accipias. si tam ceperit interesse mādatarij nō est res integra. als sic. ar. ff. eo. si pcuratores. §. mādati. si vero non est res integra nō fi- nit mandatus nisi in iudicō. vt. ff. de iud. tam ex ptractib⁹. §. fi. Sed qd pdest si non finit mandatus re nō integra. Rū. qz per heredē cepta negocia debent con

sumari. vt. ff. pro suo. l. si. licet noua ichoare necesse non sit. vt. ff. de ne. ge. nam et seruus. §. si vino. et. ff. pro socio. l. heres socij. qd non est re integra cū ceptum non sit.

f Alioquin. i. si non poss; agere. **g** Probabilis. que est in facto alieno vt h. z. ff. e. idē q. §. pe. alias nō est pbabilis. vt. ff. ad vell. q̄. C. de rescin. vē. quisquis. et. ff. de edil. edic. l. j. §. causa.

b Afferre. qd esse non d;.
i Et huic. l. primo casu.

k Liberto. primo dispensatozi et seruo.
l Et huic. liberari eos fa. ff. si cer. pe. eius qui. et. C. de sol. si cum seruus.

m Libertari. nisi in casibus. vt. j. qui. mo. tol. ob. in prin. di- n. Mandatum. primum potest fieri.

o Iusta cā. puta casus fortuitus. naz de dolo tenet et lata culpa et leui et leuissima fm. B. et Jo. vt. C. e. l. in re manda ta. et. l. a. pcuratore. Alij dicūt de leuissima mandatariz nō teneri sed de dolo nō qn gfa nō mandatis fit. vel de leui cul pa qn vtriusq; gfa adinstar aliorum p̄ctuum. vt de reg. iur. p̄ctus. Sed primum videtur verius cum hic contractus in multis discrepet ab alijs ptractibus.

aureos te acturum existimāt. que sententia sane benignior est. Quod si minoris emerj habebis scilicet cum eo man dati actionem. quoniam q̄ mā dat vt sibi centum aureorum fundus emeretur is vtiq; mā dasse intelligitur: vt minoris si possit precio emeret. Recte quoq; mandatum contra ctum si dum adhuc itegra res sit reuocatu fuerit euanesat. Item si adhuc integro man dato mors alterius interueni at. id est vel eius qui manda uerit vel illi qui mandatum suscepit soluitur mandatum sed vtilitas causa receptum ē. vt si eo mortuo qui tibi man dauerat tu ignorans eum de cessisse executus fueris māda tum posse te agere mandati ac tione alioquin iusta causa et probabilis ignorantia tibi dā num afferret. Et huic simi le ē q placuit si debitores ma numisso dispensatoze tici per ignorantiam liberto soluerit liberari eos cum alioquin stri cta iuris ratione non possint li berari quia alij soluissent q̄ cui soluere debuerint.

p In summa. i. breuiter ammōdo hunc ti. expeditamus.

q Negocij. id est contractus.

r Mercede. scz vt mercede vt quia alias non erat paritu rus mandato. si autem alias pariturus erat et constituatur aliquod solarium gratia remunerandi. non ideo minus erat

mandatum. vt. ff. e. si remuneradi. j. rñ. et ad eius rei euidē tiaz distinguetur qz aut est incertum re et genere. puta si di cam tibi. bene retribuam tibi hoc scrip tiuz vel recognoscā et tunc nō potest pe ri que. vt. C. eo. l. salarium. z. ff. e. qui muram. §. salariuz aut certum genere licet incertuz specie vt dabo tibi equum vel par vestimento rum et tūc potest di ci q̄ valeat conuen tio salarij. cum non sit prorsus incertuz vt. ff. e. si pro fideiuz fore. secus i his que pondere et numero consistunt. vt. ff. de le. j. l. si hominem. si autem certum omni no tunc aut stipula tione promittitur. z tunc certi p̄ditio pe titur. si autez sine sti pulatione et inconti tenti ante mandatus vel post petitur act. ex eo contractu. scilicet contraria man dati isformata. si autez ex interuallo scilicet postq̄ contra hētes ad aliā diuer tissent negocia peti tur officio iudicis.

Mandatum non suscipere cuilibet liberum est. suscep tum autem consummandum est aut q̄ primum renuncian dum est vt per semetipuz aut per alium eandez rem manda tor exequatur. Naz nisi ita re nuncietur vt integra causa mā datozi reseruetur eandez rem explicandi nihilominus man dati actio locum habet nisi iu sta causa intercesserit aut non renunciandi aut intempestiue renunciandi. Mandatus etiam in diem differri potest z sub conditione fieri. In sū ma sciendum est mandatus ni si gratuitum sit in aliam for mā negocij cadere. Naz mer cede constituta incipit locatō et conductio esse. et vt genera liter diximus quibus casibus sine mercede suscepto officio mandati aut depositi contra bitur negociuz his casibus in terueniente mercede: locatio et conductio intelligitur con trahi. et ideo si fulloni polliē da curā dāue quis dederit ve stimenta aut sarcinatori sarcie da nlla mercede p̄stituta neg; pmissa mādati p̄petat actio.

vt. C. ea. l. j. et. ff. e. salarium. et. C. de pactis. petens. et. ff. d. de duobus reis. l. duos. in fi.

s Interueniente mercede. scz in pecunia numerata. vt di ximus. §. loca. in princ. Item hec regula generalis vera est nisi sit talis persona que non consueuerat locare operas suas. vel res talis que non consueuerat locari. tunc enim nō locati. sed prescrip. ver. agitur. vt. ff. de prescrip. §. si tibi. et l. natural. §. at cum do.

s Fulloni. fullo est qui lauat et tingit pannos et etiam pol lit eleuando superflua. sed sarcinator econtra qui sarcit ad dit vbi est scissum vestimentum vel pannus et consuūt. vnde et dicitur iste habet sarta tecta. quia cum essent fracta sūt reparata ex quibusdā adiuctionibus. vt. ff. de usufru. hac tenus.

t Actio. immo videtur prescriptis verbis cōpetere. vt. §. locē. §. j. Solutio. vt ibi. Accur. Jozen.

v De obligationibus q̄ ex contractu nascuntur.

Dist genera. l. maneries vel diuersitates contractus vt. §. de ob. §. si. vsq; buc.

a Ex maleficio. subaudi vel quasi. vt sit bona argumenta ratio. sic. j. de ob. que ex quasi male. in prin.

b Figitur. qz de his ob. q. ex quasi ptractu sūt dicere debemus incipiamus de hac que ex sola puenit amicitia. vt. e. §. c.

c Vltro citroq. i. hinc inde possibile eas nasci. nam ex vna parte tm quandoq. agit vt si alterius n̄ intersit. sed sua tm̄.
 d Negociorū gestorum. lz etiā vnuz negocium sit gestuz vt. ff. de nego. gef. l. ij. §. negocia sic. j. vt bo. rap. in prin. z. ff. vt bo. rap. l. ij. §. qd̄ ait pctor.

e Mandato. s. ei? cuius negocia gesserit. et sic soluitur. C. de neg. ge. si mandatum que est ptra.

De obligationib⁹ q. ex qua/ si contractu nascuntur.

Est genera ptractus enumerata dispicia/ mus de ipsis obliga/ tionib⁹. q. quidē non pprie na/ sci ex ptractu intelligunt. s. tm̄ qz nō ex maleficio substantiam capiūt. quasi ex ptractu nasci vident. Igitur cum qs nego/ cia absentis gesserit vltro citro/ q. inter eos nascuntur actiōes. q. appellantur negociorum gestorū. sed dño quidē rei geste ad uersus eum qui gessit directa cōpetit actio. negociorū autez gestoz contraria. quas ex nullo contractu pprie nasci mani/ festū est. Quippe ita nascit̄ istae actiones si sine manda/ to quisq. alienis negocijs ge/ rendis se obtulerit. ex qua cau/ sa hi quorum negocia gesta fu/ erint etiam ignorantes obligā/ tur. Idq. vtilitatis causa re/ ceptum est. ne absentis qui su/ bita festinatōe coacti nulli de/ mādata negociorū suorū admi/ nistratōe peregre pfecti essent desererent negociā. que sane nemo curaturus esset si de eo qd̄ quis impendisset nullam/ habiturus esset actionem.

Sicut autē is qui vtiliter gessit negocia dñm habet obli/ gatū negociorū gestorū ita z contra iste quoq. tenet vt ad/ ministratōis reddat rationē quo casu ad exactissimā q̄sq. diligentiam compellitur red/

f Vtilitatis. s. vt reperat qd̄ impēdit nisi denunciatō in/ hibeat. vt. C. ea. l. si. vel paterna affe/ ctio. vt. C. e. si pater no. z. l. q. in vxorem et. ff. e. is q. vel obse/ quitū qd̄ est si libert⁹ patroni gerit nego/ cia. vt. C. eo. officio. his enim casibus nil

reperitur alioquin q̄sq. repetitur inquantū locupletior est. vt dicemus. §. p. Accur.

g Desererent. negocia. qd̄ in multis noceret. vt. ff. e. l. j. h. Nullam. cū neminē sit verisimile suam pecuniam tacta/ re vel effundare. vt. ff. de pba. cū de indebito. §. j.

i Sicut autē obligatū. scz insolidū dūmodo sit vtiliter cep/ tum negociū. lz diuersus exitus sit secutus. vt. ff. e. lz an vltro. §. j. In casibus tm̄ non tenet insolidum. vt si pupillus est cuius negocia sunt gesta. Itē si aīo depredādū gessit. vt. ff. e. si pupilli. rñ. z. §. si quis negocia mea. Itē z si ad noua nego/ tia gerenda accessit. vt. ff. eo. si qs negocia. Itē si pacto hoc actum est. vt. C. e. negociū. Itē z si fuit in culpa gerens. vt

ff. e. l. sine hereditaria. Itē si fuit in mora. vt. ff. de le. j. si res §. si. Accursus.

k Exactissimā. no. gestorē interdū de dolo solo et lata cul/ pa teneri. vt si ad deserta negocia accessit. vt. ff. de neg. gef. l. ij. §. interdū. q̄sq. de dolo lata culpa et leui. et hoc regula

riter. vt. C. e. l. tutor q̄sq. d̄ lenissima. vt qñ alius diligentius volebat administra/ re. vt hic dicit. z. ff. eo. si pupilli. §. videamus. q̄sq. de casu vt in his casib⁹ vbi agitur inquantū do/ minus locupletior est. vt modo. §. dixi/ mus in eo. §.

dere rationem. Nec sufficit ta/ lem diligentiaz adhibere solet si modo alius diligentior eo cō/ modius administraturus essz negocia. Tutores quoq. qui tutele iudicio tenentur. nō proprie ex contractu obligati esse intelliguntur. Nullum enim negocium inter tutorem et pupillum contrahitur: sed quia sane non ex maleficio te/ nentur quasi ex contractu tene/ ri videntur. hoc autem casu mutue sunt actiones non tan/ tum enim pupillus cum tuto/ re habet tutele actionem. sed ex contrario tutor cum pupil/ lo habet contrariam tutele. si vel impenderit aliquid in rem pupilli vel pro eo fuit obliga/ tus. aut rem suam creditori/ bus eius obligauerit. Itē si inter aliquos cōmunis res sit sine societate. veluti q. pari/ ter eis legata donataue essent et alter eorum alteri ideo tene/ atur communi diuidundo iu/ dicio q. solus fructus ex ea re perceperit. aut q. socius eius solus in eam rem necessarias impensas fecerit. non intelli/ gitur ex contractu proprie obli/ gatus esse. quippe nihil inter se contraxerunt. Sed quia ex maleficio non tenent. qua/ si ex contractu teneri vident. Idem iuris est de eo qui co/ heredi familie heriscunde iu/ dicio ex his causis obligatus

l Si. §. gestor. Ac. m. Tutores. s. quō dā. nam qd̄ dū est tu. nō oritur obliga/ tio. vt. ff. d̄ tu. z. ra. vil. si tutor. §. si. z. l. s. nō datur. 230.
 n Ex maleficio. subaudi vt quasi. vt bona sit illatio.
 o Actionem. s. di/ rectam tenet etiā a/ lijs actionib⁹ tutor. vt diximus. §. de at

till. tu. §. si. et ita habes hoc §. actionem tutele directā et cō/ trarias esse ex quasi pctu. Quid de actione p tutele. Rñ. idē cū ad instar actionis tutele sit inducta. vt. ff. de eo qui p tu. neg. gef. l. j. §. p. tutore.

p Contraria. quā finita tutela demū intendit. vt modo di/ ximus de directa. vt. ff. de ptra. act. tu. l. j. §. finito.

q Obligatus. vñ abfuture est. qd̄ p inde est ac si iam abes/ sz. vt. ff. de neg. gef. l. ij. in fi. z. si quis mādato. in fi.

r Itē si inter. societate. tūc enī ageret p socio si esset socie/ tas. videē tm̄ q. hic §. si sibi p p̄dicat nā nūc dicit q. nō est so/ cietas. z. postea dicit soci⁹ eius ē. Sz dicit q. n̄ est societas 230/ sz quedā incidēs. nā 230 p̄bitur p̄sensu. vt. §. de ob. ex p̄sensu

in p̄m. hic aut̄ preter spē. ut in hoc. §. dicitur.
Stus. f. p̄ors ei. ip̄oprie enī ponit̄ ut mō diximus.
Ex maleficio. subaudi vel quasi ut sit bona illatio. ut. §. c. i. p̄n. 2. fa. ad hūc. §. ff. fami. her. heredes. §. n̄ m̄. i. fi. §. 2. ff. cōi di. l. ij. in fi. §. r̄. 2. ff. p̄ socio. ut si p̄ socio. et. l. actione. §. si post distractum.

Accursius.

Idē iuris. nō p̄ oīa. q̄. sup̄ior. §. sc̄z cōi di. p̄ reb̄us singularib̄ cōp̄t̄. h̄ aut̄ ad vniuersitatē ut s̄. p̄. 2. ff. p̄ socō. l. p̄ socō arbit̄. Itē sup̄ prius plures intē di pōt. hoc aut̄ semel n̄. ut. ff. fami. her. l. si filia. §. familie. et C. fami. her. l. i.

Ex his causis. quas superior. §. diximus.

Heres. obligatus. vel maleficio. subaudi vel quasi.

Intelligitur. f. a ctione ex testō. ut. §. de le. §. n̄a rei. ven dicatio aut̄ q̄ datur ut in. e. §. dicit̄ nūquid est ex quasi cōtractu. R̄. n̄. nō p̄to. q̄. non est obligatio vnde si debet dicit̄ ex p̄tra. vel quasi

ut. §. de act. §. j. dē sc̄z qd̄ in rei ven. d̄ hypothecaria dico. q̄ similiter legatarijs dat̄. ut. C. communia de le. l. j. et in dicta l. §. de le. §. j. Sed v̄n nascit̄ hic quasi contra. v̄l v̄n nascit̄ actio ex testamento. R̄. n̄. ad eundē hereditatē h̄s quasi contrahere videt̄. ut. ff. qui. ex cā i. pos. ea. apud iul. §. fi. et. l. fe. Item qd̄ de pe. here. R̄. n̄. et hec est ex quasi p̄tractu. cum is nō p̄traxerit qui possidet p̄ herede vel p̄ possessore. nec etiā deliquit vel quasi v̄n sequit̄ ex argumentis que fiūt in B. ti. q̄ sit ex quasi contractu. Itē quid de actione finium regū. R̄. n̄. idē q̄ et illa habet similitudines multas cū act. fa. her. et cōi di. et cū pet. here. ut. §. de act. §. quedā. et. ff. de pe. here. sine bone fidei. §. petitiō hereditatis.

Ex contractu. quia nullus ex hereditaria. accepit. vel solus fecit impensas.

Itē is cui. nā eo ipso qd̄ soluit aliquid negocij cōtrahere videtur. ut. ff. de condi. inde. si in area. cū ergo sit ex quasi cōtractu ad qd̄ ponitur hec p̄ditio idēbiti inter actionē siue obligationem ex p̄tra. §. qui. mo. re cōtra. ob. §. j. q̄ est huic cōtra. R̄. n̄. ut ibi in fi. §. diximus.

Dximus. ut. §. qui. mo. re p̄. ob. §. is quoq̄.

Sed n̄. sc̄z benignitate inspecta que p̄ualet. ut. C. de iud. placuit. nā nemo debet locupletari cū aliena iactura. ut ff. de condi. l. nam vera.

Conditione. f. indebiti. et ita transit d̄n̄uz in accipientē talis enī p̄ditio nō dare nisi p̄tra furc. ut. vsufu. quēadmo dū ca. l. fi. §. 3. ff. de acqui. rerū do. si pecu. So. multū inter est. an error in obligatione sit an in re. p̄mo casu transit d̄n̄uz ut hic dicitur. et conditio oritur. secūdo nō nec trāsit d̄n̄uz nec orit̄ actio. v̄n agens excep. repellit̄. ut. ff. m̄. s. uum ticij.

Ex quibusdā. iste. §. nō facit ad hunc ti. sed ponit̄ hic gr̄a vberioris doctrine ad p̄ximā materiā de indebitō.

Ad p̄ errore. l. 3. ponat v̄n casum n̄m in quo solutū p̄ errore indebitū nō pōt repeti. n̄ et alij. vi. sunt si sciēter soluit

indebitū. nam n̄ h̄z locū repetitio. ut. ff. de p̄di. inde. l. j. Itē p̄pter suā solutū etiā indebitū n̄ repetit̄. ut. C. de cōdi. in de. l. j. Item p̄pter trāfactionē. ut. ff. de p̄di. inde. in summa. §. et quidē. et. C. e. l. ij. Itē si iuravit q̄s sibi deberi et indebitū deserente aduersario. et fuerit solutū nō repetit̄. ut. ff. de iureiur. nam postea

§. j. Itē qn̄ solutū in causa q̄ per inficiationē accrescit. ut. ff. e. l. 2. eleganter. §. fi. 2. C. e. ea q̄ et hic d̄r. Itē cā pietatis solutū indebitū nō repetit̄. ut de p̄di. inde. cūz his. §. si mulier. Itē si est ab alio debitū l. 3. sit indebituz ab eo q̄ cedit. ut. C. de pe. here. de here ditate.

indebiti tenet. **E**x quibusdā tñ cāis repeti n̄ p̄t qd̄ p̄ errore nō debitū solutū sit. **S**ic nāq̄ diffiniēt veteres ex qb̄ cāis inficiādo lis crescit. ex his causis si debitū solutū repeti nō posse. veluti ex lege aquilia.

Itē ex legato qd̄ veteres q̄ de in his legatis locū h̄re voluerūt. q̄ certa p̄stituta p̄ dāna / tōez cuiusq̄ legata fuerāt.

Mostrā aut̄ p̄tō cū v̄nā natura oibus legatis et fideicomis sis indulsit. huiusmōi augmētum in omnibus legatis et si deicommis sis extendi voluit sed non omnibus legatarijs hoc p̄buit. sed tantummodo in his legatis et fideicomis sis. que sacrosanctis ecclesijs et ceteris venerabilib̄ locis q̄ religiois p̄ pietat̄ p̄tuitu ho

Ex lege aquilia. ut soluedo damni ab alio datū qua

si ego dedissem. videoz enī consiteri me damniū dedisse qd̄ ab alio datū est nam si a nullo datū non impeditat repete. sicut nec mibi p̄iudicat confessio mea si a nullo datū esset damniuz. ut. ff. ad. l. aquil. inde necraclus. §. fi. et. l. se. 2. ff. de inter. act. qui fuū. §. j. 2. §. ij. in fi. Sed nunquid hec sunt d̄ba siue in iure siue i facto erret is q̄ soluit. R̄. n̄. cum. l. illa. C. e. ti. l. ca q̄ nō distinguit. nec ego distingū. 2. est ar. ff. ut i pos. le. l. j. Sed quidā dixerunt ut si errauit in iure nō repetat. si i facto repetat. p̄ime tñ siue sto. ut. ff. e. l. 3. 2. si me putē. Sed p̄ hunc. §. est. ff. de condi. inde. et eleganter. §. fi. So. illa erit penalis a p̄m. hec autem ex inficiatione. ut hic d̄r. 2. §. de act. §. si furtum. Item ex legato. q̄ et ipsum per inficiationem arefcit. ut. §. de act. §. item mixta.

In his legatis. f. indebite solutis quantum ad soluentē. debitū n̄ quantum ab alio ut et modo diximus. in. l. aq̄. et hoc p̄m quodsdā. Sed. B. contra. dicit enī d̄ indebite a quolibet et sic differt a superiori p̄mo casu. et est speciale in hoc legato de quo hic dicitur. alias aut̄. i. in alio legato distinguo. aut soluit sciēter indebitū legatū quocūq̄ modo. et tunc n̄ repetit̄. ut. ff. de con. inde. fideicom. Si autem per errorem iuris idem est ut non repetatur si est debitum naturaliter. §. ciuiliter indebituz. ut ad. l. fal. l. error nisi sit minor qui repetit̄ vtroq̄ casu per restitutionē in iure. ut. C. si aduersus sol. l. ij. si vero per errorem facti. repetitur. ut. C. condi. in fideicommissa.

Cuiq̄. al. cuiusq̄ ut per hec d̄ba damnas esto heres illum ere alieno liberare. ut. §. de le. §. sed et tale.

Constitutio. ut. C. cōia. de le. l. ij.

Om̄nibus. i. omnibus generibus legatorū quoru. iij. erant genera. ut. §. de le. §. j.

Legatarijs. ut eis solutū indebitum non repetatur.

Religionis. ut monasterijs.

Pietatis. ut hospitalia et similia que nominant̄ in auz.

de no alle .s. nos igit. Accur.

q Per quas psonas nobis acquiritur obligatio . Rub.
Xpositis . q .f . obligatio . s . qd differt hic ri . a supe
riori . s . p . quas psonas no . acquit . Ru . ille dicit de
rebus acquirēdis . hic aut de ob . vt ibi dixi mus .

Item qd differt iste
ab illo . s . d . stip . ser .
cu ibi de ob . dicit .
Ru . ille sp . alis e in
obligationib' q . fitis
p stipulatōem . h . ar
in oi . genere obliga
tionū loq . arēdo
p filiū v' suū pter qd
si sūt ex castrensi pe
cul . v' q . si . q . b' casti
b' nil ad pprietatē
nec ad vsufruc . p . ri
acquirē . vt . C . de bo .
q . li . cu op . oter . s . j .

a Actū . als est vt
tū q . per seruos zc .
als e vt tū . z . b . filii
subauditū tū .
b Acquirē nisi ab
alio possideat seru
q possessor nec dñi
um nec possessiones
qrit . si nō ex re eius
cōparuit v' ex opa
sua nec dño si ex re
bonafidei possesso
ris v' opa acq . siuit
qr eū nō possidet . vt
ff . d . acq . re . do . si ser
uus . j . rñ . z . l . liber
hō . s . fi . 230 .

c Scdm imaginē
q . d . fiat hec diuisio
imaginariē z . intelle
ctualiter . nā visibilis

ter fieri non p . r . cum sint incorpalia q . nō diuidunt . ff . de ac
qui . re . do . seruus . s . incorpales . z . s . de rebus cor . z . in . c . j .
rñ . z . s . de vsufruc . in prin .

d Constitutio . vt . C . de bo . que li . l . fi . s . vbi autem .
e Actionē . pprietas nō ē filij ipi' actōis . vt h . dr . z . obti
net hoc hodie in oib' aduenticijs s . olim tñ . v . actiones fi
liosā . cōpetebāt rōe pprietatis . vt iniuriā . q . vi aut clam
depositi cōmodati z . actiones in factū . vt . ff . de ac . z . ob . fi
lii . s . a . z . l . in factū . has tñ p . r . exercebat vel suus pcurator
nō filij . vt . ff . de iniur . sed si vn' . s . ait p . r . o . z . z . s . filio . z . l . p . r .
in fi . nisi p . r . abesset . vt . ff . de iudi . si longius . s . j . qd etiā i mu
tuo erat . vt . ff . si cer . pe . cu filius . s . hodie ex oi . cā aduēti
cia acquirē ipi filio pprietas . vt hic dicit .

f Diuisionē . quā diuisionē longū eēt hic dīcere . s . q . d . r . ple
ne p . ordinē in dīcta . l . C . de bo . q . li . l . fi .

g Item p . liberos . no . q . liber hō q . nōq . bona fide possidetur
vt qñ possessor credit eum seruū esse . z . suū q . nōq . mala fide
vt qñ credo eū seruū eē scio z . meū nō eē . vt . ff . de acq . pos .
l . j . s . s . p . eū . q . nōq . nullo mō possidet l . z . detineat . vt qñ scit li
berū eē . vt . ff . d . acq . pos . q . vniuersas . s . j . z . ff . d . pba . si q . s . li
berū . h Per eū q . vsumfruc . in q . busdā libris est in l . rā
vsufruc . vel vsum . z . s . in h videt q . p . euz seruū in quo h . z
vsuz ex duab' causis acq . rat . s . s . ff . de vsu z . ha . p . seruū .
in prin . Solu . dicitur quidā illud corrigi . Vel dic s . m . 30 . illd
verbū ex duab' referat ad solū vsufruc . alterū vero si ex re
ad vsurariū et sic erit in l . rā p . fusio . sicut . C . de col . illā . z . s .

norant derelicta sunt . que si in
debita soluant non repetunt .

Per quas personas nobis
acquiritur .

Propositis generib'
obligationum que
ex contractu vel q . si
nascuntur admonē
di sumus acquiri vobis non
solum per vosmetipsos sed eti
am per eas quoq . personas q
in vestra ptate sunt veluti per
seruos vestros et filios . vt tñ
quod p . seruos vestros vobis
acquirē totum vestrum fiat .
Quod aut p . liberos quos
in potestate habetis ex obliga
tione fuerit acquisitū . hoc di
uidatur s . m . imaginem rerum
proprietatis z . vsufruc' . quā
nostra decreuit constitutio vt
quod ab actōe cōmodū pue
riat hmōi vsufructū quidem
hēat p . r . pprietatē aut filio ser
uet . s . patre actōem mouente
s . m . nolle nostre constitutionis
diuisionem . Item per libe

q da . tur . s . pos . s . si q . s . s . in alijs libris nō ē . vel vsum . z . tūc
planū ē z . nullū est p . r . a . i Cōmunē p . dnica . nisi cū pro
pria noia eoz stipulatōni inseruit vbi p . virilib' portōibus
acq . rit . vt . ff . de sti . ser . si cōis seruus . k Stipular' . scz
alteri simplr vel sibi dño vt statim seqtur als nullū eēt du
biuz . vt . s . de stipu
ser . s . pe . ll Su
pradictū est . s . d . sti .
ser . s . p . r . eterea .
Quibus modis
tollit obligatio . s . nō
renascit de cetero .
vt . ff . d . solu . qui res
s . areā . z . de noxa .
l . si alienof . z . C . d . re
miss . pig . cū ex cā . et
C . de sen . pas . si de
bitoz vbi magis su
scitat solo ei' qd de
bet q . tollat . vt . ff . d .
noxa . l . electio . s . fi .
s . ibi eq . ratis rōne
nec sublata dicit ur .

Quib' modis tollit obligatio

Tollitur aut ois ob
ligatio solutione ei
quod debetur velu
ti si quas consentie
te creditore aliō p alio solue

Mollit als
tollit als
soluit .
n Obligatio . siue
re siue verbis siue
lris siue p . sensu . naz
de his . s . dicitū ē a
ri . de obli . vsq . buc .
Sed nūquid ē idem
in his que ex malefi

clo sunt vel quasi . rñ . sic . Itē hec sunt vera siue ciuils z . na
turalis fuerit obligatō simul . siue naturalis tñ . vt hic . z . ff .
ad . l . fal . si pupillus . in prin . Sed nunquid ciuils tñ tollit
solutione eius q . debet . videt qd nō . vt . ff . de solu . q . hōies
s . fi . z . b . quidā dicit . Sed p . tradico . si eñ sciens me debe
re ciuilater tñ soluā sicut ecōtra . si nudo pacto tibi decē de
beā et soluā cā mee fidei implende . q . re nō liberos . vt . ff . de
pdi . inde . l . fidei cō . Quod aut in dicta . l . q . hōiem d . r . ideo est
q . aliud opabat solutio q . crederet soluens . s . repetitōne cū
errabat credens se teneri naturaliter . non ergo mirū si non
facit quod credebat soluens . s . liberatōnem . Item est cōtra
ad . j . rñ . in aut . vt hi qui ob . p . res . s . q . nō tacuit . col . ij . So .
illud spectacū ē . Itē . ff . de solu . l . si rem meā . Itē . ff . d . x .
ob . iul . s . qui fundū . Itē . ff . cōmo . l . iij . s . si reddita . s . z . his
legibus l . z . fuerit facta solo . nō tñ facta sicut debuit fieri
vñ p . nō facta q . stū ad h . habet . Itē . ff . ad id qd subicit q . de
mū sciēte creditore soluit aliud . p . alio . ff . de le . j . nō ampl'
s . fi . z . l . si domus . s . j . z . iij . z . ff . de au . z . ar . le . l . j . s . fi . z . C .
de dona . l . si quis . ar . ff . de solu . qui hōiem . z . ff . de x . ob . in
ter stipu . s . pe . z . l . si seruus . in quibus legibus dicit q . libe
ratur quis soluendo aliud pro alio . Sed hec specialia sūt
hoc autem regulare .

o Consentite . interdū tñ etiā aliud p alio soluit credito
ri etiam iniusto vt diximus in aut . de fideius . s . pe . z . quos
dam ex his notauimus . s . p . xi .

Solutio fiat. patet hic qd beneficium inferi in inuitu. **Sz** ff. de re. iur. l. inuito. **So.** illa regula in privilegij loquitur bi alijs. **Uel** dic qd no pot directo pot in p mediu. pma verior e. **Sz** nuqd ecotra pot fieri aliq solutio iusto creditore. **Rñ.** non ut ff. d. noua. l. si iticub. §. si nisi creditori creditoris soluat.

ut ff. de neg. ges. si li berto. vl' pcuratori creditoris vl' ei cui exiterit heres creditor vel futuro debitor vl' si lib' psonis q numerant. ff. de solu. solutu. z. ff. de pig. act. solutu. §. soluta. a **Item** si reus. interuenerit ut fideiussores mdatores z sponsores ut ff. de excep. l. oes z. C. d. nu. pe. l. iij.

b **Spe** liberaf. scz fideiussoz. z si qdem soluat noie suo. liberaf ipo iure. reu aut liberaf p exceptone ut ff. man. si qs. z. l. pap. z. ff. de peti. he re. l. si qs possessor. **Si** vero noie rei liberaf ipo iure reum ut ff. de neg. ges. l. uado. z. ff. d. noua. l. si iticub. i. si. **Sz** si b veru e q liberaf re? soluete fideiussoze. quo cederet actio creditor fideiussoz qd facere' debet. ut ff. de solu. modesti nus. z. ff. de fideius. l. si fideiussozibus. q fut p hac. l. **Rñ.** illd pot fieri an solutone scz cessio vel etia pstea h acto prius. qz videt esse. ut pbat bec solutio. ff. de fideius. cu his. **Item** no. hic vna solutone pere plures liberat nes. z facit. s. de duob' reis. §. ex pluribus. z. ff. de arbi. si duo. c **Item** p acceptilatoe. imaginaria. i. ficta. sic. ff. d. reg. iur. l. imaginaria. als dr imaginaria. i. p momentu duratura. sic in auc. qud opoz. c. §. j. z in psalmo. **In** imagine ptransibit homo zc. d **Ut** patiat. z etia rñdeat ei ut se quis §. e. §. no e aut. in fi. §. na sola patietia no pdest **Accur.** e **Sz** etia grece. no sola latinis sed etia grecis vbis dum tu aptis ad hoc vt sequit. z facit. s. de ver. ob. l. j. §. fi.

f **Quo** genere dixim'. ut §. e. ibi. qd em ex vboz zc g **Ecce** f. que sunt de iure gen. cu acceptil'. que est ciuil actus. ut ff. de re. iur. act'. no possit iura ge. tollere. ut §. de le. ag. tu. §. fi. q sunt vetustiora z firmiora. ut §. de re. di. §. singuloz. **Sz** nuqd als obligatones iuris ciuilis tollet acceptil'. ut l. ap. z empbi. z siles vt dixim'. s. de iure na. gen. et ciui. §. ius aut. **Rñ.** no sola obligatone vbis induta tol lat. ut h dr. **Sz** certe lz no possent tolli iure acceptil'. s. obligatio iure gen. z alle ciuiles. tu pnt iure pacti etia acceptilione facta **Sz** no. vt ff. de rescin. ven. z emp. l. cu emptoz. qd generaliter etia dicebat. **Ad.** q vbi quis fieret acceptilatio inutilis q habeat vim pacti. z facit. p. co. ff. de pac. sed

rit nec tamē interest quis soluat utz ipe qui debeat an ali? p eo. liberaf enim z alio solvente siue sciente siue ignorantem debitor. vel inuito eo solutio fiat. **Item** si reus soluit etiā hi qui pro eo interueniunt liberantur. **Item** e contrario contingit si fideiussoz soluerit. non enim ipe solus liberatur sed etiam reus. **Item** p acceptilatoem tollitur obligatio. **Est** autē acceptilato imaginaria solutio. quod enī ex verborū obligatione titio debet. id si velit titius remittere possit sic fieri ut patiat bec verba debitorz dicere quod ego pmisi tibi habes ne acceptum. et titius respondeat habeo. **Sz** etiā grece acceptilatio pot fieri om̄no sic fiat ut latinis verbis solet exigi grecum. **Quo** genere ut ita diximus tantum he solutur obligationes que ex verbis consistunt non etiam cetera. **Consentaneum** enim visum ē verbis factam obligationē alijs posse verbis dissolui. **Sz** z id quod ex alia causa debet pot in stipulatoez deduci. z p ac-

si vnus. §. pe. **At** bul. totū p̄riū. z erat p eo. ff. de acceptil'. que inutilis. j. rñ. z. ff. de p̄sti. pecu. l. j. §. enī qui. **Sz** nos dicimus idem qd **Mar.** vbi fit inutilis rōe rei. ve dictuz est. **Item** idem quod. **B.** vbi est inutilis rōe cōceptōnis. z fac p nobis. ff. de acceptil'. si accepti.

b **Consentaneū.** fac ad h. §. e. §. fi. z. ff. de re. iur. nihil est tā. z. C. qñ li. ab emp. dif. l. ij. z. ff. de pac. ab empitione. **i** **Sed** z id qd ex alia. i. §. verbis.

ceptilatoez dissolui. **Sic** autem quod debetur pro parte recte soluitur ita in parte debiti acceptilatio fieri pot **Est** autem p̄dita stipulatio que vulgo aquiliana appellatur p quam contingit stipulatoem vt om̄ rerum obligatio in stipulatum deducit. et ea per acceptilatoez tollitur. **Stipulatio** enim aquiliana renouat omnes obligatones. z a gallo aquilio ita composita est. **Quicquid** te mihi ex quacunq̄ causa dare' facere oportet vel oportebit p̄sens in diem ve aut sub cōditione quarūcūq̄ rez mihi tecum actio est. queq̄ abs te petito' vl' aduersus te prosecutio est vl' erit. quodq̄ tu mecum haberes. tenes. possides possideresue. doloue' malo fecisti. quo min' possideas quā tuncq̄ earum rerum res erit tantam pecuniaz dari stipulatus ē aul' augerius sponodit numerius nigidius. **Idem** ex diuerso numerius negidius interrogauit aulum augerium. quicquid tibi hodierno die per aquili-

k **Dissolui.** s. ipm debitu. **Et** no. mirabile p̄batem. nam cū no patret fatus aut tolli suo p̄rio actu. s. p̄ acceptilatoe ne decipit z deducitur i quēdā no' p̄f̄ p̄riū actū vt i stipulatoe qd ē obligatoriu. z sic fit nouatio indistincte iure isto. ut §. e. §. p̄terea. z. ff. de ac. z obli. obligatoez fere. §. fi. et ipa stipulatio patet se tolli p̄ acceptilatoem. ut hic dr.

l **Sicut** autē soluitur scz volente creditore. **Sed** nuqd eo inuito debiti ps soluitur. **Rñ.** aut cōfiterur de toto debitor. et tūc no pot solvere nisi totū. ut ff. de vsur. tutor. §. lucius. que ē huic. §. nisi volenti creditori. ut hic dr. aut diffiteat z tūc ps p̄fessata nū recipit ab inuito. ut ff. si cer. pe. quidam existimauerūt. et hoc etia casu pot intelligi quod hic dicat. **m** **Est** autē. p̄dita. i. cōposita ē his verbis que sequuntur. quicqd te zc. **Et** no. q no pot sic legi quin aliq̄ verba sint h̄ superflua. **Item** nuquid vnu solū ex his duob'. i. dare vl' facere sufficit scz dare cū solū qd erat dandū i hac stipulatoe deducit. ut §. ibi tāā pecuniaz zc. **Rñ.** sic ar. s. de v. ob. sed bec solētia. z. C. de dona. l. si. n **Dare** vbi d3 dñū trāsferre. ut §. d. accu. §. sic itaqz. z. s. de v. ob. no apparet. §. fi. **o** **Actio** in psonā. ac petitiō in rē p̄secutio vt riq̄ cōtinet ut ff. de act. z ob. in psona. **p** **Petitiō** in rem. q **De** pro vel. **r** **Res** id est estimatio. **s** **Stipulatus.** nūc mutat psonas. de scda em̄ transit ad tertā. **Et** no. q etia real actio deducit in stipulatō scā rei estimatōe. z ita ipa pecunia siue rei estimatō deducit in stipulationem z acceptilationem. nā ipa res no pot. cū nemo rē suā

possit stipulari sibi dari. ut. s. de inuri. sti. §. ij. S3 quod deducā est in argōne cū n̄ debeat. Rū. uno q̄si debita ē liberaf cū exceptōe q̄si rei ven. si p̄stat estimatōez. ut. ff. de rei ven. ci. rei. 2. l. se. si aut̄ ip̄am rē in acceptilatōem deductā valer iure pac̄i fm̄. B. vt dicitur. §. e. §. q̄ genere.

a **P**reterea. n̄ solū solutōe v̄l etiā acceptilatōe v̄l v̄l dē. s. b **N**ouatōe. si fiat p̄ stipulatōez vt sub q̄at. sine p̄ iudiciuz. vt si ali' nomie meo iudiciū suscipiat aīo in nouādū. ut. ff. d̄ so lu. l. solutōem. 2. ff. de l. rē. n̄. si. p̄ patre. 2. ff. de ver. ob. scire debem. in si. j. r̄n. **c** **N**oue p̄sone. ēt si n̄ agit vt fiat nouatō iure isto. hodie. vt. §. e. §. s3 cū

d **P**upillo. q̄ naturalit̄ tenef. ut. ff. de noua. l. j. in si. si ē maior ifate. als nec naturalit̄. ut. ff. d̄ ac. et ob. l. pupillus.

e **N**ulla ē. S3 n̄ q̄ restituit̄ creditōez in p̄sone debitōem. Quidā dicūt q̄ sic. ut. C. de repul. l. j. in §. j. 2. ff. de fideius. l. si titius. §. huic q̄ ē p̄tra 2 q̄ d̄ hic dr̄ res admittat. f. iure cōl sed nō p̄ restitutōez vt dictum ē. q̄lū vt Pla. dicit̄ hāc i tm̄ pubere q̄si stulte ac cepit hic creditōez tā paulā illā in pubere loqui. Vel verius refert an̄ minor̄ iur̄ uef vt non teneat p̄ beneficiū restitutōis. 2 tūc etiā restitutur̄ creditōez in veterē creditōez vt ibi. an vero nō restituaē q̄ nō est necesse cū n̄ naturaliter sit obligatus. ut. ff. de noua. l. j. in si. 2 tūc nec creditōez restituit̄. vt hic nec etiā tūc q̄ dolo creditōis minor̄ fuit obligat. ut. ff. de fideius. l. si titius. §. fi. v̄n̄ huic dolofo nō succurrit. q̄ frustra. 2 ē. ff. de mi no. l. auxiliū. in si. 2. l. si ex cā. §. nūc videndū. 2 ad vell. si de cipiendi. Quod etiā in muliere distinguit. nā restituit̄ in p̄ mū debitōez actio ea subducta p̄ vell. ut. C. ad vell. si mulier. nisi fuerit dolo inducta. ut. ff. ad vell. quidā. 2 dicta. l. si titius. in si. **R**t sec' esset vbi nulla esset sc'da obligatio. vt in seruo subijctū q̄ nō p̄t̄ etiā naturaliter teneri fideiubendo. v̄l intercedendo q̄quo mō. ut. ff. de fideius. seruus in scio. 2 l. se. Q̄dem etiā in infante dicā q̄ sc'do se obligauerit. nā cum nulla sit nō tollit̄ p̄ma. cū nō habeat in quē transeat. Quidā tū dixerūt naturaliter seruū teneri etiā fideiubendo qd fal sū ē. nā nec aliter teneē nisi naturaliter cutus occasione te neē dīs de peculio. at hic nō teneē. ut. ff. de pecul. l. ij. §. si filius. et fa. ad hūc. §. ff. de fideius. l. si titius. §. huic.

f **N**on idē. S3 que ē rō diuersitatis inter hūc. §. 2 superius r̄sum. Rū. q̄ ibi saltem naturalis obligatio fuit hic nullo in seruo. vt diximus. Itē hic q̄ pupillus potuit obligari naturaliter et ciuilit̄ cū aucte tutoris. 2 p̄ eum. f. creditōrem stetit q̄re sibi imputer. v̄n̄ prior̄ actio tollit̄ 2 posterior nō manet. seru' aut̄ nulli' aucte p̄t̄ obligari ciuilit̄. ideo q̄ nō imputat. f. cre ditorū. 2 actio prior̄ durat.

g **N**ullus stipulatus. i. interrogatus stipulor cū. i. inter rogo fm̄. p̄. sic ac cipit. ff. d̄ pdt. iude. si nō forē. §. si. decē. extiterit. alioquin si defecerit durat prior obligatō Sed cū hoc quidem inter veteres cōstabat tunc fieri nouationem cū nouandi animo in secundam obligationem itum fuerat. Per hoc autem dubium erat quando nouandi animo videretur hoc fieri. 2 quasda de hoc p̄sumptōes aliq̄ alij casibus introducebant.

Ideo nra p̄cessit p̄stitutō q̄ aptissime diffiniuit. tūc solum nouatōez prioris obligatōis fieri quotiēs hoc ipm̄ inter cōtrahentes expressum fuerit q̄ p̄pter nouatōem prioris obligatōis cōuenerūt. alioquin manere 2 pristinam obligatōnem et secundaz ei accedere vt maneat ex vtraq̄ causa obligatio fm̄ nostre constōis diffinitionem. quam l3 ex ipsius lectione apertius cognoscere. **H**oc amplius he obligatōnes que consensu cōtrahuntur. contraria voluntate dissoluuntur. **N**am si titius et sepius inter se consenserunt. vt fundum tusculanum emptum sepius haberet centū aureorum demum re non secuta. id est neq̄ precio so /

b **N**ouatio. sit nota hic tria iura circa nouatōem. antiquissima vbi etiā si nihil noui iterueniret fieret tū nouatio. ut. ff. d̄ ac. et obl. obligatōis fere. §. si. Itē noua vbi nouatio p̄sumptiue fiebat q̄tens noui qd iterueniret et semper intelligebatur hoc agt vt hic. 2 ff. de noua. l. ij. Itē tertia qm̄ hoc expressum diceret. ut. C. de noua. l. fi. Vel dic̄ n̄ 2 verius duo esse p̄mo fiebat si h̄ agebat̄ exp̄sse vel tacite. ut. ff. e. l. ij. 2 nouo iure si id exp̄mat̄. ut. §. p̄. 2 in dicta. l. obligatōis fere. noui iterueniebat. f. stipulatio penalis. 2 facit ad hoc. §. q̄. mo. ref. infir. §. j. 2 ff. de re iudi. l. iij. §. si ex cōuentione. 2 §. sed si pignora. **i** **Q**uod aut̄ facit. ff. de noua. quotiens. **k** **N**ouationem. exp̄sse vel tacite. **l** **S**3 cū h̄ introducebāt. 2 alij in alijs. vt q̄ forte aliquid noui in obligatōne erat adiectū. ut. §. e. §. sed si eadem. **m** **C**onstitutio. ut. C. de noua. l. fi. **n** **A**ccedere. sit t̄ ex actio n̄m̄ semel de eodē. ut. ff. de re. iur. bona fides. **o** **P**oc amplius. q̄ p̄sensu. f. solo. S3 q̄ sūt he. Rū. numerant̄. §. de ob. ex p̄sensu. Itē in q̄busdā ex mal̄ ficio. vt nudo consensu etiā tollāt̄ ip̄o iure. vt iniuriar. Item furti 2 similes. ut. ff. d̄ pac. si tibi. x. §. qdā actio. als n̄ ip̄o iur̄ tollit̄. **o** **C**onsensu. f. pacto d̄ n̄ petēdo. l3 p̄ excep. ut. ff. d̄ pac. l. ij. v̄n̄. §. pact. **p** **P**recio soluto. S3 nūqd̄ si p̄t̄ p̄cij soluet. Rū. nō ē res itegra. 2 tō nō rescudit̄ nudo p̄sensu l3 ita

g **N**ullus stipulatus. i. interrogatus stipulor cū. i. inter rogo fm̄. p̄. sic ac cipit. ff. d̄ pdt. iude. si nō forē. §. si. decē.

b **N**ouatio. sit nota hic tria iura circa nouatōem. antiquissima vbi etiā si nihil noui iterueniret fieret tū nouatio. ut. ff. d̄ ac. et obl. obligatōis fere. §. si. Itē noua vbi nouatio p̄sumptiue fiebat q̄tens noui qd iterueniret et semper intelligebatur hoc agt vt hic. 2 ff. de noua. l. ij.

denu si binclinde facta sit retro traditio. vt. ff. qñ liceat ab emp. dis. l. j. r. ff. de pac. ab emp. et ē rō vtrobiq. qz nihil ē tā cōueniēs naturali eqūtatī q̄ eo genere qd̄q̄ dissoluit q̄ ligatū ē. vt. ff. de re. iur. nihil. a. Idē ē vt. s. e. §. Et no. in fi. hui⁹ ti. xij. eē modos p̄ q̄s tollit obligatio tā ciuiliſ q̄ naturalis ip̄o iure vt nulle remaneāt reliquie p̄ solutōne. vt. s. e. in pn. Itē p̄ acceptilatoēz. vt. s. e. §. itē p̄ acceptilatoēz. Itē p̄ noīationez volūtariā. vt. s. e. §. p̄ter. r. s. §. pri. Itē p̄ nouatōem necriā vt p̄ snīam r̄ p̄testatōne litis vt si alius meo noīe subeat. p̄ me iudiciū. vt. ff. de noua. l. delegare. §. j. r. l. alīā. Itē p̄ cōpensatōem. vt. j. de accu. §. p̄. r. §. i. bo. ne fidel. Itē p̄ delegatōne. vt. ff. de le. l. delegare. j. r. Itē p̄ p̄futionē debiti. vt. ff. de fideiul. l. si debitor creditori. Itē p̄ oblatōne cōsignatōne et depositōne. vt. C. de sol. l. obſignatōne r̄ et ip̄o iur vt. ff. de depōiti. l. j. §. si p̄ctū. i. si. §. itē p̄ iteritū sp̄ei. vt. ff. d. x. ob. l. si ex legati. itē maleficio suo mo. ra si p̄cedente vt p̄ p̄stitutionē si q̄s i tā tam. vel p̄ edictū diui marci. vt. C. unde vi. l. si quis in tantam. r. ff. qz me. cau. l. extat. r. ff. ad. l. iul. de vi pri. l. pe. itez p̄sensu nudo qñqz vt in hoc. §. itē nudo pacto vt in maleficijs. Sed r̄ alijs modis tollit non vtraqz. s. ciuiliſ r̄ naturalis sed interdū ciuiliſ nū r̄ remanet naturalis vt p̄ snīaz vt. ff. de pdi. inde. l. iul. interdū remanet ciuiliſ r̄ tollit natural. vt p̄ pactū r̄ chirographi reddītōne r̄ iusturādū. vt. ff. de sol. l. i. stichū. §. naturaliter. ip̄a etiā ciuiliſ sic elidit vt nō habeat vigorē. §. de accu. §. p̄terea. Itē sunt r̄ alij modi q̄b⁹ tollit obligatio p̄ excep. q̄s habem⁹. §. d. excep. p̄ totū. Acc. b. De obligatōib⁹ Rubrica. hic cōtinua vt in prin. hui⁹ ti. continetur.

Cum sit expositum. ex p̄tractu. vt. s. de ob. ex cōtractu. d. Ex quasi cōtractu. vt. s. de ob. ex quasi cōtractu. e. Ex maleficio. caue tibi. q̄ licet hic p̄mittat dicere de his oib⁹. n̄ in diē h̄ et. de his que sunt ex q̄si maleficio. s. dīc vt. j. de obl. ex q̄si malefi. nec etiā de oib⁹ q̄ ex maleficio s. de solo furto agit in hoc ti. sicut r̄ als rub. ē generalior q̄ sit tex. vt. ff. si cer. pc. et de cōdi. inde. r. C. de reb⁹ cre. r̄ iure iur. nam nō dicit ibi de rebus creditis. sed in sequentib⁹ ti. post illum.

Sz ille. l. q̄ sunt ex p̄ctu. nō aut̄ repetit eas q̄ sūt ex q̄si p̄ctu. s. Diuidit. s. re. d̄bis l̄tis r̄ p̄sensu. vt. s. d. obl. §. ff. b. d. l. que sunt ex maleficio vel quasi.

In iuria. sed nōne fit iniuria d̄bis vt p̄uicio. vt. ff. de iniur. l. j. §. iniuria. Itē l̄tis infamatorijs. vt. ff. de iniur. l. lex cor. §. si quis liberū. r̄ j. de iniur. §. j. Sed certe r̄ tūc ex maleficio fit. r̄ sic re fit. qz maleficiū fit verbis vel l̄tis. r̄ sic b̄

locū qd̄ hic d̄r. **F**urtū ē p̄tractio r̄. r̄ fact̄ eē de elec. e. dudū. h̄ erigit in furto r̄ sine eo nō fit furtū. s. volūtas vt alia verba vel scriptura interueniat. vt. ff. si q̄s vxori. §. neqz d̄bo. r̄ l. inficiando. in prin. r̄ l. j. §. sola. Qñqz tñ sine contractōe vt i cartā rasa. vt. ff. co. q̄ tabulas. §. si. r̄ l. si quis vxori. §. si q̄s asinū.

Itē tū sine contractōe intercessit. cuz generaliter p̄tractōem accipiam⁹ s. nō fuerit ibi amotio.

Furtū enī est p̄tractio rei fraudulosa vel ip̄ius rei vel etiā vsus eius possessionis. ve quod lege naturali prohibitum est amittere. **F**urtū enim vel a forno id est nigro dictum est. eo qd̄ clam et obsecure fit. et plerunqz nocte vt a fraude vel a serēdo id ē auferēdo. v a greco sermōe quo fures appellantur

Furtorum duo sunt genera. manifestum et non manifestum. Nam conceptum r̄ oblatum species potius actōnis sunt furto coherentes q̄ genera furtorum sicut inferius apparet. **M**anifestus fur est que greci appellant nec solum is qui in ip̄o furto deprehenditur. sed etiā is q̄ in eo loco deprehēditur quo furtum fit. veluti qui i domo furtum fecit. r̄ nonduz egresus ianuam deprehensus fuerit. r̄ qui in oliueto oliuarum

Ret. subau. mobilis. nā de imobilis nō pot̄ fieri furtū. vt. s. de vsuca. §. qd̄ ar. nisi i casu vt in creta s. certe illa iā ē mobilis. vt. ff. e. l. si crete. Itē s̄baudi corporalis. nā de incorpālib⁹ nō fit furtū. cum nec p̄tractō i his esse possit. vt. ff. de acq. re. do. l. fuis. §. incorpālib⁹. Itē subaudi. aliene. quia rei mee nō facio furtū i eo qd̄ ē meū. s. sec⁹ in cōt. vt. ff. e. l. si factus. i. d̄ez r̄ si ē nulli⁹ vt hereditarie nō fit

furtum. vt. ff. e. l. hereditarie. r̄ ideo dixi subaudiri aliene. **F**raudulosa. hoc ideo dicit. quia si credat sibi licere nō facit furtum. vt. j. ti. j. §. quia tamen. Itē si credat dñm p̄missurum non facit furtū. vt. j. e. §. placuit. In duobus tñ casibus videt furtum fieri etiā sine fraude surandi. vt i eo qui sacco pecunie surripuit. nam etiā sacco noīe furti tenet licet sacco nō p̄posuerit furari sed pecuniā. vt. ff. e. qui sacco. sed certe s. nō principaliter secundario tñ voluit sacco surripere. Alius casus ē. vt. ff. de pdi. ob cām. l. pe. Itē subaudi ad diffinitionem que fit inuito dño. nam eo volente non potest cōmitti furtum. vt. j. e. §. placuit.

Nel ip̄ius. i. p̄prietatis ip̄ius rei.

Vsus. vt habes exemplū. j. e. r. §. furtū aut̄ fit. Sed q̄lter qd̄ duplicatur hic. **N**ā. vsus estimario nū quadruplicatur. vt non plus extendat pena q̄ delictū. vt. C. de penis. l. sancimus. et facit. ff. e. l. vulgaris. r̄ l. si quis fur. j. r̄. §. j. r̄. j. r̄ l. verū ē. Alij dīcūt etiā ip̄am p̄prietatē debere estimari. qz nō pot̄ separi vsus a p̄prietate. vt. ff. e. l. q̄ iumeta. et. l. si vendidero. §. cum autē.

Possessionis. r̄ hoc dīcō ip̄am possessionem duplicari cum aliud sit p̄cium rei. aliud possessionis. vt. ff. vti posside. tis. si duo. §. si. et subaudi qd̄ hoc fecerit ato lucrandi. als nō est furtum. vt. ff. e. l. j. §. j.

Lege naturali. i. diuina. vñ illd̄ nō facias furtū r̄. Itē illud. Qd̄ tibi nō vis fieri alteri ne feceris.

Auferendo. qz fur aufert. Accur. **S** Furtū. q. i. qz.

Species. s. casus. Accur.

Apparebit. vt. j. e. §. p̄ceptū. r̄ §. oblatum.

a Immo ulterius per hoc videt in frangi regula. per liberam personam mihi acquiri. vt. C. per quas personas no. acquir. l. i. qd falsum est. qz magis de delicto suo. pprio qz alterius facto hoc euenit. vt. ff. de vsu. si quis solutioni. §. si. r. ff. qd vi aut clam. l. pbibere. r sunt hec vera nisi in casu. s. cum se occultauit ille cui fi

ebat. nam lz fur visus fuerit. tamen est fur non manifestus vt. ff. de fur. l. si qs i seruitutem. §. decerni al. ceterum.

b Deponere. i. n. s. m. p. q. si vltra montes pferre destinaffet. tamen si apprehendat ante erit fur manifestus. Accursius flo.

c Nec manifestus. scz qz contrariouz eadem est disciplina vt. s. de bis qui sui v. alie. iur. sunt. §. i. et facit ad hunc. §. ff. e. l. ij. r. iij. r. v. r. vi. r. vij. r. ix. Accursius.

d Secundum veterem. imo fit. vt. ff. de ser. fug. l. i. §. hec autem. sed illud est speciale in persona furi.

aut in vineto vuaru furtim fecit. qd diu in eo olineto aut i vineto dephensus fuerit. immo ulterius furtz manifestu e extendendu qd diu eam re fur tenes visus vl deprehensus fuerit siue in publico siue i priuato l'a dno i ab alio anqz eo puenit quo deferre aut deponere destinasset. s. si ptulit quo destinauit. m. et si deprehendatur cum re furtiua no est manifestus fur. Nec manifestus furtu quod fit ex his que diximus intelligitur. nam qd manifestum non est id scz nec manifestum est. Conceptu furtum dicitur. cum apud aliquem testibus pntibus furtiua res quesita et inuenta sit. naz i eo ppria actio pstituta est. quis fur non sit. que appellatur concepti. Oblatu furtu dicitur cum res furtiua ab aliquo tibi oblata sit. eaqz apud te cocepta sit. vtiqz si ea mente tibi data fuerit. vt apud te potius qz apud eum qui dederit coceptetur. Nam tibi apud quem cocepta sit. ppria aduersus euz qui obtulit quis fur no sit constituta est actio. que appellatur oblata. Est autem prohibiti furti actio aduersus eum q furtu querere testib pntibus volente pbibuerit. Adrete rea pena constituit edicto pretoris per actionem furti no exhibiti aduersus eum qui furtiuam rem apud se quesitam et

larum pauperiores erant hoies. vnde minores pene imponebantur. vt. ff. de intu. §. pena.

b Dupli. nisi in casu. vt. C. de fuis fugitiuis. l. mancipia. i. furtum. inuito domino. et quandoqz volente. vt. ff. e. §. vnde illud.

k Itaqz gestand id est ducendi. Accursius florentinus

inuentam non exhibuit. Sed he actiones scz cocepti r oblata r furti prohibiti nec non furti no exhibiti in disuetudine abierunt. Cum eni requisitio rei furtiue hodie fm veterem obseruationez non sit. merito ex psequencia etiam prefate actoes ab vsu comuni recesserunt. cu manifestu sit q oes q scientes re furtiu suscepunt r celauerunt. furti nec manifesti obnoxij sunt. Pena manifesti furti quadrupli est tam ex serui qz ex liberi psona. nec manifesti dupli est. Furtum autem fit non solum cum quis intercipiendi ca rem alienam amouet. sed generaliter cum quis alienam rem inuito domino contractat. Itaqz siue creditor pignof siue is apud quem res deposita est ea re vtaf siue is qui rem vtendam accipit in alium vsu eam transferat qz cuius gra ei data e furtum comittit. velut si quis argentu vtendu acceperit. quasi amicos ad cenam inuitaturus r id pegre secu tulerit. aut si qs equu gestandi ca comodatus sibi. longius aliquo duxerit. qd veteres scripserunt de eo q in aciem equum perduxisset.

Placuit th eos qui rebus comodatis alit vterent qz vte das acceperit ita furtum committere. si se intelligant id inuito dno facere eumqz si intellexisset no permissurum. ac si

l Perduxisset. id est et si alij commodaui. species enim

furti est de alieno largiri. vt. ff. e. si pignore. §. i. Accursi. m. Placuit. intelligant. et est ratio. quia voluntas distinguit maleficia. vt. ff. e. q inturie. in fi. l. r. et fa. C. ad. l. cor. de sic. l. i. r. ff. si cer. pe. l. q te.

n Permissurum. quid si hoc credidit. scz dominum permissurum. sed stulte credebat. Rn. furti non tenetur cum non fiat scz furtum absq affectu vt hic subijcit. r. s. de vsu ca. §. item si is. sed actione ex eo contractu. vt comodati vl simili bene tenetur. vt. ff. e. si re tibi commodata. Sed secus si stulte opinor te permissurum rem tuam accipere vt. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. Accursius.

ee Ex consequentia. hec non est semper bona consequentia. vt sublata solemnitate ideo id tollatur. quia cum solemnitate fiat. vt. s. de ver. obli. §. sed hoc. et. C. de formulis et impetra. sub. l. i. r. ij.

e Pena manifesti. que est de iure pretoris. vt. ff. de perpe. et tempora. act. §. i.

f Ex serui. hoc tamen casu seruus p noxa dari poterit. vt. ff. de noxali. act. in prin. Accursi. flo.

g Manifesti. s. que descendit ex lege. xij. tabu. vt. ff. de noxa. §. sunt autem. Sed quare minor pena iuris. l. xij. tabularum imponitur qz per pretorem. Rn. quia maius delictus est. vt. ff. de proxi. in prin. Preterea tempore legis. xij. tabu

§. persuadere. Sed que est ratio. Rñ. qz hic agitur ex deit
cro securo post pñationem. non aut ex ipsa persuasione et
ideo distinguit an erat alias facturus vel non. sz in alijs ca
sibus ex ipsa pñatione agit quicqd postea sequat. vt. s. e.
§. vñ illud. dñmodo non ex intervallo nimio sequat. vt. ff.
de ser. cor. l. in hoc
et. l. neracius. Itz
cōtra. j. de inur. §.
non solum. Sed ibi
non erat alias factu
rus et fecit. Accur.
l. pñ qui. nec ob
id. qd verum est ni
si lñ fuerit estimata
vel dominus vendi
derit furti. vt. ff. e.
l. qñis.

furtum faciendum non tenet
furti. **I**tem qui in parentu vel
ofioz pñate sunt. si re eius sur
ripiant. furtu. quidē faciūt. sz
z res in furtuā cām cadit. nec
ob id ab vllō vsucapī pñ ante
qñ in potestate dñi reuertatur.
sz furti actio non nascit. quia
nec ex alia causa vlla pñ iter
eos actō nasci. Si vero ope z
cōsilio alterius furtuz factum
fuerit. qz vtiqz furtum cōmitti
tur cōuenienter illi e furti tene
tur. qz verum est ope et pñlio
eius furtū factū esse. **F**urti
autē actio ei competit cuius
interest re saluā esse. licet dñs
non sit. **I**taqz nec dño aliē
cōpetit qñ si eius interest re nō
pñire. vñ pñtat creditorez de
pignore surrepto furti actioē
agere posse etiā si idoneū dñi
tozē habeat. qā expedit ei pig
norū potius incumbere. qñ in p
sonā agere. adeo qdē vt qñis
ipse debitor eā re surripuerit
nihilominus creditori compe
tit actio furti. **I**tem si fullo
pollienda curā daue aut sarcina
tor sarcienda vestimta mer
cede certa pñstituta accepit. ea
qz furto amiserit. ipse furti hz
actionem non dñs. qz dñi ni
hil interest eam rem non pñire.
eū iudicio locati a fullone aut
sarcinatorē rem suam psequi
potest. **S**ed et bone fidei
emptori surrepta re quā eme
rit qñis dñs nō sit omni mo
do competit actio furti quem

a Non nascitur.
nisi sit filius habēs
castrense peculium
vel quasi castrense
vbi fili⁹ tenetur pñ
tri. et pater filio. Idem et de vxore qd hic de filio dicit. vt
ff. e. si quis vxori. in pñ. Accursi.
b Furti aut. cuius interest etiā modice. vt. ff. ti. i. §. si. z. ff.
vi bo. rap. l. j. §. generaliter. Itē oportet qz interest ex iusta
causa z pñabili. nam si est malefidei pos. vel huius rei fur.
furti non agit. vt. ff. e. l. itaqz. circa pñ. z. l. euz qui emit. §.
bi aut. sz si bonum incisiū habuit. vt qz sibi cōmodauit vel lo
cauit. habet actionem furti. et est casus in quo fur furti age
re pñt. vt. ff. e. qui vas. §. si ego tibi.
c Actio. res tamen non furtiua. vt dixi. §. e. §. aliquando.
Accursius.

d Competit. pñtra debitore qui surripuit. Accursi.
e Itē si fullo. Sarcinator. Qui sunt dic. vt. s. mā. §. ff.
f Sed et bone. facit. ff. e. l. ita soluere. Accursi. floren.
g Possit. immo videtur qz semper dominus debet at fure
conuenire. vt. ff. loca. et condu. l. cum in plures. §. vestimē
ta. Sed ibi de actio
ne in re vel pñi. fur
tina dicit. hic autē
de actione furti.

admodū et creditori **F**ullo
ni vero et sarcinatori nō aliter
furti actionē competere placu
it. qñ si soluēdo fuerint hoc est
si dño rei estimationez soluere
possint. **N**ā si soluēdo nō sūt
qñis custodia ad eos pñtineat
pñter qd eis actō furti pñt
tūc qz ab eis suū dñs cōsequi
nō possit ipsi dño furti cōpetit
actio. qz hoc casu ipsi⁹ interest
re saluā ei esse. **I**dē ē z si in p
tesoluēdo fuerit fullo aut sarci
nator. **Q**ue de fullone z sar
cinatore dixim⁹. eadē z ad eū
cui cōmodata ē res trāsferen
da veteres estimabāt. **N**ā vt
ille fullo mercedē accipiēdo
custodiaz pñtat. ita is quoqz q
pñmodatū vtēdi cā accepit sūr
neesse hz custodiā pñtare.
Sz nra pñdētia etiā hoc in
nris decisionib⁹ emēdauit. vt
i volūate dñi sit. siue pñmoda
ti actioez aduersus eū qz re cō
modatā accepit mouere desi
derat. siue furti aduersus euz
qui rem surripuit et alterutra
eaz electa dñs si posse ex pñia
ad alterā venire actioz sz si q
dē fure elegerit illū qz re vtēda
accepit penitus liberari. **S**in
autē cōmodator veniat aduer
sus eū qui re vtēdaz accepit
ipsi⁹ qdēz nullo modo cōpete
re posse aduersus furem furti
actionem. **C**ū autē qui p re
commodata puenit. posse ad
uersus furem furti habere actio
nē ita tñ si dñs sciens rem esse

b Idem in parte
vt furti actio com
petat domino et fa
cit ad hunc. §. ff. de

condi. sine causa. l. si fullo.
i Sed nostra. in decisionibus. vt. C. de furt. et seruo cor.
l. si. §. tales itaqz. Accursi. floren.
k Ad alteram. vnde actio furti hoc casu non est ambula
toria.
l Ipsi. scz commodatori.
m Habet actionem. z penam exactam domino restituere
non cogitur. qz vbi periculum ibi z commodum. vt. C.
de fur. l. si. §. sed cum.
n Peruenit. agendo cōtra eum actione commodati. Ac
cursius. floren.

a Sed nedum. p tamen scdm quosda. vel pone pprie b Inuentatur. sic. s. ti. i. §. unde illud.

c Constombus. vt. C. vii. si qs in tantā. z in alijs sequētib? vsq; in fi. ti. §. hic psequit nū tenorē illi? si qs in tantā z in alijs sequētib? vsq; in fi. ti. sup. qua materia longum esset hic dicere cum z. xxi. questōes ibi notentur super pre-dicta lege.

d Soli. proprie quandoq; tamē improprie. vt. C. d. ac. emp. l. ij. sed rei mobilis dicitur occupatio. licet quandoq; etiam immobilia dicantur occupari. vt. C. de rei ven. l. domum

e Sane. actione scz vi bo. rapto.

f In bonis. i. i do minio. vt. ff. de acq. re. do. l. rem in bo. z. l. statuas. z. ff. de verbo. signi. l. bono rum appellatio. vel si etiam bona fide possideantur idē est

g Si ex bonis. ni si aliqd ius habeat vt statim per exem pla. pbat.

h Nec actio. videlicet vi bo rap.

i Deposita. id est promissa custodia a dpositario. vt. s. ti. i. §. penult. vel etiam commisit culpaz vt sequitur vel etiam si preciaz acceperit de positionis. nō ta men quasi mercede tenetur eidez. vt. ff. e. l. ij. §. dicit aliqs. alioquin esset loca tio. s. man. §. fi.

k Hanc actionem facit. ff. vi bo. rap. l. ij. §. et generaliter

l Dominium. id ē domini estimatio nem. vt. ff. q. metus causa. l. similiter. §. q. possessionem. z. ff. vti pos. l. penult.

m De lege aquila. Post maleficium rapine sequitur de damno qd per. l. aquil. punitur.

n Amni iniurie actio. id est actio. l. aquil. que com petit pro damno dato. i. destructione alicuius rei facta. nam sic dicitur damnū diminutio patrimoni j vt. ff. de dam. infec. l. ij. si autem rem alterius surripes. licet videaris damnum inferre. tamen nō inferis tale q per hūc. ti. tencaris. sed ac. fur. vt. ff. e. l. si seruus. seruus. §. si oliuam. z. §. idem et in silua.

o Primo capite. habebat enim bec tria capita siue ca-

pitula. et de primo capite dicitur hic. scdm autem nō est in vsu. de tertio dicitur. §. e. §. caput. scdm Azo. z. §. capite. et ff. e. l. ij.

n Iniuria. i. non iure. vt. §. e. q. iniurie.

o Occiderit. no. occiderit. nam si alio modo lesit ex tertio capite agitur. vt. §. e. §. capite tertio.

p In eo anno. scz preterito.

q Plurimi. habita extimatione non affectione singulo rum. sed communi extimatione. vt. ff. e. si seruus meū.

r Domino. vt. ff. e. l. item mela. §. le gis. vel quasi domi no vt fructuario. vl aliq qui habet ius in re. vt. ff. e. item me la. §. fi. z. l. se.

s Quod autē pas cuntur. fa. ff. de le. ij. l. legatis seruis. §. pecoribus.

t Iniuria. fa. ff. e. sed z si quecunq; §. iniuriam.

v Latronem. i. dī urnuz. vt tamē clam et se defendat sz fu rem etiam si se non defendat. vt hic sub iicit. z. ff. e. l. iij.

x Alioquin. si cul pa interueniat.

petit in re clam facta: et eisdez causis omnes habere hanc a/ ctionem.

De lege aquilia

D Amni iurie actio cō stituit p legem aquilia. cuius primo capi te m cautū ē: vt si quis alienuz hominez alienāue quadrupede que pecuduz numero sit in iuria acciderit quanti ea res in eo anno plurimi fuerit: tā tū dño dare damnet. Qd aut nō paise d quadrupede sz de ea tm que pecudū numero est cauet eo pmet: vt neq; de feris bestijs: neq; de cambus cautū esse intelligam: sed de his tm que gregatim proprie pasci dicunt: quales sūt equi. muli. asini. oues. boues. capre De sub quoq; idez placuit. nā et sues pecudū appellatōe cōtinent. qz et hi gregatim pa scunt. sic deniq; z homerus in odisseo ait. sic diuus eli mar cianus in suis cōstombus re fert grecū. Iniuria autē occi dere intelligit: qui nullo iure occidit. Itaq; qui latronē in sidiatorē occidit: nō tenet vti q; si aliter piculū effugere non pōt. Nec is quidem hac le ge tenetur q; cāu occidit si mō culpa eius nulla inueniatur. Nā alioquin nō min ex do lo q; ex cōpa quisq; hac lege te netur. Itaq; si quis dum iacu lis ludit vel exercitatur: tran seuntē seruū tuuz traiecerit

p Non minus. i. non plus ex dolo q; ex culpa. cū etiam leuissima culpa i hac actionē ventat. vt. ff. e. l. si in lege. vel pprie lege. z cōuer te litterā. non minus. z. id est non minus ex culpa q; ex dolo sic et alias. ff. de pac. l. iuris. gen. §. pactoruz. z. ff. de scdis nup. l. cum apertissime. z. ff. de pig. paulus. §. damus. z est figura hypbaton. fm Jo.

q Distinguit. vtrū cōmiserit dolo vel culpa vel non.

r Nulla culpa. nisi data opera factum est. vt. ff. e. l. si ob stetric in fi. z. l. nam.

s Reus. qz hoc nō est ei deputatū. ar. in auē. vt hi q ob p res mī §. sin vero tacuit. coll. vi. et. ff. e. l. idem iure in fi.

CItem putator. id est qui putat vites in arboribus positas. vt in quibusdam terris sunt. vel etiam ipsas arbores. nam et arbores putantur.

DPreclamauit. nisi forte dolo. vt. ff. e. l. si. putator.

EImperitia. fa. ff. de reg. iur. l. imperitia. et. ff. loca. l. si quis fundum. §. cellus. et. §. si quis fundum vel domus. et. §. cellus. et. §. sequitur. et. ff. de suspect. tuto. l. tutor quoque. §. si.

FInfirmiorem. non enim debet infirmitatem suam in alterius lesionem conuertere. vt. ff. e. l. de iuris.

GUeberetur. puta in reda vel vehiculo vel etiam ipso equo.

HQuanti. eo anno materialiter hec verba ponuntur. et habet ea. s. in principio.

IConstat. in heredem nisi ex damno locupletior actus est. vt. ff. e. l. inde ratius. §. hanc quia dupla lucra ab heredibus sunt extorquenda. vt. ff. de calum. l. iij. v. si lis fuerit contestata cum defuncto. vt. C. vt heres defuncti in quantum locu. ff. e. l. i.

Distinguitur. Nam si id a milite qui in campo eo vbi solitus est exercitari admissus est: nulla culpa eius intelligitur. Si alius tale quid admisit. culpe reus est. Ideo iuris est de milite si in alio loco quam qui ad exercitandum militibus destinatus est id admisit.

Item si putator ex arboribus delecto ramo seruum tuum transeuntem occiderit: si prope viam publicam aut vicinalem id factum est neque proclamauit vt casus euitari possit culpe reus est. sed si proclamauit neque ille curauit precauere: extra culpam esse putator. Equae extra culpam esse intelligitur si seorsum a via forte vel in medio fundo cedebat. licet non proclamauit: quia in eo loco nulli extraneo ius fuerat versandi.

Intererea si medicus qui suum tuum secuit dereliquit curationem: et ob id mortuus fuerit seruus culpe reus erit. Impunita quoque culpe annumeratur veluti si medicus id seruum tuum occiderit: quia male eum secuerit: aut propter impetum ei medicamentum dederit. Impetu quoque mulas quas mulio propter imperitiam retinere non potuit. si seruus tuus oppressus fuerit culpe reus est mulio. Sed si propter infirmitatem eas retinere non potuerit: cum alio firmior eas retinere potuisset. et que culpe tenet. Eademque placuerunt de eo quoque qui cum equo ueheret impetum ei aut propter infirmitatem: aut propter imperitiam suam retinere non potuerit. His autem verbis legis quantum id in eo anno plurimue fuerit illa summa

KEstimaretur. opponitur de eo qui hodie plurimum fuerit quam olim et occisus est ab aliquo. nam non videtur in hoc casu esse penaliter hec actio. ergo videtur transire debere in hoc casu ad heredes. sed non sequitur. licet enim reperatur in hoc casu quod non sit penaliter. nisi non est apta nata vt transire

debeat. vt in hoc exemplo aliquis non videt vel non ridet actualiter. nisi apertus est ridere vel videre naturaliter. vt ar. ff. de aqua quot. et est. l. i. §. quotidiana. et. ff. de flu. l. i. §. item interdum.

LIllud. ea que diximus per totum hunc titulum.

exprimitur: vt si quis hominem tuum qui hodie claudus aut mancus: aut luscus erit occiderit qui in eo anno integer aut preciosus fuerit: non tanti teneatur quanti hodie erit. sed quantum in eo anno plurimum fuerit. quare ratione creditum est penalem esse huius legis actionem. quia non solum tanti quisque obligatur quantum damni dederit: sed aliquando longe pluris. Ideoque constat in heredem eam actionem non transire pertransitura fuisset si viam tra damnum nisi huius estimaretur.

Illud non ex verbis legis sed ex interpretatione placuit non solum perempti corporis estimationem habendam esse secundum ea que diximus: sed eo amplius quicquid propterea propterea eo corpore damni nobis illatum fuerit. veluti seruum tuum heredem ab aliquo institutum autem quis occiderit quam is iussu tuo hereditatem adierit. Nam hereditatis quoque amissionem esse habendam constat. Item si ex pari mulas vnam: vel ex qua dirigis equorum vnum quod occiderit vel ex comedis vnum seruus occisus fuerit: non solum occisi sit estimatio sed eo amplius id quoque computatur quam depreciati sunt qui supersunt. Libere autem est ei cuius suus occisus fuerit ex iudicio priuato legis aquilie damnum persequi et capitalis criminis eum reum facere. Caput secundum legis aquilie in usu non est. Capite tertio de omni cetero damno cauetur. Itaque si quis seruum meum vel eam quadrupedem que pecudum nu-

M Nam hereditas. in lege enim aquila damnum consequi mur et amissionem dici mur quod aut consequi potuimus aut erogare cogimur. vt. ff. e. l. proinde. et. l. si seruum occi. et. l. si seruum meum. Item vel ex comedis qui cantabant de comedia. et vnus sine altero cantare nesciebat.

N Qui supersunt. faciat ar. ff. de ac. emp. si sterilis. §. cum pro venditore. et de peri. et commo. rei ven. l. finali.

O Libere. damnum scilicet quantum fuerit in anno retro. vt. s. e. in prin.

P Capitalis criminis. i. legis come. §. sica. vt. ff. e. l. i. de iur. iur. §. si de dolo. seruus. et. §. sed. et. si. nam et pro seruo occiso. ea lege agitur. vt pro libero. vt. ff. ad. l. come de sica. l. i. §. i. donec tamen agitur vna non pot-

terit agi reliqua. vt. ff. de pub. iudi. l. iij. et. ff. vi. bo. rap. l. ij. §. i. sed peracto vno ager reliquo. vt. C. quando civil. actio persequi. et. l. i. et. ff. vi. bono. rap. l. ij. §. i. **Q** Capite damno. quod scilicet non continetur in primo capite. vt. s. e. in prin.

a Rupti. qd verbum est legis tertij capitis.
b Sufficere. sed no est nouum vt specialiter quibusdam enumeratis generaliter subijciat xbum in quo singula co- plectatur. vt. ff. e. si fuus seruus. §. inquit lex.
c Illud. aut culpa etiam leuissima. vt. ff. e. in lege aquilia l. leuissima. al non. vt. s. e. iniuria.

d Ex hoc. l. tertio qd est loco secudi.
e Damno. i. damno dato i ceteris rebus.

f Triginta. f. quare minus spatium in tertio capite qm in pmo apponit. Rñ. quia in primo grauis deliquit et ideo grauius punitur. vt ff. de of. pre. l. diu. et melius facit lex pcedens.

g At nec. verbus adijcit. i. non est positum in hoc tertio capite.

h Romanam. ergo est plebiscitum qd veru est. vt. ff. e. l. i. z. s. de iure natu. §. plebiscitum.

i Prima parte. qm enim i prefatione dicuntur in contractibus repetita creditur. vt. ff. de verb. obli. l. tita. §. idem i. rñ. et. l. q. sic. et. ff. de re. du. l. fi. z. C. fami. her. l. quorñs et. ff. de condi. insti. l. cum seruus. z. ff. de act. emp. l. si venitor hominis. z. ff. de contrahen. emp. qui fundum. et de le. iij. l. repetendis. e. de condi. et demõ. l. aua. z. l. libertis z. ff. dele. ij. latinus et. ff. de fun. instru. leg. l. iij. et. l. scie. §. gaio. et. ff. de pac. do. cum pater. sed argumenta contraria sunt. ff. de an. leg. l. semino. alias. ff. de adimen. le. l. scia. z. ff. de fideico. l. fi. §. i. z. ff. de herc. insti. l. sabin. scdm 30.
k Ceterum placuit. quia qui occasionem damni dat damnum deditur videtur. vt. ff. e. l. qui occidit. §. in hac quoq actione.

l Actio datur. scz. l. aquil. et nihilominus in factum. vt. ff. e. l. si obstetrix. §. fi.

m Sed si quis. non difficulter. immo facile. vt. ff. e. l. qua actione in fi. quis hominem.

n Aquilia. i. directa actione legis aquilie.

o In factum actione. i. subsidiaria. que in damnis datur

que lege aquilia non comprehenduntur vel non tenentur. vt ff. e. si seruus. z. §. si. et videtur hec esse pretoria. vt. ff. de pre. ver. l. actionum.

p Si quis misericordia. sed si no ductus misericordia datur furti. vt. ff. de dolo. l. et leganter. §. idem labeo.

q Compositum. e enim dolo pximum vt. ff. depo. l. si hominem. i. rñ.

bē romanā que aquilio tribu no interrogante hanc lege tu lit ptentam fuisse q prima p/ te eo verbo vse est. **c** Ceteru placuit ita demū directam ex hac lege actionē eē si quis pre cipue corpore suo damnu dederit. ideoq in eū qui aliomodo dānu dederit vtilis actio/ nes dari solent veluti si qd ho minē alienū aut pecus ita in/ cluserit: vt fame necaret. aut iumentū ita vehementer egerit: vt ruperet. aut pecus intā tū exagitauerit vt precipitare tur. aut si quis alieno seruo p suaserit vt arborē ascenderet: vel in puteum descenderet. et iō ascēdendo vel descendēdo aut mortuus aut aliqua pte le sus erit. vtilis actio in eū datur. Sed si quis alienum ser uū aut de ponte: aut de ripa: in flumē deiecerit et is suffoca tus fuerit eo q proiecit corpo re suo dānu dedisse: non diffi culter intelligi pōt: iōq ipale ge aquilia tenet. Sed si non corpore dānu fuerit datū. neq corpus lesum fuerit: s; alio modo alicui dānu ptingit cū si sufficiat neq directa. neq vti lis aqlia placuit eū q obnoxu fuerit in factū actōe teneri ve lun si qd mīa duct alienū s uū peditū soluerit vt fugēt

De iniurijs

Generaliter iniuria dicitur omne quod non iure fit. Specialiter alias co

siditaria in factum comperit. vt. ff. e. si seruus. §. si. de qua actione in factum quod habet naturas. dic vt diximus. §. d interdic. §. fi.

s De iniurijs. Post alia priuata delicta z d iurijs pōte qd priuatum est delictum. i. non publicum nec enī ciuilib⁹ comperit. sed iniuriato tantū. vt. f. e. §. in summa. z. C. e. in turriar. nisi in casu. fallit per famosum libellum. vt. C. de fa mo. lib. l. ita.

Generaliter. fa. ff. e. l. i. v. In iusticia. i. iniūtatē cō mittit. iudex qñ ē eqtatē pñiciat iniūsticiā qñ ptra strictū ius iniūtatē et iniūsticiā qñ ptra vtrūq pñunciat

Accipisse dicitur. scilicet ille pro quo est iudicatum.
Iniuria. hic persequitur. put hoc titulo accipitur.
3 Coniunctio. quasi conuotio. cum in unum plures voces referuntur. ut ff. e. ite labeone. §. i. iudicium. Accursius.
a Quasi debitoris. cum non esset ut hic. z. ff. e. l. iniurie.
b Qui intelligebat ex affectu cui sit iniuria. ut ff. e. l. iij. §. 3. quid si erat vere debitor. adhuc videtur idem cum nihil a deo durum est quod familiaritatem pompas ostendit. Quid enim tam durum tamque inhumanum quam publicationem patrum rerum familiarium et paupertatem detegi et vilitatem si est. ut. C. quoniam et quibus debetur quarta pars ex bono. de l. ij. §. i. §. 3. dico contra si iure eum puocauit. vel meum debitorem appellauit cui esset. ut. ar. ff. e. e. 3. qui in puncto.
c Fecerit. nisi noceret. nam peccata nocentium nota esse expedit. ut. ff. e. l. eum qui in primis.
d Matrem familias. matrem familias dicitur quae est nota auctoritatis et honeste vite in domo sua ut. ff. de l. exhib. l. iij. §. si. z. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. nam ciuitatis. Accursius.
e Proteritatis. proteritatis genus est vestitus quod nobiliores ciues romani solebant uti. vnde si alius quod cui promissus erat deferrebat in alicuius persone certe ignominiam iniuriarum tenebat illi quem insectabatur. Insectari est frequenter sequi. sic plerumque.
Sed attentare est blando sermone pudicitiam alicuius impetere. ut. ff. e. ite apud labeonem. §. aliud.
f Quis. id est alicuius.
g Plurimis modis. quod notantur. ff. e. p. totum. z. C. e. p. totum.
h Patre. in potestate habet si ille qui iniuriam facit scit eos esse in potestate. licet ignoret in cuius potestate sint alioquin non si cur marito. si mulierem viduam credat. ut. ff. e. l. eum qui nocentem. §. finali.
i Per uxorem. vel sponsam. ut. ff. e. ite apud §. sponsum quoque.
k Itaque. sed etiam patris. licet in potestate patris eius non esset. ut. ff. e. l. §. item.
l Quis. scilicet femine.
m Seruis. nulla iniuria. quantum ad hoc ut agatur. scilicet inspecto iure ciuili. sed si inspecto iure naturali. ut. ff. e. eum qui §. 3. et. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. iij. et. §. de his qui

tumelia quam a pertinendo dicta est quam greci appellant. alias culpa quam greci dicunt si cut in aquilia damnum iniuria datur accipitur. alias iniquitas et iniusticia quam greci vocant. Cuius enim proter vel iudex non iure protraque pronunciat: iniuria accepisse dicitur. Iniuria autem committitur non solum cum quis pugno pulsatur aut fustibus cesus: vel etiam verberatur erit sed et cui peritium factum fuerit: siue cuius bona quasi debitoris qui nihil deberet possessa fuerint: ab eo qui intelligebat nihil eum sibi deberi. vel si quis ad infamiam alicuius libellum aut carmen: aut historiae scripserit. composuerit: ediderit dolose malo fecerit: quod quicquid eorum fieret siue quis matrem familias aut perteritatum proteritatis affectatus fuerit: siue cuius pudicitia attretata esse dicitur et denique alijs plurimis modis admitti iniuriam manifestum est. Patre autem quis iniuriam non solum pro semetipsum sed etiam pro liberos suos quos in potestate habet. Item pro uxorem suam id enim magis pualuit. Itaque si filie alicuius que nupta est iniuriam feceris non solum filie nomine tecum iniuriarum agi potest: sed etiam quoque patris et mariti nomine. Con-

funt sui vel alie. iuris. §. si. que sunt contrarie.
n Per liberos. id est filios.
o Atrocius. quam equum sit.
p Et quod aperte. repete et cum idem commissum fuerit quod. et si aut non in dicitur contumelia sed seruit tantum tamen adhuc non debet multa relinquere a prore. ut. ff. e. ite apud labeonem. §. si quis sic fecit.
q Dicitur respicit. his duobus casibus domino datur actio. hoc est siue ad eius contumeliam fiat iniuria. siue seruis atrociter verberetur et tunc dominus agere propter iniuriam seruo factam. non tamen serui nomine qui suo competat actio. sed in primo casu suo nomine pro iniuria scilicet sibi commissam.
r Dunc casu. non solum in superiori casu quod ad contumeliam domini facta est iniuria
s Dominus. imo pro parte domini. ut. ff. e. l. sed non esse contra. So. non contradicit si recte intelligatur. nam quislibet agit ratione dimidie. ut si duo sunt vnus nobilis. alius ignobilis. si seruus esset totus nobilis ageret iniurie. in. xx. nunc ergo agere in. x. ignobilis autem ageret in. x. si esset totus suus seruus. nunc ergo agit in quibus. et ita quislibet pro parte sua. et ratio dignitatis habetur vel ibi erant pares pro omnia domini.
t Sed ex dominorum. quasi diceret non ex sui persona.
v Magis. quam titio.
x Mucio. nisi ad contumeliam usufructu. facta sit. ut. ff. e. l. item. §. si usufructu. z. §. item si liberum.
y Tibi. non solum ei. Accursius.
z In contumelia. nec minus ipse iniuriarum agere. sed in fructuario distinguit oportet. ut. ff. e. ite liberum.

bet multa relinquere a prore. ut. ff. e. ite apud labeonem. §. si quis sic fecit. Dicitur respicit. his duobus casibus domino datur actio. hoc est siue ad eius contumeliam fiat iniuria. siue seruis atrociter verberetur et tunc dominus agere propter iniuriam seruo factam. non tamen serui nomine qui suo competat actio. sed in primo casu suo nomine pro iniuria scilicet sibi commissam.

Dunc casu. non solum in superiori casu quod ad contumeliam domini facta est iniuria Dominus. imo pro parte domini. ut. ff. e. l. sed non esse contra. So. non contradicit si recte intelligatur. nam quislibet agit ratione dimidie. ut si duo sunt vnus nobilis. alius ignobilis. si seruus esset totus nobilis ageret iniurie. in. xx. nunc ergo agere in. x. ignobilis autem ageret in. x. si esset totus suus seruus. nunc ergo agit in quibus. et ita quislibet pro parte sua. et ratio dignitatis habetur vel ibi erant pares pro omnia domini. Sed ex dominorum. quasi diceret non ex sui persona. Magis. quam titio. Mucio. nisi ad contumeliam usufructu. facta sit. ut. ff. e. l. item. §. si usufructu. z. §. item si liberum. Tibi. non solum ei. Accursius. In contumelia. nec minus ipse iniuriarum agere. sed in fructuario distinguit oportet. ut. ff. e. ite liberum.

a **A**mbasi. puta manum vel pedem.
 b **Q**uidem ruptu. i. detruncatum.
 c **T**alio. i. similitudo supplicij vt mēbrū p memb'o.
 d **D**agna. hec est ratio nō ad p'imum. sed ad illud qđ
 erit pena talionis.
 e **E**xistimaverit.
 facim taxatōe iudi-
 cis.

f **H**onoraria. faē
 s. de tu. na. gē. s. p.
 ponebant.
 g **E**stimatio. ppo
 sita actōe iniuriarū
 p'oria q anno cōti-
 nuo tollit. vt. C. e. l.
 si n' puitij. nisi in ca-
 su. vbi āno vtili da-
 tur. vt. ff. q metus
 cā. l. si cū excep'is.
 s. post annū.

h **A**ctore. i. castal
 do.
 i **P**oie. qui mole
 stin' vel mediastin'
 als meso nauta dr.
 ur. ff. nau. ca. sta. l. i.
 s. ij.

k **U**t cōpedito. i.
 in co suo q nullā ali
 am affert vtilitates
 sed nū ligatus star.

l **S**z lex cornelia.
 iō sic dicta quia
 corneli' silla p'fect'
 p'mus eā fecit. vt. ff.
 de accu. l. bos accu
 sare in fi. l.

m **I**ntroduxit. s.
 dicta. l. corne. in q
 actōne p'denatio fit
 estimatioe iudicis
 iureiurā. in litez. vt
 ff. e. in p'stutionib'
 s. nunqd' hīs cas'
 q tres sūt ex. l. cor.
 est ppetua hec actō
 dicit' quidā vt. Ad
 q sic. cum ois actio
 ex. l. descendēs sit p
 petua. vt. j. de ppe-
 tu. 2 tem. act. in pn.
 Sed Jo. cōtra. di-
 cit enī semp eam an
 no cōtinuo tolli. vt
 C. e. l. si non cōiutij.

Et nota q his trib'
 casibus est ciuilis alias est vbicq' p'oria cum a p'retore sit in-
 ducta. vt. ff. e. l. p'retor.

n **P**ulsatum. sine dolore.
 o **V**erberatū. s. cum dolore. vt. ff. e. l. cor. s. i.

p **D**omū. facit. ff. de his qui deie. vel effu. l. i. s. habitare
 q **A**trox. ideo atrox iniuria ab alia separaf que fit minor
 vt per hoc magis punitaf. vt. ff. e. s. pena aut. et facit. ff. e. l.
 p'tor edicit. s. atrocē. 2. s. pe. 2. l. vulneris. et. l. sc. Ex facto
 magis ex p'cio rei. vt. ff. de incen. ru. nau. l. pedius. s. i.

r **H**umili. q sit humilis dic. vt. C. de incest. nup. l. hūilez
 s **L**iberis. quibus aduersus parentes et p'onos agere
 p'mittitur si sit atrox iniuria facta eis apparētibus et patro

nis. vt. ff. e. l. p'retor edic. s. p'reterea illo.
 t **N**on nunq. i. aliquē et sic due negationes faciunt vnam
 affirmationem.

v **I**n oculo vel in ore. vt. ff. e. l. p'tor. s. si. 2. l. se.
 x **S**iliofa. nisi qz facta iniuria a filio due actiones nascun-

tur. et vtriusq' exer-
 citium competi p'fi
 vt. ff. e. si vnus. s. si
 li ofa. 2. l. pater. sed
 facta iniuria patri si
 ideo filius ager.
 y **A**gere. 2 sic tolli
 tur vnū iudicium p
 aliū. cuz tamē vtrū-
 qz sit. pductū ad vi-
 dictam. vt. ff. e. p're-
 tor. s. i. 2. l. q senat'
 secus si altera esset
 d're familiarī. vt. C.
 quando ciui. actio
 cri. p'iu. l. i. 2 ideo si
 de iniuria atroci ac-
 tum est in iure nibi-
 lominus potest agi.
 l. aq. ad damnum
 et cōuerso. nec enī
 in actione iniuriarū
 agitur ad damnum
 vt ad damnum. sed
 ad contumeliā. vt
 ff. e. l. item labeo. s.
 si quis verberato.
 z **Q**đ dictum est.
 vt. s. e. s. pena in fi.
 a **P**ena. pecunia
 ria actori danda
 b **E**xtraordinaria
 scz capitis v'l status
 si iudici sedeat l'pe-
 cunariam inferen-
 dam fisco non actori.
 vt. ff. e. l. fi.
 c **C**onstitutio. vt
 C. e. l. fi.
 d **I**llustres. hī sūt
 qui tantū nomine il-
 lustres sunt et nō di-
 gnitate. illi autē sūt
 supra eos qui et di-
 gnitatem et admini-
 strationem habent.
 supra quos nemo ē
 nisi s'perator quod
 dic vt notauī i auē.
 vt ab illu. et qui su-
 pra eos sint col. v.

e **A**ctionem. i. accusationem et est speciale alias contra.
 vt. ff. de proci. l. licet. s. ad actiones. et. ff. de pub. iud. l. pe
 nul. s. ad crimen.

f **A**pparet. dic ergo hic casum eius legis si vis.

g **U**t cui. id est alicui.

h **M**ala. id est maxilla.

i **P**ercuteretur. sed videtur q ex tali consilio non teneat-
 tur. vt. s. de obli. que ex deli. nascun. s. ope. in fi. s. sed dic
 vt ibi diximus. item ar. p'tra. s. man. s. tua tantū ibi quia ne
 mo ex consilio.

k **D**issimulatione. vt si risi v'l lusi v'l comedi cum eo po-
 stea. item tollit nudo pacto ipso iure. vt. ff. de pac. si tibi. s.

contrahi cu filio p iniam. vt. ff. de noxa. ac. l. etiã si condem
 natus. vt. ff. de pecu. l. iij. §. idem scribit. Item exercitor qd
 sit. dic vt. j. q. cum eo. §. ij.

a Ex maleficio. i. actione in factu in duplu vt. ff. nau. cau.
 sta. l. fi. r. ff. de fur. aduersus. nau. cau. sta. l. fi. Item est r a
 lta in factuz actio q
 est ex eo contractu
 de recepto. vt. ff.
 nau. ca. l. i. in prin.

b Ex contractu. l
 quasi contractu.

c Aliquaten^o cul
 pe. fa. ff. ad. l. acqui.
 si seruus seruum. §.
 pculuf. r. ff. fur. ad
 uer. nau. cau. sta. l. i.
 §. penul.

d Aut casibus. f.
 supdictis oibus

e Que heredi. pa
 tienti in iuriam. sed
 i casu d suspensio nõ
 datur heredi. vt di
 ximus. s. e. §. ob hominẽ. Et nota hic dñiaz inter actionẽ ex
 maleficio r quasi. nã ubi est ex maleficio si plures sunt qui
 liber in solidu conuenit. sed secus in hac actione ex quasi ma
 leficio. vt. C. de condi. furti. l. i. r. l. fi. §. si plures. item in ac
 tione ex maleficio vnus soluẽdo non liberet aliuz s3 in hac
 sic. vt. ff. nau. cau. sta. l. l3. §. possum^o. item furti nõ pcedunt
 actões ex maleficio. vt. ff. nau. cau. sta. l3. et ipsi. s3 in actõie
 ex quasi maleficio pcedunt. vt dicto. §. possumus. datur eti
 am hac actio non pcessa. vt. ff. de his qui dete. vel effu. l. si
 vero plures. §. cum aut. item he generali^o dantur heredi^o
 actoru vt hic q3 ille que sunt ex maleficio. vt. j. de pepe. et
 tem. ac. §. sed heredi bus.

f Aduersus herede. vt. ff. de iudi. l. iul. ait. r. ff. nau. cau.

g De actionib^o. ideo ponit in plurali. qz sta. l. fi. §. pe.
 plures actiones sunt. vt. j. e. p totuz. S3 cũ sint plures qua
 re in singulari numero diffinit. vt. j. e. §. i. Rñ. l3 sit nume
 rus singularis. nã ponitur vt genus. vt in alijs diffinitionib^o
 cõtingit vt sub se oẽs continet actiones. item quare non di
 xit de agendo. Rñ. qz illud est facti. hoc iuris.

h Operest. s3 qd superest. Rñ. forma. vt. s. d iure na.
 §. fi. vel dic q sup tractatu est de obligationibus q
 rum filie sunt actões. vt. ff. de pecu. l. l3. §. ea obli
 gatio. r. s. de v. ob. in prin. iõ de filia post matrẽ ponit qua
 si ordine successorio.

i Actio aut nihil. nõ q actio qñ p actu. ponit. vt i auẽ. de
 nõ alie. §. si min^o i fi. r. C. de sacrosã. ec. auẽ. hoc ius porrec
 tũ. et de dona. in v. r. vxo. l. iij. §. sciendũ. circa mediũ. Qñ
 q3 p accusatiõe criminali. vt. C. qñ ciui. actio cri. pteu. l. i.
 Qñq3 p iure agẽdi vel psequendi. vt hic et. ff. e. l. nihil. itez
 nõ q illud qd de actione hic dñ voluit. Pla. dicefe de ca. f.
 q ca sit actio. vt sic apd dyaleticos dñ argumentũ qd ex p
 positioẽ assumptione et pclusioẽ pstitit nõ nũ conclusio. sic
 apud legistas actio cã agendi dñ. vt si dicã cõuenio te ad. x
 qz vendi tibi equũ. p. x. sit idẽ ac si dicerẽ ago ptra te actio
 ne ex ven. Sed 230. dicit q verũ est aliud esse cãm r aliud
 actionẽ. nã obligatio est cã r mĩ actõis. vt. ff. de pecu. l. licz
 §. ea obligatio. Sicut ergo aliõ est obligatõ r aliõ e actio
 sic aliud e cã r aliud actio. itẽ qz vèdidi est factũ. sed actio e
 ius. vt. ff. de cu. fu. l. cõsilio. §. fi. r. hic. itẽ põt esse q vendi
 di et nõ cõpetit mibi actio. qz mibi solutus est. vel qz remisi
 vñ hec verba. qz vèdidi nõ sunt actio. itẽ noia certe actio
 nõ sunt a iure inducta. s3 vt exẽpto et filis. nec hoc est in
 ductũ vt cã sit actio. si q3 ergo hoc velit dicere nõ põt cum
 lex non dicat. vt. ff. de supel. le. labeo. in fi. Item si cã esset
 actio frustra diceret lex mutari actõis nomẽ cũ agitur de
 dolo patroni vel parentis vel similiũ psonarum. de quorũ

dolo nõ agitur p actionẽ de dolo. sed per actionem in factu
 naz ad quid mutaret nomen cũ tamẽ cã maneret eadem cũ
 esset ius in sola cã. Conclude ergo et dic q aliud est cã et a
 liud est actio. itẽ licet dixerim q noia sunt actionũ exempto
 et similes. caue tibi qz nõ sunt actões. sed actionũ nomina.

Def. In his aut casib^o i fa
 ctũ actio cõpetit que heredi
 quidem datur. aduersus h e/
 redẽ autem non cõpetit.

De actionibus

Quest vt de actõib^o
 loquamur. Actõ aut
 nihil aliud est q^o ius
 perseguendi in iudicio qd
 sibi debet. **O**mniuz autez
 actionũ quib^o inter aliquos
 sicut hec dictio ho
 mo nõ est homo. s3
 significat hominẽ.
 k Aliud e. puz et
 go q olim aliõ erat
 erat enĩ cõceptio r
 borũ formata a ma
 gistraribus. vt. ff. d
 origi. iuris. l. iij. §. d
 inde ex his. r. §. om
 nium. vnde formu
 la vulgaris diceba
 tur. vt. ff. de fur. l. si
 seruus nauem. sed
 hodie hec solẽntas
 est sublata. vt. C. de
 formu. et ipe. l. i. et
 ij. et etiam circa in
 terdicta est sublata hmõ solẽntas. vt. j. d interdic. §. fi. S3
 que erat olim dñia inter actõne r interdica. nã r interdica
 erãt verboz pceptiões. vt. j. de interdic. in prin. Rñ. vt di
 cemus ibi. Et hodie nulla est dñia inter interdica r actões
 cũ in dicitũ nihil aliõ sit q3 actio ptozia. vt. j. de interdic. §. fi.

Quãuis. f. ciuile ubi actio est ciuil vlt ptozia ubi actio p
 tozia est. nã et ciuiles actiones et ptozias dico hic diffiniti
 Item nota q actio est ius quo psequimur. sed obligatio est
 ius ppter qd psequimur. Et si queratur quid sit istud ius
 vel naturale vel ciuile. vel pretorium vel gentium. Rñ.
 qz ciuile vel pretoriũ vt modo diximus. nec facias magnã
 vim ibi. quia cum multas habeat significaciones hec dictõ
 ius. vt. ff. de iusti. r iur. l. pe. r fi. hoc est etiam vnũ de signi
 ficatis eius vt dicatur ius agẽdi vel perseguendi. sed pro
 deo ad cuius dñiam ponit in diffinitione ius cum singula
 mẽbra posita in diffinitione iur. habeant suũ ministerium.
 Rñ. scdm. 230. q ad dñiam rerum corporaliuz hic ponitur
 vt det intelligere q actio sit res incorporalis qd verum est.
 vt. s. de rebus corpo. et incorpo. §. i. vel melius dicas ad
 differentiam officij iudicis qd non est actio. vt. ff. de mino.
 q si minor. §. fi. licet. 230. dicat q officiz iudicis est actio et
 est p eo qd dicit lex in actione iniur. fieri estimationem iu
 dicis officio. vt. s. de iniur. §. pena autem. et. §. in summa. 3.
 Sed certe actio iniuriarum est accusatio als actio cui inhe
 ret officium iudicis. non tamen illud officium est actio sed
 in factio potius hoc pstitit. ius enĩ petendi per actionẽ mi
 bi cõpetit. qd p officium iudicis mitigatur. Sed qd petaz
 Rñ. q estimauero. nã debeo estimare l3 iudex possit refre
 nare. Est nã quoddam aliõ officiz qd vicem sustinet et ob
 tinet actionis. vt dicemus. j. e. §. pterca. in fi.

Persequẽdi. hoc dñ ad dñiaz exceptiõnũ q danf reis p
 q3 defendunt. sicut enĩ actões sũt arma actorz. ita exceptõ
 nes sunt arma reoz. vt. ff. de excep. l. ij. in prin. §. illud.

In iudicio. hoc dicit ad dñiaz coz q sũt etiã licite r exẽ
 iudiciũ nõ in sũt actões vt si nocturnũ l diurnũ furẽ vlt mĩ
 litẽ deserentẽ miliciã q3 capiat. vt. ff. ad. l. acqui. l. iij. r. C.
 qñ l3 vnicuiq3 sine iu. se vin. l. i. r. ij. itẽ r ppter debitoz
 fugitiuũ que cape possum^o. vt. ff. de his q in frau. cre. l. ait
 ptoz. §. si debitoz. l3 qdã exponãt. l. illã ubi q capt^o fuit au
 ctoritãte iudicis. **O** debet. hoc duob^o modis exponit
 sc3 ad dñiaz realis actionis sm 230. et ita stricte accipitur
 hic diffinitio p personali actione nã sicut accipitur. ff. e. l.
 actio in psonã. als largi^o vt etiã realẽ ptimeat. nõ in officij
 iudicis vt. ff. e. l. actõnũ. gñã. qñq3 largissime vt etiã iudicis
 officiz contineat illud. f. qd est loco actionis et p qd resti
 ll iij

7 **C**ivilibus. et dic civilibus. i. ex aucte iurispudentiu et eorum rñsis. nam totuz est ius civile. vt. ff. de iust. et iu. ius aut civile. et de orig. iu. l. ij. §. nouissime.

3 **T**a in re. i. ta in re nñ qñ in psona nñ. nec. n. aliq ptozia i uenit q sit mixta. i. in re z in psona lz civil tal inueniat. vt. §. quedam §. ff. de pos. be. pe. l. iij. z pmo hic de realibus dicit vsq ad §. psona. z postea de psonalib dicit.

a **P**phas. i. ptozia. as. q. d. no solu ciuile qua exposuimus b **N**ecessarius. i. vtile. qd. n. medica menta morbis hoc exhibent iura nego cijs. vt i auct. hec co sto. inno. co in prin. coll. vij. nec. n. neccitas in principe iponi pñ. vt. ff. de. le. et se. co. pñeps. qñez qz p exēpla apñ in telligeñ. vt. hic. z. C. de transac. vt rñsum. z. ff. de col. bo. l. ptoz §. iulianus.

c **E**cce. hic e pñu exēplū qd exponit stati ibi nāqz zc. Ac. d **P**lerumqz. qz hoc semp dicere no poterit. i. ptra domi nū nisi in casibus vt statim dicemus.

e **D**iceret. agendo publiciana. Acc.

f **U**el ex diuerso. hoc exponitur §. §. rursus.

g **P**ossessor. i. dñs quondā ad quē redijt nunc possessio. Uel dic possessor quondā nunc petitor.

h **E**x iusta cā. i. ex aliquo ptoz q descēdit ex iusta cā. i. ex affectioe vtriusqz ptis. vt. ff. e. l. in oib. quā affectioz iustuz est fuari. vt. §. de rerū dñi. §. p editioz. z hoc dñmō cā vel titul⁹ fuerit apt⁹ dñū trāsferre lz no trāsferat. qz traditio no plus trāsferat qñ sit apd cū qui tradit. vt. ff. de acq. reruz do. l. traditio. z noiañ hmōi tractat⁹. vt. ff. de pb. l. i. in pn. et. l. ij. z. iij. z. iij. z. y. z. vi. z. vij. si ho ptoz. nñ e habil trās fere dominū non cōpetit publi. vt. ff. e. qñuz §. §. fi.

i **T**radita. a non dño.

k **E**ffectus. p vsuca. nā p traditioez dñs fact⁹ non fuit. si aut altero istozū modoz factus dñs fuerit publiciana ei no dañ. sed directa rei ven. vt. ff. de pub. l. i. in pn. §. i.

l **C**asu. imo z si quocūqz mō. nā et si p furtū et rapinā vel aliā vim amiserit no nñ hz in rem actōz dñcāz lz hanc. licet hēat z alias actōes vt furti. vt. vi bo. rap. z si. vt. §. de obli. ex delict. §. §. et bone fi. zc. vi bo. rap. §. fi.

m **N**ullam. de alijs autē realibus constat. sed de hac rei ven. dubitatur.

n **D**irectā. §. z nunqđ publiciana ppetit rōe vtil dñij. qui dā dicit q sic dicētes q vtile dñum hz cui publi. ppetit. z dicunt hāc esse cām publiciane sic directū dominū est cā di recte actōnis in rem. vt. ff. de rei ven. in rem. Alij dicunt q nec vtile dominū habeat cū ille q vtile dominū hz etiaz p dñm agat vt. ff. si agere vec. vel emphi. pe. l. i. z. ij. qd non est in publi. vt. ff. de publi. l. p. et fi.

o **V**endicet dominū. hoc vñ falsū. nam aut habeo domi nū et tūc non vendico qd habeo si non hēo nec tūc vendico. vt. ff. de rei ven. l. in re. i. nñ. qñ dñm est ius z res in corpāl quo ergo vendicāñ. Sed hic dominū. i. rē rōe dñij. p Casu. scz isto supradicto.

q **A**ctōz. quod erat fm ius civile.

r **A**ctio. i. publiciana. vt statū subiicit als nisi pretor actio nis nomē diceret in factū dareñ sic ex ciuili obligatione noua dañ ex lege cōditio. si non caueat de noie actōnis. vt. ff.

nau. cau. sta. l. idem. §. i. z. ff. de hdi. ex le. l. i.

s **D**icit. et sic videtur q pretor permittit mentiri quod Pla. concessit. et idem in sequentibus tribus casibus. et fa cit. C. de bo. ma. l. i. vnde sic libelluz formabis. peto talem rem quam possides et quam emi vel alia simili iusta causa

habui. qā dico me vsucepisse. nam licz hec verba me vsucepisse directam rei ven. magis videantur inducere tamen ex adiunctis publicianā signant. Alij dixerunt ita esse for mandum peto rem talem quā dico me am. sed quia forte nō possem probare me am propono publi. Alij dicunt vtranz alternatiue pponi. scz rei ven. z publi. ci. hoc modo peto rem talem iure dire cti dominij vel qua si. et hanc approbat

natōis aut dotis aut legatorz nec dñi eius rei dñs effect⁹ si ei rei cāu possessionē amiserit nullā hz in re dicectā actōez ad eā psequēdaz. **Q**uipe ita pdite sunt iure ciuili actio nes: vt qñ dñū suū vendicet **S**z qz sane durū erat eo casu deficere actionem: inuenta ē a pretore actio: in qua dicit is qui possessionem amisit eaz rem se suscepisse: quam vsu nō cepit: et ita vendicat suam esse: que actio publicana ap/

consuetudo. Sed certe prime due no placent. quia quomo do diceret rem suam vsucepisse cum hoc non sit verum. sic enim periuraret in sacramento calum. C. de sacramen. calum. l. ij. Sed illi responder. quia hoc facit lege permittente vnde non periurat. arg. ff. qui satisda. cog. l. fi. Sed nec vltima placet quia vnam debet eligere z non pluribus age re actionibus. vt. ff. de regu. iur. l. nemo. §. quotiens. Dico autem quarto esse formandum in hunc modū libellum. peto rem talem mihi restitui iure quasi dominij pñde ac si vsu cepissem. verbum. n. quasi positum. §. e. alio. hic repete z si multitudinarie ponatur nō affirmatiue. i. directe. sicut vendi carē quo ad effectum re vere vsucapta ita nunc quasi vsu capta. z idem in sequentibus casibus **E**x predictis patet q quinqz sunt necessaria vt detur publiciana. scz traditio vel quasi quod dico ppter res incorporeales que tradi non pñt vt. ff. de acqui. re. do. l. fuus. §. incorporeales. z. ff. e. l. i. z. l. publi. §. i. Scdo qd ex titulo apto. ad mutatioz dominij vt hic dicit. vel ex venditione vel si. qñ q a non dño accepit. nam als dñuz esset translātū. vt. ff. eo. l. i. §. i. qñz quarto q bona fide accepit vñ creditit se dñm factū esse tunc. vt ff. de acq. re. do. l. eū. qui a furioso. §. ptoz. Quinto q credi dit se dñm hodie non esse cū proponit eam als sibi esse ptra rius. **S**z nñ duo ex his quinqz sunt difficilia agentis. i. probatio traditōis z tituli. reliq cōsistunt in intellectu agentis cū sit de sua pscia q per testes pbari nō pñt. Sed qd si du bitat vrū acto: hodie fuerit dñs vel nñ. **R**ñ. salua fide. ppo nat qd sibi meli⁹ vñ vr rei ven. vel publi. lz qñ penit⁹ ē in du bio pponat publicianaz z in ea obtinebit nisi aduersarius pbet auctore h⁹ dñij fuisse qd si. pbet dabit huic rei vñ. q egit. n. actōe publi. z succubuit nñ repellit a rei ven. directa. vt. ff. de euic. mior. §. si fuus. lz qdaz dixerit pñ in vtroqz ca su. qz ius suū vñcumqz z qñcūqz in primo iudicio deduxisse vñ. vt. ff. de excep. rei iudi. si mī. §. eadē. Sed expone vnde cūqz z qñcūqz. i. siue de iure ciuili siue de iure gen. dum nō directū. vt. ff. de rei ven. in re. in prin. At illi dicebāt siue di rectū siue vtile. z ita pz qñcūqz sunt pñe rei ven. directa z publi ciana vno libello pponi non pñt. vt. C. si fuus ex. l. i. sed ex p̄suetudine pñu seruat. nō vtrazqz sil. pponit lz sup vna pbōnes nñ inducat ne sibi pñrius sit. qd certe est §. d. l. C. et regulā illā. ff. de regu. iu. nemo. §. quotiens. z hoc ex p̄e actoris. ex pte aut rei spectamus an possideat vel dolo de sietit possidere. vt in rei vendi. diximus. nam cōtra omnem

possidentē dat p̄ter q̄ d̄m̄. vt. ff. de p̄bli. l. p. 2. l. fi. s̄z etiā
p̄ d̄m̄ dat in sex cassib⁹. p̄um⁹ ē si a nō d̄no em̄it q̄ postea
vero d̄no succedit ⁊ ad eū possessio redierit. nā h̄z fit factus
d̄m̄z tenet tamē p̄blicitana. vt. ff. de excep. rei ven. si a titio.
Sc̄d̄s ē si rē a nō d̄no em̄it ⁊ postea ver⁹ d̄m̄z voluerit a me
v̄dicare. s̄z ego sui
absolutus. ⁊ postea
res ad illū rediit a
gā p̄blici. ⁊ si excipi
ar de d̄no ego repli
cabo. qz q̄n̄q̄z eo a
gēte sui absolut⁹ vt
ff. de excep. rei iudi.
si d̄s rē. Tertio est si
egi noctalit̄ p̄ bo. ff.
pos. serui. et ipse de
dit eū mihi p̄ noxa
siue eum p̄t me pos
sidentē verus d̄m̄z
agar siue eo posside
te ego agam p̄blici.

pellat. qm̄ primū a' publicio
p̄toze i edcō p̄posita est. Bur
sus ex diuerso si q̄s cū reipub
li. cā abessz vt in hostiū p̄tā
te esset rem eius qui in ciuita
tate essz vsucepit: permittitur
domino si possessor reipubli/
ce causa abesse desierit. tunc i
tra annum recissa vsucapio/
ne eaz petere: id est ita petere

obtinco. vt. ff. de noxa generalr. ⁊. l. p̄. in fi. Quart⁹ ē si ego
fui missus in possessionē vicie dom⁹ quā aliquis bona fide
possidebat pos. n̄ cauente et tūc ver⁹ d̄m̄z iueniat possidere
vi forte. ⁊ vñ vi in d̄cū ⁊ p̄bli. h̄eo. vt. ff. de dā. infec. d̄m̄z.
s̄z n̄ solū. Quint⁹ etiā adijcitur vt si rē possidea ⁊ eā nō dolo s̄z
culpa desij possidere ⁊ sic litis estiatōz in fin ius v̄dicandū
p̄stit. vt. ff. de rei v̄. q̄ restituere. s̄z si postea res ad d̄m̄z re
deat agā p̄bli. s̄z eū. vt. ff. de rei v̄. si c̄p̄a. l. ex pone. l. illā vt
h̄eat v̄t̄ actōz qua actor d̄rcāz h̄ret q̄s nomen emisse v̄i
deat. Sext⁹ adijcitur si me mādante rē meā v̄didisti s̄z me p̄
hibēte v̄didisti emptorū. hac actioe l' excep. defēdit p̄torea
etiā p̄ me d̄m̄z hac actioe agit. vt. ff. de p̄blici. si q̄z p̄hibuit.
a' **Publicio.** sic ab aquilio aquilia fuit inducta. vt. s̄. ad
laqui. s̄. ex hoc tamen capite.

b' **Rursus ex diuerso.** i. ep̄rio nā sup affirmādo ⁊ se vsu
cepisse dicit. hec negādo ⁊ aduersariū nō vsucepisse dicit
c' **Reipb. i. ciuitatis romae.** vt. ff. de d̄. sig. cū q̄. idē ex ge
nerali clā posita de resti. ma. l. i. in fi. Idē in ceteris ciuitati
bus d̄m̄z ē. vt. ff. de resti. ma. l. s̄z ⁊ si p̄toze s̄. pe. Idē eti
am si causa municipij alicui⁹. vt. ff. de resti. ma. l. legatur
d' **Abessz.** als ab̄n̄s essz qz abfuit reipub. cā rē p̄ntis duo
b' modis potuit vsucape. s̄. p. se. ⁊ qz rē illā detulit secū si
ue domi dimisit ⁊ aīo possedit. et vt d̄: d̄s eo qui ad nundī
nas p̄fecit⁹ est. vt. ff. de acq. pos. clā. s̄. q̄ ad nundinas. Itē
p̄ aliū. s̄. p̄ filiu vel suum vt statim in captiuo d̄cemus.
e' **Vel in hostiū.** Qui sūt hostes d̄. ff. de cap. hostes. ⁊ de
d̄. sig. hostes. s̄. q̄bus. l. q̄bus p̄plis roman⁹ bellū indixit.
vel q̄ p̄lo romano bellū indixerūt. Si ergo ab altos q̄s ca
piat nund̄d hoc locū habebit q̄d h̄c d̄r. Credo qz sic sic q̄n̄
abest causa alicui⁹ ciuitatis vel municipij. vt. s̄. dictū est.
In hoc autem differunt. qz non sūt serui taliū hostiū. vt. ff.
de cap. hostes. et sic poterit facere restm̄ q̄d aliā non possz
cū esset seruus. immo et eius obfes non potest. vt. ff. de tes
ta. l. eum q̄. ⁊. l. obfides.

f' **Prate.** i. fuitute als accipit p̄ iurisditiōe. vt cum dicit
m' ptās h̄z ptātez i hoies de districtu. i. de iurisditiōe. itēz
ponit p̄ obediētia in q̄ ptāte monach⁹ ē sub abbate. ⁊ cleri
ci sub p̄latis. itē ponit p̄ dilectōe siue pietate. et hec patria
ptās d̄. vt. ff. de d̄. sig. ptātis. S̄z q̄s iste ab hostib⁹ cap
t⁹ poterit vsucape cū ip̄e ab alio possideat vt. s̄. d̄ iure p̄so.
s̄. sui. ergo ip̄e possidere n̄ p̄t. vt. ff. ad. l. iul. d̄ adul. sic eue
niēt. ⁊. d̄ acq. re. do. homo liber. s̄. quicq̄d. ergo nec vsuca
pere. vt. ff. de vsuca. siue possessione. Rū. vsucapit p̄ filium
vel per suum in re peculiari. vt. ff. ex q̄. cau. ma. item ait p̄e
tor. s̄. hoc autē. ⁊. s̄. deniqz. ⁊. l. ait p̄tor. s̄. h̄i plane. ⁊. ff. d̄
vsuca. iusto. s̄. fi. S̄z nec v̄t qz p̄ suum possit captiu⁹ vsuca
pere. vt. ff. de vsuca. neqz seru⁹. Sed dicit q̄ illa loquit in cā

nō peculiari qd̄ verū est. vel loquit ipsa v̄tate inspecta h̄c
ait iure postliminiū inspecto qd̄ p̄cualet veritati. vt. s̄. q̄.
mo. ius. pa. po. fol. s̄. si ab hostibus.

g' **In ciuitate.** q. d. q̄ nō abest. Quid ergo si vterqz abest.
⁊ alē alterius rē vsucapit. Rū. ⁊ tūc h̄z locū ista restitutio.

vt dicat possessorē vsu nō ce
pisse: ⁊ ob id suā esse rē. qd̄ ge
n⁹ actōis q̄busdā ⁊ alijs sūt
eq̄tate motus p̄tor accommo
dat: sicut ex latiore digestorū
seu pandectarum volumine
intelligere licet. Item si quis
in fraudem creditorum rem
suam alicui dederit: bonis
eius a creditoribus posses /

vt. ff. q̄ ex cau. l. si.
v̄t autē desinere ab
esse euz domum re
dijt vel redire po tu
it finito negotio pro
quo erat ab̄n̄s. Itē
ēz si p̄n̄s rez ab̄n̄s
vsucepit. vt. ff. qui.
ex cau. ma. l. i. s̄. ca.
d̄ d̄ba. et tunc siue
p̄pleta est tota vsu
capio i p̄ntia. i. j. mo
dicum tempus siue
i ab̄ntia siue postea
parum idem est. vt
ff. c. ab hostib⁹. s̄. s̄z

qd̄. ⁊ tūc d̄r desinere abesse nisi iusta causa ipeditus fuerit
reduco. statuunt. n. ei. xx. milia diurna. vt. ff. ex q̄. cau. ma.
si cui. s̄. rādiu. S̄z p̄z qz de necessitate ab̄ntia tūc intelligitur
als. p̄tra. vt. ff. c. l. item h̄i. ⁊. l. se. sed d̄bum desierit h̄c po
situm strictius ponit. i. qz possit pueniri.

b' **Anmū.** s̄. v̄t̄ q̄ p̄stabat ex. cclxv. diebus. vt. ff. de sta.
li. cū heres. s̄. si stich⁹. in q̄b⁹ actor habuit facultatē agendī
nec ipeditet p̄ se nec p̄ reū nec p̄ iudicē. nāz hec trīa n̄c̄aria
sunt v̄t̄ dies v̄t̄ ann⁹ curat. vt. ff. d̄ diuer et itē. p̄scrip. l. i.
hodie d̄o in oib⁹ restōib⁹ q̄ d̄rciētis p̄tinuū p̄putat. vt. C. d̄
rē. in integ. resti. l. f. et ita nō h̄c qz h̄c liber corripit. p. C. in
hoc anno v̄t̄li generalr̄ p̄m quosdā. sed dico p̄. qz illa n̄m in
restitutionib⁹ d̄cit v̄si in alijs remanet v̄t̄lis annus.

i' **Recissa.** p̄ iute resti. petita a iudice viuo vt subducat
ips vsuca. quo fuit ab̄n̄s. ur. C. de resti. m̄. l. iij. sic ⁊ mino
res petūt. vt. ff. d̄ excep. l. exceptions q̄ p̄sone. in fi. l. ⁊ hoc
ip̄z. l. qd̄ postulare p̄nt a mortuo p̄toze p̄cedit eis. vt. ff. c. l.
i. p̄ to. restituit ergo eos p̄tor viuo vt sic agāt antiq̄ actioe
ac si res nō esset vsucapta l' actio p̄scripta ⁊ iō actio ad quā
restituūt d̄r: recissorīa n̄ qz sit nomē p̄p̄tū actōis s̄z que erat
p̄mo realis siue p̄sonalis directa nunc d̄r v̄t̄li. vt. ff. ex q̄.
ca. ma. l. fi. ⁊ de cap. l. ab. hostib⁹. Alij dicūt qz statim co re
uerso h̄z recissoriam. et dicūt esse p̄p̄tū nomē actōis. ⁊ sic
dicūt qz maiores iure actōis s̄z minores officio iudicis resti
tuunt. dicūt tñ qz hec recissorīa actio efficacīa nō h̄z anteqz
insufficit in cū p̄tor sp̄m̄ vite dādo restōz qd̄ satis recidit in
primā opti. nā s̄p̄ verū est hoc qz a p̄tozis mortui edicto. hoc
fit auctoritate p̄tozis viui.

k' **Non vsucapisse.** et sic videt p̄cedere mentiri qd̄ d̄la.
p̄fiterur. s̄z dicit qz nō mentitur s̄z ita sibi dicit restituendus ac
si vsucapit non esset. vt. s̄. p̄xi. diximus.

l' **Actionis.** s̄. recissorīe supradicte.

m' **Quibusdā.** vt si rem ab̄ntis vsucapit p̄n̄s. itē si ab̄n̄s
fuit p̄babilī causa vt studiozū. Itē in vinculis posit⁹. vt. ff.
c. l. i. ⁊. l. s̄z ⁊ si p̄ p̄toze. in fi. ⁊. l. se. ⁊ de illis. l. j. facit men
tionē cū dicit de volumine digestoz.

n' **Item si quis.** s̄. debitor.

o' **In fraudem.** nota qz vterqz tam debitor qz receptor o
portet qz fraudem participet quando titulus non est luca
tius. si autem est lucratius puta donationis vt si dedit.
et hoc intellige ad hoc vt creditor possit reuocare alienatō
nem tuc sufficit fraudem debitoris tantū interuenire. vt. C.
de reuo. bis que i frau. cre. l. p. ⁊. ff. que in frau. cre qz autē.
s̄. hoc autem edictum. ⁊. s̄. simili modo. Et de hac fraude
nota bonam distinctionem. quia aut adhibetur a debitore
alienante inter vsuos. aut in vltima voluntate. vel a libero
in fraudē p̄soni. s̄. iū in viuos v̄t̄ in vltia voluntate. si in v̄t̄

tima voluntate sine aut p legata aut p librates. et si p librates
 aut dircas aut fideico. si debitor in fraude alienet inter vi-
 uos vno cau psumitur fraus. si qn oia alienauit. vt. ff. e. om-
 nes. §. luci. caue tñ qz in hoc casu n̄ psumit nisi fraus alie-
 natis. et id in n̄ lucrius sufficeret bec p̄suprio. qz. §. loq̄ so-
 lū i lucratio. §. §. lu-
 cius. vñ in onerosis
 translatū ē dñū. ff.
 de p̄bē. emp. l. si sci-
 ens si at nō oia nō p̄-
 sumit. sepe. n. d. fact-
 tatib⁹ suis apli⁹ q̄ i
 his ē sperant hoies
 vt. s. q. ma. accu. nō
 pos. §. i. fraudē. vñ er-
 go p̄bare cā credi-
 tor. Et adde hic q̄
 hēs. C. de reuo. que
 in frau. cre. l. p. f. de
 fraude vñ? vñ vtriusq̄ seu dñ. lucratui et onerosi. et bec
 di. p. oia p̄uat etiā in p̄ono. vt. ff. de p̄ba. p̄onuz. et l. quo-
 tiēs. §. q̄ dolo. In vltia voluntate si legatū vñ fideico. in frau-
 dē creditoz reliq̄t solū euentū inspiciū? lz fraus nō inuenit
 at vt in donatōe cā mortis. vt. C. de iu. deli. l. f. §. si x̄o cre-
 ditor. cū legata non debent nisi deducto ere alieno. vt. ff. e.
 qd̄ aut. §. p. et ad trebel. l. i. §. is qui q̄draginta. idē in p̄ono
 p. oia si lib⁹? in fraude legauit l. fideico. reliq̄t vñ donauit cā
 mortis. nā solū euentū inspiciū? vt. ff. si q̄s i frau. p̄o. l. i.
 in prin. et §. i. in libratib⁹ aut in fraude relictis distingue di-
 rectas a fideicommissarijs. in primo casu p̄siliū et euentum in-
 spiciū? vt. C. de his q̄ in frau. cre. l. ff. et l. i.
P Creditorū. large accipe p̄ omni eo cui aliquid deberur
 vt. ff. de x̄. sig. l. creditor. et l. creditores. et l. si cut. et in auc̄.
 de fiducijs. §. pe.
Q Rem suam. f. corporale ex eo q̄ dicit tradiderit. idē n̄
 ē i incorporalib⁹ vt p̄z p̄ multa exēpla. vt. ff. q̄ in frau. cre. l.
 i. et §. i. et §. iij. vsq̄ ad l. qui aut.
P Possessis. i. possideri iussus. nec. n. re ip̄a a creditorib⁹
 fuerant possessa bona debitoris cū ipse alienauerit. Ut dic
 possessis q̄ remanserant et nō sufficiebant. vt. ff. e. l. ait p̄oz
 s̄ p̄residis. puta qz fuit p̄demnar⁹ et nō satisfecit p̄dem-
 nationi. i. tēpus vñde missus fuit actor in bonoz possessionē
 s̄ p̄mittit. f. annū vñc. vt. ff. de his qui in frau. cre. l.
 i. l. n̄. et de eo in qd̄ puenit ad eū vel qd̄ dolo fecit quo mi-
 nus pueniret p̄petuo daf. vt. ff. e. ait p̄oz. §. bec actio.
P Petere. lz q̄ actione. n̄. pauliana q̄ daf̄ creditor ad re-
 uocāda corpalia lz in sc̄m ad reuocāda iura. vt. ff. de vsu. l.
 videam⁹. §. in fauiana. et ff. e. l. bac in sc̄m. l. ver⁹ dic qd̄ n̄
 la d̄: pauliana nisi adiectiue qz a paulo fuit inducta. sed in
 sc̄m pauliana d̄: q̄ ad reuocāda corpalia et incorpalia p̄pet-
 tit. et daf̄ p̄ accipientē et heredē ei⁹ inq̄stuz ad eos pueniat.
 etiā nō restituto ei p̄cio. vt. ff. e. ait p̄oz. §. f. et l. se. et l. si de-
 bitor. et l. ex his. In eū aut q̄ i fraude alienauit actio nō daf̄
 cū nud⁹ sit neq̄ p̄ p̄tozē q̄ emit ad hoc q̄ soluant legata. qz
 translatū ē dñū. vñ opz p̄bare fraude p̄tozis. ff. d̄ p̄ben.
 emp. l. si sciēs. vñ solū p̄ legatarios vñ donatarios agūt. vñ
 p̄ eos hñt cōdi. inde. C. d̄ iu. deli. l. f. §. l̄nia. nisi ita fraudu-
 lensē disp̄sit vt res appere nō possit quo casu etiā in carcere
 detrudet. vt. ff. e. l. f. Est et fauiana q̄ daf̄ soli p̄ono ad reuo-
 canda ea q̄ librus in fraude p̄onū alienauit inter viuos vel
 vltia voluntate quomin⁹ p̄onus hz tertiā. vt. ff. si q̄s i frau.
 p̄o. l. i. in prin. et §. i. et §. de suc. li. §. lz n̄ra p̄s̄o. Est et calui-
 siana et ip̄a tā p̄ono q̄ creditor p̄petit. vt. ff. si q̄s in frau.
 cre. l. in fauiana. qd̄az tñ dicit p̄ in eo q̄ de fauiana deff̄ est
 ar. ff. de vsu. l. videamus. §. i. fauiana. lz certe ita dicit ibi in
 l̄ra p̄ quam. et sic referē ad p̄rimaz tñ. s. paulianam. et iste
 due imitant naturā superioris in factū pauliana. Sed que
 ro quare sint hic hic he posite inter reales p̄tozias cū ipse p̄

sonales sunt qd̄ p̄batur p̄ id qd̄ dicit l̄ra. in fauiana quoc̄z
 vt. ff. de vsu. l. videam⁹. §. in fauiana. nam p̄xime dixerat d̄
 p̄sonalib⁹ vñde p̄tinuat cum cū p̄sonalibus. et p̄batur. ff. si
 quis in frau. p̄o. l. i. §. bec actio. Sed n̄. qz similitudinem
 habet cum superioribus duobus casibus in eo q̄ sicut ibi

permittitur aliquid
 dicere q̄ non sit vel
 esset faciendum ali-
 quid ac si non p̄ces-
 sissent que p̄cesserit
 sic et hic. item sicut
 ibi fit reuocatio ita
 et hic. ergo fm hoc
 ita debet dici he re-
 ales sicut superiores
 quod quedam con-
 cesserunt. Sed n̄.
 hic nō petitur q̄ me-
 um fuerit vt i supe-

Seruiana at̄ expit q̄s d̄ reb⁹
 coloni q̄ pignori iure p̄ mer-
 cedib⁹ fūdi ei tenet. Quasi p̄-
 uiana at̄ q̄ creditores pignora
 hypothecae sue p̄sequūt. In
 pign⁹ aut et hypothecā q̄stum
 ad actōez hypothecariā obti-
 net: nihil̄ interest. Naz de qua

riori casu nec quasi meū vt in publi. vt. s. e. §. alie. Nec ob.
 §. §. p̄xi. quia hypothe. est in rem nec tñ meū petitur vñ q̄-
 si. qz ibi qd̄ peto quasi meū. i. possessionē p̄ hypothecariam
 actōez vñ p̄uiana. hic aut neq̄ possessio ē neq̄ dñum meū
 nec fuit immo in accipientē trāsiuit lz in fraude sit credenti
 um alienatū. vt. ff. de p̄ben. emp. si sciēs in fi. et p̄dicte tres
 actiones reuocatorie dicunt. Sed vñ orit̄ bec actio. n̄. ex
 q̄si meficio q̄n dolo fuit in vendente et emente. si tñ in vñ
 dente tantū tunc p̄t dicit ex quasi p̄ctu si agit p̄ illū possiden-
 tē. Sed nunq̄d hz retentiōez vt ab eo nō reuocet si vult sol-
 uere qd̄ sibi creditori reuocare volentī def. quidā negant.
 vt. ar. ff. re. amo. si cuz dos. §. fi. et l. se. Sed p̄dico ad instar
 posterioris creditoris si vult soluere priorī qd̄ sibi deberur
 p̄t habere retentiōez. vt. ff. de cui. l. cuictus. qd̄ dic. vt. ff. d̄
 bis que in frau. cre. ait p̄oz. §. illud.

V Mansisse. videtur ergo q̄ p̄mittat mentiri qd̄ non est
 verum. sed ita petit ac si mansissent in bonis debitoris. vt. s.
 e. §. alie. et §. rursus.

V Tres p̄uiana. q. d. nō solū publiciana et rectoria realcs
 sunt et p̄toze de quibus dicitur est. sed etiā due iste capiunt
 vim ex p̄tozis iurisdictione. i. p̄tozie sunt vt hic. d. ff. d̄ pac.
 si cui. §. de pignore.

Quis. f. dñs fundi siue sit p̄tarius siue nummis colat.
 Item etiam p̄ deterioratione domus. vt. ff. q̄. ex ca. pi. ta.
 l. ij. lz ex locato sit actio.

Coloni. subaudi vel inquilini. nā et etus res sunt tacite
 obligate. vt. ff. q̄. ca. pig. ta. §. l. ij. et est colonus in villa. inq̄
 linus in ciuitate. vt. ff. de acq. pos. res pignoris. Differentia
 est inter has duas tacitas obligationes. nam in rusticis ita
 demū si dñs sciat inducta et illata. in vrbano siue sciat siue
 non. Et est ratio. qz sancta rusticitas oia palam habet. lz in-
 quilinus multa etiā clam appoztat q̄ locator ignorat. vt. C.
 loca. certūre. Itē cum vtroq̄ si eo aīo sunt inducta vt ibi
 sint perpetuo nō ad tempus. vt. ff. de pig. debitor. et ff. qui.
 ca. pig. ta. §. in p̄dij. §. i.

Pignoris. scz taciti.

Fundi. vel domus. vt. s. dictum est.

Quasi. hoc ponitur ad dñiam superioris. vtraq̄ scrula
 na dicit a seruando forte dicta cum omne ius aut in acqui-
 rendo aut in seruando aut in amittendo consistat. vt. ff. de
 le. et se. con. l. fi. Sed que est differentia inter seruitanā ac-
 tionem et saluianam interdictum. cum illud ad idem com-
 petere videatur. vt. §. de interdic. §. interdictum. N̄. quia
 in seruiana oportet q̄ creditor p̄bet debitorem fuisse do-
 minum tempore obligationis. vt. ff. de pig. et que non sunt
 §. i. sed in saluiano sufficit q̄ p̄bet eum possedisse. vt collig-
 titur. ff. de salui. interdic. l. i. in prin. et diximus §. de inter-
 dic. §. interdictum.

Nihil̄ interest. nisi i sono vocl. vt. ff. d̄ pig. l. res bypote-

eo. §. itē pign. hmo z etia q̄tū ad actiōz v̄ interesse. nam p̄ scripto h̄m̄i pign. nō currit cū possideat. sec. i hypotheca- ria cui currit p̄scriptio iterdū. x. interdū. xx. interdū. xxx. in terdū. xl. an. vr. C. si aduer. cred. l. i. et. ij. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. an. cū nonissimi. et de anna. excep. l. i. §. i.

b De qua re. mo- bili v̄ immobili tra- dat creditori v̄ nō. copozalis v̄ incor- pozal excepta v̄bi- tia future q̄ non p̄ obligari ne ruini- ci- uitas deforme. vt ff. d. p̄ig. si is qui- §. f. z. l. se.

c Appone. scz bi- pothecaria vt hac actione pcti possit a quolibet possessore **d** Martine. hoc abūdat. vt. C. de te- sta. ma. l. f. §. i. duo enī oz iteruente vt sit pignus z q̄ edat creditori vt hec z q̄ mobil sit. cū pignus a pugno dicat. vt. ff. de x. sig. plebs. §. pign. Si ar mobil ē z nō edat. itē si im-

re iter creditore z debitorē p uenerit: vt sit p debito obliga- ta vtraqz hac appellone p̄ti- nel sz in alijs d̄ria ē. nā pigno- ris appellone cā pprie rē p̄ti- neri dicim. q̄ simul etiā tradi- tur creditori maxime si mobi- lis sit. Et eam que sine tradi- tione nuda conuentione tene- tur pprie etiaz hypothecē ap- pellatione contineri dicimus **In** psonam quoqz actōes ex sua iurisdictione ppositas habet pretor veluti de pecu- nia p̄stituta. Cui similis vide- batur recepticia: sed ex nostra p̄stitutione: cū et si quid ple- nius habeat: hoc in actiōe pe-

mobilitē tradat v̄ n̄ hypotheca ē. p̄ ergo q̄ q̄tuor sunt p̄to- ric actiōes in rē. s. p̄bli. z recitona z fuiana z q̄i serutana. itez alie due reales p̄iudiciales. vt. §. c. §. p̄iudiciales. Est et alia q̄ dat supficialio q̄i q̄s ad non modicū t̄p̄s p̄duxit. vt ff. de supfi. l. i. in fi. r. n. z §. q̄ ait. z. l. f. z. ff. de rei ven. sup- ficialio. z. l. p̄toric. Est et octaua actio in rez vt q̄ dat metū passo. nā illa p̄toria ē in rē. vt. ff. q̄ me. cā. metū. §. volent. Sūt et alie. s. bo. pos hereditatis petitio. item fideicō. here. per bo. pos. prima dat ei q̄ succedit p̄ p̄torē. scdo ei cui per t̄reb. hereditas restituta ē. vt. ff. de bo. pos. he. pe. l. i. z. ij. z ff. de fideicō. he. pe. l. i. z. ij. z. iij. z sic. r. sunt p̄torie in rem. **In** psonam. q. d. dictū est de realibz p̄torijs sequit̄ de p̄sonalibus. s. p̄torijs lz et de q̄busdam p̄sonalibz. s. inter- posuerit in. §. item si quis.

f De pecunia. vt. ff. de consti. pe. l. i. in prin. **g** Qui filius. s. quo ad q̄dā qz vtraqz dabat vbi q̄s p̄stítue- bat se solutuz. p se v̄ p alio lz et dissilis videbat. qz actio de p̄stituta p his n̄m rebz in p̄stōe deductis cōpetebat in q̄- bus mutuū p̄stítit. s. q̄ pondere n̄mero z mēsurā p̄tinent. Sz receptiua qm̄ alie res in p̄stōe deducebant. sz hodie p omni- bus cōpetit actio de constituta. cuz oēs res appliqne pecu- nie cōtineant. vt. C. de cōsti. pe. l. ij. §. p. **h** Constōe. vt. C. de p̄sti. pec. l. ij. **i** Ea. s. recepticia. **k** Itē pretor. hoc. c. exponit. §. in pri. §. z iō hic nō dicas. **l** Et alias. de quibus dixi. §. §. penales.

m De pecunia. in hac actione que sic vocat. **n** Cū oibus. s. aptis als obligatis p se vbi p se iteruēnt p̄stō vel p alijs vbi p alijs interuēnt p̄stō. Sic ergo furio- sus cū nec p se nec p alijs obliget nec p̄stituere se debere. potest. Itē in p̄disgo et similibus. Itē mulieres cū alias p se n̄m obligent. et he cōstituent p se n̄m et non p alijs. vt. ff. de consti. pe. l. i. §. i. z. ij.

o Constituerit. vtputa p hec v̄ba constituo me soluturū quod ego vel ille debet et similia. vt. ff. de consti. pe. qui au- tem. in fi. z. l. se. z hoc ita si sit debitum qd̄ precedat siue ci- uile z naturale sil. siue naturale n̄m. siue p̄torium. secus si ci- uile n̄m. vt. ff. de p̄sti. pe. l. i. §. p. z si. z. l. ij. §. i.

p Nulla. ergo ex nudo pacto oritur actio qd̄ est p̄ ius cō- mune positū. ff. de pac. iure gen. §. sed cuz nulla. z. §. quin. imo. et §. marcellus. z. §. idē n̄. z. C. de pac. l. legem. et est hoc ideo forte sp̄ale qz sicut vñū p eo qui constituit induct- tur vt non teneat nisi elapsis. x. diebz. vt. ff. de p̄sti. pec. p̄-

cunie constitute trāssusum ē z ea quasi supuacua. visa ē cuz sua auēte a n̄ris legibz recede- re. Itē p̄tor p̄posuit actiōez de peculio fuozū filiozūqz sa- milias z ex qua q̄rit an actor iurauerit z alias q̄ plures **De** pecunia autē p̄stituta cū oibz agit q̄cūqz p se v̄ p alio soluturos se cōstituerint nul- la sez stipulatione interposi- ta. Nam alioquin si stipulāti p̄miserint iure ciuili tenētur **A**ctiones autē de peculio ideo aduersus patrē d̄m̄ue- compauit pretor. qz lz ex p̄tra- ctu filiozuz seruozumue ipso iure nō tenentur: equū tamen

missor. cum als sta- ti teneat. vt. ff. d. x. ob. cū qui calendis. §. quotiēs. et de x. bo. sig. cedere diem et sic aliud contra- eum vt ex nudo pa- cto teneatur. vt. ff. de iureiur. cum qui in prin. Sunt et aliq̄ adhuc sex casus in quibus ex nudo pa- cto oritur actio vt ecce in donatiōe ho- die. licz olim fuerat necēria stipulatio. vt. C. de dona. si q̄s argentū. §. sin autez Itē si mulier. dotez sine stipulatione da- re marito conuenit. vt. C. d. dor. p. l. ad exac. et d. rei vt. ac. l. i. §. i. Itē si q̄s ob honore decretū vel

decernendum palam pollicitus fuerit. i. sine interrogatiōe vt. ff. de poll. l. i. §. i. z. l. pactum. Itē in nautico fenore vt ff. de nau. fe. l. piculi in fi. Itē in accessiōe frumenti vel vini vel hordei. vt. C. d. vsu. fru. Itē in vsuris ciuitati p̄missis vt. ff. de vsu. l. etiam. alias autē p̄pter sui frigiditatem nu- dum pactū actiōz pere non p̄t.

q Iure ciuili. vel actione ex stipulatu vbi incertum est ex stipulatione vel conditione certi que ex stipulatione oritur vbi est certum. vt. s. de verbo. obli. in prin. que stipulatio est a iure ciuili inducta vt cum de iure gen. ipsa non fuit li- cet aliq̄ contractus fuerint de iure gen. vt. s. de iu. na. gen. et ci. §. ius autem. non autem dicitur ideo de iure ciuili qz non habeat in se naturale vinculum immo habet. quia sine consensu non valet qui consensus est d̄ iure naturali. vt. ff. de pac. l. i. §. p.

r Actiōes de peculio. volūt q̄dam dicere hec esse ppria nomina actionū. s. de peculio et de in rem verso et q̄ iussu. Itē exercitoria tributoria z institoria ex eo qz leges plerū- qz appellant eas actiones vt hic. Sed verius est vt adiecti ue ponantur. sic. n. dicit mandati actio de peculio. vt. ff. de pecu. l. ij. §. cui congruit.

s Patrem. s. respectu filij. **t** D̄m̄ue. s. respectu serui. sunt. n. correlatiua.

v P̄so iure. scz ciuili quod non vult vt alter ex alterius p̄sona obligetur. et sic pater nō debet teneri pro filio inspe- cto iure ciuili. sic inspecto seruo non bz teneri dominus qz seruus pro nullo est inspecto iure ciuili. vt. ff. de regu. iu. quod attinet. sed tamen pretor equitatem considerat vt q̄a peculium quasi patrimonium est filij vel serui vt subijct. quia qd̄ p̄monia querit. vt. ff. d. pecu. peculū. vere tamē nō est p̄monia filij peculū. vt. C. de inof. te. l. fi. in fi. item nec fui. vt. ff. de x. ob. liber homo. iō aut qz q̄si m̄monia est p̄ez p filio d̄m̄ p suo teneri diē diligēt in distinguat vtrū p̄hāt fili? vl̄ f̄nus vl̄ q̄si p̄hāt. Itē vtz deliquat vl̄ q̄si p̄hāt q̄libet illoz d̄ns vel pat̄ actione ex eo p̄ctu teneri in peculium in cuius condemnatione deducit̄ ex ipso peculio quicqd̄ fuus naturalr d̄no debuit vt quia d̄ns suo mutua

nit vl' als scchi p'xit. ite deducit qd' debet his q' sunt i' prate d'ni vl' tutela l' cura. cu' videat d'ns p'cisse. vt. ff. d' pecu. l. 3. si d'ntu. s. i. r. ij. obligat. n. p'u' d'no naturalr vt. s. d' fideius s. i. r. s'nt bec co'ia i' f'uo r' filio excepta ca' mutui. ex q' nec fi' li' nec p'f' r'ec. sec' i' f'uo. vt. j. t. i. s. illd. C. ad mace. l. p. ite q' dca' s'nt qn' p'bit hic fili' vl' f'u'. eade' et qn' q'n' p'bit. vt. si al' teri' negotia gessit. vt. ff. de neg. ge. si fi' li' p'f' hac actioz te' nec' d'z pecu. adhuc p'f' vl' d'ns. qn'z r'ec' d' i' r' s'nt qn' s. fili' i' r' e' p'fis. vl' seruo i' r' e' d'ni couertit. et e' in' solidu' vsq' ad qua' titatez d'lam. vt. j. t. i. s. in r'e. a3o. l. 3. d' pe' cuko agit q'enus peculiu' durat. vt. j. e. s. sunt p'terea. r. j. t. i. s. in r'e aut. ite est actio qd' iussu q' e' in solidu' qn' fili' vel ser' uus iubete d'no vl' p're p'xit. vt. n. p'bi cu' ipso p're vel d'no ut ff. qd' iussu. l. i. s. f. ite sunt alie tres. i. exercitoria q' datur d' d'um nauis quo' p'posuit m'gr'm nauu' suu'. et eius rei g'ra d'ctu' fuit. r' ideo d'z exercitoria. qz exercitor d'z d'ns nau' itis. It' i'ntitoria q' habet locu' qn' aliqs' f'ru' suu' tabne vel statoi' p'posuit. ite tributoria q' agit ita q' d'ns vocat' in tri' butu'. vt. j. t. i. s. introduc. r. s. i'ntitoria. r. s. i. in delictis aut' et q'si delic. ide' olim f'uabat' in filio et seruo vt p' noxa d'ari possent. vt. j. de noxa. in. fi. t. s. hodie p' f'uus n' agit noxa' liter vt i'bi d'z et p' delictis. vt. j. de noxa. in. pn. r. ff. d' noxa. l. i. r. in q'si delictis. vt. si f'uus habitas cu' d'no habit' susp'e sum vl' appensu' l' effudit aliqd' qd' alicui nocuit. vt. ff. d' his q' d'ic. vl' ef. l. i. s. si f'uus. r. l. si vero. s. p'tor. nisi in duobus casibus. vt. ff. de his q' d'ic. vel ef. l. i. s. cu'z seruus. r. ff. de m'io. q' si minor. s. si f'uus. Porro l'z in delictis r' quasi aga' tur noxali' m' et de peculio agit locupletat' est d'ns inqu'a' tu' id' peculium locupletius est. vt. ff. de iudi. tam ex co'ra' ctibus. r. ff. de pecu. l. l3. s. ex ca'.

Item si quis. s. actor. Postulare. et petente reo vl' deferete. si. n. sine volunta' te aduersarij iurarec nihil p'ficerz iuramentu'. vt. ff. d' iureiu. s. iurauerit. vl' ei remissu' fuerit. vt. ff. d' iure. l. iij. i. pn. iu. non erit. s. f. r. l. se. r. de re. cre. actori. Debert. sic simplr scz no adiecta ca' q're debeat qd' ifoz mit' dicim'. si aut' cu' forma veluti qz vendidi tunc agit act. vtili ex eo p'ctu nata ex sacro cu' p' xitate accipiat et aduer' sario s'nt actioz' tribuit ac si vere d'ctus p'cessit. s. j. idem est in alijs d'ctib'. vt. ff. d' iureiu. si duo. s. si q's iurauerit. r. s. id'e dicim'. r. s. marcellus. ite circa actioz' reale si r'e sua esse iur' auerit dat' actio in r'e vnl'. p'terea in factu' p'tra deferetez m' vel heredez. vt. ff. de iureiu. l. na' postea. s. f. r. l. se. et ita actori interdū dat' in factū interdū vnl' ex eo p'ctu et vnl' in rem. ex p're aut' rei si iurat in actioe p'sonali tūc excep. tantu' p'it. si aut' in actioe reali tūc distinguit aut iurauerit rem pe' ritoris no' esse quo casu except. m' dat' an suā esse quo casu etia' actio si res actoris ad actorē redeat no' d' alium. Et hoc qd' dixi in actoris h'z locū si iuraf ex sacri delatōe s'z si iuraf ex traditōe facta occasiōe iurisu. tūc publiciana dat' p'tra quilibet cū sit iusta ca' traditōis. vt. ff. de iureiu. na' p'ea. s. fi. r. l. se. r. d' publi. l. i. in fi. vsq' ad. l. eū qui. Nec ob. i. e. t. l. eū qui. s. si peteti. qz i'bi d'bum d'itaxat d'nm m' excludit p'tra quē publi. nō dat. vt. ff. de publiciana. l. p. r. fi. Iustissime. qz p'pter sacramentū datur. c. Actio nū. in factū. vt. C. de iureiu. actori. Querit. etia' si p'iuriū veller p'bare qz sufficit diuisa vltio. vt. ff. de dolo q' si deferete. r. l. se. r. C. de re. cre. l. iij. ni si casib'. vt. C. de re. cre. l. f. r. ff. d' iur'iu. admonēdū. Et nō

est peculo tenus quod veluti patrimonium est filiorum filiarumq. item seruoium condemnari eos. Item si quis postulare aduersario iurauerit deberi sibi pecuniam quaz peterit neq. ei solvatur iustissime accomodat ei talem ac-

tionem: per quam non illud queritur an ei pecunia debeatur: sed an iurauerit penales quoq. actiones p'teror pe ne multas ex sua iurisdictione introduxit veluti aduersus eum q' quid' ex albo eius corrupisset: et in eu' qui p'ronu'z

ri vel recusari nisi p'tendat iusta ca' recusatōis. vt. C. de re. cre. g'nalr. s. fin aut' It' iudiciale qd' sic d'z a iudicio qn' sez ps p'ti sacm in iudicio desert q' non est necē subire. s'z p't recusari et referri. vt. C. e. delata. l. g'nalr. s. sinantez. sed iure veteri nō poterat recusari. vt. ff. e. mani

festi s'z fm pla. ita demuz actio in factu' dat' ex sacro si snia nō subsequat' als q're ori' actio in factū cum ex snia eadem na sceret. vt. C. de re. cred. actori. Sed nos s'z. l3. n. due sint ad idem et eodē noie nō nocet. vt. ff. de ac. emp. nō est nouū. et ff. de fideiuss. heres a debitorē. sel nō fiet exactio m'. vt. ff. de ver. ob. qui bis. et de reg. iu. bona fides. Penales quoq. dicti est sup' de p'tor'is rei p'secutor'is nūc de penalt' p'tor'is. s3 q' est d'ria int' penales r' p'secutorias. R'n. multe qz penales p'torie sunt annales excepta actōe furti. vt. j. de p'p'e. r' tē. ac. in prin. s3 rei p'secutorie sūt p'petue r' p'pales actōes. vt. ff. de ac. r' ob. in honorarijs. ite penales odiose sunt rei p'secutorie nō. ff. de pen. l. i. interpreta' tione. It' penales nō transeunt p'tra heredes nisi aliqd' ad eos r' uenit vel lis sit p'testata. vt. C. ex delict. defun. l. i. s3 p' secutorie sic. vt. ff. de ac. r' ob. ex d'ctib'. It' vbi plures tenentur rei p'secutoria vno soluente ceteri liberant' nō ita in penali. vt. ff. de pdi. fur. l. i. r. ff. de. li. cau. l. vl. r. ff. ad. l. a. qui. l. item mela. s. si plures.

Pene. i. sere. vel melius dic q' abundat. naz vere multe sunt. Quid. i. aliquid. Ex albo. erat. n. album dealbatio quedam posita in lo co eminenti vt apparet in anē. de litis. s. cōmunem. sibi voce p'to. rē. in quo albo erat scriptū vl' de citando aliquo vel de alio p'cepto generali vel speciali. vt. ff. de albo scrip. l. i. r. ij. r. ff. de iuris. om. iu. l. si quis id. Corrupisset. vel positū sustulisset quis non corrupit. et siue p' se vel p' altum et tūc abo tenent. nec vnus liberat aliū. et est in. l. aureos. vt in. d. l. si q's. r. l. seq. tenet etia' iste corrupto. l. cor. de fal. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. p. cuius pena est deportatio et oim' bonoz publicatio. in seruis etia' vlti' mū suppliciu'. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. i. in fi.

In cum. scz filium vel libertum datur actio in factum que est similiter vt superior. in. l. aureos que datur patro' no vel patri. et si libertus non possit soluere dictam pecuniam castigabitur. idem forte in filio l'z noxali' non detur vt. ff. e. scz de in ius vo. l. p. et. j. de noxa. in fi. Superior m' punit solum dolum hic solum factum considerat. vt. C. de i' ius vo. ventā.

festa s'z fm pla. ita demuz actio in factu' dat' ex sacro si snia nō subsequat' als q're ori' actio in factū cum ex snia eadem na sceret. vt. C. de re. cred. actori. Sed nos s'z. l3. n. due sint ad idem et eodē noie nō nocet. vt. ff. de ac. emp. nō est nouū. et ff. de fideiuss. heres a debitorē. sel nō fiet exactio m'. vt. ff. de ver. ob. qui bis. et de reg. iu. bona fides. Penales quoq. dicti est sup' de p'tor'is rei p'secutor'is nūc de penalt' p'tor'is. s3 q' est d'ria int' penales r' p'secutorias. R'n. multe qz penales p'torie sunt annales excepta actōe furti. vt. j. de p'p'e. r' tē. ac. in prin. s3 rei p'secutorie sūt p'petue r' p'pales actōes. vt. ff. de ac. r' ob. in honorarijs. ite penales odiose sunt rei p'secutorie nō. ff. de pen. l. i. interpreta' tione. It' penales nō transeunt p'tra heredes nisi aliqd' ad eos r' uenit vel lis sit p'testata. vt. C. ex delict. defun. l. i. s3 p' secutorie sic. vt. ff. de ac. r' ob. ex d'ctib'. It' vbi plures tenentur rei p'secutoria vno soluente ceteri liberant' nō ita in penali. vt. ff. de pdi. fur. l. i. r. ff. de. li. cau. l. vl. r. ff. ad. l. a. qui. l. item mela. s. si plures.

Pene. i. sere. vel melius dic q' abundat. naz vere multe sunt. Quid. i. aliquid. Ex albo. erat. n. album dealbatio quedam posita in lo co eminenti vt apparet in anē. de litis. s. cōmunem. sibi voce p'to. rē. in quo albo erat scriptū vl' de citando aliquo vel de alio p'cepto generali vel speciali. vt. ff. de albo scrip. l. i. r. ij. r. ff. de iuris. om. iu. l. si quis id. Corrupisset. vel positū sustulisset quis non corrupit. et siue p' se vel p' altum et tūc abo tenent. nec vnus liberat aliū. et est in. l. aureos. vt in. d. l. si q's. r. l. seq. tenet etia' iste corrupto. l. cor. de fal. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. p. cuius pena est deportatio et oim' bonoz publicatio. in seruis etia' vlti' mū suppliciu'. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. i. in fi.

In cum. scz filium vel libertum datur actio in factum que est similiter vt superior. in. l. aureos que datur patro' no vel patri. et si libertus non possit soluere dictam pecuniam castigabitur. idem forte in filio l'z noxali' non detur vt. ff. e. scz de in ius vo. l. p. et. j. de noxa. in fi. Superior m' punit solum dolum hic solum factum considerat. vt. C. de i' ius vo. ventā.

Vertical marginal notes on the right edge of the page.

Uel parente. et hic accipere mare et feiaz et vsq in infinitū vt etiā si adā vineret nō posset vocari ius sine venia. Itē nō refert si sūt legitī parētes l naturales. vt. ff. d in ius vo. l. iij. §. i. et ij. et l. parētes. et l. p̄ris. et l. adoptiuū in p̄n. b

In ius vocassz. i. iure expiēdi cā vocassz. vt. ff. d in ius vo. l. i. et l. hocz hoc siue cā sit ciuīl siue criāl vl m̄romagis nā et tūc et cū venia nō p̄r. qz nō p̄cedit. vt. ff. d in ius vo. l. i. §. p̄r. ait. et ff. de accu. q. accat. in fi. et l. hī. §. ij.

Ut si solū libellū dedit. Rñ. n̄ incidit in hoc edictū. vt. ff. d in ius vo. libe. Itē qd si n̄ veniat vocat. Rñ. sp̄ incidit s̄z facit remittit hēc pena qm̄ vocat n̄ velt. vt. ff. d in ius vo. q̄uis l. j. qdā dicit vocatē nullo cadere i edictū si vocat nō venit ex p. l. q̄uis et hoc iō. qz n̄ba cū effectū sūt accipiēda vt. ff. ne q̄s cū q̄ i ius vo. ē. vi. et l. p. §. docere. s̄z p̄ma s̄nta verior ē vt qz in. d. l. q̄uis. n̄ dicit qd nō incidat in edictū nisi cā cognita. Itē nūq̄d heres p̄r vocare in ius sine venia. et certe si exue est p̄r. vt. ff. de obse. p̄tā. l. i. l. heres. fili. nō p̄r vocare i ius sine venia. s̄z q̄re sec. i herede libtī et i herede p̄foni. Rñ. i p̄mo odiū v̄lat qd v̄z restrigi. i scdo fauor qd v̄z progart. vt. ff. d li. et post. l. qdā. Itē si alē agat tutōrio ne iē l curato rio ar. ff. d in ius vo. l. i. hac lege. §. f. et l. q̄itū. Rō. qz nemī offiū sūū v̄z eē d̄nosū. vt. ff. que ad. test. ap. l. i. si q̄s ex lig

Ut si nō petrastrz. i. n̄ petisset et nō accepit iuratoz. ser. d. 3. n. a p̄tore sic petere. d̄ne p̄mitte mibi vt possim p̄uē re p̄ez vl p̄fōnū meū vt colligit. §. de pe. re. liti. §. fi. ff. de in ius vo. l. iij. §. i. Illud etiā q̄ro an hēc postulatio venie d̄z si ius in p̄sonis oīm q̄ in ius vocari n̄ p̄it q̄ enūcrant. ff. de in ius vo. l. ij. et si nō fiat q̄ cadat in penā. Quidā dicit q̄ sic nos qd nō. qz hęc p̄ea n̄ in eū stacuit q̄ incidit in edictū. at il le p̄sone in edico nō p̄tinent qd maxie p̄bat ex hoc §. Alter t̄m p̄uto eos p̄uēdos. p̄t placuerit iudici ad s̄litudinem iūtoz. s̄z nūq̄d hęc petitio hodie ē correctā vt qz habent hodie liberti ius nataliū et regiatōis. vt i auē. ut lib. de ce. §. i col. ij. Rñ. n̄. qz et ibi refuat iura p̄sonis maxie obse da lia q̄ natura debent. supiora q̄ntū ad libtū plana sūt. In fi lio distigue. aut erat emācipat. aut i p̄tate. si emācipatus erat tūc h̄nt locū supiora. si n̄o i p̄tate tūc nec cū venia nec sine venia p̄r p̄uenire p̄ez. vt. C. de ius voc. l. i. §. i. ff. de ac. et ob. l. actōes. nisi. p̄ castrēsi vl q̄i tastrēsi peculio. vt. ff. de iud. l. l. i. et tūc cū venia. vt. ff. de in ius vo. adoptiuū. §. i. et hoc cū agit p̄ p̄ez. si aut p̄ c̄ncū tūc p̄m vetera iura n̄m q̄i q̄ actōes filiofa. p̄p̄tabāt. vt. ff. d ac. et ob. l. filiuūsa. et l. i. factū actōes. S̄z hodie oēs venietes ex aduētia cā vt di xi. §. p̄ q̄s p̄so. no. acq. §. i. Itē q̄ro q̄s iurabit de calumnia cū filiuūsa. erit i iudicio. Rñ. si filiuūsa. petita venia p̄ez cō ueciar iurabit fili. si maior ē als curator ei dabit ad litē. vt i auē. vt li. ma. et aut. §. i. i fi. si at sit i p̄tate p̄ris et agat d̄ ca strēsi vl q̄i cast. pecu. et tūc fili. iurat cū p̄fa. habeat. vt. ff. ad mace. l. ij. si n̄o eēt mior daret curator liti nō p̄sone cum sit in p̄tate. vt. C. de cu. fu. l. f. in prin. et de bo. q̄ li. l. fi. §. si at p̄ p̄e. si aut p̄ c̄ncū agat fili. si agat p̄ eius noie p̄ iurat. vt. C. de iura. calu. l. ij. §. q̄ obseruari. Si filius forte patre abūte vl p̄m veteres. l. in q̄n. §. casib. vel p̄m nouas in om ni aduētia cā iurat fili. cū suo noie agat et maior est si mō pater in aduētijs nō h̄z vsufructū als pat̄ ageret et r̄nde ret et iuraret. vt. C. d bo. ma. l. i. in prin. vbi. n̄o fili. iurat l. j. pat̄ nō habeat vsufructū d̄z pat̄ p̄sentire filio agenti et r̄n dētī. vt. C. de bo. que li. l. si in prin.

Ut si aduersus eū. s. dat actio in factū penalis vt ecce cū vocare ticiū in ius q̄ tenebat mibi actiōe tpali et dū esset in itiuere detinuit eū vi vel captiōdo eū p̄ p̄sonā. vel faciēdo dolo vt ali. cū detineret et n̄m qd dies actōis mec exiuit. te

neris. n. mibi q̄nti iurauero in litem. et sic est actio penalis ex pte mea. quia vltra rei veritatem forte iurabo et ex parte tua. quia das nihil aliquid et tibi mibi adest. vt. ff. ne q̄s cū qui in ius vo. vi. ex. l. p. §. i. sup hoc §. i. q̄ro cūz duo sint tituli. vt. ff. ne quis eū qui in ius vo. vi. ex. et alius ti. de eo

lias inuicribiles p̄iudiciales actōes i rē eē videns q̄les sūt per q̄s q̄ritur an aliq̄s liber sit an s̄uus vel libertus sit vl de

que factum erit d quo fit mērio in hoc §. Rñ. d̄ primo q̄a inde outur actio ex vtracq̄ pte penalis vt dicitur est. s̄z ex a lio est penalis ex pte rei t̄m cū ad in tēse actoris det. vt. ff

de eo p que factū est. l. i. §. i. r̄n. Itē prim. de quo fit mentio hic p̄suluū actori t̄m. vt p̄z ex. l. ij. et l. ij. §. extinerē. At sc̄ds cōsultit vocato nō solū s̄z etiā vocari. vt. ff. de eo p que factū est. l. i. §. si reus. in fi. et l. f. i. r̄n. Itē prim. h̄z locū qm̄ aliq̄s exempt. est an satisfatiōz et p̄ in ius vocatōz. s̄z sc̄ds post satisfatiōnes. i. factas iudicio s̄nti. et als q̄ firmat iudiciū. vt ff. de p̄. i. l. i. in prin. Et p̄z d̄tia ex ordie illoz tituloz. Itē prim. qm̄ vi empt. sit q̄s. At sc̄ds etiā sine vi. vt p̄z i. l. i. §. si dolo. de eo p que fa. ē. et ne q̄s cū q̄ l. i. et ij. in fi. Ut sat̄ dici p̄r q̄ de vtroq̄ hic loquit et q̄ l. j. duo sūt illi t̄m d̄ vno edico sūt. itē et q̄ dicat penal actio etiā illa q̄ ex vna pte t̄m est penal. Sup hoc §. sc̄do querit nōne p p̄uētiōz solā etiāz iur veteri p̄p̄tuanabif actio. vt. ff. d ac. et ob. l. p̄tōib. n̄ solū p noua iura vt. C. de p̄scrip. xxx. an. cū notissim. et l. sic. r̄n. hic n̄p executorē s̄z p suā denūciatōz eū p̄uenerat. l̄ d̄bbi q̄ si positi i. d. l. p̄tōib. asseritue ponit n̄ s̄litudinarie. et p̄m hoc hodie essz correctū qd hie d̄z. vl dic q̄ talis fuit p̄uētio in illa. l. p̄tōib. q̄ p l. pte. h̄ebat. vt qz actio erat tpalis et libell. fuit principi dat. vt. C. qm̄ li. prin. da. li. cū fa. l. i. et ij. vl dic p̄m iō. q̄ leges veteres circa p̄sonales actōes loquitur. vbi n̄ p̄p̄tuanabif p̄ executorē s̄z lex illa cū notissim. et lex cū in rē loquunt in reali vñ adhuc etiā hodie nō corrigē qd hie dicitur.

Unummerabiles. immo numerari possunt. sed dicuntur innumerabiles qz defacili nō p̄it nūerari. vñ d̄z nō posse fieri cōmode qd cū difficultate fieri p̄t. vt. ff. de n̄bo. sig. ne pos p̄culo. enūera ergo aliq̄s vt est actio in factū de calu matorib. de q̄ dicem. §. i. §. q̄dupli. itē actio q̄ me. cā. itēz furti manifesti. itē serui corrupti in dupli. de q̄bus dicem. §. i. §. oēs aut actōes. Sūt et alie in factū vt de effusis et de eiectis et de appensis. vt. ff. de his q̄ d̄cie. vel. f. l. si vero. §. p̄tōz. Et alie multe sūt q̄s enumerari nō expedit.

Uti p̄reudiciales. p constanti ponit q̄ he p̄roxie sūt cum in tractu p̄rouarum ponuntur et sūt in rem quia res petitur et vendicatur. Unde queritur quare nō posuit inter reales p̄roxias. Rñ. qz quedaz de eis est ciuīlis vnde eius oc cassione et de ceteris hic dicere refuauit. Et sūt tres. p̄zi ma est per quā queritur an aliquis sit liber. subau. vel seruus. Sc̄da an aliq̄s sit libertus subau. vel ingenuus. Tertia est de partu agnoscendo p quam queritur an quis sit filius vel non vt omnia consequatur que filius a patre conse q̄ debet. alias agit de partu agnoscendo p̄p̄tē alimentā t̄m. et tunc filiationi non p̄iudicat qz summatim queritur vt. ff. de li. ag. l. i. §. iul. et l. i. si quis all. §. si vel parens. et ff. d̄ his qui sūt sui vel alie. tur. l. si iudex. licet videatur contra de or. cognos. l. ij. §. fi. Sed dic vt ibi. Sed dicunt quidam et male q̄ tantū due sūt et de duabus primis faciunt vnā hoc modo. an aliquis liber. i. ingenuus vel libertus et h̄i vnam faciunt. aliam vero de partu agnoscendo non mutant. sed prima opinio verior est. cū sit cōmodius singulas causas singlis appellatōib. distigui. vt. §. q̄b. modis. ref. i. fir. §. alio aut mō. itē qz postea dicit ceterē n̄o rē. et ita lo quit de plurib. excepta vna item q̄re dicunt p̄iudiciales. Rñ. p̄m A. 30. et Guil. iō qz in modū exceptōis p̄ponit et

ita p̄iudicant vt si agas p̄ me et ego obijciā tibi q̄ sis fuus
me^o vel fili^o. vñ nō p̄t esse iudiciū iter nos vt. ff. d̄ iudi. l. is
nulla. et. s. de ob. q̄ ex deli. s. hi. p̄ agas cū gl. ista p̄imā p̄t
sequētis ibi vt dīc. l. si agas p̄ me p̄ter hec et. et. p̄ re mea vt
q̄ ad x. quo d̄r de ascripticijs. et tūc dimitte et reaccepe q̄d
dimisisti et profec̄re

vsq̄ i finē. i p̄mo ergo
vbi q̄ritur sit liber
fuus. dico q̄ siue f̄
uus agat p̄ dñm di
cēs se eē liberū. siue
eē dñs p̄ fuū. et ser
uus sit i pos. lib̄ranf
q̄ hec actō i rē q̄rē
dīf est p̄iudicial vt.
ff. de li. cā. lib̄erif. s.
fi. rdo dico siue p̄o
nus vēdicet lib̄tum
in liber. dicitatē. siue

ptu agnoscēdo. Ex q̄b^o fere^b
vna illaz legitiaz cāz hz: p q̄
q̄rit an aliq̄s liber sit an seru^o.
Cetera ex ip̄i^o p̄tonif iurisdicō
ne substātiā capiūt Sic itaq̄
discretis actionibus certū est
nō posse actorē suam rem ita
ab aliquo petere: si apparz eū

libert^o se vēdicet in igenuitate vtraq̄ est p̄iudicial vt. ff. si i
ge. ef. di. l. f. in p̄n. et. s. f. intendit etiā hoc cāu offiū iudicif
vt. ff. d̄ iuri. si duo p̄oni i p̄n. et. ff. si i ge. ef. di. l. i. et. ij. et
ff. de rei ven. l. i. s. i. **Adē dicas i tūa vt siue agat p̄t petēdo**
filiū i filiatōez i fili^o se dicat n̄ filiu^o et erit p̄iudicial et dicā
hicinde. q̄daz dicitur q̄ dicā daf p̄ono parēti et dño. s. illa
q̄ daf lib̄to filio et suo ē p̄ria q̄d nulla lege cautū inuenit. s. illa
q̄daz q̄daz inueniunt directe et p̄rie vt mādati depositi et si. s.
q̄liter formāf libelli i his. Rñ. sic peto Jo. i filiū meū iudi
cari vt mihi p̄nā debitā p̄tetur reuerentiā et alia que p̄rib^o a
filijs debent. et iō in p̄ono. et extūc lata snia p̄ actore alimē
ta p̄ri et p̄ono p̄stabunt. vt. ff. d̄ li. ag. l. si q̄s ali. i p̄n. et. s.
solēt. q̄ snia p̄ v̄itate accipiūt. vt. ff. de sta. ho. l. ingenuū. et
p̄bat hec libelli formatio. C. d̄ fidicō. l. i. i p̄no et dño sic pe
to ticiū in seruis meū q̄t eū meū dico. eē seruo v̄ libertū vel
filiū dicit. peto me n̄ inq̄tari a ticio q̄ me vt fuū v̄ libertū
vel filiū r. q̄ me in tali vinculo nō subesse dico. vt. C. de in
ge. ma. l. diffamari. v̄ sic peto vt ingenuū v̄ lib v̄ n̄ fili^o p̄
nūciet p̄ ticiū q̄ sic se rei v̄itas hz. et differt hec ab ea q̄ pe
tit p̄ filiū i p̄tate ex iure romano. cū ibi tñ de p̄tate q̄ratur
hic aut̄ de filiatōe. vt. ff. de rei vē. l. i. s. et. hic d̄r. itē hoc p̄to
ria vt hic. illa ciuil. Quib^o ar̄ modis fili^o possit peti dixim^o
s. de pa. po. s. ius autē p̄tatis. Itē q̄re dicunt p̄iudiciales.
Rñ. p̄m quosdā q̄ in modū exceptōis p̄ponūt et ita p̄iudi
cāt. vt si agas p̄ me hereditatis petiōe et ego obijciā tibi q̄
fuus sis d̄fici. v̄ q̄r ip̄e defuuct^o seruo fuit. vt. ff. de pe.
her. l. si q̄s lib̄ratē. et fac̄ p̄ hac snia. C. d̄ or. cog. l. ij. et d̄ he.
pe. l. i. et. ff. q̄s i ge. ef. di. l. f. Alj dixerūt iō dīci p̄iudiciales
q̄: snia lata sup̄ his sit p̄iudiciū oib^o alijs. q̄. vt. ff. d̄ sta. ho.
ingenuū. et. ff. de li. ag. l. i. s. f. et. l. ij. s. et. certe p̄m hoc etiā q̄
rela i officiosi testi d̄r p̄iudicial. q̄ r̄iudicatalijs. q̄. vt. ff. de
inof. testa. pap̄. s. fi. s. et. hāc sniaz est. ff. de li. cā. si fuus. s. s.
ibi n̄ fuit p̄nūciat^o igenuū et collusio ibi fuit. Al̄ dic̄ p̄m Jo.
q̄ p̄iudiciales iō dicunt. q̄ oēs alie. q̄. q̄ inter iiter eas p̄o
nas mouent debēt silere. C. de or. cog. l. i. et. ij. et. ff. d̄ li. cā
l. ordiata. et ad hoc fa. ff. de nox. l. p. i. rñ. nisi esset tal cā q̄
ageret etiā si p̄staret eū fore fuū q̄d ē q̄n. vt. ff. de iudi. vij.
s. p̄m hoc eū q̄rit in p̄onū et libertū et lib̄tinitatē n̄ ē hec
q̄d p̄iudicial. cū alie q̄ones inter iiter eos p̄nt exerceri ve
nia in petita. vt. s. e. s. et in eū. s. et. dic̄ q̄ ille q̄ones d̄escunt
que nō p̄peterēt si p̄staret eū libertū. vt. ff. de in ius vo. l. s. s.
si hac vi. s. p. et. s. Item q̄d si nulla alia q̄d mouet. nōne tunc
iste dicunt p̄iudiciales cū non habeant cui p̄iudicent. Azo
dicit q̄ nō. s. Jo. s. inspicif. n. aptitudo. q̄a habilis ē esse
p̄iudicialis sicut Augustus d̄r licz non sp̄ augeat vt sup̄ in
rubrica p̄he. Itēz nunq̄d sunt plures p̄eudiciales nisi he
tres Rñ. sic vt hereditatis petiō. nam et tunc cessant oēs
alie q̄ones donec ipsa intendit. vt. ff. de pe. her. l. si q̄s lib̄ra
tem. et. l. diuus. in fi. s. bodie p̄rium sit. vt. C. de he. p. e. l. fi.

s. i. et. ij. Item quo iure ascripticij. coloni censit et filies pe
tuntur. Rñ. vtili p̄iudiciali directa non. et ipsi coloni se pe
tūt in libertate p̄ria p̄iudiciali vtili nō directa. ideo q̄z libe
ri sunt non serui. vt in aut̄. de sanc. epif. s. ascripticios. et. s.
si seruus. Item ideo p̄iudiciali. q̄z paz a seruis distat quo

ad seruitia que face
re debent. vt. C. de
agri. et cēsi. ne diu
tius. l. i. et. s. alj di
cūt q̄ of. iudi. petū
tur et petunt. vt. C.
in q̄. cau. cen. dños
accu. pos. l. i. l. i. r. s.
certe officū iudicis
nō posset h̄re locuz
ad futuras p̄stato
nes. vt. ff. de vsu. l.
i. Alj dixerūt h̄re lo
cum negatoriam et

dare oportere: nec. n. q̄d acto
ris est: ad ei dare oz. q̄. s. dari
cuicq̄ itelligit id q̄d ita daf vt
ei fiat. Nec res q̄ iā actoris ē
magis ei fieri potest. Pla
ne odio furū quo magis plu
rib^o actionib^o teneantur effe
ctum est: vt extra penaz dupli

cōfessoriā vtilem vt q̄ daf directa seruitutib^o alijs. hec vti
lis dic̄ daf q̄d nihil est. Itēsi q̄s ad aliqua annua fuitia te
neatur quo iure petit vt p̄demnet vt p̄stet in postez. et ipse
quo iure petat absolui. Rñ. satis puto q̄ iudicis offd̄ hoc
fiat siue p̄missa fuerunt hec fuitia ex cōsuetudine debeant
s. et fuitia ipsa posita longo tpe ex p̄missio petunt. vt. ff.
de vsu. l. cū de in rem verso.

g. Et quibus. scz tribus p̄iudicialibus q̄ p̄missio p̄babi
tur ex longo vsu vt ibi.

h. Sere. ideo dicit q̄ in ciuilib^o q̄ombus q̄tuoz p̄sideran
tur scz actor iudex et reus et ipsa res. hic aut̄ idē qui p̄uenit
et cōuenit. v̄ ideo q̄ p̄to introduxit de partu agnoscēdo
et ad se consules cōfirmant.

i. Legitimā. i. de iure ciuili.

k. Sic itaq̄. formatur sic itaq̄ ex alia diuisione que fit. s.
e. s. i. q. d. dictū est que sunt in rem actiones et que in perso
naz. itaq̄ sic eis discretis. i. separatis et diuisis patet q̄ hec
regula est vereā. q̄z personalis actio que competit ad dan
dum non cōpetit p̄ re sua alicui vt hic. ideo dixi ad vandū
q̄ ad tradendum bene potest dari actio p̄sonalis vt cōmo
dati et de positi et si. Et est ita vis iter dare et tradere vt hic
subijcit. et. ff. d̄ act. emp. l. ex cmpto. in p̄n. et. ff. de ver. ob.
vbi aut̄ in fi. et. l. si rem tradit. et. l. nemo. et hoc est quod su
bijcit si apparet eum dare oportere. et ita agit in p̄sonam vt
aliquid datur. Sed quidam dicunt vt pla. q̄ hec verba si
apparet eum dare oportere sint nomina cuiusdā actionis.
l. Oportet. i. oz q̄ non datur. est. n. ip̄ossibile q̄ datur vt
subijcit. quia dare est accipiētis facere vt subijcit nec res q̄
et cetera.

m. Magis. Sed opponitur pluries deberi potest. vt. ff.
de excep. rei iudica. l. et an eadem. s. actiones. in fi. s. ergo
pluries dominium potest fieri meum. Sed non sequitur.
nam licet pluries debeat tamen semel facta sua non de
bet plus fieri sua. vt ibidem dicitur. et. ff. de acquiren. pos
sessi. l. iij. s. ex pluribus. et. s. de leg. si rem legatarij. nisi ite
rum delineret esse sua vel mea. vt. ff. de d. ob. si rem meā.

n. Plane odio. Sed in quo fertur istud odium. Respo
deo. quia in conditōne furtiua quis de facto infamatur a
pud bonos et graues. vt. s. de obs. l. honori. licet non infā
mā iuris. vt. ff. de actio. et obligā. l. cesset. sed in rei vendi
catione neq̄ de facto neq̄ de iure infamatur. Item multa
veniunt in conditōne furtiua que non veniunt in rei vendi
catione. vt. ff. de condi. furti. l. in rem. et ideo malum est fu
ri q̄ hac actione teneatur. Itēz sicut p̄dest alicui plures ha
bere reos debitores. vt. ff. de li. l. si quis decedēs. s. fi. et
habere plures actiones. vt. ff. de le. ij. cum filius. s. varijs.
ita econtra debet dici nocere si pluribus teneatur actioni
bus. licz etiā nulla alia esset vtilitas. Item nunquid vna

tollit p. alia. die q. sic. vt. ff. d. p. di. fur. si. p. fure. §. furti. a. Si apparet. i. q. apparet eos. r. d. de actone i. p. na. Sed videt b. stare no. posse. na. certu. est eu. qui agit dnim fu. sic. g. r. nuc. est. q. sine facto suo dnimz ab eo discedere no. potuit. vt. ff. de reg. iur. l. id. q. d. nrm. r. C. de p. ba. l. siue pos

fidetis. §. no. pot. age re vt. sibi det. qd. est suu. r. in hic dicit q. sic. §. dicit relatoem esse faciendaz ad ge nus no. ad sp. q. d. ea actoe. p. qua. alias agit ad vanduz. f. p. sonali. §. h. no. ad da du. intendit. r. ita est mirabile q. re. meaz p. sonale. actoez. pe to restituat. als. §. vt. ff. usufru. quemad modu. ca. l. fi. r. ff. de pdi. id. l. si vrbana. §. est sp. ale. vt. h. di cif. vel. agi. etiam. ad vanduz. f. p. sonali. §. d. andia. qua. amiserat p. furtu. vt. ff. d. acq. pos. l. r. e. q. a. nobis. r. ff. de pdi. tritica. l. ij. b. In re. actoes. l. rei. v. d. catoes. que

aut quadrupli rei recipiende noie fures etia hac actoe tene ant si appet eos dare optere quis sit aduersus eos etia hec in re actio p. qua. re. sua. q. s. ce. petit. Appellam. at. i. re. q. de actoes. v. d. catoes. In p. sona. vero. actoes. quib. dare aut. facere. optere. intendit. scz. pditoes. Co. dicere. em. est. de. nu. ciare. p. r. ca. l. i. g. u. a. Na. sic. ve ro. ab. us. ue. dicit. r. pditoes. a. ct. oem. i. p. sona. ee. qua. actor. i. ted. it. dari. sibi. optere. Nulla. em. hoc. tpe. quo. p. r. i. e. b. at. eo. noie. den. u. ciat. o. fit. Sequens. illa. di. u. i. s. i. o. est. q. q. da. act. o. nes. rei. p. se. q. n. de. g. r. a. co. p. a. te. sunt. q.

p. dno iure ciuili vt gentiu q. sito intedut. vt. ff. d. rei. ven. l. in re. Itē. no. q. h. §. lo. cu. habet. in. q. libet. male. fidei. possessore. al. ene. rei. no. solu. i. fu re. vt. s. de. rez. di. §. si. cu. r. ff. de. pdi. tritica. l. j. in fi. r. l. ij. i. pn. Interdu. etia. §. bon. fidei. possessore. dat. pditio. rat. oe. posses siois. vt. ff. de. pdi. inde. l. inde. b. i. §. si. si. nu. mis. §. 3. nu. quid. re. sua. pot. q. s. etia. no. fure. p. pdi. sine. ca. re. p. e. t. e. r. e. vt. ff. d. pdi. sine. ca. p. totu. r. ff. in. q. uo. s. da. i. b. §. d. co. p. e. r. e. actio. p. sonal. no. tū. tal. p. qua. inteda. vt. al. i. q. d. det. §. l. i. di. c. ut. q. si. alicubi. i. ueniat. pditio. siue. ca. p. sua. re. co. p. e. r. e. de. v. t. i. l. i. neglig. e. d. u. c. c. v. d. i. c. a. t. o. e. s. siue. rez. corp. aliū. d. q. b. dicitu. est. C. de. rei. uen. p. totu. r. ff. e. p. totu. siue. rez. incorp. aliū. de. quib. v. d. i. car. o. i. b. est. ff. si. usufru. p. e. p. totu. r. ff. si. serui. ven. p. totu. si ue. sunt. directe. siue. v. r. i. l. e. s. iste. v. d. i. c. a. t. o. e. s. vt. ff. d. publi. per totu. r. ff. si. u. a. g. e. r. v. e. c. p. totu.

Quib. no. dicit q. b. q. s. i. t. r. a. l. i. e. q. b. n. o. i. n. t. e. n. d. i. m. d. a. r. e. fa. c. e. r. e. sed. restitui. vt. comodati. actio. r. depositi. r. si. les. r. iste. no. appellat. pditoes. in. stricta. significat. oe. accepto. vocabu lo. vt. hic. d. r. U. l. d. i. c. i. n. a. p. t. e. co. m. o. d. a. t. i. r. d. e. p. o. s. i. t. i. r. l. i. b. i. b. i. i. n. t. e. n. d. i. t. d. a. r. i. v. e. l. f. i. e. r. i. l. i. p. a. d. e. t. e. r. a. t. i. o. n. e. i. q. u. a. s. i. p. s. i. m. f. a. c. t. u. p. o. s. i. t. q. d. i. n. s. t. i. p. u. l. a. t. o. e. d. e. d. u. c. r. e. vt. ff. de. v. ob. l. v. b. i. a. u. t. n. o. §. i. d. q. d. n. o. f. i. e. r. e. t. n. i. s. i. a. l. i. q. d. d. a. r. e. t. c. u. s. u. e. r. e. i. n. u. l. l. a. e. s. s. e. t. s. t. i. p. u. l. a. t. i. o. l. 3. a. l. i. e. n. e. t. m. vt. s. de. i. n. u. t. i. s. t. i. p. u. l. a. t. i. o. n. e. §. j.

Conditiones. f. appellamus.

Denunciare. dicit q. d. q. a. v. o. l. e. b. a. t. a. l. i. u. c. o. u. e. n. t. r. e. p. m. o. s. i. b. i. d. e. n. u. n. c. i. a. r. e. d. e. b. e. a. t. vt. ar. ff. de. serui. vt. p. di. l. q. d. a. §. 3. b. n. o. p. l. a. c. e. t. q. r. e. x. v. o. l. u. n. t. a. t. e. a. u. t. b. o. n. i. t. a. t. e. v. e. l. v. r. b. a. n. i. t. a. t. e. h. o. c. f. i. t. n. o. n. e. c. e. s. s. i. t. a. t. e. s. e. d. d. i. c. i. t. q. h. e. c. d. e. n. u. n. c. i. a. t. i. o. s. i. e. b. a. t. p. m. g. f. a. t. o. r. c. u. s. a. c. t. o. e. s. s. t. i. t. u. e. b. a. t. v. e. l. d. a. b. a. t. vt. ff. de. o. r. g. i. i. u. r. l. i. §. o. m. n. i. u. m. q. d. e. s. t. h. o. d. i. e. s. u. b. l. a. t. u. vt. in. fi. h. §. v. i. c. i. f. r. C. d. f. o. r. t. u. l. j. r. §. g.

Abusue vero. abusue dicit pditio. i. actio. in. p. sona. q. r. n. o. b. e. n. e. p. s. o. n. a. t. n. o. m. e. r. e. i. q. u. a. s. i. g. n. a. t. q. d. f. i. e. r. i. d. 3. vt. s. de. d. o. n. a. §. e. s. t. r. a. l. i. d. b. Sequens. hec. est. tertia. diuisio. actionu. in. h. t. i. t. u. l. o. i. c. o. p. a. t. e. i. a. d. m. u. n. t. e.

Adire. sed. nonne. quedam. sunt. q. nullum. hor. habent. vt. s. i. ago. ne. q. d. fiat. in. loco. sacro. vel. sancto. vel. si. factu. est. tollat. r. alie. si. les. q. neq. ad. re. neq. ad. pena. neq. mixti. se. hnt. f. 3. v. l. r. e. i. r. e. u. e. r. e. t. a. v. e. l. a. d. p. u. b. l. i. c. a. v. t. i. l. i. t. a. t. e. d. a. n. t. r. u. l. a. t. i. o. n. e. r. e. i. q.

secutores scz diuine rei vel publice p. t. i. n. e. t. c. u. i. n. o. i. e. a. g. e. r. e. v. l. d. e. o. r. v. l. e. t. i. a. m. e. o. n. o. i. e. c. u. i. u. i. s. t. i. b. e. t. i. n. t. e. r. f. i. t. d. e. u. i. v. e. n. e. r. a. r. i. v. t. C. de. h. e. r. e. t. i. l. i. i. j.

Actoes. f. q. dece. s. u. t. vt. dicitur. §. e. §. ite. seruiana. Sed certe videt q. sunt oes penales. na. in. etis. iuraf. in. lite. vt. ff. d. reiven. l. qui. restitue. r. ff. de. in. lite. i. u. r. a. n. l. i. n. a. c. t. i. o. n. i. b. u. s. Sed. die. q. illud. no. fit. iure. actionis. sed. officio. iudicis. vt. §. e. §. p. r. e. t. e. r. e. a. i. n. f. i. §. v. n. d. e. n. o. n. d. i. c. u. n. t. p. e. n. a. l. e. s. §. l. i. j. t. m. d. i. c. e. b. a. n. t. q. d. e. o. n. o. n. d. i. c. e. b. a. n. t. p. e. n. a. l. e. s. §. a. n. o. n. o. r. i. g. i. n. a. l. i. t. e. r. i. l. l. d. s. i. t. q. d. c. r. e. s. c. i. t. p. e. r. s. a. c. r. a. m. e. n. t. u. m. i. n. l. i. t. e. s. e. d. e. x. p. t. u. m. a. c. i. a. v. t. ff. de. i. n. l. i. t. e. i. u. r. a. n. l. j. r. i. d. e. o. m. a. g. i. s. a. t. t. e. n. d. e. b. a. n. t. q. d. n. a. t. u. r. a. l. i. t. e. r. e. r. a. t. q. b. q. d. i. n. c. i. d. e. t. e. r. S. e. d. c. e. r. t. e. a. c. t. i. o. v. d. e. p. o. s. i. t. i. q. u. a. t. t. u. o. r. c. a. s. i. b. u. s. a. b. i. n. i. t. o. e. s. t. r. e. i. p. f. e. c. u. t. o. r. i. a. r. t. a. m. e. n. p. e. n. a. l. i. s. d. i. c. i. t. i. n. s. p. e. c. t. o. q. c. r. e. s. c. i. t. e. x. c. o. n. t. u. m. a. c. i. a. v. t. §. p. r. o. x. l.

dam pene psequende. quedam mixte sunt. Bei psequende causa copate sunt oes in rem actiones. Caz vero omnium actionu que in psona snt he q. de q. ex contractu nascunt fere oes rei psequende ca copate vident veluti qb. mutuam pecuniam. vel in stipulatu deductaz petit. actor. Item comodati. depositi. madati pro socio ex empto.redito. locato. coducto. Blane si depositi agit eo noie q. tumult. incēdij. ruine. naufragij causa deposituz sit. in duplu actōem ptoz red dit si modo cu ipso apud que depositum sit. aut cum here/

§. e. §. quadrupli. vnde primam rñionē approbo.

§. e. fere dicit propter actionē ex stipulatu p. quaz p. na. petitur nec inspicitur q. intersit. vt. §. de. i. n. u. t. i. s. t. i. p. u. l. a. t. i. o. n. e. §. a. l. t. e. r. i. s. c. o. d. m. q. u. o. s. d. a. m. q. u. o. d. e. s. t. f. a. l. s. u. m. i. m. o. p. r. o. p. t. e. r. a. c. t. i. o. n. e. d. e. p. o. s. i. t. i. n. q. u. a. t. t. u. o. r. c. a. s. i. b. u. s. v. t. §. s. u. b. j. e. c. t. i. t. e. m. p. p. t. e. r. a. c. t. i. o. n. e. m. r. e. d. i. b. i. t. o. r. i. a. m. q. u. i. d. a. t. i. n. d. u. p. l. u. m. a. d. u. e. r. s. u. s. v. e. n. d. i. t. o. r. e. q. u. i. n. e. q. p. r. e. c. i. u. m. n. e. q. a. c. c. e. s. s. i. o. n. e. s. s. o. l. u. i. t. v. t. ff. de. r. e. d. i. b. i. l. i. r. e. d. i. b. i. t. o. r. i. a.

§. e. Petit actor. ad vtrunq. autem. f. ad mutuam r. ad eam pecuniam que in stipulatu deducta est certi conditio datur vt. ff. si. cert. pe. l. si. quis. certu. r. s. d. h. obli. in. prin. ita q. ad mutuam detur conditio specialis de mutuo. vt. §. qui. mo. re. contra. ob. in. prin. ad. pecuniam deductam in stipulatio ne detur conditio certi generalis. si. certum sit. vt. s. de. ver. obli. in. prin.

Conducto. Sed nonne omnes iste dantur ad interesse. etiam quod est extra rem. vt. ff. de. ac. emp. l. j. in. prin. ergo peto aliquid quod tibi non adest. ergo sunt penales. §. 3. dic tribus modis dici actionem penalem. Primo illa que hinc inde est. penalis vt furti r. similes. qu. peto qd. mihi no. abest r. quod tibi non adest. Secdo quando est penalis ex parte vna. f. ex parte rei tm. quod est vbicumq. actoris interesse ex cedit id quod reo adest. in. hac. significat. oe. actiones. iste. di. cuntur. penales. f. ex empto r. similes. r. etiam. rei. ven. quan. do. in. litem. iuratur. r. quod. inspecta. p. sona. t. m. r. e. i. penales. dicuntur. p. batur. ff. de. eo. p. quem. factum. est. l. j. §. si. plures. r. l. fi. r. s. e. §. penales. Tertio dicitur penalis inspecta. p. sona. actoris. tm. vt. si. accepisti. ab. aliquo. aliquid. vt. me. accusa. res. p. caluniam. nam. repeto. licet. nihil. mihi. ab. sit. a. te. f. cui. adest. vt. p. batur. ff. de. calum. l. generaliter. §. illud. erit. no. t. a. n. d. u. m.

§. e. In duplu. f. si re. inficit. vt. §. e. §. sed. furti.

§. e. Dolo ipsius. f. heredis. ex. dolo. enis. defuncti. in. simpli. tm. vt. ff. de. po. l. j. §. j. Et ratio. quare. in. his. casibus. datur. i. duplum. r. alio. in. simplum. est. quia. b. ex. necessitate. d. p. o. m. m.

nis. nec potuit puidere apud que deponeret. vt. ff. de depo. l. f. s. inuito. Accur.

¶ Quadrupli. S3 quare plus manifestu furtu punit q̄ nō manifestu cū clā facta magis punitāda sūt. vt. ff. d. admi. tuto. l. nō existimo. 2. ff. de ritu. nup. l. vl. Rñ. imo magis delinqt̄ qui palā q̄ q̄ claz a mouet. vt. s. vi bo. rap. in prin. vñ magis punitur. vt. ar. ff. de offi. p. si dū.

de eius de dolo ipsi ageret. quo casu mixta ē actio. **¶** Ex maleficijs vero pdite actōes sunt. alie tm̄ pene psequende cā cōpate sunt. alie tā pene q̄ rei psequēde. 7 ob id mixte sūt. **¶** Denā tm̄ pseq̄t q̄s actio ne furti siue em̄ manifeste agatur quadrupli. siue nō manifesti dupli. de sola pena agit.

¶ Nā ipsam rē ppria actioe psequit̄ quis id est suā esse petens siue fur ipse eā rē possi/ deat. siue ali° quilibet eo amplius aduersus furē etiā conditio est rei. **¶** Si autē bonoru raptoru actio mixta ē. qz i qua dupli rei psecutio cōtinet̄. pena aut̄ tripli est. S3 7 legis aquilie actio de dāno iniuria dato mixta ē. nō solū si aduer

¶ Peris. l. reuē.

¶ Quilibet. vt. s. d.

¶ Ob. que ex delict. nas. s. fi.

¶ Reditio. l. furua. q̄ solū dño dat̄ 7 heredi eius aduersus furē 7 ei° heredē. vt. ff. de cōdi. fur. l. j. 7 l. v. 7 s. de ob. q̄ ex delict. nas. s. fi.

¶ Quadrupli. vsq̄. l. ad annū post annu in simpli. vt. s. vi bo. ra. in prin. nisi in casu vt si iude° ptra xpianū egat tūc in dupli tm̄ agit. vt. C. de paganis. l. xpianis. S3 nūqd̄ etiaz raptor teneat̄ actioe furti manifesti. Dic q̄ nō fm̄ pla. qz i dupli tm̄ teneat̄ si furti manifesti puentat̄. vt. ff. vi bo. rap. l. j. nī si in casu vbi nec in dupli teneat̄ fm̄ eū. vt. ff. de fur. l. si quis. ex domo. S3 certe ibi erat actio actione vi bo. rap. vñ sublatā erat actio furti nō manifesti. vt. ff. vi bo. rap. l. j. 7 ff. d. ac. et ob. l. qui seruū. S3 satis videt̄ q̄ etiā manifesti furti noie cōuentat̄ 7 in quadrupli. vt. ar. ff. de fur. l. si vendidero. s. cum raptor. 7 l. si quis ex domo. l3 pla. ptradserit vt dictū est. **¶** In simpli. vbi ptra pfitētē dat̄. nā tūc in simpli 7 cōtra negantē in dupli. vt. hic 7 j. e. s. ac ille. 7. C. ad. l. ad. p. 7. l. p. negantē. 7. ff. de iurciurā. cum. qui.

¶ Traditā. vt. s. ad. l. ad. a tertio capite ex q̄ tertio fit cōdenatio quātū res retro valuit in. xxx. dies. vt. s. c. ti. s. ex h capite. itē adiūge actioe q̄ me. cā. nā 7 ipa mixta est. vt. ff. q̄ me. cā. l. si cū ex. s. j. Accur.

¶ Cōtra eos. l. heredes vel alios q̄ legatis vel fideicommissis grauari pnt. qm̄ onerati sunt pecuniariter. vt. j. de singu. re. p. fideicō. relic. in pn. 7. ff. de le. j. plane in fi. **¶** Igif.

¶ Locis. q̄ multa sunt. 7 enumerant̄ in auct̄. de nō ali. s. nō c. **¶** Distulerit. l. frudulenti v̄ sine iusta cā. als nō punitur. vt. ff. si cer. pe. l. q̄ te. 7. ff. de vsur. l. scendū. 7. ff. de peti. here. l. illud. Et nō. quē punitri ex pcrastinatione vel dilatioe illicta. sic. ff. de edendo. l. p̄tor. s. s3 7 si seru°. in fi. 7 ē spēale i his legatis. **¶** In alijs legatis vel fideicommissis pstat̄ dupli. s3 vsu re currūt ex mora vel saltē post cōtestatōez litis 7 fruct° rezz restituūt. vt. C. de vsu. leg. seu fideicō. l. j. Itē hec legata habent in alio pz. uilegiū. vt si indebitū soluāt nō repetat̄. vt. s. d. ob. q̄ ex quasi p̄. in fi. **¶** Quid si p̄mo negauit postea cōfiteat̄

¶ Rñ. p̄t̄ p̄ntere cū cōtineret actorē ap. pbādo. vt. ff. d. iure tu. l. eū q̄. ar. s. ff. de edil. edic. l. qd si fugitū. i pn. Itē qd si p̄fessus est 7 postea negat. Rñ. punit. cū vltima mora. noce ar. vt. ff. de peri. 7 cōm. o. reuē. l. allud. Itē qd si nō inficiet sed dicat nō valere. vel aliam pponat rōnabile causam. Rñ. q̄

sus inficiātē in dupli agit s3 interdū et si in simpli quisq̄ agit veluti si q̄s hominē claudum aut lulcū occiderit q̄ eo anno integer 7 magni p̄cij fuerit. tanti em̄ dānet̄. quā plurimi et magni p̄cij is hō in eo anno fuerit fm̄ iam traditā diuisionē. **¶** Item mixta est actio aduersus eos q̄ relicta sacro/ sanctis ecclesijs vel alijs venerabilibus locis. legati vel fideicommissi nomine dare distulerint vsq̄ adeo vt etiā in iudiciū vocarent̄. **¶** Tūc em̄ et ipsam rē vel pecuniā q̄ relicta est dare cōpellunt 7 aliud tm̄ pro pena. 7 iō in dupli ei° sit cōdenatio. **¶** Quedā actiones mixtas cām obtinere videret̄ am in rem q̄ in personā qua

dā q̄ punit ne inueniat via p quā negates suā cōtinerent auctō. vt. s. vi bo. rap. s. qz tamē. **¶** Alij p̄. qd v̄tz p̄to. vt. j. s. ar ille. Itē nūqd̄ hoc in legato generali 7 spēali locuz h3. Rñ. sic fm̄ Jo. cū vtrunq̄ sit legatoruz. vt. s. de fideicō. here. s. fi. 7. C. d. fideicom. l. si. in prin. **¶** Itē quid si dupli nō p̄t̄ soluere. rñ. l. u. it in corpore. vt. ff. d. pe. l. j. s. generaliter 7. C. de ser. fugi. l. q̄ cunq̄. 7. ff. de in ius voc. l. pe. 7 fi.

¶ In iudicio. **¶** Ad si in iudiciū nō vocatur s3 alē sūt in mora. Rñ. qdā adhuc idē vt dupli. s3 bec lex ptra dicit. **¶** Item in dubijs pene sunt

moliēde. vt. ff. de pe. l. interpretatōe. S3 dicā currere vsuras 7 fruct° deberi ex mora 7 ipsa re. l. sine interpellatōe dicā moram cōmitti. ad instar minoru quib° legata debentur. vt. C. in quib° cau. in inte. resti. nō est necel. l. in minoru. Itē qd si rei publice vel fisco relinquat̄. videt̄ q̄ idē sit. cū ius diuinum 7 publicū simile fit. vt. C. de sacrosan. eccle. l. si. 7 in aucten. de nō alie. s. si minus. col. ij. S3 dico ptra. qz pene sum moliēde vt dixim°. vt. ff. de pe. l. pe. Itē qd in redemptioe captiuoz. videtur idē quasi rei venerabili sit relictum. Sed certe non extendam cū sit pena. itē quid si deo vel alicui sacro vel administratori que idē valent in aucten. de ec. r. s. si quis in noie. 7. ff. ad. l. fal. l. j. 7 s. ad municipiū. Rñ. locum habet h. s. qz venerabili loco ē relictu. vt. ff. de an. lega. l. an nua. s. a ticio.

¶ Pro pena. si bec est ratio vt sit mixta patet q̄ conditio. ex illa si quis in tantam sit mixta. vt. C. vnde vi si quis in tantam. **¶** Item 7 illa conditio que datur ex. l. constantini vt C. finium regundozum. l. si cōsiterit. 7 omnes ille actiones vbi 7. es. 7 aliquid pro pena petitur. quod est verum.

¶ Quedam actiones. hic adūctur tertium in embrum illi diuisioni quam habes. s. e. s. j. vt ibi dixim°.

¶ Familie. actio ista sic dicit̄. qz familia pro hereditate ponitur.

¶ Herciscunde. id est diuidende. quasi diceret actio diuidēde hereditatis. item ideo dicitur mixta. quia in ea petuntur dominia rerum corporalium non dari. sed tradi vel assignari pro parte sua. 7 in hoc dicitur realis. item petunt̄ fructus si alter eos tantum perceperit. vel ipse solus impensafecit. 7 h petunt̄ dari id est vt fiant sua cui dant. 7 ppter h dicit̄ psonalis. vt. ff. famil. herc. l. itē labeo. s. familie. 7. s. d. obli. que ex q̄si contra. s. itē. 7. s. e. s. sic itaq̄. S3 q̄nto tempore iurat. Rñ. xxx. annis inspecto potius q̄ sit psonalis. vt. C. de an. excep. l. j. item quero ex qua nascit̄. Rñ. fm̄ 230. ex voluntate agentium. vt. ff. famil. herc. l. j. sed ecr-

re imo ex q̄si p̄tractu. vt. s̄. de ob. que ex quasi s̄. s̄. item.
 a **Q**oī diuidūdo. que sūt h loco p̄sonali p̄stationū z q̄ lo-
 co reali dīc eodē mō vt. p̄tīme dixim⁹ in actōe famīl. her.
 z idē in p̄t. casu z fa. ad hūc. s̄. ff. cōi diuidūdo. p̄ hoc iudi-
 cium. s̄. sicut.

b **Q**uāq̄ cōe. s̄. sine
 societate vt cū socie-
 tate. vt. ff. p̄ socio q̄
 bus. z. l. si aut actuz
 z. s̄. de ob. ex quasi.
 c **Q**uāq̄ si inter aliq̄s.
 d **Q**uāq̄ finitū regun-
 doz. s̄. ē mixta. vt. h
 z. ff. finitū regundoz
 l. sed z loci. s̄. in iudi-
 cio.

e **Q**uāq̄ fines. si do-
 mos hnt cōiūctas
 quid erit. Rñ nō hz
 locū si hinc inde sint
 dom⁹. vt. ff. finitū re-
 gundoz. l. iij. in fi. Si āt
 ex altera pte nō sit
 dom⁹ ex altera fun-
 dus tūc vtilē locum
 bz iudicium finitū re-
 gū. vt. ff. finitū regū.
 l. ij. in prin. z ad iun-
 ge hīs trib⁹ actōnī-
 bus mixtis q̄dam
 aliā. s̄. here. pc. vt. C
 de here. pc. l. heredi-
 tatis. z. ff. de pet. he-

re. l. sine bo. fi. s̄. ff. itē quid d̄ omnib⁹ noxalib⁹ actōib⁹. vide-
 tur em̄ q̄ sint in rē. qz q̄ quēlibet possidentē seruū danē. vt. s̄.
 de noxa. act. s̄. oīs aut. itē qd de actōe de tigno iūctio. naz
 hec daf s̄ quēlibet possidentē. vt. ff. de tigno iūctio. l. j. in fi.
 itē quid de actōe qd mer⁹ cā. nā z hec quēlibet possidentē p̄
 quirit. vt. ff. q̄ mer⁹ cā. l. si cū ex. s̄. p̄di. itē quid de actōe
 in factū que daf s̄ eū qui hz aliq̄d in loco publico positū. vt
 ff. ne quid in loco publico. l. ij. s̄. antepe. itē qd de actōe in fa-
 ctum siue interdīcto qd vī aut clam. nā z hec p̄tra possidētē
 daf. vt. ff. qd vī aut clam. l. cōpetit in fi. itē quid de actōe ad
 exhibendū. nā z illa possidentē p̄sequit sicut z cetera sup̄io-
 res. vñ vident oēs in rē. vt. ff. de ac. z obli. l. obligatiōnū ge-
 nera. quidā dīcūt eas anormalas. i. nec in rē nec ī p̄sonā. s̄
 dīc oēs esse p̄sonales. z est rō qz p̄ncipaliter fuerūt introdu-
 ctē in p̄sonā. sed ex p̄sequit ex quādā equitate. vt. ff. q̄ me. cā
 si cū exceptōe. s̄. aliq̄n in fi. z sic apparet qd nō sunt iniuste. qz
 nō respiciūt vtrūq̄ eq̄liter in cōponēdo. vt p̄tz in actōe ad
 exhibendū. vt. ff. ad exhb. l. ij. s̄. est aut p̄sonal' hec actio.

e **Q**uāq̄ trib⁹. s̄. famī. her. cōi diui. finitū regū.

f **Q**uāq̄ p̄mittitur a lege.

g **Q**uāq̄ adiudicare. z qd adiudicat statī fit ei⁹ cui adiudicatur
 vt. s̄. de offi. iudi. s̄. fi.

h **Q**uāq̄ dēs aut. hec est q̄rta diuisio q̄ fit in hoc titulo.

i **Q**uāq̄ actio. s̄. vltra quadruplū. sed p̄. in. l. aq̄. vbi occasiōe vī-
 lis serui interfecti agit ad vñā hereditatē p̄ditā que valer. cē-
 tum marcas. vt. s̄. ad. l. aq̄. s̄. illud. itē p̄ de eo q̄ vilē clauū
 de nave abstulit q̄rē tota nave perit. nā ad totū dānū tene-
 tur qd etiā quadruplum z vltra excedit. vt. ff. de incen. rus.
 nau. l. ij. s̄. senat⁹. itē aliud p̄ in actōe ex c̄pto vbi occasione
 pecoris morboſi tot⁹ me⁹ grex p̄denat⁹ ē. vel occasiōe tigni
 vitiosi tota dom⁹ corrūit. vt. ff. de ac. emp. l. iul. in p̄n. Sed
 certe his trib⁹ p̄tīs nō agitur vt aliq̄d quod sit pena īspe-
 cta p̄sona agentis sed totum est suū interesse. nam hūc. s̄. in
 telligē qm̄ penalī est actō ex vtrāq̄ parte. item p̄tra in eo q̄
 manumisit seruū alienū in p̄sentia p̄ncipis. nā duo man-

cipia dño. z tria similia dat fisco. z ita in quituplū dānatur.
 vt. C. de bis. qui a non do. ma. l. fi. itē p̄tra in eo qd dicit lex
 si dedi tibi pecuniam ne mibi calūniā faceres. z ab alio ac-
 cepisti vt mibi calūniā faceres in octuplū mibi teneris. vt
 ff. de calum. l. z generaliter. z. s̄. fi. s̄. certe p̄mo casu p̄staf

locato. cōducto. mandato. et
 deniq̄ ex alijs quā plurimis
 causis. **I**n duplū agimus
 veluti furti nec manifesti. dā/
 ni. iniurie. ex lege aquilia de/
 positi ex m̄ quibusdam causis.
Item serui corrupti que com-
 pent in eū cui⁹ hortatu p̄silio-
 ue seru⁹ alien⁹ sugerit aut cō/
 turbar aduersus dñm factus
 est aut luxuriose viuere cepe-
 rit. aut deniq̄ quolibz modo
 deterior fact⁹ sit. In qua acti-
 one eaz etiā reꝝ quas fugiē/
 do fuus dño abstulerit extia-
 tio deducit⁹. Item ex legato
 qd venerabilib⁹ locis relictū
 est. scdm̄ ea q̄ supra diximus
Tripli vero cum quidam
 maiorem vere extimationis

rio z neu rī vltra quadruplū. itez p̄tra in eo qd dicit lex ser-
 uū in futurū reuocari occasione leuis offense. z ita pena in
 vniuersum excedit. vt. C. de lib. z coz. li. si manumissus. s̄
 dīc q̄ illa est accusatio nō actio. Uel dīc q̄ non p̄staf pena
 habito respectu ad rem. item p̄tra eum qui furripuit seruū z
 f. scalm. nam dānat in. xij. libris argenti z seruo restituē
 do. vt. C. de ser. fugi. si quis seruū. s̄. ibi nō fit relatio ad
 ipam rem vel ad simplū. Est enim hic. s̄. intelligendus qm̄
 actio est penalī z in pena ad ipsam rem habetur respectus
 item contra. s̄. de iur. stipu. s̄. alteri. nam ibi non inspicitur
 quanta sit. sed tota exigitur. sed ibi non habet respectus ad
 ipsam rem. Uel dīc aliud in pena conuentionali vt ibi q̄ in
 legali vt hic. item contra in eo quod dīct eum qui cmit ad-
 ministrationem. nam qui accepit quadruplum reddet z sua
 bona confiscantur z cingulo priuatur. vt in auē. vt iudices
 sine quoq̄ suffra. s̄. sic igit in fi. col. ij. sed illud fit p̄ accusatio
 nem nō p̄ actionē.

k **S**urti manifesti. vt. s̄. de ob. q̄ ex delict. naf. s̄. pena.

l **A**quila. puta p̄ inficiationē. vt. s̄. c. s̄. at ille.

m **E**x quibusdam. veluti quod tumultus incendij ruf-
 ne naufragij causa depositum est. vt sup. e. s̄. rei persequen-
 de.

n **E**st. scilicet mente. nam si in corpore locum habet lex
 aquilia. vt. s̄. ad. l. aq̄. in prin. et hoc siue fiat bono malus
 siue de malo deterior. vt. ff. de ser. coz. l. j. s̄. suadere vsq̄ in
 fi. z. l. se.

o **D**educitur. vt omne cum ipsa re damnum dupletur. sicut
 ue peruenit res ad ipsum sollicitatozē siue ad alius. vt. ff.
 de ser. coz. l. in hoc iudicio. Sed nunquid iure actionis sit
 hec estimatio vel iudicis officio. Rñ. sit iudicis officio s̄m
 It. ita sit in actione q̄ metus causa. ff. q̄ metus causa si cuz
 ex. s̄. j. et. s̄. quadruplatur. Sed pro filio corrupto vel pro
 filia qualiter agitur. nū. habet hanc vtilē actionē. ff. de ser.
 m m z

cor. l. in nū. §. j. vñ dicit qd veniet interesse patris cōsistēs in opīs filij. qz mō vult opari. r cū sit corrupti aliud qd opa nō pot estuari. qz libez corz nō recipit estimatiōe. ff. d. hīs qd deiec. vel effu. l. si. hz etiā istā vtilē ac si esset nobilis r erit in eā. s. sūmā quā ipse estimauerit suo iururādo vt de actōe iniuriarū dicit. vt. s.

de iniurijs. §. pena. r. ff. de iniur. l. cōstiturōib. Vñ dicit qd p mo exiat iudex sūmā ad quā cōperit. vt. ar. ff. de cust. re. l. si quis reum.

quantitatē in libello conuen- tionis inseruit. vt ex hac cau- sa viatores id est executores litium ampliozē summā spor- tularū noie regerint. tūc em id ppter qd eoz causam damnuz passus fuerit reus. id in triplū ab actore psequa- tur vt in hoc triplo etiam sim- plum in quo damnum passus est connumeret. Quod nra constitutio introduxit que in nro codice fulget. quā pcul- dubio certū est ex lege condi- cticia emanare. Quadrupli agitur. veluti furti manifesti Item de eo qd mer cā factū sit. et de ea pecunia q in hoc data sit vt is cui dat calumnie cā negociū alicui faceret vñ nō faceret. Et ex lege cōdicti

p **Dixim.** s. e. s. tē mixta.

q **In libello** hic no. duo. Primo q libell est factus in cā qd e vtz iure nouo. vt hic. r. C. de epil. r cleri. auē. gñalr. et C. de li. pre. auē. offerat. nisi in quatuor casib. qe no. i. auē. de mā. prin. §. si cus. coll. ij. Aliud e iure veteri. nā tūc nō sic bat nisi voluntate. vt ff. de edcn. l. j. nisi in casu. vt. C. d. pig. qd tiens. Itē scdo no. q qntitas est certa in libello, cōprehēde- da vel res. r ita etiā in psonali actōe v3 actor certificare reū vt hic r in auē. de litig. §. ad excludendū. col. vij. r. ff. de rei ven. si in rē. §. r. si vestimēta. Tertio no. q sportule vel sala- rta que dabantur excoctoz. i. nuncijs qui faciūt hoies rep- sentari r als qui faciūt hmōi exactōes p suis officijs dabā- sm qntitatē petītam. vt hic dicit. s3 hodie magis p m cōfue- tudinē vel lōgitudinē tūneris. vt. C. de cpi. r cleri. auē. s3 ho- die. Vel dicas q hic dicit ex hac cā cō causatiue nō cōsecuti- ue dicitū. s3 ille sportule q iudicib. dabāf certe sunt nec cre- scunt. s3 qnātas petita sit magna. nec decrescūt s3 sit parua vt in auē. de iud. §. ne aut. coll. vj. Itē no. q re soluebat hu- iusmodi sportulas. vt hic. r. C. de epi. r cle. auē. gñaliter. sed actor ei restituēbat. nisi iusta cā eū vocasset. vt. ff. de iud. cū qui. Itē no. adhuc q hmōi sportule quibusdā prius remit- tunt. vt paupib. vt in auē. de mā. prin. §. oportet coll. ij. a quibusdā pauiores exigebant vt a clericis. vt. C. de epil. r cleri. auē. sibi posita s3 hodie. Alijs aut p priuilegijs princi- pis viuētis remittunt in totū vel p parte. vt. C. de fruc. r li. expen. l. si. s3 quero si be p sone que hnt priuilegiū ne spor- tulas soluāt an habeāt actōz in triplū. dicit quidā q sic ne fauoz noceat eis. vt. C. de le. r cōsti. qd fauore. Alij dicit q nō quasi suo iurē renūctauerint cū volētes soluēūt q pnt. vt C. de pac. l. si qe in p sribēdo. qd veri e. Si aut inuūti exa- cti sūt in qdruplū ptra exactore vel executore agit. vt. §. §. quadrupli. s3 cū hodie caueat de duplo restituēdo. vt i au- ctē. de execu. §. j. videt corrigi quod hic dicit. vñ hodie nul- la est actio in triplū qd rez puto. s3 aliū dicit si cautio est omīsa h3 locū qd hic dicit. als h3 locū auē. p dicit.

r **Sportulaz.** ideo sic d'ant. qz in sportulis quibusdā obla- rōes hmōi ponēbāf. Est aut gen' vasio sportula vel sporta- s. Reus. alie sportule q iudicib. ptabat ab vtrogz psta- bāf. vt in auē. vt iud. s. si qd suffra. §. volum'. col. ij. Istespor- tule qstabat ex. utoub. r abāf auē. l. p. re. i. porrecto libello

iste alie i ptestatione cāc dabant iudicib. vt in auē. de exbi. §. fancim'. col. v. r de iudi. §. ne aut labor. coll. vj.

cia que in nostra constitutioe- oritur in quadruplū condem nationē imponēs his execu- toribus litium qui contra no- stre constitōis normā a reīs quicquā exegerint. Sed furti quidē nec manifesti actio r ser- uī corrupti actio a ceteris de quib' simul locati sum' eo dif- fert q de actōes omūm d' du- pli sunt. Et ille id est dāni in- iurie ex lege aquilia. r inter- dū depositi inficiatiōe dupli- cāt. in pntentē em in simplū dant. s3 r illa q de hīs cōpe- tit que relicta venerabilib' lo- cis sunt. non solū inficiatiōe duplicant s3 etiā si distulerint relicti solutiōnē vsqz quo iussu magistratū nostrorū pueniā- tur in cōsitentē vero r anteq

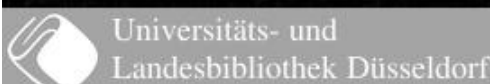
t **Cōsēq.** cōditōe ex hac lege greca vt subiect. q erat i alio codice. nō aut est in eo quez hēm'. r pa- rti actor hac penam tripli siue sine dolo siue cū dolo inseruit r sic causatiue vt cō- secutiue dicit. s3 nō ne etiā cām amittit. vt. C. de pluspel. l. j. s3 certe sibi pl' dicit qz in certamine nego- cū cautionē d' petis exegit. vñ qui' puit tur. vt. ar. de offi. p. diu'. caue tamē. naz

videf q iure antiq amittēt cāz. j. e. §. si qe agēs. s3 in docto- trahūt. §. illū ad. §. istū. vt nec hodie nec antiq' cām amittēt si penā hui'. §. vellei patri. ar. ff. de le. r se. col. l. nā posteriorē vñ **Cōdicē.** que nō habem'.

r **Cōdicticia.** lex qdaz erat q cōdicticia vocabat r sub se qidā ptoes hēbat. vt h. r. §. §. itē ex lege cōdicticia. y **Furti.** facit. s. de ob. q ex deli. naf. §. pena. z **Mer.** i. actio q ex cōstituta fit in qdruplum. vt. §. §. ite actio. r vsqz ad annū tantū post anū in simplū. vt. ff. q me- tus cā. si in ex. §. j. a **De pecunia.** actio in factū de calū- niarozib' ānalis in qdruplū. r ppetua in simplō. vt. ff. de ca- lū. l. j. i. pn. r. §. j. q locū h3 si do aliquid alicui vt calūniose ali- quē veret. dat em actio i factū ei ob cui' malū data suit. n' at dāni. Itē dāni quādo dedit vt sibi negociū sine calūnia n fle- ret. vt hic. r. ff. de calū. l. j. r. l. generaliter. §. fi. b **Cōdicticia.** de q dic. vt. s. e. §. tripli in si. §. dixim'. c **Constitutōe.** quā nō habemus. d **In quadrupli.** cui' qdrupli iure nouo triplū fisco sim- plū damni passio dat. vt in auē. vt li. iur. in exoz. li. §. h ec qz. r petis p cōditionē ex hac. l. quā nō habemus cū nō sit cau- tū quo gñe actionis agam'. vt. ff. de cōdi. ex lege. l. j. e **Constitutiois.** p dicitē quā nō habem'. f **Mo: mā.** i. formā. certa em erat forma in cōstitutōe quaz g **A reīs.** i. conuentis. nō habem'. b **Omnimodo.** de actione furti cōstat q semp est in duplū vt hic. r. s. de ob. que ex deli. naf. §. pena autē. item d' actio- ne serui corrupti. nisi in casu. vt qn marito in vxorem datur r contra. vt hic. r. ff. de ser. cor. l. doli verbum. §. hec actio. r. l. si. Vel dic omnimodo. i. siue neget. siue non. non autē in omni persona. i **Depositū.** alias est de dolo depositi. r tuuc dic actionem depositi propter dolum. nam vtraqz non potest habere lo- cū simul scilicet r de dolo actio r depositi. vt. ff. de dolo. l. j.

S. si alis no est de dolo. et tunc plana est ista.
K. duplicant. si legitimus pbatōis no iureiu. puincant
 vt. ff. ad. l. ad. l. ff. de iureiur. l. eu qui.
a. Illa. l. actio. ex testamto. et pstruc. s. illa actio. l. ex te-
 stamto simpli reddit. q. s. actio copetit de his qre dno du-
 plicant.
b. Inficitatōe. bñ
 dic inficitatōe. q. si
 pfitent no tenent vt
 si iusiuradu detule-
 rit actori q. ex one-
 rat eu a pbatōe. vt
 ff. iureiur. l. eu qui.
c. Sif. caute ponit
 sif. i. vna cu eis de q
 bus als. dixi. s. e. s.
 quadrupli.
d. Restituat. vsq
 ad diffinitiuā sniam
 qd intellige de scda
 snia. nā in actōe qd
 me. cau. due ferunt snie. pima de restituēda. alia de dando
 quadruplo re coputāda i eo. vt. ff. q. me. ca. si cu ex. s. h. aut.
 Sed nunqd vtraq. est diffinitiuā dic q. sic. q. vtraq. diffinit
 p. trouerā. vt. ff. de re iudi. l. j. Aliū esse dicūt admotionez
 quādā p. mā sniam vt in auē. de herc. et fal. s. si q. s. aut. nāz
 ex eo q. p. primā sniam adimoneē et tamdiu expectat q. metū
 intulit. iō dicūt hec actio arbitrarīa. vt. j. e. s. p. terea.
e. Absoluat. s. a p. statōe quadrupli.
f. Ad in ceter. que nuerant. s. e. s. quadrupli.
g. Actōnū. hec est q. nra diuisio actioū. Sed quare actio
 nū et no p. ctū. Rñ. q. gener. ali et pleni loq. dicēdo actio-
 num q. p. tractū.
h. Bone fidei. s. iur. xvij. actōes que nuerant i hoc. s. et se.
 bone fidei sunt. alie aut oēs sūt stricti iuris. nā quācuq. hic
 no inueniā. stricti iuris eā iudicabo. q. posito vno de cōtra-
 rijs et oia alia intelligēda sūt. vt. s. de his qui sui vel alie. iu-
 ris sūt. s. videam. Sed qre mag. he dicūt bone fidei q. alie.
 nūquid iō. q. possit esse mala fides in alijs. Rñ. no q. i omni
 p. tractu bona fides dz interuenire. vt. C. de ac. et ob. l. bonaz
 fidē. imo si interueniat dolo in p. ctu bonefidei q. det cāz
 p. tractu no valet ipō iure. vt. ff. d. dolo. et eleganter in prin.
 Sz in p. tratu stricti iuris purgat p. actōez vel p. exceptionē
 doli. vt. C. de iuri. sti. dolo si do incidit in p. tractu bo. fi.
 purgat p. actōz vt ex eo p. tractu. vt. ff. de ac. emp. et v. l. iul.
 s. si vēditō. Sed in stricti iuris de dolo agit vel excipit vt
 dicūt. vt. ff. de dolo. et eleganter s. no solū. et ff. d. ob. ob.
 si quis cū aliter. cū g. dol. vbiq. punit vt mala fides. ad qd
 bone fidei iste dicunt. Rñ. alie stricti iuris dicunt. q. no ve-
 nit in eis nisi qd strictly exigit natura actōis. vnde no veniūt
 vsure ex mora in p. ctib. stricti iuris. vt. ff. de neg. gel. q. tan-
 tundē. et C. d. vsu. l. iij. et de p. di. inde. l. j. sed in p. tractib. bo-
 ne fidei sic. vt. C. de ac. emp. iul. s. ex vendito. et ff. de vsur.
 mora. s. in bone fidei. Itē in actōe stricti iuris fructi no veni-
 unt ex mora si petā qd no sūt meuz nisi a tpe lit. pte. tūc em
 incipiūt veni. e fructi ex mora. sed si petā qd aliqū sūt meū
 veniūt fructi ex mora. sec. in bo. fi. iudic. vt. ff. d. vsur. vide-
 am. s. si actionē. itē. no venit interesse si rē dari est in obliga-
 tōe. secus si rem tradidi vt faciū sit. vt. ff. de obli. vbi aut
 s. fi. i. si fundū. et ff. de re iudi. l. si q. s. ab alio. s. si. q. veniunt
 in bo. fi. iudi. vt. ff. de ac. emp. l. j. in pn. ista g. oia q. vicē obri-
 nēt accessionū no veniūt in p. ctib. stricti iuris. nisi vt dictuz
 est. Nec ob. q. veniūt ista in arbitrarījs q. sūt stricti iuris. q. a
 iudici officio veniūt no iure actōis. vt. j. e. s. p. terea. et s. s.
 iste i. si. s. in bo. fi. iure actōis veniūt p. terea vsurā q. veit ex mo-
 ra. off. cio iudic. vt. C. de positi. l. iij. et ff. de neg. gel. q. tantū
 dem. itē in bo. fi. veniūt ea de quib. nec actū nec cogitatum
 est vt rupta cca et silia. vt. ff. de ac. emp. fundū. s. si rupta. et

C. d. ac. emp. et v. p. totū. itē ex b. ti. nō. q. dā d. f. a. quā dic. vt
 j. e. s. in bo. fi. p. 3. g. q. exuberant. et pingui. iudex officiū suū
 ad ea q. bone fidei sūt extēdit q. in p. ctib. stricti iuris. et fa. s. d.
 ob. q. ex p. sen. in fi. et iō dicūt bone fidei et alie stricti iuris.
I. Depositi hāc actōez dicūt qdā esse stricti iuris in q. tuoz
 casib. q. nuerant. ff.
 depo. l. j. s. j. s. 3. q. o. s.
 et dat in duplū p. eu
 q. depositū suscepit
 de eo qd dolo fecit.
 sed in heredē defu.
 eti dat in simplū. vt
 dicto. s. als. semp. te-
 net in duplū qui de-
 positū suscepit. et est
 ratio quare pl. pu-
 niaēt in p. dicitis q. tu-
 oz casib. q. nuerant.
 ff. depo. q. graui. est
 fidē fallere ei qui ex
 necessitate deponit
 q. qui ex voluntate. vt. d. l. s. merito. se. l. nūquid in his casib.
 bus est bo. fi. dicunt quidam q. no. ar. ff. de p. ca. l. j. nos con-
 tra et dicim. q. sit bo. fi. cū lex no distinguit nec eos distigue
 re debemus.
K. Pro socio. que est vtrinque directa ab vtraq. pte. vt. j. de
 pe. te. l. i. s. ex quibus.
L. Tutelē. s. cum iste tam p. trarie q. directe inueniant nū-
 quid omnes sunt bo. fi. Rñ. sic in dubio. cuz fauor sit exten-
 dendus. vt. ff. de li. et posthu. l. cum quidā.
M. Pignoraticia. rā directa q. debitorū dat soluto obito.
 vt. s. q. mo. re p. ob. s. fi. q. p. rā q. dat creditori. vt. ff. de pig.
 ac. tutor. s. p. traria.
N. Familic. inter coheredes dat. ff. famli. hercu. l. ij. et s. d.
 obli. q. ex quasi. s. s. item.
O. Diuidūdo. que dat inter eos qui habent rem cōem cuz
 societate vel sine vt diuidat. vt. s. de obli. ex quasi. s. s. itez
 si inter aliquos. et no. s. e. quedā. sed quid de actione finium
 regundo. Rñ. quidā idēz ppter similitudinē quā habet cū
 his duabus. vt. s. e. s. quedā actiones. sed p. tra dico cum h
 de ea non inueniā. et potest esse ratio quare sec. sit in ista q. i
 alijs duabus. quia ista id quod pure meum est potest alte-
 ri adiudicari. vt. ff. finiu regun. l. ij. in fi. sed in alijs duab. cō
 munit res no p. p. ra adiudicat. vt. j. de offi. iur. s. fi. vel dic
 aliter q. iste due. s. cōmuni diui. et her. habent quodāmodo
 in se ius fraternitatis quod non est in fi. regun. cū iō bo. fi. s.
 appellat Lau.
P. De extimato. vt si tibi rē meaz do et extimo tibi eam. x.
 vt aut rem aut. x. reddas. si vero plus vendas tuum sit et est
 tunc periculum accipientis indistincte. vt hic. et ff. de exti.
 ac. l. j. si aut sic dixi. rem aut eximationem reddas. tunc di-
 stinguatur quis rogauerit vtrum ego te de vendendo aut
 tu me de tradendo. vt sit periculum rogantis. vt. ff. de p. scp.
 ver. si rogauerit. als si gratuitā. s. j.
Q. Et ea. l. actio p. scripti verbis.
R. Ex permutatione. que nascitur re demum ab altera pte
 secuta. et tunc non ex traditione rei sed ex pacto dudum ap-
 posito vt. C. de rerum permu. l. ex placito. sed cuz illis duo
 bus casibus. bo. fi. quero vbi stricti iuris erit. Rñ. vbi da-
 tur ex pacto incōmerti apposito quod cūenit. vt. ff. d. pac.
 iurigen. s. sed cum nulla. et s. quinimo. et est ratio. quia non
 inuenio q. sit bone fidei. nisi in duobus casibus. Item in cō-
 tractibus tribus inuocinatis. do vt facias. facio vt facias.
 et in tertio de quo diximus do vt res. quod est permutatio
 In primis cuz duobus p. scp. p. actio est stricti iuris s.
 in tertio est bo. fi. vt hic d. in q. rto p. ctu inuocinatio. l. fi. cio

vt des de dolo agit pscriptis verbis. vt. ff. de pscriptis. x.
naturalis. s. at cu facio vt des. Itē in omni tractu vel vbi
ē incertū de noie actōis h3 locū hec actio. z est stricti iuris.
vt. ff. de pscript. x. l. ij. s. ij. z. l. iij. s. qd de actōe i factū nūqd
ē bonafidei. Rū. qtuor sūt gūa actōis hui? in factū. Unū
vt def ex oi edicto

Literdicto ptoz vbi
nō dedit ptoz certū
actōis nomē. vt. ff. d
inēdi. s. fi. z. ff. nau.
cau. l. sta. l. idē in pū.
Secūdo vbi daf in
subsidū. l. aq. vt. s.
ad. l. aq. s. fi. Tertio
vt def vbi cūqz pferi
pūis vbi actio daf
z tūc eadē ē q actio
pferi. vt. ff. de p
scrip. x. l. f. in fi. Itē
quarto dicit i factū
q ex varijs figuris
cāz. vt. C. de sacro
fan. ec. l. sancim. qd
quartū gen? nō pōt
sub regula cōprehē
di. sic nec mora. vt.
ff. de vsu. mora i pū.
Nūqd ergo ē stricti
iuris sp. Rū. sic cuz
h nō inueniā q bo. fi.
si. s. qdā dicit q in
territo casu vbi lo
eo pferi. x. daf q

cōpeteret ex pmutatione vel estimatione sit bo. fi. qd est fal
suz. qz p oi ptoz vbi certū debet h3 locuz certi cōditio. ff. si
cer. pe. certi cōditio. z tū nemo dicit aliquā cōditioez eē bo.
fi. itē qd de actōe pscript. ver. q p pcarto daf. dicunt quidā
q bo. fi. ē. vt. ff. de pca. l. ij. s. hoc interdicitū. s3 p dico qz hic
nō inueniē q sit bo. fi. vt. ff. de pca. l. ij. s. hoc interdicitū.
Petitio q daf p possidētē p herede vel p possessore. vt
ff. de peti. hcre. l. regulariter. z. l. se. z. l. q interrogat.
Adhuc. i. vsqz ad tpa hui? legis vel nfe pstitutiōis de q
statim memoriā facit.

Cōstō. vt. C. de peti. hcre. l. fi. in fi.
Fuerat. z rei. vx. ac. nomē erat actōis. vel dicit q factū de
uor. ar. l. rem ipsam vxoriam.

Ex stipulatu. que silr p dote datur.
Transulim. vt. C. de rei vxor. ac. l. f. in prin. z ppetit hec
actio ex stipulatu siue mar. to vt ei dos def. siue vxori vl pa
tri ei? vt restituat z siue viriliter fuerit interposita stipulato
siue nō. tū sp credit tacite et viriliter interuenire. vt. C. d rei
vxor. ac. s. j. nā z als intelligit stipulatio tacita vbi nō ē. vt. ff.
de adop. bis vbi. z. ff. si cui plus qz p. l. fal. l. ij. s. itē sciēdū
Deruit scz actio ex stipulatu. vt hic. z. C. d rei vxor. ac.
s. s3 nō ignozam. als em stricti iuris est cū nō inueniam? q
sit bo. fi. vt. s. e. s. actionem.

Lactā. f. actio. em hypothecariā.
Li. l. action. ex stipulatu vel mulieri.

Hypothecā. f. ex vtraqz pte mulieris ad reperedā dotē
siue ex gre viri ad petedā eā. sp em sūt ibi tacite hypothecē
C. de rei vxor. ac. s. j.

Creditorib? s3 nūqd oib? idē fite. Rū. s3. Ad. sic. siue p
mi habeat pign? expūsuz siue nō. s3 hec opt. nō valz qz lex dī
stinguit. vt. C. de iure do. l. vbi. itez fise? z mulier part passu
ambulant. vt. C. de pūi. fil. l. qūis. z fise? nō pferi hūubus
expūsuz. vt. ff. q po. in pig. ha. l. si pignus. ergo nec mulier.
Scdā ē opt. vt distinguat inter pign? .f. traditū z hypothecā
scz nō trad. tā vt pmo casu nō pferat mulier. scdo sic. vt. ar.

ff. q. ca. pig. ra. s. l. pe. s3 z hanc reproba p id qd est. s. e. s.
inter pign? . Tertio ē opt. sm. h. z. fo. z. 230. vt hūnb? tact
rā hypothecā pferat nō ar hūnb? expūsuz. lex em sūt pūlegi
um qd dederat pūmis eis adimere psumit ppter mulierez
nō aut id pūlegiū qd qz sibi adinuenisset. z b caute pbat p

aba. l. C. qui po. in
pig. ha. l. fi. s3 an
rforis rpiis pūlegio
sunt vallati zc.

aut alijs creditorib? in hypo
thecis tūc censuimus cū ipsa
mulier de dote sua experiat
cuius solius? r zoudētia hec
induximus. In bone fidei au
tem iudicijs libera potestas
permitti videtur iudici ex bo
no et equo estimandi quantū
actori restitui debeat In quo
et illud continet vt si quid in
uicem actorem prestare opoz
teat eo cōpensato in reliquū
is cū quo actū est debeat con
dennari. s3 et in stricti iuris
iudicijs ex rescripto diui mar
ci opposita doli mali excepti
one cōpensatio inducebatur.
Sed nra constitutio easdē
cōpensatiōes q iure aperto
nituntur latius introduxit vt

Cū ipsa. vls fact
enda est in eo q dīc
īpa. nā ali? nō admit
tīf ad tale pūlegiuz
agēs p dote etiā he
res mulieris. vt. C.
d pūi. dot. l. f. nisi sit
de suis heredib? . l.
de filijs z alijs de
scendentib? mulieris

vt. C. qui po. in pig. l. fi. s3 nūqd pcuratori mulieris daf h
pūilegiū. Rū. sic. vt. ff. so. ma. alia. z. ff. de pcur. l. in minor.
s. qm. Itē qd h dicit d dote sua tō dicit. qz aliud ē in dona.
ppter nup. nā in ea nō h3 pūilegiū. vt. C. q po. in pi. ba.
l. fi. in fi. s3 qm mulier pōt expiri de dote. Rū. so. ma. nō pū
us nisi marit? ad iopiā vergat. vt. C. de iu. do. l. vbi. z. ff. so.
ma. l. si pūate. in prin. z h siue ipse dederit dotē siue ali? ex
ne? q tū nō fuit pact? de ea sibi reddēda q casu sibi. nō mlie
ri daret. vt. C. de rei vxor. ac. s. accedit. si at pū mulieris. d de
rit dotē pū actio z filie sil dabit. imo aliqntuluz plus h3 pū
q agit z filia sp credit cōsentire. nisi habeat iustā cāz pū dācen
di z pū dācat. vt. ff. so. ma. l. ij. s. fi. z. l. nō solū. z hāc dotē inte
grā d3 seruare pū p filia. nisi clade. i. rēpēstate vel vsuz sue
rit pūmōmū diminutum. vt in auz. de equa. do. s. qz do
oia. col. vj. s3 nūqd pū hoc pūilegiū dabit. videf q nō.
qz sua actōe agit. vt. ff. so. ma. l. ij. s. volūtate. Ecōtra q si viri
def. qz p h filie. pudef cū pū hāc referuare cogit filie. z hoc
vez puto. vt hic dicit cui? pūuidētia. zc. 230.
Soli? . f. mulieris.

Hec induxit. f. vt ali? pferat
Restitui. large accipe. siue p dando siue p restituendo.
vt. ff. de ver. sig. l. verbū reddēdi. z b intelligas siue in vsuz.
ex mo. vt. ff. de vsu. mora. s. in bonafidei. siue interesse agen
tis. vt. s. de obli. ex cōsensu. in fi.

In quo. f. officio iudicijs. l. q oporteat. f. reo.
Cōpensatio. f. opposita exceptōe cōpensatiōis tantū.

Opposita. doli mali. q exceptio tō debaf qz dolo facit. q
petit qd restituit? ē. vt. ff. de except. doli. l. dolo. Et ita nō
quātū ad effectū nulla ē dria. s3 qū ad vba vel rigozē iuris
Cōstō. vt. C. de cōpenfa. l. fi.

Pro. i. vbi qntitas hincinde debetur. nā speciei ad spe
ciem vel speciei ad quantitatem. vel quantitatis ad quanti
tate si ē qntitas vt spēs nō fit cōpensatio. qz nō partz iure aperto
vt. ff. de pig. ac. si cōuenit. j. rñ. z. ff. de condī. inde. si non
for. s. si centum. z de impē. in re. do. fa. l. qd dicit. z. l. fi. z. ff.

de pecu. l. si creditor. §. j. Et nonne statim hic subicitur qd actio
i re pot obijci copensatio. §. videri fieri de spe ad quantitate. Et
dic qd sit rei ve. quando re no restituta iurat in lite vel in vera
estimatoe. vt. ff. de re iur. qd restituere. Et qd si hincinde de
bitu est in genere vt debeo tibi hoiem z tu mihi hoiez. Rñ.
fit copensatio. vt. ff.
si ps here. pc. l. j. §.
item cuz me. z. ff. de
here. insti. qd no mili-
tabat. i. rñ. z. ff. de le.
ij. vñ ex fa. §. sed si
vno. item quid si ab
vna pre debitus est
pessatu ab altera ne
gatu. Rñ. no pz ap-
to iure. vñ no fit co-
pensatio. vt. C. de co-
pe. l. si. §. pe. imo fit
copensatio si infra du-
os mēses debitu pri-
us negatur probari
possit sic de fisco d. z.
ff. de iur. fil. l. aufert
§. qui compensatio
nem. Accur.

a Ut actōes. accu-
satiui casus est. Ac.
b Ipso iure adeo
vt dixerit qdam est necesse voce hois opponi copensatoez
vt hic. sz certe imo e necessariu vt opponat qd pbo tribus
ronibz. nā fideiussor puer eligat. vt vel qd sibi vt qd reo de
bet copenset q electio sibi no daret si ius copensaret. vt. ff.
de copen. si quid. Item z reus puer eligat in qua causam
copensat. si debeat ex pluribz causz vt. ff. de copen. l. qd labeo
ite lex dicit cu male agere cui obijci pot copensatio. vt. ff. de
copen. l. vez. sz qui male agit habz actione sz elidit excepti-
one. vt. ff. qñ di. v. usufru. le. ce. l. j. in fi. Sed fm hac opt. quid
adicitur in actioe stricti iur. ad id qd erat olim. Rñ. qz voli
mali nō obijciat exceptio. sed nūc etiā copensatiois exce-
ptio opponit vt hic. c. j. e. §. penul. et nihilominz voli cu ge-
neralis sit. vt. ff. de excep. voli. l. ij. §. et generaliter.
c Adiuant. i. copensatioe.
d Siue alias. i. actōes vt mixtas q sūt qtuor vt. §. e. §. q
dam actōes. ite pcuratio fideico. itez officio iudicis z filia q
actōes sūt largissime accepto vocabulo. vt. ff. de ac. z ob. l.
act. es d. bo. vñ. z petitoes cautionū occasioe damni infecti
copensant. vt. ff. de dā. infec. l. j. si qd. §. si qd qz.
e Depositi. qd tu intelligas qñ pecunia nō signata est de-
posita quo casu etiā aliā similē reddere pot. vt. ff. de po. l. lu-
cius z. l. die spo. §. j. si autē esset depositio facta in spē vel in
pecunia vt in spē qd esse pot. vt. ff. de le. j. plane. §. sz hoc ita.
tūc etiā aliā rōe nō obijciat copensatio. qz i spē nō fit copensatō
Et qd h dicit in actioe depos. ite dicit quid in actioe co-
modati. vt. C. comodati. l. sub pte tu. sz certe imo est ibi. rō
qz in spē feret nam sole spē comodant. non quātitates. nisi
quātitas vt spē comod. f. vt. ff. como. l. ij. §. fi. Item cessat
als copensatio vt qñ p violentiā mihi re abstulisti. vt. C. de
copen. l. si. in fi. item z fisco non opponit in quibusdā casibz.
quos dic vt. ff. de iure fil. aufert. §. qui copensat. ite in cura-
toze q fraudauit publicā annonā. vt. ff. de copē. ob. negociū.
f Defraudat. sz nōne hec rō vbiqz pot habere locū. Rñ. nō
ita qz si restitutio denegat ē dolus vt. ff. mā. si pcuratoze. §.
dolo. ite depositarius de dolo tantū als tenet. vnde si hic
magis grauet nō est mix. vt ar. ff. de iurciurā. eū q in pncipio
g Preterea arbitrarias. Sed nunquid sunt bone fi. vel
stricti iuris. Rñ. quidam q bone fi. sunt. quia in iudicis ar-
bitrio sunt. vt. j. proxi. §. in fi. et. §. e. §. in bone fidei iud. Et
hoc non valet. quia officium iudicis quod in bo. fi. iud. ve-

nit est iure actōis. sz hoc qd est in arbitraris mez est z in lu-
dice nō est. vt. ff. de eo qd cer. loc. l. in bo. fi. Alij dicit q nec
sunt bene fidei nec stricti iur. imo est terra spē ad illā diui-
sionē q est. §. e. §. actionū. z fa. p. eis. ff. de in lite iu. l. videamz
als in actōibz. §. plane. z. ff. de vsu. l. in fideico. §. in his hac
etia3 reproba. qz dī-
cta diuisio est pfecta
z imediata. Alij di-
cūt q veri est q sint
stricti iur. cū bo. fi. nō
inuentant vt. §. e. §.
actionū.

actōes tā in rē q in psonā in/
ueniūt. **In rē** veluti publi-
ciana seruiana de rebz colo-
ni quasi seruiana que etiā hy/
pothecaria vocat. **In pso-**
nā veluti cū quibz de eo agit
qd vi aut metus cā aut dolo
malo factū est. **Itē** cū id qd
certo loco pmissum est peti.
Ad exhibēdū quoqz actio ex
arbitrio iudicis pendet. **In**
his em actionibus et ceteris
similibus permittitur iudici ex
bono et equo scdm cuiusqz rei
de qua actum est naturam
extimare quēadmodū actori

h Ex arbitrio. bñ
dicit ex arbitrio nec
em obligat est rem
restituere vt sile qd
facere qd pmpre di-
ces esse vtz in actōe in rē. In psonalibz aut z arbitraris q
hic enumerant dices. q licet exhibitio vt restitutio sit in ob-
ligatōe pena nō. i. inesse vt qnti in lite iuratu est nō nisi p of-
ficiū iudicis pstat. z iō arbitrarie dicunt.
i Restituat. vt i re iur. q ab arbitraria cū pmo rē restitu-
endo liberaret. als iudicj arbitrio in lite iurat. vt. ff. de i lite
iurā. l. in actōe. z. ff. de re iur. l. q restituere. vt hypothecaria
vt. j. primo. §. vbi hec oia exempla diligēt dicit.
k Vel exhibeat. cum ad exhibendum agitur.
l Vel soluat. i. cū certo loco est soluendū.
m Vel noxali. cū noxaliter agit.
n Dedat. i. det.
o Codēnari. z iueris modis fiet pdenatō sic diuerse sunt
iste arbitrarie. vt dicem. j. pxi. §. in fi.
p Sz iste actōes. i. arbitrarie.
q In rē. i. sepatim. nā vna z eadē actio nō potest in rem et
in personam esse nisi in quattuor casibus mixtis. vt. §. e. §.
quedam actio.
r Publiciana. de q habes. §. e. §. alle.
s Seruiana. de his duabz speciebz habes. §. e. §. item ser-
uiana.
t In psonā. sz sit in psonā vt h. nō i rē est scpta vt. ff. q me.
ca. l. metus. §. aiaduertendū. als cū agit z d hac dic. vt. §. e. §.
ite actio.
v De eo dolo. actio d dolo est arbitraria vt hic qd est iō.
qz liberat dolosus vtz inesse pstatō si restituere nō possit
als iudicj officio iurat i lite. vt. ff. de dolo. l. i. abittio. i. pn.
x Itē certo loco. i. pecunia peti.
y Promissus. idē etiā si legatū sit relictu certo loco dādū
z idē si mutuū sit datū certo loco reddēdū. nā his tribus ca-
sibus locū bz certi pditto arbitraria. i. in pmissioe z legato
z mutuo. z als nō. vt. ff. de eo qd certo loco. l. ij. §. hic aut. z
l. si heres. z. l. aut. Et qd hic dicitur. i. aliter q vbi fuerat
promissum. dari. z venit in ea vtilitas tam agentis q rei. vt
j. e. §. loco.
z Actionibz. i. psonalibz.
a Similibz. i. in rem. z sunt. z. de quibz dixerat. §. vel dic
q alie sunt arbitrarie. que hic nō numerant. vt ecce actio in
factum que datur contra nauā cauponem stabularium. vt
ff. nau. ca. sta. l. j. i pn. Sed quod dicunt eam non esse arbi-
m in i q

trari qz sibi no ferunt sine due. ite est actio in factum q daf
ptra publicanū. vt. ff. de pub. l. j. in prin. Itē actio in reguz
ff. si. reguz. l. ij. in fi. 7. l. ij. itē actio redibitoria. vt. ff. de edil.
edic. l. redibitoria. Itē actio ex stipulatu q p dote repeten-
da daf. vt. ff. so. ma. l. filiulfa. §. maritiū. S3 certe isto casu ū
iō iuraf in litē qz ar-
bitraria sit. §. qz bo-
nefidei sit. vt. s. c. §.
fuerat. itē actio rez
amoraz est arbitra-
ria. vt. ff. rez. amo. si
cū dos in fi.

b Naturā. i. bonf
tate. vt dicitur quidā
vel meli⁹. i. in natu
rā actionis arbitra-
rie que intendit. nā
triplex pōt mod⁹ cō
dēnationis de pben
di i arbitrarijs. vn⁹
vt due sine ferant. §.
ma de restituēda re
7 nisi restituat fiat
cōdēnatio in penā
vel interesse p dila-
tionē iureiurandi in
litē. vt patet in actō
ne q me. cā. 7 in acti
one d dolo 7 reuē.
7 actio ad exhibē
dū. 7 sibi⁹. Et alius
mod⁹ vt vna ferat
sua. 7 in ea stari inē
esse cōsiderat. vt qñ
certo loco aliqd dā
dū est 7 in hisa so-
la. Tert⁹ modus est

vt nō in quātitate cōdēnationis fiat arbitriū. §. in q̄litate vt
in actōe noxali in qua arbitrat iudex an liberet dando suū
pro noxa. qd est qñ dño ignorante vel phibere nō valente
delsquit. als insolidū tenet. vt. ff. de noxa. l. ij. in princ. 7. l. in
delictis in prin.

e Satisfieri. S3 nōne h idē in bo. fi. iudicijs sit. Rñ. dicit q
triplex est officiu. primū qd obrinet actionis vicē p quod of
ficiū petunt salaria aduocatoz 7 restitutōes maioz 7 mino-
rū. vt. ff. d. mino. l. q. si mino. §. si. aliud est q bone fi. actōis
bus inheret. qd iure actionis venit. vt. ff. de eo qd cer. loco
l. in bonafidei. 7 vna cū actōe perit. vt. C. d. pōsi. l. iij. Tertū
est qd inheret actōib⁹ stricti iuris. quibusdā. l. de arbitra-
rijs. 7 hoc ex motu solo iudicis descendit vt libez sit hoc fa-
cere in actionib⁹ bonafidei astringit ad hoc. itē in actionib⁹
bo. fi. vna ferē sua. in his aut plerūqz due vt mō diligēt nō

d Curare. possibile hoc ideo dicit qz interdū nō erant
pot certā ferre sniam. qd em si hō in genere. pmissus petit.
vel subalternatione puta stichū aut paphilū aut dānū emē
dari. vel seruū p noxa dari. certe iudici nō est possibile. fer-
re certā sniam. qz natura actōis nō patit. vt. ff. de offi. iudi. i
prin. Adē dico in here. pe. nā sicut sufficit in libello p pone-
re vniuersaliter. ita 7 in snia. puta si pnuncio te heredē exti-
nisse vt ex asse vel ex semisse 7 iō tibi hereditatē restituēdā.

e Pecunie. i. cū pena petit.
f Vel rei. qñ alia res petit q in quātitate p̄sistat vel nō 7 b
si certū ē petitiū. als em nō tenet snia nisi aliq pre actoz rel
certa scripta inuentat. vt. C. de sen. q sine cer. quā. l. hec snia
si aut est incertū aut certificari p̄t. vt si peto interesse qd d3
corā iudice pbari 7 deduci ad certitudinē. vt. C. de sen. q. p
eo qd interest. l. vna. §. ij. 7 tūc locū h3 hie §. aut n̄ p̄. deduci
in certitudinē vt in bonē gñat petito 7 sibi⁹ que mō dixi

mus. 7 tūc nō h3 locū. §. iste.

g Serat. 7 in scriptis. vt. C. de sen. ex. pt. recti. l. si. nisi in ca-
sib⁹. vt in auz. de man. prin. §. si nbi. 7 in auz. vt iud. si quoq
suffragio. §. necessitate. 7 in auz. vt cll. apud. ppri. e. con. §.
j. Accur.

b De incerta. vt d
interesse.

que efficiebāt vt plus petisse
videret petitor qz dodrantez
atq iō lege falcidia. legata mi-
nuebant. **P**ius aut quattu-
or modis petitur. ret p loco
causa. **B**e veluti si quis p. r.
aureis qui ei debebant. xx. pe-
terit (aut si is cui⁹ ex pte res ē
totā ea; vel maiorē ptem esse
suā intēderit. **T**empore ve-
luti si quis ante diem vel ante
cōditionē pterit qua rā dōe
eum qui tardius soluit q sol-
uere deberet min⁹ soluere in-
telligitur. **E**adem rā dōe q
premature petit plus petere
videtur. **L**oco plus petitur.
veluti cū quis certo loco sibi
id qd stipulat⁹ est alio loco pe-
tit sine cōmemoratione illius
loci. in quo sibi dari stipula-
tus est. Verbi gratia. si is qui
ita stipulat⁹ fuerit. ephesi da-
re spōdes rome pure intēdat

i Si quis sua intē-
tione. i. libello vbi
erat intentio sua.
k Cōplexus etiā
tpe. vt. ff. de li. lega.
l. nō solū. §. j. nā pl⁹
quattuor modis dē-
vt. ff. p. r. §. 7 in his
omnib⁹ locū habet
§. iste.

l Amittēbar. facit
j. de excep. §. p̄ales
7 qd b dicit in pua-
to. idē erit i fisco. vt
C. de iure fil. l. iustaf
li. x.
m Huic. minor.
xxv. annis.
n Cognita. bñ d3
cit cā cognita. nam
omnes in integrū re-

stituere causa cognita permittuntur. vt. ff. de inte. rest. l. non
omnes.

o In iuēte. i. facultate sua idē multo magis si dolo aduer-
sari. vt. ff. de mino. l. j.

p Constantissim⁹. qz erravit in facto in quo prudentissimū
fallunt. vt. ff. de iur. 7 fa. §. l. ij.

q Quibus. i. codicillis.

r Quibusdam. scilicet legatarijs preter ea que sibi in testa-
mento relicta sunt.

s Amuebant. nā tot erant legata vt lex falci. locū habe-
ret. i. oportebat vt legata defalcat. f ad hoc vt haberet he-
res falcidiā. qz dodrantē excedebant. Un heres debet de-
trahere falci. vt. s. ad. l. fal. §. j.

t Plus autem. vt omnibus his modis a causa videatur
cadere iure antiquo. Unde versus. Plus petitur causa tē-
pore reg loco.

v Tempore. rōe a simili p contrarium.

x Petere. vt hic 7. s. de fidei cō. §. nō solū.

y Loco cōmemoratione. i. sine vtilitate rei vel interesse rei
nā est habenda ei⁹ vtilitas si sua interest i loco destinato po-
nē cōuentri. **T**el dicit de ipso loco. nā ipsum locum vbi erat
facienda solutio. i. libello ponere d3 sic. peto. x. vt tibi soluas
h vel vbi soluere pmissisti. vt. h. 7. ff. d. eo qd certo loco. l. ij.
§. si. post bec nisi soluat. poterit cū cōuenire vbi cūqz volue-
rit dūmō cōuent⁹ habeat ibi for nō alias. vt. ff. de iudi. l. he-
res absens. in fi. S3 pla. 7 icit q. l. vbi cūqz poterat cū cōue-
nire. etiā ibi vbi nō habeat for. 7 est p eo. ff. de iudi. l. euz q
7. ff. de cōsti. pec. si duo. §. ij. et certo. Sed certe q dicitur le-
gibus dicitur vt quolibet loco possit conueniri verum est
idoneo vbi conuenius habeat foruz. vt. ar. ff. de iur. 7 bo.
l. vt grada. im. §. j

a **A**dimit. i. adimere desiderat nō tñ adimere pōt.
 b **A**rbitraria. i. vñ certi pōitio ex stipulatu vbi stipulatio
 incessit vt h fuit. vel vñ certi pōitio ex mutuo vbi mutuū
 erat dādū certo loco reddēdū. vñ vñ actio ex testamto vbi
 legatū est dandū certo loco. nec. n. est. ppriū nomē actōnis.
 vt. ff. de co. qd cer.
 lo. l. ij. §. bec at actio
 z. l. si heres. z. l. aut
 si mutua.
 c **P**roposit. i. rrt-
 buit vñ dat vt. ff. de
 eo quod cert. lo. l. si
 ephesim. Accur.

dare sibi optere iō aut pl^o pe-
 tere intelligit. qz vtilitatē quā
 habuerit pmissor si ephesi sol-
 uerit adimit ei pura intētōe p-
 pter quā cāz alio loco petenti
 arbitraria actio pponit in q̄
 f. rō hī vtilitatē q̄ pmissori cō-
 petitura fuisset si illo loco sol-
 ueret quo se solituz spōdit
Que vtilitas plerūqz in mer-
 cab^o maxie iuenit veluti vino
 oleo. frumto q̄ p singlas regio-
 nes diuersa hnt p̄cia. sed z pe-
 cunie nūerate nō i oib^o regio-
 nib^o sub eisdē vsur^o senerant.
 si qz tñ ephesi petat. i. eo loco
 petat quo vt sibi def stipulat^o ē
 pura actōe agit recte. **S**ed qz
 etiā p̄tor mōstrat. f. qz vtilitas
 soluendi salua est pmissori.
Huic aut q̄ loco pl^o petere in-
 telligit. prim^o est is q̄ cā plus
 petit vt ecce si q̄ sita a te stipu-
 let. hoiez stichū aut. x. aureos
 dare spondes. deinde alteru-
 trū petat veluti hoiez tñ. aut
 x. aureos tñ. **N**ō aut ampli^o
 petere intelligit. qz i eo gene-
 re stipulatōis pmissoris est ele-
 ctio vtz pecuniā an hoiez sol-
 uere malit. **Q**ui igit pecuni-
 am tātū vñ hoiez tātū sibi da-
 re optere intēdit eripit electō-
 nē aduersario. z eo mō suam
 qdē p̄ditōez meliorē facit ad-
 uersarij vero sui deteriorē.
Qua d cā talī ea re p̄dita est
 actio. vt si qz intendat hoiem

d **P**romissor. sed
 z actoris vtilitas at-
 tendit z vtriusqz vti-
 litas sūl attendit. vt. ff.
 de eo qd cer. lo. da.
 l. ij. j. rñ.
 e **P**ura. i. nō hita
 mētoe vñ rōe loci vbi erat faciēda solutio. vt dixi. s. e. §.
 g **Q**ui cā. hāc cāz electōez iam vocabat.
 h **E**lectio. nisi cū iā vñū interjst. tūc em̄ altez qd supest p̄-
 stabit. vt. ff. de eo qd ce. lo. l. nō vtiqz. z fac ad hūc. §. ff. d iur
 do. l. plerūqz in fi.
 i **Q**ui ergo eripit. i. eripe vult.
 k **F**actio. i. facere vult.
 l **P**roditā est. i. data. z est actio ex stipulatu h mō pponē-
 da. vt dicit hīc. Accur.
 m **P**etere. h ē aliud exēplū q̄ hī cā plus petat.
 n **T**ollit. i. tollere vult.
 o **P**recū. fac ad h. ff. loc. itē q̄rit §. j. z. ff. de p̄di. z demō.
 qd traditū est. z. l. se. z. ff. d in diē adiec. l. si v̄ditōz. §. j. uer

tra. z. ff. de vsu z hab. l. si. z. ff. d vsufu. hacten^o. §. fi. z. l. se.
 p **S**z bec qdē. f. q̄ dixim^o vt pl^o petēdo cadat a tota cau-
 sa. vt. s. e. §. si qz agēs.
 q **Z**enoniana. f. greca quā nō habemus.
 r **E**t n̄fa. f. greca quā nō habem^o. Accur.

stichū aut aureos. x. sibi opte-
 re dare. i. vt eodē mō peteret
 quo stipulatus ē. **D**eterea^o si
 qz generalr hoiem stipulat^o sit.
 z spēaliter stichū petat aut ge-
 neraliter vinū stipulat^o sit z spe-
 cialit cāpanū petat aut gene-
 ralr purpurā stipulat^o sit. de m-
 de spāl^o tyriā petat. pl^o pete-
 re intelligit qz electōz aduersa-
 rio tollit cui stipulatōis iur libe-
 rū fuit aliō soluere qz qd pete-
 ret. **Q**uicquid h̄ viliūssimum sit
 qd qz petat nihilomin^o pl^o pe-
 tere intelligit. qz sepe accidit
 vt pmissori facili^o sit illd solue-
 re qd maior p̄cij eēt. s. bec q̄
 de atea i vsu fuerat postea ve-
 ro lex zenoniana z n̄ra rē co-
 artauit. z si qdē tpe pl^o fuerit
 petitū qd statui optet zenonis
 diue mēorie loq̄t p̄stō. **S**ināt
 q̄ntitate vñ alio mō pl^o fuerit
 petitū bē si qd forte dānū vt
 i spōtul ex hac cā acciderit ei
 p̄tra quē pl^o petitū fuerit cō-
 missa tripli p̄denatōe. sicut su-
 pra dixim^o puniat. **S**i minus
 itētōe cōplex^o fuerit actor qz
 ad cū p̄tinet veluti si cū ei. x.
 aurei dberēt. v. sibi dari opte-
 re intēderit aut si cū tot^o fūd^o
 ei^o eēt p̄tē dimidiā suā esse pe-
 tierit. sine piculo agit. **I**n
 reliquū vero nihilomin^o iudex
 aduersariū i eodez iudicio ei
 p̄denat. ex p̄stōe diue memo-
 rie zenonis. **S**i qz aliō p̄ alio

s **S**titutio. f. gre-
 ca vt dixim^o z inia
 ē vt rps debeat du-
 plicari puenio z ex-
 p̄se omnes sibi re-
 stitui. vt. j. de excep.
 §. bodie aut.
 t **Q**uantitate. z sic
 re.
 v **P**ro. i. loco vel
 cā. vt. s. §. plus autē
 v **D**ixim^o. vt. s. e.
 §. tripli. z ibi b^o n̄re
 p̄stitutiōis grece sen-
 tentia recitat. s. non
 solū petijr sed etiam
 cautōez exegit p^o li.
 p̄te. amittit debituz
 etiā bodie. vt. C. de
 pl^o pet. l. j. q̄ est hūc
 p̄. si an lit. z. t. penite-
 ret nō punit. qz non
 petit s. petere vult.
 ff. rē ra. ba. l. ampli^o
 nō peti. z in. d. l. de
 plus pe. l. j.
 x **P**uniat. f. p̄diti-
 one ex. l. illa greca.
 z effectū habitum
 s. e. §. tripli. z in b. §.
 plus autem.

p̄tra puto qz nunqz p̄sumat nisi tūc qñ traditio fieret ab eo q
 donare p̄sumit. vt. ff. d regu. iur. l. cui^o p errorē. h̄ at nō erat
 datio. s. qdā abstinētia. vñ siue sciat d reliquo q agit siue nō.
 tpe cepti iudicij locū hz. §. iste.
 3 **J**udicō. i. qñcūqz an suam reliquū petierit sine noua cō-
 relatōe s̄m q̄sdā vt h d̄z/7 h̄ ppter duas rōnes falsas. vna
 qz pōt emēdare libellū qñcūqz an suāz vt dicit. z ē. p eis. ff.
 de noxa. in delicti. §. si detracta al̄s directā. z sic intelligunt
 C. de eden. edita. alia rō est. qz s̄m eos etiā si nō petat vñ p-
 bet h̄ actor. tñ iudex si scit d̄z s̄m suā p̄sciaz p̄denare recū. z ē
 p eis ad hāc rōez. ff. si. re. l. si irruptōe. §. ad offm. z i hac sūia
 tur dñs. **N**ō s. certe s̄m Jo. positū ē falsuz. z duc rōes ma-
 le. nā nō pōt qz imutare libellū nisi vsq ad lit. p̄te. nec etiāz

v **S**i min^o intētio
 ne. f. in libello intē-
 tōis. z h̄ p errorē. si
 em̄ sciētē donare p̄-
 sumit s̄m q̄sdā. s. z

hodie post danti libellū. qz sic dicitur. qz hz necesse in pui
mo libello consistere. vt in autē. de liti. §. omnē. col. viij. Itē qz
nō vñ in iudiciū venisse qd post li. pñ. ptingit. vt. ff. d iudi. l.
nō pōt. r. ff. de excep. rei iudi. cū qñ. r. et. l. legi. nec ob. qd hie
dī. r. qd dicit eodē iudicio. nā sic dic. l. corā eodē iudice r ab
eodez actore r reo.
nā r ppter hāc cām
scz ppter idēptitātē
psonaz etiā vbi p
suis aliud perit. m di
cī. iudiciū idē. vt. j.
pñ. §. Itē nō ob. ff.
de noxa. in delictis.
§. si deducta. qz ibi
ex eadē cā r eadem
actōe r ad idēz age
bāf. licet. essz varia
tio in quodā bñficō
qd dñs habz p. l. vt
dñs possit p noxa
dare. vt. j. de noxa.
ac. §. sūma. r. ff. d re
iudi. miles. §. j. Itē
aliā rō nō est bona.
qz nō fm cōsuetūz
sz fm allegata dz iu
dex iudicare r pñū
ciare. vt. ff. de of. p.
illicitas. §. vītas. iii
si abeat psciētā vt
iudex in. d. l. ff. fi. re.
si irruptōe. §. ad of
ficiū. r hoc in singularibz iudicijs. Sz quid in vniuersalsbz
Rñ. pōt in eis adijci qñcūqz an sūaz. vt. ff. d peti. bere. l. iij.
r. l. si quo tpe. r sic intelligit. C. d ap. l. fi. §. fi.

a **Cōstōe.** l. greca quā nō habemus.
b **Si quis intenderit.** s. sibi deberi.

c **Iudicio.** i. apud eundē iudicē. r dicit idē iudiciū ppter
idēptitātē psonaz r iudicis m dē aliud est. Sz nūqd noue
dilatoēs dabāt. Rñ. si pōt esse instruct? ex petitione prima
etiā ad scdam nō dabunt cū necessarie nō voluntarie sū: dan
de dilaciones. vt. C. de dila. l. j. nā si primo egit actōe vt bo
rap. r p ea mutet r agat actōe furti. satis pōt re? esse instru
ct? si aut sunt diuerse petitiōes. vt in b. §. dicit noue dilatoēs
dande sunt. vt. C. de d. l. l. j. Itē nūqd itez de calūmia iura
bit. Rñ. sic. qz pōt r in hac cā calūniari. vt. ff. de dā. insec. l.
q bo. fi. §. antepe.

d **Corrigere.** no. qz pmittit alicui errozē suū corrigere. Sz
nūqd in veteri hz necesse psistere. Rñ. nō fm hāc. l. Sz ho
die j. vt in autē. de liti. §. oēm. col. viij. r ita intētabit veterē
r nouā. nisi reo absoluto in veteri obijciat exceptio rei iudi
cate in noua. vt qz sit eadē cā agēdi r eadē psonē r eadē res
sz alia sit actio. vt. ff. de iureiu. l. duobz. §. exceptio. r. ff. de
excep. rei iu. l. si iur. §. eandē. r. l. cū queri vel vbi actio pma
ita se habeat ad scdam vt electōe tollat qd in casibz cōtin
git. vt. C. de fur. l. j. r. C. si seru? emi. sc. mā. l. j. r. C. d codicil.
l. fi. r. C. de pac. inter emp. r ven. l. cōmissorie. r. ff. de tribu.
l. qd in heredē §. eligere. r. ff. de leg. ij. l. cum sili? §. varijs.
e **Intenderit.** s. sibi deberi.

f **Actōes.** inuit hic quādā diuisionē actōnū. f. qz alie sūt pfe
cutorie in solidū. alie nō. r hāc psequit in fi. hui? r. Et nō est
ista diuisio de. xij. diuisionibz. Nā prima est qz alie sūt in rez
alie in psonā. vt. §. e. §. oīm. Scda est qz alie sūt civiles. alie
prie. vt. §. e. §. sed iste sūt actōes. Tertia sūt. §. e. §. scqns
Quarta. §. e. §. omnes aut actōes. Quinta. §. e. §. actionū q
dā sūt. Sexta qz alie sūt ipales. alie ppetue. Septia qz alie
sunt trāsitorie ad heredes. alie nō. vt. j. de ppe. r. te. ac. §. nō
oēs. Octaua qz alia sūt famose. alie nō. vt. j. de pe. te. lit. §. p.

intenderit nihil est periculatari
placet. sz in eodē iudicio co/
gnita veritate errozē suū cor/
rigere ei pmittit. veluti si is q
hominē stichum petere debe
ret herontē petierit. aut si qz
ex testamēto dari sibi oportet/
re intenderit. qd ex stipulatu
debet. Sunt preterea quedā
actiōes quibz nō in solidū qd
debetur nobis psequimur. sz
mō solidū psequimur nō mi
nus vt ecce si in peculium filij
seruue agamus. Nam si nō
min? in peculij sit qz psequi/
mur in solidū dñs paterue cō
demnat. Si vero minus inue
niat eaten? cōdemnat iudex
quaten? in peculio sit. Quē?

Nonā qz alie sūt directe. alie vtiles. vt. ff. si qdr. pau. se. di. l.
p. Decima qz alie directe. alie pparic. s. de ob. qz ex qñi cō. §.
j. Undecima qz alie sūt singulares. alie vniuersales. alie ge
nerales. vt. ff. p socio arbi. Duodecima diuisio ē qz alie sūt
simplices. alie duplices. vt fa. herc. cōdi. ff. regū. r qdā inter
dicta. vt. j. de inter
di. §. tertia diuisio.
ē aut r hec extraua
gās de qua hic dī.

admodū at peculiū intelligi
debeat suo ordie pponem?
Itē si dote iudicio mulier
agat placet eaten? maritū cō
denari debere. quaten? face
re possit id ē quaten? faculta
tes ei? panūf. Itaqz si dotis
quātitati cōcurrāt facultates
ei? in solidū dānaf. si min?. in
tantū quātū facere pōt. Pro
pter retentionem quoqz do
tis repetitio minuitur. Nam
ob impensas in res dotales
factas. marito retentio con
cessa est. ¶ Quia ipso iure ne
cessarijs sumptibus dos mi
nuitur. sicut ex latioribus di
gestorum libris cognosce
re licet. ¶ Sed r si quis

ff. Proponemus.
vt. j. ti. j. §. cū aut.

g **Itē maritū vel ei? heredes.** s. filios cōes. scē in extrane
is heredibz. vt. ff. so. ma. l. etiā filios mulieris. r. l. maritū. r
l. se.

h **Facultates.** vt tamen ipse marit? non egeat. vt. ff. de re
iudi. inter eos. r. ff. de reg. iur. l. in cōdenatione psonaz. r b
nisi dolo fecerit marit? quo minus possit cautione exposita
ab eodem de solido soluēdo si ad meliōz fortunā puenerit
vt. C. de rei vxo. §. cū aut. r. ff. solu. ma. l. etiā filios. §. licz. r
ff. p socio. l. vep. §. id quod autem.

i **Impensas.** Dic qz impense alie necessarie sūt vt qd? nō
factis res erit pitura vel deterior futura. alie vtiles vt qui
bus non factis res erat pitura sed eis factis res est meliōz
futura. Alie voluntarie que tantū re exornāt. vt. ff. de x. si.
impensarum. vt. ff. de impen. in reb? do. fac. l. ij. r. l. quod vi
ci. §. vtiles. r. l. voluntarie. In primis impensis dic qz minu
ant dotē ipō iure si cōstat in pecunia r spē. vt ē si fund? r pe
cunia in dote data qtrum in fundū impēdit tantum in pecu
nia ipsa iure debent definit. Si xō solus fundus in dotez sit
tunc si tantū expendit fil? vel ex diuisis vicibus quanti est
fundus tunc ipso iure desinit esse dotalis nisi mulier j. annū
sponte marito impensaz obtulerit. Si vero nō tū. non desi
nit esse dotalis sed tandiu totus vel p parte retinet qdū
impense restituant. vt. ff. de impen. in reb? do. facit. l. qd vi
ci. r. ff. de iure do. l. si is qui. §. pe. r. fi. r hoc in necessarijs i
pensis. Si aut vtiles sūt tūc p actōz neg. ge. vel man. si mā
dato mulieris fecit repetunt voluntarie nō repetunt etiaz si
mandato mulieris facte sūt sz abradunt sine lesione pōis
status. vt. C. de rei vxo. ac. §. sed nec ob impensaz. r. ff. de rei
ven. in fundo. Et fm hanc distinctōez hunc §. intelligas. Et
qd dicit in lfa quasi nō denotat impropriatē. si est in pena
necessaria. vt dicitur est. sed si vtilis vel voluntaria nullo mō
habet locū hic §. Accur.

k **Dos.** in pecunia consistens.
l **Libris.** vt. ff. de impen. in reb? do. fac. p to. ti.
m **Sed et si quis.** s. filius vel libertus qz agunt venia impe
trata. als pumunt. vt. §. e. §. r meum. Accur.

a Socio. et se p̄stere socii. als nō dat ei h̄ b̄n̄ficiū. vt. ff. p̄ socio. si vnus. §. vl.
b p̄ d̄r. qđ sp̄ sic accipe detracto t̄aro qđ possit viuere inde p̄uenit. vt. ff. de reg. iur. l. in p̄d̄natione.
c Ex donatōe. i. qñ nō p̄t soluere cū donare p̄m̄isit.
d Cōuentat. f. con ditōe ex lege. vt. C. de dona. si q̄s ar. §. simaūt. Et no. qđ hic p̄d̄nat̄ in q̄tuz face re p̄t deducto ere alieno. vt. ff. de re iu di. l. int̄ eos. §. j. z. ij. et meli⁹ in. §. fi.

cū pente suo patronoue agat Itē si soci⁹ cū socio in iudicio societati agat. nō pl⁹ actor cō seq̄t qđ aduersari⁹ eius facere p̄t. Adē ē si q̄s ex donati one sua p̄ueniat. Cōp̄satio nes quoq; opposite plerūq; efficiūt vt min⁹ q̄sq; cōsequat̄ qđ ei debeat. Nā ex bono z equo hita rōne ei⁹ qđ iuicē a ctore ex eadē cā p̄stare opte ret in reliquū eū cū quo actū est p̄d̄nari. sicut iā dictū est. Cū eo quoq; qđ creditorib⁹ suis bonis cessit. si postea ali qđ acq̄sierit. qđ idoneū emo lumētū h̄eat ex itegro i id qđ facere p̄t. creditores cuz eo experiunt. Inhumanum em̄ erat expoliatus fortunis suis insolidū damari.

Quod cū eo qui i aliena po testate ē negociū gestū esse of

Quia tñ sup̄i⁹ men tionē habuim⁹ de actōe qđ i peculio si liorū familias. suo rūq; agit. op⁹ ē vt d̄ hac actō ne z de ceteris qđ eorū dē noie in p̄ntes. dñosue dari solent diligēt⁹ admoneam⁹. Et qz cū suis negociū gestū sit. siue cū his qđ i p̄tate p̄ntū sūt. his

e Cōp̄satioes. ple runq; h̄ dicit p̄pter actōez d̄positi z als quasdam in quibus nō obijct̄ cōp̄satiō. vt. §. e. §. in bo. si. z. C. de cōpen. l. fi. Accur.

f Ex eadē. hodie ex quacunq; cā z in q̄libet p̄ctu bo. si. vt stricti iurj. vt. §. e. §. in bo. si. iā dictū est.

g Creditorib⁹. qđ fieri nō p̄t añq; debitū agnoscat vl̄ in iure p̄stet. ff. de ces. bo. l. pe. Prodest aut̄ hec cessio vt non reducat̄ debitor in carcerē. vt. C. qđ bo. ced. pos. l. j. z. qđ i ac quisito postea p̄ueniat̄ in q̄tū facere possit vt subijcit.

h Ex itegro. videt̄ sibij p̄iā l̄ra qđ ex itegro z in q̄tuz facere p̄t p̄ueniat̄ vt subijcit. z sic intelligit̄ qđ insolidū p̄ueniat̄. qđ dñi nō p̄t soluere. h̄ nō est deducto sp̄ ne egeat. vt. ff. de ces. bo. l. qui bonis. z. ff. de reg. iu. l. in p̄d̄natiōe.

i Ad. cū eo qđ in aliena p̄tate. Qualiter p̄ueniamur ex p̄tra ctib⁹ vel furtis nobiscū habit̄. dictū est. nūc qualiter p̄ueni amur ex habit̄ cū his qđ in p̄tate habem⁹.

k **Q**uia tñ sup̄ius. vt. §. ti. j. §. actōes aut̄. z. §. sunt p̄ terea.

l Diligēt⁹. qđ sup̄dictū sit. vl̄ dic̄ diligēt⁹. l. di ligenter.

m Sere. h̄ dic̄ p̄pter macedonianū qđ h̄z locū i filijs non iu suis. vt. §. e. §. qđ dixim⁹ z p̄p̄t̄ alios casus qđ ibi dixim⁹.

n Intellecturi. nā sicut eadē est disciplina. vt. h̄. z. ff. de i rē d̄. l. ij. §. p̄inde. z. §. quorūq;.

o In his. f. parente z filio.

p Dñdm⁹. vt. §. e. §. qđ dixim⁹. Accur.

q Dñi. f. volēs cū seruo p̄bi siue dirigat iussuz ad seruum siue ad p̄bentē cum seruo siue subscpsit. siue qđcūq; mō p̄ctuz ratum habuit. vt. ff. qđ iussu. l. j. §. ij. z. §. f̄z z sui chiroḡp̄bo z. §. si ratum.

fere eadē iura suant. ne ver bosa fiat disputatō. dirigam⁹ f̄monē i p̄sonā sui dñiq; idēz itellecturi d̄ liberis quoq; z pa rētib⁹ quoq; in p̄tate sūt. nā si qđ in his p̄p̄tē obseruet. se paratū ostendim⁹. Si igit̄ iussu dñi cū suo negociū gestū erit insolidū p̄tor aduersus dñm actōz polliceat. f. qz is qđ ita cō trahit fidē dñi sequi videtur.

Eadē rōe p̄ter duas alias insolidū actōes polliceat. qua rū altera exercitoria. altera l̄ stitoria appellat̄. Exercitoria tūc h̄z locū cū qđ suū suū ma gistrū nauis p̄posuerit. z quid cū eo ei⁹ rei gr̄a cui p̄positus erit p̄tractū fuerit. It̄ aut̄ ex ercitoria vocat̄. qđ exercitor is appellat̄ ad quem quonidi an⁹ nauis q̄st⁹ p̄tiet. Instito ria tūc locū h̄z. cū qđ taberne forte aut cuiuslibet negociatōni suū suū p̄posuerit. z quid cū eo ei⁹ rei cā vl̄ gr̄a cui p̄posit⁹ erit p̄tractū fuerit. It̄ aut̄ in stitoria appellat̄. qz qđ negoci atōib⁹ p̄ponit̄. institores vo cant̄. It̄as em̄ duas actō nes p̄tor reddit. z si libez qđs hominē aut alienum seruum nauis aut taberne. aut cuiuslibet

r Videatur. et vt etiam ab ip̄o domi

no debitum condici possit. vt. §. e. §. pe.

s Rōe. qz fidē dñi seq̄ videt̄. vt. §. p̄xi. §. in fi.

t Exercitoria. qđ p̄p̄tuo heredit̄ z i heredē dat̄. vt. ff. de ex er. si tñ. §. fi. idē i institoria. vt. ff. de instito. l. nouissime. Idē etiā in rē d̄so. vt. ff. qñ ac. d̄ pecu. est an. l. q̄sitū in fi.

v Rei gr̄a. bñ em̄ dicit rei gr̄a. nā si ob aliā rē puta nego cij sui. vl̄ cū esset p̄posit⁹ ad vehendū on⁹. z ip̄e accepit mu tuā pecuniā nō ad vtilitatē nauis nō tenet dñs. vt. ff. d̄ exer. l. j. §. nō aut̄. nec est necesse vt creditor ita diligēs sit vt sciat in quē p̄uerit pecuniā exercitor̄ s̄z sufficit si p̄bibe se i re sectionē nauis mutuasit. vt. ff. de exer. l. vl. l̄z scus sit in eo qđ mutuasit i conomo vl̄ pecu. ecclie. nā tūc pecu. ecclie. p̄bat creditor pecuniā esse d̄faz in vtilitatē ecclie. als nō auditur vt in aut̄. de nō alie. h̄ h̄ ius porrectū. Accur.

x Quis. l. p̄uent⁹ siue lucrū. s̄z magister appellat̄ cui to tius nauis anchora. l. gubernatio cōmendat̄. vt. ff. de exer. l. j. §. magistrū aut̄ nauis.

y Seruū vl̄ libez. vt in fine h̄. §.

z Vocant̄. no. qđ institoria appellat̄ a p̄posito. s̄z exercito ria a p̄ponēte vocat̄ vt h̄. z. §. p̄xi. §. Accur.

7 Duas p hoc q dicit duas excludit primā q iussu.
3 Equitatis. no. q vbi est eadē eqtas idē ius statuēdum
 ē. h. c. n. aa. l. aq. illud. r. s. d. mo. ius pa. po. tel. s. pari rōe
a Introduxit. n. in dñca. vt. ff. de insti. l. 3. r. si pupill. s. p.
b Negociet. ad oīz q̄ porrigit negociatōez. vt. ff. de tri-
 bu. l. illud. r. l. j.

c Dñm. hāc acti
 ones t̄butoria dicit
 qda n̄ dari nisi dñs
 pmo distribuatur. r. dī
 cūt q̄ corrigi offō
 iudicis. r. h. colligit
 ex. b. s. qz dicit min.
 l. 3. dico q̄ an r p cō
 p̄tit. qz min. tribu-
 it q̄ nihil tribuit. vt
 ff. de tri. l. illud. s. si
 cur. dolo. r. ar. ff. de
 dolo. r. ar. ff. de v.
 sig. l. min. r. l. x. b. s.
 amplius. fm 30.

d Deq̄ eo. caue ti
 bl. qz de duab. acti
 onib. dicit. s. de pe-
 cu. r. de in rē vso.
e Partē. facit. ff. de
 pecu. l. si q̄s fuū. s.
 r. etiā. r. h. ad iuge. s.
 ceter. q̄ est. j.
f Mercat. facit.
 ff. de in rē v. si p p-
 te. s. in rem.
g Ex decēz. qz q̄t
 sunt cōsumpti in tot
 dz tenent. vt. s. p. xi.

h Debes. facit. ff.
 de in rem vso. l. si
 p pre. s. item.

i s. b. punctū qd
 ē hic ita praue intel-
 ligunt qdā q̄ q̄cūqz
 agit de pecu. videt. i
 tētare illā formulaz
 r. agere. s. dī rē vso
 vt. b. r. ff. dī rē vso
 l. filius. in fi. et. ff.
 de pecu. l. j. s. e. autē
 q̄ opī. necessaria esse
 videt. nam cū de pe-
 culio agit r. ebita pe-
 cultaria cōputat. et
 ita qd seru. dz dñō
 r. dñs dz suo natu-
 raliter qz qd seruus
 impēdit in rē dñi venit in actōne. de pecu. vt. ff. de pecu. l. q̄
 tuberōis. s. l. r. id qd. qd nihil aliud ē q̄ dī rē v. agi. r. ita q̄
 agit d̄ peculio r. dī rē vso agit. l. 10. dīc q̄ dīuē sūt actōes
 r. actionū formulē. nec q̄ formulā vni. pponit aliā formulā
 l. pponere vt. nec ob. d. l. d̄ pecu. l. j. s. e. ar. qz l. 3. ibi videt. s. b.
 actōe r. edicto de peculio actōez de in rē vso. pponere tñ n̄
 demōstrat edictū qd sūt d̄ peculio tantū. l. 3. gnale qd dicit d̄
 omni eo qd fit cū eo q̄ in aliena est prāte. vt in. e. l. s. x. ba aut
 itē nō ob. d. l. filii. in fi. qz qd effectū pponit de in vso. q̄a
 pponit de peculio nō quo ad formulā. Et eodē mō expone
 qd h̄ dicit vna est actio de pe. ulio. r. de in rē vso. l. ille q̄ p-
 ponit actōez de peculio p̄leq̄ effectū actōis de in rē vso. et
 qd subicit duas hz p̄denatōes. s. actio de peculio. vna. s. p.

suo effectu r. aliā p effectu. s. actōis de in rē vso condēuare
 dz. facit. ff. de in rē v. si p parte. s. in rem.

k Actōe. s. de peculio.

l Cū aut dñō s. l. u. n. inspecto iure naturali seru. liber sit
 r. apparet q̄ naturaliter p̄r obligari etiā dñō suo. vt. ff. de

cōdi. inde. si id qd. r.
 ff. de pecu. nec fu.
 r. s. de fideiuco. s. j.
 m. d. 3. q. d. r. id d̄du
 cat qd dz dare fu.
 bis q̄ sūt in prāte. vt
 cōseruis suis r. filij
 dñi r. pupillis dñi.
 vt. ff. de pecu. l. 3. r. si
 dam. s. peculio.

ta aureis quos seruus tuus a
 ticio mutuo accepit creditori
 tuo. v. aureos soluerit. reli /
 quos vero. v. quolibz mō cō
 sumpserit. p. v. qdē insolidū
 dānari debes p ceteris xō.
 v. eaten. quaten in peculio
 sit. Ex quo. s. apparet vt si to /
 ti decē aurei in rē tuā versī fu
 erint. totos. x. aureos ticiū cō
 seq̄ posse. l. 3. em vna ē actio q̄
 de peculio. deq̄ eo qd in rem
 dñi versū sit agat. tñ duas ha
 bz cōdenatōes. Itaqz iudex
 apud quē de ea actōe agit
 ante despi cere solet an in rem
 domini versuz sit. nec alit ad
 peculij estimationem transit.
 quā si aut nihil in rez domini
 versum intelligat. aut non to-
 tum. Cum autem queritur
 q̄tum in peculio sit. ante de /
 ducatur q̄cqd seruus dñō ei q̄
 ue in prāte eius sit debet. et
 qd̄ sup̄est id solum peculium
 intelligitur. Aliqu tamen id
 qd̄ ei dz seru. qui in prāte dñi
 sit. nō deducit ex peculio ve
 luti si is in ipsius peculio sit
 quod eo pertinet. vt si quid
 vicario suo seruus dz. id ex
 peculio eius non deducit.
 Ceter. dubium non est. qn
 is quoz qui iussu domini cō
 traxerit cuiqz institoria. vel
 exercitoria actio competit de
 peculio. deq̄ eo quod in rem
 domini versuz ē agere possit
 sed erit stultissimus si omīssa

n Si is. s. cui dbe
 tur. puta habeo ser-
 uū castaldū q̄ ordia
 ri. dicit q̄ hz sub se
 alitū q̄ vicari. dicit.
 s. ordiar. aliqd dz
 vicario. r. cōuentoz
 d̄ peculio ordinarij
 nō deducā qd̄ vica-
 rio debet. r. ē rō in
 pmptu. qz si deduc
 co p vicario. ad huc

remanet peculio ordinarij. r. ita frustra fiet deductio cū sp
 o an hui. s. ordinarij. maneret ordinarij peculio.

p Ex. princ. id est quod modo sub nube dixi obtinet in b
 calu.

q Seruus. s. ordinari. Accur.

r Plus. s. ordinarij.

s Ceter. s. dixim. s. in illo. s. p̄terea. q̄ is agit de peculio
 q̄ p̄traxit cū seruo inuito vel ignorate dñō vñ videt q̄ q̄
 traxit eo volente puta iussu suo nō posset agere de peculio
 s. tñ aliud est. r. ideo dicit ceter. p̄ sed.

t S. erit. no. quē esse stultū si eligat malū cū possit eligere
 bonū. vt h̄c. r. in aut. q̄. mo. na. cf. fut. s. j. coll. vñ. Accu.

a Is q̄. acti. ff. de tri. bu. l. alij.

Marginal notes on the right side of the page, partially visible and mostly illegible due to fading and angle.

Dodo. i. aliquando.

In hac actōne. f. de peculso.

Negotiā. r. qđ inde receptū est. vt. ff. de tribu. l. pecu-

ratores. §. p. hāc. r. §. e. §. introduct.

Eligere. r. postq̄ elegerit nō variabit. vt. ff. de tribu. qđ

in herede. §. eligere. nisi fuerit conceptus qđ p̄mā elegit. vt. ff. qđ cū eo qđ i alie. po. l. §. ex pte. §. si.

Que dixim⁹ a p̄n. ti. vsq̄ huc.

Eadē. qđum ad actōes sup̄dictas s̄z in q̄busdā nō p̄ueniunt vt in mutua pecunia. qđ dīc vt. §. p. xi. §. Itē fili⁹ pōt subtre. iudiciū r. arbitriū. r. p̄m obligat quasi ex fectū d̄ peculio. §. serū nō. vt. ff. de pecu. l. iij. §. si serū. r. §. idē scribit r. C. de iudi. seruus.

Itē fili⁹ fideiubere pōt r. p̄ez de peculio obligat vt. ff. de pecu. l. iij. §. si fili⁹. §. serū nō. ff. d̄ fideiul. so. l. serū. r. l. se. r. p. p̄ter hoc dixit fere. §. e. §. j.

Illō. etiā d̄ peculio nō tenet p̄ vt. h̄ d̄ r. C. ad mace. si fili⁹. r. caute colligit vt. C. ne fili⁹ p̄o p̄re vt p̄. p̄ filio. l. j.

Senatus cōsultū mace. vt. ff. ad mace. l. j. qđ cessat i m̄tis casib⁹. l. xj. si fue rit miles filiuffa. vt. C. ad mace. l. i. §. Itēz si dixit se p̄misa. vt. C. ad mace. l. j. Itēz si publice p̄ffa. videbatur. vt. ff. ad mace. si qđ p̄ez. Itēz si fuerit i schol. vt. ff. e. sed iul. §. qđ d̄ r. et

C. e. l. ad macedonia. Itē si aliq̄ creditū soluit. vt. ff. e. §. iul. §. pe. Itē si fact⁹ p̄ffa. debitu p̄mo p̄ctū mō agnōit. vt. C. e. zenodor⁹. Itē qđ si vertit in rē p̄ris. vt. ff. e. §. iul. §. §. si fili⁹ us. Itē si nō accepit vt verteret in rē p̄ris. postea tū vertit. vt. ff. e. §. iul. §. §. si ab imtio. Itē cessat qđ p̄ p̄sentit vt p̄ris nō p̄ditit. vt. ff. e. §. iul. §. §. qđ. r. l. si tū sciete. r. C. e. §. si p̄mit tēte. Itē si postea p̄ ratū hēat. vt. C. e. l. si. Itē si p̄ffa. factul soluere recepit. vt. ff. e. l. §. r. iul. §. si. r. l. se. als autē locū h̄z vt nō tenet p̄. vt. ff. iul. §. siue pecunia fuerit mutuo data siue aliq̄ i fraudē sena. cō. vt. ff. e. l. si fili⁹. §. §. is at. r. l. §. iul. §. mu- tui datonem.

Directo. i. certi d̄ditōe directa nō adhibita hac adiectō ne de peculio. vt. de in rē d̄lo. §. z nun qđ sup̄dicta sex uoia. f. qđ iussu exercitoria institoria tributoria de peculio r. de in rem d̄lo sūt noia actionū. Itē. qđ a qđ sic. r. faciūt p̄eis insti- nūte leges qđ dicūt de actōe de peculio r. sic de singul. vt. p̄z

actōe qua facillime soliduz ex tractu p̄seq̄ possit. si ad diffi- cultatē p̄ducatur se p̄bādī in rē d̄nā versuz eē vlt h̄re seruū pe- culiū. r. tū h̄re vt soliduz sibi solui possit. Itē quoq̄z cui tri- butoria actio cōpetit. eā d̄ pe culio r. d̄ i rē verso agere pōt s̄z sane huic mō tributoria ex pedit mō d̄ peculio r. de in rē verso. tributoria idē expedit agere. qz in ea d̄nā cōditō p̄ci- pua nō ē. i. qđ d̄no debet nō deducit. s̄z eiusdē iur. est d̄nis c⁹ r. ceteri creditores. At i hac actōe d̄ peculio ante deducit qđ d̄no debet r. i id quod reli- quū ē creditori d̄nis d̄denat. Rursus d̄ peculio idē expedit agere qđ in hac actōe totū pe- culij rō h̄r. At i tributoria ei⁹ tū qđ negotiā r. p̄t qđ ter/ tia forte p̄te peculij aut quar/ ta. vlt etiā minima negociari. maiore aut p̄te i p̄dijs vlt i mā- apijs aut senebri pecunia ha- bere. put ergo expedit ita qđ/ qđ vlt h̄re actōez vlt illā elige- re d̄z. Certe qđ pōt p̄bare i rē d̄nā versuz esse de in rē verso agere d̄z. Que dixim⁹ d̄ h̄uo r. d̄no. eadē intelligim⁹ r. de filio r. filia. r. nepote r. nepte r. p̄fe auone cui⁹ i p̄tate sūt. Il- lud p̄prie fuat i eoz p̄sona. qđ senat⁹ cōsultū macedonia

etiā in rubrica cuiuslibet ti. §. 30. §. dīc̄n. qđ sūt adiectōes actionū nō actōes. r. faciūt p̄ eo. ff. de neg. ge. l. mā dāsti. r. ff. de pecu. l. iij. §. cū p̄gruit.

Condici. s. certū. d̄ditōe nō adhibita hac adiectōe instito- ria. itē r. de in rē. d̄. vt. ff. de in rem. d̄. l. in p̄n. Accur.

Intelligit. facit ff. de eden. p̄toz. §. si serū. r. ff. si certum p̄. l. institorē.

num p̄hibuit mutuas pecuni as dari eis qui i potestate pa- rētis erūt. r. ei qđ crediderit de negat actio. tū aduersus ipm filii filiaue nepotē nepotēue. siue adhuc in p̄tate p̄ris sūt si- ue morte p̄tis vlt emācipatio ne sue p̄tatis esse ceperint qđ ad uersum p̄rem auūue. siue ha/ beat eos adhuc in p̄tate siue emācipati fuerit qđ idē senat⁹ p̄ sperit qz sepe onerati ere alie- no creditaz pecuniaz quas in luxuriā p̄sumebāt. vite pentis insidiabant. Illud in summa admonendi sum⁹ id qđ iussu p̄ris dominiue tractū fuerit qđ qđ i rē ei⁹ versum erit. dire- cto quoq̄z posse a p̄fe d̄noue p̄dici tanq̄z si principaliter cū ipō negociū gestū eē. Et quo/ qđ qđ exercitoria vel institoria actōe tenet directo posse p̄di/ ci placet. qz hui⁹ quoq̄z iussu tractū intelligit.

De noralibus actionibus

Et maleficijs suo/ rū veluti si furtuz fecerit aut bona ra- puerint aut dānuz dederint aut iniuriā cōmise/ rint norales actōes p̄dite sūt qđ d̄no dānato p̄mittit aut lit⁹ estimatōnem sufferre. aut hūc hoiez noxe tradere vlt de- dere. Noxa autē est ipsum cor-

De noralib⁹ acti- onib⁹. Nō sōlt ex f̄- ctib⁹ eoz qđ i n̄sa po- testate s̄t p̄uenimur. s̄z etiā ex delictis. r. qz p̄ eis noralit agit tō d̄ noralib⁹ ponit

Et maleficijs. idē ē ex qđ maleficijs. vt. ff. nau. cau. sta. l. si. p̄ Seruoz. r. de h̄ plene dixim⁹. §. d̄ actō. §. actōes aut. qđ fecerint. s. extraneo. r. idē in sequentib⁹ articul. nā cū d̄no talia cōmittēdo agi nō p̄t. vt. §. d̄ obli. ex delictis. §. hi qđ. r. ff. d̄ noxa. cū fu⁹. r. dānato. nesciētī cū delinq̄ret fu⁹ vlt sciētī s̄z tū p̄hibere nō potuit altoq̄n insolidū tenet. vt. ff. d̄ noxa. l. iij. r. in. l. deli- ctis. r. C. e. l. iij.

Et estimatōez. puta. x. ad que semp̄ est obligat⁹. s̄z liberat⁹ dādo aial. §. q̄sq̄ actōe iudicati p̄uentaf. vt. ff. de re iudi. l. miles. §. de cē. r. ff. de peti. be. itē veniūt. §. cū p̄dixim⁹.

Noxia. Cū d̄sus. Noxia delictū. delinq̄ns noxa vocat⁹ s̄z q̄sq̄ vt mur vno p̄ alio. Accur.

Iniquū. Et iniquū esset factū alieni alis esse dānosuz f̄m d̄o. vt. ff. de fur. si serū cōis. §. qđ vero.

Dns liberat. s̄z cū fu⁹ nō sit in obligatōe s̄z in dānt ext

in iudicio. vt. ff. de re iud. miles. §. decē. quō dādo seruū libe-
rat cū aliud p alio iurito creditoze solui nō pōt. vt. ff. si cer-
pe. l. ij. §. j. Rū. spāle est. qz iniquū est serui nequā ultra ip̄
corpus extendi. vt. §. e. §. summa.

Y Adm. q. d. l. 3. de p. alio. s. p. delicto vel estimatōe de-
licti tñ dñm transfertur.

3 Auxilio. Et nō
ne iniquū ē aufert
qd ppetuo sibi q̄si-
tū est vt mō dixerat
et pbaf. ff. rez amo.
l. nō em. Et certe ē
spāle fauore liberta-
tis sic et als. C. d. pa.
q. si. d. l. ij. et ff. si in-
ge. cf. di. l. ij. sic et ff.
de here. inst. l. pig-
nor.

a Sūt furti. s. non
manifesti. naz actio
furti manifesti est p̄
toria. vt. §. de perpe.
ac. §. j.

b Dānt. s. actio.
c Comiserit. s. ex-
traneo.

d Prāte. vel do-
lo fecit. q. min. sit.
nā tūc vtilis noxal
locū hz. ff. de si bo. fi-
dei. et l. electio. §. si
is.

e Directo. distin-
que an seru. delin-
qt an p̄traxit. p̄mo
cāu si in dñm nō re-
nef p̄ca fact. liber
vt. §. de obli. ex de-
lic. §. hi qui. et §. pr.
§. et ff. de fur. l. ser-
ui et filij. si extraneo
tenef directa vt hic
Si aut p̄trabat et fu-
erit cōnexa gestio il-
la q̄z gessit in seruitu-
te cū ea quā in liber-
tate fecit tenef nō als
vt. ff. de neg. ges. cū
actu. et C. an seruus
ex suo facto. l. ij. i. si.
nisi in casu. vt. C. de
here. pe. l. si. §. pe.

f Libro. vt. §. de
iu. p̄so.

g Si seru. obligatio. s. ciuillis. sed naturalis sic. vt. §. d. si
de iusto. §. j.

h In prāte. cū alienat. ē. et facti. ff. de pecu. et ancillarū. §.
si alieno.

i Manumisso. vt hic. et C. e. l. j. in fi.

k In prāte. an lit. presta. nā post litis pte. nō interdicit. vt
ff. e. si alien. seru. et ē rō. qz imputat ei quare alienauerit.
vt. ff. e. l. quemadmodū. in prim.

l Interdicit. fac. ff. de minor. l. vep. in fi. j. rñ. et ff. de leg. j.
legatarius in fi.

m Non potuit. s. noxal actio. Et nō. rē impediri si deducit
in eū casū a q̄ incipit nō pōt. ar. §. de lega. §. cōrio. ij. §. j.
n. p̄p̄. ar. ff. de capti. et possi. re. l. ij. §. j. als de capti. di. l.

o Admisere. iure veteri dabat fili. p. noxa vt seru. vt ff.
Et occidebat licite a p̄re sicut seruus a dño. Et hodie non
sic. vt. §. de iu. p̄so. §. ij. et de libe. et posthu. l. in suis. in fi.

p Exstimauit. vt h. et C. de fur. et ser. cor. l. apd. antiqsi. fi.
q Pene. i. ere vt pene nominaliter. s. p. corpe pene. et tūc
dypthogaf. q. d. p.
corpus filij patiens
penā.

nulla nascit. Nāqz inter dñm
et qui in ei. prāte est. nllā ob-
ligatio nasci pōt. Ideoqz et si
in alienā prāte seru. puenit
aut manumissus fuerit. neqz
cū ipso neqz cū eo cur. nūc in
prāte sit. agi pōt. vñ si alien.
seruus noxiā tibi comiserit. et
is postea in prāte tua esse ce-
perit interdicit actio. qz in eū
casum deducta sit. in quo cō-
sistere nō potuit. Ideoqz h
exierit de tua prāte agere non
potes. quēadmodū si dñs in
seruū suū aliquid comisit. nec
si manumissus aut alienatus
fuerit seru. nullā actōez con-
tra dñm hēre pōt. Et veteres
quidem hoc in filijfamilias
masculis et feminis admisce-
re. Noua at hoīm pueris
hmodi asperitatez recte respu-
endā esse existimauit et abu-
su cōi hoc penitus recessit. q̄
enim patiatur filium suum et
maxime filiam in noxam alij
dari. vt pene per corpus filie
pater magis q̄ filius periclite-
tur. cum in filiabus etiam pu-
dicite fauor hoc bñ excludit.
Et ideo placuit in seruos tan-
tūmō noxales actōes eē pre-
ponendas. cū apud veteres
legū cōmentatores inuenim.
sepius dictum ipsos filioffa-
milias p suis delictis posse
cōueniri.

**Si quadrupes p auerisem
fecisse dicatur.**

t Cōueniri. s. dire-
cto. vt. ff. e. noxal. et
l. se. q̄b. filijs cōde-

natis dat in p̄rez actio in factū de re iudicata in peculū. vt
ff. co. l. 3. et si cōdenat. et ff. de pecu. l. ij. §. itē scribit. Sed qd
si iudiciū fili. accipere noluit. imo cōtumaciter nō venit. an
mitti actor dñs in possessionē peculij pfecticū. videt q nō. qz
ex delicto nō dñs cōueniri p̄. vt hic dicit. Eōtra videt q sic
qz als dicit lex q pōt cedere bonis in peculio tali. vt. C. qui
bo. cede. poss. cū et filij. in eo q dicit. vel a p̄re et. Et hūc
bo responder Aldricus. q dicta lex cū filij loquit de castre-
si. vel eo q hz a p̄re sibi eunti in castra donatum. qd etiā ca-
stre nse dicit. vt. C. fa. here. si filius.

a Si quadrupes.

De maleficijs seruoꝝ dictū est. nūc de maleficijs irrōnabilis-
simis. nā aut dānu dat bō liber. et tūc locū hz. §. ad. l. aq. p.

potū aut seruus. 7 tunc habet locū. s. ti. j. p. to. aut aliud ani mal. 7 tunc habet locum hic ti.

Animaliū. s. quadrupedū. vt. ff. c. l. j. in prin. s. no mine dānt datū a bipede vti locū habet. vt. ff. e. l. pe. Accur.

a Lasci uia. i. luxuria. vti dicitur facilitate vt facit pupillus. **c** Aut feruore. i. amore. vt si equus ad equā meā adiret. 7 hostiū meum fregit. 7 dicitur feruor qd calefacit amor. vt in auē. q. mo. na. cf. le. s. illō.

Animaliū noīe q̄ rōe carēt. si q̄ lasciuia aut feruore. aut feritate pauperie fecerit noxal actio lege. xij. ta. pdita est. Que aialia si noxe dedāt pficiunt reo ad liberatōz qz ita lex. xij. ta. scripta ē. vti puta si equus calcitrosus calce percusserit aut bos cornupetere solitus cornupeterit. Hec aut actio in his q̄ tra naturā mouent locū hz. Ceterz si genital sit feritas cessat actō Beniqz si vrsus fugit a dño. 7 sic nocuit. nō pōt quondā dñs pueniri. qz desijt dñs esse vbi fera eua sit. Paupies aut est dānum siue iniuria facientis datum.

Aec. n. pōt aial inuiriā fecisse dici quod sensu carz hec sunt q̄ ad noxalē actōnez pti nēt. Ceterz sciendū est edictio edicto phiberi nos canē. ver rē. aprū. vrsū. leonē ibi hñe quo vulgo iter sit. Et si aduersus ea factū erit 7 nocitū libero homini esse dicat. qd bonū 7 equū iudici videt tanti dñs pdemnat. Ceteraz vero rez

d Feritate. i. crudelitate. i. sua nō sui generis. vt. j. pri. s. c. Actio. q̄ vocat i factū. vel simplr de paupie. Accur.

ee Proditā. i. adinuenta.

f Scripta. vt. s. e. l. j. s. in aut. 7. ff. c. l. j. in pn. Accur.

g Solit. subaudi in vtroqz exēplo. nā etiā idē est 7 si non sit solit. vt in prin. h. ti.

h Pec aut. s. naturā. i. s. uetudine generis illi aial. licz sit sua s. uetudo. vt. s. pri. s. nā maior ps eqz nō pssundat et maior ps bos nō corrupit. qz eqz 7 boues dicunt māsueti 7 māsueta dicūt q̄ gregatim pascūt. vñ fm b canis nō est in nūero feraz nec māsuetoz. nā maior ps canū nō morder. 7 maior ps nō gregatim pascit. S. videt q̄ etiā his serj locū habeat h actō. vt. j. e. s. fi. q̄ est s. Sol. vti vt ibi locū habeat directā nō vt h. 7. ff. c. l. j. in bestijs.

i Si genital. i. si a genere habeat q̄ sit fera.

k Feritas. i. crudelitas.

l Actio. i. directā.

ll Euanescit. vt. s. de rez di. s. fere.

m Ubiz. i. postqz.

n Paupies. mirabilis est hec expositio. 7 legal. 7 sō sic forte dicta. qz paupie altquā fac. sic 7 dānū dminutō vti dēpdi tio p̄rimonij. vt dicitur. ff. de dā. infec. l. iij.

o Carer. qñqz tū res inaiata iniuriā facere dicitur impropie. vt ff. cōmo. l. si vt certo. s. plane si cōmodauit.

p Ad noxalē. sup̄dicta duo 7 q̄ noīe fere bestie nō agatur hac actōe 7 q̄ noīe māsuete noxaliter tū agat. vt. s. pri. s.

7 in prin. ti.

q Edicto posito. vt. ff. de edil. edi. l. bi. n. nō erūt.

r Leonē. s. tē lupū pantherā. 7 generalr omne aial qd debeat nocere siue solutū siue ligatū. ita tū q̄ dānum nihilominus facere possit. vt. ff. de edil. edic. l. bi. n. 7. l. generaliter.

q̄ti dānū datum sit dupli. **q̄**deter has autez edilicias actōes 7 d paupie locū habebit. nūqz. n. actōes p̄serti penales de eadē rō p̄currentes alia aliā p̄sumit.

De his per quos agere possumus.

Anc admonendi sum / **q̄** agere posse quēlibet hoīez aut suo nomine aut alieno. alieno veluti pcuratorio. tutorio. curatorio. cū oli i vsu fuisset alteri noīe agere nō posse. nisi p pupillo p libertate pro tutela. **q̄**deterea lege hostilia pmissum ē furti agere eoz noīe q̄ apd hostes eēt aut rei publice cā abeēt que i eoz cōtute la eēt. 7 qz hoc nō mimā incōmoditatē hēbat. q̄ aliēo noīe neqz agere neqz excipe actōez licebat. ceperit hoīes p pcuratores suos litigare. **q̄**ā 7 morbo 7 etas 7 necessaria pegrinatio. itemqz alie multe cause sepe hoibus impedimēto sūt quo min⁹ rē suam ipsi exequi p̄nt. **q̄** procurator neqz cer-

s Et nocitū in corpore. ita qd nō sit mortu⁹. als ducunt soli dī debent. vt. ff. de edil. edic. qz vulgo. **r** q̄ dēnef. rōe difformitatis nō bita. s. ipēfaz tū i curatiōe factaz 7 opaz amissaz 7 amittēdaz. vt ff. e. l. ex hac. **q̄** rē cōdēnat in dupli occasiōe dānt dari i alijs reb⁹ ex h edicto. vt h. 7. ff. e. qz vulgo. ij. rī. in fi. Accur. **v** **q̄**deter has. i. p̄ter hos modos agēdi. d edil. edic. **r** **q̄** habebit. i. vtilē als p̄. vt. s. e. s. h au rem. Accur. **y** **q̄** eadē. i. ex facto illo 7 d̄dicto. **z** **q̄**sumit. h est intelligendū p̄cursu. p̄ceptione. n. vna aliā p̄sumit. 7 ad euidentiā istaz dic q̄ qñ cōpetūt p̄les actiones eidē 7 p̄ eūdē. aut oēs penales sūt aut oēs rei p̄secutorie. aut alie penales. alie rei p̄secutorie. **p**rio casu s̄ b̄diligue. aut oēs ex vno delicto. tūc vna tollit aliā p̄ceptione. als p̄ exce-

ptionē. vt. ff. de p̄ua. delic. l. nūqz. in pn. nisi in id qd excedit. vt vt bo. rap. l. j. 7. ff. de ac. 7 ob. q̄ ferūt. s. rī. 7. l. cū ex vno delicto. nō aut p̄cursu vt h dīc. vbi at ex diuersis factj vna nō tollit alterā etiā p̄ceptōe als p̄ excep. vt. ff. d̄ p̄ua. delic. l. nūqz. ibi scdo capite. **q̄** oēs sūt rei p̄secutorie dic q̄ aut p̄ eūdē dāt. 7 tūc tollit adinuitē p̄ceptōe nō p̄cursu. vt. ff. loc. si m̄ces. s. culpe. aut p̄ diuersos 7 tūc nō tollit p̄ceptione als p̄ excep. vt. ff. loc. l. locū. s. p̄dēnatio. **q̄** in tertio casu. i. qñ alia est penal 7 altera rei p̄secutoria tū. subdistingue. quia aut ē penal originaliter tūc neutra p̄ alteram tollit. vt. ff. de furt. si pignore. s. cū furti. 7. ff. de p̄di. sur. si p̄ sure. s. furti. h tū fallit in casu. vt. ff. nau. cau. sta. l. idēz. s. si. quia ibi altera cōpetebat de sure cōi. altera d̄ iur sp̄ali. aut nō ē originalr penalis. 7 tūc vna p̄ alterā tollit. vt. ff. q̄ me. cā. l. metū. s. licet.

De his p̄ q̄s 7 ē. Quia de actōib⁹ dixim⁹ videam⁹ p̄ q̄s exerceant. 7 in h̄ incipit. Nūc 7 ē.

Anc admonēdi sum⁹. i. admonem⁹.

q̄ Agere. i. bodie. **q̄** Quēlibet. i. idoneū p̄pter fūū q̄ nec suo nec alie noīe admittit. vt. C. de iudi. l. seru⁹. **q̄** Itē p̄pter pupilluz. vt. C. auil leg. ba. p totū. **a** **q̄** i. q̄ ius. **b** **q̄**deter ea eoz. i. si q̄s faceret furtū captiuis vel rei publicē causa abūtibus.

e Quis. f. pupilli.
o Quis. l. alicuius. q. d. nole eoz q sit in tutela captiuoz
r republice ca absentiu. Accur.
e Impedimeto. sed quid si nullu sit impedimetu. Rñ. idē
vt. ff. de pcura. l. is. §. vsus.

i Verbis. imo q
bulibet aptis m ad
b sine gnalter sine
spalri casib' m spe
ciale mādaru ex gif
vt interdicto de li.
bo. exbi. vt. ff. de p
cura. l. pō. Itē si mā
do alicui q inueniat
maritū filie mee. vt
ff. de ritu. nup. l. ge
nerali. Itē in causa
suspecti tutoris. vt
ff. d. pecu. n. solū. §. fi.
Itē qñ duos gnalr
facio pecu. naz neū
ab altero exiger nisi
beat spēale mādaru
vt. ff. de pecu. l. itaqz
z. l. q duos. Itē in
integ. resti. pe. vt. ff.
de mi. l. illud. §. si ta
lis.

ff. Eo. f. aduersario
g Quicunq. f. ab i
li nō militi. vt. ff. d. p
cu. filius. §. vetera.
Itē nō femina. vt. ff.
de pecu. feis. Itē nō
hñs iminens impe
ditmentū qre nō pos
sit cogi. vt. ff. d. pecu.
l. neqz feia. Itē nō m
nor. xxv an. vt. ff. de
pecu. si minor. Itē
nō furiosus vel mu
tus. vt. ff. de pecu. l.
ij. §. furiosus. z. l. mu
tus. j. rñ. Itē nō ac
cusatus de crimine capitali. vt. ff. de pecu. l. rez.

h Rem tuā. ergo r vnā r plures. ergo nūcius r pcura
tor qd vez est. vt. ff. de pecu. l. j. §. j.
i Defendere. f. mādato interueniēte als simplr positū b
bū defensor sine mādato. s. pecu. cū mādato ē. vt. ff. de pecu.
si pcurator. §. p rñi. r facit ad hūc. §. ff. sa. her. l. plane. i. fi.
k Libro. vt. s. e. q da. tu. te. pos. p to. r de le. ag. r p alios
fe. ii. vsqz ad ti. de satisfda. tu. r cu.

l De satisfdationibus facta mentōe pcuratez a qb' satis
fatio exigif cōpetent de satisfdatōe subiūgit.
Satisfdationū possessor. suo noie cōuentus.
Lum eo. reo victo.

Intelligere. cū nom sit pñs rei. vt. s. d dona. §. ē

o Periculū. ff. de iurur. l. nā postea.
p Edicti. f. ptozis. qd edicta m nō habemus.
q Pīs. f. tutorib' r curatorib'. S3 qñ b Rñ. forte tūc qñ
erant datiu vel testamentarū. s. p inquisitionē. naz tunc non
cauebat de rato.

r Satisfdatio. f. de facto. Accur.
s Nec itaqz erant. hic nō dz esse. §. fm Jo. qz r qd sequif
est de antiquitate.

t Agebatur. vt suo nomine agens non caueat rem ratā ef
se dominum habiturum. vt. s. e. §. ipse autem. r §. procu

tis verbis neqz pñte aduersa
rio imo plerūqz eo' ignorate
cōstituit. Quicunqz. n. pmise/
ris re' tuā agere aut defende/
re is tu' pcur. intelligif. Tu/
tores r curatores quēadmo/
dum constituuntur. primo li/
bro' expositum est.

De satisfdationibus

Satisfdationū modus
ali' antiqtati placuit.
Satisfdationū modus
aliuz nouitas p vsum
amplexa est. Quid em si in rē
agebat satisfdare possessor cō
pellebat vt si victus esset nec
ipsaz pstitueret. nec eius litis
estimationē ptās esset petito
ri aut cū' eo agēdi aut cū fide
iussorib' eius q satisfdatio ap
pellat iudicatu solui. Unde
autem sic appellatur facile est
intelligere. namqz stipulaba
tur quis vt solueret sibi quod
fuerit iudicatu multomagis
is q in rem actione pueniebat
satisfdare cogebat. si alieno no
mine iudiciū accipiebat. Ipe
aut qui rem agebat. si suo no
mine petebat satisfdare nō co
gebatur. procurator vero si

rator.
v Dimodo. f. cū mādato vel sine mādato. qz nemo. No.
antiqā regulā q etiā hodie bona ē. vt hic r §. e. §. si rō re'.
z. ff. de pecu. l. nō videt
r Agebatur. in hoc solo casu differēbar ab actōne in rem

lz p multa rba buc
usqz inter eas nota
uerit differētiā.

l rē agebat satisfdare videbat
r ratā dñz habituz piculuz
em erat. ne itez dñs d ead re
expiaf. Tutores r curato
res eodē mō quo r pcurato
res satisfdare dñe rba edicti
faciebant. s3 aliqn his agen
tibus satisfdatio remittebat.
hec ita erant si in rez agebat
Si vero in personaz ab acto
ris quidem parte. eadem ob
tinebant que diximus in acti
one qua in rē agitur. Ab eius
vero parte cū quo agit. si qui
dem alieno nomine aliqz int/
ueniret oimodo' satisfdaret.
Quia nemo defensor in alie
na re sine satisfdatione ydone
us esse creditur. q si proprio
nomine aliquis iudiciuz acci
piebat in psonā iudicatu sol
ui satisfdare non cogebatur.

Sed hec hodie aliter ob
seruantur. siue enim quis in
rem actione conuenitur. siue
personali suo nomine nullam
satisfdationē p litis estimatio
ne dare pPELLITUR. s3 p sua tā
tum persona q in iudicio per
maneat vsqz ad terminum

Y Satisfdatioez. l.
nullā pmissionē p si
deiussores facere. nā
satisfdatio p fideius
sores fit. vt. ff. q saz
da. cog. l. j. nā nec d
defendēdo nec d do
lo qd absit nec iudi
catū soluere pmit
tit q tria pñtē sub
bac clausula. f. iudi

catū solui nec vllaz aliā nisi vnā quā subūct. S3 eē. nund
actor aliquam facit satisfdationem. Hic q sic q duas. primo
q litē prestabit vsqz ad duos mēses cōsuetudo a die libel
li porrecti. vt in auct. de executor. z bis. §. j. quem in auct. C.
de li. presta. l. libellū. aliā q plisset vsqz ad fi. r si vict' fuerit
iniuste se nouisse litē decimā prē litis noie expensaruz dabit
reo. vt in auct. de liti. §. ad cōcludendas. que est in. C. de epl.
z cleri. auct. generaliter. quandoqz m hec due ex cōsuetudine
a Permaneant. hec satisfdatio appellat iudic' non seruāf
cio sisti. vt h parz. r. ff. q satisfda. cog. l. ij. §. pzetoz ast. in fi. Et
caue tibi in notanda differētia hoz capituloz. hic em pmū
loquit qñ immobilia nō possidet. vt h. r. ff. q satisfda. co. l. sed
endum est.

b Ad terminuz. qd est tps diffinitive sententie. Sed nun
qd fidciussor tamdiu tenet. f. quādiu durat lis. Rñ. distim
gue aut fidciussor in certū tps tūc tamdiu tenet r n̄ vltra. vt
C. de fidciussor. l. penul. aut nō. nec in cā publica nec in scrip
tis. r tūc nō tenet vltra duos mēses. vt. d. l. C. de fidciussor. dī.
Et ē rō. qz actor videt sibi remittere cū pmiserit litē se pte
statuz vsqz ad duos mēses. vt in auct. de execu. coll. vñ. §. j.
si aut in cā publica vel in scriptis. tūc ppetuo vel qd ē veri
vsqz ad triennium tenetur cum rautum durer instantia cau
se. vt. C. de iudi. l. pperandum. in pñ. S3 nūqd sub pena fiet
b satisfdatio. rñ. nō nisi pueiat in ptes sed inesse tñ vciut vt

ff. q̄ satisfda. co. l. ij. §. si. sed si est pmissa. & est statutū tempus infra q̄d teneat fideiussoz. si q̄dem sex mensiuz est. infra alios sex mēses poterit fideiussoz mōzā purgare. si malus. n̄ hēat tñ nisi sex menses infra q̄s pōt & moza pene purgari si exhibeatur reus l3 p̄mo exhibit⁹ nō fuerit. vt. C. d̄ fideius. l. añ. pe.

Sed q̄d si possidet ī mobilia tñ que valent. x. et pueniat in c. nunqd̄ satisfdabit. Rñ. sic ad minus in eo q̄d excedit. quia q̄d iuris est ī toto q̄ ad totū. idē erit in pte quo ad pte. vt. ff. d̄ acqui. here. l. si seruus eius.

a ¶ Promissio. l. si vbi possidet immobilia. Itē ppter p̄i. uilegiū. vt. C. de p̄n. agē. l. ff. & C. li. xij. d̄ vig. l. quoc̄. Itē et ī casu q̄n nō possidet immobilia. vt. C. vt oēs tam cī. q̄ cri. l. j. ibi. iuratoz tamen cautionem rē.

b ¶ Cautionem. scz iudicio listi.

c ¶ Promissio. re pte dare cōpellitur vt iconomus et alij clerici. vt in auē. de san. epif. §. si q̄s pro pecunia.

d ¶ Pro qualitate. vt si sit parens l'pa- tronus q̄libet fideiussoz p idoneo accipit. vt. ff. d̄ in ius vo. vt eā. l. j. q̄. & iij. & ff. qui satisfda. co. l. ij. §. ij. & §. q̄d ait p̄toz. S3 nūquid hodie indistincte satisfdandū ē. vt in auē. d̄ exbi. et intro. §. suscepro. q̄ est in. C. d̄ litj. p̄tes. auē. offeratur. Rñ. illa fm̄ distinctioez hui⁹. l. intelligit̄. nā posteriores p̄ p̄io- res intelligunt̄. vt. ff. de le. et se. cō. l. sed & posteriores.

e ¶ Personē. scz rei.

f ¶ Mandatū. extra ius factum.

g ¶ Insinuatiū. coram iudice demonstratum.

h ¶ Cōfirmauerit. repetē nō. nā pfirmare pōt et tūc satisfda- t̄. Habituz. i. q̄ dñs ratū ha- re nō tenetur. vt. ff. p̄xi. bibit. & p̄mittit̄ q̄n dñs scit & pōt h̄re ratum & non h3. vt. ff. rem ra. ha. quo enī. & ff. de sol. l. ratuz vbi d̄: ratum aut̄ h̄re dñs d3 cū primū certior factus ē. hic tñ distinguit̄. an sit cer- tum h̄re mandatū. & tunc nō cauet. vt. C. de satisfda. l. j. aut certū est q̄ non h3. & tunc et cū satisfda. nō admittit̄. vt. ff. de neg. gest. si pupilli. §. si. aut dubiū est & tunc fm̄. p̄. est in ele- ctione rei vtrū exigat p̄batōez mādātū a pcuratore. an sa- tisfda. recipiat. & est p co ar. in auē. de col. §. eos. in fi. col. ix.

S3 ibi nō loquunt̄ de pcuratore. s3 de exactore tributoruz. S3 Jo. ecōtra dicit esse in electōe pcuratoris q̄d duoz isto rū facere velit qz quotiēs ad duo q̄s alternatiue tenet̄. eius est electio. vt. s̄. de act. §. huic. B. at̄ distinguebat. vtrū dice- res n̄ hēs mādātū. & tūc p̄bet mādātū. an dicat dubito. & tē satisfdat. S3 Jo. opt. verior ē. p̄stat et̄ aliā cautōez pcurator actorj. l. de d̄fendēdo eū p quo agit vt. ff. d̄ p̄cura. seruū. §. fi. als denegat̄ ei actio. vt. ff. de p̄cu. l. mutus. §. pena.

k ¶ Alienaz. vt p̄s in bonis filioz. vt. C. de bo. ma. l. j. et de bo. q̄ li. l. si. §. vbi aut̄. Itē orphanotrophi & getrophi. vt C. de epif. & cle. in orphanotrophos. Itē iconomi v̄l actorē vel iudici. vt. ff. q̄d cū iusq̄ vniuer. no. l. j. §. quis. & l. nulli

et. l. ist. §. j. et. C. de sacrosan. ec. subem⁹. circa p̄tin. ibi nulli iconomi. & C. de epif. & de. oēs q̄ vbiq̄. §. hoc nihilominus Itē apocripharij. vt in auē. quō opoz. ep. §. & illud. itē magi stratus noie municipij. vt. C. de iur. ppter calū. l. ij. §. j. Itē enī possunt inferre per aliū litem vt hic subijcit.

dationem exponere p̄ quam ipse sui procurator fideiussoz existit. pro omnibus iudicatū solui satisfdatōis clausul⁹ vbi et de hypotheca suarum rerū conuenire compellitur. siue in iudicio promiserit. siue ex- tra iudiciuz cauerit. vt tam ipse q̄ heredes eius obligent̄. Alia insuper cautela vel satis- datione ppter psonam ipsi⁹ exponēda. q̄d tempore sentē- tie recitande in iudicio vene- rit vel si non venerit. omnia dabit fideiussoz que in con- demnatione continentur nisi fuerit prouocatum. ¶ Si ve- ro reus presto ex quacūq̄ cau- sa non fuerit. et alius velit de- fensionem eius subire. nulla differentia inter actiones in rē vel personales introducenda potest hoc facere. ita tamen vt satisfdationem iudicatum sol

l Inferit. per pro- curatorē. q̄d est itel- ligendū si prius ipsi litē contestent̄ & sic litium dñi efficiant̄. vt. C. de p̄cu. l. neq̄ alias nō cū nō dñi s3 administratores sūt & procurator a dño d3 cōstitui. vt. ff. de p̄cu. l. j. in p̄n. sed si ipse sup̄dicte p̄sone agūt. nunqd̄ d̄ rato cauet̄ l' de iudicato solui si cōueniuntur Rñ. n̄. vt. C. de ad- mi. tu. l. tutores d̄bi ta. & l. sancimus. §. defensionē. sed tū in tutore videt̄ dicere lex p̄ra si sit incertū de officio suo. vt. ff. de admī. tu. l. vulgo sed certe ibi non di- cit q̄ debeat de ra- to cauere. s3 q̄ reus damnū non subibit p̄pterea q̄ iste non sit tutor. Sed que ē ratio q̄ pcuratores satisfdant. sed supra- dicte p̄sone n̄. Rñ.

quia supradicte p̄sone quasi dñi sunt. vt. ff. pro empto. l. qui fundum. §. si tutor. & C. de epif. et cle. orphano trophos sed in pcuratoribus secus. qz non sunt dñi vere. sed fiete. vt. ff. m̄ p̄ resens. presentē accipe etiam de p̄cu. l. j. in prin. si sit in hortis vel in continentib⁹ edificijs. vt. ff. de p̄cu. l. p̄ sens. & l. qui in foro. & l. ideo.

n ¶ Potest. i. d3 fm̄ quosdā. dicunt enī q̄ si dñs est p̄s ipse tantū debet fideiubere pro pcuratore suo. si autem absens est pcura. potest et debet fideius. suos dare. et facit p cis. ff iudi. sol. si ad defendendum. & ff. de procura. l. qui proprio. in prin. vel certe dici potest q̄ etiam si dominus est presens tamen posset p̄cu. dare fideius. cum etiam sine mandato q̄- libet posset alium defendere. vt. C. de satisfda. l. j. & C. de pro- cura. l. exigendi. et etiam inuitum. vt. ff. de sol. l. solu. et ita p̄p̄ie accipitur hoc verbum potest.

o ¶ Exponere. actori vel notario scribenti. pcuracionem ex cuius stipulatōe queritur actori utilis actio. vt. ff. rem pu. sal. fo. l. non quasi.

p ¶ Clausulis. que clausule tres sunt. scz de defendēdo reo & de dolo. q̄d absit. et quod sonat ipsum verbum. vt. ff. iudi. sol. l. iudicatū solui. et hic dicitur.

q ¶ Compellitur. per iudicem.

r ¶ Heredes. sui. nam habet naturam hęc stipulatio vt ad heredes transeat sicut illa iudicio listi. vt. ff. si quis. cau. l. si eum qui. §. in iure.

s ¶ Proprius. scz rei.

t ¶ Exponenda. a procuratore.

v ¶ Teniat. i. reus qui litē prius p̄statis est suo noie.

x ¶ Fideiussoz. datus nunc a pcuratore. Accursi.

y ¶ Continent. ergo debet p̄denari pcurator presens.

5 ¶ Si no p̄sto. i. post litj pte. 3 Satisfdationem. nō q̄ si

Deperpe. ztem. ac.

ue interueniat pcurator an lit. ptes. vt. s. c. s. si no. debet sa tisfare. siue postea. vt hic. z. C. de pfor. eius. l. i. nec ob. qd dr. q. dz fieri an lit. co. vt. ff. de pecu. l. pop. et. l. ratihabitio. qz ibi interuenit pcurator an lit. ptes. vbi at postea interue nit. et postea satisfat. vt dictu est.

3 ¶ Nemo. scz pro curator.

3 ¶ Dicitum. s. c. s. ab eius.

a ¶ Regia. f. constā tinopol. vei dic de veteri roma.

b ¶ Caput. C. d. ve. tu. enu. l. i. s. nulli. z. s. sed et si quale.

c ¶ Sed. imo no vt inspiciendū qd ibi fi at. ff. de offi. pti. l. s. lz q est s. Sed bec e intelligenda quādo ex certa scia est p sue tudo vel lex no p er rozē vt ibi. z. fac ad banc. ff. de leg. z se. cō. l. de quibus.

d ¶ De perpetuis. zc. qz de actōib⁹ est dictū et qdam sunt ppetue. qdaz n. idō de bis ponit. v. j. e. in pñ. Itē qz qdam trāsitorie sunt here dib⁹ et s heredes. z de bis ponit. j. co. s non autem.

De loco. ex l. xij. tab. vt famem her.

vt. ff. famē her. l. j. Itē noxal. de pauperie. vt. s. si quadru. paupē. fecit. d. in prin. Itē de noxa. vt. s. de noxa. s. in aut. e ¶ Consulto. vt hereditatis petitio. vt. ff. de here. pe. item veniū. s. pudic. z. C. de pe. here. l. si. in prin. Itē et si qd cla uum de naue abstulerit. cuius causa tota nauis perijt. vt. ff. de incē. rui. nau. l. ij. s. senatus.

f ¶ Constitōib⁹. vt pditione ex lege q datur ex pstonibus qui bullibet post. l. xij. ta. pstituit. vt. ff. de pdt. ex lege. l. vnica. z ff. ad. l. iul. de adul. qd aut ex bis. z. C. de dona. l. si qd ar. s. fi. z. s. de act. s. tripli. vt ex quacūq; alia pte iur. vt plebiscito. vt patz in. l. aquil. vt. s. ad. l. aquil. s. ceterum. z. ff. ad. l. aquil. l. j. Nā quinq; sunt ptes iur. pter pstonū. vt. s. de iure na. s. pstat. et totū est ius ciuile. vt. ff. de iusti. et iur. l. ius ar. et actiones ex eo descendētes sūt ppetue. vt hic dicit. id ē sine p̄mitto. i. e. tps fm antiq tpa. s. sacre pstonēs in psonali bus metas impofueit. xxx. annis. vt. C. de p̄scrip. xxx. vl. xl. an. l. sicut. z. l. oēs. z. C. quib⁹ no obijct lon. rem. p̄scrip. l. ne qz vni. z. C. de anna. excep. l. j. et de p̄sti. pecu. l. ij. In reali bus at imponit meta p pstonēs in reb⁹ mobilibus trium an noz. in imobilib⁹. x. an. inter p̄ntes. xx. inter absentes z hoc qū titulum hz possessor. alias. xxx. an. vt. C. de vsuca. trans for. l. j. z. s. d vsuca. s. j. In hypothecaria et que ē in rem cer ta statunt tpa. vel. x. vl. xx. vel. xxx. vel. xl. an. vt. C. aduer. cre. l. diuturnā. z. C. de p̄scrip. xxx. an. cū notissimi. et de an. excep. l. j. S3 quō erat ppetua reuēdicatio fm antiqua tpa immo tēpālissima. vt. s. de vsuca. in prin. Nā. qz hic dicit q erāt ppetue. s. psonales. s3 meta imponit tā in reali⁹ q̄ in psonali⁹. Itē caue tibi qz due psonales sunt ciuiles que du rant per annum tñ. vna iniuriarū que descendit ex l. come lta. vt. C. de iniur. l. si non cōiū. alia que datur ex l. iul. re

petundarum. vt. ff. ad. l. iul. repe. l. ij.

g ¶ Eas. scz p̄scriptōrias penales. z tunc nō est necesse ple rums. vel si habes plerūq; expone vt. j.

h ¶ Plerūq; hoc dicit. ppter rei p̄secutorias q̄ ppetue sūt nisi in rescissoria q̄ annalis ē. qz p ius ciuile dat. vt. ff. de ac. et obli. l. in bonora

in rē q̄ in psonali⁹ actionib⁹ certos fines dederit. Eas⁹ ve ro q̄ ex ppria p̄toris iurisdicōe pendent. plerūq; intra annū viuere. Nā et ipsius p̄toris in tra annū erat imperiū. aliqñ tñ et impetusi extēduntur. i. vsq; ad finē ex p̄stōib⁹ intro ductū. Quales sunt he quas bonoz possessorū; ceterisq; q̄ heredis loco sunt accommodat Furti quoq; manifesta actio. Quis ex ipsi⁹ p̄toris iurisdic tione p̄ficiscat tñ ppetuo dat absurdum enī esse estimauit anno eā terminari. Non om nes aut actiones q̄ in aliquem aut ipō iure ciuili p̄petuit; aut a p̄tore dant et in heredē eq̄ competunt; aut dari solent. Est enim certissima iur⁹ regla ex maleficijs penales actōes in heredē rei si p̄petere veluti furti. vt bonoz raptorū iniu

ris. et. s. de act. s. rursum. z. j. c. s. item nisi in redibitorijs q̄ dantur ad tps licet rei sint p̄secutorie. vt. ff. de edi. edic. l. sciendū. s. si. qz dāt cōtra id qd puenctē p̄bentes. Itē fallit dicta regla. ff. q̄ fal tu. huius actionis. s. has actiones. z q̄ in frau. cre. l. ait pre tor. s. annus. z. C. d do. l. si. et. ff. de eo q̄ que fac. est. l. j. s. pe. si at sunt penales p̄ torie locū habet qd hic dr. vt sint anna les. siue sint penales ex vtrag; pte siue ex altera tñ. ff. d calū. l. j. et de in ius vo. l. pe z. ff. d ali. in. mu. l. post annum.

i ¶ Annum. scz vti lem. nam de talibus

annis p̄tores loquebantur. vt patet. ff. de vi et vi ar. l. j. s. annus. et. ff. de edil. edic. l. sciendū. s. si. nisi in casu vbi est in utilis ad sui principium. sed continuus ad sui processum. vt de calum. annus.

k ¶ Aliquando. ecce quare dicit plerūq;

l ¶ Constitutionibus. de quibus dixit. s. e. in prin.

m ¶ Possessor. i. cui libet possessori qui vult succedere iure p̄torio qui habet hered. pett. bonoz pos. de qua habes. ff de fideicō. here. pett. per totum.

n ¶ Sunt. vt quibus est restituta hereditas per fideicommissum quibus datur here. pett. fideicōmissaria. de qua habes predicto ti. per totum.

o ¶ Proficiscat. nō actionē furti manifesti esse p̄toriaz. sed nō manifesti est ciuils. vt. s. de noxa. s. sunt autem.

p ¶ Estimauit. i. p̄tor et id in qlibet penali in eo qd peruenit ad delinquentē. vt. ff. de vi z vi ar. l. j. in pñ. z. ff. de do. l. sa q

q ¶ Non oēs. ponit d̄iusionē. nā alie sunt tran binus. sitorie. alie nō. sed supior fuit. q̄ alie erant p̄petue. alie nō.

r ¶ P̄sfo. iure ciuili.

s ¶ Solent. scz iure p̄torio.

s ¶ Ex maleficijs. i. p̄uatis. vt subijct in exēplis. et suban di. vel q̄si maleficijs. vt. s. de obli. ex q̄si delict. s. si. Quid in publicis de quibus tractat j. de pu. iudi. Nā. id. et plus qz et li. p̄st. non transeunt s heredes. vt. ff. de accu. l. ex iudic io. nisi in qnq; casib⁹. p̄mus est. l. iul. manifesta. l. si. sc̄idus est crimē herefcos. vt. C. de apost. l. ij. z. l. apostatarū. in fi. ter tius est crimē repetundaz. quartus de resciduis. quintus pe cularus crimen. vt. ff. ad. l. iul. pecula. l. fi.

a ¶ P̄petere. nisi lis fuerit p̄stata. vt. j. c. s. penales. et. ff.

Vertical text in the right margin, likely a commentary or continuation of the main text, including references to various legal sources and principles.

de accu. ex iudicioz in fi. Itē nisi aliquid ad heredē peruenē rit. tunc enī tenet. vt. ff. de calū. in heredē. et. ff. qđ metus cā videam. in duobus tñ casibus est. vt. in actōe vi bo. rap. qđ non dat in heredē. s; ad heredē aliqd puenit. sed furriua dat p̄ditio. vt. ff. vi bo. rap. l. ij. §. fi. Itē in interdico vñd vt qđ in heredē nō dat s; in factuz actio. vt ff. de vi et vi ar. l. ij. §. fi. Accursius.

b In iuriē. i. legis aquilite actio. **c** S; heredit. i. d. heredit. eoz qui passi sunt hec maleficia.

d Actiones. nam hec nō dat heredi nisi si lis p̄testetur.

e Actione. hoc iō qđ nō est in bonis nostris ante litis p̄test. vt. ff. de iniur. l. iniuriarū. §. ij. in prin. et liter est. Et est alia ratio qđ nihil mihi d̄ p̄rimonio abest. nec reo adest. vt. ff. de col. bo. cum emancipati. §. emancipat. sunt et alie siles ei vt subiicit. in quib; nec actori aliqd de p̄rimonio abest nec

reo aliqd adest. vñ idē iuris est qđ et in ista vt est actio in factū que dat s; libertū vocantē patronū in ius sine ventā. vt. l. aureis vel filia vocante patrē. vt. ff. de pena. re. li. §. fi. et. ff. de ius vo. l. pe. Itē in popularib; actionib; vt si qđ habeat positū vel suspensū. vt. ff. de his qui deie. l. si vero. §. que autes Quidā dicunt idē de actione in factū de calūniatorib;. vt. ff. de calū. l. hec actio. s; certe ibi alia ratio. qđ habet p̄ditionez ob tur. cām vt ibi d̄r. Itē qđ abest ibi aliquid actori et adest aliquid reo vñd nō est similis supradictis.

f Inueniatur. hic p̄tinuat illi. §. qui est. p̄. p̄. n̄. a. l. s.

g Aliquā actio. i. actio de dolo nata p̄pter doli adhibitu in p̄bendo. nā si dedit doli cām p̄ctui. nō agitur actione ex eo p̄ctu. cū nullus sit. sed de dolo vt hic. et. ff. de dolo. l. elegantē in prin. si enī esset incidens ageret actione ex eo p̄ctu vt purgaret doli. vt. ff. de ac. et ob. l. ex p̄ctibus. et. ff. de ac. em. l. iul. §. si venditor. et dare in heredes. vt. ff. de ac. et obli. l. ex p̄ctibus. vel pone casum qđ doli fuit incidens vel supueniens et remaneret p̄ctus. et nō agitur p̄tra heredē nisi si puenit aliqd ad eū. vt in actione depositi que dat in duplū p̄tra eū qui doli p̄misit in deposito causa tumultus vel incendiū vel rui. vel nau. sed in heredē nō datur in duplū ex dolo defuncti. licet in simplū def. vt. ff. d̄positi. l. j. §. j. Itē qualis est actio in factū que datur p̄tra agrimensorē. nō aut p̄tra heredē eius. vt. ff. si mensor. fal. mo. di. l. ij. §. pe. Idem in actione ex stipulatu iudicio sisti in eo qui erat puentus in iure. vt. ff. si quis cau. si cum. §. qui iniuriāz. Itē in actione tributoria. vt. ff. de tribu. l. illud. §. fi. et de his casibus loquitur hic. §. alias aut ex p̄ctu agitur contra heredem etiam de dolo defuncti regulariter. vt. ff. de act. et obli. l. ex p̄ctibus. et. l. ex depositi. qđ sunt huic p̄rie et hanc specialitatē denorat hec l̄ra cum dicit. aliquando tamen et.

h Dolo. dolo dante cām contractū. vel dicit incidenti vel superuenienti vt modo diximus.

i Ad heredē. s; si supuenisset actio in factū perpetuo p̄tra heredem et p̄tra defunctū dare. vt. ff. de dolo. l. itaq; sed de

dolo olim. §. annum vtilēm hodie. s; biennium continuū datur. vt. C. de dolo. l. fi.

k Diximus. vt. §. e. §. non autem. **l** Contestate. immo vt detur heredi sola p̄paratio sufficit. vt. ff. de inoffi. test. posthumus. §. fi. Jo. vel sine p̄parazione datur querela here

hoc ē qđ vulgo ante dicebat oīa iudicia absolutoria esse.

De exceptionibus.
S Equit vt de exceptio nib; dispiciam. **Con** pate aut sūt exceptio nes defendēdoz eoz grā cuz qb; agit. **S**epe enī accidit vt licet ipa p̄secutio qua actor ex peritur iusta sit; in iniqua sit aduersus eū cū quo agit. **V**erbi grā si metu coact. aut dolo inductus aut errore lapsus stipulanti ticio. promissisti qđ nō debueras p̄mittere palam ē iure ciuili te obligatum esse et actio qua intenditur dare te oportere efficax ē. s; iniquum est te p̄denari; ideoq; dat tibi exceptio qđ met; cā; aut doli

datur querela here di. Accursius. **m** Dantur. nisi in duob; casibus. p̄rimus cum agitur ad operas p̄tra libertū et mōitur patron; extraneo herede relicto ad quē nō transeunt ope etiam lit. contest. vt. §. de operis. lib. l. operarū iudicio. secūsus in patre repetente dotes filie qđ a viro diuerterat et decedat pater extraneo herede relicto etiam lite conteste. non transit. vt. C. de rei. vxō. ac. §. vt deamus.

n Transeunt. nisi in duobus casibus

primus in actione de dolo. vt. C. de dolo. l. fi. secūsus in retractione alicuius in fuitutez vel libertatem. qui per collusonem pronunciatu fuerat ingenuus. vt. ff. ne d̄ statu defū. l. j. §. sed interdum.

o Superest. hec de vita et trāsitū actiois dicta scdm qđ in rubrica p̄misit dicta sunt. nūc de iudicis officio. d. qđ cum exponere debeat tā pauca vt modicū respiret deliberat. nāz conceptū p̄monem quis retinere potest.

p Absoluere. s. ab obfuatione iudicij. nā p̄ncipalis causa est sublata solutione. vt. §. qui. mo. tol. ob. in prin.

De exceptionibus. Rubrica.

q Equitur. quia exceptio vicem tenet actionis. vt. ff. de excep. l. j. iō post actiones ponit excep. **E**t quia de armis actorum vidimus. et de reoz armis vidē dum est hoc dicit vt sequitur.

r Comparet. alias inuenit.

s Forum. i. reoz. nāz ipsi sunt cū quibus agitur. vt. ff. de iur. iuran. l. ij. in prin. §. eum. **Accur.**

t Iusta. sit prima facie.

v Inductus. hoc in stricti iurē iudicij in bo. fi. autem iudicij ipso iure non tenet contractus. vt. ff. de dolo et elegā ter. in prin.

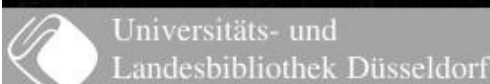
x Stipulanti. crederes te debere cū non deberes. vt hic et. ff. de excep. doli. l. ij. §. contra te.

y Obligatū esse. s. inspecto iuris rigore. de equitate obligatus non est. vt. ff. de ver. ob. l. obligatus est. §. obligatum et. ff. de v. sig. l. si creditor. que sunt p̄tra.

z Efficax est. s. in sui substantia. nā ciuilitē et naturaliter ē obligatus et pure. s; non efficax quantū ad opem exactionis vel dic efficax est inspecto genere. nā prima facie p̄demnandus videtur. sed inspecta qualitate qđ sit dolo facta. vel metu. vel simili causa impediatur est inefficax. et ita exponit in sequentibus casibus.

a Metus causa. hoc quando metu fuit compulsus.

b Aut doli. hoc quando inductus fuit per dolum.

e In factū. redde singula singulis ppositis causis fm Jo. Sed nōne hoc tertio casu. l. qn per errorē pmissi dat doli exceptio. Tertio sic. vt. ff. de doli excep. l. ij. §. certa. quare dicit qd bec actio in factū est pponenda in subsidū doli exceptio- nis. scz p̄ patronū ⁊ parentē p̄tra quos turpes exceptiones nō pponunt. vt. ff. de excep. do. apud cellus. §. aduersus. et ita hic accipitur.

d Scribitur est. s. de lraz obligatioe. e. Coartauimus. vt. C. de nō nu. pec. l. in tractibus.

f Petere. nota qd pactū de non peten- do tria opatur. naz tollit naturalem ip- so iure. vt. ff. de sol. stichū. §. naturalis. Itē elidit ciuile. vt i hoc. §. itē obligat na- turaliter paciscentē nō petere. nam et a- lias quis est obliga- tus naturaliter ali- quid nō facere. vt n̄ facere furtū. vt. s. d. ob. que ex dlic. nas. §. f.

g Omnino. qz nō ciuilis s̄ naturalis tm. ff. d. sol. l. stichū. §. natural. in casib⁹ tm ipso iure vtrūqz tollit pactū. vt i ma- leficijs factis si quis pacificat ne agatur itē in pignore remis- so p pactū. vt. ff. de pac. l. si tibi. §. que- dā actiones. ⁊. §. de pignore.

h Apparet. oratō posita loco actionis fm Pla. s̄ Jo. p̄tra vt dixim⁹. s. de ac. §. sic itaqz.

i Iniquū est. no. sic ff. de in li. iur. l. fi. et ff. de iureiur. nā pos- itea. §. dato. et. ff. de dolo. l. naz sufficit. b̄ tm fallit quoridē est. l. iurati. qz non fuaē factm. vt in auē. sce. mu. nō solū. §. j. col. v. q̄ ē de nup. C. auē. qd̄ els. et. ff. de iurep̄o. l. adigere. ⁊. C. de le. et p̄st. l. nō dubiū in si. itē quā- do veritas als p̄ testimoniū p̄t iueniri. vt. C. de re. cre. l. fi. itē quādo deserē factm a iudice. vt. ff. de iureiuran. l. admo- nendi. alias autem obrinet qd̄ hic dicitur.

k Rem suā. Distinguit tm vtz iuret suā esse v̄l petitoris n̄ esse. qz iuret suam esse dat sibi actio et exceptio. s̄ si iuret petitoris nō esse. nascit sibi exceptio p̄tra petitorē tm. vt. ff. de iureiuran. sed ⁊ possessor. j. et. ij. rñ.

l Actum. subaudi. et fuerit absolutus sicut hic innuit.

m Durat. l. si primo erat obligat⁹. vñ si soluat non repetit cū debit⁹ soluat. vt. ff. de condi. inde. l. si iudex. ⁊. l. iulita. et caue tibi qz per iustitranduz et per pactū naturalis tollitur obligatio. vt. ff. de iureiuran. l. fi. i p̄tm. et. ff. de solu. l. stichū

aut pam. §. naturalis. sed per sententiā tollitur ciuilis et re- manet naturalis. vt. ff. de condi. inde. l. iul. ait. Sed cum ac- tionez inducat res iudicata vbi nulla omnino erat. C. de re. cre. l. actori. quare nō tollit vbi est. Rñ. res iudicata de iure ciuili est. ⁊ ideo tollit ⁊ inducit ea que sunt de iure ciuili. ⁊

ita obligationē ciuilem tollit et actionē que est de iure ciuile inducit. vt. ff. de ori. gl. iur. l. ij. §. deinde ex his. ea autē q̄ sunt iuris naturalis non tollit vt obligatiōez naturalem. vt ar. s. de leg. ag. tu. §. fi. n̄. Ex legibus. ne quis pueniatur nisi coraz suo iudice. vt C. de excep. l. fi.

enī vtz sit qd̄ intendit: id ē rē ei⁹ eē: iniquū tm̄ est possessore p̄demnari. Itē si in iudicio tecū actū fuerit: siue in rē siue in personā: nihilominus obli- gatio durat⁹: et ideo ipso iure postea de eadē re id aduersus te agi p̄t s̄ debes p̄ exceptio- nē rei iudicate adiuuari. Hec exēpli eā retulisse sufficiat. ali- oquin q̄ ex mult⁹ varijsqz cau- sis exceptiones necessarie sunt ex latiorib⁹ digestorū seu pan- dectaz libris itelligi p̄t qua- rum quedam ex legib⁹ vel ex his que legis vicē obtinent: vel ex ipsius p̄toris iurisdictio- ne substantiā capiūt. Appel- lant autē exceptōes alie perpe- tue et pemptorie: alie tēpora- les ⁊ dilatorie. Perpetue ⁊ pemptorie sunt q̄ semp agen- tib⁹ obs̄tāt ⁊ semp rem de qua agit perimūt: qualis est excep- tio doli mali et qd̄ met⁹ causa factū ē pacti p̄uenti: cū ita cō- uenerit ne oino pecunia pete- retur. Tales atqz dilatorie sunt que ad tēpus nocent et tē- poris dilationē tribuūt. qua- lis est p̄uenti pacti cū ita cōue- nerint ne itra certū tps̄ agere- tur. veluti intra quinquenniū. Itā finito eo tps̄ nō ipedit ac- tor rē exequi. ergo hi quib⁹ in- tra certuz tps̄ agere volētib⁹ obijc̄t exceptio: aut pacti con-

o Obtinent. vt se- na. consul. vt. s. ti. j. in prin. sic est excep- mace. et vell. vt. ff. ad maced. et vell. p totū ti.

p Jurisdictione. vt. s. de dolo malo et merus causa. vt. ff. de excep. doli per torti. item pacti. vt. ff. de pac. iurisgen. §. q. Agētib⁹. i. sine p̄finitione tps̄. vt. ff. de doli p̄tor ait. excep. l. pure. §. fi. ita tm̄ si ante sniam opponant. vt. C. sentē. rescin. nō pos. l. p̄emptorias. nisi in. vij. casibus in quibus etiaz opponi possunt post sniam vt ratione etatis. vt. C. e. l. d. ⁊. ff. de mino. l. minor. xxv. annis omiffa. itē miles. vt. C. de iur. et fac. igno. l. j. item in maced. et vell. vt. ff. ad mace. l. tam et si. item in donatore qui opponit vt conueniatur in- quantum facere potest. etiam post sententiam. vt. ff. de re iu- di. l. nēfennius. §. fi. item exceptio falsi procuratoris. vt. C. de procurat. l. licet secus in ratione persone procuratoris opponatur exceptio. vt quia miles vel mulier. quia talis ex- ceptio dilatoria est. vt. j. co. §. p̄torio. itez vbi cūqz dicerēt nullum fuisse iudicium. vt qz sit venialis sententia vel falsio

testibus vel instrumentis iudicata. vt. C. qñ. nō est neces. p. l. venales. vel cū iudex non suus. vt. C. si non a cōpe. iudi. p. totum. Et si inique sub iudice cōpulsus est eo tpe quo com- pelli non debuit. vt. ff. de fer. l. j. sed dilatoria pponitur an- litem ptes. sed pbatur postq̄ actor monstrauerit qd̄ asserue- rat. vt. C. de pba. l. excep. r. C. eo. l. si q̄ dem. secus in excep- ti. fori. qz ante li. cō- test. opponi et pba- ri debet fm̄ quosdā vt. ff. e. l. pe. §. 3. qd̄ de excep. n̄ nu. pec. nunquid est dilato- ria vel peremptoria Rñ. quidam anor- malam eaz esse. nos dicimus q̄ est tēpo- ralis biennij. scz vel xxx. dierū. vt. s. de lit. obli. §. fi. C. de n̄ nu. pec. l. in cōtracti- bus. §. j. Et in hoc pōt dici anormala. qz cum alias pbat- que excipit. hic tam- non pbat. vt. C. de non nu. pec. l. si. ex- cautione tua. Item quero in excep. non nu. dot. et eodez mo- do solue. vt. C. de dot. cau. nō nu. l. ff. r. auē. ibi posita. Et quid de ea que op- ponitur vt quis cō- ueniat utriā in quā- tum facere potest. Rñ. cam tempora- lem. quia presumo q̄ aliq̄ acquirit. r. sic postea poterit solue- re. vt. C. arbi. tu. l. si defunctus. nam non repetitur qd̄ soluit. licet facere possit. vt. ff. de condi. indeb. l. nam et maritus. qd̄ fieret si esset perpe- tua cum sit fauora- bilis. vt. ff. de con- di. inde. l. q̄ excep.

uenti aut̄ alia sillis differre de- bēt actionē r post temp⁹ age- re Ideo enī r dilatorie iste ex- ceptiones appellant. alioquin si intra tēpus egerint obiecta q̄ sit exceptio: neq̄ eo iudicio quicq̄ psequerent ppter exce- ptionē neq̄ post tps oli age- re poterāt cū temere rē in iu- diciū deducebāt et psumebāt qua rōne rem amittebant. Hodie aut̄ non ita stricte hoc pcedere volum⁹. Et enī q̄ ante tēpus pactiois vel obligatio- nis litem inferre ausus est. zeno- ntane pstitutioni subiacere cē- semus. quā sacratissim⁹ legis- lator de his qui tpe plus peti- erūt ptulit. vt r iudicis quas ipse actor sponte indulserit. vl̄ natura actionis p̄tinet si con- tempserit in duplū habeāt hi qui talē iniuriam passi sunt. r post eas siuitas non aliter litē suscipiāt nisi oēs expēsas litis antea acceperint. vt actores tali⁹ pena perterriti tpa litis uo- ceantur obseruare. Adrete rea etiam ex psona sunt dilato- rie exceptiones quales sunt p- curatorie: veluti si per. militē aut mulierē agere quis velit. Nam militib⁹ nec p patre vl̄ matre vl̄ vxore. nec ex sacro re- scripto pcuratorio nomine ex- periri pceditur: suis vero ne- gocijs supesse sine offensa mili- taris discipline possunt:

eodem iure penes agentem haberetur quo erat apud defū- ctum. vnde non fuit plus petitum. f. In iuriam. non tñ talem. ppter quam agere possent. g. Tali pena. fa. C. ad. l. iul. repe. l. j. ff. de pens. l. capitali- um. §. pe. r. C. de fidei. co. li. l. si quis in suo.

Eas vero exceptiones que oli- z pcuratorib⁹ ppter infamiam vel dantis vel ipsius pcurato- ris opponerant: cū in iudicijs frequentari nullo mō p̄pexi- mus p̄quiescere sancimus. ne dum de his altercatur ipsius negocij disceptatio p̄telctur.

De replicationibus.

Interdū euenit vt ex- ceptio que prima facie iusta videt tñ in i q̄ no- ceat qd̄ cū accidit alia allega- tione opus est adiuvandi ac- toris gra que replicatio voca- tur. qz per eaz replicat atq̄ re- soluit ius exceptiois. veluti cū pactus est aliquis cū debitore suo ne ab eo pecuniā petat. de- inde postea i p̄trariū pacti sūt id est vt creditori petere liceat si creditor agat. r excipiat de- bitor: vt ita demū p̄dēnet si n̄ cōuenerit ne eā pecuniā credi- tor petat nocet ei exceptio. cō- uenit enī ita: nāq̄ nihilomin⁹ hoc verum manet licet postea in contrariū pacti sunt: sed qz iniquū est creditores excludi: replicatio ei dabitur ex poste- riore pacto cōuento. **B**ur- sus interdum euenit vt repli- catio que prima facie iusta est inique noceat: qd̄ cum accidit alia allegatione op⁹ ē adiunā de rei gra q̄ duplicatio vocat. Et si rursus ea prima facie iu- sta videatur: sed ppter aliquā

b Mulieres. que p̄ alio agere non po- test nisi p parentib⁹ si morbus aut etas eos impediāt nec sit qui eorum nomine agat. vt. ff. de p̄cu. l. femine.

i Vel in rem. nisi p eorum libertate. vt. ff. de li. cā. l. iij. cō- tra. fm̄ Jo.

k Discipline. id ē hoc fit sine offēsa di- discipline. non autē sic intelligitur vt r hoc non possit fieri. si di-

sciplina id est exercitium militare offendatur. sed siue offen- datur siue non. presumitur non offēdi. vt hic et. C. de pro- cura. l. qui stipendia.

l Longuiescere. Sed p̄tra. ff. de postu. l. j. §. loco. et in. §. b. edicto. So. ibi de maxima infamia. hic de p̄rua. Vel illud de aduocato qui emolumentum tantū habet. hoc in p̄cura- tore qui tantum habet onus.

De replicationib⁹. qz exceptio per replicationem eliditur ideo per p̄ns de replicatione dicit. vt. j. e. in prin. r. ff. de ex- cep. l. ij. §. replicatio. Accursius.

Interdum. excludi. scilicet per exceptionem. Accur- sius. Florentinus.

m Noceat. i. non profit.

n Conuenit. ita fuit conuentum. Accursius.

a Temporales. aut alia similis conuenti. scz excep. conuē- ti. scz vsq̄ ad quinquennium. veluti si quis stipuletur id qd̄ in utro est. vel fructus futuros vel domum certo loco edi- ficari. vel cum roma esset ephesi dare stipulatus. vt. ff. de obli. l. interdum. fm̄ Jo. **b** Cum temere. §. de ac. §. si quis agens. et. ff. de libe. le. l. non solum. §. fi. r. C. de iu. fi. l. iusta. **c** Zenoniane. scilicet grece cui⁹ meminit. §. de ac. §. sed hec quidem. **d** Continet. quod dicit vt modo dixi. per. l. de ver. obliga. interdicitum. **e** In duplum. sed videtur q̄ nullam patiatur penam. vt ff. de pe. here. q̄ si in diez. in prin. que est huic p̄tra. Sed dic illam corrigi. vel melius dicit q̄ ibi ad hoc soluz agebatur. vt

De interdictis

Digestorum. vr. ff. de excep. l. ij.

Exceptiones. hic. §. videret q. deberet esse in fine superi-
oris si. s. certe cu replicato sit exceptio bn ponit hic genera
liter ad exceptiones q ad replicationes ptinens.

Fideiussorib. appellatide fideiussoris omne accessoris

accipe. siue sit man-
dato: siue fideiussor
siue alius ex eo di-
ctus fideiussor q p
alio fidem sua astru-
erit. Et nota q d'c
pleriq. qz exceptio
reo copetens gratia
sue psonae. vt qz sit
minor fideiussori no
copetit. vr. ff. d' mi-
no. l. in cause in pn.
et. ff. de excep. l. ex-
cep. in fi. l. Item si e
danatus in omnib.
bonis suis rone sus-
delicti. vr. C. de f. d.
l. j. vel si cessit bonis
vn psonaliter ei sub-
uenitur ne i plus co-
ueniatur. qz inquan-
tus facere potest. vr.
s. de ac. §. fi. r. j. c. in
fi. Item vbiqz qz
inquantus facere pt
p demnatur. na fide-
iussori non dat exce-
ptio. vr. ff. de re iu-
di. l. et si fideiussor. i
prim. nisi fideiussor.
vt defensor conueni-
atur. tunc enim vt d'
fensori no vt fideius-
sori datur. vr. ff. pro
socio. l. verum. §. j.
et. ff. so. ma. l. alia.
vbi aut exceptio rei

coheret vt pacti conuenti et rei iudi. fideiussoribus compe-
tunt. vr. hic etiam inuito reo. vr. C. de excep. l. defensiones.
et. ff. de excep. l. omnes.

Illis quoq. f. fideiussoribus et similibus.

Sane. ppter huc casum dixit. s. pleriq. et ppter alios
t. Maxime. s. de fideius. in pn. Accur. vt diximus.

De interdictis. qz iterdicta vicem sustinet seu obtinent
actionu. i. o p' actoes r de iterdictis pponit. vr. ff. c. in pn. Ac.

Equitur de actionibus. scz in factu. §. fi.

Verboz. i. dicere vba pcepta r formata a p'ro-
re pponente interdictum. sed scdm hoc q erat d'ria
olim inter interdicta et actoes. cu et actio erat formula. vr. ff.
de origi. iur. l. ij. §. deinde ex his. Rn quida vt pceptor me?
Azo. qz interdicta formabant in psona volentiu ea intentare
tm vt iter duos dicunt reddi a pretore loquente duob'. vr.
ff. c. §. exhibitio. r h etia colligat. ff. sub multis ti. in tracta-
tu de interdic. sic eni d'z. vnde vi illuz deicisti rē. vr. ff. de vi
et vi ar. l. j. in prin. Itē vti edes de quib' rē. vr. ff. vti possi.
l. j. in prin. r sic de alijs. S3 actoes generalr r in psona om-
niu formant vt qcunqz emerit ex empto agat. et sic de ceteris
qd colligat. vr. ff. de origi. iur. l. ij. §. omniu. r §. de his. Vel
dic breuiter d'riam tale iussit. qz interdicta a pretoribus. sed
actiones a ceteris magistratib' formabant. vr. patet ex eo q
oia sunt p'oria. vr. ff. de inter. p totu libru. sed hodie nil aliud
est interdictu qz actio p'atoria in factu. vr. ff. c. §. fi.

Aliquid. qd est i interdictis restitutorijs et exhibitioijs.

vr. ff. c. §. restitutoria. r §. exhibitio.

Prohibeat. qd facit in phibitoijs interdictis. vr. ff. c. §.
phibitoria.

Maxime. hoc ideo dicit qz qnqz per interdicta non super
possessione sed sup iure rei cotenditur vt patet in interdicto

hec exceptio fideiussorib' no
dat. i. o scz qz qui alios p debi-
toze obligat hoc maxime pro-
spicit: vt cuz facultatibus lap-
sus fuerit. d'bitoz possit ab his
quos p eo obligauit suu pseq.

De interdictis.

Equit vt dispiciamus
de interdictis seu acti-
onib' que p his exer-
cent. Erant at interdicta for-
me atqz pceptiones verboru
quib' p'toz aut iubebat aliqd
fieri. aut fieri phibebat q tuc
maxime fiebat: cu de possessi-
one aut quasi possessione in-
ter aliquos p'te debat. **S**u-
ma aut diuisio interdictoz
hec est: q aut phibitoria sunt
aut restitutoria aut exhibitio-
ria. **P**rohibitoria sunt quib'
vetat aliquid fieri. veluti vi si
ne vitio possideti vl mortuuz
infernū quo ei ius erat inferen-
di vl i sacro loco edificari vl
in flumie publico ripaue eius
aliqd fieri quo pei' nauigetur

de mortuo inferen-
do vbi licet r infer-
re sepulchro medifi-
cando vbi lz medifi-
care. vr. ff. de mor. i
se. l. j. in prin. r §. p'a-
toz ait. item qnqz p
prietatis r possessio-
nis sit. vr. ff. d' aqua
co. et esti. l. j. §. fi. et
ff. c. l. interdictoz. §.
quedam. sed nunqd
alio modo q per in-
terdicta agit de pos-
sessione. Rn. sic vt
per condi. inde. §. si
nimiu. Item p triti-
cariā. vr. ff. de codi.
tri. l. j. in fi. et. l. ij. itē
per codi. ex lege. vr.
C. de acqui. poss. l. j.
fi. et. ff. de rei ven. l.
pe. et. C. loc. l. si qs.

Possessione. siue retinenda siue recuperanda siue adi-
piscenda. vr. ff. c. §. sequens diuisio.

Quasi possessione. et cum contenditur de possessione re-
rum incorporealiuz. vr. vie et itineris et actus et aque vbi no
est vera possessio. vr. ff. de acqui. re. do. l. seruus. §. incorpo-
rales. sed tamen est ibi quedam quasi possessio. et de ea reti-
nenda competunt interdicta de itinere et actu et tamen qua-
do contendo me esse in quasi possessione p'dictorum iuri-
rium. vr. ff. de itin. ac. pri. per totum. r. ff. de aqua. coti. et
esti. per totum. r. ff. de seruitu. l. penul. r. ff. si ser. vendi. l. si
cur. §. Aristo.

Summa. i. prima non minima. qz de duobus membris
aliqua inuenitur. vr. ff. c. §. tertia.

Restitutoria. quandoqz tamen quedam inueniuntur mi-
xta tam phibitoria qz exhibitio. vr. ff. c. l. j. §. interdic-
torum. r. ff. de li. ho. exhi. l. j. naz petitur exhiberi et phibeat
inuitus retineri.

Possideti. vt si quis missus fuit in possessi. iussu p'eto-
ris. vr. ff. ne vis si. c. qui in possess. mis. c. l. in principio. nam
iuste possidet et sine vitio qui actore pretore possidet. vr. ff.
de acqui. poss. l. iuste.

Inferendi. quod interdictum est. ff. de mortuo inferedo
l. j. in prin. §. hoc interdictum.

Edficari. quod interdictuz habes. vr. ff. ne quis in loco
sa. l. j. in prin. **V**el in flumine. r h habes. ff. ne quis in

flu. pu. si. et ne qd in ripa. l. j. in prin. Accur. flo.
Possessor. i. succedenti de iure ptozo tm vt de fillo emā
cipato vel cognato. qui dicunt bonoz possessores ex bono
rū possessione edictali et decretali. nam statim hnt hoc inter
dictū directū vt psequantur possessionē hereditatis. qd ap
pellat quoz bonoz
vt. f. e. s. ad piscende
vtilis vero dat illi
q succedit de iure ci
uili vel ex testō vel
ab intestato. vt. ff. q.
rum bo. l. j. in prin.
et. C. quoz bo. l. j. s.
ccōtra in hereditatē
petitōne. nā directā
datur heredi de iure
re ciuili. vtilis vero
ci qui succedit de iure
pretorio. vt. ff. de
bo. pos. bere. per. l.
j. Est et aliud nouū
auxiliū per nouā cō
stitutionē inuentum
per qd peti pot. be
re. si testamētū ap
paret nō vitarū vel
vītuperatū aliqua
sui gre vt. C. d. edic.
diui. adri. tol. l. fi. s.
quare. dicit hoc re
stitutorū cuz nunq
bono. poss. habuit.
Rū. improprie dicit
tur restituere. p da
re. vt. ff. de x. sig. l.
verbū reddēdi. r. ff.
de le. ij. l. cū quidam
Uel dicit q inspecta
psona defuncti dicit
tur restitutorū. sed
natura sui dicit ad
piscēde possessionis
vt. ff. quozū. bo. l. j.
s. fi.

Restitutoria sunt quib⁹ re
stitui aliqd iubet veluti cū bo
noz possessori possessionē eoz
quā qd p hered aut p possesso
re possidet ex ea hēditate aut
cū iubet ei q vi de possessione
fundi deiecit sit restitui posses
sionē. **E**xhibitoria sūt p q
iubet exhiberi veluti eū de ci
tus libertate agit aut libertuz
cui psonus opas indicere ve
lit. aut cū pntē liberos eius q
in pīate eius sunt. Sunt tñ q
putāt pprie interdicta ea vo
cant: que phibitoria sunt. qz i
terdicere ē denūciare r phibe
re restitutoria autem r exhibi
toria pprie decreta vocari. s.
tñ obtinuit omnia interdicta
appellari. qz inter duos dicit
tur vt reddunt. **S**equēs vi
uisio interdictoz hec ē. q que
dā adipiscēde possessionis cau
sa p pata sunt. quedā retinēde
quedā recupande. **A**dipi
scēde possessionis cā iterdictū
accōmodatur bonoz possesso
ri. qd appellat quoz bonoz
ei⁹ q vis ac potestas hec ē vt
qd ex his bonis quisq quoz
possessio alicui data^m ē p he
rede aut p possessore posside

Possessore. due
sunt vie succedendi. scz iure ciuili et iure ptozo. **P**rima sub
diuidit i possessionū per pstitutionem diui adriani. et petito
rium. vt p petitionē hereditatis directam habeat. **T**ē secū
da similiter subdiuidit i possessionū. vt per interdictū quo
rū bo. per qd peti successor de iure ptozo se mitti in posses
sionē bonoz que tenebat defunct⁹ tpe mortis. vt hic. Item
in ptozo vt pet. here. bono. pos.
Possidet. vel dolo fecit quo min⁹ possideat. vt. ff. quoz
bo. l. j. in prin. et expone hec verba p herede r possessore. vt
f. e. s. p herede. r. s. p possessore.
Possessionē. p interdictū vnde vi. qd intra annū locum
habet p his q non puenerūt ad violentū. p alijs ppetuo. vt
ff. de vi. r vi ar. l. j. i prin. r si ciuilitē r naturāl^r possideat
deiectus. si aut naturaliter tm vtilē bz vt fructuarius. vt. ff.
de vi. et vi ar. l. ij. s. vnde vi.
Iubet. s. ptozo de libertate. vt qz liber homo detinetur
inuitus. qd interdictū habes. ff. de li. bo. exbi. l. j.
Indicere velit. i. puentus intūgeret. quo casu agit de li
bero homine exhibendo. vt. ff. de li. bo. exhiben. l. fi. Accur.
Parenti. in hoc casu duo sunt interdicta. vnus de li. bo.
ex. alter d dēduēdis. vt. ff. d li. bo. exbi. l. j. r. l. ij. j. r.
Obtinuit. inter sapientes.

Duos. a ptozo formant. vt no. s. c. in prin.
Quod ex his. inuit^r hic q hoc interdictū ē p vna re cō
petit. Sed p videt q sit vlc. vt. ff. quoz bo. l. j. s. fi. Sed cer
te nihilominus est vlc. s. ad vnaz rem det. sic enī est in here.
pe. vt. ff. de pe. here. l. regulariter. r. l. s. quā constat vlcem ef
se. vt. ff. d rei ven. l.
j. j. r. **P**osses
sio. scz decretalis.
Data. scz. a vo
ce ptozo viui vl bo
die corā quolibet iu
dice. vt. C. qd admit.
ad bo. pos. l. fi.
Pro herede. s.
nunqd hī tituli sunt
Rū. nō. vt. C. in qui
b⁹ ca. cel. lō. r. p. l.
hereditatē. g vluca
pio nō pōt pcedere
Sed p. ff. quoz bo.
l. j. r. j. s. illud ex
pone vt ibi.
Pro herede. bec
oro quādoq accipi
tur pto vero titulo.
vt. ff. p herede per
totuz. qñq p fallo.
vt quia credebat se
heredē cū non sit. et
ita hic accipit. et qñ
q agit d peti. here.
vt. ff. de pet. here. l.
p herede.
Sciens. vñ si q
rit ab eo quare pos
sideat. dicit q possi
deo vel si dicat pto
herede tm falsum sci
enter dicit. vt. ff. de
pe. he. l. qui interro
gatus.
Amiserit. que ē
facti.
Compatum. cō
tra colonū. directus
ptra extraneos. vti
le. vt. C. de sal. inter

di. l. j. r. ff. de sal. interdic. l. j.
Coloni. Item et p damno si qd contulit in eis dē. vt. ff. d
sal. interdic. l. j.
Pepigisset. s. tacite. vt. C. loc. l. certū. iur. s. qd differt
inter hoc interdictū et Fuianam. Rū. in Fuiana oportet loca
tozem pbare colonum fuisse dñm tempe obligationis. vt. ff.
de pig. l. j. s. cum p dñm. in fi. r. l. et que nondū sunt. s. qd dī
cit. se d interdicto isto sufficit si pbet ipsum possedisse. vt. ff.
de sal. interdi. l. j.
Possidētis. qd de rebus immobilibus dicit. sed vtrōbī
de mobilibus. s. s. sed interdicto.
Proprietate. ob h qd ppatum est. s. r sine hac ptrouer
sia proprietatē dabit. vt sic de sola possessione p tendit. fm
p pterre. debeat. i. quis sit actor. et qd reus. **30.**
Possessio eoz sit. i. quis possideat.
Non pōt. vt. ff. de iudi. inter litigi. **mu. iu. cā. fa. l. j.**
Ciuilis. vt qz parit actionē in rē aduersario. vt. C. d a li.
Naturalis. vt qz nemo a seipso possit petere fm natu
ram. vt. ff. de arbi. l. pe. et fa. ad hoc bene. ff. vti pos. l. j. s. b
interdictū. et. ff. de ac. pos. l. exitus.
Semper ingens. i. magna et hic cadez pntio et in alijs
interdictis est. etiam in illo de superficientib⁹. vt. ff. de iugū.
nn iij

L. j. rñ. In illo itinere actuq. et via priuata. vt. ff. de ini. ac. prin. l. j. rñ. Itē de aqua quot. et est. item inter eos q. dicūt aquā per eundē riuū qui corruales dñr. item inter eos q. ex eodē castello. vt. ff. de aqua qñt. et est. l. j. rñ. j. z. l. si quis ius .s. si inter corruales. z. s. sit p̄ioz. q. ex castello. In his enim

oibus interdicit. vbi de incorporaliū quasi possessione agit est idēz modus agendī q. in duobus illis z. ideo p̄tine post illū ti. vii. pos. et illi sup̄ dicit ponunt per or dinē. d. **R**ema net. fa. C. de edē. q. accusare. in fi. et. C. de rei vē. l. res. ff. si vsufru. pe. l. vii. si ui e. **C**el. editū. ff. vii. pos. l. j. rñ.

Trobi. hoc d̄z ab vt. um et vbi vt vtrū ponat. p ad. v. ampli. vbi ponitur p quem. q. d. apud quē est apud euz sit. Non sit autem men tio hic possessionis cū mobilia p̄tine n̄ possideant. s. immo bilita tñ cum dicit possessio qñi pedum positio. vt. ff. de acq. pos. l. j. in prin. abu siue tñ tam mobilia qñ immobilia dñr pos sident. s. **Q**uoz f. duozū interdicioz. **I**nterdictū. i. tē pore quo ponit̄ l̄ter dicitū. **I**tem. dummodo aduerfa rium. **K**eius. scz quā aduerfariū vt. ff. de r. sig. l. ma iorem prem.

Possidebat. z sic citius vincebat in vti pos. q. vtrobi. et erat forte ratio. q. ci tius mobilia transferūt qñ immobilia. vt. C. cōmo. l. j. z. ff. de re iudi. a diuo pio. s. j. z. ff. de acqui. pos. l. si rem.

Ad possessionē. nō quantū ad possessionē. nā quantū ad alia remansit d̄ra vt olim. vt vti possidetis. in reb. imobili bus et vtrobi in mobili. locū hēat vt hic d̄z. et. s. pri. s. n.

Nec clā. cum multa sunt genera violentiaz que ad p̄ns omitto. de hac vi que inq̄tatiua d̄z que parit hoc interdi ctūz dic. vt si me arare vel edificare vel aliqd̄ in eo facere. p̄ hibes p̄tendens te possidere. hz locū hoc interdictū. vt. ff. d̄ vi et vi ar. l. vim facit. et. ff. q. vi aut clam. l. j. s. q. si. quid si il le nō p̄tendar se possidere. sed solū iniuriā mibi. **R**n̄ adhuc locū hz hoc interdictū. vt. ff. vii. pos. l. si duo. s. si vicinus. **S**z et actione iniuriarū mibi tenet. vt. ff. de ac. emp. l. qui pendē tem. Quid si nec possessionis rōe nec iniuria sed q. fuit utem sibi p̄tendit. **R**n̄. si possidet intentabo negatoriaz. si ego p̄ of sideo int̄t̄rabo hoc interdictū. vt. ff. si ser. ven. l. ij. s. j. **L** n̄ afit possidet qui clāculo me abñte sibi possidere volēs ingre ditur fundū meū quem ego possideo. nec tamen suspicor me posse repelli. z ita me abñte et inuito sepiissime facit. vt. ff. q. vi aut clam. l. ij. s. fi. et de acqui. pos. l. clam. ille enim q. ingre

ditur habet naturalem per introitum suum. z ego ciuilem. **V**el dic q. ego retineo naturalem ciuilit̄r ingrediens natu ralem naturaliter. **S**cd nonne eam naturalem perdit statim cum de fundo exit et ad iudicium venit vel etiam alias it̄er. **R**n̄. non immo animo retinet eam naturalem vt facit fru ctuarius q. solam na

turalem haber. **V**el dic q. si amittat eaz non tamen necet qz adhuc hoc interdi cto tenetur. licz ego possideam tantū vt diximus per. l. ff. vii. pos. l. si duo. s. si vicin us. p̄cario at̄ possi det aduersari. a me vt si p̄cibus suis mo tus concessi sibi p̄cario. vt. ff. de p̄cario. l. j. tu prin. et. s. j. Et distingue in p̄cario quia aut agit vt omnis possessio in accipientem trās ferat̄ quod fieri pos test. vt. ff. co. in reb. et. ff. de acqui. poss. pompo. s. si is. aut vt nulla. et hec va let. vt. ff. de p̄cario. te. s. is q. aut vt ha beat naturalem tan tum qui accipit et **V** valet. vt. ff. de p̄cario. l. et haber. s. euz **S**cd nūquid in om ni p̄cario vinco ha bentem a me p̄ hoc interdictum. **R**n̄. n̄ illum qui habet om nem possessionē cū hoc interdictūz pos sessozem tuatur. vt. ff. vii. pos. l. j. s. j. z. s. ij. ergo vinco su pradictos etiam si ego habebam pos

ab aduersario possidebat. ho die tñ aliter ob̄uat. **M**az vtri usq. interdicti potestas q̄stum ad^m possessionē p̄tinet exequa ta ē vt ille vincat z in re soli et in re mobili q. possessionēz nec vi nec clam nec p̄cario ab ad uersario litis p̄testate tpe deti net. **P**ossidere aut videtur quisq. n̄ solū si ipse possideat. sed si eius noīe aliquis in^o pos sitionē sit. licet is ei^o iuri sub iectus non sit qualis est colo nus z inquilin^o. **I**tem eos quoz apud quos deposuerit quis aut quib. commodauit ipse possidere vidz. z hoc ē quod d̄z retinere possessionēz posse aliquē p̄ quēlibet qui ei^o noīe sit in possessione quineti am solo aīo quoz retieri pos sessionē placet. i. vt quibus neq. ipse sit in possessione neq. eius nomine alius. tñ si non relin quēde possessionis aīo. sed po stea reuersus idē discesserit re tinere possessionē videtur.

Ad ip̄ici vero possessionem p quos aliquis p̄t. secundo li bro exposuimus. nec vlla du bitatio est. qui aīo solo adipi sci possessionē nēo p̄t. **B**e

sessionē ab alio vi vel clam vel p̄cario. vt hic. z. ff. vii. pos. l. j. s. fi. et. l. ij.

In possessione. caute dicit. vt. ff. de acquiren. posses. l. si quis autem. nam non possident isti nec ciuilit̄r nec natura liter s̄m **Z**o angem. scilicet colonus z inquilin^o et similes. vt hic et. ff. de vsuca. non solum. s. qd̄ vulgo s. **A**d. dicit eos naturaliter possidere. vt. ff. communia di. l. co. di. s. neq. s. illum intellige possidere colonū. scz aliq.

P colonus. scz in villa sed inquilinus in ciuitate. vt. ff. de acqui. pos. l. re pignoris.

Per eos. videtur si ergo per alium possidet ergo nō pos sident. vt. ff. de acqui. pos. l. q. in co. licet quidam dixerunt eū naturaliter possidere sicut z colonum vt superiori casu dixi mus.

Retinere. licet animo teneat. non tamen animo querit. vt. ff. de acqui. pos. l. quemadmodū. z. C. de acqui. pos. l. licz

Exposuim^o. s. p. quas p. no. ac. s. ex his. z. s. pri.

Editū. aliud in rebus mobilib^o. nā p̄ his p̄t̄t̄ vi boñ. rap. actō. vt. ff. de vi et vi ar. l. j. s. **I**nterdictū. z. s. illud. et s. plane nisi mobilia cū immobilibus petant hoc interdico. vt. ff. de vi et vi ar. l. ij. s. qui autem.

De pena temere liti. C.

e Propositio. i. dat. **d** Cui vi. S. qre dr vi vi. Rn. qz talia erant vba ptois. vi illu vi deiecit. zc. z ita a pta. vboz ptois sumpsit denoiatdem sicut et alia. vt quoz bo no. z silia. vt. ff. de vi. z vi. ar. l. j. in prin. **e** Ab eo. i. de se. vt qz hodie expoliam te. vt qz cepi possidere re tuam clam vel vi. sequenti vero die me expulsi. na teneris mihi hoc interdicto sec? si incotineri me reijcis. vt. ff. de vi et vi ar. l. ij. s. cu igif. z. l. q possessione qd i cotineri accipe ante q ad alios act? ex transcos diuertat. vt. ff. de duo. re. ff. duo. **f** Constitutio. vt. C. vi vi si qz in tantam. **g** Supradixim? scz vi bo. rap. s. qd tu. **h** Rei dare scz ppetatis s. interdicto vti possidetis possessio estimaf vt. ff. vii pos. l. pe. s. fi. **i** Priuata pena aut hmoi legis e tertie ptis bonozuz publicatio. si sine armis. z relegatio etia si cu armis. vt. j. de pub. iudi. s. item lex iula d vi pub. z. C. ad. l. iul. de vi pub. l. qnq. z. l. ij. z. ff. de act. l. bos accusare. s. omnibus.

k Sinafit. z laps des. j. de pub. iudi. s. ite lex. ff. de vi et vi ar. l. ij. in pn. ff. d. sig. l. armoru. S. S. nunqd dz aliqs expectare se primo

percursi qz puciat. dicunt quidam q sic. vt ar. C. vnde vi. l. j. z. ff. ad. l. aquil. si ex plagis. s. tabernarius. No s ptra sed sufficit iustus timor recte possidenti ad defendenda possessionem quam sine vitin tenebat inculpate tutele moderamine illatam vnde inde ppulsare licet. vt. ff. ad. l. aquil. sed et si qnq. z. ff. ad. l. cor. de sic. l. is q. ff. de vi z vi ar. l. ij. s. qui armati.

l Tertia duplicia. simul pot fieri actionu diuisio. na qdaz duplices sunt. vt fa. ber. fin. regu. coi. di. vt. ff. de iudi. l. in tribus. **m** Sacro. ff. ne quid in loco sacro. l. j.

n Publico. ff. ne quid in flumie pub. per totu. **o** Utrobi. Ite interdictu de supficiebus. vt. ff. de supfi. l. j. s. pponit. z dic vt. s. e. s. retinende.

p Interdictoz. l. cu antiqua solenitate. sine ca tm reddi pr et pponi. vt. ff. de op. no. nu. l. ptoz ait. s. nonnulli. vel etiam in factum actio loco cuiuslibet interdicti q vtilis vocatur z subijcit. **q** Dine. i. extra antiqua solenitate qd semp fieri videt vt subijcit. vt. s. de suc. subla. in pn. z. ff. de neg. ges. l. actio. Et. de form. z impe. ac. subla. l. j. z. ij.

cupande possessionis ca solet infdici siqs ex possessione fudi vel ediu? vi deiectus fuerit. **M** a ei pponit interdictu vi vi. p qd is qui deiecit cogitur ei restituere possessionez. licet is ab eo q vi deiecit vel cla vt pcartio possideat. s. ex constitutionib? sacris vt supra diximus si qs re p vim occupaerit. siquide in bonis ei? est dominio eius priuaf. si aliena p? eius restitutoez etia estimatio ne rei dare vi passo copellit.

Qui aut aliquo s possessione p vim deiecerit. tenet ex lege iulia de vi priuata aut de vi publica. s. de vi priuata. si si/ ne armis viz fecerit. Sinafit cu armis euz de possessione vi expulerit. de vi publica tenet **l** i mox aut appellatoe no solu scuta z gladios z galeas sed z fustes z lapides signifi/ cari intelligim?. **T**ertia diuisio interdictoz hec e. q aut simplicia sunt. aut duplicia.

Simplicia sunt veluti in quibus reus alter est. alter actor. qualia sut oia restitutoria aut exhibitoria. **N**am actor is est qui desiderat aut exhiberi aut restitui. **B**e? at is a quo desiderat vt restituat aut exhi

t Interdictis. scz solenib?. **s** Actio. i. actio in factuz q dat loco cuiuslibet interdicti. Et no. qtuor ee genera actio nis i factu. Una e q ex oi edicto vel interdicto ptois datur vbi spcalis actio no dat vt hic. Alia e legis aquilte subsidia ria. qn damnu dat de no corpe in no corpe. vt. s. ad. l. aquil.

S. fi. q et ipa ptozia e. vt. ff. de pserip. x. l. q actionu. i. ff. Ter tuu gen? e exordina riu. qz ex varis figu ris causaz e introdu ctu. qntes equuz est actione dari. vt. C. d sacrofa. ec. l. scim? **Q**uartu genus e qd equipare actioni p scrip. x. q actio pre scrip. ver. vna cum ista in factuz ciuilibs dr. vt. ff. de ps. ver. l. j. in fi. Et hz locu i trib? generib? nego cioz. **P**rio in cotra ctib? innoiaz trib? do et des. z do vt fa cias. z factio vt facti as. vt. ff. de pserip. x. l. naturalis. s. j. z ij. S. in quarto me nomigto pto. scz fa cio vt des. habet lo cu actio de dolo. vt ff. de pserip. x. l. natu ralis. s. q si factio. **I**te in secudo gene re ex omni pacto in continenti ante vel post appposito iuxta aliquo cotractu. vt C. d pac. inter emp. z ve. l. ij. z. C. d pac. l. petens. **I**tem i ter tio genere. vbicuzq tubitat de noie cot tractus. vt patet in exemplis. vt. ff. de estima. ac. l. j. z. ff. d pserip. x. l. j. per to tum. z. l. ij.

De pena temere litigantiu.

In magna cura egisse cos q iura sustinebat ne fa cile hoies ad litigadu pcede ret qd z nobis studio est. idqz co maxie fieri pot. q temeri/ tas tam agentiu q coz cu qb? agit modo pecuniaria? pena modo iusuradi religione mo infamie metu coercetur. **E**cce

t Reddita scz ab illo pretore.

v De pena temere litigantiu. vsqz nunc de ppositione actio nu dictu e. S. qz cotingit eas inter du tenere pponi nunc de pnea temere litigantiu dicit.

In Tunc sustinebat. i. magistratus qui iura reddebant vt. ff. de ori. iur. l. ij. s. post originem.

x Maxime. i. certe. **y** Pecuniaria. i. aliqui vt. j. e. s. fi. **z** Religione. i. calunie. vt. j. pxi. s. Sed qn. **R**n. in futuro seculo. lz no isto. vt. C. de iurciur. l. ij. **A**ccur. a Infamie. j. e. s. ex qbusda. **b** Constone. C. de iurciur. ppter ca. l. ij. i pn. **A**ccur. **c** Nisi plus. no dic q pri us re? q actor iuret. s. pusq audiat actor. aut pusq re? iu ret. vt. C. d iur. ca. l. ij. i pn. q e s. **d** Ad d d d d d. no. dili gent capla b? sacri. actor em iurat q bda infamia venit ad agendu. vt. C. de iura. ca. l. ij. **I**te q n dabit vl dedit iudici aliqd vt pferat p se snia. vt i au. vt liti iuret i ex oz. litis. **I**tem q nullam exiger vel faciat probationem calumnio sam. vt in aucten. de his qui ingredi. ad appel. s. fi. colla. v. **e** contra reus iurat bec eadem nisi q in primo capto iurat

se ut bona contradictione. **C**elut. vt. s. de ac. s. tripli. f. Noie age. Itz alibi. vt. C. de no. nu. pe. aut p. q. p. p. r. a. Itz et alibi. vt. si creditor negat sibi debitum solutum. na. postea q. sit debitum. pbare cogit. vt. ff. de p. ba. l. cu. de indebito. Itz possessor negas se possidere si. pbat p. dit possessio nem. vt. ff. d. rei. v. l. pe. r. in au. de tri. en. r. seqn. s. ad bec. Itz als. vt. ff. de iu. di. l. cum.

Actio. etia a p. n. cipio no solu inficia tione. vt. hic. r. s. d. act. s. at ille. Accur. h. Itz actoris q. si di. no solu reus iur. rat de calunia. vt. s. eo. s. j. sed etia actor vt in p. stitute n. fa. dr. vt. C. de iura. ca. lu. l. ij. in prin.

Subeant. f. q. su. ftu et fidele scrutiu p. tent vt in con. stitute dr. s. in con. stitute no habet q. iur. l. 3. lege caue. atur. vt. C. de iudi. rem no noua. s. pa. tron. r. fac. in au. d. testi. s. fi.

Hec aut. q. d. sa. cram. to ca. dea. s. ut. s. e. s. j. r. s. e. s. Itz actoris. r. s. p. r. i.

Introducta actio em qda erat qua te. nebat actor q. p. ca. l. unia litigabat in de. c. ma. p. re litis qd ho. die corrigi. s. et h. bodie iure au. i. an. tiquu redit statu l. 3. no iure illi. actiois s. p. iudicis officii. vt. i. au. de litigi. s. ad excludendas. Et no. ex hoc. s. r. ex di. cta au. d. litigi. r. ex l. ff. de re iudi. l. qui. in ius. s. nemo. r. ex l. ff. de peti. here. l. il. lud. q. nisi improbe et caluniose litigauerit vt no debeat codemari in expensis vt. ff. de iudi. l. cum qui. r. C. de fruc. r. li. expen. l. no. igno. ret. l. 3. in. C. de iudi. l. p. perand. s. s. ma. s. i. indistincte dicat victu codemari victori in expensis. sed est intelligendu cu iam dicta determinatone si caluniose hoc faciat. vt in au. de iudi. s. opoz. coll. vj.

Ignomiosi. si damnati. f. suo noie. no si p. curato. r. o. vt. ff. de his q. no. infa. l. furti. r. h. si a iudice ordinario vel dele. gato sit codemnatus. sec. si ab arbitro. vt. ff. de his qui no. infa. l. qd ergo. s. ex copromisso.

Directa. et ob id tutor p. ventus a pupillo r. damnat. in

fama. Itz in alijs directis. sec. si eotra tutor pupillum faciat p. demnari vt. hic. r. ff. de his qui no. infa. l. j. Et no. qz in casu etiaz p. ria infamat vt. hic. r. ff. de his qui no. infa. l. furti. s. mandati. Itz no. q. q. tuor hic ponunt exempla de maleficijs. r. quattuor de p. tractibus vel quasi.

Sz furti etiam pacti. i. p. cio eris si. ne iusu p. ror. vt. ff. de his q. no. infa. l. i. actio. r. l. furti. s. pacti. p. Recte vt. ff. d. bis q. no. infa. furti. l. fi.

Edicti. i. edicti p. ponit de in ius vo. ca. vt. ff. de ius vo. l. ij. s. p. ror. r. p. totu. ti. Dicturus. ff. de in ius vo. l. j.

Solido. als q. si inofficiosus casti. gat si p. inopia pena. solucere no possit. vt. ff. de in ius vo. l. pe. et fi. Et intellige h. i. emacipatis filijs als no possit ee iudicis inter p. rez r. filiu. vt. C. de in ius vo. l. fi. et dixim. s. de act. s. eu. quoz. Itz no. qz patet hic q. aure. us p. solido accipit vt. ff. de in ius vo. l. libertus. r. l. ij. cum. dicat. l. aureoz. et h. dicit solidorum. Itz nota qz. lxxij. aurei faciunt libra auri. vt. C. d. suscep. r. archa. l. quotiens. coll. x.

Ite p. socio q. ab vtraq. pte directa est. r. ob id quilibet ex socijs eo iudicio danat. igno. minia notat sed furti quidem aut vi bonozu raptoru. aut in iuriaru. aut de dolo no solum danati notant ignominia sed r. pacti r. recte. plurimu em interest vtru ex delicto aliqs aut ex contractu debitor sit.

Omniu aut actionu instituen. darum principiu ab ea parte edicti p. ficiat quā p. ror. edi. cat de in ius vocado. vtiq. em in primis aduersarius in ius vocadus e. id est ad eu voca. dus e q. ius dicitur sit qua p. te p. ror. parentib. r. patronis. Itz paritib. liberisq. p. rono. ruz r. patronaru huc p. stat ho. noze vt no aliter liceat liberis libertisq. eos in ius vocare q. si id ab ipo p. ror. postulauerit r. ipetrauerit. r. si qs aliter vo. cauerit in eu pena solidozu. quinquaginta constituit.

De officio iudicis.

Operest vt de officio iudicis dispiciamus. Et quidem in primis illud obsuare dz iudex vt alit no iudicet q. qd legib. aut co. stitutoib. aut moribus p. di. tum est. Ideoz si noxali iudi. cio aditus est obsuare debz vt si condenandus videt d. nis ita debeat codenare publium meum lucio ticio in decē au. reos condemno. aut noxam.

De officio iudicis Rubrica.

Operest. Sed vñ super est Rñ. qz de actis di. rim. r. de reis seq. vt et de iudice q. se. det in iudicio dica. mus r. ei. officio cir. ca que versatur.

In primis. id est i. principalibus vt inter principalia. na. primo libellus dandus est. vt. C. de lit. contest. au. offerat. et cae examinatto p. cedere dz hac obseruantia q. circa sniaz adhibet. vt. C. de iudi. l. iudices. vel die in primis. s. obser. uantijs scz circa sententiam adhibendis. nam r. alia sūt ob. seruanda. s. q. detur in scriptis. vt. C. de sen. ex pe. reci. l. fi. et sedendo. vt in au. vt ab illius et qui. s. s. sancimus. sed hoc est principale q. fm legē iudicet. vt hic sequitur.

Costomb. f. impatoz. c. Aut morib. l. s. uetudine q. p. lege fuat. vt. s. d. iure na. s. ex n. scripto. s. qd si vnu

eorum alteri dicitur. Rñ. Pstitutio legi antiq̄ p̄iudicat. vt. ff. d. le. 7 se. cō. l. nō ē no. 7 cōsuetudo p̄iudicat vtriq̄ siue sit generalis. vt. ff. de le. et se. cō. l. de q̄bus. siue sit sp̄ialis in illo loco. s. m̄ p̄iudicat vtriq̄. vt. ff. cō. l. p̄. l. v̄ditor. s. si p̄stat. d. ff. Noxā. s. p̄mitto. nā damni estimatio tñ ē in obli. 7 i cō denatōne. vt. ff. d. re iudi. l. miles. s. j. et ij. als ēēt icerta snia qd̄ ēē non d̄z. vt. s. de act. s. curare. e. ff. s. possessore.

f. Ut rē ip̄am. idē et si in p̄sonam. vt si res petat v̄ possessa p̄ actōem q̄ me. cā. vel ex stipulatu ad rē tradendā. si at̄ in q̄titate v̄ i genere aliqd̄ petat. 7 tūca petitione actoris absoluit v̄ cōdenat̄ in re petita.

g. Cū fructib⁹. sed de q̄b⁹ fructib⁹ loq̄ tur. nūqd̄ de natura lib⁹ vt d̄ pomis 7 ceruisis 7 si. an x̄o de industrialib⁹. Rñ. de naturalib⁹ nō. qz illi aut ext̄r̄. 7 tunc p̄ rei v̄. pet̄it̄ sicut res ip̄a. cū null⁹ etiā bo. si. pos. facit suos vt. ff. d̄ vsu. l. fruct⁹. Aut nō ext̄r̄. 7 tunc nō tenet. cū nec habeat nec dolo fecerit q̄ min⁹ haberet. s̄ p̄ditōne sine causa estimatio debet. ff. si cer. pe. l. si 7 me et vtroq̄ casu cessat officiu iudicis. de q̄ agit cū iur̄ actōnis petant. 7 rē de industrialib⁹ nō si a bo.

fi. pos. p̄cepti sūt. qz p̄cipiēdo eos 7 sepando a solo suos facit et luerat. vt. ff. de re. di. s. si q̄s a nō dño siue habeat ti. siue nō. vt. ff. q̄. mo. vsu. a. l. si vsufr. 7 ff. si. regū. l. ff. s. pe. si at̄ nō sepauit ad huc ip̄i fundi sūt. vt. ff. de rei ven. l. fruct⁹. s̄ dic de industrialib⁹ loq̄ q̄ sūt p̄cepti s̄ nō cōsumpti a bo. si. pos. nā cū sūt facti possessoris nō rei ven. sed iudi. of. pet̄it̄ vt hic. 7. C. de rei ven. l. certū. s. bona fide. si aut̄ malefidei sit de p̄sumptis teneb̄t̄ p̄ditōne sine cā de ext̄r̄tib⁹ rei v̄. nō dico eadē rei ven. q̄ pet̄it̄ res. s̄ alia oīno. s̄ in pe. here. sit se. vt. C. de rei ven. l. certū. j. rñ. De p̄cipiēdis aut̄ tenet of. iudi. vt. j. e. s. illoz. 7. ff. de rei. ven. si nauis. s. si. si x̄o male si. pos. ti. habeat d̄ cōsumptis. tenet̄ p̄ditōne sine cā de ext̄r̄tib⁹ rei ven. a p̄cipiēdis p̄pter ti. excusat. vt. C. d̄ rei ven. si fundū. nisi in. iij. casib⁹ vbi de p̄cipiēdis tenet̄ qui b̄z ti. q̄s dic vt. s. diximus de re. di. s. si q̄s a nō dño.

b. Si in p̄nti. No. in actōne in rem in cōtinenti fieri execu tiōne sec⁹ in p̄sonalibus. qz. iij. mensū spatū daf. vt. s. de act. s. quedā. 7. C. de vsu. rei iudi. l. ij. 7. iij.

i. At si hereditas petita. si hereditatis p̄ditōne actū sit et

dedere. Et si i rē actū sit coraz iudice: si p̄tra petitorē iudica uerit: absoluerē d̄z possessore siue p̄tra possessore iubere eū d̄z vt rē ip̄am restituat cū fructib⁹: s̄ si in p̄nti neget se possessor restituere posse 7 sine frustraōne videbit̄ t̄ps restituendi cā petere: indulgēdū est ei vt tñ de litis estimatōne caueat cū fideiussore si infra t̄ps qd̄ ei datū ē nō restituisset: 7 si here ditas penta sit: eadē circa fructus interueniūt q̄ dixim⁹ int̄uenire de singular̄ rez petiti one. Illoz aut̄ fructū quos culpa sua possessor nō p̄cepit siue illoz quos percepit. In vtraq̄ actōe eadem rō pene habet si p̄do fuerit. si vero bona fide possessor fuerit: nō habet rō cōsumptoz neq̄ nō p̄ceptoz. post incheatā aut̄ petitiōne etiā illoz rō habet: qui culpa possessoris p̄cepti si sūt vel p̄cepti cōsumpti sunt.

Si ad exhibēdū actum fuerit nō sufficit si exhibeat rē is cūz quo actū ē: sed opus ē vt etiā rei cām debeat exhibere id est vt eā cām habeat actor: quaz habiturus ēēt si cū primū ad exhibēdū egisset exhibita res fuisset. Ideoq̄ si inter moras

cōdenatio secuta. nā et ip̄a ē in rem 7 in p̄sonā. vt. s. de act. s. quedā k. Petitiōne. vt restituant fruct⁹ cū re. vt. s. p̄ti. s. l. Nō p̄cepit. s. q̄ ti. nō habebat. als ab illis p̄cipiēdis excusat. vt modo diximus. m. Actōne. s. in rem et pe. be. n. Pene. pene dicit. qz i pe. here. venit eadē

exhibendū vsucapta sit res a possessore nihilominus condē nabitur. P̄terea fructū medij tēporis. i. ei⁹ quod post acceptum ad exhibendū iudicium ante rē iudicatā intercessit: rōem d̄z h̄re iudex. Qd̄ si neget rē cū quo ad exhibēdū actū ē in p̄nti se exhibere posse 7 t̄ps exhibēdi causa petat: idemq̄ sine frustraōne postulare videat. dari ei debz vt tñ caueat se restitū quod si neq̄ statim iussu iudicis rez exhibeat neq̄ postea exhibituz se caueat p̄denandus sit in id qd̄ actor inferat si ab iūto res exhibita ēēt. Si familie hercis eūde iudicio actū sit: singlas res singul̄ heredib⁹ adiudicare d̄z 7 si i alteri⁹ p̄sonā p̄grauare vid̄z adiudicatio d̄z h̄ic iūicē coheredi certa pecūia sicut iā dictū ē p̄denare. Co. quoz noie coheredi q̄s suo p̄denandus ē: q̄ solus fruct⁹ hereditarij fundi p̄cepit. aut rem hereditariā corrupit: aut p̄supsit q̄ qd̄ sūt inter plures quoz q̄ duos coheredes subsequuntur. Eadē qd̄ interueniunt 7 si cō diuidūdo de plurib⁹ reb⁹ actum sit. q̄ si de vna re veluti de fundo si q̄dez

rōne q̄ res. s̄ in rei ven. alia ē rei ven. p̄ re. alia p̄ fructibus o. Rñ. B est v̄z p̄ rei v̄. v̄ p̄ iudi. of. sed p̄ p̄ditōne sine cā sic cū equū 7 bonū sit. vt. ff. si cer. pe. l. et si me. p. Percepti. nisi infans v̄ pupillus fu erit possessor. vt. ff. de rei ven. l. q̄ infans

q. Usucapta. sed quō potuit vsucapi cū interruptōne facta in actōe ad exhibendū videat̄ facta etiā i rei ven. vt. C. d̄ania. ex. l. si. Rñ. fm Jo. l. illa intelli git in trib⁹ casibus ibi in l̄ra posit̄s nō als. Alij dicūt illā generaliter intelligi p̄

l. ff. de iude. solemus. Et quod hic dicit circa res mobiles intellige in quibus non interruptit vsucapio per lit. contesta. vt. ff. de rei ven. l. si post. p̄ma snia verior est.

r. Actū. et obrentum.

s. In caueat. vt. s. e. s. s̄ si neget. ff. ad exhib. d̄ eo. s. si iusta t. Condemnandus. delato iur̄ iuran. in litem. vt. ff. de in lit. iu. l. in actōne.

v. Dictū est. vt. s. de act. s. qd̄ am actōnes.

x. Co consumpsit. vt hic. 7. ff. fa. her. l. puro v̄j. s. sed si dolo. y. Eadē. s. vt fiat adiudicatō rez 7 pecunie. vt. s. e. s. si familie. aut circa dāna data in reb⁹. vt. s. e. s. p̄ti. 7. ff. cōt di. l. iij. 3. Possit. nō. nō posse fieri qd̄ sine cōmoditate sit. vt hic. 7. ff. de ver. signi. l. nepos proculo. Item nō. corpus aliud diuidū vt fundus qui diuiditur fm volūratem p̄rissa. vt. ff. de le. j. l. quod in rez natura. s. ij. Alud inditū dū. vt hō vt hic. 7. ff. de vsuc. l. rez. s. mixtura a

Si si niū. q̄ iudicio agit vt agr̄ p̄simib⁹ termini ponat̄ s̄ p̄ domib⁹ vicinis b̄ iudicio nō agit. si at̄ sit dom⁹ i p̄dū rusticū agit ur vni si. regun. nō directa. vt. ff. si. regū. l. ij. in p̄n. 7. l.

sed et si. §. si. b. ¶ **Necessaria**. B. f. qd sequit euidētiorib⁹
c. ¶ **Adiudicatio**. ff. reg. l. ij. §. si. r. l. ij. r. iij. in prin.
o. ¶ **Edemmandus**. s. ad interesse delato iureiur. in litem.
e. ¶ **Suratus** ē. s. ad qd damnabit. Rñ. qñ in lite iurauerit
actor p̄t r criminaliter puniri. in. l. aureos. ex. l. agraria. p̄
q̄libet vice q̄ appli-
catur fisco. vt. ff. de
ter. mo. l. agraria.
nec ciuilis tollit p̄
criminalē. cū ad rei
p̄secutionem altera
def. vt. C. qñ ci. act.
p̄iu. cri. l. j. nisi iure-
rim donec altera ex-
erceat. vt. ff. de pub.
iudi. l. is qui.

f. ¶ **Contumacie**. con-
denat. s. ad interesse
delato iureiur. i. lite
g. ¶ **Cui adiudicatū**
est. no. ex snia iudicē
dñūm transferri. sic
est in missione q̄ fit
ex secūdo decreto.
vt. ff. de acqui. pos.
l. ij. §. si. r. ff. si ex
noxa. cā agat. l. ij. in
fi. r. ff. cōi. di. l. sed si
res. q̄ sic accipit si fu-
erit facta missio p̄ p̄-
torē. nā sola snia nō
facē dñūm s̄ traditio.
vt. C. de ac. l. traditio-
nib⁹. r. s. de rerū
di. §. p̄ traditōne. et
ff. d̄ acq. pos. l. iuste.

Sz qd in rei v̄t. si res ē aliena. r̄ i ea p̄ficiet. r̄ ex ea cā mi-
bi tradat. Rñ. idē cū. n. p̄bli. mibi det qñ a nō dñū mibi ad
iudicat r̄ tradit. vt. ff. de publi. l. ij. in fi. q̄ vbi ē dñs d3 ex
snia traditio me dñūm facere. vt. ff. de pub. l. q̄cunq̄. p̄terea
lex videt exp̄ssa. vt. ff. de p̄cur. l. nō solū. als p̄po. §. s3 his
et. ff. de ex. rei iudi. l. si inter. ¶ **Rec ob.** q̄ error sit ibi ex q̄ vi-
deat dñū nō transire. q̄ hīc error iā reprobari nō p̄t iudicē
cis snia p̄uar a q̄ nō fuit appellatū. Itē nec ob. q̄ snia lata ē
actōe p̄sonali reo absoluto q̄ remanet debitor. vt. ff. de cō-
di. inde. l. iul. q̄ illud h3 locū in obligatōne q̄ ē res incorpa-
lis. h̄ aut dicitur d̄ dñū rei corp̄alis qd facile r̄ p̄t p̄. sepa-
ri ab vno r̄ alijs dari. s3 n̄ sic i corp̄ali. vt. ff. p̄ socio. l. ea d̄o
b. ¶ **De publicis iudicijis**. q̄ ciuilia iudicia dicta sunt vsq̄
huc. r̄ etiā qdā criminalia s3 circa priuata delicta. vt. s. in
p̄n. hui⁹ q̄rti li. vsq̄ ad ti. d̄ act. iō n̄ sic ponit d̄ publica act.

D ublica p̄ actōnes. imo p̄ accusatōnes.
Sile h̄ vbi nimis large positū sic intellige. q̄ in
ciuilib⁹ agit vt aliqd def. s3 h̄ vt puntat accusa-
tus. r̄ ita p̄siderata petitōne p̄querētis nū h̄nt si-
mle inspecto sine nec in p̄n. cū vnu p̄ actōne. alterū p̄ accu-
satōnem instituit nec in exercitio cū in ciuilib⁹ p̄bet actor
tīm. vt. C. de eden. l. q̄ accusare. s3 in criminalib⁹ actor r̄ reus
quq̄. vt. C. de abol. l. fallaciter. r. C. d̄ fal. l. vbi. In alijs at
mutra sūt siha. nā in vsq̄ sit libell⁹. vt. C. de lit. p̄tes. autē.
offeraf. r. ff. d̄ accu. l. libelloz. Itē d̄ calūnia iuraf. vt. C. d̄
iureiur. l. j. i p̄n. r. C. d̄ si. instru. l. vlt. s3 qdā dixerūt s̄. vt ar.
ff. de bo. eoz. l. j. Accur. k. ¶ **Et instituendis**. s3 q̄liter for-
mat libellus. Rñ. sic vt cōtineat nomē accusantis r̄ accusa-

ti. r̄ annū et mensē quo commissum fuit crimē r̄ locū vbi fu-
it commissus. r̄ cōsules sub quib⁹ ē admittus. Itē dies datū li-
belli d3 inseri sed dies commissi criminis vel hora nō ē neces-
se. vt. ff. de act. l. libelloz. in prin. r̄ in anz. de exbi. rei. §. su-
scepto. r̄ h3 h̄ locū r̄ in publico r̄ in priuato crimie qñ cri-
mialit̄ agit. vt. ff. d̄
p̄. d̄ l. fi. qñq̄ tū
hec solēntas nō est
necessaria. vt in leui
crimie. vt. ff. de act.
l. leuia. r. C. d̄ accu.
ea q̄. et idē i casibus
in q̄b⁹ sine accusato
re q̄s dānarī p̄t. q̄. s.
casus hīs legib⁹ no-
tantur. ff. ad. l. iul.
de adulte. l. j. §. si
publico. r. C. de te-
sti. l. nullū. r. C. d̄ p̄-
ba. l. pe. r̄ ff. de sus-
spe. tu. l. tutor. §. p̄.
er. C. d̄ calū. l. j. r. ff.
de bo. l. l. q̄ cū ma-
ior. §. si libert⁹. r̄ idē
in notorio crimine.
vt dixim⁹. p. l. C. de
act. l. ea q̄. r̄ idē i cri-
mine falsi fm̄. B. vt
C. de fal. l. vbi. Sed
Jo. s. r̄ vit q̄ ibi p̄n-
cipaliter fuit accusa-
tio falsi instituta.

De publicis iudiciis.

P ublica iudicia nec p̄-
actiones ordinantur.
nec oīno q̄cō simile
habēt cū ceteris iudicijs d̄ q̄b⁹
locuti sumus magna q̄ diuer/
sitas eorū ē. r̄ in institutōis r̄
in exercēdis. ¶ **Publica autē**
dicta sūt q̄ cuius ex p̄plo ex/
ecutio eoz plerūq̄ dat. ¶ **Pu-**
blicoz iudicioz qdā capita/
lia sunt: qdā nō capitalia. Ca-
pitalia dicim⁹ q̄ vltimo suppli-
cio afficiunt: veluti aq̄ r̄ ignis
interdictione vel deportatōe
vl metallo cetera silquā ifami-
am irrogant cū damno pecu-
niario hec publica quidem
sunt non tamen capitalia.

Ad cuius. hec
est rō q̄re dicit pu-
blica q̄si populica.
sic. s. de susp. tu. §.
p̄ns. r̄ itelligit q̄ als
possit eē abilis ad ac-
cusandū non als. vt
ff. de accu. l. q̄ accusare.

ff. de accu. l. q̄ accusare. b. ¶ **Plerūq̄**. h̄ tō dicit. q̄ q̄q̄ ē
publica accusatio r̄ tñ nō cōpetit cuiilibet ius accusandi vt
in crimie suppositi prius vbi accusant soli parentes. vt. ff.
de fal. l. lege cor. §. j. Itē p̄pter accusatōez adulterij q̄ p̄mo
deserit certis p̄sonis. vt. C. ad. l. iul. de adul. l. q̄uis.

c. ¶ **Publicoz. fac. ff. c. l. ij.** d. ¶ **Ultimo**. qd̄ interpretamur
mortē. vt. ff. de pe. l. si. Accur. e. ¶ **Interdictōe**. q̄ ē mois
ciuilis. vt. ff. de p̄ ra. l. ij. in fi.

f. ¶ **Delallo**. has penas exponit vt diximus q̄. mo. ius pa-
po. sol. §. cū aut. Accur. g. ¶ **Infamia**. vt in. l. iul. de vi p̄-
ua. r̄ j. e. §. it̄ em. l. iulia de vi publica.

b. ¶ **Capitalia**. r̄ ista appellat̄ relegatōnes. vt. ff. eo. l. ij.
i. ¶ **Molliti sunt**. cū effectu tñ sola voluntas sufficit. vt. C.
ad. l. iul. ma. l. quisquis.

k. ¶ **Acti. i. aiatū corp̄is**. nā aīa nō in bois sed in dei potesta-
te p̄sistit. sic. C. de sacrosan. ec. l. sanctimus. in fi.

l. ¶ **Et memoria**. i. d̄rie etiā p̄ mortē p̄t accusari vt bona de-
ferant in fiscū r̄ auferēdo heredit⁹ tanq̄ indignis. vt. C. ad
l. iul. ma. l. q̄s. r̄ l. sc. Et q̄ dixim⁹ post mortē accusari in-
telligas in duob⁹ caplis illi. l. h̄ ē cū s̄ principem vel s̄ rē
publicā est aiatus. i. iussus ad malū. als finit morte vt cete-
ra crimina. vt. ff. ad. l. iul. ma. l. fi.

m. ¶ **Itē lex iulia**. q̄ inter publica iudicia numerat. Accur.
n. ¶ **Punit. sacrilegos**. n. nuptiaz gladio feriri oportet. vt
C. de adul. l. q̄uis. in fi.

o. ¶ **Asculis**. nā r̄ hoc casu armanē iura vt gladio ferian-
tur. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. capite quinto. melius. C. ad. l.
iul. de adul. l. cum iure.

p Lege iulia. s. de adul. nā h3 bec. l. multa capla. vt. ff. de
 mino. l. auxiliū. §. §. vt. 2. ff. ad. l. iul. de adul. l. capite q̄no

q Sine vi. qd si vi habet. §. §. finatū pturis.

r Viduā. adijctas vñ in puerū. 7 dic de vidua et de virgī
 ne nisi sint meretrices vel licite cōcubine vt hic subiicit bo
 neste. 2. ff. de adul.
 l. supru. §. §.

s Humiles. q̄ sūt
 humiles vñ honeste
 dic vt. C. de incest.
 nup. l. humile.

t Cū relegatōne.
 bec dīstin. pene fal
 lit i trīb? casib? in q̄
 bus cōmittit supru
 et tñ maior pena im
 ponit. pm? ē si q̄s in
 puerū cōmittit. q̄a
 tūc gladio punit. vt
 s. e. §. itē 2 qn̄ tutor
 suprauerit cā cur? ē
 tutor. vt. C. si tu. pu.
 suā. l. j. Itē si fuerit
 suprata aliq̄ a suo
 pprio seruo. vt. C. d̄
 mult. q̄ ser. ppi. se
 imis. l. j. 2 no. penaz
 supru esse q̄nquen
 nalē nisi qn̄ p vim cō
 mittit. tūc em sine p̄
 finitōe t̄p̄is p̄t insti
 tuti. vt. ff. ad. l. iul. d̄
 adul. l. mariti. §. q̄n
 quennis. 2. §. fi.

v Itē lex cornelia
 scz cōputat inter pu
 blica iudicia.

x De sicarijs. qre
 sic dicat. dic vt. §. e.
 §. sicarij.

y Persequit. i. p
 sequit eos q̄ homi
 cidij fecerūt cū fer
 ro. nec em p̄ hāc. l. occidit occidēs sz deportat 2 oia bona
 sua publicant. vt. ff. ad. l. cor. d̄ sic. l. eiusdē. §. legis. 2. l. pe.
 vel dic q̄ psequit homicidas ferro. qz eos occidim? hodie
 vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. iij. §. sed solet.

z Ambulāt. l3 eos nō occidāt. vt. C. ad. l. cor. de sic. l. is q̄
 Et no. capla ex qb? aliq̄s hac. l. tenet. vt. ff. ad. l. cor. d̄ sic.
 l. j. **v** Sequit. vt. s. de interdicit. §. q̄ aut.

x Lapis. facit. s. de interdicit. q̄ aut. **y** Sicurati. b to
 tū qd seq̄tur omittas. **z** Sicarij. a sicca. vñ videbat q̄
 tñ q̄ cū sicca occiderēt hac lege tenerent. sz tñ generalius
 hodie accipiē sicca. 2 telū p̄ iterptatōne. vt. s. pti. §. Est ar
 sicca vt subiicit cultellus vtrinq̄ scindens q̄e portat p̄re
 grini q̄nq̄ in baculo quodā ita q̄ non patet. **vñ** s̄sus. Est
 sicca mucro latēs sicarius inde vocat. **a** Eadē lege. s. q̄
 dicit cor. de sic. 2 veneficis. nā plus ē hoīem occidere vene
 no q̄ gladio. vt. C. de mathema. l. j. **b** Odiosis. i. artifi
 cijs odiosis. nā oīs ars ē bona. **c** Sufurris. i. incanta
 tionibus. nā bec scia reprobata ē. vt. C. de male. 2 mathe
 ma. l. cor. **d** Occiderint. etiā sine dolo. vt. ff. de pe. l. si
 q̄s aliqd. §. q̄ abhoritōis. sec? in cornelia. qz dol? ē necessari
 us. nec sufficit etiā lata culpa. vt. ff. ad. l. cor. de sicca. l. i. lege
 e. **d** Parentis. parentes accipe et filios vsq̄ ad infinitum.
 vt. ff. de iniur. vo. l. quicq̄. §. fi. 2. l. sed si hac. §. liberos.

f Affectōis. als affinitatis. vel aliter affectōis.

g Cōtinēt. sz q̄ sunt q̄ hac appellatōe cōtinēt. Rñ. supso.
 res 2 inferiores vt dixim? Itē collateralēs vt frātres con-

sobrini patruales 2 primores eis. Itē affines quidam
 vt vxor. nurus. gener. vitricus. pūgnus 2 soceri. 2 etiā pa
 tronus. vt. ff. e. l. j. 2. l. sed sciendū. 2. l. cū pater.
b Reperauerit. forte et si nō deciderit fm̄ pla. 2 facit
 p̄ eo. ff. e. l. j. in fi. vñ dic illū sp̄ealē casū. **i** Extraneus.

no. extraneū pl? pu
 niri q̄ si ip̄e occidit
 ser vt h. 2. ff. e. l. vñ
 2. l. sciēte. **k** Ut
 in amne. id est flu
 men vñ si bec vici
 na nō sūt bestijs sub
 iect. vt. ff. e. l. pe.

l Sustinebit. sed
 nōne 2 q̄ supiores p
 sonas occidit hac. l.
 cor. tenet. vide q̄
 sic. vt. ff. e. l. j. **s** 3
 C. e. l. j. dic q̄ bac
 l. cor. tenet sz n̄ accu
 sat. vel vñ fm̄ Jo.
 q̄ nō tenet eadē p̄ca
 capitali. sz maior h̄
 iponit. **m** Te

stamērtia. iō sic de
 tra. qz 2 de testamē
 to falso ibi agitur.
n Instm̄. s. emp̄tō
 nale vel altcu? p̄ca?
o Scripserit. 2 ita
 veritatē mutauit. vt
 in auē. de fi. instrū.
 §. j. in p̄n.

p Signauerit. i. si
 gillū qd i testamēt
 apponit. vt. s. de te
 sta. §. postea. Itē si
 gnū qd charū ip̄o
 nit. vt q̄nq̄ facilius
 fiat compatio ex in
 strumen. vt in auē. d̄
 fi. instrū. §. oportet.

titur. sequit? ergo vt lignum 2
 lapis 2 ferrū hoc noie conti
 neat. dictūq̄ ab eo q̄ in lōgin
 quū mittit a greca voce figu
 ratum 2 hanc significatiōnez
 inuenire possumus 2 in greco
 noie. Itā qd nos telū appella
 mus illi telos appellāt admo
 nent nos epigramata in zero
 philo vrbis cautissime scripta
Sicarij autem appellatur
 a sicca eo q̄ significat ferreum
 cultrum. Eadem lege 2 ve
 nefici capite damnant qui ar
 tibus odiosis tam venenis
 q̄ sufurris magicis homines
 occiderint vel mala medica
 menta publice vendiderint.

Alia deinde lex asperrimum
 crimē noua pena persequitur
 que p̄opeia de parricidijs vo
 catur qua cauet vt siq̄s parē
 tis aut filij aut omnino affini
 tatis eius q̄ nūcupatōe parr
 cidij stinet? fata ppetrauerit
 siue clam siue palam id ausus
 fuerit. necnō is cui? dolo ma
 lo id factū ē. vel p̄sci? criminis
 existit. licet extraneus sit pe/

q Supplicij qd interpretatur mortē. vt. ff. de pe. l. vlt.

r Deportatio. 2 oīm bonoz publicatio. 2 sic no. q̄ ex eo
 dē p̄misso pl? sui q̄ liberi puniunt vt h. 2. ff. ad. l. cor. d̄ fal.
 l. j. §. p. 2. ff. si ex noxa. cā ag. l. pe. 2. ff. de pe. l. i. seruoꝝ imo
 et inter liberos magis puniunt minores q̄ maiores. vt. ff.
 d̄ incen rui. nau. l. pedius. **s** Itē lex. no. ex maioritate
 delicti maiorē penā iponit vt h. 2. C. ad. l. iul. de vi. l. j. 2 fac
 s. de interdicit. §. q̄ aut. Itē hic dānat? fit ifamias. vt. ff. ad. l.
 iul. d̄ vi pua. l. j. j. rñ. **t** Sinastr. d̄ rñ. s. qn̄ sine vi aliq̄s
 cōmisit supru. vt. s. e. §. n̄sic qn̄ vi vñ p̄tinua cū supiori. §.
 pti. **v** Cōstitutōis. vt. C. de rap. virgī. l. j.

x Publicā. s. ciuitatis ro. n̄ alteri? vt. ff. de fur. l. ob pecu
 niā. 2. ff. ad. l. iul. pe. l. itij. §. pe.

y Sacra. vt calices 2 turribula que sacra sunt. vt. s. de
 rez diui. §. nullus.

z Religiosam. vt ornamenta sepulchroz.

a Surati sunt. vel etiā imiscuerunt ita q̄ damnificauerūt
 rempub. vt. ff. ad. l. iul. pecu. l. j.

b Ministerij. i. adiutorij.

c Susceperunt. s. ad custodiendum.

d Deportatōis. deportantur. n. Et no. q̄ q̄nquēno du
 rat bec actō. vt. ff. ad. l. iul. pec. l. pecular? Itē ē sp̄ealis i eo
 q̄ s̄ heredes inchoet. vt. ff. ad. l. iul. pecu. l. fi.

e De plagarijs. iō sic dicta. qz orbato p̄re filio. vel dñō
 seruo. bec lex punit orbantā. h3 em locū qn̄ alitquis distra
 bit alienū suū vñ filiū ita q̄ p̄t vñ dñs n̄ p̄t rebabere. vt. ff.

ad.l.fal.de plag.l.j.z.l.lege.z.l.esi.z.l.pe.s.fi. Itē tenet q̄ liberū hoiem de loco in locū transportat. vt. C. ad.l.fal. de plag.l. qm̄. et hoc si dolo facit. non aliter. vt. ff. ad.l.fal. de plag.l. legis fauiane. Itē hac lege tenet si q̄s seruū in fuga p̄stitutū vedat ita vt emptio statim teneat. vt. C. ad.l.fal. d̄ plag.l. in fuga.

Interdū. s. malo re aliquā miorē capi talē cū capital' al' sit minor. nā ingenuus nobil' i metallū igno bil' gladio ferit. seruus vt libertus be stijs subijct'. vt. C. ad.l.fal. de plag. l. fi. z. ff. ad.l.fal. l. fi. in fi. Itē qdā ciuilib' pena olim impone bat q̄ cessat hodie. vt. ff. e. l. fi.

Iulia q̄ h3 locū i q̄tuor casib'. P̄mo si q̄s dederit clā pecuniā vt aliquēz fortia' honorē nō i ciuitate romana. nā ibi cessat hec lex cū p̄nceps ibi eligat. vt. ff. ad.l.iul. d̄ am bi. l. j. in p̄n. iō dixi clā. qz palā p̄r. vt. ff. de polli. l. j. §. j. ff. d̄ of. p̄. l. barbarius. Sc̄do h3 locū cum q̄s stat i m̄ḡfatu' vlt tra annū. vt. C. ad.l. iul. de ambi. l. j. Ter tio si q̄s ingredit̄ do mū iudicis p̄gnosce tis de cā criminali. vt. ff. ad.l.iul. de abi. l. j. Itē in q̄tro h3 q̄s iudex nouū vectigalē stituerit. z ē pena cō itū aureoz. vt. ff. ad.l.iul. de ambi. l. j. s3 in casu deportat' qm̄ sez bis idē officiū ē affecturus. vt. C. ad.l.iul. de ambi. l. j. sed fallit in asses sore. vt. C. de asses. l. liceat. Itē in p̄co s̄fule. vt. ff. de offi. p̄

con. l. anpe. vel dic ibi sex fastib'. i. sex mensib'. qz tñ dura bat ei' officiū. **R**epetundaz. q̄ h3 locū qm̄ iudex per pecuniā facit aliqd vel omittit. vt. ff. ad.l.iul. repet. l. j. iij. s̄ij. v. vj. z. vij. esculentū tñ p̄r accipe iure veteri d̄imō non nimis magnū. vt. ff. de offi. p̄con. solēt. in fi. s3 iure nouo n̄ nisi qm̄ deficeret salariū. vt in auē. scrip. exempla zc. in me dio p̄me col. pena aut̄ hui' legis est ciuilib' in quadruplū. vt. C. ad.l.iul. repetunda. l. j. criminalis extra ordinem. vt. ff. ad.l.iul. repetū. l. iul. §. hodie. **D**e annona. hec. l. locū h3 quoties q̄s facit vt annona cario' sit. z ē pena in ea statuta. xx. aureoz. vt. ff. ad.l.iul. de anno. l. ij. **D**e residuis. z hoc locū h3 qm̄ aliqd sup̄fuerit ex aliq̄ administratōe publica. z ipe in vsū suū h̄uertit cui erat illa

na parricidij punietur. z neq̄ gladio neq̄ ignibus neq̄ vlli alij solenni pene subijcietur. sed insutus culeo cum cane z gallo gallinaceo z vipera z symia. z inter eas ferales angustias cōprehensus sc̄dm q̄ regionis qualitas tulerit v' i vicinum mare vel in amnem p̄ijciatur. vt oim̄ elem̄toruz vsu viuus carere incipiat. et ei celū sup̄stitū. terra mortuo auferatur. si quis autez alias cognatione vel affinitate p̄so nas coniunctas necauerit. pe nam legis cornelie de sicarijs sustinebit. Itē lex cornelia de falsis que etiam testamen taria vocatur. penā irrogat ei qui testamentum vel aliud instrumentū falsuz scripserit signauerit recitauerit subie cerit vel signū adulteriu'z fe cerit. sculpsit. exp̄ssit sciēs dolo malo. eiusq̄ legis pena i seruos vltimū supplicium ē quod et in lege de sicarijs z veneficis seruatur. in liberis vero deportatio. Itē lex iulia de vi publica seu priuata aduers' eos exorūt. q̄ vim vel armatā vel sine armis com miserint. sed siquidem arma ta visarguat. deportatō ei ex lege iulia d̄ vi publica irroga tur. si vero sine armis in terti am p̄tez bonoz suoz publica tio imponit. si autem p̄ vim raptus virginis vel vidue v' sanctimonialis vel alie fuerit

administratio cōmissa. vt. ff. ad.l.iul. pe. z. l. ij. z. l. iij. §. lege pena aut̄ hui' legis ē in tertia p̄te quā accepit ampli' q̄ d3 qd̄ Pla. sic dixit vt eēt in quadruplū. vel dic amplius ter tia p̄te qz punit in simplū z in tertia p̄te simpli. vt. ff. ad.l. iul. pecul. l. iij. §. sed et q̄ pecuniā. in fi. maxie qz pene restrī

perpetrati tūc z peccatores z hi q̄ opem flagitio dederunt capite puniunt fm̄ nostre cō stitutōnis diffinitōem ex qua hoc apertius po sibile ē scire **L**ex iulia peculat' eos punit qui publicam pecuniā vel rē sacrā vel religiosaz furati fu erint. sed siquidē ipi iudices tpe administratōis publicas pecunias subtraxerit. capita li aia aduersione puniunt. z nō solū hi. sed z qui ministeriū eis ad hoc exhibuerit vel qui subtractas ab his scientes sus ceperint. Alij vero qui i hac legē inciderint. pene deporta tionis subijciunt. Est z inter publica iudicia lex fauia de plagarijs que interdūz capi tis penā ex sacris cōstitutio nib' irrogat interdū leuiorē.

Sunt preterea publica iudicia. lex iulia de ambitu. lex iulia repetūdarum z lex iulia de annona. z lex iulia de resi duis que de certis capitulis loquuntur z anime quidem amissionem non irrogāt. alijs autem penis eos subijciunt qui precepta earum neglexe rint. Sed de publicis iudi cijs hec exposuim' vt nobis possibile sit summo digito et quasi per indicem ea tetigisse alioquin diligentior eorum scientia vobis ex latioribus digestozum seu pandectaruz libris de d̄ propicio aduentu ra est.

vt sint index vel demonstratio alioz dicendoz. sicut z sub gallina ouū dimittit ad hoc vt ibi alia faciat oua. z idem i his que accipiunt a columbis als que aucupant ad colū bas. **A**duentura est. vt. ff. de pub. iudi. p̄ totū librū vsq̄ ad li brum de appellationibus. vt sequitur.

gēde sunt. vt. ff. de pe. l. interpretatōe. e Subijciūt. f. le ges predicte q̄tuor subijciunt. vel dic q̄ loq̄tur indefinite. vt patet in inferiorib' ff. l. i. legū. nam in p̄ctibus z alijs q̄ d̄nt de iure fortiri ef fectu z nō fortitū. ita dicat lex nō valere. vt. C. de le. z. cō. l. s̄i dubiū. Itē in crimi nalib' vane cōstitu untur pene quarū q̄ dā sunt ordinarie q̄ sez h̄nt certā penam aliqua. l. inductā vt patet p̄ multas ru. ff. de pub. iudi. z in se. Aliē sunt extraor dinarie. vt. ff. ad tur pil. l. in priuatis. z ff. de exor. cri. l. j. z i seq̄n. ti. vsq̄ ad ti. d̄ pub. iudi.

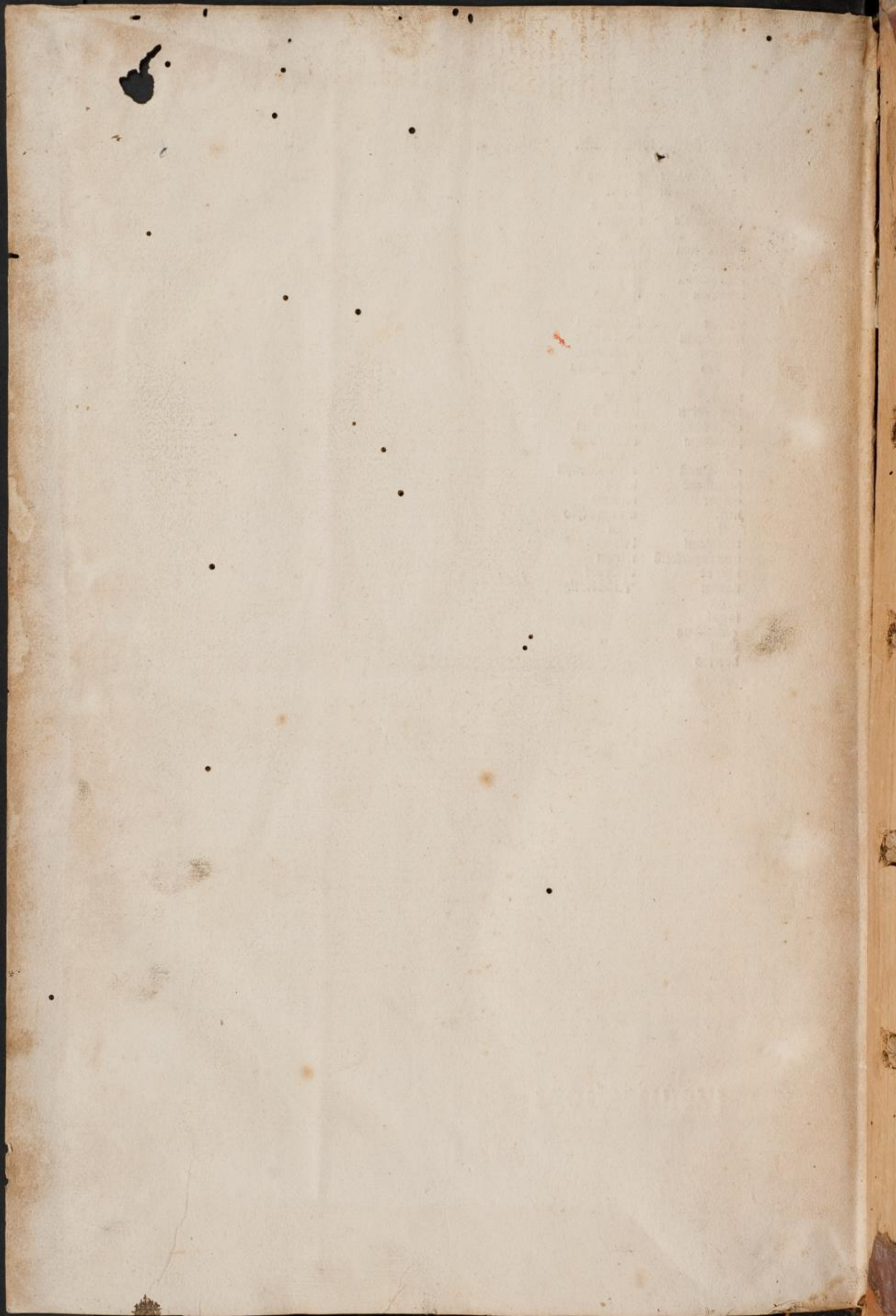
Sumo. l. longi orū digito cū q̄ q̄s tā gere p̄t alius q̄ cū alijs qui dicūt medī cus als medius. **P**er indicē. l. p̄ alū digitū qui dicūt index. Vel dic meli us q̄ hec dicta sunt

Institutionū opus cura sūma atq̄ diligentia castiga tum fuit.

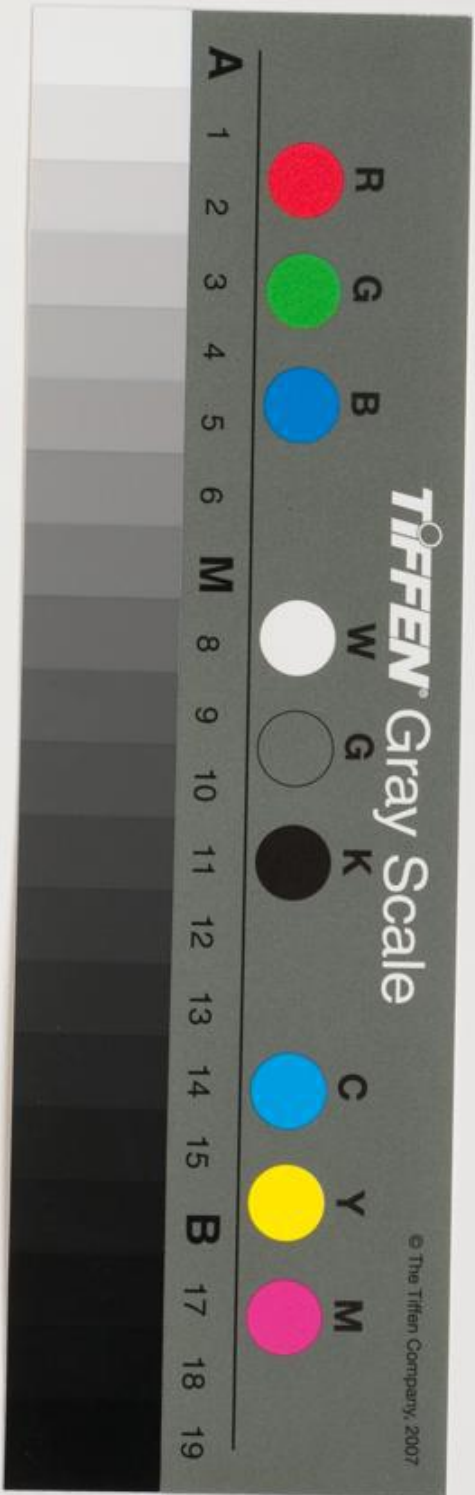
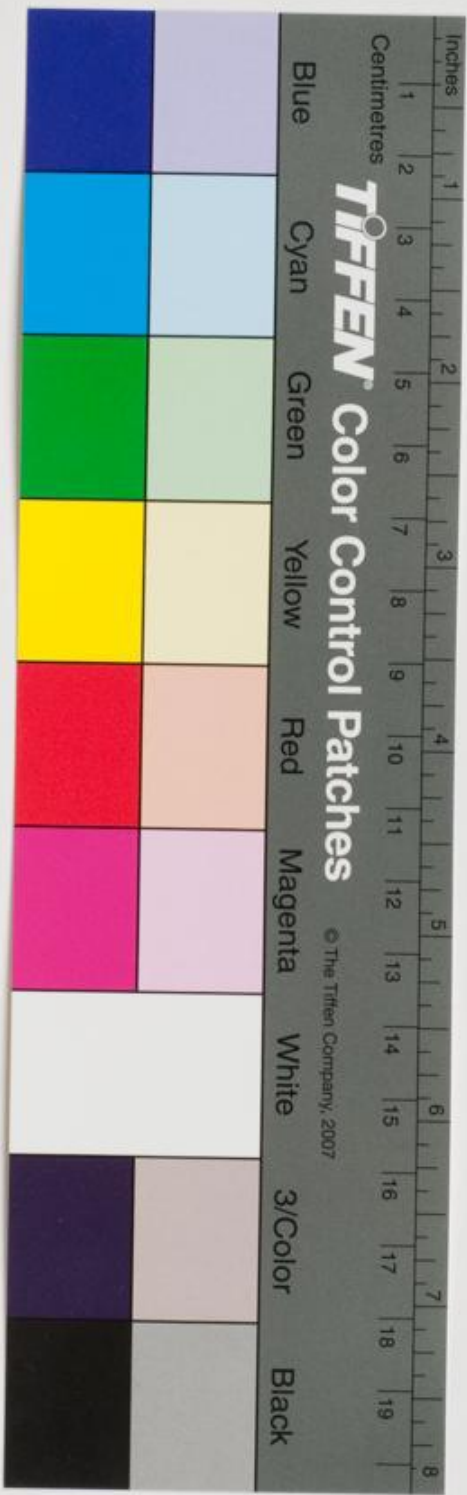

Ordo quaternoz insti.

aa	bb
primum vacat	posuimus
In nomine dñi	Liberi
mini digni	bonorum
I us naturale	si tamen
bb	ii
Dominozum	rum esse
roris filiam	sunt certa
citur necnon	iudicis
in eo casu	spondes
cc	kk
valeant	alluionem
S ed pupilli	qu'd in lege
I dem et	crederes ei
pro vna	P ost genera
dd	ll
fuert	est nec
bule poterit	mero est
eius alius	iniuriarum
prediorum	buli de dolo
ee	mm
care. Q uod	aut quadrupli
possessione	lis est
qui per	iussu ma
fieri.	actiones ipso
ff	nn
testamenti	litis
nam imperfectū	riarum
liber et	uenti aut
uamini	R estitutoria
ss	
ts qui	
consulibus	
nunt	
libertas	

K R 120

